

Πρόγραμμα Σπουδών Γυμνασίου

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ, ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΣΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ

Προτεινόμενο Υλικό

για την επεξεργασία των Θεματικών Ενοτήτων

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Η Χριστιανοσύνη στον σύγχρονο κόσμο

Κ ε ί μ ε ν α
για χρήση από τους μαθητές &
πληροφοριακό υλικό

Περιεχόμενα

Βασικά Θέματα: I.: Οι Χριστιανικές Εκκλησίες: Κοινή καταγωγή, διαφορετικές πορείες	10
ΒΘ: I.i.: Ορθόδοξες Εκκλησίες, Ορθόδοξη διασπορά (Αφρική, Ασία, Αμερική, Αυστραλία) και Ορθόδοξα κέντρα.....	10
Η Ορθοδοξία στο σύγχρονο κόσμο και στην Ενωμένη Ευρώπη: Γεωγραφική κατανομή	10
Η Ορθοδοξία στο σύγχρονο κόσμο και στην Ενωμένη Ευρώπη: η ορθόδοξη παρουσία	10
Η Ορθοδοξία στον 20ό αιώνα.....	11
Ορθόδοξη Διασπορά.....	12
Ορθόδοξη Διασπορά.....	12
Ορθόδοξη Διασπορά και Επισκοπικές Συνελεύσεις: Αποφάσεις ΑΜΣΟΕ	13
Ορθόδοξη Διασπορά και Επισκοπικές Συνελεύσεις: Αποφάσεις ΑΜΣΟΕ	13
Ορθόδοξη Διασπορά και ΑΜΣΟΕ	14
Η Ορθόδοξη Εκκλησία: ενότητα και συνοδικότητα	15
Οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας.....	16
Οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας – Ορθόδοξα κέντρα.....	16
Οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας.....	17
ΒΘ: I.ii.: Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Από τον Μεσαίωνα στη Β' Βατικανή Σύνοδο.....	19
Β' Βατικανή Σύνοδος.....	19
Β' Βατικανή Σύνοδος.....	19
Β' Βατικανή Σύνοδος: η ανανέωση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας	20
Απόσπασμα από το κείμενο-απόφαση της Β' Συνόδου του Βατικανού με τίτλο «Δογματική απόφαση περί Εκκλησίας "Φως εθνών"», κεφάλαιο 15.....	23
Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στο σύγχρονο κόσμο.....	24
Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στην ανατολή τα χρόνια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας	24
Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στη διάρκεια του ύστερου μεσαίωνα	25
Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Επιστήμη και Τεχνολογία στο μεσαίωνα	25
Οι αλλαγές του 13ου αι. και η κρίση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.....	25
Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και Αναγέννηση.....	26
Η κρίση στους κόλπους της δυτικής χριστιανοσύνης κατά τον 14ο και 15ο αιώνα	26
Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία κατά το Μεσαίωνα.....	27
Η κρίση στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και οι ανθρωπιστές	28
ΒΘ: I.iii.: Προτεσταντικές Ομολογίες	29
Μεταρρύθμιση.....	29
Προτεσταντισμός	29
Η Μεταρρύθμιση του Λούθηρου	29
Η προτεσταντική μεταρρύθμιση	30
Μεταρρύθμιση: μια ανάγνωση της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.....	31
Μεταρρύθμιση: μια ανάγνωση της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.....	32
Μαρτίνος Λούθηρος και Μεταρρύθμιση	33

Μαρτίνος Λούθηρος και Μεταρρύθμιση	34
Η διάδοση της Μεταρρύθμισης: Καλβινισμός και Αγγλικανισμός	35
Οι μεταρρυθμιστές Ζβίγκλιος (1484-1531) και Καλβίνος (1509-1564).....	35
Εξέλιξη του Προτεσταντισμού	36
Συνέπειες της Μεταρρύθμισης στην κοινωνία των νεότερων χρόνων.....	37
Η επικράτηση της Μεταρρύθμισης και οι συνέπειές της για τη Δυτική Ευρώπη.....	37
Η σημασία της Μεταρρύθμισης	38
Βασικά δόγματα του Προτεσταντισμού	39
Η θέση και η σημασία της Βίβλου στη ζωή και στη σκέψη των πιστών	40
Έρασμος: η επιστροφή στην Βίβλο	41
Η πορεία του Προτεσταντισμού στην ιστορία	41
Η αντίδραση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας μετά την επικράτηση της Μεταρρύθμισης....	42
Η Ρωμαιοκαθολική Αντιμεταρρύθμιση και η Σύνοδος του Τριδέντο	42
Η Ρωμαιοκαθολική Αντιμεταρρύθμιση και η Σύνοδος του Τριδέντο	43
Οι αντιδράσεις της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας	43
Αντιμεταρρύθμιση	44
Η Ευρώπη μετά τη Μεταρρύθμιση.....	44
Λουθηρανισμός.....	44
Μεθοδισμός.....	45
Μεταρρυθμισμένες εκκλησίες	45
Ευαγγελική Εκκλησία στη Γερμανία (EKD)	46
Αγιαστικό κίνημα	46
Γουεσλεϊανή Εκκλησία.....	47
Εκκλησία του Ναζωραίου	47
Πεντηκοστιανισμός.....	47
Καλβινισμός	50
Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία	51
Η πίστη της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.....	52
Πανελλήνιος Ευαγγελικός Σύνδεσμος.....	53
Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία στην Αμερική	54
Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών	54
Πρεσβυτεριανισμός	55
Πρεσβυτεριανή Εκκλησία (ΗΠΑ).....	55
Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική	56
Ορθόδοξη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία	56
Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία.....	57
Βαπτιστές	57
Αναβαπτιστές.....	58
Κουάκεροι	59
Κουακέροι: Κουάκεροι στην Ελλάδα	60
Αρμινιανισμός.....	61
Πουριτανισμός.....	61
Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση.....	62
Ευαγγελικοί/Ευαγγελικαλικοί.....	62
Αντβεντισμός.....	63
Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας.....	63
Οι Χριστιανοί Αντβεντιστές της Εβδόμης Ημέρας Πιστεύουν . . .	64
ΒΘ. Ι.ιγ.: Αγγλικανική Εκκλησία	64

Αγγλικανική Εκκλησία.....	64
Αγγλικανική Εκκλησία.....	65
Αγγλικανική Εκκλησία.....	65
Δόγμα και Λατρεία Ρωμαιοκαθολικών και Προτεσταντών (πίνακας).....	66
Κύρια δόγματα του Χριστιανισμού (διάγραμμα).....	67
Βασικά Θέματα: II.: «Εν εκκλησίαις ευλογείτε τον Θεόν»: Λατρεία και τέχνη στην Ανατολή και τη Δύση.....	67
ΒΘ: II.i.: Αρχιτεκτονική, ζωγραφική, γλυπτική, βιτρώ, μουσική.....	67
Βυζαντινή Ναοδομία.....	67
Ο συμβολισμός των μερών του ναού.....	68
Βυζαντινός πολιτισμός τα μεσαιωνικά χρόνια: Αρχιτεκτονική.....	68
Βυζαντινή τέχνη.....	69
Ναοδομία, εικονογραφία και γλυπτική στη δυτική εκκλησιαστική τέχνη.....	70
Ο ναός του Αγίου Πέτρου στο Βατικανό.....	71
Μεσαιωνική δυτική Τέχνη.....	72
Η Αρχιτεκτονική της Μεσαιωνικής Δύσης.....	72
Η γοτθική τέχνη: τέχνη της πόλης.....	73
Ο ενθουσιασμός των πιστών στην ανοικοδόμηση των γοτθικών ναών.....	73
Η ρομανική τέχνη.....	74
Η γοτθική τέχνη.....	74
Μεσαιωνική αρχιτεκτονική.....	76
Τζιότο.....	77
Τζιότο, "Ο επιτάφιος θρήνος" [(1304-1313), 2,30 x 2,00 μ., νωπογραφία Πάντοβα, Παρεκκλήσι Αρένας].....	77
Μεσαιωνική Γλυπτική.....	78
Μεσαιωνική ζωγραφική.....	78
Μεσαιωνική μουσική.....	78
Μεσαιωνική μουσική.....	79
Γρηγοριανό Μέλος.....	79
Γρηγοριανό μέλος.....	80
Μεσαίωνας Μουσικά όργανα και Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	81
Αναγέννηση.....	81
Αναγέννηση.....	82
Αναγέννηση και Τέχνη.....	82
Αναγεννησιακή τέχνη.....	83
Αναγεννησιακή τέχνη.....	84
Αρχιτεκτονική και αναγέννηση.....	84
Αρχιτεκτονική και αναγέννηση.....	84
Αναγέννηση και Αρχιτεκτονική.....	85
Φίλιππο Μπρουνελέσκι (Filippo Brunelleschi, 1377 1446) και Καθεδρικός ναός της Φλωρεντίας, (1418-1436).....	86
Αναγέννηση και Ζωγραφική.....	87
Αναγέννηση και Ζωγραφική.....	87
Μεταρρύθμιση, Αναγέννηση και Ζωγραφική.....	88
Τομάζο Μαζάτσιο (Tommaso Masaccio, 1401 -1428), "Η Αγία Τριάδα" (1424-1428), νωπογραφία, Φλωρεντία, εκκλησία Σάντα Μαρία Νοβέλα.....	88
Άλμπρεχτ Ντύρερ (Albrecht Durer, 1471 -1528), "Μελαγχολία I" (1514), χαλκογραφία, 0,24 x 0,17 μ., Ουάσιγκτον, Εθνική Πινακοθήκη.....	89

Ιερώνυμος Μπος (Hieronymus Bosch, 1450-1516), "Ο εμπαιγμός του Χριστού" (1502), ελαιογραφία, 0,80 x 1,04 μ., Πανεπιστήμιο Πρίνστον, Μουσείο Τέχνης	90
Ματίας Γκρύνεβαλντ (Matthias Grunewald, 1480-1528), "Η Σταύρωση" (1512 περίπου), πολύπτυχο του Ιζεναϊμ (Isenheim), κεντρικό φύλλο, λάδι, 1,69 x 3,07 μ., Κολμάρ, Μουσείο Αντερλίντεν.	90
Αναγέννηση και Γλυπτική	90
Μιχαήλ Άγγελος, "Δαβίδ" (1501 -1504), μάρμαρο, ύψος με τη Βάση 4,34 μ., Φλωρεντία, Παλάτσο ντε λα Σινιορία.....	91
Αναγέννηση και Γλυπτική	91
Αναγεννησιακή μουσική	92
Αναγεννησιακή μουσική	92
Λειτουργία – Missa (Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία)	93
Η Τέχνη του Μπαρόκ	94
Μπαρόκ.....	95
Μπαρόκ.....	95
Αρχιτεκτονική Μπαρόκ	96
Αρχιτεκτονική Μπαρόκ	97
Μπαρόκ αρχιτεκτονική	98
Μπερνίνι, Πλατεία του Αγίου Πέτρου (1657-1663), Ρώμη, Βατικανό.	98
Ζωγραφική Μπαρόκ	98
Καραβάτζιο (Caravaggio, 1573-1610), "Η κλήση του Αγίου Ματθαίου" (1599-1600), λάδι σε μουσαμά, 3,28 x 3,48 μ., Ρώμη, εκκλησία Αγίου Λουδοβίκου των Γάλλων.	99
Μπαρόκ ζωγραφική	99
Γλυπτική και Μπαρόκ	100
Μπερνίνι, "Η έκσταση της Αγίας Θηρεσίας" (1645-1652), μάρμαρο, ύψος 3,50 μ., Ρώμη, εκκλησία Σάντα Μαρία ντε λα Βιτόρια.....	100
Ροκοκό.....	101
Ροκοκό.....	101
Ροκοκό ζωγραφική.....	101
Νεοκλασικισμός	102
Αντόνιο Κανόβα (Antonio Canova, 1757 1822), Ταφικό μνημείο της Μαρίας Χριστίνας της Αυστρίας (1798 1805), μάρμαρο, ύψος 5,74 μ., Βιέννη, εκκλησία των Αυγουστινιανών.....	103
Μπαρόκ μουσική	103
ΒΘ: II.iii.: Λατρευτική παράδοση (Βάπτισμα, Χρίσμα, Ευχαριστία)	104
Ιστορία του Βαπτίσματος.....	104
Η τελετή του Βαπτίσματος στην Ορθόδοξη Εκκλησία	104
Ευχή από την ακολουθίας του Βαπτίσματος.....	105
Ευχή από την ακολουθίας του Βαπτίσματος.....	106
Ευχή από την ακολουθίας του Βαπτίσματος.....	106
Η Ορθόδοξη θεολογία του μυστηρίου του Βαπτίσματος	106
Το μυστήριο του Χρίσματος στην Ορθόδοξη Εκκλησία	107
Η Θεία Ευχαριστία στην Ορθόδοξη Εκκλησία	107
Θ. Ευχαριστία και το έργο της Εκκλησίας.....	108
Θεία Ευχαριστία και Εκκλησία: η Ορθόδοξη κατανόηση.....	109
Η Θεία Ευχαριστία ως ένωση με τον Θεό και μεταξύ των χριστιανών.....	109
Η Θεία Ευχαριστία το κέντρο της ζωής της Ορθόδοξης Εκκλησίας	110
Ορθόδοξη Εκκλησία και Θεία Ευχαριστία	110
Η Ορθόδοξη Θεία Λειτουργία.....	111

Το Χρίσμα στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	112
Το Χρίσμα, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	113
Η σπουδαιότητα του Χρίσματος στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	113
Η τέλεση του Μυστηρίου του Χρίσματος στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	113
Το Μυστήριο του Χρίσματος και η πρώτη Θεία Ευχαριστία στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία / ηλικία χρισμένου	114
Προϋποθέσεις για το Χρίσμα την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	114
Μελέτη Περίπτωσης: το Χρίσμα στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία Σύρου (2013)	115
Η Θεία Ευχαριστία στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	115
Το μεγάλο μυστήριο, η Θεία Ευχαριστία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	116
Η Θεία Ευχαριστία, μυστήριο ενότητας-κοινωνίας όλων των βαπτισμένων, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	116
Από την Ευχαριστία γεννιέται η Εκκλησία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	116
Η Θεία Ευχαριστία ως κοινωνία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	117
Η Θεία Ευχαριστία μετατρέπει τον άνθρωπο εν Χριστώ, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	117
Η Θεία Ευχαριστία φάρμακο αθανασίας, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	118
Η Ευχαριστία το κατ' εξοχήν μυστήριο παρουσίας του Χριστού, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	118
Η Θεία Ευχαριστία ως θυσία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία	118
Η «Ημέρα του Κυρίου» ουσιαστική διάσταση της χριστιανικής ταυτότητας, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	119
Η σημασία της Κυριακής, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	119
Δεν εννοείται Λειτουργία χωρίς Θεία Μετάληψη, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.....	120
Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: Το Βάπτισμα	120
Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: Το Κυριακό Δείπνο ή Ευχαριστία	121
Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: η αντίληψη της Ευαγγελικής Εκκλησίας για τις τελετές (μυστήρια).....	121
Η αντίληψη της Ευαγγελικής Εκκλησίας για τα μυστήρια γενικά.....	122
Βασικά Θέματα: III.: «Υμείς εστέ το άλας της γης» (Μτ 5, 13): Ιεραποστολή και Διακονία 122	
ΒΘ: III.i.: Διακονία: Οι πολλές όψεις της σε όλον τον κόσμο	122
Εσείς είστε το αλάτι της γης: Ιεραποστολή και Διακονία	122
Διακονία.....	122
Το “έργο διακονίας” της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	123
Η Διακονία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	123
Η αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας ως μαρτυρία αγάπης εν διακονία.....	124
Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος: ο οικουμενικός διάλογος ως διακονία.....	125
Η διακονία του ανθρώπου στη Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ' και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α' (2006).....	125
Η ιεροσύνη ως διακονία	126
ΒΘ: III.ii.: Ιεραποστολή: Από την προπαγάνδα στο άνοιγμα και τη μαρτυρία στα πέρατα του κόσμου: Από την Αλάσκα στην Αφρική και από την Λατινική Αμερική στην μακρινή Ανατολή	126
Ιεραποστολή	126
Ιεραποστολή	127
Ιεραπόστολος.....	127
Ιεραποστολικός.....	127
Προπαγάνδα	128

Προπαγανδίζω	128
Προπαγανδιστής	128
Μαρτυρία	129
Μάρτυρας	129
Η Ορθόδοξη Εκκλησία ως μαρτυρία της Βασιλείας του Θεού στο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	130
Η ευθύνη και μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας προς όλους τους ανθρώπους, κατά την ΑΜΣΟΕ	130
Η αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	130
Νέοι και χριστιανική μαρτυρία στον κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	131
Η ασυμβίβαστη μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	132
Η μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην πολιτική, κατά την ΑΜΣΟΕ	132
Ιεραποστολή ως χρέος, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	132
Η μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	133
Η μαρτυρία και αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	133
Το καθήκον της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ.....	135
Η παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο χώρο της ιεραποστολής	135
Ο ιεραπόστολος, το έργο του και η Εκκλησία: μια ορθόδοξη ματιά	135
Ο στόχος της ιεραποστολής: μια ορθόδοξη ματιά.....	136
Το κρίσιμο ερώτημα της ιεραποστολής: ποιος ασκεί το έργο της;.....	136
Η ιεραποστολή και το ιεραποστολικό ήθος της Ορθόδοξης Εκκλησίας	137
Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής	138
ΒΘ: III.iii.: Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος: Ένα ζωντανό παράδειγμα διακονίας	138
Ιεραποστολικές αναμνήσεις του Αλβανίας Αναστάσιου	138
Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος	139
Ο Αλβανίας Αναστάσιος και το έργο του στην Αφρική και την Αλβανία	140
Βασικά Θέματα: IV.: «Υπέρ της των πάντων ενώσεως»: Το αίτημα της ενότητας	142
ΒΘ: IV.i.: Η αρχιερατική προσευχή του Ιησού: «Ίνα πάντες έν ώσι» (Ιω. 17, 21)	142
Η αρχιερατική προσευχή του Ιησού: «ώστε να είναι όλοι ένα»	142
Ορθόδοξη Εκκλησία και η αρχιερατική προσευχή του Ιησού «ώστε να είναι όλοι ένα»	142
ΒΘ: IV.ii.: Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών (1965).....	142
Η σχέση των ετεροδόξων με την Ορθοδοξία.....	142
Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965).....	143
Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965).....	143
Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965).....	144
Ανάθεμα: ορισμός.....	144
ΒΘ: IV.iii.: Κοινή Διακήρυξη Ρωμαιοκαθολικών – Ορθοδόξων (2006).....	144
Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄ (2006)	145
Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014): 50 χρόνια μετά την άρση των αναθεμάτων	145
ΒΘ: IV.iv.: Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών	146
Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (ΠΣΕ): ίδρυση και στόχοι του	146
Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (ΠΣΕ)	147
Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και η Οικουμενική Κίνηση	147
Ορθόδοξη Εκκλησία και ΠΣΕ, κατά την ΑΜΣΟΕ	148
Διάσκεψη των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών	149
ΒΘ: IV.v.: Θεολογικοί διάλογοι	150
Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Δογματική απόφαση περί Εκκλησίας "Φως εθνών"	150

Σχέσεις της Ορθόδοξου Εκκλησίας προς τον υπόλοιπο Χριστιανικό κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ	151
Η διαχριστιανική συνεργασία για το καλό του σύγχρονου ανθρώπου, κατά την ΑΜΣΟΕ	153
Ορθόδοξη Εκκλησία, ετερόδοξοι Χριστιανοί και η σημασία του διαλόγου, κατά την ΑΜΣΟΕ	153
Η Εκκλησία, μαρτυρία εν διαλόγω, κατά την ΑΜΣΟΕ	154
Διμερείς Θεολογικοί Διάλογοι της Ορθόδοξης Εκκλησίας	154
Η έννοια του θεολογικού διαλόγου μέσα από την Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014)	155
Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (30-11-14): να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για την προώθηση της πλήρους ενότητας όλων των Χριστιανών	155
Οι Θεολογικοί Διάλογοι	156
Θεολογικοί Διάλογοι και Εκκλησία της Ελλάδας	157
Αποτίμηση διμερών και πολυμερών θεολογικών διαλόγων της Ορθόδοξης Εκκλησίας	158
Θεολογικοί διάλογοι και Διάλογος	158
Ο Οικουμενικός Πατριάρχης για τη συνέχιση των Θεολογικών Διαλόγων	158
Οι προκλήσεις του Οικουμενικού Διαλόγου και το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως	159
Ο διάλογος ανάμεσα στους Χριστιανούς μέσα από το λόγια του Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου	160
Ο διάλογος και η ενότητα, όπως τα κατανοεί η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, με τα λόγια του Πάπα Φραγκίσκου	161
Ο Πάπας Φραγκίσκος για τις σχέσεις Ρωμαιοκαθολικών και Ορθόδοξων (2014)	162
Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: ο Διάλογος της Αγάπης	162
Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: ο Διάλογος της Αληθείας και οι προϋποθέσεις του	163
Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Α' φάση του διαλόγου	164
Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Β' φάση του διαλόγου	164
Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Γ' φάση του διαλόγου	165
Ο Θεολογικός Διάλογος με τους Αγγλικανούς	165
Ο θεολογικός διάλογος με τους Αγγλικανούς, 1973-2012	165
Ανακοινωθέν Επιτροπής Θεολογικού Διαλόγου Ορθόδοξης και Αγγλικανικής Εκκλησίας, 2015	167
Θεολογικός Διάλογος Ορθόδοξης Εκκλησίας και παγκόσμιας Λουθηρανικής Ομοσπονδίας	167
Αξιολόγηση των Θεολογικών Διαλόγων από την Εκκλησία της Ελλάδας	168
Ενδεικτικές Δραστηριότητες: Α: Βιωματικές Δραστηριότητες:	170
ΕΔ: Α.1. Καταιγισμός ιδεών με ένα οικουμενικό κείμενο (IV)	170
Οικουμενικό Κείμενο για τον θρησκευτικό πλουραλισμό και την χριστιανική αυτοκατανόηση	170
ΕΔ: Α.7.: Ζωντανό γλυπτό με έμπνευση από το Πραξ. 17, 28 («ενός γένους γαρ εσμέν») (IV) ..	173
Από την ομιλία του απ. Παύλου προς τους Αθηναίους	173
Ενδεικτικές Δραστηριότητες: Β. Ομαδικές / Διερευνητικές δραστηριότητες.....	174
ΕΔ: Β.1.: Μελέτη περίπτωσης (σύγχρονοι εκκλησιαστικοί ηγέτες): Ο Οικουμενικός Πατριάρχης,	

ο Πάπας και ο Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι	174
Σύγχρονοι εκκλησιαστικοί ηγέτες: Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος Α', Πάπας Ρώμης Φραγκίσκος Α', Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι Τζάστιν	174
ΕΔ: Β.3.: Έρευνα: Η ιεροσύνη στις τρεις χριστιανικές ομολογίες: Το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών (I.iii., II)	178
Σύσταση του μυστηρίου της ιεροσύνης και αποστολική διαδοχή	178
Γενική και ειδική ιεροσύνη	178
Κατά την τάξιν Μελχισεδέκ	178
Αρχιερέας, ιερέας, λαϊκός.....	179
Κληρικοί και λαϊκοί	179
Χάρισμα και ιεροσύνη	179
Χάρισμα και ιεροσύνη	180
Ειδική Ιεροσύνη	180
Η αποστολή του πρεσβύτερου	180
Ευχή χειροτονίας πρεσβυτέρου	181
Ευχή χειροτονίας επισκόπου	181
Η ιεροσύνη ως διακονία	181
Εκσυγχρονισμός του Κλήρου	182
Η Ιεροσύνη στις χριστιανικές Ομολογίες.....	182
Η ανάγκη για πλήρη ισοτιμία της γυναίκας με τους λαϊκούς άνδρες στη λατρεία	182
Η ορθόδοξη άποψη για την Ιεροσύνη των γυναικών.....	183
Χειροτονία ή χειροθεσία των γυναικών;	183
Ανάγκη καλύτερης θεολογικής τεκμηρίωσης του προβλήματος της χειροτονίας των γυναικών	184
Χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη Εκκλησία: το Συνέδριο της Ρόδου (1988)	184
Ορθόδοξη Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών	186
Ορθόδοξη Εκκλησία και χειροτονία γυναικών	187
Η προβληματική της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για τις διακόνισσες και την χειροτονία των γυναικών	188
Ο Πάπας Φραγκίσκος για τη χειροτονία των γυναικών	188
Συρο-ορθόδοξη (μονοφυσιτική) Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών	189
Ασσυριανή Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών.....	190
Συριακή παράδοση: χειροτονία των γυναικών	190
Κοπτική Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών.....	190
Αγγλικανική Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών	191
Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: απόφαση Γενικής Συνόδου	192
Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: εκλογή	192
Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: χειροτονία	193
Προτεσταντικές Εκκλησίες και Ομολογίες: χειροτονία των γυναικών	194
Χειροτονία των γυναικών στον Προτεσταντισμό	195
Ο θεολογικός διάλογος με τους Αγγλικανούς: εμπόδιο η χειροτονία των γυναικών	195
Χειροτονία γυναικών: θέμα διαλόγου Ορθοδόξων και Λουθηρανών	196

Βασικά Θέματα: Ι.: Οι Χριστιανικές Εκκλησίες: Κοινή καταγωγή, διαφορετικές πορείες
ΒΘ: Ι.ι.: Ορθόδοξες Εκκλησίες, Ορθόδοξη διασπορά (Αφρική, Ασία, Αμερική, Αυστραλία) και Ορθόδοξα κέντρα
Η Ορθοδοξία στο σύγχρονο κόσμο και στην Ενωμένη Ευρώπη: Γεωγραφική κατανομή

«Ορθόδοξες Εκκλησίες βρίσκονται σ' όλο τον κόσμο, έστω κι αν αποτελούν μειονότητες σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό. Υπάρχουν σε Ευρώπη, Αμερική, Ασία και Αυστραλία (υπάγονται στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως), στην Αφρική (υπάγονται στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας), στη Συρία, Λίβανο και ανατολική Τουρκία (υπάγονται στο Πατριαρχείο Αντιοχείας), καθώς και σε Παλαιστίνη και Ιορδανία (υπάγονται στο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων).

Η Ορθοδοξία είναι, επίσης, μειονότητα -πλην της Κύπρου- στα περισσότερα κράτη της Ενωμένης Ευρώπης, τα οποία έχουν έντονη ρωμαιοκαθολική και προτεσταντική παρουσία, όπως τονίσαμε στις δύο προηγούμενες ενότητες.

Η παρουσία των Ορθόδοξων Εκκλησιών στη σύγχρονη Ευρώπη είναι σημαντική. Υπενθυμίζει στους Ευρωπαίους την κοινή θρησκευτική τους παράδοση των πρώτων χριστιανικών αιώνων, δηλαδή το σεβασμό στην πολιτιστική και θρησκευτική ιδιαιτερότητα του κάθε λαού και την έννοια μιας χριστιανικής Εκκλησίας που δεν ενδιαφέρεται για κοσμική εξουσία.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 34. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13448/> (15-7-16).

ΒΘ: Ι.ι.

* * *

Η Ορθοδοξία στο σύγχρονο κόσμο και στην Ενωμένη Ευρώπη: η ορθόδοξη παρουσία

«Είτε αναφερόμαστε σε κράτη με ορθόδοξο πληθυσμό είτε σ' αυτά όπου υπάρχει ορθόδοξη μειονότητα, η Ορθοδοξία έχει έντονη παρουσία στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή τους. Βέβαια, σε πολλά κράτη -εκτός από την Ελλάδα-, η Ορθόδοξη Εκκλησία γνώρισε κατά καιρούς διώξεις και αμφισβητήσεις που οφείλονταν σε αθεϊστικές πολιτικές ιδεολογίες και θρησκευτικό φανατισμό (ετερόδοξοι ή αλλόθρησκοι). Όλα αυτά η Ορθοδοξία τα αντιμετώπισε με καρτερικότητα και αγωνιστικό φρόνημα προκειμένου να προβληθεί η αλήθεια στο σύγχρονο κόσμο.

Αξιοσημείωτη είναι η παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο χώρο της ιεραποστολής, εκεί δηλαδή όπου κάποιοι λαοί διδάσκονται για πρώτη φορά το Χριστιανισμό. Παρατηρούμε ότι η Ορθοδοξία ριζώνει σε χώρες όπου υπάρχουν ισχυρές πολυθεϊστικές παραδόσεις. Στις χώρες αυτές, οι λαοί δέχονται την Ορθοδοξία με τον ενθουσιασμό που προκαλεί μία αγνή και άδολη πίστη που ξεπερνάει τα εθνικά και θρησκευτικά σύνορα. Σημαντικό είναι, επίσης, το γεγονός ότι χώρες με πρώην αθεϊστικά καθεστώτα προσεγγίζουν πλέον την Ορθοδοξία (Αλβανία, Κίνα, Κούβα).»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 34. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13448/> (15-7-16).

ΒΘ: Ι.ι.

* * *

Η Ορθοδοξία στον 20ό αιώνα

«Η πορεία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον 20ο αιώνα επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από την άνοδο και την πτώση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού στη Ρωσική Αυτοκρατορία και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Η αρνητική θέση των ολοκληρωτικών σοσιαλιστικών κυβερνήσεων έναντι της θρησκείας έφερε τις κατά τόπους Εκκλησίες σε θέση διωκομένου περιορίζοντας την ποιμαντική τους δράση, αποκόπτοντας μεγάλα τμήματα του λαού από τις τάξεις τους μέσω των κατασταλτικών μηχανισμών, της αντιθρησκευτικής νομοθεσίας και της προπαγάνδας ενώ στο σύνολό τους αυτές οι κυβερνήσεις προέβησαν σε κλιμακούμενης έντασης διώξεις των λειτουργών των Ορθοδόξων Εκκλησιών.

Από τα πρώτα χρόνια της ύπαρξης της Ε.Σ.Σ.Δ. η Ορθόδοξη Εκκλησία θεωρήθηκε σαν θεσμός στήριξης του παλαιού μοναρχικού καθεστώτος και αντίθετος με τις αρχές του μαρξιστικού κράτους. Έως και την κήρυξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η Εκκλησία της Ρωσίας και των άλλων σοβιετικών δημοκρατιών υπέστη σφοδρή πολεμική, η οποία εντάθηκε την περίοδο της κυριαρχίας του Ιωσήφ Στάλιν.

Οι εκτοπίσεις, οι εκτελέσεις, οι εγκλεισμοί σε ψυχιατρικές κλινικές Ορθοδόξων ιερέων και ιεραρχών εντάσσονταν στη συνήθη πρακτική του προπολεμικού σοβιετικού καθεστώτος. Ακόμη συχνά φαινόμενα ήταν το κλείσιμο, η καταστροφή και η αλλαγή της χρήσης Ι. Ναών.

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος αποτέλεσε σημείο καμπής στη σχέση της τοπικής Ορθόδοξης Εκκλησίας με το σοβιετικό κράτος. Η βοήθεια, που προσέφερε η Εκκλησία στην αμυντική προσπάθεια της Ε.Σ.Σ.Δ. είχε ως αποτέλεσμα τη χαλάρωση της κρατικής πολεμικής εναντίον της. Αν και μέχρι τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης ο κρατικός μηχανισμός διατηρούσε αρνητική στάση απέναντι στην Εκκλησία και γενικότερα στην έκφραση θρησκευτικότητας, η οργανωτική δομή του Πατριαρχείου Μόσχας ενισχύθηκε με σκοπό την προς τα έξω ανάδειξη της θρησκευτικής ανεκτικότητας αλλά και τη χρησιμοποίησή του ως αντίβαρου στην ενίσχυση από τη δυτική συμμαχία του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Η επικράτηση ολοκληρωτικών καθεστώτων σοβιετικού τύπου στα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης οδήγησε σε παρόμοιες μορφές διώξεων με αυτές που υπέστη η Εκκλησία στην Ε.Σ.Σ.Δ. και τις άλλες ομόδοξες τοπικές Εκκλησίες.

Στη χειρότερη θέση βρέθηκε η Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Αλβανίας. Οι παρεμβάσεις του αλβανικού κράτους οδήγησαν σταδιακά στην εξάρθρωση του εκκλησιαστικού οργανισμού με μαζικές φυλακίσεις και εκτοπίσεις στελεχών του. Ειδικότερα από το 1967, όταν με συνταγματική ρήτρα στη Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας απαγορεύθηκε η οποιαδήποτε έκφραση θρησκευτικής πίστης και λατρείας, δημοσίας ή ιδιωτικής, οι διώξεις έλαβαν μορφή εντατική οδηγώντας έως το 1990 σε διάλυση και αφανισμό κάθε πρότερη οργανωμένη εκκλησιαστική παρουσία.

Η πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού στις αρχές τις δεκαετίας του 1990 έδωσε νέα δυναμική στις Ορθόδοξες Εκκλησίες των ανατολικών χωρών και τις επανέφερε στο κέντρο της κοινωνικής ζωής από το αναγκαστικό περιθώριο.

Ένα πρόσθετο πρόβλημα, που προέκυψε από την παραμονή των Ορθοδόξων Εκκλησιών υπό κομμουνιστικά καθεστώτα ήταν η δημιουργία εκκλησιαστικών διοικήσεων της διασποράς με μέλη πολίτες, που βρέθηκαν εκτός των χωρών τους σε αντίδραση προς την εκεί πολιτική κατάσταση. Η έλλειψη κοινής διοικητικής υπαγωγής αυτών των οργανισμών προκάλεσε διάφορα προβλήματα κανονικής κυρίως φύσης. Στη μετακομμουνιστική εποχή γίνονται κινήσεις προσέγγισης με σκοπό την υπαγωγή των εκκλησιαστικών οργανισμών της διασποράς σε

κανονικές διοικήσεις τοπικών Εκκλησιών και Πατριαρχείων.

Μέσα στον 20ο αιώνα αναπτύχθηκε και η Οικουμενική Κίνηση, η προσπάθεια διαλόγου δηλαδή μεταξύ των χριστιανικών ομολογιών. Η Ορθόδοξη Εκκλησία μετείχε στην Οικουμενική Κίνηση από την πρώτη στιγμή της εμφάνισής της και συντέλεσε στη διάπλαση και περαιτέρω εξέλιξή της. Άλλωστε η Ορθόδοξη Εκκλησία θεώρησε πως εξαιτίας του οικουμενικού πνεύματος που τη διακρίνει, κατά τη διάρκεια της ιστορίας, πάντοτε αγωνίστηκε για την αποκατάσταση της χριστιανικής ενότητας. Γι' αυτό και η ορθόδοξη συμμετοχή στην Οικουμενική Κίνηση δε λογίστηκε καθόλου ξένη προς τη φύση και την ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά αποτέλεσε για αυτήν έκφραση της αρχαίας αποστολικής πίστης μέσα σε νέες ιστορικές συνθήκες και την αντιμετώπιση νέων υπαρξιακών αιτημάτων.»

Orthodoxwiki, Η Ορθοδοξία στον 20ο αιώνα. Ανακτήθηκε από:

<https://el.orthodoxwiki.org/%CE%9F%CF%81%CE%B8%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CE%BE%CE%B7%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1#.CE.97.O.CF.81.CE.B8.CE.BF.CE.B4.CE.BF.CE.BE.CE.AF.CE.B1.CF.83.CF.84.CE.BF.CE.BD.20.CE.BF.CE.B1.CE.B9.CF.8E.CE.BD.CE.B1> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ορθόδοξη Διασπορά

«Με τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα του 19ου αλλά κυρίως του 20ου αιώνα, υπό την πίεση της οικονομικής εξαθλίωσης [έξοδος προς το Νέο Κόσμο και την Αυστραλία και στη συνέχεια προς τη Δυτική Ευρώπη] αλλά και του πολέμου και των διώξεων [κομμουνιστικές επαναστάσεις, κατάρρευση της Ελλάδας της Μικράς Ασίας, δράματα της Παλαιστίνης και του Λιβάνου], ο ορθόδοξος χριστιανισμός έπαψε πλέον να περιορίζεται γεωγραφικά στην Ανατολή. Όντως η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι πλέον παρούσα σε όλες τις ηπείρους, η δε συνάντηση της Ορθοδοξίας με τη Δύση, χάρη στις διάφορες ορθόδοξες κοινότητες της Διασποράς, συνιστά αναμφίβολα ένα από τα μείζονα πνευματικά γεγονότα της εποχής μας.

Η θεμελιώδης πνευματική αρχή της Ορθόδοξης Εκκλησίας είναι η συγκρότηση τοπικών ή ευρύτερα γεωγραφικών εκκλησιών.

Ένας μόνο επίσκοπος σε μία περιοχή, μαζί με τους ιερείς που αυτός διορίζει ανά ενορία, αποτελούν τον λειτουργικό οργανωτικό ιστό της Επισκοπής.

Οι Επισκοπές βιώνουν την ενότητά τους γύρω από κέντρα κοινωνίας.»

I.M. Βελγίου και Εξαρχία Κάτω Χωρών και Λουξεμβούργου. Ανακτήθηκε από:

<http://www.orthodoxia.be/GRkerk/10orthekklisiakosmos.html> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ορθόδοξη Διασπορά

«Ένα πρόσθετο πρόβλημα, που προέκυψε από την παραμονή των Ορθοδόξων Εκκλησιών υπό κομμουνιστικά καθεστώτα ήταν η δημιουργία εκκλησιαστικών διοικήσεων της διασποράς με

μέλη πολίτες, που βρέθηκαν εκτός των χωρών τους σε αντίδραση προς την εκεί πολιτική κατάσταση. Η έλλειψη κοινής διοικητικής υπαγωγής αυτών των οργανισμών προκάλεσε διάφορα προβλήματα κανονικής κυρίως φύσης. Στη μετακομμουνιστική εποχή γίνονται κινήσεις προσέγγισης με σκοπό την υπαγωγή των εκκλησιαστικών οργανισμών της διασποράς σε κανονικές διοικήσεις τοπικών Εκκλησιών και Πατριαρχείων.»

Orthodoxwiki, Η Ορθοδοξία στον 20ο αιώνα. Ανακτήθηκε από:

<https://el.orthodoxwiki.org/%CE%9F%CF%81%CE%B8%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CE%BE%CE%B7%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1#.CE.97.O.CF.81.CE.B8.CE.BF.CE.B4.CE.BF.CE.BE.CE.AF.CE.B1.CF.83.CF.84.CE.BF.CE.BD.20.CE.BF.CE.B1.CE.B9.CF.8E.CE.BD.CE.B1> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ορθόδοξη Διασπορά και Επισκοπικές Συνελεύσεις: Αποφάσεις ΑΜΣΟΕ

«1. 5. Ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖται ἐκ δεκατεσσάρων κατὰ τόπους Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, πανορθοδόξως ἀνεγνωρισμένων. Ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοκεφαλίας δέν εἶναι δυνατόν νά λειτουργῇ εἰς βάρος τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικότητος καί τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Θεωροῦμεν λοιπόν ὅτι ἡ δημιουργία τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ, ἀπαρτιζομένων ἐκ πάντων τῶν ἐν ἐκάστη ἐκ τῶν ὀρισθειῶν περιοχῶν ὡς κανονικῶν ἀναγνωριζομένων ἐπισκόπων, οἵτινες ἐξακολουθοῦν νά ὑπάγονται εἰς τὰς κανονικὰς δικαιοδοσίας, εἰς ἃς ὑπάγονται σήμερον, ἀποτελεῖ ἕν θετικόν βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς κανονικῆς ὀργανώσεως αὐτῶν, ἡ δέ συνεπὴς λειτουργία αὐτῶν ἐγγυᾶται τὸν σεβασμὸν τῆς ἐκκλησιολογικῆς ἀρχῆς τῆς συνοδικότητος.»

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Ἐγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ορθόδοξη Διασπορά και Επισκοπικές Συνελεύσεις: Αποφάσεις ΑΜΣΟΕ

«1. [...] Ὡς πρὸς τὴν Ὁρθόδοξο Διασπορά στίς διάφορες χῶρες τῆς ὑψηλίου, ἀπεφασίσθη νά συνεχισθεῖ ἡ λειτουργία Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων μέχρι τὴν ἐφαρμογὴ τῆς κανονικῆς ἀκριβείας. Αὐτές ἀπαρτίζονται ἀπὸ τοὺς κανονικοὺς ἐπισκόπους, πού ὀρίζονται ἀπὸ τὴν κάθε Αὐτοκέφαλο Ἐκκλησία, οἱ ὅποιοι ἐξακολουθοῦν νά ὑπάγονται σ' αὐτήν. Ἡ συνεπὴς λειτουργία τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἐγγυᾶται τὸν σεβασμὸ τῆς Ὁρθοδόξου ἀρχῆς τῆς συνοδικότητος.»

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Μήνυμα Τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Πρὸς τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ καὶ κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως*, (Κρήτη 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/message?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Ορθόδοξη Διασπορά και ΑΜΣΟΕ

«Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἠσχολήθη περί τό θέμα τῆς κανονικῆς ὀργανώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς. Οὕτω, συνεζήτησε τά ὑπό τῆς Δ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως (Σαμπεζύ, 2009) καί ὑπό τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν (21-28 Ἰαν. 2016) παραπεμφθέντα αὐτῇ σχετικά κείμενα περί τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς καί περί τοῦ *Κανονισμοῦ Λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων* ἐν αὐτῇ, ἐγκρίνασα αὐτά μετά τινων μικρῶν τροπολογιῶν, ἔχουν δέ ὡς ἀκολούθως: Διεπιστώθη ὅτι ἀποτελεῖ κοινήν βούλησιν πασῶν τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅπως ἐπλυθῆ τό ζήτημα τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς τό ταχύτερον δυνατόν καί ὅπως ὀργανωθῆ αὕτη κατά τρόπον σύμφωνον πρός τήν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν καί τήν κανονικήν παράδοσιν καί πρᾶξιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Διεπιστώθη ὡσαύτως ὅτι κατά τήν παροῦσαν φάσιν δέν εἶναι ἐφικτή δι' ἱστορικούς καί ποιμαντικούς λόγους ἡ ἄμεσος μετάβασις εἰς τήν αὐστηρῶς κανονικήν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρός τό ζήτημα τοῦτο, τούτέστιν εἰς τήν ὑπαρξιν ἑνός μόνου Ἐπισκόπου εἰς τόν αὐτόν τόπον. Ὅθεν, ἀποφασίζεται ὅπως διατηρηθοῦν αἱ θεσμοθετηθεῖσαι ὑπό τῆς Δ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως αἱ Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις, ἄχρις οὔ ἐπιστῆ ὁ καιρός, κατόπιν ὠριμάνσεως τῶν συνθηκῶν, πρός ἐφαρμογήν τῆς κανονικῆς ἀκριβείας.

Αἱ Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις τῶν κατωτέρω μνημονευομένων περιοχῶν συγκροτοῦνται ὑπό πάντων τῶν ἐν τῇ περιοχῇ ἐκείνῃ ὡς κανονικῶν ἀναγνωριζομένων ἐπισκόπων, οἵτινες θά ἐξακολουθοῦν νά ὑπάγονται εἰς τάς κανονικάς δικαιοδοσίας, εἰς ἃς ὑπάγονται σήμερον.

Αἱ Συνελεύσεις αὗται θά συνίστανται ἐκ πάντων τῶν ἐν ἐκάστη περιοχῇ ἐπισκόπων, οἵτινες εὐρίσκονται ἐν κανονικῇ κοινωνίᾳ μετά πασῶν τῶν ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί θά προεδρεύωνται ὑπό τοῦ πρώτου ἐκ τῶν εἰς τήν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως ὑπαγομένων ἀρχιερέων, ἐλλείψει δέ τούτου συμφώνως πρός τήν τάξιν τῶν Διπτύχων. Αὗται θά ἔχουν ἐκτελεστικήν Ἐπιτροπήν, ἀποτελουμένην ἐκ τῶν πρώτων ἱεραρχῶν τῶν διαφόρων δικαιοδοσιῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν εἰς τήν περιοχὴν.

Ἔργον καί εὐθύνη τῶν ἐπισκοπικῶν τούτων Συνελεύσεων θά εἶναι ἡ μέριμνα διὰ τήν φανέρωσιν τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδοξίας καί τήν ἀνάπτυξιν κοινῆς δράσεως ὅλων τῶν ὀρθοδόξων ἐκάστης περιοχῆς πρός θεραπείαν τῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐκεῖ διαβιούντων ὀρθοδόξων, κοινήν ἐκπροσώπησιν πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἔναντι τῶν ἑτεροδόξων καί τῆς ὅλης κοινωνίας τῆς περιοχῆς, καλλιέργειαν τῶν θεολογικῶν γραμμάτων καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας κ.λπ. Αἱ ἐπί τῶν θεμάτων τούτων ἀποφάσεις θά λαμβάνωνται καθ' ὁμοφωνίαν τῶν Ἐκκλησιῶν αἱ ὁποῖαι ἐκπροσωποῦνται εἰς τήν συγκεκριμένην Συνέλευσιν.

Αἱ περιοχαί, εἰς τάς ὁποίας θά δημιουργηθοῦν εἰς ἕν πρῶτον στάδιον Ἐπισκοπικαί συνελεύσεις, ὀρίζονται ὡς ἑξῆς:

Καναδᾶς

Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς

Λατινική Ἀμερική

Αὐστραλία, Νέα Ζηλανδία καί Ὠκεανία

Μεγάλη Βρεταννία καί Ἰρλανδία

Γαλλία

Βέλγιον, Ὁλλανδία καί Λουξεμβούργον

Αὐστρία

Ίταλία καί Μάλτα

Έλβετία καί Λιχτενστάιν

Γερμανία

Σκανδιναυϊκαί Χώραι (έκτός τῆς Φιλλανδίας)

Ίσπανία καί Πορτογαλία

Οἱ ἐπίσκοποι τῆς Διασπορᾶς, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τήν Διασποράν καί ἔχουν ἐνορίας εἰς περισσοτέρας περιοχάς, θά εἶναι μέλη τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων καί τῶν περιοχῶν αὐτῶν.

Αἱ Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις δέν ἀποστεροῦν ἀπό τούς Ἐπισκόπους μέλη αὐτῶν ἀρμοδιότητας διοικητικοῦ καί κανονικοῦ χαρακτῆρος οὔτε περιορίζουν τά δικαιώματα αὐτῶν εἰς τήν Διασποράν. Αἱ Ἐπισκοπικαί Συνελεύσεις ἀποβλέπουν εἰς τήν διαμόρφωσιν κοινῆς θέσεως τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐπί διαφόρων θεμάτων, τοῦτο οὐδόλως ἐμποδίζει τούς Ἐπισκόπους μέλη, οἱ ὁποῖοι μένουν ὑπόλογοι εἰς τάς ἰδικάς τῶν Ἐκκλησίας, νά ἐκφράσουν τάς ἀπόψεις τῶν ἰδικῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνώπιον τοῦ ἔξω κόσμου.

Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων συγκαλοῦν καί προεδρεύουν πασῶν τῶν κοινῶν συνάξεων τῶν ἐπισκόπων τῆς περιοχῆς αὐτῶν (λειτουργικῶν, ποιμαντικῶν, διοικητικῶν κ.λπ.). Εἰς ζητήματα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, ἀπαιτοῦντα, κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνελεύσεως, πανορθόδοξον ἀντιμετώπισιν ὁ πρόεδρος αὐτῆς ἔχει τήν ἀναφοράν αὐτοῦ εἰς τόν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην διά τά περαιτέρω κατά τά πανορθόδοξως ἰσχύοντα.

Αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι δεσμεύονται, ὅπως μή προβαίνουν εἰς ἐνεργείας δυναμένας νά παραβλάψουν τήν ὡς ἄνω διαγραφομένην πορείαν πρὸς κανονικὴν ἐπίλυσιν τοῦ θέματος τῆς Διασπορᾶς, ὡς ἡ ἀπόδοσις τίτλων ὑφισταμένων ἤδη εἰς Ἀρχιερεῖς, θά πράττουν δέ πᾶν τό δυνατόν πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων καί ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλῆς κανονικῆς τάξεως ἐν τῇ Διασπορᾷ.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Ἡ Ὁρθόδοξος Διασπορά*, (Κρήτη, 2016).

Ἀνακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/diaspora?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: Ι.Ι.

* * *

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία: ἐνότητα καὶ συνοδικότητα

«**1**) Βασικὴ προτεραιότητα τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου ὑπῆρξε ἡ **διακήρυξη τῆς ἐνότητος** τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Στηριγμένη στὴ θεία Εὐχαριστία καὶ τὴν Ἀποστολικὴ Διαδοχὴ τῶν Ἐπισκόπων, ἡ ὑφισταμένη ἐνότητα εἶναι ἀνάγκη νά ἐνισχύεται καὶ νά φέρνει νέους καρπούς. Ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶναι Θεανθρώπινη κοινωνία, πρόγευση καὶ βίωση τῶν Ἐσχάτων ἐντὸς τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ὡς μία διαρκῆς Πεντηκοστὴ εἶναι ἀσίγαστη προφητικὴ φωνή, παρουσία καὶ μαρτυρία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης. Πιστὴ στὴν ὁμόφωνη Ἀποστολικὴ Παράδοση καὶ μυστηριακὴ ἐμπειρία ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντικὴ συνέχεια τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁμολογεῖται στό Σύμβολο τῆς Πίστεως καὶ ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία μας βιώνει τό μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας στὴ μυστηριακὴ τῆς ζωῆς μέ ἐπίκεντρο τὴ θεία Εὐχαριστία.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκφράζει τὴν ἐνότητα καὶ καθολικότητά της ἐν Συνόδῳ. Ἡ **συνοδικότητα** διαπνέει τὴν ὀργάνωσιν, τὸν τρόπο πού λαμβάνονται οἱ ἀποφάσεις καὶ καθορίζεται ἡ πορεία της. Οἱ Ὁρθόδοξοι Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι δέν ἀποτελοῦν συνομοσπονδία Ἐκκλησιῶν ἀλλὰ τὴν Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία, προσφέρουσα τὴν θεία

Εύχαριστία, είναι ή έν τόπω παρουσία καί φανέρωση τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Μήνυμα Τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας Πρὸς τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ καὶ κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/message?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Οργάνωση τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας

«[...] ἔχουμε ἀρχικὰ τὶς Μητροπόλεις, ἔπειτα τὶς Αυτοκέφαλες Ἐκκλησίες [δηλαδή Ἐκκλησίες οἱ ὁποῖες ἐκλέγουν οἱ ἴδιες τὸν προκαθήμενὸν τους] ἢ τὶς Αυτόνομες Ἐκκλησίες [στὶς ὁποῖες ἡ ἐκλογή τοῦ προκαθήμενου ἐπικυρώνεται ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχη].

Οἱ Αυτοκέφαλες Ἐκκλησίες εἶναι δυνατόν νὰ συμπίπτουν με πολιτισμικὲς κοινότητες, πού υπήρξαν κατὰ τὸ παρελθόν καὶ εἶναι Ἀποστολικές [ὅπως ἡ Ἀλεξάνδρεια γιὰ τὴν Ἀφρική, ἡ Ἀντιόχεια γιὰ τὸν σημεῖοκόσμο] ἢ καὶ με ἐθνικὲς κοινότητες. Σὲ παγκόσμια κλίμακα μετὰ τὸ Σχίσμα τοῦ 11ου αἰῶνα, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ἔχει πρωτεῖο τιμῆς καὶ ἔχει ἓνα ρόλο πρωτοβουλίας καθὼς καὶ προεδρίας στὸ σύνολο τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας.

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τῆς οργάνωσης τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ὑπαρξὴ τῶν τεσσάρων πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων, τὰ ὁποῖα πρὶν ἀπὸ τὸ χωρισμὸ Ἀνατολῆς καὶ Δύσης, ἀποτελοῦσαν μαζί με τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρώμης, τὴν Πενταρχία.

Ἀργότερα ἔχουμε τὶς πιο πρόσφατα συσταθεῖσες Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολικῆς Ευρώπης, οἱ ὁποῖες γενικὰ βρίσκονται σὲ χώρες παραδοσιακὰ ορθόδοξες. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιο παντοῦ στὸν κόσμο.

Στὴ Δυτικὴ Ευρώπη, γιὰ παράδειγμα, καθὼς καὶ στὴν Ἀμερική καὶ στὴν Αυστραλία, δηλαδή ἠπείρους ὅπου οἱ ορθόδοξες κοινότητες δὲν ἐγκατεστάθησαν σὲ κάποια σημαντικὴ κλίμακα, παρὰ μόνον κατὰ τὸν 20ὸ αἰῶνα, οἱ ἐπισκοπὲς ἐξακολουθοῦν νὰ στηρίζονται σὲ ἐθνικὰ κριτήρια καὶ νὰ συνυπάρχουν στὴν ἴδια τὴν ἐδαφικὴ περιοχὴ, υπαγόμενες στὶς Αυτοκέφαλες Ἐκκλησίες τῆς χώρας καταγωγῆς τους.»

I.M. Βελγίου καὶ Εξαρχία Κάτω Χωρῶν καὶ Λουξεμβούργου, *Ἡ Ορθόδοξη Ἐκκλησία ἀνά τὸν κόσμο*. Ανακτήθηκε ἀπὸ: <http://www.orthodoxia.be/GRkerk/10orthekklisiakosmos.html> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

Οργάνωση τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας – Ορθόδοξα κέντρα

«Ἡ Ορθόδοξος Ἐκκλησία περιλαμβάνει σήμερα τὰ τέσσερα πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα δηλαδή :

- τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως,
  - τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας,
  - τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας [με ἔδρα τὴν Δαμασκὸ] καὶ
  - τὸ Πατριαρχεῖο τῶν Ἱεροσολύμων,
- καθὼς ἐπίσης καὶ τὰς λοιπὰς Αυτοκεφάλους Ἐκκλησίας ἤτοι :

- το Πατριαρχείο Ρωσίας [1589],
  - το Πατριαρχείο της Σερβίας [1920],
  - το Πατριαρχείο της Ρουμανίας [1925],
  - το Πατριαρχείο της Βουλγαρίας [1953],
  - το Πατριαρχείο της Γεωργίας [1990], του οποίου οι καταβολές ευρίσκονται στον 4ο αιώνα, καθώς και τις Αυτοκέφαλες Εκκλησίες : Κύπρου, Πολωνίας, Ελλάδος, Αλβανίας, Τσεχίας και Σλοβακίας, καθώς και τις Αυτόνομες Εκκλησίες Φινλανδίας και Εσθονίας.
- Ο αριθμός των Ορθόδοξων ανά τον κόσμο ανέρχεται περίπου στα 300 εκατομμύρια πιστών.»

I.M. Βελγίου και Εξαρχία Κάτω Χωρών και Λουξεμβούργου, Η Ορθόδοξη Εκκλησία ανά τον κόσμο. Ανακτήθηκε από: <http://www.orthodoxia.be/GRkerk/10orthekklisiakosmos.html> (15-716).

ΒΘ: I.i.

* * *

Οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας

«Η Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία περιλαμβάνει:

A. Τέσσερα (4) Αρχαία ή Πρεσβυγενή Πατριαρχεία:

1. Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως («Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικός Πατριάρχης») με έδρα την Κωνσταντινούπολη.
2. Πατριαρχείο Αλεξανδρείας («Πάπας και Πατριάρχης της Μεγάλης πόλεως Αλεξανδρείας, Λιβύης, Πενταπόλεως, Αιθιοπίας και πάσης Αφρικής, Πατήρ Πατέρων, Ποιμήν Ποιμένων, Αρχιερεύς Αρχιερέων, τρίτος και δέκατος των Αποστόλων και Κριτής της Οικουμένης») με έδρα την Αλεξάνδρεια.
3. Πατριαρχείο Αντιοχείας («Πατριάρχης της Μεγάλης Θεουπόλεως Αντιοχείας, Συρίας, Αραβίας, Κιλικίας, Ιβηρίας τε και Μεσοποταμίας και πάσης Ανατολής») με έδρα τη Δαμασκό.
4. Πατριαρχείο Ιεροσολύμων («Πατριάρχης της Αγίας Πόλεως Ιερουσαλήμ και πάσης Παλαιστίνης, Συρίας, Αραβίας, πέραν του Ιορδάνου, Κανά της Γαλιλαίας και Αγίας Σιών») με έδρα τα Ιεροσόλυμα.

B. Πέντε (5) Νεώτερα Πατριαρχεία:

1. Πατριαρχείο Ρωσίας («Πατριάρχης Μόσχας και πάσης Ρωσίας») με έδρα τη Μόσχα.
2. Πατριαρχείο Σερβίας («Αρχιεπίσκοπος Πεκίου, Μητροπολίτης Βελιγραδίου και Καρλοβικίου και Πατριάρχης των Σέρβων») με έδρα το Βελιγράδι.
3. Πατριαρχείο Ρουμανίας («Αρχιεπίσκοπος Βουκουρεστίου, Μητροπολίτης Μουντένια και Δοβρουτζάς και Πατριάρχης Ρουμανίας») με έδρα το Βουκουρέστι.
4. Πατριαρχείο Βουλγαρίας («Μητροπολίτης Σόφιας και Πατριάρχης πάσης Βουλγαρίας») με έδρα τη Σόφια.
5. Πατριαρχείο Γεωργίας («Αρχιεπίσκοπος Μιτσχέτης και Τιφλίδος και Καθολικός Πατριάρχης πάσης Γεωργίας») με έδρα την Τιφλίδα.

Γ. Αυτοκέφαλες Εκκλησίες:

1. Εκκλησία της Κύπρου («Αρχιεπίσκοπος Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου») με έδρα τη Λευκωσία.
2. Εκκλησία της Ελλάδος («Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος») με έδρα την Αθήνα.
3. Ορθόδοξη Εκκλησία της Πολωνίας («Μητροπολίτης Βαρσοβίας και πάσης Πολωνίας») με έδρα την Βαρσοβία.

4. Εκκλησία της Αλβανίας («Αρχιεπίσκοπος Τιράνων, Δυρραχίου και πάσης Αλβανίας») με έδρα τα Τίρανα.

5. Εκκλησία της Τσεχίας και Σλοβακίας («Μητροπολίτης πάσης Τσεχίας και Σλοβακίας») με εναλλασσόμενη έδρα.

* Δ. Αυτόνομες Εκκλησίες:

1. Φινλανδίας («Αρχιεπίσκοπος Καρελίας και πάσης Φινλανδίας»)

2. Εσθονίας («Μητροπολίτης Εσθονίας»)

3. Ορθόδοξη Αρχιεπισκοπή Αχρίδος («Αρχιεπίσκοπος Αχρίδος, Μητροπολίτης Σκοπίων και Έξαρχος του Πατριάρχη Σερβίας») με έδρα την Αχρίδα. Διώκεται από την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ. Η αυτονομία της έχει χορηγηθεί από το Πατριαρχείο Σερβίας.

Υπό την άμεση δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου τελούν:

1. Η Αρχιεπισκοπή Κρήτης.

2. Οι Μητροπόλεις της Δωδεκανήσου.

3. Οι Μητροπόλεις της Κρήτης.

4. Η Αρχιεπισκοπή Αμερικής.

5. Η Αρχιεπισκοπή Αυστραλίας.

6. Η Αρχιεπισκοπή Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας.

7. Η Μητρόπολις Γαλλίας.

8. Η Μητρόπολις Γερμανίας.

9. Η Μητρόπολις Αυστρίας.

10. Η Μητρόπολις Σουηδίας.

11. Η Μητρόπολις Βελγίου.

12. Η Μητρόπολις Νέας Ζηλανδίας.

13. Η Μητρόπολις Ελβετίας.

14. Η Μητρόπολις Ιταλίας.

15. Η Μητρόπολις Τορόντο.

16. Η Μητρόπολις Παναμά.

17. Η Μητρόπολις Μπουένος Άιρες.

18. Η Μητρόπολις Χονγκ Κονγκ.

19. Η Μητρόπολις Σιγκαπούρης.

20. Η Μητρόπολις Κορέας.

21. Η Μητρόπολις Ισπανίας και Πορτογαλίας.

ενώ ο Οικουμενικός Πατριάρχης έχει και άμεση δικαιοδοσία: α) στην νήσο Πάτμο (Πατριαρχική Εξαρχία – Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου), β) στην Μοναστική Πολιτεία του Αγίου Όρους, γ) στη Σταυροπηγική μονή της Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολυτρίας στη Χαλκιδική και δ) στη Σταυροπηγική μονή των Βλατάδων στη Θεσσαλονίκη.

Η Διοίκηση των Μητροπόλεων των «Νέων Χωρών» στην Ήπειρο, Μακεδονία και Δυτική Θράκη ασκείται προσωρινά «επιτροπικώς» από την Εκκλησία της Ελλάδος, σύμφωνα με την Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη της 4ης Σεπτεμβρίου 1928.»

Wikipedia, Διάρθρωση της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CF%81%CE%B8%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CE%BE%CE%B7%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1#.CE.94.CE.B9.CE.AC.CF.81.CE.B8.CF.81.CF.89.CF.83.CE.B7.CF.84.CE.B7.CF.82.CE.9F.CF.81.CE.B8.CE.BF.CE.B4.CF.8C.CE.BE.CE.BF.CF.85.CE.95.CE.BA.CE.BA.CE.BB.CE.B7.CF.83.CE.AF.CE.B1.CF.82> (15-7-16).

ΒΘ: I.i.

* * *

ΒΘ: I.ii.: Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Από τον Μεσαίωνα στη Β' Βατικανή Σύνοδο

Β' Βατικανή Σύνοδος

«Μετά από αιώνες εσωστρέφειας και υπεροπτικής αδιαλλαξίας, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία αποφάσισε να επανεξετάσει την παρουσία της στον κόσμο. Αποφάσισε να ασκήσει κριτική στο παρελθόν της, να αρχίσει να διαβλέπει τα λάθη της, να αναζητήσει τρόπους προσέγγισης με τη σύγχρονη σκέψη και τον πολιτισμό, να αρχίσει διάλογο με τις άλλες χριστιανικές ομολογίες* και να εκσυγχρονιστεί, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των καιρών. Μετά από αιώνες εσωστρέφειας και υπεροπτικής αδιαλλαξίας, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία αποφάσισε να επανεξετάσει την παρουσία της στον κόσμο. Αποφάσισε να ασκήσει κριτική στο παρελθόν της, να αρχίσει να διαβλέπει τα λάθη της, να αναζητήσει τρόπους προσέγγισης με τη σύγχρονη σκέψη και τον πολιτισμό, να αρχίσει διάλογο με τις άλλες χριστιανικές ομολογίες και να εκσυγχρονιστεί, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των καιρών. Οι αποφάσεις της έφεραν αρκετές αλλαγές, κυριότερες από τις οποίες είναι: α. Η κατάργηση της λατινικής γλώσσας στη λατρεία και η υιοθέτηση της γλώσσας της κάθε χώρας. β. Η μεγαλύτερη προσέγγιση και κατανόηση των άλλων χριστιανικών Ομολογιών και των άλλων θρησκειών. γ. Η θέση των λαϊκών και, κυρίως, της γυναίκας στην Εκκλησία, καθώς και το δικαίωμα όλων στην εργασία. Όλα αυτά υπήρξαν, αναμφισβήτητα, μια μεγάλη καινοτομία. Παρά ταύτα, κάποιες προτάσεις για άλλες αλλαγές στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία δεν έγιναν αποδεκτές από τη Σύνοδο.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 32. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13446/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Β' Βατικανή Σύνοδος

«Η Δεύτερη Σύνοδος του Βατικανού (Λατινικά: *Concilium Oecumenicum Vaticanum Secundum* ή ανεπίσημα γνωστή ως Βατικανού Β') ασχολήθηκε με τις σχέσεις μεταξύ της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και του σύγχρονου κόσμου. Ήταν η εικοστή πρώτη οικουμενική σύνοδος της Καθολικής Εκκλησίας και η δεύτερη που διεξάχθηκε στη Βασιλική του Αγίου Πέτρου στο Βατικανό. Η σύνοδος, μέσω της Αγίας Έδρας, επίσημα άνοιξε υπό το ποντιφικό του Πάπα Ιωάννη ΚΓ' στις 11 Οκτωβρίου 1962 και έκλεισε υπό τον Πάπα Παύλο ΣΤ' το 1965.

Το πρωί της 11ης Οκτωβρίου του 1962 περίπου 2.500 καρδινάλιοι και άλλοι εκκλησιαστικοί αξιωματούχοι ακολούθησαν τον φερόμενο πάνω σε φορητό θρόνο Πάπα Ιωάννη ΚΓ' στη Βασιλική του Αγίου Πέτρου, όπου άρχισε τις εργασίες της η 21η Οικουμενική Σύνοδος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, η 2η του Βατικανού. Εντός του Αγίου Πέτρου, εκτός από τους καθολικούς κληρικούς, βρέθηκαν και παρατηρητές άλλων Εκκλησιών. Απουσίαζαν οι Ορθόδοξες Εκκλησίες, πλην της Ρωσικής, η οποία συμφώνησε να στείλει παρατηρητές κατόπιν διαπραγματεύσης Μόσχας-Βατικανού. Στην εναρκτήρια ομιλία του ο Πάπας τόνισε ότι κύριο αντικείμενο της Συνόδου είναι η διαφύλαξη των παρακαταθηκών του χριστιανικού δόγματος και η ενότητα των Εκκλησιών. Η πρώτη περίοδος της Συνόδου έληξε στις 8 Δεκεμβρίου του 1962 και ο Ιωάννης ΚΓ' συμπέρανε ότι οι αντίθετες απόψεις που διατυπώθηκαν έδειξαν ότι στην Εκκλησία

υπάρχει κόσμος ελευθερίας. Στο περιθώριο της Συνόδου δεν έλειψαν και οι κατ' ιδίαν διαβουλεύσεις.»

Wikipedia, Δεύτερη Σύνοδος του Βατικανού. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B5%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B7_%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%92%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%8D_\(15-7-16\).](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B5%CF%8D%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B7_%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%92%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%8D_(15-7-16).)

ΒΘ: I.ii.

* * *

Β' Βατικανή Σύνοδος: η ανανέωση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας

«[...] για πρώτη φορά και κατά τρόπο επίσημο, αναγνωρίζεται αυτή η κατάσταση, διακηρύσσεται η αναγκαιότητα μιας “αναθεώρησης” και νομιμοποιείται η προσπάθεια επίτευξής της. Η Σύνοδος αυτή έδωσε τέλος στην ανάσχεση που συγκρατούσε για δεκαετίες τα ρεύματα ανανέωσης.

Τα συστατικά στοιχεία αυτής της Συνόδου, ως γεγονός αλλαγής παραδείγματος στη συνοδική εμπειρία της Εκκλησίας, είναι η επίτευξη ενός καινούργιου εκκλησιακού κλίματος, μιας καινούργιας εσωτερικής ελευθερίας, μιας καινούργιας θεολογικής δημιουργικότητας.

Γι' αυτό η Σύνοδος ήθελε μ' αυτή την έκφραση [«σημεία των καιρών»] να αναγνωρίσει ότι υπάρχει η ιστορία και ότι η Εκκλησία βρίσκεται μέσα στην ιστορία (η υιοθέτηση της αρχής της ιστορικότητας), ότι οι εποχές της χριστιανοσύνης παρήλθαν και ότι η Εκκλησία έπρεπε να ανοιχτεί στο παρόν.

Η απλή και μόνο ανάγνωση των κειμένων της Συνόδου, δεν προσφέρει κάτι το καινούργιο στον συνειδητοποιημένο καθολικό του σήμερα, αν και εξαπλώνεται με γοργούς πλέον ρυθμούς ο θρησκευτικός αναλφαβητισμός. Όλα όσα εκτίθενται στα συνοδικά κείμενα, είναι οικεία και γνωστά στον πιστό διότι τα ζει εδώ και δεκαετίες μέσα στη ζωή της Εκκλησίας. Μόνο για όσους έζησαν μέσα στην Καθολική Εκκλησία πριν από τη Σύνοδο, το περιεχόμενο των συνοδικών κειμένων είναι καινούργιο. Σε σημείο μάλιστα που να τον κάνει να αισθάνεται ότι πρόκειται για μια διδασκαλία που δεν έζησε. Στη γενιά εκείνων που βρέθηκαν στο μεταίχμιο της Β' Βατικανής Συνόδου μπορούμε να κατανοήσουμε το βάθος, το εύρος των αλλαγών που επήλθαν στη ζωή της Εκκλησίας· να κατανοήσουμε τη δυσκολία και την αφομοίωση της ανανέωσης από το εκκλησιακό σώμα.

Η Β' Βατικανή Σύνοδος επιδίωξε νέους δρόμους για να αναγγείλει το Ευαγγέλιο, με τρόπους καινούργιους, σε έναν κόσμο που της γίνεται “ξένος”. [...] Η γλώσσα που υιοθετεί η Σύνοδος στα κείμενα της είναι ένας καινούργιος τρόπος εκφοράς της χριστιανικής διδασκαλίας. [...] η συνοδική διδασκαλία πλέον δεν απευθύνεται στους Επισκόπους ή σε μια συγκεκριμένη κατηγορία αλλά σε όλους τους πιστούς και σε όλους τους ανθρώπους καλής θέλησης.

[Η] Καθολική Εκκλησία στοχάστηκε την ταυτότητά της, τον εαυτό της και τη σχέση της με τον κόσμο. Ο στοχασμός αυτός οδήγησε σε μια εκ νέου “ανακάλυψη” της θεϊκής Αποκάλυψης και της πίστης ως γεγονότα των οποίων μπορούμε να κάνουμε εμπειρία με πολλούς τρόπους και από πολλές διαδρομές ενώ η στάση της Εκκλησίας έναντι του κόσμου και του σύγχρονου ανθρώπου, στα συνοδικά κείμενα, εγκαινιάζει και καθιερώνει τη συμπάθειά της γι' αυτούς. [...] τα συνοδικά κείμενα πρέπει να προσεγγίζονται κριτικά δηλ. να αναδιατυπώνονται εκ νέου και ενδεχομένως να διορθώνονται [...]. Αυτή είναι ουσιαστικά η καινοτομία για τη μεταρρύθμιση της Εκκλησίας: ο διάλογος με όλους, ο τρόπος διαλόγου με όλους. [...] η Β' Βατικανή Σύνοδος δεν ορίζει κάποιο δόγμα ούτε εξαπολύει κάποιο ανάθεμα, αμφότερα χαρακτηριστικά της προηγούμενης συνοδικής

πρακτικής. [...] Η Σύνοδος αντιλαμβάνεται τον εαυτό της ως κληρονόμο της παράδοσης και ως αυθεντικό της ερμηνευτή σε μια καινούργια κατάσταση χαρακτηρισμένη από ταχύτητα και βαθιά αλλαγή. [...] η Β΄ Βατικανή εμφανίζεται ως μια εκκλησιακή διαδικασία διάκρισης που οδηγεί την Καθολική Εκκλησία να ξαναδεί ή να επανατοποθετήσει σε καινούργιες ισορροπίες, ορισμένες θεμελιακές δηλώσεις που είχαν προσλάβει αξιοσημείωτη σημασία αλλά και να συνδιαλαγεί για θέματα τα οποία στο παρελθόν δεν θεωρούσε ότι την αφορούν. [...] Υπό πολλά πρίσματα, πιθανότατα η Β΄ Βατικανή είναι μια Σύνοδος μεταβατική διότι υπερβαίνει τη συνοδική παράδοση της δεύτερης χιλιετίας, ανοίγοντας καινούργιες δυνατότητες χωρίς ωστόσο να τις διαμορφώνει πλήρως.»

Ασημάκης Ι. - Κισκίνης Λ. (επιμ.), “Η Β΄ Βατικανή Σύνοδος. Διατάξεις-Διατάγματα-Δηλώσεις-Μηνύματα. Εισαγωγή και νεοελληνική απόδοση των Συνοδικών κειμένων”, *Analecta Theologica* - 8, Θεσσαλονίκη, 2012, σσ. 7-13. Ανακτήθηκε από:

http://www.copycity.gr/myfiles/copy/1040_pages%2088.pdf (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η Θεολογία της Β΄ Βατικανής Συνόδου

«Β΄ Βατικανή Σύνοδος είναι το μέγιστο εκκλησιολογικό και εκκλησιαστικό γεγονός του 20ου αιώνα, το οποίο δεν έπαυσε να φέρει καρπούς τόσο για την Εκκλησία όσο και για τον κόσμο όλο στο σύνολό του. Οι σχέσεις της Εκκλησίας με τον κόσμο άλλαξαν και συνεχώς αλλάζουν. Σήμερα η Εκκλησία είναι παρούσα ταπεινά και όχι θριαμβολογικά, παρά τα φαινόμενα [...] Μετά τη Βατικανή Σύνοδο η Εκκλησία δεν είναι πια σαν πυραμίδα που έχει στην κορυφή τον κλήρο, αλλά συγκροτείται από όλα τα μέλη της τα καθγιασμένα με το βάπτισμα, το χρίσμα και την ιεροσύνη, και χρειάζεται συνεχής επιμόρφωση και επαγρύπνηση. Τίποτε δεν είναι πια όπως πριν. Ο κόσμος έχει ξυπνήσει, ενηλικιωθεί, και η Εκκλησία δεν έχει δικαίωμα να μένει πίσω και ουραγός στις ανάγκες του κόσμου, συμπεριλαμβανομένης και της λειτουργικής της ζωής, της ενδυμασίας των λειτουργών της και άλλων. [...] Δεν αρκεί να φορείς ράσο για να είσαι ιερέας, δεν αρκεί να βαπτισθείς για να είσαι χριστιανός. [...] Η εποχή μας έχει ανάγκη πρώτα από μάρτυρες, και έπειτα από πτυχιούχους. Αυτό ήλθε να προλάβει η Β΄ Βατικανή. Αν δεν είχε συγκληθεί, η χριστιανική κατάσταση του κόσμου θα ήταν τρισεπιρότερη.»

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΩΣ ΜΥΣΤΗΡΙΟ

Για πρώτη φορά στην ιστορία των Γενικών Συνόδων οι Πατέρες εξετάζουν το μυστήριο της Εκκλησίας ως Εκκλησία. Οι πρώτες Σύνοδοι είχαν ασχοληθεί με το μυστήριο του Χριστού, με τις δύο φύσεις του, τη θεία και την ανθρώπινη, με τον καθορισμό του Κανόνα των Γραφών και με τα ιερά μυστήρια. Η Σύνοδος του Τριδέντου καταδίκασε τις πλάνες του προτεσταντισμού. Είχε τεθεί το ερώτημα «Εκκλησία, τι λες περί του εαυτού σου;», και εκείνη απήντησε «Είμαι του Ιησού Χριστού».

Η Βίβλος κατέχει περίοπτη θέση μέσα στη βασιλική Αγίου Πέτρου της Ρώμης, όπου συνεδριάζουν οι Πατέρες μαζί με έμπειρους θεολόγους που τους συνοδεύουν. Η Εκκλησία αρχίζει να κοιτάζεται μέσα στην Αγία Γραφή για να βρει απάντηση στα προβλήματα που της θέτει ο κόσμος του καιρού της, εξετάζει τη συνείδησή της. Η Εκκλησιολογία εμφανίζει δύο πρωτοτυπίες. Η Α΄ Βατικανή (1869-1870) είχε εξετάσει τη θέση και τον ρόλο του Πάπα, το πρωτείο και το αλάθητό του, όμως λόγω του πολέμου δεν προχώρησε στην άλλη όψη της Εκκλησίας, στη θέση και τον ρόλο του

διαδόχου των Αποστόλων, των Επισκόπων ενωμένων με τον Πάπα και γύρω απ'αυτόν. Η Β' Βατικανή κατά κάποιον τρόπο συμπληρώνει την Α', λέγοντας ότι οι Επίσκοποι δεν είναι πειθήνιοι εκτελεστές και όργανα της παποσύνης αλλά ενεργούν χάρη στην επισκοπική τους χειροτονία, ενωμένοι πάντοτε, "una cum", με τον Επίσκοπο Ρώμης. Συζητήθηκε πολύ η λεγομένη συλλογικότητα των Επισκόπων και η κοινωνία των μεν με τους δε και με τον Επίσκοπο Ρώμης, απαραίτητο στοιχείο της ενότητας του λαού του Θεού. Οι Επίσκοποι είναι διάδοχοι των Αποστόλων όπως ο Πάπας είναι διάδοχος του Πέτρου. Αυτό στην πράξη δεν ήταν τόσο σαφές πριν από τη Β' Βατικανή, που καινοτομεί με το σπουδαίο διάταγμά της περί Εκκλησίας». Το Lumen gentium– Το Φως των εθνών είναι το στήριγμα και το θεμέλιο όλων των λοιπών διαταγμάτων, θεσπισμάτων και δηλώσεων της Συνόδου. Εν όλω 16 επίσημα κείμενα δίνουν την επίσημη σκέψη της Εκκλησίας.

Στο περί Εκκλησίας διάταγμα για πρώτη φορά η Εκκλησία χαρακτηρίζεται ως Μυστήριο που έχει τη ρίζα του μέσα στην τριαδική ζωή του Θεού (κεφάλαιο α'), ως Λαός του Θεού (κεφάλαιο β'), και μόνο στο γ' κεφάλαιο τοποθετείται ως Ιεραρχία. Ο Λαός του Θεού περιλαμβάνει όλους επισκόπους, ιερείς, μοναχούς και λαϊκούς. Πριν να είναι Επίσκοπος κάποιος, ακόμη και ο Πάπας, είναι βαπτισμένος. Και αναφέρεται το του Αγίου Αυγουστίνου. «Είμαι Βαπτισμένος με σας και Επίσκοπος για σας».

Και η Παναγία Θεοτόκος είναι μέρος και μέλος του λαού του Θεού, αν και η Σύνοδος της αφιερώνει ξεχωριστό κεφάλαιο. Όλος ο λαός του Θεού χάρη στο βάπτισμα, στο χρίσμα και στα άλλα μυστήρια προορίζεται στην αγιοσύνη. Έτσι οι λαϊκοί (αυτό τονίζεται για πρώτη φορά από Σύνοδο) καθώς και οι μοναχοί έχουν ένα ουσιαστικό και αναντικατάστατο ρόλο να διαδραματίσουν μέσα στην Εκκλησία και στον κόσμο. Σκοπός τους είναι να καθαγιάσουν τον κόσμο (consacratio mundi) μέσα στον οποίο ζουν, όπως ο ιερέας καθαγιάζει τον άρτο και τον οίνο στη Θεία Λειτουργία.

Βαρουσήμαντη είναι η θέση και το έργο των λαϊκών στο κήρυγμα του Ευαγγελίου, καθώς και η χριστιανική τους μαρτυρία. Φέρνουν τον Χριστό εκεί όπου δεν μπορεί να εισχωρήσει ο ιερέας εκ φύσεως και κλήσεως. Θέση τους είναι ο μεγάλος καθημερινός αγώνας και μόχθος τους μέσα στον κόσμο. Αυτό είναι τρομερή καινοτομία της Β' Βατικανής. Γεννά απαιτήσεις και η ιδιότητα του λαϊκού όπως και η ιδιότητα του ιερέως, πράγμα που χρειάζεται χριστιανική μόρφωση και επιμόρφωση. Με άλλα λόγια, ο κόσμος δεν σώζεται αν δεν αναλάβουν και οι λαϊκοί την πληρότητα της θέσεώς τους μέσα στην Εκκλησία και μέσα στον κόσμο. Αυτό είναι το μήνυμα της Β' Βατικανής, που τείνει το χέρι στο λαϊκό στοιχείο όχι από την πίεση των καιρών αλλά λόγω της κλήσεώς του μέσα στο κοινό Σώμα του Χριστού που είναι η Εκκλησία. Η Εκκλησία του Χριστού οφείλει να είναι αλήθεια και ζωή και όχι τυπολατρία και παθητική επανάληψη του παρελθόντος, ακόμη κι αν αυτό υπήρξε άριστο και λαμπρό.

Η ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΔΟΓΜΑΤΩΝ

Άλλη μεγάλη καινοτομία της Β' Βατικανής, την οποία θέλησε ο Πάπας Ιωάννης ΚΓ'. Για πρώτη φορά στην ιστορία της Εκκλησίας διακρίνονται τα δόγματα της πίστεως και το εκάστοτε περιεχόμενό τους από την διατύπωση αυτής ταύτης της πίστεως. Τα δόγματα δεν επαναλαμβάνονται στερεότυπα. Διατυπώθηκαν μεν μια για πάντα, όμως υπό διαφορετικές πολιτιστικές, κοινωνικές και γλωσσικές συνθήκες, μπορούν λοιπόν σήμερα να διατυπωθούν ξανά χωρίς να αλλοιωθούν οι αιώνιες αλήθειες της πίστεως τις οποίες περιέχουν.

Έτσι εμείς οι Λατινόρρυθμοι Καθολικοί τελούμε τη Λειτουργία σε νέα λειτουργική γλώσσα, που καθιστά πιο εφικτή τη συμμετοχή των πιστών. Ο κάθε λαός προσεύχεται στη γλώσσα την οποία καταλαβαίνει, και τρέφεται τόσο από το μυστήριο του Θεού Λόγου όσο και από το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Σε κύκλο τριών ετών ο εκκλησιαζόμενος κάθε λαού, έθνους και παιδείας ακούει τον ζωντανό Λόγο του Θεού όπως κηρύχθηκε από τον Ιησού και τους Αποστόλους του.

Κάποιος καθηγητής του Α.Π.Θ., σήμερα μακαρίτης, εξερχόμενος από τη θεία Λειτουργία όπως τελείται σε μας, έλεγε προ ετών: «Σας κοροϊδεύαμε που είχατε τη Λειτουργία στη λατινική, και τώρα μας ξεπεράσατε». Είθε και οι κατά τόπους Εκκλησίες των Ορθοδόξων, χωρίς να νοθεύσουν καθόλου την Παράδοση, να γνωρίσουν σύντομα νέα λειτουργική άνθηση. Ας μη κρυβόμαστε πίσω από το δάκτυλό μας. Οι νέες γενεές των Ελλήνων είναι μακριά από την Εκκλησία. Άραγε φτάνει αυτές, ή η Εκκλησία που δεν τολμά να έλθει κοντά τους λειτουργικά;

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο μακάριος Ιωάννης ΚΓ΄, ο επικαλούμενος «καλός», άνοιξε την Εκκλησία στα βαθιά νερά επειδή είδε τα «σημεία των καιρών» χωρίς φόβο και τρόμο, διότι πίστευε στον Θεό βαθιά, αλλά πίστευε και στην Εκκλησία ως σε ζωντανή πραγματικότητα, και επιθυμούσε μία «νέα Πεντηκοστή». Σήμερα η Καθολική Εκκλησία, παρά τα όποια προβλήματά της, είναι ζωντανή, έχει μεγάλη εμπιστοσύνη στον εαυτό της. Είπαν ότι η σπουδαιότερη πράξη της αρχιερατείας του Πάπα εκείνου ήταν ο λόγος τον οποίο πρόφερε με την ευκαιρία της ενάρξεως της Συνόδου στις 11 Οκτωβρίου του 1962. «Δεν κατάστρωσε συνοδικό πρόγραμμα, διότι αυτό κατά τη γνώμη του ανήκε στην αρμοδιότητα της συνελεύσεως, αλλά καθόρισε μια χριστιανική συμπεριφορά κατάλληλη για τη σύγχρονη εποχή, που κυριαρχείται από την απαίτηση του *aggiornamento* – ανακαινισμού, με την επιλογή μιας στάσεως ελέους και όχι καταδίκης, και με την απόρριψη των «προφητών του κακού ..., που δεν βλέπουν στην εποχή τους άλλο από παράβαση καθήκοντος και καταστροφής, για το οποίο ο Πάπας είχε άλλη γνώμη» (Π. Ιωσήφ Alberigo, ιστορικός). Υπήρξε Πάπας αισιόδοξος, που έβλεπε μακριά. Και ο Χριστός είχε βεβαιώσει ότι ήλθε να σώσει όχι δικαίους αλλά αμαρτωλούς, να ιατρέψει όχι υγιείς αλλά αρρώστους.

Λούβαρης, π. Ι., «40 χρόνια από την έναρξη της Β΄ Βατικανής Συνόδου. Συμβολή στη Θεολογία», εφημ. *Καθολική*, ημ. 3-12-2002. Ανακτήθηκε από: <http://cathenoria-thes.org/page846.html> (15-7-16)

ΒΘ: Ι.ii.

* * *

Απόσπασμα από το κείμενο-απόφαση της Β' Συνόδου του Βατικανού με τίτλο «Δογματική απόφαση περί Εκκλησίας "Φως εθνών"», κεφάλαιο 15

«Με εκείνους, οι οποίοι κοσμούνται μεν με το χριστιανικό όνομα διά του αγίου Βαπτίσματος, δεν ομολογούν όμως ακέραη την πίστη ή δεν διαφυλάσσουν την ενότητα της κοινωνίας με τον διάδοχο του Πέτρου, η Εκκλησία αισθάνεται συνδεδεμένη για ποικίλους λόγους. Διότι πολλοί απ' αυτούς τιμούν την Αγία Γραφή ως κανόνα πίστεως και ζωής, επιδεικνύουν ζωηρό θρησκευτικό ζήλο, πιστεύουν με αγάπη στο Θεό, τον παντοδύναμο Πατέρα, και στον Χριστό, τον Υιό του Θεού και Σωτήρα, συνδέονται με το Χριστό διά του Βαπτίσματος και αναγνωρίζουν τα Μυστήρια. Πολλοί απ' αυτούς έχουν το επισκοπικό αξίωμα, τελούν τη Θεία Ευχαριστία και καλλιεργούν την λατρεία της Θεοτόκου. Σ' αυτά ας προστεθεί η κοινωνία διά της προσευχής και ένας αληθινός σύνδεσμος εν Αγίω Πνεύματι, το Οποίο δρα σ' αυτούς με δώρα και χάριτας και με την αγιαστική του δύναμη, και μάλιστα έχει ενισχύσει κάποιους απ' αυτούς στο μαρτύριο. Έτσι, το Πνεύμα αφυπνίζει σ' όλους τους μαθητές του Χριστού τη νοσταλγία και τη δράση, ώστε αυτοί κάποτε να ενωθούν ειρηνικά-όπως το ζήτησε ο Χριστός-σε μία ποιμνη υπό ένα Ποιμένα. Για την επιτυχία του σκοπού αυτού, η Μητέρα Εκκλησία προσεύχεται, ελπίζει και δρα αδιαλείπτως, προτρέποντας τα τέκνα της σε καθαρμό και ανακαίνιση, ώστε να λάμψει λαμπρότερα το σημείο του Χριστού στο πρόσωπο της Εκκλησίας.»

Απόσπασμα από το: Στ. Χαρκιανάκι, *Το περί Εκκλησίας σύνταγμα της Β' Βατικανής Συνόδου*, Θεσσαλονίκη, 1969, σ. 137, στο: Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 32. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13446/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στον σύγχρονο κόσμο

«Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία είναι εξαπλωμένη σε ολόκληρο σχεδόν το σύγχρονο κόσμο. Οι πολυπληθέστερες περιοχές σε ρωμαιοκαθολικούς είναι ορισμένες χώρες της Ευρώπης (Ιταλία, Ισπανία, Βέλγιο, Ελβετία, Πολωνία), σχεδόν όλες οι χώρες της Λατινικής Αμερικής, καθώς και οι χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας (κυρίως τα νησιά των Φιλιππίνων). Αλλά και σε όλο τον υπόλοιπο κόσμο η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία έχει μέλη.

Στην Ελλάδα υπάρχουν μικρότερες ή μεγαλύτερες ρωμαιοκαθολικές κοινότητες στις μεγάλες, κυρίως, πόλεις. Αρκετοί ρωμαιοκαθολικοί βρίσκονται σε νησιά των Κυκλάδων (κυρίως τη Σύρο και την Τήνο) και του Ιονίου (Κέρκυρα). Στην Αθήνα έχει την έδρα της η Αρχιεπισκοπή της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, δηλαδή η κεντρική εκκλησιαστική της διοίκηση στην Ελλάδα.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 32. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13446/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στην ανατολή τα χρόνια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας

«Από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, οι Καθολικοί αντιμετώπιζονταν με καχυποψία, επειδή θεωρούνταν εξαρτώμενοι από τον Πάπα της Ρώμης, ο οποίος φιλοδοξούσε να συνενώσει τους Χριστιανούς της Δύσης και της Ανατολής εναντίον του κράτους των Οθωμανών. Αλλά και η Ορθόδοξη Εκκλησία δοθείσης της ευκαιρίας, δεν παρέλειπε να καταπιέζει την Καθολική κατά την Οθωμανική περίοδο. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, οι ηγεμόνες της Δύσης ανέλαβαν την προστασία και της ελεύθερης άσκησης της λατρείας και της διαβίωσης των Καθολικών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ιδιαίτερα η Γαλλία, με διακρατική συμφωνία -διομολόγηση- έθεσε υπό την προστασία της τα κάθε είδους εκκλησιαστικά ιδρύματα και κοινότητες και φρόντιζε για την έκδοση του οθωμανικού "βερατίου" με το οποίο καθοριζόταν η δικαιοδοσία του Επισκόπου επί των πιστών της επαρχίας του.»

Η Καθολική Εκκλησία στην Τήνο, Ιστορική εξέλιξη της Καθολικής Εκκλησίας στον Ελλαδικό χώρο. Ανακτήθηκε από: <http://www.catholic.gr/history.html> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στη διάρκεια του ύστερου μεσαίωνα

«Ήδη από τα τέλη του 13ου αι. οι βασιλείς στην Αγγλία και ιδίως στη Γαλλία προσπάθησαν με τη βοήθεια των αστών (εμπόρων, τραπεζιτών και βιοτεχνών) να υποτάξουν τους φεουδάρχες και να συγκροτήσουν ισχυρά κράτη. Στην προσπάθειά του αυτή ο βασιλιάς της Γαλλίας βρέθηκε αντιμέτωπος με τον πάπα και τον υποχρέωσε, με τη σύμφωνη γνώμη μιας γενικής συνέλευσης στην οποία συμμετείχαν και αστοί, να μεταφέρει την έδρα του από τη Ρώμη στην Αβινιόν (1309-1378). Το γεγονός αυτό αποτέλεσε την αποκαλούμενη αιχμαλωσία της Αβινιόν, μια από τις μεγαλύτερες ταπεινώσεις που δέχθηκε ποτέ η κεφαλή της καθολικής εκκλησίας. Η ταπείνωση της Αβινιόν και κάποια φαινόμενα διαφθοράς (φιλαργυρία, εξαγορά αξιωμάτων και ευνοιοκρατία) στους κόλπους της ιεραρχίας συνέβαλαν στο να τραυματιστεί το ηθικό κύρος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και να αρχίσει να διατυπώνεται ήδη από τα τέλη του Μεσαίωνα το αίτημα για θρησκευτική μεταρρύθμιση.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 4.8. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4973,22669/> (15-7-16).

ΒΘ: Ι.ii.

* * *

Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Επιστήμη και Τεχνολογία στο μεσαίωνα

«Μεγάλη σημασία για την πορεία των επιστημών στη δυτική Ευρώπη έχει η ίδρυση των πανεπιστημίων, λίγο πριν από το τέλος του 12ου αιώνα. Τα πρώτα πανεπιστήμια ιδρύθηκαν στην Μπολόνια, την Οξφόρδη και το Παρίσι με την υποστήριξη αλλά και τον έλεγχο της Εκκλησίας. Οι αντιπαραθέσεις για επιστημονικά θέματα και θεολογικά ζητήματα, στο πλαίσιο των πανεπιστημίων, προκάλεσαν την ανάγκη να ερευνηθεί ο φυσικός κόσμος, γεγονός που αποτέλεσε σταθμό στην πνευματική πορεία της Ευρώπης και συντέλεσε στην αναγέννηση των γραμμάτων και των τεχνών.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: Ι.ii.

* * *

Οι αλλαγές του 13ου αι. και η κρίση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας

«Οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές μεταβολές επηρέασαν συνολικά τον πολιτισμό. Όλες οι αξίες που είχε αποδεχθεί το καθεστώς της φεουδαρχίας αμφισβητήθηκαν, ενώ και η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία δέχθηκε έντονη κριτική. Η τελευταία, για να κερδίσει τη μάχη με τις νέες πνευματικές δυνάμεις, επιδίωξε να θέσει υπό τον έλεγχο της τα Πανεπιστήμια, όπου

επιχείρησε να συμφιλιώσει το θρησκευτικό δόγμα με τη φιλοσοφία και την κλασική επιστημονική παράδοση, καθώς και με τον αραβικό πολιτισμό, προκειμένου να ανανεώσει τον πνευματικό της σπλιισμό. Οι πνευματικές ζυμώσεις, πάντως, ξεπέρασαν σε πολλά Πανεπιστήμια τα δογματικά όρια και προχώρησαν στην έρευνα του φυσικού κόσμου.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.1. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22674/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και Αναγέννηση

«Ήδη από τα τέλη του Μεσαίωνα το ηθικό κύρος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας ανάμεσα στους πιστούς άρχισε να υποχωρεί. Όλο και περισσότερες διαμαρτυρίες διατυπώνονταν για τη διοικητική ανεπάρκεια, την υπερβολική πολυτέλεια της αυλής και την ηθική ακόμη διαφθορά πολλών από τους εκκλησιαστικούς αξιωματούχους. Σε μια εποχή, κατά την οποία νέοι κοινωνικοί, οικονομικοί και πνευματικοί ορίζοντες ανοίγονταν στους Ευρωπαίους, η πλειονότητα του κλήρου, ιδίως του κατώτερου, ζούσε μέσα στην αμάθεια και η Εκκλησία εξακολουθούσε να ελέγχει τους πιστούς με τη διαρκή απειλή του κακού και να εφευρίσκει τρόπους άφεσης των αμαρτιών, μεταξύ των οποίων και τα έγγραφα άφεσης αμαρτιών, τα λεγόμενα συγχωροχάρτια.

Η αντίδραση στις αδυναμίες αυτές της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας δεν άργησε να εκδηλωθεί από τους φορείς του ανθρωπιστικού κινήματος. Αυτοί έθεσαν ως στόχο την αναζήτηση του αυθεντικού πνεύματος του Χριστιανισμού στη μελέτη της Αγίας Γραφής, χωρίς τις παρερμηνείες των σχολιαστών του Μεσαίωνα. Προϋπόθεση της αναζήτησης αυτής ήταν η άμεση επαφή με ιερά κείμενα, την οποία κατέστησαν δυνατή η πρόοδος της τυπογραφίας και οι μεταφράσεις της Αγίας Γραφής σε λαϊκή γλώσσα ήδη από το πρώτο μισό του 16ου αιώνα.

Η κρίση στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία ήταν φαινόμενο σύνθετο και συνδεόταν με το πνεύμα της Αναγέννησης. Για το λόγο αυτό, εκτός από τη βασική θρησκευτική διάστασή του, έλαβε επίσης κοινωνικό και πολιτικό χαρακτήρα, όπως θα διαπιστώσουμε στη συνέχεια.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η κρίση στους κόλπους της δυτικής χριστιανοσύνης κατά τον 14ο και 15ο αιώνα

«Η απόλυτη εξουσία της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας την οδήγησε σε αυθαιρεσίες που επέφεραν κρίση. Από το 14ο αιώνα η παπική δύναμη άρχισε να δέχεται πλήγματα στο κύρος της (υπήρξε εποχή, το 1378-1415, όταν η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία είχε δύο Πάπες, έναν με έδρα τη Ρώμη και άλλον με έδρα την Αβινιόν της Γαλλίας, δηλαδή είχαμε παπικό σχίσμα). Ο λαός θεώρησε δυσβάστακτη την φορολογία που είχε επιβληθεί από τον Πάπα προκειμένου να καλυφθούν τα

υπέρογκα ποσά που είχαν δαπανηθεί σε πολέμους και για την ανέγερση των πολυτελών οικοδομημάτων. Ο λαός ήταν δυσαρεστημένος και απογοητευμένος από το χαμηλό ηθικό επίπεδο του κλήρου. Η αναγκαιότητα για **κάθαρση** ήταν προφανής.

Μοναχοί και θεολόγοι όπως ο Σαβοναρόλα στην Ιταλία (+1498), ο Ιωάννης Χους στην Πράγα (+1415), ο Ουίκλιφ στην Αγγλία (+1374) επιδίωκαν με πύρινα κηρύγματα να κλονίσουν το τείχος της διαφθοράς που απομάκρυνε το λαό από την γνησιότητα της πίστης του. Η κατάληξη των περισσότερων μεταρρυθμιστών ήταν τα βασανιστήρια και ο θάνατος στην πυρά που επιβαλλόταν από την Ιερά Εξέταση, το εκκλησιαστικό δικαστήριο που λειτουργούσε από τον 12ο αι. Αμφισβητήσεις, όμως, προέρχονταν και από υψηλόβαθμα διοικητικά στελέχη της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, που σιωπηρά, δεν αναγνώριζαν τον Πάπα ως κεφαλή της Εκκλησίας αλλά τις Οικουμενικές Συνόδους.

Παράλληλα, το 15ο αιώνα πλήθος νέες ιδέες και γεγονότα σε Ανατολή και Δύση κλόνισαν τη **θεοκρατική** αντίληψη του Μεσαίωνα και προετοίμασαν την Αναγέννηση. Στην Ιταλία έκανε την εμφάνισή του ο Ανθρωπισμός (Ουμανισμός) που γρήγορα διαδόθηκε στην Ισπανία, στη Γαλλία, στην Αγγλία, στις Κάτω Χώρες και στη Γερμανία. Ο Ανθρωπισμός χαρακτηριζόταν από «στροφή προς τις πηγές», δηλαδή τη μελέτη των αρχαίων συγγραμμάτων. Οι Ευρωπαίοι γνώρισαν και άρχισαν να χρησιμοποιούν τις φιλοσοφικές μεθόδους και τον τρόπο σκέψης των αρχαίων Ελλήνων, αναζητώντας ατομικά την αλήθεια και απορρίπτοντας την αυθεντία της Εκκλησίας που ίσχυε ως τότε. Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία είχε επικεντρωθεί στις συζητήσεις σχετικά με τον Θεό εκλογικεύοντας τη διδασκαλία της. Οι Ανθρωπιστές, όμως, μετακίνησαν το κέντρο του ενδιαφέροντος από τον Θεό στον άνθρωπο. Η ανθρώπινη σοφία έγινε το μέτρο κατανόησης των πάντων. Οι συνειδήσεις των ανθρώπων προετοιμάστηκαν να δεχτούν νέες ερμηνείες για το θεσμό της Εκκλησίας και για τη σωτηρία του ανθρώπου.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 27. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13441/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία κατά το Μεσαίωνα

«Μέχρι το 14ο αιώνα το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Ευρώπης ήταν ρωμαιοκαθολικοί χριστιανοί. Η **Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία** κατείχε μεγάλες εκτάσεις γης που αυξάνονταν συνεχώς από τις δωρεές ηγεμόνων και πιστών. Εκτός από την οικονομική δύναμη διέθετε ένα οργανωμένο διοικητικό σύστημα που της επέτρεπε να ελέγχει πνευματικά ολόκληρη την Ευρώπη.

Οι αρμοδιότητες της Εκκλησίας δεν περιορίζονταν μόνο σε θρησκευτικά ζητήματα αλλά και σε πολλές άλλες δραστηριότητες της κοινωνικής ζωής. Για τους λόγους αυτούς ο πάπας, ο επικεφαλής της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, είχε μεγάλη ισχύ και μπορούσε να παρεμβαίνει στις πολιτικές εξελίξεις.

Κατά το Μεσαίωνα η ζωή των ανθρώπων ρυθμίζεται από τις χριστιανικές τελετές και γιορτές. Κάθε μέρα φέρει το όνομα ενός αγίου και το ρολόι του ενοριακού ναού μετρά τον καθημερινό χρόνο. Τα μυστήρια, όπως η βάπτισμα και ο γάμος, σηματοδοτούν τα μεγάλα βήματα της ζωής των χριστιανών.

Το έντονο θρησκευτικό συναίσθημα επηρεάζει αποφασιστικά όλες τις πτυχές της ζωής του μεσαιωνικού ανθρώπου. Η έλλειψη όμως πνευματικής καθοδήγησης από την Εκκλησία οδηγεί

στη διαμόρφωση λαϊκής θρησκευτικότητας με αποκλίσεις από τα επίσημα δόγματα. Ταυτόχρονα, το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την έλλειψη μόρφωσης οδηγεί το λαό σε δεισιδαιμονίες και προλήψεις, τις οποίες αντιμετωπίζει με τη μαγεία.

Η Εκκλησία χρησιμοποιεί μέρος από τα πλούτη της για να βοηθήσει τους φτωχούς και τους ασθενείς, ιδρύοντας και συντηρώντας νοσοκομεία και άλλα ευαγή ιδρύματα. Παράλληλα, διασώζει την πολιτιστική κληρονομιά και οργανώνει την εκπαίδευση. Στα μοναστήρια οι μοναχοί αντιγράφουν τα χειρόγραφα και ιδρύουν τα πρώτα σχολεία. Αργότερα, κυρίως από τον 11ο αιώνα, αναπτύσσονται τα επισκοπικά σχολεία στις πόλεις. Πάπες και επίσκοποι θέτουν υπό την προστασία τους

τα πανεπιστήμια τα οποία αρχίζουν να ιδρύονται από τα τέλη του 12ου αιώνα.

Παράλληλα, η Εκκλησία προσπαθεί να περιορίσει τη βία και τις λεηλασίες σε βάρος των κληρικών και των απλών ανθρώπων, που προκαλούνται από τις συνεχείς συγκρούσεις των στρατιωτικών δυνάμεων των φεουδαρχών. Για το σκοπό αυτό καθιερώνονται με όρκο και επιβάλλονται με ποινή αφορισμού για τους παραβάτες δύο ρυθμιστικοί κανόνες, η **Ειρήνη του Θεού και η Ανακωχή του Θεού**. Με τον πρώτο λαμβάνονται μέτρα για την προστασία των αδυνάτων και με τον δεύτερο απαγορεύονται οι εχθροπραξίες ορισμένες περιόδους του έτους και για το υπόλοιπο διάστημα ορισμένες μέρες της εβδομάδας.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.2.2.
Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22628/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

Η κρίση στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και οι ανθρωπιστές

«Στο τέλος του Μεσαίωνα η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία βρίσκεται σε κρίση και δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις θρησκευτικές ανάγκες των πιστών, που τώρα είναι πιο προσωπικές. Οι φωνές διαμαρτυρίες για την ηθική διαφθορά ολοένα και πληθαίνουν. Οι ανώτεροι κληρικοί ανταγωνίζονται τους ηγεμόνες στην πολυτέλεια χωρίς να ενδιαφέρονται για το ποίμνιο τους, ενώ οι κατώτεροι είναι παραμελημένοι και ζουν μέσα στην αμάθεια. Οι χριστιανοί είναι θορυβημένοι από τους συνεχείς πολέμους, τις επιδημίες και τις προφητείες για το τέλος του κόσμου. Χωρίς πνευματική καθοδήγηση, βρίσκονται σε σύγχυση και κυριαρχούνται από την ιδέα του θανάτου και την αγωνία για τη σωτηρία της ψυχής τους. Η Εκκλησία όχι μόνο αδυνατεί να ανταποκριθεί στις ανησυχίες των πιστών αλλά και εκμεταλλεύεται το μεταθανάτιο φόβο τους για την κόλαση πουλώντας έγγραφα άφεσης αμαρτιών, τα λεγόμενα **συγχωροχάρτια**.

Οι ανθρωπιστές καταδικάζουν αυτές τις πρακτικές της Εκκλησίας καθώς και τις δεισιδαιμονίες του λαού και αντιπροτείνουν μια ειλικρινή πίστη βασισμένη στο αληθινό μήνυμα του Χριστού. Υποστηρίζουν ότι αυτό θα το κατανοήσουν οι πιστοί με την άμεση επαφή τους με το θείο λόγο μέσω των μεταφράσεων της Αγίας Γραφής σε λαϊκή γλώσσα και χωρίς τη μεσολάβηση της επίσημης ερμηνείας των ιερών κειμένων από την Εκκλησία.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3.
Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (15-7-16).

ΒΘ: I.ii.

* * *

ΒΘ. I.iii: Προτεσταντικές Ομολογίες

Μεταρρύθμιση

«Η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση, ή Μεταρρύθμιση του 16ου αιώνα, ήταν ένα θρησκευτικό κίνημα του 16ου αιώνα, που συνέβη στην Ευρώπη και ίδρυσε τον Προτεσταντισμό ως τρίτο μεγάλο κλάδο του Χριστιανισμού. Ο Προτεσταντισμός πήγασε από την αντίθεση με την Καθολική Εκκλησία και τις πρακτικές της. Οι τρεις κλάδοι του Χριστιανισμού είναι η Ορθοδοξία, ο Καθολικισμός και ο Προτεσταντισμός (ή Διαμαρτύρηση).

Ξεκίνησε στη Γερμανία το 1517, όταν στις 31 Οκτωβρίου ο Μαρτίνος Λούθηρος συνέταξε τις 95 θέσεις του, όπου θυροκόλλησε στην είσοδο της μητρόπολης της Βιτεμβέργης, στις οποίες καταδίκασε την πώληση συγχωροχαρτιών και την απόλυτη εξουσία του Πάπα. Τελικά ολοκληρώθηκε το 1648 με τη Συνθήκη της Βεστώφιας. Εξαπλώθηκε στη Γερμανία την Πολωνία, την Βοημία, την Μοραβία, την Ουγγαρία και την Τρανσυλβανία. Η Παπική Εκκλησία τον κήρυξε αιρετικό αλλά με την υποστήριξη των Γερμανών αριστοκρατών, και του λαού, κατάφερε να περάσει τις αλλαγές που πρότεινε. Κύριοι πρωταγωνιστές της θρησκευτικής μεταρρύθμισης ήταν, εκτός από τον Λούθηρο, ο Ιωάννης Καλβίνος και ο Ούλριχ Ζβίγγλιος.

Η θεωρία της Μεταρρύθμισης εμπερικλείει τις βασικές αρχές του σύγχρονου Προτεσταντισμού.»

Wikipedia, Μεταρρύθμιση. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%8D%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B7> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Προτεσταντισμός

«Ο Προτεσταντισμός αποτελεί έναν από τους μεγάλους κλάδους του Χριστιανισμού. Ως κίνημα Μεταρρύθμισης εμφανίστηκε το 16ο αιώνα στη Γερμανία, με πρωτεργάτη του το Μαρτίνο Λούθηρο. Το όνομα προέρχεται από την λατινική "**Protestantismus**" που σημαίνει *διαμαρτυρία*, απ' όπου & οι έτερες ονομασίες *Διαμαρτυρόμενη Εκκλησία*, *Διαμαρτυρόμενοι*.»

Wikipedia. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η Μεταρρύθμιση του Λούθηρου

«Η αντίδραση στις αδυναμίες της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας εκδηλωνόταν περισσότερο στις γερμανικές χώρες. Στον πληθυσμό προκαλούσε μεγάλη δυσαρέσκεια η οικονομική επιβάρυνση που υφίστατο από την Εκκλησία με σκοπό την ανέγερση μεγαλοπρεπών οικοδομημάτων στη Ρώμη. Στη λαϊκή αυτή δυσαρέσκεια πρέπει να προσθέσουμε και την προσπάθεια των Γερμανών ηγεμόνων να απαλλαγούν από την παπική επιρροή και την επικυριαρχία του αυτοκράτορα.

Η αφορμή δόθηκε το 1515, όταν ο πάπας Λέων Γ' έδωσε την άδεια για μαζική έκδοση και πώληση εγγράφων άφεσης αμαρτιών (συγχωροχαρτιών). Ο εμπορευματοποιημένος τρόπος διάθεσης τους από τον μοναχό Τέτζελ στη Γερμανία και η διακήρυξή του ότι μόλις ακουστεί ο ήχος από τα χρήματα που πληρώνονται για το συγχωροχάρτι, οι ψυχές μεταπηδούν από το Καθαρτήριο στον Παράδεισο», προκάλεσαν την έντονη αντίδραση του γερμανού μοναχού και θεολόγου Μαρτίνου Λουθήρου.

Ο Λούθηρος διαμαρτυρόμενος θυροκόλλησε, τον Οκτώβριο του 1517, σε εκκλησία της Βιτεμβέργης έναν κατάλογο από 95 θέσεις, δηλαδή επιχειρήματα που καταδίκάζαν τα συγχωροχάρτια και αμφισβητούσαν τις παπικές απόψεις και σε άλλα δογματικά ζητήματα. Ο πάπας αντέδρασε αφορίζοντας τον Λούθηρο ως αιρετικό. Ο Λούθηρος όμως έκαψε δημόσια το έγγραφο (βούλλα) του αφορισμού του (1520). Η θρησκευτική αυτή διαμάχη θορύβησε τον αυτοκράτορα της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Γερμανίας) Κάρολο Ε', ο οποίος, φοβούμενος διάσπαση της ενότητας των γερμανικών χωρών, κάλεσε τον Λούθηρο να απολογηθεί ενώπιον της Δίαιτας στην πόλη Βορμς (Worms). Όταν ο Λούθηρος αρνήθηκε να αναιρέσει τις απόψεις του, η Δίαιτα τον καταδίκασε ως αιρετικό και τον έθεσε εκτός νόμου. Ο Λούθηρος σώθηκε τότε χάρη στην επέμβαση του εκλέκτορα της Σαξονίας, ο οποίος τον έκρυψε στον πύργο του, στο Βάρτμπουργκ.

Το κήρυγμα του Λουθήρου, ως τοπικό θρησκευτικό κίνημα, αλλά και ως πυρήνας μιας ευρύτερης μεταρρυθμιστικής έκρηξης, είχε αποφασιστική επίδραση στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική πραγματικότητα, όχι μόνον της Γερμανίας αλλά και ολόκληρης της Ευρώπης. Όταν το 1529 η Δίαιτα αποκήρυξε το Λουθηρανισμό, οι γερμανοί ηγεμόνες που ήταν οπαδοί του Λουθήρου αντιτάχθηκαν και διαμαρτυρήθηκαν για τη δίωξη των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων. Η διαμαρτυρία αυτή, από την οποία ονομάστηκαν και προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι (από το λατινικό ρήμα *protestor*: διαμαρτύρομαι), δεν είχε κανένα αποτέλεσμα. Τον επόμενο χρόνο υπέβαλαν στη Δίαιτα που συγκλήθηκε στην γερμανική πόλη Αυγούστα υπόμνημα με τις βασικές αρχές του λουθηρανισμού, γνωστό ως Ομολογία της Αυγούστας (1530).

Η αναμενόμενη σύγκρουση των μεταρρυθμιστών με τις αυτοκρατορικές δυνάμεις εκδηλώθηκε τελικά και έλαβε τη μορφή γενικευμένου εμφυλίου πολέμου. Στο τέλος ο αυτοκράτορας αναγκάστηκε να συμβιβαστεί με την Ειρήνη της Αυγούστας (1555), η οποία αναγνώριζε τη νομιμότητα του Λουθηρανισμού και το δικαίωμα κάθε ηγεμόνα να επιβάλλει στην περιοχή της δικαιοδοσίας του το δόγμα που επιθυμούσε. Με τη συνθήκη αυτή η Γερμανία διαιρέθηκε σε κράτη καθολικά και διαμαρτυρόμενα.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η προτεσταντική μεταρρύθμιση

«Η μαζική πώληση συγχωροχαρτιών στη Γερμανία προκάλεσε την έντονη αντίδραση του μοναχού και θεολόγου Μαρτίνου Λουθήρου (1483-1546). Τον Οκτώβριο του 1517 θυροκόλλησε σε ναό της Βιτεμβέργης ένα κατάλογο με 95 θέσεις, δηλαδή επιχειρήματα με τα οποία καταδίκασε τα συγχωροχάρτια και υποστήριζε τις απόψεις του για τη θρησκεία.

Ο πάπας προχώρησε στον αφορισμό του (1520), όμως αυτός έκαψε δημόσια το σχετικό έγγραφο, τη βούλα.

Η διδασκαλία του Λουθήρου, ο οποίος υποστήριζε ότι σωτηρία της ψυχής είναι αποτέλεσμα μόνο της πίστης, διαδόθηκε με μεγάλη ταχύτητα στη Γερμανία (Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία). Ο αυτοκράτορας όμως Κάρολος Ε΄, που φοβόταν διάσπαση του κράτους, έθεσε το Λουθηρο εκτός νόμου ως αιρετικό και αποκήρυξε το Λουθηρανισμό. Οι οπαδοί του Λουθήρου και οι γερμανοί ηγεμόνες που τον υποστήριζαν διαμαρτυρήθηκαν και για το λόγο αυτό ονομάστηκαν διαμαρτυρόμενοι ή προτεστάντες. Ακολούθησε γενικευμένη σύρραξη μεταξύ των οπαδών του Λουθήρου και των δυνάμεων του αυτοκράτορα, που τερματίστηκε με την υπογραφή της Ειρήνης της Αυγούστας (1555). Η συνθήκη αυτή αναγνώριζε τη νομιμότητα του Λουθηρανισμού και το δικαίωμα κάθε ηγεμόνα να επιβάλει στην επικράτειά του το δόγμα που ήθελε. Με τον τρόπο αυτό η Γερμανία διαιρέθηκε σε κρατίδια ρωμαιοκαθολικά και σε κράτη διαμαρτυρόμενα.

Η Μεταρρύθμιση διαδόθηκε και σε άλλες χώρες με διάφορες παραλλαγές, προκαλώντας την αντίδραση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Ακολούθησε περίοδος συγκρούσεων με αποκορύφωμα τη σφαγή στο Παρίσι δύο χιλιάδων Γάλλων προτεστάντων ή καλβινιστών (Ουγενότων), δηλαδή οπαδών του Γάλλου μεταρρυθμιστή Καλβίνου (1509-1564), τη νύκτα του Αγίου Βαρθολομαίου (24 Αυγούστου 1572). Μετά από αρκετές δεκαετίες αιματηρών πολέμων αποκαταστάθηκε τελικά η ειρήνη με το Διάταγμα της Νάντης (1598), που αναγνώριζε το δικαίωμα των καλβινιστών να ασκούν ελεύθερα τη λατρεία τους υπό ορισμένες όμως προϋποθέσεις.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Μεταρρύθμιση: μια ανάγνωση της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας

«Επικρατεί γενικά μία πλάνη σχετικά με το αναμορφωτικό θρησκευτικό κίνημα του 16ου αιώνα. Πολλοί το αντιλαμβάνονται σαν μία από τις εκδηλώσεις της Αναγεννήσεως των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών. Βέβαια είναι αναμφισβήτητο ότι η διάδοση των γραμμάτων συνετέλεσε στην αφύπνιση πολλών συνειδήσεων. Αλλά πραγματικά από Χριστιανική σκοπιά μόνο από τον Θεό ήταν το έργο. Γιατί η αναμόρφωση δεν ζήτησε να δώσει νέα ερμηνεία του Χριστιανισμού στον κόσμο ούτε ζήτησε να εκμοντερνίσει την εκκλησία όπως κοινώς πιστεύεται. Το αναμορφωτικό εκείνο κίνημα είχε σαν σκοπό να μας επαναφέρει στην αρχική απλή χριστιανική διδασκαλία των αποστολικών χρόνων. Οι βασικές αρχές της μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

1. Η απόλυτη αυθεντία της Αγίας Γραφής, και το ατομικό δικαίωμα καθενός Χριστιανού να έχει και να μελετά ατομικά τον Λόγο του Θεού στην μητρική του γλώσσα.

2. Η δικαίωση του αμαρτωλού δια της πίστεως στον Χριστό, τον μόνο μεσίτη μεταξύ Θεού και ανθρώπων.

3. Η ισότητα των πιστών και η συμμετοχή των μελών της εκκλησίας στην διοίκησή της. Παρά τους διωγμούς, την ιερά εξέταση, τα βασανιστήρια και την χρησιμοποίηση της πολιτικής εξουσίας, το φως νίκησε και η Ευαγγελική εκκλησία εδραιώθηκε στην υφήλιο με εκατοντάδες εκατομμύρια πιστών σε όλη τη γη.»

Κυριακάκης Μ., Η Αναμόρφωση του 16ου αιώνα. Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=11:--16-&catid=2:arxeio-arthron-kai-khrugmaton&Itemid=4

ΒΘ. I.iii.

* * *

Μεταρρύθμιση: μια ανάγνωση της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας

«Έτσι ονομάζεται στην ιστορία της Χριστιανικής εκκλησίας, η εξέγερση που σημειώθηκε τον 16ο αιώνα στην δυτική και κεντρική Ευρώπη, εναντίον των ετεροδιδασκαλιών και των καταχρήσεων, που είχαν εισχωρήσει στην εκκλησία. Πρώτος ο Λούθηρος στην Γερμανία αλλά και αμέσως μετά ο Ζβίγγλιος και ο Καλβίνος στην Ελβετία, ύψωσαν την φωνή τους εναντίον της θρησκευτικής καταπίεσης, που βασιλεύε στην εκκλησία και στην κοινωνία, και κάλεσαν τους Χριστιανούς σε πνευματικότερο Χριστιανισμό. Οι αρχηγοί αυτοί δεν κήρυξαν νέα θρησκεία, ούτε ζήτησαν να ιδρύσουν νέα Χριστιανική εκκλησία.

Εάν σαν συνέπεια της εξεγέρσεώς τους και του κηρύγματός τους δημιουργήθηκε μέγα ρήγμα στην υπάρχουσα εκκλησία και μεγάλο τμήμα της αποσπάστηκε και αποτέλεσε εκκλησία ανεξάρτητη της εξουσίας του Πάπα, αυτό δεν αποτελούσε τον σκοπό της αναμορφωτικής κινήσεως. Η αναμόρφωση του 12ου αιώνα απέβλεπε αποκλειστικά στην διόρθωση των κακώς κειμένων στην εκκλησία και στον καθαρισμό της χριστιανικής θρησκείας από όλες τις ανθρώπινες προσθήκες και μεταβολές, που βαθμιαία είχαν επέλθει στην διδασκαλία, την λατρεία και την διοίκηση της εκκλησίας, διαμέσου χιλιών ετών αμάθειας και πνευματικού σκοταδιού.

Οι αναμορφωτές διαμαρτυρήθηκαν εναντίον της αξιοθρήνητης καταστάσεως της εκκλησίας και ζήτησαν να επανέλθει αυτή στη διδασκαλία και στην απλότητα της εκκλησίας των πρώτων τριών αιώνων. Για τούτο και αποκαλέστηκε το κίνημά τους Διαμαρτύρηση ή Προτεσταντισμός. Το κίνημα αυτό απέβλεπε στην εσωτερική αναμόρφωση της εκκλησίας, όχι στην διάσπασή της. Η διάσπαση επήλθε γιατί ο Παπισμός δεν δέχτηκε καμία αναμόρφωση, αλλά αφόρισε και καταδίωξε και εκδίωξε από την εκκλησία, εκείνους, που ζητούσαν την διόρθωση των κακώς κειμένων. Έτσι δημιουργήθηκε η Αναμορφωμένη ή Ευαγγελική εκκλησία, από εκείνους που έτσι διώχτηκαν και αφορίστηκαν, αφού άλλωστε καταβλήθηκε υπέρτατη προσπάθεια εκ μέρους του παπισμού, ώστε διαμέσου της κοσμικής εξουσίας να καταπνιγεί η διαμαρτύρηση δια πυρός και σιδήρου. Αλλά η προσπάθεια αυτή απέτυχε [...].

Η θρησκευτική αναμόρφωση του 16ου αιώνα δεν είχε σαν μοναδικό αποτέλεσμα την επάνοδο μεγάλου τμήματος της χριστιανικής εκκλησίας στην καθαρότητα και στην απλότητα του Αποστολικού Χριστιανισμού. Υπήρξε μεγάλος συντελεστής στην ίδρυση και των πολιτικών ελευθεριών, που αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του σημερινού πολιτισμού-στην καθιέρωση της ελευθερίας της σκέψεως και του λόγου και στην αναγνώριση της λαϊκής κυριαρχίας και των δικαιωμάτων του λαού. Γιατί η αναμόρφωση έσπασε τις αλυσίδες που η πανίσχυρη εκκλησία του Μεσαίωνα είχε σφυρηλατήσει για τις συνειδήσεις των ατόμων και των κοινωνιών.

Και το κατόρθωσε αυτό η Αναμόρφωση του 16ου αιώνα α) Με την απελευθέρωση της Αγίας Γραφής από τους περιορισμούς, με τους οποίους η εκκλησία του Μεσαίωνα την είχε περικλείσει. Η δε Αγία Γραφή, που παραδόθηκε ελεύθερα στους λαούς της γης με την μετάφρασή της σε όλες

τις γλώσσες της υψηλίας, αφύπνισε τις ψυχές των ανθρώπων και τους δίδαξε την αληθινή θρησκεία του Ιησού Χριστού. β) Με την διακήρυξη των μεγάλων αρχών του Προτεσταντισμού, δηλαδή του δικαιώματος της ελεύθερης μελέτης και ερμηνείας του Θείου Λόγου, που έχει κάθε άνθρωπος και της απαλλαγής του ανθρώπου από τα νεκρά έργα του Ιουδαϊκού νόμου, τους κενούς τύπους και ιεροτελεστίες με τα οποία οι άνθρωποι βαθμιαία έντυσαν και έκαναν αγνώριστη την απλή και ζωντανή θρησκεία του Ιησού Χριστού.»

Καλοποθάκη Δ., Η Ευαγγελική Αναμόρφωση. Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=10:2009-10-02-06-03-25&catid=2:arxio-arthron-kai-khrugmaton&Itemid=4 (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Μαρτίνος Λούθηρος και Μεταρρύθμιση

«Ο Λούθηρος γεννήθηκε στη Σαξονία της Γερμανίας. Έγινε μοναχός σε νεαρή ηλικία. Σπούδασε θεολογία και έγινε καθηγητής ερμηνείας της Αγίας Γραφής στη Βιτεμβέργη. Τον απασχόλησε ιδιαίτερα η έννοια της δικαιοσύνης του Θεού, όπως διατυπώνεται στη διδασκαλία του Αποστόλου Παύλου. Η Εκκλησία της Ρώμης, ταυτίζοντας την θεία δικαιοσύνη με την ανθρώπινη, που πολλές φορές χρειάζεται να επιβάλλει ποινές, πρόβαλλε την άποψη ότι η σωτηρία επιτυγχάνεται διά της τιμωρίας. Ο Μαρτίνος Λούθηρος υποστήριζε ότι ο δίκαιος Θεός επιδιώκει τη σωτηρία του ανθρώπου χωρίς αντάλλαγμα. Η σωτηρία, κατά την ερμηνεία του Λούθηρου, ως δώρο του Θεού προς τον άνθρωπο, εξαρτάται μόνο από την πίστη στον Χριστό και δεν επηρεάζεται από τις καλές πράξεις του ανθρώπου. Αντίθετα, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία τόνιζε ιδιαίτερα τη σημασία των καλών έργων. Δίδασκε ότι και οι αγαθοεργίες ή αξιομισθίες μπορούν να εξασφαλίσουν άφεση αμαρτιών, άρα και σωτηρία. Επίσης, υποστήριζε ότι οι άγιοι έχουν περίσσειμα καλών έργων και μπορούν να αντισταθμίσουν τις αμαρτίες άλλων ανθρώπων. Αυτό το περίσσειμα το διαχειριζόταν ο Πάπας και έδινε τις παπικές αφέσεις (συγχωροχάρτια). Έτσι εξαγοράζονταν οι αμαρτίες, όχι μόνο στην παρούσα ζωή αλλά και μετά θάνατον.

Κατά το 1516 και 1517 ο μοναχός Τέσελ πωλούσε στη Γερμανία τέτοιες αφέσεις αμαρτιών του Πάπα Λέοντα Ι', προκειμένου να συγκεντρωθούν χρήματα για την ανοικοδόμηση του ναού του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη. Με αφορμή αυτές τις ενέργειες ο Μαρτίνος Λούθηρος θυροκόλλησε το 1517 στο μητροπολιτικό ναό της Βιτεμβέργης έγγραφο που περιείχε 95 θέσεις του. Στο έγγραφο, εκτός από το θέμα των συγχωροχαρτιών, καταδίκασε και άλλες παπικές διδασκαλίες. Σκοπός του Λούθηρου ήταν η κάθαρση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας από υπερβολές και καταχρήσεις. Οι 95 θέσεις κυκλοφόρησαν ταχύτατα στη Γερμανία και βρήκαν απήχηση σε κληρικούς, κυρίως ουμανιστές, και σε μεγάλο μέρος του λαού. Το 1520 ο Πάπας Λέων ο Ι' εξέδωσε εναντίον του απόφαση (βούλα), με την οποία διέτασσε να καίγονται τα βιβλία του Λούθηρου, χαρακτήριζε αιρετικές πολλές από τις διδασκαλίες του και τον απειλούσε με αναθεματισμό, αν δεν τις ανακαλούσε.

Ο Λούθηρος έκαψε την παπική βούλα στη Βιτεμβέργη και αναθεματίστηκε από τον Πάπα και ο ίδιος και οι οπαδοί του (αποκόπηκαν, δηλαδή, από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία). Η ανάμειξη του καθολικού αυτοκράτορα Καρόλου του Ε', που έθεσε τον Λούθηρο εκτός νόμου, έκανε την κρίση βαθύτερη. Για να αποφύγει τη σύλληψη, ο Λούθηρος κατέφυγε στον ηγεμόνα της Σαξονίας και κατά την παραμονή του εκεί μετέφρασε την Καινή Διαθήκη στα γερμανικά. Οι μεταρρυθμιστές τον θεωρούν ως το μεγαλύτερο δάσκαλο, ιδιαίτερα οι Γερμανοί που τον

συνδέουν με το έθνος και τη γλώσσα τους.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 27. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13441/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Μαρτίνος Λούθηρος και Μεταρρύθμιση

«Το 1517 ο Μαρτίνος Λούθηρος άρχισε τη διαμαρτυρία του κατά της Ρωμαϊκής Εκκλησίας. Ύστερα από μελέτη της προς Ρωμαίους επιστολής του αποστόλου Παύλου, πείστηκε πως η σωτηρία της ψυχής του ανθρώπου ήταν αποτέλεσμα μόνο της Θείας Χάρης και της πίστης, κι όχι των αγαθών ή μη έργων. Για το λόγο αυτό ήρθε σε σύγκρουση με το θεσμό του συγχωροχαρτιού, που έδινε τότε η Καθολική Εκκλησία για την άφεση των αμαρτιών, και πιο συγκεκριμένα με τον Γιόχαν Τέτζελ ο οποίος πωλούσε συγχωροχάρτια την εποχή εκείνη στη Γερμανία ως απεσταλμένος του Πάπα.

Στις 31 Οκτωβρίου 1517 θυροκόλλησε στην εξώπορτα του μητροπολιτικού ναού της Βιτεμβέργης τις 95 Θέσεις του, που αποτελούσαν μια ανοιχτή επίθεση εναντίον του παπισμού. Οι *Αντιθέσεις*, που κυκλοφόρησε ο Γιόχαν Τέτζελ προσπαθώντας να αντικρούσει τον Λούθηρο, δεν είχαν καμιά απήχηση και μάλιστα οι φοιτητές τις έκαψαν δημόσια.

Ο Λούθηρος κλήθηκε σε απολογία ενώπιον της Δίαιτας (Βουλής) της πόλης Βορμς, στη Γερμανία, τον Απρίλιο του 1521. Η απολογία του τελείωσε με τα εξής λόγια:

“Εάν δε με πείσουν, με επιχειρήματα από την Αγία Γραφή ή με αδιάσειστη λογική, δεν μπορώ να αναιρέσω τις θέσεις μου, γιατί δεν πιστεύω στο αλάθητο του πάπα, ούτε στο αλάθητο των συνόδων, γιατί όλοι γνωρίζουν ότι πολλές φορές και οι πάπες και οι σύνοδοι έχουν σφάλει και έχουν πέσει σε αντιφάσεις. Εγώ έχω πειστεί από τα βιβλικά επιχειρήματα που έχω ήδη αναφέρει, και είμαι απόλυτα ενωμένος με το λόγο του Θεού. Δεν μπορώ και δε θέλω να ανακαλέσω τίποτα, γιατί δεν είναι ορθό, και αντίθετα είναι επικίνδυνο να πράττει κανείς αντίθετα με τη φωνή της συνείδησής του. Ο Θεός ας με βοηθήσει.”

Με τα επόμενα έργα του ο Λούθηρος μεγάλωσε το χάσμα που τον χώριζε με την Καθολική Εκκλησία, ενώ βρήκε ιδιαίτερη απήχηση στη Γερμανία, αλλά και σε άλλες χώρες της βόρειας, κυρίως, Ευρώπης.

Ο Πάπας αφόρισε το Λούθηρο, ενώ αυτός έκαψε δημόσια τις παπικές "βούλες" που του είχαν αποσταλεί. Έτσι άρχισε μια διαμάχη, που έμελλε να τελειώσει μόνο με την απόσπαση των Προτεσταντών από την Καθολική Εκκλησία. Ένα από αυτά που κατάγγειλε ο Λούθηρος, ήταν και η ανάμειξη της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στην κοσμική εξουσία.

Αν και αρχικά δεν σχεδίαζε μια ευρεία μεταρρύθμιση, το πεισματικά ανυποχώρητο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, αλλά και η έντονη προσωπικότητα του ίδιου του Λούθηρου εξελίχθηκαν σε μια αντιπαράθεση που οδήγησε στη δημιουργία ενός από τους τρεις μεγάλους κλάδους, του Χριστιανισμού, μαζί με τον Ρωμαιοκαθολικισμό και την Ορθοδοξία.»

Wikipedia, Η γένεση του Προτεσταντισμού. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82#.CE.97 .CE.B3.CE.AD.CE.BD.CE.B5.CF.83.CE.B7 .CF.84.CE.BF.CF.85 .CE.A0.CF.81.CE.BF.CF.84.CE.B5.CF.83.CF.84.CE.B1.CE.BD.CF.84.CE.B>

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η διάδοση της Μεταρρύθμισης: Καλβινισμός και Αγγλικανισμός

«Βαθμιαία η Μεταρρύθμιση διαδόθηκε και έξω από το γερμανικό χώρο, με ποικίλες παραλλαγές και κυρίως με τον Καλβινισμό και τον Αγγλικανισμό. Ο Λουθηρανισμός επεκτάθηκε σύντομα και στις σκανδιναβικές χώρες, ενώ στην Ελβετία εκδηλώθηκε μεταρρυθμιστική κίνηση από τον εφημέριο του καθεδρικού ναού της Ζυρίχης Ζβίγγλιο (1484-1531). Η αντίδραση όμως από τους καθολικούς ήταν τόσο σφοδρή, που έφτασε μέχρι την ένοπλη σύγκρουση κατά την οποία σκοτώθηκε ο Ζβίγγλιος.

Πιο οργανωμένη και πιο σημαντική μεταρρυθμιστική προσπάθεια ήταν εκείνη που οργανώθηκε στη Γενεύη της Ελβετίας από τον Ιωάννη Καλβίνο (1509-1564). Ο Καλβινισμός διαδόθηκε κυρίως στη Γαλλία, στις Κάτω Χώρες, στην Ελβετία και στη Σκωτία. Συνάντησε όμως σφοδρή αντίδραση από τους ηγεμόνες των δύο πρώτων χωρών, οι οποίοι τον θεωρούσαν ως διασπαστικό στοιχείο. Μάλιστα οι βασιλείς της Γαλλίας, στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν ένα απόλυτα συγκεντρωτικό κράτος και να ανυψώσουν το γόητρο της χώρας στον ευρωπαϊκό χώρο, στράφηκαν με ιδιαίτερη βιαιότητα εναντίον των Ουγενότων, των Γάλλων καλβινιστών, με αποκορύφωμα τη σφαγή 2 χιλιάδων ανθρώπων στο Παρίσι τη Νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου (24 Αυγούστου 1572). Η νύκτα εκείνη αποτέλεσε την τραγικότερη σελίδα της ιστορίας των θρησκευτικών πολέμων στη Γαλλία.

Στην Αγγλία η τάση για ανεξαρτητοποίηση από την παπική επιρροή χρονολογείται από τότε που ο Ιωάννης Ουίκλιφ (1320-1384) χαρακτηρίστηκε ως αιρετικός, και ενδυναμώθηκε με την επίδραση του χριστιανικού ανθρωπισμού. Μια διαμάχη του βασιλιά Ερρίκου του Η' (1534-1547) με τον πάπα για προσωπικούς λόγους στάθηκε η αφορμή για την οριστική ρήξη της εκκλησίας της Αγγλίας με τη Ρώμη (1534) και η αφετηρία της αγγλικανικής μεταρρύθμισης που είχε χαρακτήρα θρησκευτικό, πνευματικό και πολιτικό. Η μεταρρύθμιση αυτή δεν αποτελούσε ιδιαίτερο δόγμα, αλλά συνδύασε στοιχεία του Λουθηρανισμού και του Καλβινισμού. Αργότερα, στα χρόνια των διαδόχων του Ερρίκου, εδραιώθηκε η Αγγλικανική Εκκλησία, η οποία ήταν η μόνη που αναγνωριζόταν από το κράτος.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Οι μεταρρυθμιστές Ζβίγκλιος (1484-1531) και Καλβίνος (1509-1564)

«Ο Ζβίγκλιος έφερε τη Μεταρρύθμιση στην Ελβετία. Έγινε κληρικός, σπούδασε στη Βιέννη και στη Βασιλεία της Ελβετίας και επηρεάστηκε από τις ουμανιστικές αντιλήψεις της εποχής του. Πίστευε στη μελέτη της Βίβλου και τη δεχόταν ως μόνη πηγή αλήθειας στην Εκκλησία, ενώ απέρριπτε την Ιερή Παράδοση. Απέρριπτε τα συγχωροχάρτια, όπως και ο Λούθηρος, από τα κείμενα του οποίου

είχε επηρεαστεί. Δεν εκδήλωσε όμως ανοιχτά την υποστήριξή του προς αυτόν ούτε την αντίθεσή του προς τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, παρά μόνο όταν εξασφάλισε την υποστήριξη της αστικής τάξης της Ζυρίχης. Δέχεται ότι μόνο η θεία χάρη, που απορρέει από τη σταυρική θυσία, δικαιώνει τον άνθρωπο. Τις μεταρρυθμιστικές του διδασκαλίες ο Ζβίγκλιος κατάφερε να τις επιβάλλει, με αποφάσεις της κυβέρνησης της Ζυρίχης, στο συγκεκριμένο και σε άλλα της Ελβετίας. Δεν κατάφερε όμως να πάρει με το μέρος του τους Γερμανούς ηγεμόνες, που έμειναν πιστοί στο Λουθηρανισμό. Έτσι η εξάπλωση της διδασκαλίας του περιορίστηκε κυρίως στα καντόνια της Ζυρίχης, της Βασιλείας και της Βέρνης. Τα καντόνια αυτά ενεπλάκησαν σε πολεμική σύγκρουση με τα ρωμαιοκαθολικά καντόνια και στη μάχη του Κάπελ ο Ζβίγκλιος βρήκε το θάνατο.

Ο Καλβίνος έζησε στη Γαλλία και στην Ελβετία. Τις θέσεις του τις γνωρίζουμε από το έργο «Χριστιανική Διδασκαλία». Εκεί περιέχεται η άποψη ότι η Αγία Γραφή δεν είναι μόνο ένα θεόπνευστο βιβλίο αλλά ένα κείμενο-κανόνας, με βάση το οποίο ελέγχεται κάθε χριστιανική διδασκαλία και πράξη. Η σταυρική θυσία του Χριστού έγινε μόνο για τους προορισμένους από την αρχή του κόσμου εκλεκτούς, που έτσι έλαβαν τη θεία χάρη για να σωθούν. Ο Καλβινισμός απομακρύνθηκε αρκετά από το Λουθηρανισμό και αποτέλεσε ιδιαίτερο κλάδο. Διαδόθηκε στην Ελβετία, στις Κάτω Χώρες και στη Σκωτία. Στη Γαλλία επικράτησε η διδασκαλία του Καλβίνου μόνο σε ένα μέρος του πληθυσμού, γιατί αντέδρασαν οι ρωμαιοκαθολικοί ηγεμόνες της.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 27. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13441/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Εξέλιξη του Προτεσταντισμού

«Σύντομα ο Προτεσταντισμός έπαψε να είναι ενιαίο δόγμα. Δημιουργήθηκαν διάφορες παραλλαγές του, απ' τις οποίες πιο σημαντικές είναι αυτή των Ζβιγγλιανών (από τον ιδρυτή της Ζβίγγλιο) και των Καλβινιστών (από τον Καλβίνο). Οι παραλλαγές αυτές ξεκίνησαν από την Ελβετία, αλλά διαδόθηκαν και σε άλλες χώρες, όπως στη Γερμανία, Ολλανδία, Γαλλία κλπ.

Μια βασική διαφορά των Ζβιγγλιανών και Καλβινιστών με τους Λουθηρανούς είναι πάνω στο θέμα της σωτηρίας του ατόμου. Οι Λουθηρανοί πιστεύουν ότι ο άνθρωπος σώζεται με την πίστη του, ενώ οι άλλοι λένε πως σώζονται μόνο εκείνοι που εκ των προτέρων έχει καθορίσει ο Θεός (Απόλυτος Προορισμός).

Μια άλλη διαφορά βρίσκεται στη σημασία της Θείας Ευχαριστίας. Ο Λούθηρος έλεγε ότι ο άνθρωπος πραγματικά πίνει το αίμα και το σώμα του Χριστού, ενώ οι Καλβινιστές και Ζβιγγλιανοί πιστεύουν πως αυτό γίνεται μόνο μεταφορικά.

Παράλληλα με αυτά τα μεγάλα (σε αριθμό πιστών) δόγματα, υπάρχουν κι άλλα, μικρότερης σημασίας δόγματα, μέσα στους κόλπους του Προτεσταντισμού. Άλλα είναι παλαιά και άλλα υπάγονται στον Νεοπροτεσταντισμό.»

Wikipedia. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Συνέπειες της Μεταρρύθμισης στην κοινωνία των νεότερων χρόνων

«Η Μεταρρύθμιση και κυρίως ο Καλβινισμός, όπου επικράτησε, καθώς διακρινόταν από δημοκρατικό πνεύμα και υποστήριζε την ελευθερία της ατομικής δραστηριότητας, συνέβαλε στην ανάπτυξη του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος και του κεφαλαιοκρατικού συστήματος. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι χώρες όπως η Ολλανδία, η Αγγλία και οι Η.Π.Α πρωτοστάτησαν στις πολιτειακές μεταβολές και στις γενικότερες εξελίξεις, σε αντίθεση με τις καθολικές χώρες, όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιταλία, που παρουσίασαν σημαντική υστέρηση. Είναι χαρακτηριστικό το ότι η Γαλλία χρειάστηκε τη μεγάλη Επανάσταση του 1789, για να μπορέσει να παρακολουθήσει τους αναπτυξιακούς ρυθμούς της Αγγλίας.

Γενικά, η Μεταρρύθμιση, με αφετηρία την αυτονομία στη δράση του ατόμου, επέφερε σημαντικές μεταβολές στη νοοτροπία και στις κοινωνικές σχέσεις. Τα νέα πολιτισμικά δεδομένα δημιούργησαν νέα ρεύματα στις επιστήμες, στα γράμματα και στις τέχνες, ενώ διαδόθηκε η παιδεία τόσο από τους διαμαρτυρούμενους όσο και από τους καθολικούς.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η επικράτηση της Μεταρρύθμισης και οι συνέπειές της για τη Δυτική Ευρώπη

«Οι νέες ιδέες του Λούθηρου βρήκαν πλήθος οπαδών. Η Μεταρρύθμιση εξαπλωνόταν ταχύτατα με υποστηρικτές πολλούς Γερμανούς ηγεμόνες. Αυτοί το 1526 οργάνωσαν συνέδριο για να πετύχουν τη νόμιμη ίδρυση Λουθηρανικών κοινοτήτων στις γερμανικές επαρχίες. Το 1529, σε συνέδριο, Ρωμαιοκαθολικοί ηγεμόνες προσπάθησαν να εμποδίσουν αυτή την εξάπλωση. Οι οπαδοί του Λούθηρου διαμαρτυρήθηκαν και απέκτησαν το όνομα Διαμαρτυρόμενοι ή Προτεστάντες (το λατινικό ρήμα «*protesto*» σημαίνει «διαμαρτύρομαι»). Το 1530 ο ανθρωπιστής συνεργάτης του Λούθηρου, Μελάγχθων, συνέταξε και υπέβαλε κείμενο με τις μεταρρυθμιστικές διδασκαλίες του Λούθηρου στο συνέδριο των Γερμανών ηγεμόνων στην πόλη Αυγούστα της Βαυαρίας (Αυγουστιαία Ομολογία).

Ο Λούθηρος, αν και αρχικά επεδίωκε να φέρει τη μεταρρύθμιση στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, κατέληξε στην ίδρυση μιας νέας χριστιανικής Εκκλησίας, αυτής των Διαμαρτυρομένων (Προτεσταντών).

Ορόσημο στην επικράτηση της Μεταρρύθμισης αποτελεί το έτος 1555, τότε που έγινε η ειρήνη της Αυγούστας. Ύστερα από αντιθέσεις μεταξύ προτεσταντών θεολόγων, αποφασίστηκε να επικρατήσει το μεταρρυθμιστικό δίκαιο στη Γερμανία. Κάθε τοπικός ηγεμόνας είχε το δικαίωμα να επιβάλει τη δική του θρησκεία στην περιοχή του (*Cuius regio, ejus religio*). Μετά την ειρήνη της Αυγούστας, η Γερμανία χωρίστηκε οριστικά σε περιοχές ρωμαιοκαθολικές και προτεσταντικές.

Η αναταραχή που προκάλεσαν οι νέες ιδέες του Λούθηρου, αλλά και οι σκληροί θρησκευτικοί πόλεμοι που ακολούθησαν, όπως ο Τριακονταετής (1618–1648) συντάραξαν την Ευρώπη. Οι

περιοχές της χωρίστηκαν θρησκευτικά σε εκείνες που έμειναν πιστές στον Ρωμαιοκαθολικισμό και στις άλλες που προσχώρησαν στους Προτεστάντες. Ειδικότερα ένα τμήμα της Ευρώπης (Ιταλία, Ισπανία, Αυστρία, Φλάνδρα- Βέλγιο) παρέμεινε Ρωμαιοκαθολικό. Ενώ ένα άλλο τμήμα (βόρεια Γερμανία, Σκανδιναβία, Αγγλία, Ολλανδία) υιοθέτησε τον Προτεσταντισμό. Στη Γαλλία ο αγώνας για την επικράτηση της μιας ή της άλλης πλευράς ήταν αμφίροπος για πολύ καιρό. Κατέληξε στη σφαγή των Ουγενότων (Γάλλων Προτεσταντών) από τους Ρωμαιοκαθολικούς, το 1572, τη νύχτα του αγίου Βαρθολομαίου, και στην φυγή τους προς την Αμερική. Τα πνεύματα δεν ηρέμησαν παρά στο τέλος του 17ου αι.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 28. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13442/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η σημασία της Μεταρρύθμισης

«Όπως επισημαίνει ο π. Ιωάννης Μάγιεντορφ, καθηγητής Βυζαντινής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Fordham, «η Μεταρρύθμιση ήταν πραγματικά μια απόπειρα για την απελευθέρωση του Δυτικού Χριστιανισμού από το σχολαστικό περίγραμμα της σκέψης και για την επαναφορά του στην Αγία Γραφή και τον πρώιμο Χριστιανισμό».

Ανεξάρτητα από τα παραπάνω, η Μεταρρύθμιση αποτελεί σπουδαίο σταθμό ανάπτυξης του Διεθνούς Δικαίου διότι μέσω αυτής τερματίστηκε απότομα η ιδέα της χριστιανικής ενότητας της Δύσης, (σε ένα μόνο δόγμα). Αυτό είχε ως συνέπεια με την επίσης παράλληλη πτώση της φεουδαρχίας, τον κατατεμαχισμό των τότε ηγεμονιών όπου και άρχισε να διαμορφώνεται μια «διεθνής κοινωνία» την οποία και αποτελούσαν πλέον ανεξάρτητα κράτη-ηγεμονίες νομικά ίσες. Το γεγονός αυτό δημιούργησε την ανάγκη της ύπαρξης νομικών κανόνων που να ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ αυτών των νέων κρατών-ηγεμονιών.

Για τους αγρότες και τους φτωχούς των πόλεων η απόσχιση από την παπική εκκλησία ήταν η αφορμή για να ζητήσουν γενικότερες αλλαγές σε κοινωνικό επίπεδο και περισσότερες ελευθερίες και οδήγησε στην εξέγερση των χωρικών (1524-1526). Οι χωρικοί διακήρυξαν ένα πρόγραμμα που ονομάστηκε Τα Δώδεκα Άρθρα των Χωρικών, μεταξύ των οποίων ήταν το αίτημα να διαλέγουν τους κληρικούς τους, να μειωθεί η δεκάτη (αγροτική φορολογία, το 1/10 της παραγωγής τους), να καταργηθεί η δουλοπαροικία, το δικαίωμα να ψαρεύουν και να κυνηγούν, να είναι αμερόληπτα τα δικαστήρια και να περιοριστούν οι απαιτήσεις των φεουδαρχών. Τα άρθρα αυτά αναπροσαρμόζονταν με βάση τις τοπικές ανάγκες. Ο Λούθηρος αποκήρυξε την εξέγερση των χωρικών, η οποία κατεστάλη βίαια από τους ευγενείς. Υπολογίζεται ότι στοίχισε τη ζωή σε περισσότερο από 100.000 χωρικούς. Σε μερικές περιοχές οι χωρικοί πέτυχαν κάποιους συμβιβασμούς αλλά στις περισσότερες η καταπίεση είτε παρέμεινε όπως ήταν πριν από την εξέγερση είτε αυξήθηκε.»

Wikipedia, *Η σημασία της Μεταρρύθμισης*. Ανακτήθηκε από:
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%8D%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B7#.CE.97.CF.83.CE.B7.CE.BC.CE.B1.CF.83.CE.AF.CE.B1.CF.84.CE.B7.CF.82.CE.9C.CE.B5.CF.84.CE.B1.CF.81.CF.81.CF.8D.CE.B8.CE.BC.CE.B9.CF.83.CE.B7.CF.82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Βασικά δόγματα του Προτεσταντισμού

«Τα βασικά δόγματα που δίδαξε ο Λούθηρος και δέχτηκαν οι οπαδοί του είναι τα εξής πέντε (οι πέντε αρχές):

Solus Christus: Μόνο ο Χριστός.

Οι Προτεστάντες χαρακτηρίζουν τα δόγματα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας σχετικά με τον Πάπα ως εκπρόσωπο του Χριστού επί της γης, την αρχή των αγαθών έργων, και την ιδέα για "αξιμισθίες αγίων" οι οποίες αποθηκεύονται και οι πιστοί μπορούν να επωφεληθούν από αυτές, ως άρνηση του ότι ο Χριστός είναι ο μόνος μεσολαβητής μεταξύ Θεού και ανθρώπων.

Sola scriptura: Μόνο η Γραφή.

Οι Προτεστάντες δέχονται ως μόνη αυθεντία την Αγία Γραφή, ταυτίζοντάς την με την Αποκάλυψη του Θεού. Πιστεύουν ότι οι διδασκαλίες της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας (και κατ' επέκταση, της Ορθόδοξης)[1] συσκοτίζουν τις διδασκαλίες της Αγίας Γραφής μπερδεύοντάς τις με την εκκλησιαστική ιστορία και δόγματα που προέκυψαν στη συνέχεια.

Sola fide: Μόνο η πίστη.

Οι Προτεστάντες πιστεύουν ότι η πίστη στον Χριστό μονάχα είναι αρκετή για την αιώνια σωτηρία, σε αντίθεση με τους Καθολικούς που θεωρούν ότι η πίστη χωρίς έργα είναι νεκρή, και θεωρούν ότι η διάπραξη καλών έργων επιβεβαιώνει την πίστη στον Χριστό και τη διδασκαλία Του.

Sola gratia: Μόνο η Χάρη.

Η Ρωμαιοκαθολική πίστη για τα μέσα της σωτηρίας θεωρείται από τους Προτεστάντες ως μείγμα εμπιστοσύνης στη Χάρη του Θεού και πεποίθηση στα οφέλη των καλών έργων που κάνει με αγάπη ο άνθρωπος από μόνος του. Οι Μεταρρυθμιστές πήραν τη θέση ότι η σωτηρία εξαρτάται αποκλειστικά από τα δώρα του Θεού, τα οποία διανέμει το Άγιο Πνεύμα σύμφωνα με το απολυτρωτικό έργο του Ιησού Χριστού. Σύμφωνα με τον Λούθηρο, η σωτηρία είναι δώρο που οι άνθρωποι δεν το αξίζουν, και χορηγείται από το έλεος του Θεού, ενώ ο άνθρωπος δεν μπορεί να κερδίσει τη σωτηρία.

Soli Deo gloria: Δόξα μόνο στο Θεό.

Η δόξα οφείλεται αποκλειστικά στο Θεό, αφού η σωτηρία οφείλεται αποκλειστικά στο δικό Του θέλημα και δράση - όχι μόνο στο δώρο της εξιλαστήριας θυσίας του Χριστού στο σταυρό, αλλά επίσης στο δώρο της πίστης σ' αυτή την εξιλέωση, η οποία δημιουργείται στην καρδιά του Χριστού από το Άγιο Πνεύμα. Οι μεταρρυθμιστές πίστευαν ότι τα ανθρώπινα όντα, οι Πάπες, ακόμα και οι άγιοι, δεν αξίζουν τη δόξα που τους αποδίδεται.

Άλλα βασικά δόγματα του Προτεσταντισμού είναι τα εξής:

Η Αγία Γραφή μπορεί να ερμηνεύεται κατά συνείδηση.

Η ιεροσύνη δεν είναι ιδιαίτερο μυστήριο, αλλά κάθε Χριστιανός είναι *ιερέας*.

Ο γάμος είναι θεμιτός για τους λειτουργούς της εκκλησίας (πράγμα που ήδη ίσχυε από τα αρχαία χρόνια στην Ορθόδοξη Εκκλησία αλλά όχι στη Ρωμαιοκαθολική).

Η Θεία Λειτουργία πρέπει να γίνεται, όχι στη λατινική γλώσσα, αλλά στις τοπικές, κατανοητές για τον απλό κόσμο, γλώσσες. (Άρνηση του καθολικού δόγματος για τις "τρεις ιερές γλώσσες". Η θέση αυτή συμπίπτει με τη θέση της Ορθόδοξης Εκκλησίας).

Τα μοναδικά μυστήρια που είναι πραγματικά και ολοκληρωμένα είναι το Βάπτισμα και η Θεία Ευχαριστία.

Δύο από τους πρωτεργάτες της Μεταρρύθμισης, ο Έρασμος και ο Λούθηρος, εξέφραζαν

διαφορετικές απόψεις από την Καθολική Εκκλησία ως προς το πρωτείο των Γραφών. Η Καθολική αρχή (που είναι κοινή με της Ορθόδοξης Εκκλησίας) δίδαξε την υπεροχή της Εκκλησίας επί της Γραφής, καθώς η Καινή Διαθήκη γράφτηκε για να υπηρετεί την Εκκλησία, η οποία κατά το 2ο μ.Χ. αιώνα, αποδέχτηκε ορισμένα κείμενα της Γραφής και απέρριψε άλλα καθώς συνέτασσε τον Κανόνα της Αγίας Γραφής. Σύμφωνα όμως με την κοινή παράδοση του Έρασμου και του Λούθηρου η Εκκλησία δεν είναι αλάθητη, ενώ πρέπει να είναι διάκονος του λόγου του Θεού, ο οποίος ταυτίζεται με την Αγία Γραφή και θεωρείται ότι υπήρξε πριν από την Εκκλησία και είναι το θεμέλιο της.

Εκεί που ο Έρασμος διαφωνούσε με τον Λούθηρο ήταν η διδασκαλία του τελευταίου ως προς τον προορισμό του ανθρώπου, δηλ. ότι όλοι οι άνθρωποι είναι αμαρτωλοί και τους πρέπει καταδίκη. Σύμφωνα με τον Λούθηρο, η σωτηρία είναι δώρο που δεν το αξίζουν, και χορηγείται από το έλεος του Θεού, ενώ ο άνθρωπος δεν μπορεί να κερδίσει τη σωτηρία. Πίστευε ότι οι διδασκαλίες της Εκκλησίας για τα πνευματικά οφέλη από τη νηστεία, οι πωλήσεις αφέσεων, τα προσκυνήματα, έτρεφαν την ανθρώπινη υπερηφάνεια και υπεροψία και έκαναν τον πιστό να νοιώθει σίγουρος για τη σωτηρία του.

Έτσι, ο Λούθηρος με τον Ιωάννη Καλβίνο κήρυξαν ότι η ανθρωπότητα είναι αμαρτωλή και διεφθαρμένη και το χάσμα μεταξύ ανθρώπου και Θεού είναι πολύ μεγάλο για να υπερνικηθεί από ανθρώπινα έργα. Μόνο ο Θεός μπορεί να σώσει τον άνθρωπο ενώ ούτε και ο πιο χαρισματικός δεν αξίζει μία θέση μεταξύ των εκλεκτών.»

Wikipedia, Βασικά δόγματα του Προτεσταντισμού. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82#.CE.92.CE.B1.CF.83.CE.B9.CE.BA.CE.AC.CE.B4.CF.8C.CE.B3.CE.BC.CE.B1.CF.84.CE.B1.CF.84.CE.BF.CF.85.CE.A0.CF.81.CE.BF.CF.84.CE.B5.CF.83.CF.84.CE.B1.CE.BD.CF.84.CE.B9.CF.83.CE.BC.CE.BF.CF.8D> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η θέση και η σημασία της Βίβλου στη ζωή και στη σκέψη των πιστών

«Ο Λούθηρος, επηρεασμένος από τις αρχές του Ανθρωπισμού, συνέδεσε τη σωτηρία με τη χάρη του Θεού και την προσωπική βίωση της αλήθειας. Μετά το θάνατο του Λούθηρου, όμως, έπρεπε να υπάρξει ένας κανόνας χριστιανικής ζωής. Από τις δύο πηγές της χριστιανικής πίστης, η Αγία Γραφή θεωρήθηκε μοναδικό κριτήριο της αλήθειας που εγγυάται τη σωστή βίωση της πίστης και έχει κεντρική θέση στη ζωή της Εκκλησίας. Η Ιερή Παράδοση ισχύει μόνο όταν βασίζεται στη Βίβλο. Για το λόγο αυτό απορρίφθηκε η απόδοση τιμής στις εικόνες (εκτός από το σύμβολο του Σταυρού), στα λείψανα των αγίων κτλ., αφού δεν υπάρχουν αναφορές τους στην Αγία Γραφή. Η απόρριψη όμως της καταγεγραμμένης εμπειρίας της Εκκλησίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε στην πορεία της ανά τους αιώνες, συχνά οδήγησε σε υποκειμενική ερμηνεία της Αγίας Γραφής.

Το γεγονός αυτό, καθώς και η προσπάθεια για κατά γράμμα εφαρμογή της Αγίας Γραφής, μετέβαλε τη Μεταρρύθμιση από ενθουσιώδη ιδεολογία και έκφραση βιώματος σε αυστηρά οργανωμένο τρόπο ζωής. Αυτό, βέβαια, αποδείχθηκε αναγκαίο για την επιβίωσή της μέσα στα σκληρά ιστορικά γεγονότα που τη διαμόρφωσαν.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 28. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13442/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Έρασμος: η επιστροφή στην Βίβλο

«Είμαι απόλυτα αντίθετος με την άποψη εκείνων που δε θέλουν να μεταφραστεί η Βίβλος στη λαϊκή γλώσσα για να διαβάζεται από τους ανθρώπους του λαού, ωσάν να ήταν τόσο δυσνόητη η διδασκαλία του Χριστού, ώστε μόνο μια χούφτα θεολόγων να μπορούσε να την κατανοήσει, ή ωσάν η χριστιανική θρησκεία να στηριζόταν στην αμάθεια. Θα ήθελα ακόμα και οι πιο ταπεινές γυναίκες να διαβάζουν τα Ευαγγέλια και τις Επιστολές του αποστόλου Παύλου. Έπειτα, θα επιθυμούσα αυτό το βιβλίο να μεταφραστεί σε όλες τις γλώσσες, ώστε οι Σκοτσέζοι, οι Ιρλανδοί, αλλά επίσης και οι Τούρκοι και οι Σαρακηνοί να είναι σε θέση να το διαβάζουν και να το γνωρίζουν.»

Έρασμος, *Πρόλογος στην Καινή Διαθήκη, 1516*, στο: Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η πορεία του Προτεσταντισμού στην ιστορία

«Στην ιστορική του διαδρομή ο Προτεσταντισμός εμφανίστηκε ως μία Εκκλησία συνεχών μεταβολών και ονομάστηκε «Εκκλησία συνεχών μεταρρυθμίσεων» (ecclesia semper reformanda). Αυτή η τάση επέφερε διασπάσεις, ακόμα και εντός της Προτεσταντικής Εκκλησίας. Οι οπαδοί του Λούθηρου διαμόρφωσαν την ονομαζόμενη «Λουθηρανική Εκκλησία», που αριθμεί σήμερα αρκετά μέλη στη Γερμανία, τις Σκανδιναβικές χώρες και τις Η.Π.Α. Όταν εμφανίστηκε ο Καλβίνος, ο οποίος διαφοροποιήθηκε σε κάποια σημεία από τη διδασκαλία του Λούθηρου, δημιουργήθηκε η «Εκκλησία των Καλβινιστών», η οποία δραστηριοποιείται σήμερα σε Ελβετία, Ολλανδία και Βέλγιο. Αργότερα εμφανίστηκε η Αγγλικανική Εκκλησία (μία τάση ανάμεσα σε Λουθηρανούς και Ρωμαιοκαθολικούς), η οποία σήμερα συναντάται στην Αγγλία και στις Η.Π.Α. Τέλος, τον 19ο και 20ο αιώνα δημιουργήθηκαν πολλές «προτεσταντικές ομολογίες» (Πεντηκοστιανοί, Αντβεντιστές, Ευαγγελικοί, Βαπτιστές κ.ά.).»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 33. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13447/>(15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η αντίδραση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας μετά την επικράτηση της Μεταρρύθμισης

«Τα μέτρα που πήρε η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία για να αντιμετωπίσει τη Μεταρρύθμιση ονομάζονται Αντιμεταρρύθμιση. Το κυριότερο από αυτά ήταν η σύγκληση της Συνόδου του Τριδέντο (Τρέντο της Βόρειας Ιταλίας). Οι εργασίες της έλαβαν χώρα σε τρεις περιόδους από το 1545 ως το 1563 μ.Χ. Με αυτή τη Σύνοδο προβλήθηκε η ρωμαιοκαθολική διδασκαλία σε αντιδιαστολή με την προτεσταντική και η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία αναγνώρισε ως δόγματα πολλές μέχρι τότε θεολογικές απόψεις. Ως απάντηση στους Προτεστάντες που απέρριψαν την Ιερή Παράδοση, τονίστηκε το ισόκυρο της Αγίας Γραφής και της Ιερής Παράδοσης. Η Σύνοδος επιβεβαίωσε ότι ο Πάπας συγκεντρώνει κάθε εξουσία και αυθεντία και ότι όλοι οι πιστοί τού οφείλουν υποταγή. Δέχτηκε το καθαρτήριο πυρ και τον αποκλεισμό των λαϊκών από το ποτήριο της Θείας Ευχαριστίας. Όρισε να δίνουν άφεση αμαρτιών μόνο οι κληρικοί, επιβάλλοντας ποινές, και επισημοποίησε τη χρήση των αγαλμάτων, εκτός από τις εικόνες μέσα στους ναούς.

Στη Σύνοδο του Τριδέντο και γενικά στην Αντιμεταρρύθμιση πρόσφεραν μεγάλες υπηρεσίες οι Ιησουΐτες. Το μοναχικό αυτό τάγμα ιδρύθηκε από τον Ισπανό στρατιωτικό Ιγνάτιο Λογιόλα. Αναγνωρίστηκε από τον πάπα Παύλο Γ' το 1540. Ως ιδεώδες του τάγματος ορίστηκε η ιεραποστολική δράση. Σε σύντομο χρονικό διάστημα η δράση των Ιησουϊτών εξαπλώθηκε σε διάφορες χώρες, χριστιανικές και μη. Το τάγμα οργανώθηκε καλύτερα και πήρε αντιπροτεσταντικό χαρακτήρα, γι' αυτό και προκάλεσε ισχυρές αντιδράσεις. Οι Ιησουΐτες, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, διακρίθηκαν στα γράμματα, στην επιστημονική έρευνα και στην παιδαγωγική πρακτική. Σκοπός τους έγινε η υπεράσπιση και διάδοση της ρωμαιοκαθολικής πίστης με το κήρυγμα, την κατήχηση, τη μυστηριακή ζωή και την παιδεία.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 29. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13443/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Αντιμεταρρύθμιση και η Σύνοδος του Τριδέντο

«Η απόσχιση από την Καθολική Εκκλησία των Διαμαρτυρομένων -Μεταρρυθμιστών- οδήγησε στην Καθολική Αντιμεταρρύθμιση που έδωσε έμφαση στο μορφωτικό και οργανωτικό τομέα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Ειδικότερα, στη Σύνοδο του Τριδέντου (1545-1563) που στάθηκε η σπονδυλική στήλη της Καθολικής Εκκλησίας μετά την εμφάνιση των Προτεσταντικών Εκκλησιών, οι αποφάσεις που ελήφθησαν αφορούσαν την: -τοποθέτηση Επισκόπων στις περιοχές που δεν υπήρχαν. -αναδιοργάνωση εκκλησιαστικών επαρχιών. συνεργασία ιερέων με μοναχικά τάγματα. - ίδρυση κατηχητικών σχολείων. -εκτύπωση θρησκευτικών βιβλίων. -σύνταξη λεπτομερειακών εκθέσεων των Επισκοπών για τις επαρχίες τους. -πραγματοποίηση τακτικών αποστολικών επισκέψεων απεσταλμένων της Ρώμης.»

Η Καθολική Εκκλησία στην Τήνο, Ιστορική εξέλιξη της Καθολικής Εκκλησίας στον Ελλαδικό χώρο. Ανακτήθηκε από: <http://www.catholic.gr/history.html> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η Ρωμαιοκαθολική Αντιμεταρρύθμιση και η Σύνοδος του Τριδέντο

«Καθώς η Καθολική Εκκλησία έβλεπε τη θρησκευτική και την πολιτική επιρροή της να συρρικνώνονται δραματικά, αποφάσισε να αντιδράσει δυναμικά, λαμβάνοντας τα παρακάτω μέτρα:

Τα μοναχικά τάγματα: Η αναδιοργάνωση των μοναχικών ταγμάτων και η ίδρυση νέων κρίθηκε ως το πλέον αποτελεσματικό μέτρο. Έργο των ταγμάτων αυτών ήταν να βοηθήσουν την πνευματική και ιδεολογική επιβολή του καθολικισμού με την άσκηση συνεχούς προπαγάνδας μέσω της ίδρυσης και διαχείρισης εκπαιδευτηρίων, νοσοκομείων και άλλων φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και της έκδοσης βιβλίων.

Η Ιερά Εξέταση: Παράλληλα, επιχειρήθηκε η καταστολή των μεταρρυθμιστικών ιδεών με την αναδιοργάνωση της Ιεράς Εξέτασης, ενός μεσαιωνικού θεσμού που είχε πέσει σε αχρηστία. Οι ιεροεξεταστές, προκειμένου να κάμψουν το φρόνημα των μεταρρυθμιστών ή αιρετικών, κατά την άποψη της Καθολικής Εκκλησίας, μετέρχονταν κάθε μέσο, συμπεριλαμβανομένων παντός είδους βασανιστηρίων και της καύσης πάνω στην πυρά

Η λογοκρισία: Επειδή στη διάδοση των μεταρρυθμιστικών ιδεών η συμβολή του βιβλίου ήταν αποφασιστική, η Καθολική Εκκλησία ίδρυσε στη Ρώμη ένα Συμβούλιο Λογοκρισίας, με έργο να συντάσσει κατά διαστήματα έναν κατάλογο απαγορευμένων βιβλίων (**Index Librorum Prohibitorum**), όχι μόνο θεολογικών αλλά και φιλολογικών ή επιστημονικών, που κατά την άποψη της Εκκλησίας περιείχαν αιρετικές θέσεις.

Η Καθολική Εκκλησία δεν περιορίστηκε μόνο στη λήψη κατασταλτικών μέτρων εναντίον των μεταρρυθμιστών, αλλά προχώρησε και στη θεραπεία των αδυναμιών της, οι οποίες είχαν προκαλέσει τη Μεταρρύθμιση. Το έργο της ηθικοπνευματικής ανασυγκρότησης και της αποσαφήνισης του καθολικού δόγματος ανέλαβε η **Σύνοδος του Τρέντο**, που συγκλήθηκε το 1545.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Οι αντιδράσεις της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας

«Η ταχύτατη επιτυχία του Προτεσταντισμού ανάγκασε τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία να οργανώσει τη δική της μεταρρύθμιση, τη λεγόμενη **Αντιμεταρρύθμιση**. Στη **Σύνοδο του Τρέντο** (1545-1563) της Ιταλίας λήφθηκαν αποφάσεις για την ανασυγκρότηση της Εκκλησίας και δραστηρά μέτρα εναντίον της Μεταρρύθμισης.

Στο πλαίσιο της ανανέωσης της Εκκλησίας κτίζονται καινούριοι επιβλητικοί ναοί σε ρυθμό **μπαρόκ** και με πλούσιο διάκοσμο. Στόχος είναι η προβολή της δύναμης της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και η επιβεβαίωση της υπεροχής του ρωμαιοκαθολικού δόγματος έναντι του προτεσταντισμού. Ταυτόχρονα, ενισχύεται η λατρεία της Θεοτόκου και πολλαπλασιάζονται οι εικόνες και οι τελετές, προκειμένου να διεγερθεί η ευαισθησία των πιστών.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3.
Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (15-7-16).

* * *

Αντιμεταρρύθμιση

«Η **Αντιμεταρρύθμιση** είναι ένα κίνημα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας με ξεκίνημα τον 16ο αιώνα και διεύρυνση τον 17ο αιώνα με αφορμή την προτεσταντική Μεταρρύθμιση. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία προσπάθησε να ανακόψει τη διάδοση των ιδεών της Μεταρρύθμισης με βίαια μέτρα, όπως η Ιερά Εξέταση και το Index Librorum Prohibitorum, τον κατάλογο απαγορευμένων βιβλίων που κρίνονταν επικίνδυνα διότι θεωρούνταν ότι υπέσκαπταν τα θεμέλια της πίστης.»

Wikipedia, Αντιμεταρρύθμιση. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%8D%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B7> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Η Ευρώπη μετά τη Μεταρρύθμιση

«Έπειτα από ένα περίπου αιώνα μεταρρυθμίσεων η χριστιανική Ευρώπη είναι πνευματικά διαιρεμένη. Ο Προτεσταντισμός επικράτησε στη βόρεια Ευρώπη, ο Ρωμαιοκαθολικισμός διατήρησε τη δύναμή του στη νότια. Η Ορθοδοξία κυριαρχεί στον ελληνικό χώρο τα Βαλκάνια και τη Ρωσία.

Η προτεσταντική μεταρρύθμιση προκάλεσε, εκτός από θρησκευτικές, γενικότερες μεταβολές στον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Η μετάφραση της Βίβλου σε εθνικές γλώσσες συνέβαλε στην ανάπτυξη των εθνικών λογοτεχνιών και στη σφυρηλάτηση της εθνικής συνείδησης. Εξάλλου, η απελευθέρωση των δημιουργικών δυνάμεων του ανθρώπου δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την εξέλιξη των επιστημών, τον εκδημοκρατισμό των θεσμών, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ελευθερία.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3.
Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Λουθηρανισμός

«Ο **Λουθηρανισμός** είναι ένα θεολογικό κίνημα για τη μεταρρύθμιση του Χριστιανισμού, με την

διδασκαλία της δικαίωσης του ανθρώπου, μόνο διά της χάριτος και μέσω της πίστεως[1]. Σήμερα, αποτελεί έναν σημαντικό κλάδο του Χριστιανισμού.

Ο Λουθηρανισμός τοποθετεί την Αγία Γραφή, στην κεντρική θέση της θεολογίας του, και αποδέχεται ως μυστήρια το Βάπτισμα, την Θεία Ευχαριστία και την Εξομολόγηση. Η δογματική του ταυτίζεται με τη θεολογία της Ομολογίας της Αυγούστας και των κειμένων που περιέχονται στο Βιβλίο της Ομόνοιας[2], τα οποία αποτελούν την επιτομή της διδασκαλίας του Μαρτίνου Λουθήρου, ενός Γερμανού μεταρρυθμιστή του 16ου αιώνα. Διαφέρει σε κάποια σημεία από το έτερο μεγάλο κλάδο του Προτεσταντισμού, τον Καλβινισμό, καθώς διατηρεί αρκετές λειτουργικές πρακτικές και μυστηριακές διδασκαλίες, που υπήρχαν στην εκκλησία και πριν από την μεταρρύθμιση.

Ο Λουθηρανισμός σήμερα κυριαρχεί στη βόρεια Γερμανία και στη Σκανδιναβία, αλλά υπάρχουν Λουθηρανοί Χριστιανοί σε όλο τον κόσμο. Πάνω από εξήντα εκατομμύρια Χριστιανοί ανήκουν στις Λουθηρανικές Εκκλησίες παγκοσμίως.»

Wikipedia, Λουθηρανισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%BF%CF%85%CE%B8%CE%B7%CF%81%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Μεθοδισμός

«Ο **Μεθοδισμός** είναι Χριστιανικό Προτεσταντικό κίνημα μέσα στο οποίο εντάσσονται διάφορες εκκλησίες, οι οποίες όλες μαζί έχουν περίπου 70 εκατομμύρια μέλη σε όλο τον κόσμο. Δογματικά, οι Μεθοδιστές είναι κατά κύριο λόγο Αρμινιανιστές.

Ο Μεθοδισμός βρίσκει τις ρίζες στο αναζωπυρωτικό κίνημα της Αγγλικανικής εκκλησίας, υπό τον Τζον Γουέσλεϋ. Αρχικά ο Γουέσλεϋ επιδίωξε απλά μια μεταρρύθμιση εντός της Αγγλικανικής εκκλησίας, μέσω της επιστροφής στο Ευαγγέλιο, όμως το κίνημα εξαπλώθηκε και σύντομα ένας σημαντικός αριθμός Αγγλικανών κληρικών έγιναν Μεθοδιστές. Το κίνημα, μέχρι το θάνατο του Γουέσλεϋ το 1795, δεν αποτέλεσε ξεχωριστό δόγμα στην Αγγλία. Ο Μεθοδισμός είχε μια έντονη ιεραποστολική δραστηριότητα, και σύντομα εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο.

Στην Ελλάδα υπάρχουν Μεθοδικές συναθροίσεις, κατά κύριο λόγο στη Θεσσαλονίκη.»

Wikipedia, Μεθοδισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CE%B8%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Μεταρρυθμισμένες εκκλησίες

«Οι **Μεταρρυθμισμένες** ή **Αναμορφωμένες εκκλησίες** είναι μια κατηγορία Χριστιανικών Προτεσταντικών εκκλησιών, οι οποίες δογματικά χαρακτηρίζονται από ένα παρόμοιο μεταξύ τους Καλβινισμό, ενώ ταυτίζονται με τις Πρεσβυτεριανές εκκλησίες. Ιστορικά σχετίζονται με εκείνες τις

εκκλησίες που προέκυψαν το 16ο αιώνα, κατά κύριο λόγο στο πλαίσιο της Ελβετικής Μεταρρύθμισης, υπό την ηγεσία του Ιωάννη Καλβίνου και του Ούλριχ Ζβίγγλιου. Μέλος της Παγκόσμιας Κοινωνίας Αναμορφωμένων Εκκλησιών είναι και η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία.»

Wikipedia, Μεταρρυθμισμένες εκκλησίες. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B5%CF%82%CE%B5%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ευαγγελική Εκκλησία στη Γερμανία (EKD)

«Η **Ευαγγελική Εκκλησία στη Γερμανία** είναι μια ομοσπονδία 22 Λουθηρανικών, Μεταρρυθμισμένων και ενωμένων Προτεσταντικών, περιφερειακών εκκλησιών της Γερμανίας. Η Ευαγγελική Εκκλησία στη Γερμανία δεν είναι μια ενιαία εκκλησία, ωστόσο, οι εκκλησίες-μέλη έχουν πλήρη κοινωνία μεταξύ τους. Έχει 24,5 εκατομμύρια μέλη που αποτελούν το 30,3% του Γερμανικού πληθυσμού.»

Wikipedia, Ευαγγελική Εκκλησία στη Γερμανία (EKD). Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Αγιαστικό κίνημα

«Το **Αγιαστικό κίνημα** είναι Χριστιανικό κίνημα το οποίο διδάσκει ότι η σαρκική φύση των ανθρώπου είναι δυνατόν να καθαριστεί με τη δύναμη του Αγίου Πνεύματος, και οι αμαρτίες του συγχωρούνται μέσω της πίστης στον Ιησού Χριστό.

Το Αγιαστικό κίνημα επιδιώκει να προωθήσει ένα πρακτικό και αναζωπυρωτικό Χριστιανισμό που αλλάζει ζωές και στηρίζεται στην προσωπική σχέση του πιστού με τον Ιησού Χριστό. Βασικές πεποιθήσεις του κινήματος είναι:

Αναγέννηση δια της χάριτος μέσω της πίστης, με διασφάλιση της σωτηρίας από τη μαρτυρία του Αγίου Πνεύματος

Ολοκληρωτικός αγιασμός επίσης δια της χάριτος, ο οποίος επιτυγχάνεται με το βάπτισμα και τη δύναμη του Αγίου Πνεύματος.

Το Αγιαστικό κίνημα έχει Μεθοδιστική καταγωγή και από αυτό προήλθαν οι εκκλησίες της Πεντηκοστής.»

Wikipedia, Αγιαστικό κίνημα. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA>

[%CF%8C %CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B1](#) (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Γουεσλεϊανή Εκκλησία

«Η **Γουεσλεϊανή Εκκλησία** (αγγλ.: *Wesleyan Church*) είναι ευαγγελικό, αγιαστικό, χριστιανικό δόγμα με εκκλησίες στις Ηνωμένες Πολιτείες, στον Καναδά, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Νότια Αφρική, στη Ναμίμπια, στη Σιέρα Λεόνε, σε διάφορες χώρες της Ασίας και στην Αυστραλία. Η εκκλησία είναι μέρος του Αγιαστικού κινήματος και έχει τις ρίζες της στη διδασκαλία του Τζον Γουέσλεϋ, απ' τον οποίον έχει λάβει και το όνομά της. Έχει Μεθοδιστική και Αρμινιανική θεολογία. Η Γουεσλεϊανή Εκκλησία έχει πάνω από 516,203 μέλη σε περισσότερες από 5,800 τοπικές εκκλησίες παγκοσμίως, και δραστηριοποιείται σε σχεδόν 100 χώρες. Το 2015, στις Ηνωμένες Πολιτείες, υπήρχαν 231,339 μέλη σε 1,700 κοινότητες[1]. Η παγκόσμια έδρα της βρίσκεται στην πολιτεία της Ιντιάνα. »

Wikipedia, Γουεσλεϊανή Εκκλησία. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%BF%CF%85%CE%B5%CF%83%CE%BB%CE%B5%CF%8A%CE%B1%CE%BD%CE%AE %CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Εκκλησία του Ναζωραίου

«Η **Εκκλησία του Ναζωραίου** (αγγλ.: *Church of the Nazarene*) είναι Ευαγγελικό χριστιανικό δόγμα που προέκυψε από το Αγιαστικό κίνημα του 19ου αιώνα στη Βόρεια Αμερική, με τα μέλη του να είναι κοινώς αποκαλούμενα ως *Ναζωραίοι*. Είναι το μεγαλύτερο Γουεσλεϊανό-Αγιαστικό δόγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στα τέλη του Σεπτεμβρίου του 2009, η Εκκλησία του Ναζωραίου είχε 1,945,542 μέλη και 24,285 εκκλησίες σε 156 διαφορετικές περιοχές του κόσμου. Τα περισσότερα μέλη της Εκκλησίας βρίσκονται στις Ηνωμένες Πολιτείες και στον Καναδά (652,755), στην Αϊτή (116,000), στην Γουατεμάλα (81,575) στο Μπανγκλαντές (65,000), και στην Ινδία (59.039).»

Wikipedia, Εκκλησία του Ναζωραίου. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%85 %CE%9D%CE%B1%CE%B6%CF%89%CF%81%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%85> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πεντηκοστιανισμός

«Ο **Πεντηκοστιανισμός** είναι ένα Χριστιανικό κίνημα που στους κόλπους του περιλαμβάνει πολλές εκκλησίες και υπογραμμίζει το έργο του Αγίου Πνεύματος με την άμεση εμπειρία της παρουσίας Θεού στον πιστό. Ανήκει στο ευρύτερο δόγμα του Προτεσταντισμού και συνδέεται με το Χαρισματικό κίνημα.

Οι Πεντηκοστιανοί θεωρούν ότι στην πίστη πρέπει να περιλαμβάνει και την προσωπική εμπειρία του Χριστιανού, και να μην στηρίζεται μόνο στις τελετουργίες ή στις σκέψεις. Το κίνημα είναι ενεργητικό και δυναμικό, από την άποψη πως τα μέλη του θεωρούν ότι οδηγούνται από τη δύναμη του Θεού που ενεργεί μέσα τους. Οι Εκκλησίες της Πεντηκοστής τονίζουν τη σημασία του βαπτίσματος στο Άγιο Πνεύμα, λέγοντας πως το να πληρώνεται ο πιστός με Άγιο Πνεύμα, του δίνει τη δύναμη να ζει μια αληθινή Χριστιανική ζωή.

Η άμεση εμπειρία του Αγίου Πνεύματος αποκαλύπτεται με χαρίσματα, όπως η ομιλία στις γλώσσες, η προφητεία και η θεραπεία. Οι Πεντηκοστιανοί για τις εμπειρίες τους, συχνά επικαλούνται ένα βασικό γεγονός της ζωής των πρώτης εκκλησίας, στο βάπτισμα των δώδεκα Αποστόλων από το Άγιο Πνεύμα την ημέρα της Πεντηκοστής. Έτσι οι περισσότεροι Πεντηκοστιανοί έχουν την πεποίθηση ότι το κίνημά τους επιστρέφει το Χριστιανισμό σε μια καθαρή και απλή μορφή του, που έχει πολλά κοινά με τη ζωή της πρώτης Χριστιανικής εκκλησίας. Ο Πεντηκοστιανισμός δεν είναι μια συγκεκριμένη Εκκλησία, αλλά είναι ένα Χριστιανικό κίνημα που περιλαμβάνει πολλές διαφορετικές επίσημες Εκκλησίες. Επίσης, μαζί με άλλα δόγματα, αποτελεί μέρος του κινήματος της ανανέωσης/αναγέννησης.

Δεν είναι πάντα εύκολο να καταλάβει κανείς εάν μια Εκκλησία είναι της Πεντηκοστής από το όνομα και μόνο, δεδομένου ότι πολλές Εκκλησίες της Πεντηκοστής δεν περιλαμβάνουν τις λέξεις «Πεντηκοστιανή» ή «της Πεντηκοστής» στο όνομά τους.

Στη Δύση ο Πεντηκοστιανισμός είναι πολύ ισχυρός στις Εκκλησίες των Μαύρων και στις Αμερικανικές και Αυστραλιανές «μεγάλες Εκκλησίες» όπως η Εκκλησία Hillsong στην Αυστραλία και η Εκκλησία Lakewood στην Αμερική. Μια από τις μεγαλύτερες Εκκλησίες παγκοσμίως, η Εκκλησία του Πλήρους Ευαγγελίου Yoido στη Σεούλ της Νότιας Κορέας, όπου μέχρι και 250.000 άνθρωποι παρευρίσκονται κάθε Κυριακή, είναι μια Εκκλησία της Πεντηκοστής.

Αν και στατιστικά στοιχεία για τη διάδοση του Πεντηκοστιανισμού είναι δύσκολο να εξαχθούν, εκτιμάται ότι υπάρχουν περισσότεροι από 20 εκατομμύρια Πεντηκοστιανοί στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (Μάρτιος 2006), συμπεριλαμβανομένων 2,5 εκατομμυρίων μελών των Συνάξεων του Θεού και 1 εκατομμύριο στην Βρετανία. Στη Λατινική Αμερική και στην Αφρική υπάρχουν ομολογίες με περισσότερα από 1 εκατομμύριο μέλη η κάθε μία. Οι Συνάξεις του Θεού αποτελούν πιθανότατα την μεγαλύτερη εκκλησία του Πεντηκοστιανισμού διεθνώς, με περισσότερα από 54,7 εκατομμύρια μέλη και πιστούς σε περισσότερες από 150 χώρες. Παγκοσμίως υπολογίζεται πως οι Πεντηκοστιανοί είναι μεταξύ 250 και 500 εκατομμυρίων.

Οι Πεντηκοστιανοί δέχονται όλες τις επικρατούσες Χριστιανικές πεποιθήσεις και δόγματα (μοναδική εξαίρεση είναι το μεμονωμένο κίνημα Oneness (Ενότητας), που δεν δέχεται την Αγία Τριάδα). Αν και λέγεται συχνά πως ο Πεντηκοστιανισμός επικεντρώνεται περισσότερο στην εμπειρία παρά στη θεολογία, η βάση της θεολογίας των Πεντηκοστιανών στηρίζεται στην "ευαγγελική αναμόρφωση", όπως αυτή προέκυψε μετά τη μεταρρύθμιση του Λούθηρου: μοναδική βάση της πίστης είναι η Αγία Γραφή (*sola scriptura*), που τη θεωρούν «λόγο του Θεού» και συνολικά αλάθητη. Σε αντίθεση με την Ορθοδοξία και τον Καθολικισμό δε δέχονται την λεγόμενη Ιερά Παράδοση (τουλάχιστον τα σημεία που θεωρούν πως διαφοροποιούνται με την Αγία Γραφή) με όλα όσα αυτή συνεπάγεται (π.χ. δεν δέχεται την "μεσιτεία" των Αγίων, τις εικόνες κτλ). Δέχονται τον Εβραϊκό Κανόνα της Παλαιάς Διαθήκης με τα 66 βιβλία.

Ένας άνθρωπος λαμβάνει τον αγιασμό όταν η ζωή του αφιερώνεται στο Θεό και αποχωρίζεται την προηγούμενη *αμαρτωλή* ζωή του. Όταν ένας άνθρωπος είναι άγιος, σημαίνει πως είναι αναγεννημένος εν Χριστώ δια του Αγίου Πνεύματος και είναι μακριά από την άσχημη

συμπεριφορά και τις σκέψεις της παλιάς του ζωής. Η λέξη *Αγιότητα* χρησιμοποιείται επίσης από μερικές Εκκλησίες στον επίσημο τίτλο τους υπό αυτήν την έννοια.

Για τους Πεντηκοστιανούς, ο αγιασμός είναι οπωσδήποτε κάτι το ουσιαστικό στο να βιώσει κάποιος τη χριστιανική ζωή. Κάποιοι Πεντηκοστιανοί διδάσκουν ότι οι πιστοί πρέπει βιώσουν ένα πνευματικό γεγονός που θα τους οδηγήσει να «θεωρήσουν τον εαυτό τους νεκρό μεν ως προς την αμαρτία, ζωντανό δε ως προς τον Θεό» (Ρωμαίους 6:10-11, σε προσαρμογή). Το έργο του αγιασμού γίνεται δια του Αγίου Πνεύματος. Άλλες Εκκλησίες διδάσκουν ότι οι πιστοί συνεχίζουν να αυξάνονται κοντά στο Θεό σε μια συνεχή διαδικασία αγιασμού, η οποία τους βοηθά για να ζουν Χριστιανική ζωή.

Ενώ κάποιοι Πεντηκοστιανοί πιστεύουν ότι η αγιοποίηση είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση για κάποιον ώστε να βαπτιστεί στο Άγιο Πνεύμα, άλλοι θεωρούν ότι το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα είναι διαθέσιμο σε καθένα που απλώς δίνει ειλικρινά τη ζωή του στον Χριστό. Αυτή όμως η διαφορά περνά απαρατήρητη στους μη ειδικούς, και γενικότερα θεωρείται από όλους τους Πεντηκοστιανούς πως οι άνθρωποι πρέπει να έχουν λάβει την σωτηρία προτού λάβουν το βάπτισμα του Αγίου Πνεύματος.

Το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα είναι το κεντρικό γεγονός στον Πεντηκοστιανισμό. Το όνομα του κινήματος αναφέρεται στο πρώτο βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα, κατά την ημέρα της Πεντηκοστής. Σε αντίθεση με τους Ευαγγελικούς, πιστεύουν πως το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα δεν είναι η εμπειρία της αναγέννησης (της αλλαγής της ζωής του ανθρώπου). Ένας άνθρωπος πρέπει ήδη να έχει αναγεννηθεί προτού να λάβει το Άγιο Πνεύμα. Οι Πεντηκοστιανοί πιστεύουν ότι το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα είναι ουσιαστικό μέρος της σωτηρίας. Παραδοσιακά αυτό είναι το δεύτερο βάπτισμα και ακολουθεί το βάπτισμα στο νερό, αν και μερικά σημεία της Γραφής αντιστρέφουν αυτή τη διαδικασία.

Το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα είναι η εμπειρία κατά την οποία ο πιστός δίνει τον έλεγχο του εαυτού του στο Άγιο Πνεύμα (όχι όμως με τρόπο που να χάνει την ταυτότητα και τα στοιχεία της προσωπικότητάς του). Μέσω της εμπειρίας αυτής, γνωρίζει το Χριστό με έναν οικειότερο τρόπο και ενεργοποιεί τη δύναμη της μαρτυρίας και της πνευματικής αύξησης. Το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα θεωρείται έργο της χάριτος του Θεού, που είναι διαθέσιμο σε όλους τους ανθρώπους που ζητούν να το λάβουν.

Ανάλογα με το βάπτισμα στο νερό, ένας άνθρωπος βαπτίζεται εν Πνεύματι, όμως πλέον αισθάνεται τον εαυτό του σαν να έχει βυθιστεί ολοκληρωτικά στο Άγιο Πνεύμα. Άρα η αναλογία των βαπτισμάτων δεν είναι ίση σε αυτό το σημείο, επειδή ένα πρόσωπο που βαπτίζεται εν Πνεύματι γεμίζει πλήρως με Άγιο Πνεύμα, με τον ίδιο τρόπο που πληρώθηκαν οι Απόστολοι του Χριστού κατά την ημέρα της Πεντηκοστής.

Το σημείο/απόδειξη/βεβαίωση ότι κάποιος βαπτίστηκε στο Άγιο Πνεύμα είναι η ομιλία σε ξένες γλώσσες που πριν δε γνώριζε (γλωσσολαλία). Θεωρούν πως η ομιλία σε ξένες γλώσσες είναι το μοναδικό συνεπές γεγονός που συνδέεται με το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα στις διάφορες εξιστορήσεις του φαινομένου της Αγίας Γραφής.

Η πλήρωση με το Άγιο Πνεύμα δεν είναι μια προσωρινή κατάσταση του παρόντος. Ένας άνθρωπος που έχει βαπτιστεί με Άγιο Πνεύμα έχει το Άγιο Πνεύμα μέσα του και αυτό τον εξουσιοδοτεί και τον καθοδηγεί για το υπόλοιπο της ζωής του. Το Άγιο Πνεύμα θα επιτρέψει στον πιστό να απομακρυνθεί από την παλαιά κοσμική ζωή του και να ζήσει μια νέα Χριστιανική ζωή. Έτσι το βάπτισμα στο Άγιο Πνεύμα είναι η αφετηρία για ένα νέο ξεκίνημα στη ζωή του πιστού, δίνοντάς του πνευματικά χαρίσματα ώστε να χρησιμοποιηθούν για να ευαγγελιστούν και άλλοι, και γενικά για να εκτελεστεί το Χριστιανικό έργο.

Στην Ελλάδα η Πεντηκοστή αρχικά κηρύχθηκε από τον Δημήτριο Κατρισιώτη και τον Ιωάννη Τζέλο το 1924.

[...]Ο Κατρισιώτης έγινε ο πρώτος Έλληνας κήρυκας της Πεντηκοστής στην Ελλάδα, και μαζί με

τον Γιώργο Τζέλο, δραστηριοποιήθηκαν στην περιοχή γύρω από τα Βάγια, και σε μέρη της Βόρειας, της Κεντρικής, και της Νότιας Ελλάδας.

Ο Μιχάλης Κούννας [...] ήρθε στην Αθήνα το 1927. [...] [έτσι] ιδρύθηκε η πρώτη Εκκλησία της Πεντηκοστής στην Ελλάδα με ποιμένα τον Μιχάλη Κούννα.

Μετά το 1930 οι Χαράλαμπος Μάμαλης και Αριστοτέλης Δικτυόπουλος όργωσαν την Ελλάδα σπέρνοντας το Πεντηκοστιανό μήνυμα. Ο Μάμαλης έγινε ποιμένας στην κεντρική εκκλησία της οδού Αιόλου, στην Αθήνα. Ο Δικτυόπουλος έγινε ποιμένας, αρχικά στην πρώτη εκκλησία στα Πετραλώνων, και μετά στην Κατερίνη και στη Σεβαστή Πιερίας. [...]

Οι Εκκλησίες της Πεντηκοστής στην Ελλάδα απαριθμούν μερικές δεκάδες χιλιάδες μέλη και έχουν εκατοντάδες τοπικές εκκλησίες και συναθροίσεις σε χωριά και πόλεις.»

Wikipedia, Πεντηκοστιανισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B7%CE%BA%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Καλβινισμός

«Ο **Καλβινισμός** είναι χριστιανικό προτεσταντικό θεολογικό κίνημα που ανέπτυξε ο Γάλλος θεολόγος Ιωάννης Καλβίνος.

Στο κέντρο της καλβινιστικής θεολογίας βρίσκεται η παντοδύναμη κυριαρχία του Θεού και η δυνατότητά του να προγνωρίζει την πορεία των ανθρώπων είτε προς την σωτηρία είτε προς την απώλεια. Βασικό στοιχείο της είναι το δόγμα του προορισμού, στο οποίο τονίζεται η παντοδύναμη κυριαρχία του Θεού, και η άποψη πως όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι ως προς την ανικανότητά τους να αποκτήσουν την σωτηρία τους με τα δικά τους έργα και δυνάμεις. Ο Ιωάννης Καλβίνος υποστήριζε ότι το σχέδιο του Θεού σχετικά με τη σωτηρία της ψυχής είναι επακόλουθο της Θείας Χάρης και επιτυγχάνεται μόνο δια της πίστεως και ότι ο Θεός πρέπει να είναι αντικείμενο σεβασμού.

Οι Καλβινιστές πιστεύουν ότι ο Θεός, ως κυρίαρχος, μπορεί να επέμβει στη ζωή του ανθρώπου. Κατά τον Καλβινισμό, οι άνθρωποι είναι είτε προγνωρισμένοι και προορισμένοι για αιώνια δόξα και τον παράδεισο, είτε προγνωρισμένοι και προορισμένοι για την αιώνια καταδίκη.

Ο Καλβινισμός ακολουθώντας την Προτεσταντική διδασκαλία, δέχεται μόνο την Αγία Γραφή, που τη θεωρεί αυθεντία, και απορρίπτει όσες παραδόσεις θεωρεί πως δεν συμφωνούν με αυτήν. Οι τελετές που δέχεται είναι η Θεία Ευχαριστία και το Βάπτισμα. Στον καλβινισμό βασίζονται οι Πρεσβυτεριανές και οι Αναμορφωμένες εκκλησίες.»

Wikipedia, Καλβινισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CE%BB%CE%B2%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία

«Η **Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία** είναι αναμορφωμένη χριστιανική εκκλησία στην Ελλάδα. Ιδρυμένη το 1858, αποτελεί το πρώτο Προτεσταντικό εκκλησιαστικό δόγμα που δημιουργήθηκε στην χώρα. Μαζί με την Εκκλησία της Ελλάδος, είναι οι μόνες ελληνικές εκκλησίες που συμμετέχουν στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Από το 2014, η νομική της προσωπικότητα είναι αναγνωρισμένη από την πολιτεία.

Η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία θεωρεί ως πρόδρομό της το αναμορφωτικό εικονομαχικό κίνημα των Ισαύρων του 8ου αιώνα, και αργότερα τον Πατριάρχη Κύριλλο Λούκαρι, ο οποίος τον 17ο αιώνα μετέφρασε την Καινή Διαθήκη στα νέα ελληνικά και συνέγραψε την, Καλβινιστικού προσανατολισμού, Λουκάρειο Ομολογία. Επίσης, ερμηνεύει ως θετικές τις θεολογικές ιδέες και τις προσπάθειες του Αδαμάντιου Κοραή, του Θεόκλητου Φαρμακίδη και του Νεόφυτου Βάμβα, για την ανανέωση της Ορθόδοξης εκκλησίας

Αν και τα πρώτα δείγματα για προσπάθεια οργάνωσης Προτεσταντικής κοινότητας στην Ελλάδα, βρίσκονται μετά το 1828, με την άφιξη του φιλέλληνα Ιωνά Κιγκ, ουσιαστικά το έργο της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας ξεκινά το 1858, μία χρονολογία που θεωρείται έτος ίδρυσης της εκκλησίας, με τη έκδοση του περιοδικού Αστήρ της Ανατολής, από τον Έλληνα ιατρό και θεολόγο Μιχαήλ Καλοποθάκη.

Το 1871 οικοδομήθηκε η πρώτη Ευαγγελική εκκλησία στην Αθήνα, απέναντι από τις Στήλες του Ολυμπίου Διός, όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα. Σύντομα δημιουργήθηκαν εκκλησίες στην Θεσσαλονίκη, τον Πειραιά, τον Βόλο και τα Ιωάννινα. Το 1883 οι εκκλησίες που υπήρχαν συγκρότησαν στο Βόλο την πρώτη Σύνοδο των Ευαγγελικών Εκκλησιών, που τις συνένωσε σε ένα σώμα.

Ένα άλλο Ευαγγελικό κίνημα ξεκίνησε λίγο αργότερα από το Ελλαδικό, (1867) στην Μικρά Ασία, όπου κυρίως από το 1870 και μετά άρχισαν επίσης να ιδρύονται εκκλησίες στον Πόντο, στην Καππαδοκία, στην περιοχή της Σμύρνης και στην Κωνσταντινούπολη. Σημαντική προσωπικότητα για τις εκκλησίες της Μικράς Ασίας, υπήρξε ο Ξενοφών Μόσχου. Στην Μικρά Ασία οι Έλληνες Ευαγγελικοί αντιμετώπισαν διώξεις από τους Τούρκους εξαιτίας της ευαγγελιστικής τους δραστηριότητας, και κάποιοι από αυτούς μαρτύρησαν για την πίστη τους. Συγκεκριμένα, ο Παύλος Παυλίδης από την Καισάρεια και ο Χαράλαμπος Μποσταντζόγλου από τα Άδανα της Κιλικίας, απαγχονίστηκαν

Το 1922, μετά την Μικρασιατική καταστροφή και την εκδίωξη των Ελληνικών πληθυσμών, οι Ευαγγελικοί πρόσφυγες είτε εντάχθηκαν στις ήδη υπάρχουσες εκκλησίες της Ελλάδας, είτε δημιούργησαν καινούριες στους τόπους όπου εγκαταστάθηκαν. Η μεγαλύτερη από τις εκκλησίες που δημιουργήθηκαν ήταν στην Κατερίνη, όπου ιδρύθηκε ο προσφυγικός «Συνοικισμός Ευαγγελικών». Το 1924 συνεπήχθη ένας Σύνδεσμος που περιέλαβε όλες τις εκκλησίες, οι οποίες το 1938 μέσω συνόδου, δημιούργησαν ένα ενωμένο σώμα που πλέον αποτέλεσε την Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, με την σημερινή της μορφή.

Η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία δέχεται την Αγία Γραφή ως την ύψιστη και τελική αυθεντία σε θέματα πίστης και ζωής, και αποδέχεται το Σύμβολο της Πίστεως Νίκαιας/Κωνσταντινούπολης, χωρίς την προσθήκη φιλιόκβε. Είναι συντηρητική/ορθόδοξη στην θεολογία της (δηλ. δέχεται την Αγία Τριάδα, την θεότητα του Ιησού Χριστού, και συμφωνεί με όλες τις υπόλοιπες χριστιανικές εκκλησίες στα θεμελιώδη δόγματα του Χριστιανισμού), ενώ δογματικά συγκαταλέγεται μεταξύ των Πρεσβυτεριανών και Αναμορφωμένων εκκλησιών. Τα ιδιαίτερα στοιχεία της χριστιανικής διδασκαλίας που χαρακτηρίζουν την εκκλησία ως *Ευαγγελική*, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: **Μόνο η Αγία Γραφή.** Η Αγία Γραφή, είναι η μόνη θεόπνευστη αποκάλυψη του Θεού και για αυτό η ύψιστη και τελική αυθεντία σε θέματα πίστης και ζωής.

Μόνο ο Χριστός. Ο Ιησούς Χριστός είναι ο μόνος μεσίτης μεταξύ Θεού και ανθρώπων. Ο μόνος

δρόμος για να συναντήσουν οι άνθρωποι το Θεό.

Μόνο η χάρη. Η πρωτοβουλία στην αποκατάσταση των διαταραγμένων σχέσεων του ανθρώπου με το Θεό ελήφθη από Εκείνον.

Μόνο η πίστη. Η οικειοποίηση της σωτηρίας και της σχέσης με το Θεό δεν στηρίζεται πάνω σε ανθρώπινες προσπάθειες. Δεν είναι επιβράβευση των ανθρώπινων επιτευγμάτων. Είναι η πίστη, δηλαδή η εμπιστοσύνη του ανθρώπου στο έργο του Χριστού, που αποτελεί το δρόμο και το μέσο της σωτηρίας.

Ως εκκλησία, είναι δραστήρια στην Οικουμενική κίνηση. Από το 1948 συμμετέχει στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών, και μαζί με την ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος αποτελούν τα μόνα δόγματα από την Ελλάδα που είναι μέλη στον οργανισμό. Επίσης είναι μέλος στο Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Εκκλησιών, στην Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών και στην Εκκλησιαστική Κοινότητα του Leuenberg. Στην Ελλάδα, είναι βασικό μέλος του Πανελληνίου Ευαγγελικού Συνδέσμου, ο οποίος συναποτελείται από διάφορες ευαγγελικές εκκλησίες.

Η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία είναι πολύ δραστήρια σε ανθρωπιστικές, φιλανθρωπικές και οικολογικές δραστηριότητες. Διατηρεί κέντρο αποτοξίνωσης για τοξικομανείς, γηροκομείο, κέντρο παροχής τροφής για τους μετανάστες, κέντρα υποστήριξης εκδιδομένων γυναικών, και το περιβαλλοντικό πρόγραμμα «Καθαρή Πόλη», ενώ διοργανώνει και διάφορες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, και μουσικά φεστιβάλ. Επίσης λειτουργεί κατασκηνώσεις και κάμπινγκ για παιδιά και ενήλικες, στην Λεπτοκαρυά και στον Κάλαμο. Για την μελέτη της ιστορίας της Ευαγγελικής κίνησης στην Ελλάδα, έχει ιδρύσει το Ελληνικό Ιστορικό Ευαγγελικό Αρχείο.

Ο βαθμός προσέλευσης των πιστών στις τοπικές εκκλησίες είναι υψηλός. Δίδεται μεγάλη έμφαση στα Κατηχητικά σχολεία και στη κίνηση της νεολαίας (Κίνηση Ευαγγελικής Νεολαίας). Η Εκκλησία συνολικά αριθμεί περίπου 6.000 μέλη και παρευρισκόμενους στις συναθροίσεις, ενώ η μεγαλύτερη τοπική εκκλησία, η οποία με περίπου 1.500 μέλη αποτελεί και την μεγαλύτερη Προτεσταντική κοινότητα στην Ελλάδα, βρίσκεται στην Κατερίνη. Σε όλη την Ελλάδα υπάρχουν περισσότερες από 30 τοπικές εκκλησίες.»

Wikipedia, *Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία*. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1 (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Η πίστη της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας

Η πίστη μας συνοψίζεται στα λόγια του Συμβόλου της Πίστεως.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΤΕΡΑ:

- 1) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι η Αγία Γραφή, δηλαδή τα 39 Βιβλία της Παλαιάς και τα 27 της Καινής Διαθήκης είναι ο εξ αποκαλύψεως Θεόπνευστος, πλήρης, επαρκής, ασφαλής και αλάθητος Λόγος του Θεού.
- 2) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι υπάρχει ένας Θεός, ο οποίος δημιούργησε τον κόσμο και τον άνθρωπο με τον Λόγο Του και ότι ο ένας Θεός προϋπήρχε σε τρία πρόσωπα: Ο Θεός Πατήρ, Ο Θεός Υιός και ο Θεός Άγιο Πνεύμα.
- 3) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ στη Θεότητα του Κυρίου μας Ιησού Χριστού και στην εκ Παρθένου Μαρίας γέννησή Του, υπήρξε τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος- στην αναμάρτητη ζωή Του, στην

θαυματουργική δύναμη Του, στον αντικαταστατικό Του θάνατο για τον αμαρτωλό πάνω στο Σταυρό, στη σωματική Του Ανάσταση εκ νεκρών, στην Ανάληψή Του στους ουραμούς και στη δεύτερή Του ένδοξη έλευση.

4) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ στην παρούσα διακονία του Αγίου Πνεύματος δια του οποίου ο αμαρτωλός αναγεννάται, ο πιστός ζει την ευσεβή ζωή και με του οποίου τη δύναμη και τα χαρίσματα υπηρετεί και εκτελεί το άγιο θέλημά Του.

5) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως αμαρτωλός και αποχωρισμένος από το Θεό και ότι είναι αδύνατο να εισέλθει στη βασιλεία του Θεού και να σωθεί με τα έργα του. Σώζεται μόνο με τη Χάρη του Θεού δια του Αγίου Πνεύματος και δια της πίστεως στο ευλογημένο πρόσωπο και στο απολυτρωτικό έργο του Ιησού Χριστού. Δια της πίστεως ο αμαρτωλός δέχεται το Χριστό, εμπιστεύεται σ' Αυτόν και επαναπαύεται για τη σωτηρία του μόνο σ' Αυτόν.

6) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ σε μία Αγία, Καθολική, και Αποστολική Εκκλησία, την αναρίθμητη ομάδα των πιστών κάθε εποχής και κάθε έθνους, οι οποίοι, ενωμένοι δια του Αγίου Πνεύματος με το Χριστό ως κεφαλή τους, αποτελούν ένα σώμα εν Αυτώ και έχουν κοινωνία με τον Κύριό τους και μεταξύ τους.

7) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι ο Θεός μας καλεί στην εκκλησία Του για να αναλάβουμε το κόστος και τη χαρά της μαθητείας, να γίνουμε υπηρέτες Του στην υπηρεσία των ανθρώπων, να Τον λατρεύουμε εν Πνεύματι και αληθεία, να κηρύξουμε το Ευαγγέλιο σε όλο τον κόσμο, να αντισταθούμε και να απωθήσουμε τις δυνάμεις του κακού, να συμμετέχουμε στο Βάπτισμα του Χριστού και στη Θεία Κοινωνία και να συνταυτισθούμε μαζί Του στα παθήματά Του και στη νίκη Του.

8) ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι ο Θεός υπόσχεται σε εκείνους που Τον εμπιστεύονται τη συγχώρηση των αμαρτιών τους και τον πλούτο της χάριτός Του. Θάρρος στον αγώνα τους για δικαιοσύνη και ειρήνη, την παρουσία Του στη θλίψη και στη χαρά και αιώνια ζωή στη Βασιλεία Του που δεν έχει τέλος.

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία Κατερίνης, *Τι πιστεύουμε.*

Ανακτήθηκε από: <http://www.eeek.gec.gr/faith/faith.html> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πανελλήνιος Ευαγγελικός Σύνδεσμος

«Ο **Πανελλήνιος Ευαγγελικός Σύνδεσμος** (ή **Π.Ε.Σ.**) είναι σύνδεσμος Χριστιανικών εκκλησιών από κάθε Προτεσταντική απόχρωση της Ελλάδας, που ως βασικό στόχο έχει την σύσφιξη των δεσμών και την καλλιέργεια ενός πνεύματος ενότητας και συνεργασίας μεταξύ των εκκλησιών, καθώς και την κοινή εκπροσώπησή τους. Ο Π.Ε.Σ. είναι μέλος της Παγκόσμιας Ευαγγελικής Συμμαχίας (WEA). Πρόεδρος του Π.Ε.Σ. είναι ο ποιμένας της Εκκλησίας του Θεού της Προφητείας, Αντώνιος Χαραλάμπους.

Ο Π.Ε.Σ. παραδέχεται τις βασικές διδασκαλίες της Ευαγγελικής εκκλησίας, δηλαδή:

Την Αγία Γραφή ως τον θεόπνευστο λόγο του Θεού και ως το μοναδικό κανόνα πίστης και ζωής.

Τον Ένα τριαδικό Θεό, Πατέρα, Υιό και Άγιο Πνεύμα.

Την ενσάρκωση του Ιησού Χριστού, Θεού «ος εφανερώθη εν σαρκί», που σταυρώθηκε και αναστήθηκε από τους νεκρούς.

Τη σωτηρία του αμαρτωλού με την πίστη στο τέλειο σωτήριο έργο του Χριστού.

Την αναγέννηση του ανθρώπου και τον αγιασμό του πιστού με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος.

Την προσωπική δεύτερη έλευση του Ιησού Χριστού, την ανάσταση των νεκρών και την τελική κρίση, που οι λυτρωμένοι θα κληρονομήσουν την αιώνια ζωή και οι αμαρτωλοί, που απόρριψαν τη δωρεά του Θεού στο πρόσωπο του Χριστού, θα υποστούν την αιώνια καταδίκη.

Ο Π.Ε.Σ. εκπροσωπεί τις παρακάτω χριστιανικές ομολογίες από την ευρύτερη κοινότητα των Χριστιανικών Προτεσταντικών ομολογιών της Ελλάδας:

23 τοπικές Ελληνικές Ευαγγελικές Εκκλησίες

6 τοπικές Ελεύθερες Ευαγγελικές Εκκλησίες

59 τοπικές εκκλησίες της Πεντηκοστής

15 ανεξάρτητες τοπικές εκκλησίες που δεν ανήκουν σε ευρύτερα εκκλησιαστικά σώματα.»

Wikipedia, Πανελλήνιος Ευαγγελικός Σύνδεσμος. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CE%B4%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82_\(15-7-16\).](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CE%B4%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82_(15-7-16).)

ΒΘ. I.iii.

* * *

Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία στην Αμερική

«**Η Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία στην Αμερική ή Αναμορφωμένη Εκκλησία στην Αμερική** (αγγλ.: *Reformed Church in America* ή εν συντομία *RCA*), είναι Προτεσταντικό Χριστιανικό εκκλησιαστικό δόγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά, με Καλβινιστική θεολογία.

Ιδρυμένη το 1628 ως κλάδος της Ολλανδικής Μεταρρυθμισμένης Εκκλησίας, αποτελεί την αρχαιότερη Προτεσταντική εκκλησία με διαρκή διακονία, και επιπλέον ο αρχαιότερος οργανισμός στη Βόρεια Αμερική. Αργότερα, το 1819 έχοντας πλέον ανεξαρτησία από την Ολλανδική εκκλησία ονομάστηκε *Μεταρρυθμισμένη Προτεσταντική Ολλανδική Εκκλησία*, ενώ το σημερινό της όνομα επιλέχθηκε το 1867. Σήμερα έχει γύρω στα 240,000 μέλη.

Η Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία στην Αμερική είναι ιδρυτικό μέλος αρκετών οικουμενικών οργανισμών μεταξύ των οποίων και του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, καθώς και μέλος της Παγκόσμιας Κοινωνίας Αναμορφωμένων Εκκλησιών. Μέρος του δόγματος συμμετέχει στον Εθνικό Σύνδεσμο Ευαγγελικών.»

Wikipedia, Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία στην Αμερική. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%91%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE_\(15-7-16\).](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%91%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE_(15-7-16).)

ΒΘ. I.iii.

* * *

Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών

«**Η Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών ή Παγκόσμια Κοινωνία**

Μεταρρυθμισμένων Εκκλησιών είναι οικουμενικό Χριστιανικό σώμα που δημιουργήθηκε του 2006 με την συνένωση του Παγκόσμιου Συνδέσμου Αναμορφωμένων Εκκλησιών και του Αναμορφωμένου Οικουμενικού Συμβουλίου. Με περίπου 80 εκατομμύρια μέλη, η Κοινωνία είναι η τρίτη μεγαλύτερη ενιαία χριστιανική κοινωνία στον κόσμο, μετά την Ρωμαιοκαθολική και την Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία, ενώ είναι το μεγαλύτερο σώμα Αναμορφωμένων/Μεταρρυθμισμένων και Πρεσβυτεριανών εκκλησιών. Μέλος της Κοινωνίας είναι και η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία. Η Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών έχει ως μέλη της 232 εκκλησίες από όλο το κόσμο.»

Wikipedia, Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1_%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1_%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%B9%CF%8E%CE%BD (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πρεσβυτεριανισμός

«Ο **Πρεσβυτεριανισμός** είναι ένα Χριστιανικό δόγμα που περιλαμβάνει διάφορες εκκλησίες οι οποίες συνδέονται με την Καλβινιστική θεολογική παράδοση του Προτεσταντισμού, και έχουν Πρεσβυτεριανό τρόπο διοίκησης. Η Πρεσβυτεριανή θεολογία συνήθως τονίζει την κυριαρχία του Θεού, την εξουσία των Γραφών, και η αναγκαιότητα της διαπίστεως χάρις του Ιησού Χριστού.

Ο Πρεσβυτεριανισμός πρωτοεμφανίστηκε στη Σκωτία πριν στο 1707. Παρόλο που οι περισσότεροι Πρεσβυτεριανοί κρατούν την θεολογία του Καλβίνου, σήμερα υπάρχει μια ποικιλία στις θεολογικές απόψεις των σύγχρονων Πρεσβυτεριανών.

Στον 20ο αιώνα, κάποιοι Πρεσβυτεριανοί έπαιξαν σημαντικό ρόλο στο Οικουμενικό Κίνημα και το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Πολλές Πρεσβυτεριανές εκκλησίες έχουν βρει τρόπους συνεργασίας με άλλες Μεταρρυθμισμένες εκκλησίες και με Χριστιανούς άλλων παραδόσεων, ειδικότερα μέσα από την Παγκόσμια Κοινωνία Αναμορφωμένων Εκκλησιών. Ορισμένες εκκλησίες συμμετέχουν σε ενώσεις με Κογκρεγκασιοναλιστικές, Λουθηρανικές, Αγγλικανικές και Μεθοδιστικές εκκλησίες.

Στις Πρεσβυτεριανές εκκλησίες συγκαταλέγεται η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία.»

Wikipedia, Πρεσβυτεριανισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πρεσβυτεριανή Εκκλησία (ΗΠΑ)

«Η **Πρεσβυτεριανή Εκκλησία (ΗΠΑ)** (αγγλ.: *Presbyterian Church (U.S.A.)*) ή εν συντομία *PC(USA)*) είναι Προτεσταντικό χριστιανικό δόγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ανήκει στη Μεταρρυθμισμένη

παράδοση, και είναι το μεγαλύτερο Πρεσβυτεριανό δόγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες, με 1,760,200 μέλη, στα τέλη του 2013[1].

Ιδρύθηκε το 1983 μετά τη συγχώνευση της Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας στις Ηνωμένες Πολιτείες και της Ενωμένης Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Σήμερα είναι μέλος του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών και της Παγκόσμιας Κοινωνίας Αναμορφωμένων Εκκλησιών.»

Wikipedia. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1_\(%CE%97%CE%A0%CE%91\)_%CE%91%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1_(%CE%97%CE%A0%CE%91)_%CE%91%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE) (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική

«**Η Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική** (αγγλ.: *Presbyterian Church in America* ή εν συντομία *PCA*) είναι Ευαγγελικό Προτεσταντικό χριστιανικό δόγμα και το δεύτερο μεγαλύτερο Πρεσβυτεριανό εκκλησιαστικό σώμα στις Ηνωμένες Πολιτείες, μετά την Πρεσβυτεριανή Εκκλησία (ΗΠΑ). Η Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική δίνει έμφαση στον ευαγγελισμό, στο ιεραποστολικό έργο, και στην χριστιανική εκπαίδευση. Ως στόχος της τίθεται το να είναι πιστή στις *Γραφές, σύμφωνη με την Μεταρρυθμισμένη πίστη, και υπάκουη στη Μεγάλη Αποστολή.*

Η Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική, κοινωνικά και θεολογικά είναι πιο συντηρητική από την μεγαλύτερη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία (ΗΠΑ). Εν γένει είναι λιγότερο συντηρητική από την Ορθόδοξη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία, αλλά πιο συντηρητική από την Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία, αν και οι διαφορές μπορεί να ποικίλουν από πρεσβυτέριο σε πρεσβυτέριο, ή ακόμη και από συνάθροιση σε συνάθροιση. Η Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική, δεν αναγνωρίζει τη χειροτονία γυναικών ως ποιμένες, πρεσβύτερους και διακόνους. Η Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία θεωρεί ότι αυτό το θέμα ως *μη ουσιώδες*, όπου εναπόκειται στην κάθε τοπική εκκλησία. Επίσης, οι συναθροίσεις των εκκλησιών της Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας στην Αμερική έχουν διάφορα είδη λατρείας (παραδοσιακό Πρεσβυτεριανό, λειτουργικό, σύγχρονο), ενώ οι περισσότερες της Ορθόδοξης Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας κρατούν το παραδοσιακό Σκωτσέζικο και Ιρλανδικό στυλ, με την υμνωδία μόνο ψαλμών και παλαιών ύμνων.»

Wikipedia, Πρεσβυτεριανή Εκκλησία στην Αμερική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%91%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE (15-7-16)

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ορθόδοξη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία

«Η **Ορθόδοξη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία** (αγγλ.: *Orthodox Presbyterian Church* ή εν συντομία *OPC*) είναι μικρό συντηρητικό Πρεσβυτεριανό δόγμα που βρίσκεται κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ιδρύθηκε από συντηρητικά μέλη της Πρεσβυτεριανής Εκκλησίας στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, τα οποία είχαν αντιδράσει έντονα στην κυρίαρχη νεωτεριστική θεολογία κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1930. Με επικεφαλής τον Τζον Γκρέσαμ Μάκεν, η εκκλησία προσπάθησε να διατηρήσει το ιστορικό Καλβινισμό εντός της Πρεσβυτεριανής δομής. Ο τίτλος *Ορθόδοξη* στην επίσημη ονομασία της, δηλώνει την προσήλωσή της στην ορθόδοξη Καλβινιστική Προτεσταντική διδασκαλία, και δεν συνδέεται με την Ανατολική Χριστιανοσύνη.»

Wikipedia, Ορθόδοξη Πρεσβυτεριανή Εκκλησία. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CF%81%CE%B8%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CE%BE%CE%B7%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1 (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία

«Η **Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία** (αγγλ.: *Evangelical Presbyterian Church* ή εν συντομία *EPC*) είναι Αμερικανικό εκκλησιαστικό δόγμα του Προτεσταντικού Χριστιανισμού, με Πρεσβυτεριανή και Μεταρρυθμισμένη θεολογία ορθόδοξης συντηρητικής κατεύθυνσης. Η έδρα της Γενικής Σύναξης της Εκκλησίας, βρίσκεται στην πολιτεία του Μίσιγκαν.»

Wikipedia, Ευαγγελική Πρεσβυτεριανή Εκκλησία. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%A0%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B2%CF%85%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1 (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Βαπτιστές

«Οι **Βαπτιστές** είναι Χριστιανοί οι οποίοι πιστεύουν πως το βάπτισμα στο νερό πρέπει να γίνεται σε πιστούς (οπότε απορρίπτεται ο νηπιοβαπτισμός). Με τον όρο "Βαπτιστικός" μπορεί επίσης να περιγραφεί μία εκκλησία, ένα δόγμα ή μία ομάδα που μοιράζεται τις ίδιες πεποιθήσεις σχετικά με το βάπτισμα.

Οι Βαπτιστές ιστορικά χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη αυτονομίας σε κάθε τοπική τους εκκλησία. Αν και ο όρος "Βαπτιστής" έχει τις ρίζες του στους Αναβαπτιστές, το ίδιο το δόγμα των Βαπτιστών συνδέεται ιστορικά με τα αυτονομιστικά κινήματα του 16ου αιώνα.

Οι περισσότερες Βαπτιστικές εκκλησίες επιλέγουν να συνδέονται με δογματικές ομάδες που παρέχουν υποστήριξη, χωρίς όμως να τις ελέγχουν. Η μεγαλύτερη Βαπτιστική ομάδα εκκλησιών, εκτός από την Βαπτιστική Παγκόσμια Συνέλευση, είναι οι Νότιοι Βαπτιστές (οι οποίοι αποχώρησαν από την Παγκόσμια Συνέλευση το 2004), όμως υπάρχουν και πολλές άλλες ενώσεις

Βαπτιστών. Υπάρχουν, επίσης, αυτόνομες εκκλησίες που παραμένουν ανεξάρτητες από οποιοδήποτε δόγμα, οργάνωση ή ένωση.

Οι Βαπτιστές αριθμούν περίπου 110 εκατομμύρια σε όλο τον κόσμο, σε περισσότερες από 220.000 κοινότητες και θεωρούνται η μεγαλύτερη παγκόσμια κοινωνία Ευαγγελικών Προτεσταντών. Στη Βόρεια Αμερική έχουν περίπου 38 εκατομμύρια μέλη. Μεγάλοι αριθμοί Βαπτιστών υπάρχουν επίσης στην Ασία, την Αφρική και τη Λατινική Αμερική. Στην Ινδία υπάρχουν 2.4, στη Νιγηρία 2.5, στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό 1.9, και στη Βραζιλία 1.7 εκατομμύρια. Στην Ελλάδα υπάρχουν λίγες αυτόνομες Βαπτιστικές εκκλησίες, ενώ η Ελευθέρα Ευαγγελική Εκκλησία θεωρείται πως προέρχεται από τη Βαπτιστική παράδοση.

Η ακροστιχίδα των βασικών δογμάτων των Βαπτιστών που ακολουθούν, στα αγγλικά σχηματίζει τη λέξη **BAPTIST** (**ΒΑΠΤΙΣΤΗΣ**).

Η Βίβλος ως αρχή, (*Biblical authority*)

Αυτονομία της τοπικής εκκλησίας, (*Autonomy of the local church*)

Ιεροσύνη για όλους τους πιστούς, (*Priesthood of all believers*)

Δύο διατάξεις (Βάπτισμα του πιστού και Δείπνος του Κυρίου), (*Two ordinances*)

Ελευθερία των ψυχών, (*Individual soul liberty*)

Διαχωρισμός Εκκλησίας και Κράτους, (*Separation of Church and State*)

Δύο διακονίες στην εκκλησία (Ποιμένας-Πρεσβύτερος και Διάκονος), (*Two offices of the church*)

Οι περισσότερες βαπτιστικές παραδόσεις πιστεύουν στις "τέσσερις ελευθερίες":

Ελευθερία των ψυχών: η ψυχή είναι υπόλογη μόνο στο Θεό, και μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις σε θέματα πίστης χωρίς την επιβολή υποχρεωτικών διατάξεων από κάποιο επίσημο θρησκευτικό φορέα

Εκκλησιαστική ελευθερία: ελευθερία της τοπικής εκκλησίας από εξωτερικές παρεμβάσεις

Βιβλική ελευθερία: ο κάθε πιστός είναι ελεύθερος να ερμηνεύσει την Αγία Γραφή προσωπικά, χρησιμοποιώντας τα καλύτερα εργαλεία μαθητείας και βιβλικές μελέτες που έχει στη διάθεση του

Θρησκευτική ελευθερία: το κάθε άτομο είναι ελεύθερο να επιλέξει εάν θα είναι ενταγμένο στη θρησκεία των Βαπτιστών, σε κάποια άλλη θρησκεία, ή αν θα είναι άθρησκο. Επίσης, υποστηρίζεται ο διαχωρισμός εκκλησίας και κράτους, ο οποίος συχνά αποκαλείται "πολιτική συνέπεια" της θρησκευτικής ελευθερίας.»

Wikipedia, *Βαπτιστές*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%B1%CF%80%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AD%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Αναβαπτιστές

«Οι **Αναβαπτιστές** είναι τα μέλη μιας Χριστιανικής Ομολογίας που εμφανίστηκε τον 15ο αιώνα στην Ευρώπη, ιδίως στη Γερμανία. Ανήκουν στη λεγόμενη Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση (*Radical Reformation*). Άλλη ομολογία που ανήκει στην κατηγορία αυτή (Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση) είναι και οι Φίλοι ή Κουάκεροι.

Οι γνωστότερες Ομολογίες Αναβαπτιστών είναι οι Μεννονίτες, οι Χουτερίτες, οι Αδελφοί (όχι όμως οι Πλυμούθιοι Αδελφοί) (*Plymouth Brethren*), οι Άμις κ.ά.

Μερικοί θεωρούν τις Ελεύθερες Εκκλησίες απογόνους της Αναβαπτιστικής κίνησης, επειδή

βαπτίζουν τα μέλη τους σε ώριμη ηλικία ή αναβαπτίζουν όσους έρχονται σε αυτούς από Ομολογίες όπου βαπτίστηκαν ως νήπια π.χ. Ορθόδοξη Εκκλησία, Καθολική Εκκλησία, Καλβινιστές, Λουθηρανούς. Παρ' όλα αυτά οι Αναβαπτιστές είχαν και άλλα δόγματα, γεγονός που τους διαφοροποιεί από τις υπόλοιπες Ομολογίες (π.χ. απέρριπταν την στράτευση).

Κοινότητα Μεννονιτών υπήρχε στην Έδεσσα από το 1950 μέχρι το 1977.

Βασικότερη Ομολογία Αναβαπτιστών αποτελούν οι Μεννονίτες που οφείλουν την ονομασία τους στον Ολλανδό Θεολόγο Μέννο Σίμονς (1496-1561). Κατά την δεκαετία του 1520 στην Κεντρική Ευρώπη, οι Μεννονίτες, προσπαθούν να επαναφέρουν τον Χριστιανισμό σε μια πιο συμβατή με την Αγία Γραφή ζωή. Αρνήθηκαν την "κρατική" Μεταρρύθμιση του Λουθήρου και του Καλβίνου και δίδασκαν το χωρισμό κράτους - Εκκλησίας. Αποτέλεσμα ήταν να θεωρηθούν αιρετικοί και να καταπολεμηθούν από τους Προτεστάντες. Γενικά δεν ενδιαφέρονται τόσο για Θεολογία, μυστήρια ή Θεία Λειτουργία (*χωρίς βέβαια να τα απορρίπτουν*) αλλά θεωρούν ότι το βασικότερο όλων είναι να ζει κανείς αγία ζωή σύμφωνα με τις αρχές της Καινής Διαθήκης και ιδίως την επί του όρους ομιλία του Ιησού Χριστού (Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον κεφάλαια 5, 6 και 7).

Η πρώτη Αναβαπτιστική καταγραφόμενη ιστορικά συνάθροιση οργανώθηκε στην Ζυρίχη, Ελβετία, το 1525 από τους Ελβετούς Αδελφούς οι οποίοι διαφώνησαν με τον Ζβίγγλιο στην ένωση κράτους - Εκκλησίας. Δεν δεχόντουσαν το νηπιοβάπτισμα και έτσι ονομάστηκαν από τους αντιπάλους τους "Αναβαπτιστές". Αναβαπτιστικές συναθροίσεις οργανώθηκαν στην Ολλανδία από τον Obbe Philips από το 1534.

Ο Φίλιπς βάπτισε τον Μέννο Σίμονς το 1536 και ο Σίμονς ο οποίος ήταν (πριν γίνει Αναβαπτιστής) Ρωμαιοκαθολικός ιερέας, οργάνωσε τόσες πολλές Αναβαπτιστικές Εκκλησίες που το όνομά του έγινε ένα με την κίνηση. Η πίστη των Αναβαπτιστών βασίζεται κυρίως στην ομολογία πίστεως που υπογράφηκε το 1632 στο **Dordrecht** της Ολλανδίας.

Από τους Μεννονίτες προέρχονται οι Άμις και οι Χουτερίτες αντίθετα η Αναβαπτιστική Ομολογία των Αδελφών (π.χ. Εκκλησία των Αδελφών, Αρχέγονοι Αδελφοί) ανήκουν σε άλλο Αναβαπτιστικό ρεύμα.

Γενικά οι Αναβαπτιστές είναι συντηρητικοί Χριστιανοί.»

Wikipedia, *Αναβαπτιστές*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B2%CE%B1%CF%80%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AD%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Κουάκεροι

«Οι **Κουάκεροι** ή **Χριστιανοί Φίλοι** (αγγλ.: *Quakers*) είναι μέλη μιας Χριστιανικής Ομολογίας (Εκκλησίας) που φέρει την ονομασία **Θρησκευτική Κοινωνία των Φίλων** (Religious Society of Friends) και ιδρύθηκε τον 17ο αιώνα στην Αγγλία από τον περιπλανώμενο ιεροκήρυκα Τζορτζ Φοξ. Η Αγγλική λέξη *Quaker* σημαίνει *αυτός που τρέμει*, και τους δόθηκε τον 17ο αιώνα από άλλους ως παρωνύμιο, διότι σε μια δίκη ο Τζορτζ Φοξ είπε σε έναν δικαστή να *τρέμει στο Λόγο του Θεού* και ο δικαστής απάντησε, "Πες μας, λοιπόν, εσύ ο τρέμων (Quaker)...". Έπειτα μερικές φορές κατά την ώρα της λατρείας τους έτρεμαν από ευλάβεια. Άλλες ονομασίες που χρησιμοποιήθηκαν για αυτούς είναι «Παιδιά του Φωτός» (Children of the Light) και «Εκκλησία των Φίλων» (Friends Church).

Ο ιδρυτής τους Τζορτζ Φοξ γεννήθηκε το 1624 στο Λέστερσαϊρ της Αγγλίας. Σε ηλικία 19 ετών

ένιωσε την εντολή του Θεού να φύγει από την οικία του. Τα επόμενα τέσσερα χρόνια ταξίδευε, επιστρέφοντας στη οικία του περιστασιακά. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου βρισκόταν σε μεγάλη πνευματική σύγκρουση και ταραχή. Μιλούσε με πολλούς Θεολόγους της εποχής αλλά ταραχτηκε όταν κατάλαβε ότι όσοι δίδασκαν τον Χριστιανισμό δεν κατείχαν οι ίδιοι αυτά που έλεγαν. Ο Φοξ είχε πολλά "ανοίγματα" [αποκαλύψεις] από τον Κύριο. Ένιωσε ότι ο Θεός του αποκάλυψε ότι οι θρησκευτικές σπουδές δεν ήταν αρκετό για να είναι κάποιος ικανός και άγιος εργάτης του Χριστού.

Παρά τους διωγμούς οι Κουάκεροι αυξήθηκαν και ιδρύθηκαν ομάδες και εκτός των γεωγραφικών ορίων της Αγγλίας, στην Ευρώπη και στην Αμερική. Σήμερα υπάρχουν τρεις **κύριες** ομάδες Κουακέρων: Οι Ευαγγελικοί Φίλοι, οι Συντηρητικοί Φίλοι και οι Φιλελεύθεροι Φίλοι.

Οι Κουάκεροι πιστεύουν ότι κάθε άνθρωπος φωτίζεται από τον Χριστό (εσωτερικός φωτισμός) και ότι αν και η Αγία Γραφή είναι Θεόπνευστη μόνο ο Χριστός είναι ο Λόγος του Θεού. Σχετικά με τον Θεό πιστεύουν σε Έναν Θεό Πατέρα, Υιό και Άγιο Πνεύμα αλλά αποφεύγουν να κάνουν περαιτέρω αναλύσεις. Πιστεύουν στην Θεότητα του Χριστού. Δέχονται μόνο πνευματικό βάπτισμα και κοινωνία (όχι με νερό, κλπ.) και είναι ειρηνιστές. Έχουν αυτό που ονομάζουν "μαρτυρίες" (testimonies). Οι "μαρτυρίες" είναι ότι ο Χριστιανός είναι ειρηνιστής, ότι πρέπει να ζούμε με απλότητα, ότι δεν πρέπει να ορκιζόμαστε καθόλου αλλά να λέμε πάντα την αλήθεια, κλπ.

Σήμερα υπάρχουν δογματικές διαφορές μεταξύ των διαφόρων ομάδων. Οι Ευαγγελικοί και Συντηρητικοί πιστεύουν στα βασικά Χριστιανικά δόγματα (Θεότητα του Χριστού, αθανασία ψυχής, κόλαση και παράδεισος, Θεοπνευστία της Βίβλου, κλπ.) ενώ οι Φιλελεύθεροι δεν θεωρούν τα δόγματα σημαντικά.»

Wikipedia, *Κουάκεροι*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CF%85%CE%AC%CE%BA%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%B9> (15-7-16).

ΒΘ. Ι.iii.

* * *

Κουάκεροι: Κουάκεροι στην Ελλάδα

«Οι Χριστιανοί Φίλοι (Κουάκεροι) υπηρετούμε πιστά τον Κύριο Ιησού Χριστό και το Ευαγγέλιο του από τον 17ο αιώνα. Τότε έγινε μια μεγάλη Χριστιανική Αναζωπύρωση στην Αγγλία και ακούστηκε ξανά το Αιώνιο Ευαγγέλιο καθαρό και ανόθευτο μετά από τους σκοτεινούς αιώνες που έπληξαν την Χριστιανική Εκκλησία. **Θέλουμε να επιστρέψουμε στην αγνή και ανόθευτη πίστη της Εκκλησίας του 1 μΧ., τότε που το Πνεύμα το Άγιο γέμιζε την ψυχή και την καρδιά των πιστών και ο Ιησούς Χριστός δίδασκε τον λαό Του ο ίδιος.** [...] Οι Συντηρητικοί Φίλοι πιστεύουμε και διδάσκουμε τα ίδια με την αρχαία Αποστολική Εκκλησία και ακολουθούμε τα ίδια δόγματα και "πιστεύω" με τους πρώτους Κουάκερους του 17^{ου} αιώνα, που με πίστη και υπακοή έκαμαν το θέλημα του Κυρίου μας, κήρυξαν με δύναμη το Ευαγγέλιο και βασανίστηκαν και διώχτηκαν αλλά υπέμειναν με απίστευτη τόλμη όλα αυτά για την δόξα του Κυρίου και Θεού μας Ιησού Χριστού! [...] Πιστεύουμε στην υπόσχεση του Ιησού ότι είναι μαζί μας, μας οδηγεί και μας διδάσκει. Καθώς περπατάμε μαζί με οδηγό τον Χριστό, γνωρίζουμε την αγάπη, την ειρήνη, την ενότητα και την αδελφοσύνη που έρχεται όταν ακολουθούμε την φωνή Του σε όλα τα πράγματα. Καθώς μαθαίνουμε να κάνουμε το θέλημα του Θεού γινόμαστε λαός Του και ως κοινωνία πιστών μπορούμε να δείξουμε την καλοσύνη, αλήθεια, χαρά και αγάπη Του στον κόσμο.

Προς αποφυγή παρεξηγήσεων δηλώνουμε ότι δεν έχουμε σχέση με την Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία, την Δυτική Καθολική Εκκλησία ή το κίνημα του Προτεσταντισμού. Είμεθα ένας εντελώς ανεξάρτητος Χριστιανικός κλάδος. Δεν έχουμε τίποτα με τις ανωτέρω Ομολογίες αλλά είναι χρέος μας προς αποφυγή σύγχυσης να κάνουμε γνωστό ότι δεν ανήκουμε στα παραπάνω σχήματα. Μερικοί διαδίδουν ότι είμεθα Προτεστάντες - κάνουν λάθος και ελπίζουμε να το διορθώσουν.»

Κουάκεροι στην Ελλάδα. Ανακτήθηκε από: <http://quaker.gr/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Αρμινιανισμός

«Ο **Αρμινιανισμός** είναι Χριστιανικό Προτεσταντικό θεολογικό κίνημα που πιστεύει, σε αντίθεση με τον Καλβινισμό, ότι ο άνθρωπος σώζεται από τον Θεό με την ελεύθερη όμως, θέλησή του. Ο ρόλος της Θείας Πρόνοιας είναι μονάχα καθοδηγητικός και η πίστη δεν μπορεί να αποκτηθεί με ανθρώπινες δυνάμεις. Επίσης πιστεύει πως η αληθινή πίστη είναι αυτή που εκδηλώνεται με αγαθές πράξεις, ενώ η πτώση των πρωτόπλαστων Αδάμ και Εύας προήλθε από την ελεύθερη θέλησή τους, με αποτέλεσμα την απώλεια της αρχικής ευτυχίας και δικαιοσύνης, όχι όμως και την τάση του ανθρώπου προς το καλό και αγαθό.

Ιδρυτής του Αρμινιανισμού υπήρξε ο Ολλανδός θεολόγος Ιάκωβος Αρμίνιος. Ο Αρμινιανισμός καταδικάστηκε από τις Συνόδους Ντόρντρεχτ της Ολλανδίας (1618-1619) και Αλλαί της Γαλλίας (1610). Η Αρμινιανιστική θεολογική σκέψη έχει επηρεάσει Χριστιανικά κινήματα όπως ο Μεθοδισμός και ο Πεντηκοστιανισμός.»

Wikipedia, *Αρμινιανισμός*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CE%BC%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Πουριτανισμός

«Ο **πουριτανισμός** είναι δογματική θρησκευτική τοποθέτηση που αναπτύχθηκε κυρίως στην Αγγλία και στην Αμερική τον 16ο και 17ο αιώνα στους κόλπους της Αγγλικανικής Εκκλησίας. Η τάση αυτή προέβαλε την ανάγκη να απαλλαγούν η λατρεία και η εκκλησιαστική πρακτική από τις μη προβλεπόμενες από την Αγία Γραφή προσθήκες, όπως ήταν τα καθολικά στοιχεία που παρεισέφεραν στο Βιβλίο Προσευχών, και να αποκτήσουν την καθαρότητα των θρησκευτικών εκδηλώσεων και της λατρείας των πρώτων χρόνων του χριστιανισμού.

Ο πουριτανισμός πηγάζει από τις διδασκαλίες του Καλβινισμού και του Ζβιγγλιανισμού. Αποτέλεσε δε μία συγκεκριμένη νοοτροπία που διέπει την ατομική συμπεριφορά του ανθρώπου και εξέφραζε σε υψηλό βαθμό το Συντηρητισμό, τη νοικοκυροσύνη, την εργατικότητα και την ατομική ηθική των αστών της εποχής εκείνης. Ο πουριτανισμός ήκμασε στα χρόνια της βασιλείας Ελισάβετ Α', και έπαιξε σημαντικό κοινωνικό ρόλο. Στη σύγχρονη εποχή εκφράζει το

ακραίο πνεύμα του συντηρητισμού.

Πουριτανοί σήμερα υπάρχουν κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες. Σε αυτούς ανήκει η Πουριτανική Ευαγγελική Εκκλησία της Αμερικής.»

Wikipedia, *Πουριτανισμός*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση

«Η **Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση** (αγγλ. *Radical Reformation*) αποτελεί προσπάθεια επιστροφής στην πνευματικότητα και απλότητα της πρώτης Χριστιανικής Εκκλησίας.

Οι Ομολογίες που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία δεν ανήκουν στον Προτεσταντισμό και αρχικά είχαν έρθει σε ρήξη με αυτόν, αν και αργότερα ορισμένες ομάδες ασπάστηκαν τον Ευαγγελικαλισμό, όπως από τους Αναβαπτιστές η Ευαγγελική Μεννονιτική Εκκλησία και από τους Κουάκερους η Διεθνής των Ευαγγελικών Φίλων.

Οι Εκκλησίες που ανήκουν σε αυτό το ρεύμα απορρίπτουν το νηπιοβάπτισμα και τον απόλυτο προορισμό. Αγωνίζονται για «θρησκευτική ελευθερία για όλους τους ανθρώπους», είναι ειρηνιστές και πιστεύουν στην «οδηγία του Αγίου Πνεύματος» και στον «εσωτερικό φωτισμό». Γενικά είναι συντηρητικοί Χριστιανοί και ζουν με απλότητα και μέτρο. Αρκετές από τις Ομολογίες αυτές όπως οι Αμις δεν χρησιμοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία, ενώ άλλες, όπως οι Χουτερίτες, έχουν κοινοκτημοσύνη κατά το πρότυπο της Εκκλησίας της Ιερουσαλήμ.

Κυριότεροι εκπρόσωποι είναι οι Αναβαπτιστές και οι Κουάκεροι. Οι ρίζες τους βρίσκονται σε παλιότερες Ομολογίες όπως είναι οι Καθαροί.»

Wikipedia, Ριζοσπαστική Μεταρρύθμιση. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%B9%CE%B6%CE%BF%CF%83%CF%80%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%8D%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B7> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Ευαγγελικοί/Ευαγγελικαλικοί

«Οι **Ευαγγελικοί** είναι μέλη της ευρύτερης Προτεσταντικής Ομολογίας που αποκαλείται Ευαγγελικαλισμός (αγγλ.: *Evangelicalism*), η οποία δίνει γενικότερα έμφαση στην κεντρική θέση της Αγίας Γραφής, τη δικαίωση δια της πίστεως και την ανάγκη προσωπικής μεταστροφής (*αναγέννηση*).

Στην Ελλάδα ο όρος αυτός χρησιμοποιείται για να περιγράψει τα μέλη των Ευαγγελικών Εκκλησιών, ενώ σε μερικές περιπτώσεις ως Ευαγγελικοί αναφέρονται και οι Πεντηκοστιανοί. Στη Γερμανία και την Ελβετία, ο όρος αναφέρεται στα μέλη των Λουθηρανικών Εκκλησιών σε αντιδιαστολή με τα μέλη των Καλβινιστικών εκκλησιών.»

Wikipedia, Ευαγγελικοί/Ευαγγελικαλικοί. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Αντβεντισμός

«Ο **Αντβεντισμός** είναι Χριστιανικό κίνημα που ξεκίνησε τον 19ο αιώνα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Το όνομά τους προέρχεται από την πίστη τους ότι η Δευτέρα Έλευση (αγγλ.: *Advent*) του Χριστού θα γίνει γρήγορα. Ιδρυτής του θεωρείται ο Ουίλιαμ Μίλερ, και αρχικά οι οπαδοί του ήταν γνωστοί ως *Μιλερίτες*. Αρκετές Αντβεντιστικές ομολογίες, τηρούν το Σάββατο.

Η μεγαλύτερη Αντβεντιστική εκκλησία η Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας. Άλλες Ομολογίες Αντβεντιστών είναι η Αντβεντιστική Χριστιανική Εκκλησία η οποία τηρεί την Κυριακή και όχι το Σάββατο, η Μεταρρυθμισμένη Κίνηση των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας οι οποίοι είναι ειρηνιστές και χορτοφάγοι, η Γενική Συνέλευση της Εκκλησίας του Θεού. Από τους Αντβεντιστές της Εβδόμης Ημέρας προέρχονται και οι Εκκλησίες του Θεού του Χέρμπερτ Άρμστρονγκ.

Σήμερα, οι Αντβεντιστές χαρακτηρίζονται ως συντηρητικοί Προτεστάντες.»

Wikipedia, Αντβεντισμός. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CF%84%CE%B2%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82> (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας

«Η **Εκκλησία των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας** είναι μια παγκόσμια Χριστιανική Εκκλησία που προέρχεται από τον Προτεσταντικό χώρο και ανήκει στο γενικότερο κίνημα των Αντβεντιστών. Χαρακτηριστικό τους γνώρισμα είναι η προσήλωση στις 10 εντολές και στην τήρηση του Σαββάτου. Ανήκουν στον χώρο των Σαββατιστών.

Τα μέλη της Χριστιανικής Εκκλησίας των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας παγκοσμίως το 2013 ήταν 18,028,796[1]. Στην Ελλάδα υπάρχει παρουσία της από το 1903 και σήμερα αριθμεί 410 μέλη σε 10 εκκλησίες[2]. Εκτός των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας υπάρχει στην Αθήνα μικρός αριθμός μελών Μεταρρυθμισμένης Κίνησης των Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας.»

Wikipedia, Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας, Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1%CE%91%CE%BD%CF%84%CE%B2%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%8E%CE%BD%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%95%CE%B2%CE%B4%CF%8C%CE%BC%CE%B7%CF%82%CE%97%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B1%CF%82> 15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

Οι Χριστιανοί Αντβεντιστές της Εβδόμης Ημέρας Πιστεύουν . . .

«Η χιλιετηρίδα είναι η χιλιετής βασιλεία του Χριστού με τους αγίους Του στον ουρανό, μεταξύ της πρώτης και δεύτερης ανάστασης. Στο διάστημα αυτό οι ασεβείς νεκροί θα κρίνονται. Η γη θα είναι τελείως κατεστραμμένη, χωρίς ζωντανές ανθρώπινες υπάρξεις, αλλά κατοικημένη μόνο από το Σατανά και τους αγγέλους του. Στο κλείσιμο της χιλιετηρίδας ο Χριστός με τους αγίους Του και την Αγία Πόλη θα κατέλθει από τον ουρανό στη γη. Οι ασεβείς τότε θα αναστηθούν, και με το Σατανά και τους αγγέλους του θα περικυκλώσουν την Πόλη. Αλλά φωτιά από το Θεό θα τους κατακαύσει και θα καθαρίσει τη γη. Τότε το σύμπαν θα ελευθερωθεί από την αμαρτία και τους αμαρτωλούς για πάντα.»

-

Βασικές Διδαχές, 26. Ανακτήθηκε από:

http://www.adventist.gr/pisteuo/PDF/26_h_xiliethrida_kai_to_telos_ths_amartias.pdf (15-7-16).

ΒΘ. I.iii.

* * *

ΒΘ. I.iv.: Αγγλικανική Εκκλησία

Αγγλικανική Εκκλησία

«Η **Αγγλικανική Εκκλησία** (αγγλικά: *Anglican Communion* ή *Anglican Church*, από τη μεσαιωνική λατινική *ecclesia anglicana*, δηλαδή «αγγλική εκκλησία») αποκαλείται το σύνολο των αυτόνομων χριστιανικών εκκλησιών οι οποίες ακολουθούν την τελετουργική παράδοση της Εκκλησίας της Αγγλίας (η οποία θεωρείται η «μητέρα εκκλησία») και βρίσκονται σε πλήρη κοινωνία μαζί της, μέσω της Αγγλικανικής Κοινωνίας. Μετά τους Ρωμαιοκαθολικούς και τους Ορθόδοξους, οι Αγγλικανοί είναι η τρίτη σε μέγεθος χριστιανική εκκλησία — αριθμούν πάνω από ογδόντα εκατομμύρια.[1] Πνευματικός ηγέτης της Αγγλικανικής Εκκλησίας είναι ο Αρχιεπίσκοπος του Καντέρμπουρου.

Η Αγγλικανική Εκκλησία θεωρεί τον εαυτό της κομμάτι της *μίας, αγίας, καθολικής και αποστολικής εκκλησίας* και ότι είναι ταυτόχρονα καθολική και μεταρρυθμισμένη — οι επίσκοποι της διεκδικούν αποστολική διαδοχή. Για μερικούς Αγγλικανούς εκπροσωπεί μια μορφή ρωμαιοκαθολικισμού χωρίς τον Πάπα, για άλλους μια μορφή Προτεσταντισμού, και για άλλους έναν συνδυασμό των δύο. Η Αγγλικανική Εκκλησία βρίσκεται σε πλήρη κοινωνία με τις λουθηρανικές εκκλησίες της Σκανδιναβίας και της Βόρειας Αμερικής, και με τους Παλαιοκαθολικούς (Ρωμαιοκαθολικοί οι οποίοι απέσχισαν από τη Ρώμη μετά την Πρώτη Σύνοδο του Βατικανού επειδή εκεί θεσπίσθηκε επίσημα το αλάθητο του Πάπα).

Η μεταρρύθμιση στην Αγγλία ξεκίνησε οριστικά το 1534 όταν ο Βασιλιάς Ερρίκος Η΄ και το αγγλικό κοινοβούλιο ανακοίνωσαν την απόσχιση από τη Ρώμη. Οι αιτίες ήταν πολιτικές. Ο βασιλιάς είχε ανάγκη από διάδοχο και η σύζυγός του, η Αικατερίνη της Αραγωνίας, είχε φτάσει σε ηλικία στην οποία γέννηση διαδόχου φαινόταν απίθανη. Ο βασιλιάς έκανε αίτηση στον Πάπα να ακυρώσει το γάμο του για να μπορέσει να ξαναπαντρευτεί με την Άννα Μπολέυν, αλλά ο Πάπας

δεν μπορούσε επειδή ο ανιψιός της Αικατερίνης, ο Αυτοκράτορας Κάρολος Ε΄ της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, είχε μόλις καταλάβει τη Ρώμη και δεν το επέτρεπε.

Με την εξάπλωση της Βρετανικής Αυτοκρατορίας σε όλο τον κόσμο, Αγγλικοί ιεραπόστολοι ίδρυσαν τοπικές εκκλησίες σε όλες τις αποικίες.»

Wikipedia. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CE%B3%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1\(15-7-16\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B3%CE%B3%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1(15-7-16))

ΒΘ. I.iv.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία

«Στην Αγγλία η τάση για ανεξαρτητοποίηση από την παπική επιρροή χρονολογείται από τότε που ο **Ιωάννης Ουίκλιφ** (1320-1384) χαρακτηρίστηκε ως αιρετικός, και ενδυναμώθηκε με την επίδραση του χριστιανικού ανθρωπισμού. Μια διαμάχη του βασιλιά **Ερρίκου του Η'** (1534-1547) με τον πάπα για προσωπικούς λόγους στάθηκε η αφορμή για την οριστική ρήξη της εκκλησίας της Αγγλίας με τη Ρώμη (1534) και η αφετηρία της αγγλικανικής μεταρρύθμισης που είχε χαρακτήρα θρησκευτικό, πνευματικό και πολιτικό. Η μεταρρύθμιση αυτή δεν αποτελούσε ιδιαίτερο δόγμα, αλλά συνδύασε στοιχεία του Λουθηρανισμού και του Καλβινισμού. Αργότερα, στα χρόνια των διαδόχων του Ερρίκου, εδραιώθηκε η **Αγγλικανική Εκκλησία**, η οποία ήταν η μόνη που αναγνωριζόταν από το κράτος.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (15-7-16).

ΒΘ. I.iv.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία

«Όπως είναι γνωστό η Ιστορία της Αγγλικανικής Εκκλησίας ξεκίνησε το 16ον αιώνα, όταν μεγάλο μέρος πιστών της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στη Μεγάλη Βρετανία απομακρύνθηκε από τους κόλπους της. Στη πραγματικότητα όμως ο Χριστιανισμός υπάρχει στη Μεγάλη Βρετανία από τον πρώτο αιώνα με πρώτον Επίσκοπον τον Κύπριο Ιουδαίο Άγιον Αριστόβουλον. Έτσι με το μεγάλο σχίσμα Ανατολής και Δύσης το 1054 το μεγαλύτερο μέρος του χώρου του Χριστιανισμού της Μεγάλης Βρετανίας βρέθηκαν στο χώρο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Επειδή όμως η διάσπαση της Αγγλικανικής Εκκλησίας ξεκίνησε από το Βασιλιά της Αγγλίας κι όχι από το κλήρο ή από τους πιστούς αποτελεί μία ιδιαιτερότητα με την έννοια ότι μέσα στη παράδοση της δέχθηκε σταδιακά επιδράσεις απ' όλες τις θρησκευτικές παραδόσεις που αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη με τη γνωστή ιστορία της Μεταρρύθμισης και της Αντιμεταρρύθμισης.

Έτσι μέσα στη παράδοση του Αγγλικανισμού υπάρχουν τρεις παραδόσεις.

Η υψηλή Εκκλησία (high church), που έχει περισσότερο στοιχεία της παράδοσης της

Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Η χαμηλή Εκκλησία (Low church), που ακολούθησε περισσότερο Καλβινικής Εκκλησίας και γενικότερα των Προτεσταντών. Τη φιλελεύθερη Εκκλησία (Liberal church), που ακολουθεί περισσότερο στοιχεία νεωτεριστικών και ακραίων τάσεων της λεγομένης απελευθερωμένης Θεολογίας, όπως ο φεμινισμός κι η ενθάρρυνση της χειροτονίας ατόμων με κωλύματα, όπως είναι οι λεσβίες κι οι ομοφυλόφιλοι.

Τελικά ο Αγγλικανισμός επεκτάθηκε και ισχυροποιήθηκε με την επέκταση και την ισχυροποίηση της Βρετανικής Αποικιοκρατίας. Σήμερα οι Αγγλικανοί ανέρχονται γύρω στα 150 εκατομμύρια και έχουν επικεφαλής τους τον Αρχιεπίσκοπον του Καντέρπουρι – Καντερβουρίας.

Κάθε δέκα χρόνια συνέρχονται όλοι οι Αγγλικανοί επίσκοποι στο γνωστό Λάμπεθ Κόνφερενς για να προσεγγίζουν από κοινού θεολογικά, δογματικά, ηθικά και εκκλησιολογικά θέματα στην ιστορική τους πορεία.»

Μητροπολίτου Ιωαννουπόλεως και Πρετορίας Σεραφείμ, Διάλογος Ορθοδόξων-Αγγλικανών ...επί τη ευκαιρία της συναντήσεως της Διεθνούς θεολογικής επιτροπής στην Οξφόρδη 1-6 Σεπτεμβρίου 2010. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/dialogos-orthodokswn-agglikanwn> (15-7-16).

ΒΘ. I.iv.

* * *

Δόγμα και Λατρεία Ρωμαιοκαθολικών και Προτεσταντών (πίνακας)

Δόγμα και Λατρεία Ρωμαιοκαθολικών και Προτεσταντών				
	Ρωμαιοκαθολικοί	Λουθηρανοί	Προτεστάντες Καλβινιστές	Αγγλικανοί
Δόγμα	Η σωτηρία της ψυχής είναι αποτέλεσμα της πίστης και των καλών πράξεων	Η σωτηρία της ψυχής είναι αποτέλεσμα μόνο της πίστης	Η σωτηρία της ψυχής είναι αποτέλεσμα της πίστης και του απόλυτου προορισμού (δηλ. ο Θεός προκαθορίζει την τύχη των ανθρώπων)	Η σωτηρία της ψυχής είναι αποτέλεσμα μόνο της πίστης
	7 μυστήρια	2 μυστήρια: βάπτισμα και θεία κοινωνία		
Λατρεία	Λατρεία της Θεοτόκου και των Αγίων	Άρνηση της λατρείας της Θεοτόκου και των Αγίων		
	Υπακοή στον πάπα	Δεν αναγνωρίζεται η δικαιοδοσία του πάπα		
	Λειτουργία	Ανάγνωση της Βίβλου, άσματα και κηρύγματα		
	Τελετές πομπώδεις	Τελετές πολύ απλές	Τελετές πολύ απλές	Τελετές πομπώδεις
	Επίσκοποι και καρδινάλιοι	Επίσκοποι, όχι καρδινάλιοι	Ούτε επίσκοποι, ούτε καρδινάλιοι	
	Απαγορεύεται ο γάμος των κληρικών	Επιτρέπεται ο γάμος των κληρικών		

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3.

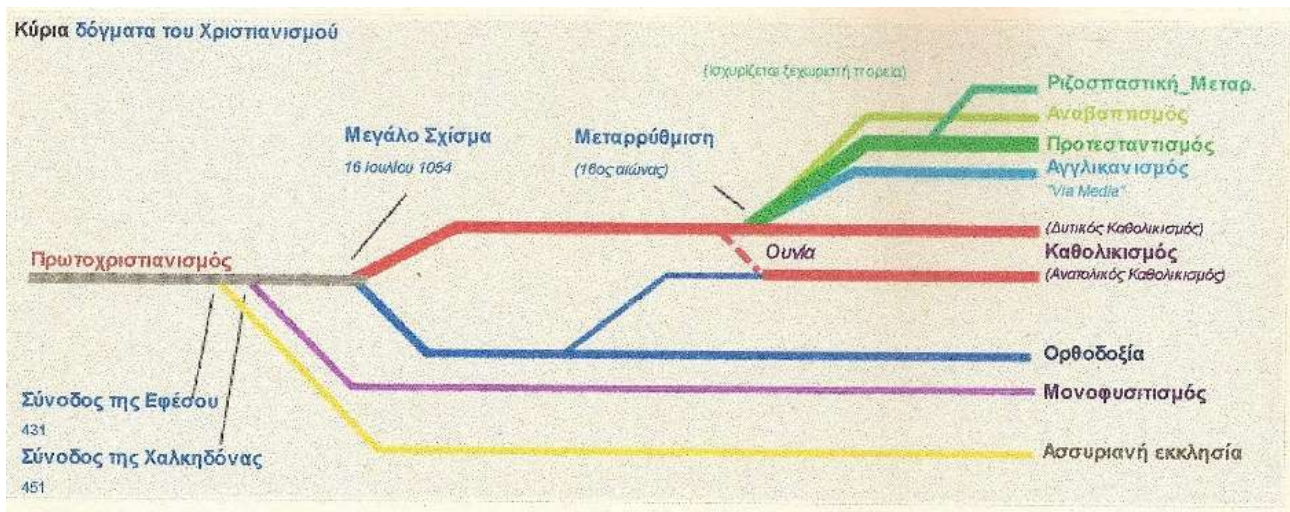
Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (15-7-16).

ΒΘ. I.ii-iv.

* * *

Κύρια δόγματα του Χριστιανισμού (διάγραμμα)

ΒΘ. I.i-iv.

* * *

Βασικά Θέματα: II.: «Εν εκκλησίαις ευλογείτε τον Θεόν»: Λατρεία και τέχνη στην Ανατολή και τη Δύση

ΒΘ: II.ι.: Αρχιτεκτονική, ζωγραφική, γλυπτική, βιτρώ, μουσική

Βυζαντινή Ναοδομία

«I. Ρυθμοί:

Αρχικά οι χριστιανοί τελούσαν τη λατρεία τους στο σπίτι ενός πιστού. Όταν ο αριθμός τους αυξήθηκε, τούς αρκούσε μια απλή αλλά ευρύχωρη αίθουσα που την ονόμαζαν **ευκτήριο οίκο** ή **κυριακό** (οίκος αφιερωμένος στον Κύριο). Στους διωγμούς χρησιμοποίησαν για τη λατρεία τους τις δαιδαλώδεις στοές των υπόγειων κοιμητηρίων - **κατακομβών**.

Όταν τελείωσαν οι διωγμοί (4ο μ.Χ. αι.) άρχισαν να χτίζουν μεγαλόπρεπους ναούς στο ρυθμό της **βασιλικής**. Η κάτοψή της είναι ορθογώνιο παραλληλόγραμμο, χωρισμένο εσωτερικά σε κλίτη, με παράλληλες σειρές από κίονες. Υπάρχουν τρίκλιτες, πεντάκλιτες, πολύκλιτες βασιλικές. Το όνομα και το σχέδιο του ρυθμού αυτού τα πήραν οι χριστιανοί από ρωμαϊκά οικοδομήματα (αντίγραφα από τις Βασιλικές στοές των αρχαίων Ελλήνων) που χρησιμοποιούνταν ως αγορές και ως δικαστήρια. Γνωστοί ναοί στο χριστιανικό κόσμο είναι η βασιλική της Αναστάσεως στα Ιεροσόλυμα, της Γεννήσεως στη Βηθλεέμ, του Αγίου Απολλιναρίου στη Ραβέννα και του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη. Παράλληλα, στους αρχιτέκτονες άρεσε να χτίζουν μικρούς στρογγυλούς ναούς με θόλο ή τρούλο, που χάριζαν πνευματική ανάταση στους πιστούς. Έτσι είναι κτισμένη η Ροτόντα στη Θεσσαλονίκη. Με την προσαρμογή του θόλου σε τετράγωνη βάση κτίστηκαν τετράγωνοι ή πολυγωνικοί ναοί, όπως ο οκτάγωνος ναός των Αγίων Σεργίου και Βάκχου στην Κωνσταντινούπολη, που λέγονται περίκεντροι ναοί (όλες οι πλευρές απέχουν ίση απόσταση από το κέντρο).

Οι βυζαντινοί αναζητούσαν, όμως, ένα ρυθμό πιο σύνθετο και έτσι προσπάθησαν να ισορροπήσουν ένα θόλο πάνω στην ορθογώνια βάση της βασιλικής. Ο συνδυασμός των στοιχείων αυτών δημιούργησε ένα νέο ρυθμό, αυτόν της βασιλικής με θόλο (6ος μ.Χ. αι.). Η βυζαντινή

αρχιτεκτονική μπαίνει σε νέα φάση με το αριστούργημα της Αγίας του Θεού Σοφίας. Με τον ίδιο ρυθμό κτίστηκε και ο ναός των Αγίων Αποστόλων στην Κωνσταντινούπολη, που λειτούργησε ως πρότυπο για τους αρχιτέκτονες του ναού του Αγίου Μάρκου στη Βενετία. Η καινοτομία του νέου ρυθμού βασίζεται στη λαμπρή επινόηση του σφαιρικού τριγώνου. Τα τέσσερα σφαιρικά τρίγωνα συναντώνται στην οροφή σχηματίζοντας μία στεφάνη. Σ' αυτήν στηρίζεται ο θόλος. Στο ανατολικό άκρο προστίθεται μία κόγχη (ιερό βήμα) και στο δυτικό ο νάρθηκας ή πρόναος.

Παρότι η Αγία Σοφία θεωρείτο ναός-πρότυπο για πολλά χρόνια, η βυζαντινή αρχιτεκτονική δεν έμεινε στάσιμη. Εμφανίστηκε νέος ρυθμός, ο εγγεγραμμένος σταυροειδής με τρούλο (9ος μ.Χ. αι.). Ο τρούλος ή θόλος στηρίζεται εκεί που τέμνονται οι δύο κεραίες του σταυρού. Ο σταυρός είναι εγγεγραμμένος σε τετράγωνο το οποίο φαίνεται, αν κοιτάξουμε τη στέγη του ναού. Το ιερό καταλήγει σε τρεις κόγχες.

Ο ρυθμός αυτός φθάνει στην ακμή του κατά τους 11ο-13ο μ.Χ. αιώνες. Γνωστοί ναοί αυτού του ρυθμού είναι ο ναός της Θεοτόκου στη Μονή Οσίου Λουκά στη Βοιωτία, ο Άγιος Ελευθέριος, η Καπνικαρέα στην Αθήνα, η Όμορφη Εκκλησιά – Άγιος Γεώργιος στο Γαλάτσι, η Αγία Σοφία στο Μυστρά, η Μονή της Χώρας στην Κωνσταντινούπολη και η Αγία Σοφία Θεσσαλονίκης.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 20. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3330,13434/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ο συμβολισμός των μερών του ναού

«Στον εγγεγραμμένο σταυροειδή με τρούλο ναό, το τετράγωνο μέσα στο οποίο εγγράφεται ο σταυρός (σταυρική θυσία – Ανάσταση) συμβολίζει τη γη. Ο τρούλος συμβολίζει τον ουρανό. Τα δυο αυτά σχήματα συμβολίζουν το κτιστό και το άκτιστο, επομένως την ανθρώπινη και τη θεϊκή φύση του Χριστού.

Ο συμβολισμός αυτός του ναού απαιτεί και την ανάλογη αγιογραφία που να δίνει την αίσθηση ότι τα εικονιζόμενα πρόσωπα είναι παρόντα και παρακαλούν το Θεό για τους πιστούς.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 20. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3330,13434/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Βυζαντινός πολιτισμός τα μεσαιωνικά χρόνια: Αρχιτεκτονική

«Το βασικό αρχιτεκτονικό σχέδιο των βυζαντινών ναών στηρίζεται στο ορθογώνιο παραλληλόγραμμο σχήμα που είχαν οι **βασιλικές**, δημόσια ρωμαϊκά κτίσματα. Με την προσθήκη του **τρούλου** τον 6ο αιώνα, στην Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης, δημιουργήθηκε ένας νέος ρυθμός, η **τρουλαία βασιλική**, ο οποίος εξελίχθηκε σταδιακά σε όλη τη διάρκεια της βυζαντινής ιστορίας. Ωστόσο, ορισμένα χαρακτηριστικά του ρυθμού αυτού παρέμειναν σταθερά, όπως π.χ. η

κόγχη στην ανατολική πλευρά και ο νάρθηκας στη δυτική. Μετά την εικονομαχία, στη διάρκεια της Μακεδονικής δυναστείας, επικράτησε ο ρυθμός του **εγγεγραμμένου σταυροειδούς με τρούλο**, στον οποίο το βασικό αρχιτεκτονικό σχέδιο αποτελείται από ένα σταυρό, εγγεγραμμένο σε τετράγωνο. Παραλλαγή του ρυθμού αυτού είναι ο **αγιορείτικος τύπος**, στον οποίο καταλήγουν σε κόγχες οι τρεις από τις τέσσερις κεραίες του σταυρού: η ανατολική, η βόρεια και η νότια. Σε ορισμένες περιπτώσεις κατασκευάζονται τρούλοι και πάνω από κάθε κεραία του σταυρού, δημιουργώντας έτσι τον **πεντάτρουλο ρυθμό**. Ο **οκταγωνικός τύπος**, στον οποίο ο τρούλος στηρίζεται σε οκτάγωνο, εφαρμόστηκε σε μερικούς από τους λαμπρότερους βυζαντινούς ναούς (Μονή Δαφνίου, Μονή Χίου, Όσιος Λουκάς, Άγιοι Θεόδωροι Μυστρά κ.λπ.). Σημαντικά έργα βυζαντινής αρχιτεκτονικής κτίστηκαν αργότερα στην ευρύτερη περιοχή της βυζαντινής ακτινοβολίας στη Δύση, όπως π.χ. ο Άγιος Μάρκος της Βενετίας.

Το μέγεθος των βυζαντινών ναών και ο πλούτος στον εικονογραφικό διάκοσμο μεταβάλλονται ανάλογα με την οικονομική και πολιτική κατάσταση της αυτοκρατορίας. Σε περιόδους ακμής οι ναοί που χτίζονται έχουν συνήθως μεγάλες διαστάσεις και πλούσιο διάκοσμο, ενώ συμβαίνει το αντίθετο σε περιόδους παρακμής. Οι εξωτερικές επιφάνειες των ναών προδίδουν, κατά κανόνα, προχειρότητα ως προς τα χρησιμοποιούμενα υλικά, ενώ αντίθετα, οι εσωτερικοί χώροι κοσμούνται με **ψηφιδωτά, τοιχογραφίες, φορητές** εικόνες και έργα ξυλογλυπτικής.

Μόνο από την περίοδο της Μακεδονικής δυναστείας και εξής παρατηρείται η τάση να κοσμούνται και οι εξωτερικές επιφάνειες των ναών με κεραμοπλαστική και άλλα διακοσμητικά στοιχεία.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.1. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22670/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Βυζαντινή τέχνη

«**Βυζαντινή τέχνη** ονομάζεται πρωτίστως η καλλιτεχνική παραγωγή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από τον 4ο αιώνα ως την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453, και κατ' επέκταση η τέχνη που ακολούθησε τις ίδιες αρχές έξω από τα χωροχρονικά όρια της συγκεκριμένης κρατικής οντότητας. Διαχρονικά σημαντικότερο κέντρο της βυζαντινής τέχνης ήταν η πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας Κωνσταντινούπολη, η ακτινοβολία της βυζαντινής τέχνης όμως απλώθηκε σε μεγάλο μέρος του μεσογειακού κόσμου και στην ανατολική Ευρώπη ως τη Ρωσία και την Αρμενία. Επίσης συναντήθηκε δημιουργικά με τη μεσαιωνική τέχνη της Δύσης και του ισλαμικού κόσμου συμβάλλοντας στην εμφάνιση υβριδικών καλλιτεχνικών ρευμάτων.

Με την επικράτηση του Χριστιανισμού και την εδραίωση της χριστιανικής αυτοκρατορικής εξουσίας στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, η βυζαντινή τέχνη έγινε το κατεξοχήν μέσο για την οπτικοποίηση του υπερβατικού κόσμου και τη διάδοση των μηνυμάτων της νέας θρησκείας και της νέας κοινωνικοπολιτικής ιδεολογίας. Για τον σκοπό αυτό, η βυζαντινή τέχνη συνέχισε, αφενός, την αρχαία ελληνική παράδοση της ιδιαίτερης προτίμησης στην ανθρώπινη μορφή και στράφηκε, αφετέρου, προς τον μυστικισμό και την εσωτερικότητα της Ανατολής. Τελικά όμως δημιούργησε τη δική της, ιδιαίτερη φυσιογνωμία που της επέτρεψε να κυριαρχήσει στην ορθόδοξη χριστιανική Ανατολή για σχεδόν μιάμιση χιλιετία εκφράζοντας την πνευματικότητα και τη θρησκευτική συγκίνηση πλατειών στρωμάτων του πληθυσμού της.

Στα νεότερα χρόνια, η βυζαντινή τέχνη εκτιμήθηκε με καθυστέρηση, καθώς ο θαυμασμός της ιταλικής Αναγέννησης για την αρχαιότητα και του γαλλικού Διαφωτισμού για τον ορθολογισμό προκάλεσαν γενικότερη αποστροφή για τον Μεσαίωνα και το Βυζάντιο. Με «μούμιες» έμοιαζαν οι «ασκητικές και με γεροντικά χαρακτηριστικά προσώπου μορφές» της βυζαντινής τέχνης για τον θεωρητικό την τέχνης Friedrich Theodor Vischer. «Απίστευτο πείσμα στη συνεχή επανάληψη απαρχαιωμένων μοτίβων» διέκρινε τη βυζαντινή τέχνη και λογοτεχνία κατά τον ιστορικό της αναγεννησιακής τέχνης Jacob Burckhardt. Ακόμα και στην Ελλάδα το κλίμα άρχισε να αλλάζει μόλις στα τέλη του 19ου αι. με την ίδρυση της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας (1884). Ακολούθησαν η σύσταση θέσης ειδικού Εφόρου Χριστιανικών Μνημείων στην Αρχαιολογική Υπηρεσία (1910) και η ίδρυση του Βυζαντινού Μουσείου στην Αθήνα (1914).

Κλειδί για την προσέγγιση της βυζαντινής τέχνης σήμερα είναι η κατανόηση των συνθηκών δημιουργίας της, που είναι βέβαια πολύ διαφορετικές από τις συνθήκες της νεότερης καλλιτεχνικής δημιουργίας. Τα έργα της βυζαντινής τέχνης δεν φτιάχτηκαν απλώς για να τα θαυμάζουν. Οι «ζωγραφίες που καταγοητεύουν τα μάτια» θεωρούνταν μάλιστα ανήθικες και απαγορεύτηκαν από την Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδο[3]. Τα έργα της βυζαντινής τέχνης φτιάχτηκαν για να καλύψουν ένα ευρύ φάσμα πρακτικών αναγκών (λατρευτικών, διδακτικών, κοινωνικοπολιτικών και ιδιωτικών). Η επιδίωξη καλλιτεχνικής αρτιότητας δεν ήταν απλό παιχνίδι με τις φόρμες που αποσκοπούσε στην αισθητική απόλαυση αλλά μέσο για να καταστήσει τις εικόνες αποτελεσματικές στη χρηστική λειτουργία που υπηρετούσαν. Με αυτή την έννοια, η βυζαντινή τέχνη είναι «στρατευμένη».

Wikipedia, Βυζαντινή Τέχνη. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CF%85%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BD%CE%AE_%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7 (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ναοδομία, εικονογραφία και γλυπτική στη δυτική εκκλησιαστική τέχνη

«Από τον 11ο αιώνα αποκρυσταλλώνονται διαδοχικά δύο τύποι ναών, ο **ρομανικός** και ο **γοθτικός**. Ο **ρομανικός ρυθμός** γεννήθηκε στη Γαλλία γύρω στο 1000 μ.Χ. και εξαπλώθηκε σε όλη τη Δυτική Ευρώπη. Είναι συνήθως μεγάλη τρίκλιτη βασιλική με μακρύ εγκάρσιο κλίτος στα ανατολικά. Εκεί όπου συνήθως υπάρχει η αψίδα του Ιερού, ο ρομανικός ρυθμός έχει πολλές μικρότερες αψίδες που αποτελούν παρεκκλήσια. Ο τρούλος έχει κατάληξη πολυγωνική ή πυραμιδοειδή. Χαρακτηριστικοί ναοί ρομανικού ρυθμού είναι η Παναγία του Πουατιέ (Γαλλία), ο Καθεδρικός του Ντάραμ (Αγγλία), ο Άγιος Ιάκωβος της Κομποστέλας (Ισπανία).

Στην Ιταλία, όπου ο ρυθμός αυτός δεν είχε μεγάλη διάδοση, ρομανικά μνημεία εμφανίζονται κυρίως στις βόρειες επαρχίες, εκτός από τη Βενετία στην οποία εμφανίστηκε άλλη αρχιτεκτονική παράδοση, επηρεασμένη από το Βυζάντιο. Στη Βερόνα χτίστηκε ο Άγιος Ζήνων, στο Μιλάνο ο Άγιος Αμβρόσιος και στην Πίζα ο καθεδρικός ναός. Γνωστότερος ναός που σώζεται μέχρι σήμερα είναι το Βαπτιστήριο της Φλωρεντίας. Οι ναοί αυτοί θυμίζουν κάστρο. Η εικόνα τους είναι επιβλητική, δίνουν την αίσθηση σταθερότητας, ασφάλειας και δύναμης. Οι δυνατοί πέτρινοι τοίχοι που ύψωναν οι νεοβαπτισμένοι τεχνίτες του ναού εκφράζουν την πίστη τους στην ικανότητα της Εκκλησίας να μάχεται τις δυνάμεις του Σκότους ως την ημέρα της Κρίσης. Η διακόσμηση με ανάγλυφα είναι αυστηρή και εντυπωσιακή. Οι εικόνες ρομανικού ρυθμού, νωπογραφίες και ψηφιδωτά, θυμίζουν αρκετά τις βυζαντινές εικόνες και χαρακτηριστικό τους

είναι οι σχηματοποιημένες, αλύγιστες μορφές.

Το 12ο αιώνα οι τεχνίτες στη Γαλλία δημιούργησαν το **γοθτικό ρυθμό**. Κράτησαν μόνο τον πέτρινο σκελετό από το ρομανικό ρυθμό και μετέτρεψαν τις στρογγυλές του αψίδες σε αιχμηρές. Στη θέση των τοίχων μπήκαν μεγάλα παράθυρα με υαλογραφήματα (**βιτρώ**). Χάρη σ' αυτά οι ναοί έγιναν εντυπωσιακοί εσωτερικά και εξωτερικά. Ο θόλος τώρα είναι ψηλότερος. Το βάρος εξαφανίζεται και το κτίριο δίνει την εντύπωση ότι υψώνεται με φορά προς τα επάνω. Στα γλυπτά και στις εικόνες οι μορφές βελτιώνονται, επίσης, ως προς την κίνηση. Γνωστότεροι ναοί γοθτικού ρυθμού σήμερα είναι η Παναγία των Παρισίων, το Αβαείο του Ουέστμινστερ, η Μητρόπολη του Στρασβούργου.

Στην Ιταλία ο ρυθμός αυτός δεν άσκησε μεγάλη επίδραση στη ναοδομία. Έχουμε, όμως, το γνωστό υστερογοθικό Ντουόμο του Μιλάνου. Φτάνοντας στο 15ο μ.Χ. αι. η τέχνη επιστρέφει στην καλλιτεχνική παράδοση της αρχαιότητας. Στην εκκλησιαστική αρχιτεκτονική αναβιώνουν αρχαίοι ρυθμοί και στοιχεία. Κυριαρχεί ο νατουραλισμός, που χαρακτηρίζει την ελληνιστική αλλά και την εκκλησιαστική τέχνη των εννέα πρώτων αιώνων. Το κάθε άγαλμα ή εικόνα δεν είναι μόνο σύμβολο, αλλά αυτοδύναμη μορφή με συναισθήματα που πρέπει να εκφραστούν. Η εκκλησιαστική γλυπτική και ζωγραφική τον 15ο αιώνα αποκτούν προοπτική και φυσικότητα, όπως παρατηρούμε στα σωζόμενα έργα του Ντονατέλο και του Βερόκιο ή του Τζιότο και του Φρα Αντζέλικο(14ος-15ος αι.). Οι καλλιτέχνες πρέπει να πείσουν με συγκεκριμένες, σύμφωνα με τις προσωπικές τους αντιλήψεις περί τέχνης, ζωγραφικές κινήσεις το θεατή ότι απέναντί του έχει μια αυτόνομη πραγματικότητα και όχι απλώς μια εικόνα. Το 16ο μ. Χ. .αι. η **ακμή της Αναγέννησης** κυριαρχεί πλήρως στην Ιταλία.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 25. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3331,13439/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ο ναός του Αγίου Πέτρου στο Βατικανό

«Την αναγεννησιακή αρχιτεκτονική, ζωγραφική και γλυπτική μπορούμε να γνωρίσουμε σε μια επίσκεψή μας στην πεντάκλιτη βασιλική του Αγίου Πέτρου στο Βατικανό. Στο ίδιο μέρος υπήρχε ο πρώτος ναός του Μ. Κωνσταντίνου που κατεδαφίστηκε τον 16ο αιώνα με εντολή του Πάπα Ιουλίου Β' και ξαναχτίστηκε ως σταυροειδής με τρούλο, σε σχέδια του αρχιτέκτονα Μπραμάντε και του Μιχαήλ Άγγελου.

Ο τρούλος είναι έργο του Μιχαήλ Άγγελου, έχει ύψος 131 μ. και διακοσμήθηκε με ψηφιδωτές εικόνες του Χριστού, της Θεοτόκου και των Πατέρων της Εκκλησίας. Αργότερα ο ναός διαμορφώθηκε σε βασιλική, με επέκταση προς τα δυτικά και με κατασκευή τριών κλιτών που χωρίζονται με πεσσούς διακοσμημένους με προσωπογραφίες Παπών. Ο αρχιτέκτονας Μπερνίνι διαμόρφωσε την πρόσοψη σε ρυθμό μπαρόκ. Για να αναδειχθούν τα προπύλαια του ναού, έδωσε **ελλειψοειδές** σχήμα στην πλατεία μπροστά από το ναό και την πλαίσωσε με διπλή σειρά κιόνων και με 162 αγάλματα. Πολλά γνωστά έργα τέχνης βρίσκονται στο ναό όπως ο θρόνος του αγίου Πέτρου (εικ. 10). Η Ριέτα του Μιχαήλ Άγγελου και έργα του Ραφαήλ βρίσκονται σε παρεκκλήσια, με γνωστότερο την Carrellia Sixtina (παρεκκλήσι του πάπα Σίξτου), και σε βοηθητικές αίθουσες του Βατικανού.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 25. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3331,13439/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μεσαιωνική δυτική Τέχνη

«Στη δυτική Ευρώπη, η εποχή μέχρι τον Καρλομάγνο είναι περίοδος αβεβαιότητας και αναζητήσεων, όσον αφορά την τέχνη, γι' αυτό είναι δύσκολο να διακρίνουμε μεγάλα έργα και να τα εντάξουμε σε κάποιο καλλιτεχνικό ύφος. Ωστόσο, όπως όλοι οι λαοί, το ίδιο και τα γερμανικά φύλα είχαν δική τους τέχνη, πριν αρχίσουν τη μεγάλη μετανάστευσή τους. Τα στοιχεία της καλλιτεχνικής τους παράδοσης δεν τα περιφρόνησαν, αλλά τα διασταύρωσαν με την ελληνορωμαϊκή και βυζαντινή τέχνη, ενώ αργότερα δέχτηκαν την ευεργετική επίδραση και της αραβικής. Η περίοδος των μεγάλων αναζητήσεων, της αβεβαιότητας και της ρευστότητας στη δυτική Ευρώπη κλείνει στα μέσα του 11ου αιώνα με την εμφάνιση της **ρομανικής αρχιτεκτονικής**, η οποία είναι η πρώτη σαφώς δυτικοευρωπαϊκή τέχνη. Από τα μέσα του 11ου αιώνα η δυτικοευρωπαϊκή τέχνη αποκτά τη δική της ταυτότητα. Παράγοντες που συνέβαλαν στην εξέλιξη της θρησκευτικής τέχνης είναι η ανερχόμενη παπική δύναμη και ο θρησκευτικός ενθουσιασμός των πιστών.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Η Αρχιτεκτονική της Μεσαιωνικής Δύσης

«Η ιουστινιάνεια αρχιτεκτονική, κυρίως ο ναός της Αγίας Σοφίας, επηρέασε σημαντικά την προκαρολίδεια αρχιτεκτονική. Ο Καρλομάγνος έκτισε το σημαντικότερο ίσως ναό της εποχής του, το παρεκκλήσιο των ανακτόρων του στο Άαχεν, κατά το αρχιτεκτονικό σχέδιο του Αγίου Βιταλίου στη Ραβέννα και του ναού των Αγίων Σέργιου και Βάκχου στην Κωνσταντινούπολη. Οι βυζαντινές επιδράσεις συνεχίζονται και κατά τους επόμενους αιώνες, μέχρι την εμφάνιση του ρομανικού και του γοτθικού ρυθμού.

Ο ρομανικός ρυθμός έχει ως αφετηρία τη ρωμαϊκή βασιλική και κύρια χαρακτηριστικό του είναι η συμπαγής και στέρεη δομή, οι αψίδες, τα ημικυκλικά τόξα και οι λίθινοι θόλοι, οι πύργοι των κωδωνοστασίων, η χρήση της γλυπτικής του ανθρώπινου σώματος, κυρίως στο εξωτερικό του ναού, και οι τοιχογραφίες στο εσωτερικό. Εντυπωσιακό παράδειγμα ρομανικού ρυθμού στην Ιταλία είναι η μητρόπολη της Πίζας με το περίφημο κεκλιμένο κωδωνοστάσιό της (12ος αι.).

Ο γοτθικός ρυθμός έχει ως κύρια χαρακτηριστικά το μεγάλο ύψος, τα τεθλασμένα και οξυκόρυφα τόξα, τη χρησιμοποίηση εξωτερικών τοξοτών αντηρίδων για τη στήριξη των τοίχων, τα μεγάλα παράθυρα που επιτρέπουν τον καλύτερο φωτισμό των ναών και διακοσμούνται με υαλογραφήματα, τα οποία παίρνουν τη θέση των τοιχογραφιών. Περίφημοι γοτθικοί ναοί είναι η

Παναγία των Παρισίων (12ος αι.), οι καθεδρικοί ναοί της Σαρτρ (12ος -13ος αι.), της Ρενς, της Κολωνίας (13ος αι.) και πολλοί άλλοι, γιατί ο ρυθμός γνώρισε τεράστια εξάπλωση στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, βόρεια των Άλπεων, μέχρι το 19ο αιώνα.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Η γοτθική τέχνη: τέχνη της πόλης

«Η τέχνη των γοθικών καθεδρικών ναών είναι τέχνη της πόλης και της αστικής τάξης, σε αντιδιαστολή με τη μοναστηριακή κι αριστοκρατική ρομανική τέχνη είναι της πόλης και της αστικής τάξης με την έννοια ότι οι λαϊκοί έπαιρναν όλο και μεγαλύτερο μέρος στο χτίσιμο των μεγάλων καθεδρικών ναών, ενώ η καλλιτεχνική επίδραση του κλήρου μειωνόταν αντίστοιχα, κι επειδή η ανέγερση των εκκλησιών αυτών είναι αδιανόητη δίχως τον πλούτο των πόλεων, με κόστος πολύ μεγαλύτερο από τους πόρους κάθε μεμονωμένου ιεράρχη.»

Ά. Χάουζερ, *Κοινωνική ιστορία της τέχνης, τόμ. Α, 254- 255*, στο: Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ο ενθουσιασμός των πιστών στην ανοικοδόμηση των γοθικών ναών

«Συντεχνίες έγιναν κατά μίμηση αυτής που συστάθηκε στο ναό της Σαρτρ. Έβλεπες χιλιάδες πιστούς, άνδρες και γυναίκες, να μπαίνουν στο ζυγό και να σέρνουν βαριά κάρα φορτωμένα με όλα τα αναγκαία για τους εργάτες, ξύλα ασβέστη, κρασί, σιτάρι, λάδι. Ανάμεσα σ' αυτούς τους εθελοντές υπάρχουν ισχυροί άρχοντες και ευγενικής καταγωγής γυναίκες. Μεταξύ τους βασιλεύει απόλυτη πειθαρχία και βαθιά σιγή. Τη νύχτα σχηματίζουν στρατόπεδο με τα κάρα τους, που τα φωτίζουν με κεριά και ψάλλουν εκκλησιαστικούς ύμνους. Μαζί τους οδηγούν και τους αρρώστους με την ελπίδα να γιαιτρευτούν. Οι καρδιές τους είναι ενωμένες. Αν ανάμεσά τους υπάρχει κάποιος τόσο σκληρός που να μη συγχωρεί τους εχθρούς του, η προσφορά του απομακρύνεται από το κάρο, γιατί θεωρείται ακάθαρτη, και ο ίδιος διώχεται προσβλητικά από την κοινωνία του αγίου λαού.»

Επιστολή του Αιμόν, ηγουμένου του Saint- Pierre- sur - Dives, που γράφτηκε το 1145, στο : E. Male, *Notre- Dame de Chartres*, σελ. 25-26, στο: Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Η ρομανική τέχνη

«Οι δύο βασικές μορφές τέχνης το Μεσαίωνα είναι η ρομανική και η γοτθική. Η ονομασία ρομανική αναφέρεται στην τέχνη της Δυτικής Ευρώπης τον 11ο και το 12ο αιώνα η οποία βασίζεται σε μια ελεύθερη μεταφορά των αρχών της ρωμαϊκής τέχνης. Χρονικά συμπίπτει με τη δημιουργία των διάφορων λατινογενών γλωσσών της Ευρώπης. Οι επιδράσεις της βυζαντινής και της αραβικής τέχνης μέσα από εμπορικές και άλλες συναλλαγές εμφανίστηκαν στην καλλιτεχνική παραγωγή της Δύσης από τον 5ο αιώνα και μετά και επεκτάθηκαν σε όλη την Ευρώπη τον 11ο και το 12ο αιώνα. Την ίδια εποχή εξάλλου οι σταυροφόροι μετέφεραν στη Δύση πολλά στοιχεία από την τέχνη των Βυζαντινών. Όμως είναι πολύ δύσκολο να περιγράψει κανείς τα καθαρά στοιχεία ενός ρομανικού έργου, όπως επίσης και τις επιδράσεις που αυτό δέχτηκε από την τέχνη άλλων λαών.

Ένα εξαιρετικό δείγμα διακοσμητικής τέχνης που αναπτύχθηκε την εποχή αυτή είναι οι τοιχοτάπητες. Σημαντικές πληροφορίες αποκομίζουμε από τον τοιχοτάπητα Μπαγιέ που εξιστορεί την κατάκτηση της Νορμανδίας.

Μετά το 13ο αιώνα στη ρομανική ζωγραφική εμφανίστηκε η τάση να αποδίδονται τα φυσικά χαρακτηριστικά στις ανθρώπινες μορφές. Για παράδειγμα, οι πτυχώσεις χαλάρωσαν και άρχισε να διαφαίνεται η προσπάθεια να αποδοθεί ο όγκος των σωμάτων κάτω από τα ρούχα.

Η ρομανική αρχιτεκτονική έδωσε μεγάλη βαρύτητα στην κατασκευή των ναών. Η χριστιανική βασιλική αποκτά νέα δομή, με χαρακτηριστικά στοιχεία τη συνεχή τοιχοποιία, τις καμάρες και μια νέα οργάνωση των εσωτερικών χώρων. Πιο συγκεκριμένα, αναπτύσσεται ο κεντρικός χώρος του κυρίως ναού, ως το σημαντικότερο μέρος της εκκλησίας, ο οποίος εξελίσσεται σε βάθος και διαιρείται σε κλίτη. Αναπτύσσεται έτσι ο χώρος του "εγκάρσιου", αυτός δηλαδή που βρίσκεται ανάμεσα στον κυρίως ναό και στην αψίδα του ιερού. Κάνουν την εμφάνισή τους και οι εξωτερικοί πύργοι, δεξιά και αριστερά του κεντρικού τμήματος, εντείνοντας έτσι την όψη του φρουρίου. Για να αντιμετωπιστούν οι καταστροφές των ξύλινων σκεπών από τις πυρκαγιές, διαμορφώνεται μια νέα δομή σκεπής, οι ημικυκλικοί θόλοι, που ενοποιούν τις κάθετες επιφάνειες των τοίχων και μετατρέπουν τη χριστιανική βασιλική σε ένα σύνθετο και θολοσκεπή οργανισμό.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 8. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1815/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Η γοτθική τέχνη

«Η ανάπτυξη του εμπορίου κατά το τέλος του 11ου αιώνα οδήγησε σε μια οικονομική αλλαγή που αφορούσε κυρίως τις μεσαιές τάξεις. Η ανάγκη επίδειξης των ανερχόμενων εύπορων και ισχυρών αρχόντων είναι παράλληλη με την παγίωση της θρησκευτικής ηγεσίας. Καθ' όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα η αρχιτεκτονική καταλαμβάνει κύρια θέση και συχνά παρουσιάζεται ως οπτική απόδοση της απόλυτης και αρμονικής αναλογίας του σύμπαντος. Η γοτθική τέχνη

ανανεώνει εκ βάθρων την αρχιτεκτονική της Ευρώπης. Η νέα αυτή θεώρηση της τέχνης ξεκίνησε από τη Γαλλία στα μέσα του 12ου αιώνα και πέτυχε μια μεγάλη τομή στον τρόπο κατασκευής των ναών. Οι τεράστιες διαστάσεις των γοθικών ναών - που θα μπορούσαν εύκολα να στεγάσουν όλο τον πληθυσμό της πόλης - συμβόλιζαν τη δύναμη της Εκκλησίας μέσα στην αστική κοινωνία και, τείνοντας να εκμηδενίσουν ό,τι είναι ανθρώπινο, στόχευαν να παρουσιάσουν μια αυστηρή ιεράρχηση και κλιμάκωση των πραγμάτων (ουρανός, γήινος κόσμος, κόλαση).

Η γοθική αρχιτεκτονική διαφέρει από τη ρομανική ως προς την ελαφρότητα και την εξαΰλωση της μάζας, η οποία επιτυγχάνεται με τα μεγάλα παράθυρα που καλύπτονται με γυαλί, καθώς και ως προς την προτίμησή της στο άπλετο φως, σε αντίθεση με το ημίφως που είναι το χαρακτηριστικό του ρομανικού ναού.

Η δομή του γοθικού ναού ήταν ένας πέτρινος σκελετός με μεγάλα ανοίγματα όπου τοποθετούνταν τα μεγάλα παράθυρα τα οποία κατασκευάζονταν με χρωματιστά κομμάτια γυαλιού, ενωμένα μεταξύ τους με λωρίδες μολυβιού (βιτρό). Τα βιτρό έπαιζαν και συμβολικό ρόλο, αυτόν της ταύτισης του Χριστού με το "Φως του Κόσμου". Η πολυχρωμία των βιτρό, σε συνδυασμό με τις λεπτές πέτρινες κολόνες που αποτελούνταν από πάρα πολλές νευρώσεις, πετύχαινε μια αίσθηση ανάτασης. Η επιθυμία για φως και η τάση προς το ουράνιο απαιτούσαν όλο και μεγαλύτερο ύψος. Έτσι, τα παράθυρα ψήλωναν συνέχεια και το ύψος του κεντρικού κλίτους ξεπερνούσε, στους περισσότερους καθεδρικούς ναούς, τα 30 μέτρα. Τα τόξα και τα σταυροθόλια άρχισαν να απαιτούν και εξωτερική στήριξη, πράγμα που οδήγησε σε μια άλλη καινοτομία, την αντηρίδα*. Οι επίστεγες αντηρίδες, τα οξυκόρυφα τόξα και τα σταυροθόλια με τις νευρώσεις* ήταν ένα εντελώς νέο κατασκευαστικό σύστημα, που χαρακτηρίζει τη γοθική αρχιτεκτονική. Η οικοδόμηση των ναών έγινε, για πολύ μεγάλο διάστημα, η κυριότερη απασχόληση των κατοίκων των αστικών κέντρων. Οι τεχνίτες οργανώθηκαν σε συντεχνίες, στις οποίες αποκτούσαν ειδικές γνώσεις και τεχνικές.

Στη γλυπτική, άρχισε να διαφαίνεται μια έντονη σχέση με την αρχαιότητα, καθώς και μια ανθρωποκεντρική αντίληψη, με αποτέλεσμα τη νατουραλιστική απεικόνιση των μορφών. Οι μορφές που διακοσμούσαν τους καθεδρικούς ναούς ήταν στην αρχή ανάγλυφες, αλλά σιγά σιγά αποσπάστηκαν από το κτίσμα και έγιναν σχεδόν περίοπτες. Κάθε διαθέσιμος χώρος στον καθεδρικό ναό καλυπτόταν από γλυπτά και γεμάτα λεπτομέρειες αγάλματα. Ανάμεσα στα γλυπτά της Παναγίας, του Χριστού ή των Αγίων υπήρχαν διάφορα είδη φυτών σε επαναλαμβανόμενα μοτίβα που γέμιζαν ή συνέδεαν αρχιτεκτονικά μέρη. Τα φυτικά αυτά μοτίβα ήταν πολύ δημοφιλή, γιατί ήταν άρρηκτα συνδεδεμένα με την ιδέα της Δημιουργίας στη χριστιανική θρησκεία.

Στη Γαλλία, κατά τα μέσα του 13ου αιώνα, εμφανίστηκε ένας πολύ μεγάλος αριθμός εργαστηρίων παραγωγής ιστορημένων χειρογράφων, στα οποία δούλευαν λαϊκοί καλλιτέχνες. Σ' αυτά τα χειρόγραφα βλέπουμε θαυμάσια έργα, που μερικές φορές αναπτύσσουν ένα τρισδιάστατο αρχιτεκτονικό περιβάλλον και κάνουν ρεαλιστική χρήση του φωτός, προκειμένου να αποδοθούν οι σκηνές με περισσότερη αληθοφάνεια. Εκτός από τις μικρογραφίες σε λατρευτικά κείμενα, στα ψαλτήρια, στα βιβλία των Ωρών, έχουμε και μικρογραφίες σε επικά ποιήματα και χρονικά που σχετίζονται με ιπποτικές ιστορίες.

Στη ρομανική τέχνη πολλά από τα έργα είχαν διδακτικό περιεχόμενο και στόχο να εντείνουν το στοχασμό και την προσευχή. Αντίθετα, οι καλλιτέχνες της ύστερης γοθικής περιόδου δημιούργησαν εικόνες με πολλά νέα στοιχεία: ρεαλιστικές μορφές, κομψές γραμμές και προοπτική που κάνει το χώρο να μοιάζει με πραγματικό (για παράδειγμα, οι περίφημες φορητές εικόνες της Φλωρεντίας και της Σιένας). Στη νωπογραφία, υπό την επίδραση του μοναχισμού και κυρίως του τάγματος των Φραγκισκανών, δόθηκε ιδιαίτερο βάρος στο "πάθος του Κυρίου" και σε παραστάσεις συναισθηματικών σκηνών, εμπνευσμένων από θρησκευτικές παραδόσεις. Τις περισσότερες φορές ο θόλος της Αγίας Τράπεζας παρουσιάζει εικόνες που προσωποποιούν την

Πενία, την Αγνότητα ή την Υπακοή, έννοιες που αποτελούσαν τους συνήθεις όρκους των μοναχών. Κατά το 10ο και τον 11ο αιώνα οι περισσότερες αγιογραφίες φιλοτεχνούνταν σύμφωνα με την παράδοση των φορητών εικόνων του Βυζαντίου και της Ανατολής. Αργότερα όμως φάνηκε μια τάση να ξεφύγουν από αυτό το "ελληνικό ιδίωμα" (maniera greca), όπως το ονόμασαν. Η τάση αυτή εμφανίστηκε αρχικά στην Ιταλία, με κύριο εισηγητή τον Τζιότο, στο τέλος του 13ου αιώνα. Μετά την καθοριστική αλλαγή που έφερε η ζωγραφική του άνοιξε ο δρόμος για την Αναγέννηση.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 8. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1815/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μεσαιωνική αρχιτεκτονική

«Αρχιτεκτονική:

Από το τέλος του 10ου αιώνα χάρη στην αναθέρμανση της οικονομίας και της τεχνικής προόδου η Δύση καλύπτεται από πλήθος ευρύχωρων εκκλησιών **ρομανικού ρυθμού**. Η έκφραση **ρομανική τέχνη** δημιουργήθηκε από τους ειδικούς το 19ο αιώνα για να τονιστεί ότι στα οικοδομήματα αυτά οι γερμανικοί λαοί συνδύασαν στοιχεία της ρωμαϊκής τέχνης και της δικής τους καλλιτεχνικής παράδοσης.

Ο **ρομανικός ρυθμός** συνδυάζει το συριακό σχέδιο σε σχήμα σταυρού με εκείνο των ρωμαϊκών βασιλικών. Έχει ως κύρια χαρακτηριστικά τη συμπαγή δομή, τις αψίδες, τα ημικυκλικά τόξα, τους λίθινους θόλους και τους πύργους των κωδωνοστασίων, τη χρήση της γλυπτικής του ανθρώπινου σώματος στο εξωτερικό του ναού και τις τοιχογραφίες στο εσωτερικό, που αναπαριστούν σκηνές από την Παλαιά και Καινή Διαθήκη. Εκκλησίες ρομανικού ρυθμού κτίστηκαν σε ολόκληρη τη ρωμαιοκαθολική Ευρώπη. Χαρακτηριστικό δείγμα του ρυθμού αυτού είναι ο ναός του Αγίου Σερνέν (11ος-12ος αι.) στην Τουλούζη της Γαλλίας.

Στη διάρκεια του 12ου αιώνα στη βόρεια Γαλλία αναπτύσσεται ένας νέος τύπος λατρευτικών κτισμάτων, τα οποία στην Αναγέννηση χαρακτηρίστηκαν **γοθτικά** από περιφρόνηση για τα έργα του Μεσαίωνα. Σε αντίθεση με τη ρομανική, η **γοθτική αρχιτεκτονική** δεν περιορίστηκε μόνο στους ναούς, αλλά επεκτάθηκε σε πολλά δημόσια και ιδιωτικά κτίρια. Τα ωραιότερα γοθικά μνημεία είναι οι καθεδρικοί ναοί που οι επίσκοποι κτίζουν στην καρδιά της πόλης για να υπογραμμίσουν τον κυρίαρχο ρόλο της χριστιανικής θρησκείας.

Τα χαρακτηριστικά του γοθικού ρυθμού είναι το μεγάλο ύψος και ο μεγάλος όγκος,, τα οξυκόρυφα τόξα, η χρησιμοποίηση εξωτερικών αντηρίδων για τη στήριξη των τοίχων και τα μεγάλα παράθυρα. Τα τελευταία επιτρέπουν το φωτισμό του ναού με άπλετο φως και είναι κοσμημένα με **υαλογράφηματα** (βιτρό) που αντικαθιστούν τις τοιχογραφίες. Η γοθική θρησκευτική αρχιτεκτονική επεκτάθηκε σε πολλές περιοχές της δυτικής Ευρώπης. Σημαντικά αριστουργήματα της τέχνης αυτής είναι η Παναγία των Παρισίων (12ος-13ος αι.), οι καθεδρικοί ναοί της Σαρτρ (12ος-13ος αι.), της Ρενς (13ος αι.) και άλλων τόπων.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία*. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.2.4.

Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22630/> (15-7-16)

ΒΘ: ΙΙ.ι.

* * *

Τζιότο

«Ο Τζιότο (Giotto) (1267-1337) ήταν Ιταλός ζωγράφος και αρχιτέκτονας. Τα πρώτα του έργα συνδέονται με τα ψηφιδωτά του βαπτιστηρίου της Φλωρεντίας, ενώ στη συνέχεια φαίνεται ότι δούλεψε στην Ασίζη (εκεί αμφισβητείται αν τα έργα είναι εντελώς δικά του). Οι σπουδαιότερες νωπογραφίες του όμως βρίσκονται στο Παρεκκλήσι της Αρένας στην Πάντοβα. Αργότερα, το 1320, πήγε στη Φλωρεντία, όπου έζησε αρκετά χρόνια και ζωγράφισε τις περίφημες νωπογραφίες της Σάντα Κρότσε. Ορίστηκε αρχιτέκτονας του καθεδρικού ναού της Φλωρεντίας και υπεύθυνος για τα οχυρωματικά έργα της πόλης. Ξεκίνησε το περίφημο καμπαναριό, το οποίο φέρει το όνομά του, το οποίο όμως δεν ολοκλήρωσε ο ίδιος. Βλέποντας κανείς ένα έργο του Τζιότο έχει την εντύπωση ότι το γεγονός που περιγράφει εκτυλίσσεται μπροστά στα μάτια του. Από τα μεγαλύτερα επιτεύγματά του είναι και η "αφήγηση" που υπάρχει μέσα στην εικόνα, καθώς και το σχέδιό της, που δημιουργεί την ψευδαίσθηση του βάθους επάνω στην επίπεδη επιφάνεια.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του έργου του είναι ότι μέσα από τα θρησκευτικά θέματα απεικονίζει τον πραγματικό κόσμο με γλυπτική στερεότητα και ανθρωπισμό. Τα εξατομικευμένα πρόσωπα που παρουσιάζονται στα έργα του είναι απαλλαγμένα από τη σχηματοποίηση της βυζαντινής παράδοσης, γεγονός που προσδίδει σ' αυτά μια ανθρώπινη υπόσταση. Ο Τζιότο έχει μια ιδιαίτερη ικανότητα να εκφράζει πολύπλοκα συναισθήματα με έναν εντυπωσιακά απλό τρόπο. Αναφορές στην ιδιοφυΐα του υπάρχουν στο έργο όλων των συγγραφέων του 14ου αιώνα όπως του Δάντη, του Βοκάκιου, του Πετράρχη κ.ά. Θεωρείται ο πρόδρομος της ιταλικής Αναγέννησης και από τους λίγους καλλιτέχνες που πέτυχε την αναγνώριση και την οικονομική ευμάρεια όσο ακόμα ζούσε.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 8. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1815/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.ι.

* * *

Τζιότο, "Ο επιτάφιος θρήνος" [(1304-1313), 2,30 x 2,00 μ., νωπογραφία Πάντοβα, Παρεκκλήσι Αρένας]

«Σ' αυτή την εικόνα ο καλλιτέχνης μεταφέρει τη δράση χαμηλά, στο επίπεδο του ανθρώπινου ματιού, με στόχο να μετουσιώσει το θεϊκό γεγονός σε ένα ρεαλιστικό, ανθρώπινο, συγκινησιακό δράμα. Κάθε πρόσωπο φαίνεται να ζει τη δική του αγωνία. Η Παναγία μοιάζει να είναι η μόνη συγκρατημένη, αλλά συνάμα και τραγική. Ο Άγιος Ιωάννης κάνει μια απελπισμένη κίνηση, ενώ η Μαρία Μαγδαληνή κρατά τα πόδια του Χριστού με ταπείνωση και τρυφερότητα. Το απογυμνωμένο δέντρο υπαινίσσεται το θάνατο και η γη μοιάζει αιματοβαμμένη. Οι Άγγελοι που έχουν κατακλύσει τον ουρανό θρηνούν. Με τη συμβολή του Τζιότο οι συνθέσεις στη ζωγραφική άρχισαν να γίνονται πιο περίπλοκες, οι μορφές πιο ρεαλιστικές και εκφραστικές, ενώ ο χώρος στον οποίο κινούνται έγινε πιο φυσικός.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 8. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1815/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.Ι.

* * *

Μεσαιωνική Γλυπτική

«Από την εποχή του ρομανικού ρυθμού αρχίζει να χρησιμοποιείται ο γλυπτός διάκοσμος στους ναούς της Δύσης. Ενώ ο ρομανικός ρυθμός εστιάζεται περισσότερο στο φυτικό και ζωικό διάκοσμο και λιγότερο στον άνθρωπο, η γοθτική γλυπτική είναι επικεντρωμένη στο ανθρώπινο στοιχείο. Οι ανθρώπινες κινήσεις αποδίδονται με θεατρικότητα και το ανθρώπινο συναίσθημα αποδίδεται εντονότερα. Τα χαρακτηριστικά αυτά δείχνουν την επίδραση της ελληνιστικής τέχνης που γίνεται εμφανής από το 13ο αιώνα.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.2.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22630/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.Ι.

* * *

Μεσαιωνική ζωγραφική

«Μέχρι το 10ο αιώνα η ζωγραφική της Δυτικής Ευρώπης είναι επηρεασμένη από τη βυζαντινή. Από το 11ο όμως αιώνα αρχίζει να στρέφεται σε κοσμικά θέματα. Χωρίς να εγκαταλείπονται τα παραδοσιακά θρησκευτικά θέματα, παρατηρούνται απεικονίσεις ηγεμόνων και τεχνιτών, φοιτητικές σκηνές, αλληγορικές παραστάσεις των Μουσών και των αμαρτημάτων. Ο δανεισμός στοιχείων από την κλασική αρχαιότητα είναι φανερός στις γεμάτες κίνηση και συναίσθημα μορφές.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.2.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22630/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.Ι.

* * *

Μεσαιωνική μουσική

«Στη Δύση, η λειτουργική ποίηση γράφεται στη λατινική και η Εκκλησία αρχικά υιοθετεί την εκκλησιαστική μουσική της Ανατολής. Τον 4ο αιώνα ο επίσκοπος Μεδιολάνων (Μιλάνου) **Αμβρόσιος** συνδυάζει τα λειτουργικά πρότυπα της Ανατολής με τη λαϊκή μουσική παράδοση της Δύσης και συνθέτει νέους ύμνους, που έλαβαν το όνομα **Αμβροσιανό Μέλος**. Τον 6ο αιώνα ο πάπας **Γρηγόριος** αξιοποιεί την προηγούμενη εκκλησιαστική μουσική παράδοση και δημιουργεί ένα νέο είδος μουσικής, το λεγόμενο **Γρηγοριανό Μέλος**. Η σημειογραφία της μουσικής αυτής είναι **πνευματική**, δηλαδή δηλώνεται με τόνους τελείες και σημεία.

Η εμφάνιση της **πολυφωνίας** συντελεί, ώστε να παραγκωνιστεί σταδιακά το μονοφωνικό Γρηγοριανό Μέλος και να εμπλουτιστεί περισσότερο η δυτική εκκλησιαστική μουσική. Αυτό συμβαίνει, ιδιαίτερα μετά τον 9ο αιώνα, όταν επιτρέπεται η χρήση οργάνων στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Μεγάλη ανάπτυξη γνωρίζει στη Δύση το θρησκευτικό μουσικοθεατρικό θέαμα που εμφανίζεται με τρεις μορφές: ως **Λειτουργικό Δράμα** (από το 10ο αι.), ως **Θαύμα**, όπου το θαύμα λειτουργεί ως λύση στο αδιέξοδο, οδηγεί στη λύτρωση ή την κάθαρση (από το 12ο αι.), και ως **Μυστήριο**, που πλησιάζει περισσότερο στην καθαρά θεατρική μορφή (από το 15ο αι.).

Η δυτική **κοσμική ποίηση** και **μουσική** διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή και από λαό σε λαό. Τον 8ο αιώνα αρχίζει να αναπτύσσεται το πρώτο σύστημα πολυφωνίας, το **Όργανουμ**, το οποίο στηρίζεται πάνω σε αρχαία μουσικά όργανα. Τα πολυφωνικά συστήματα εξελίσσονται στη συνέχεια παράλληλα με την επινόηση νέων μουσικών οργάνων.

Από τον 11ο αιώνα αρχίζει να διαδίδεται στη Δύση το πνεύμα του ιπποτισμού χάρη στα τραγούδια των περιπλανώμενων τραγουδιστών, που ονομάζονται **τροβαδούροι** (trouvar-trobar: επινοώ) στη νότια Γαλλία και **τρουβέροι** στη βόρεια. Πρόκειται για μουσικούς και συνθέτες οι οποίοι στην πλειονότητά τους ήταν ευγενείς. Τον 13ο αιώνα εμφανίζονται στη Γερμανία οι **ερωτοτραγουδιστές**, αντίστοιχοι των τροβαδούρων της Γαλλίας, και από το 14ο αιώνα οι **αρχιτραγουδιστές**, που ιδρύουν σχολές μουσικής.»

Δημητρώκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.2.4. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4962,22630/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μεσαιωνική μουσική

«Με τον όρο μεσαιωνική μουσική αναφερόμαστε στη μουσική δημιουργία την εποχή του Μεσαίωνα. Αν και ο ακριβής προσδιορισμός των χρονικών της ορίων είναι δύσκολος, μπορεί να θεωρηθεί πως καλύπτει την περίοδο από το τέλος της εποχής του Γρηγοριανού μέλους μέχρι περίπου το 1400 και την αρχή της Αναγεννησιακής μουσικής.»

Wikipedia, Μεσαιωνική μουσική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%83%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Γρηγοριανό Μέλος

«Έτσι ονομάστηκε η λειτουργική μουσική της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, που πήρε το όνομα της από τον Γρηγόριο τον Α', ο οποίος υπήρξε επίσκοπος Ρώμης από το 590 έως το 604. Του Γρηγοριανού Μέλους είχε προηγηθεί το Αμβροσιανό Μέλος (4ος αιώνας). Ο Αμβρόσιος, επίσκοπος Μιλάνου, προσπαθώντας να βάλει τάξη στην αναρχία των ύμνων που χρησιμοποιούσε η Δυτική Εκκλησία, καθόρισε τη χρήση τεσσάρων τρόπων (κλιμάκων) καθώς και τους ύμνους που θα έπρεπε να ψάλλονται. Στο τέλος του 6ου αιώνα ο Πάπας Γρηγόριος αναθεώρησε και πάλι το

σύνολο των μελωδιών που χρησιμοποιούσε η Καθολική Εκκλησία και καθόρισε ποιες ακριβώς μελωδίες θα ψάλλονται και σε ποιο σημείο της λειτουργίας.

Πριν την εκλογή του, ο Γρηγόριος, όταν βρισκόταν στην Κωνσταντινούπολη, μελέτησε την ελληνική μουσική. Καθώς η ανεξέλεγκτη εισαγωγή νέων ύμνων σε μουσική γνωστών λαϊκών τραγουδιών δημιουργούσε ανομοιομορφία στο τυπικό και εντύπωση διάσπασης στις εκκλησίες της Ευρώπης που υπάγονταν στη δικαιοδοσία του Βατικανού, ο Πάπας Γρηγόριος αποφάσισε ν' αντιδράσει. Έτσι, κωδικοποίησε τους ύμνους της Λειτουργίας, σύμφωνα με το εορτολόγιο της Ρωμαϊκής Καθολικής Εκκλησίας και όρισε αυτούς που θα έπρεπε να ψάλλονται σε όλες τις εκκλησίες, καταρτίζοντας έτσι το τυπικό που καθόριζε το ύφος της εκκλησιαστικής μουσικής. Από το όνομα του, το σύνολο των ύμνων που θεωρήθηκαν κατάλληλοι για τη λειτουργική μουσική της Δυτικής Εκκλησίας ονομάστηκε *Γρηγοριανό Μέλος* και την εξάπλωση του ανέλαβαν οι Βενεδικτίνοι μοναχοί.

Η μουσική του «Γρηγοριανού Μέλους» είναι μονοφωνική, χωρίς κανονικό μέτρο, αλλά ακολουθεί το ρυθμό των λέξεων, οι οποίες πολύ συχνά είναι από τη Βίβλο και ιδίως από τους Ψαλμούς. Το Γρηγοριανό Μέλος τραγουδιέται από χορωδία και από σολίστες, με εναλλαγή σολίστ και χορωδίας ή και με εναλλαγή ημιχοριών.

Στη Μονοφωνία, κυριαρχεί βασικά μία μελωδική γραμμή (Μία μελωδία = Μια «φωνή» = Μονοφωνία). Στη μονοφωνία η ίδια ακριβώς μελωδία τραγουδιέται από έναν ή περισσότερους εκτελεστές ταυτόχρονα.»

Wikipedia, Γρηγοριανό μέλος. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%83%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE#.CE.93.CF.81.CE.B7.CE.B3.CE.BF.CF.81.CE.B9.CE.B1.CE.BD.CF.8C_.CE.9C.CE.AD.CE.BB.CE.BF.CF.82 (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Γρηγοριανό μέλος

«Το γρηγοριανό μέλος (ονομάζεται επίσης και μονωδικό άσμα) είναι το μονοφωνικό λειτουργικό μέλος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Πήρε το όνομά του από τον Πάπα Γρηγόριο Α' το Μέγα (θητεία 590 - 604 μ.Χ.) Το γρηγοριανό μέλος εκτελείται από τον ιερέα, τον πρωτοψάλτη, τη χορωδία, που αποτελείται από κληρικούς και παιδιά, και από το εκκλησίασμα.

Όπως η μουσική των Ελλήνων και των Εβραίων απ' όπου κατάγεται, το γρηγοριανό μέλος αποτελείται από μία μονογραμμική μελωδία. Με άλλα λόγια, είναι Μονοφωνικό ως προς την υφή του, στερείται δηλαδή τη διάσταση της αρμονίας και της αντίστιξης. Η φωνητική γραμμή που κυλάει αβίαστα, προσαρμόζεται επιδέξια στο λατινικό κείμενο. Γενικά, η γρηγοριανή μελωδία είναι απελευθερωμένη από τον κανονικό τονισμό. Στο μελωδικό του ύφος, το γρηγοριανό μέλος αποφεύγει τα μεγάλα άλματα και τις δυναμικές αντιθέσεις. Η απαλή του άνοδος και η πτώση συγκροτούν ένα είδος εξαϋλωμένου μουσικού λόγου, «μια προσευχή πάνω στους τόνους».

Τα γρηγοριανά άσματα μεταφέρονται προφορικά στην αρχή από τη μία γενιά στην επόμενη. Καθώς ο αριθμός των ασμάτων αυξάνεται διαρκώς, οι τραγουδιστές νιώθουν αναπόφευκτα την ανάγκη να υπενθυμίζεται το γενικό διάγραμμα των διαφορετικών μελωδιών. Έτσι δημιουργούνται τα νεύματα, σύμβολα ανόδου και καθόδου τα οποία γράφονται αρχικά πάνω από τις λέξεις για να υποδείξουν τη μελωδική καμπύλη και αργότερα μετεξελίσσονται στις τετράγωνες νότες της τετράγραμμης μουσικής σημειογραφίας.

Οι μελωδίες ανάλογα με το πώς επενδύουν μουσικά το κείμενο, χωρίζονται σε τρία κύρια είδη: τις *συλλαβικές*, όπου μία νότα αντιστοιχεί σε μία συλλαβή. τις *νευματικές*, όπου μια ομάδα από δύο ή τέσσερις νότες αντιστοιχεί σε κάθε συλλαβή. τις *μελισματικές*, όπου μία συλλαβή του κειμένου εκτείνεται σε μεγαλύτερες ομάδες φθόγγων. Το μελισματικό ύφος, που έχει τις καταβολές του στους ραψωδιακούς αυτοσχεδιασμούς της Ανατολής, άσκησε έντονη επίδραση στη μετέπειτα μουσική της Δύσης.»

Wikipedia, Γρηγοριανό μέλος. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CF%81%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CF%8C_%CE%BC%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82 (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μεσαίωνας Μουσικά όργανα και Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«Όλη αυτή η περίοδος της Μονοφωνίας, συνοδεύεται από τον πόλεμο της Εκκλησίας ενάντια στα μουσικά όργανα τα οποία οι ιερείς θεωρούν απαράδεκτα για την υμνωδία, ενώ η απλή ανθρώπινη φωνή θεωρείται ως η πιο κατάλληλη. Τον 9ο αιώνα όμως, καταφέρνει να εισαχθεί το Εκκλησιαστικό όργανο στους ναούς των Ρωμαιοκαθολικών.»

Wikipedia, Μουσικά όργανα. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%83%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE#.CE.9C.CE.BF.CF.85.CF.83.CE.B9.CE.BA.CE.AC_.CF.8C.CF.81.CE.B3.CE.B1.CE.BD.CE.B1 (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση

«Την ίδια εποχή με τις Ανακαλύψεις αλλά σε μεγαλύτερη χρονικά έκταση, το 15ο και 16ο αι., εκδηλώνεται στον ευρωπαϊκό χώρο ένα καλλιτεχνικό και πνευματικό ταυτόχρονα κίνημα, η Αναγέννηση. Στην προετοιμασία του κινήματος αυτού μεγάλη ήταν η συμβολή των Σταυροφοριών, που έστρεψαν το ενδιαφέρον της Δύσης στην Ανατολή, καθώς και της νέας κοινωνικής τάξης που αρχίζει να διαμορφώνεται, της αστικής. Κύριο χαρακτηριστικό της Αναγέννησης είναι η αναβίωση των αξιών της κλασικής αρχαιότητας, που είχαν μερικώς μόνο χρησιμοποιηθεί κατά το Μεσαίωνα, για τη θεμελίωση ενός καινούριου κόσμου.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.2.

Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22633/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση

Η **Αναγέννηση** ενέπνευσε ένα κίνημα που τοποθετείται προσεγγιστικά ανάμεσα στο 14ο και το 17ο αιώνα, και ξεκίνησε στην Ιταλία κατά τον ύστερο Μεσαίωνα, από όπου και εξαπλώθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη. Ο όρος χρησιμοποιείται επίσης ως ονομασία της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου, μα με μεγαλύτερη ελευθερία, καθώς το κύμα των αλλαγών που επήλθαν δεν εξαπλώθηκε με την ίδια ταχύτητα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ως πολιτιστικό κίνημα, επέφερε την άνθηση της λογοτεχνίας, της επιστήμης, της τέχνης, της θρησκείας και της πολιτικής επιστήμης, καθώς και την αναβίωση της μελέτης κλασικών συγγραφέων, την ανάπτυξη της γραμμικής προοπτικής στη ζωγραφική και τη σταδιακή, αλλά ευρέως διαδιδόμενη, μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση. Παραδοσιακά, αυτή η πνευματική μεταμόρφωση είχε ως αποτέλεσμα να θεωρείται η Αναγέννηση γέφυρα μεταξύ του Μεσαίωνα και της Σύγχρονης Εποχής. Αν και κατά την Αναγέννηση έλαβαν χώρα επαναστατικές καινοτομίες σε πολλά πνευματικά πεδία, καθώς και κοινωνικές και πολιτικές αναταραχές, είναι ίσως περισσότερο συνυφασμένη με τα ρεύματα που διαμορφώθηκαν στο χώρο της τέχνης, αλλά και τη συμβολή παν-επιστημόνων όπως ο Λεονάρντο ντα Βίντσι και ο Μιχαήλ Άγγελος, οι οποίοι ενέπνευσαν τον όρο *Homo Universalis* (Καθολικός Άνθρωπος).

Κατά γενική παραδοχή η Αναγέννηση έχει τις ρίζες της στη Φλωρεντία, στην περιοχή της Τοσκάνης, κατά το 14ο αιώνα. Έχουν προταθεί πολυάριθμες θεωρίες σχετικά με την προέλευση και τα χαρακτηριστικά της γνωρίσματα, οι οποίες εστιάζονται σε ποικιλία παραγόντων που περιλαμβάνουν τις κοινωνικές και πολιτικές ιδιαιτερότητες της πόλης κατά την εποχή εκείνη, η οποία βρισκόταν υπό την καθοδήγηση της επιφανούς και ισχυρής οικογένειας των Μεδίκων.

Η Αναγέννηση έχει μακρά και περίπλοκη ιστοριογραφία, ενώ οι ιστορικοί διαφωνούν σχετικά με τη χρησιμότητα της λέξης ως οριοθέτησης μιας περιόδου της ιστορίας

Wikipedia, *Αναγέννηση*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B7> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Τέχνη

«Η τέχνη αποδεσμεύτηκε από το θρησκευτικό δογματισμό, και η ομορφιά του πραγματικού κόσμου ήταν πλέον το νέο πεδίο της καλλιτεχνικής αναζήτησης. Ο άνθρωπος και ο χώρος γύρω από αυτόν αποτέλεσαν το κεντρικό σημείο αναφοράς των καλλιτεχνικών μελετών της Αναγέννησης. Ο καλλιτέχνης επιδίωκε να αναβιώσει, μέσα από την τέχνη, το μεγαλείο της αρχαιότητας, και ο στόχος αυτός εξαπλώθηκε σιγά σιγά από τις πόλεις της Βόρειας Ιταλίας στην υπόλοιπη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη. Η στροφή στην αρχαιότητα έμεινε γνωστή με τον όρο "Ανθρωπισμός" (Ουμανισμός). [...] Ο καλλιτέχνης-διανοούμενος απομακρύνθηκε από τη συντεχνιακή παραγωγή του Μεσαίωνα και, απαιτώντας την αυτονομία του ρόλου του, τοποθετήθηκε στην πρωτοπορία των νέων κυρίαρχων κοινωνικών τάξεων. Η ζωγραφική, η γλυπτική και η αρχιτεκτονική ανακηρύχθηκαν "ελευθέρια τέχνες", δραστηριότητες δηλαδή για "ελεύθερα πνεύματα και για ευγενείς ψυχές" [...] Ο καλλιτέχνης της Αναγέννησης μελετούσε τις φυσικές επιστήμες, την ιατρική και την κλασική φιλολογία, ανέπτυξε ένα θεωρητικό

προβληματισμό και επιδίωκε να καθορίσει τις αρχές και τις αξίες της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Μέσα από αυτή τη γενική παιδεία αλλά και την πρόοδο των φυσικών επιστημών άρχισε να εφαρμόζει την προοπτική σχεδίαση και τη θεωρία των αναλογιών στην απεικόνιση της πραγματικότητας. Η τάξη και η αρμονία του κόσμου απεικονίζονταν στην επιφάνεια του πίνακα σύμφωνα με τους κανόνες της κεντρικής προοπτικής. Μέσω της προοπτικής και των ραχύνσεων επιτεύχθηκε η απόδοση της τρίτης διάστασης (δηλαδή του βάθους) των αντικειμένων και του χώρου στην επίπεδη επιφάνεια.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγεννησιακή τέχνη

«Η τέχνη (αρχιτεκτονική, ζωγραφική, γλυπτική) της περιόδου αυτής αποτύπωσε με τον καλύτερο τρόπο την ιδεολογία της Αναγέννησης. Στην αρχιτεκτονική, οι τεχνίτες και οι καλλιτέχνες υιοθετούν χαρακτηριστικά αρχιτεκτονικά σχέδια ή λεπτομέρειες στη δόμηση και διακόσμηση των κτιρίων, τα οποία εμπνέονται, αντιγράφοντας δημιουργικά, από την κλασική αρχαιότητα.

Τη μεγαλύτερη ανάπτυξη, όμως, γνώρισε η γλυπτική και κυρίως η ζωγραφική, η οποία δεν διστάζει πλέον να απεικονίζει το γυμνό ανθρώπινο σώμα και να προβάλλει μύθους της αρχαιότητας και τη φύση παράλληλα με το θρησκευτικό συναίσθημα των ανθρώπων μέσα από θέματα με θρησκευτικό περιεχόμενο (σκηνές από τη Βίβλο κ.ά.). Όσον αφορά την τεχνολογία, οι καλλιτέχνες προχωρούν περισσότερο, εφαρμόζοντας την προοπτική, δηλ. δίνοντας την αίσθηση του βάθους στις απεικονίσεις, και την τεχνική της φωτοσκίασης.

Το 15ο αιώνα, όταν η γοτθική τέχνη θριαμβεύει ακόμα σε ολόκληρη τη Ευρώπη, η Φλωρεντία γίνεται το επίκεντρο μιας διαφορετικής καλλιτεχνικής άνθησης που επεκτείνεται σταδιακά και σε άλλες πόλεις της Ιταλίας. Ο αιώνας αυτός, γνωστός στην ιστορία της τέχνης ως **κουατροτσέντο**, προαναγγέλλει την ιταλική Αναγέννηση.

Ήδη από την αρχή του αιώνα εμφανίζονται νέες τάσεις που εκπροσωπούνται από έξοχους καλλιτέχνες, όπως ο **Μποτιτσέλι** (1444-1510) που θεωρείται ως κυριότερος ζωγράφος της εποχής αυτής. Στην τέχνη του κουατροτσέντο μπορούμε να ανιχνεύσουμε επιρροές της γοτθικής και της βυζαντινής τέχνης, δηλ. της τέχνης των προηγούμενων περιόδων. Η πολιτισμική αυτή συνάντηση της Δύσης με την Ανατολή εκφράζεται χαρακτηριστικά μέσα από την τοιχογραφία του **Μπενότσο Γκοτσόλι (1420-1498) Η πορεία των τριών Μάγων**.

Η ιταλική Αναγέννηση και τα μηνύματά της απλώνονται και προς τον υπόλοιπο ευρωπαϊκό χώρο το 16ο αιώνα με αποτέλεσμα, παρά τις τοπικές ιδιαιτερότητες στην καλλιτεχνική έκφραση, να διαμορφωθεί ένα ενιαίο καλλιτεχνικό ρεύμα με πολλά κοινά χαρακτηριστικά, δηλ. η Τέχνη της Αναγέννησης.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.2.

Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22633/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγεννησιακή τέχνη

«Με τον όρο **Αναγεννησιακή τέχνη** αναφερόμαστε στην καλλιτεχνική παραγωγή κατά την ιστορική περίοδο της Αναγέννησης. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της ήταν η ανανέωση των θεμάτων και της αισθητικής στην Ευρώπη. Η καλλιτεχνική παραγωγή την περίοδο αυτή είναι δύσκολο να οριοθετηθεί χρονικά, ωστόσο θεωρούμε πως ξεκίνησε στην Ιταλία τον 15ο αιώνα και διαδόθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη, με διαφορετικούς όμως ρυθμούς και σε διαφορετικό βαθμό ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή. Τον 16ο αιώνα έφθασε σε πολλές χώρες στο απόγειό της. Η Αναγεννησιακή τέχνη δεν χαρακτηρίστηκε από μια επιστροφή στο παρελθόν, αντίθετα, οι νέες τεχνικές σε συνδυασμό με το νέο πολιτικό, κοινωνικό και επιστημονικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε εκείνη την εποχή, επέτρεψαν στους καλλιτέχνες να καινοτομήσουν. Επιπλέον, για πρώτη φορά, η τέχνη έγινε ιδιωτική, με την έννοια πως δεν διαμορφωνόταν από τη θρησκευτική ή πολιτική εξουσία, αλλά αποτελούσε προϊόν αποκλειστικά των ίδιων των καλλιτεχνών.»

Wikipedia, Αναγεννησιακή Τέχνη. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7 (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αρχιτεκτονική και αναγέννηση

«Η αναγεννησιακή αρχιτεκτονική είναι έντονα επηρεασμένη από την κλασική αρχιτεκτονική, με κυριότερα χαρακτηριστικά την ακρίβεια των αναλογιών και την αρμονία. Η ελληνορωμαϊκή αρχιτεκτονική παράδοση φαίνεται, επίσης, στη χρήση των αετωμάτων, των μετοπών, των ζωφόρων, των κιονοκράνων, των πεσσών, των προσωπείων, των μεταλλίων κ.λπ. Όλα αυτά συνιστούν τον αναγεννησιακό αρχιτεκτονικό ρυθμό. Οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι του ρυθμού αυτού εργάστηκαν στην Ιταλία. Ο **Μπραμάντε** έκανε τα σχέδια του ναού του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη και ο **Μιχαήλ Άγγελος** τον αποπεράτωσε. Ο **Ανδρέας Παλλάντιο** έδωσε λύσεις σε μεγάλα αρχιτεκτονικά προβλήματα, όπως αυτό της κατασκευής δεύτερου ορόφου στα αναγεννησιακά κτήρια.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 5.2. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4974,22671/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αρχιτεκτονική και αναγέννηση

«Η αναφορά στην ελληνορωμαϊκή αρχιτεκτονική και τους ρυθμούς της, το ενδιαφέρον για τα

αρχαιολογικά ευρήματα, η σύνδεση της αρχιτεκτονικής με τη φύση και τον άνθρωπο, οι κατασκευαστικές εξελίξεις και η νέα αντίληψη του χώρου, μέσα από τον ορθολογισμό της προοπτικής, αποτέλεσαν τις βάσεις της αρχιτεκτονικής της Αναγέννησης.

Τα ερείπια των ρωμαϊκών κτιρίων δημιούργησαν στους αρχιτέκτονες μια μεγάλη περιέργεια για το παρελθόν και την επιθυμία να το ξεπεράσουν, πράγμα που συνέβαλε στην ανάπτυξη ενός έντονου πνεύματος συναγωνισμού. Η χρησιμοποίηση των ρυθμών της ελληνορωμαϊκής αρχιτεκτονικής ήταν βασικό γνώρισμα της αρχιτεκτονικής της Αναγέννησης. Χρησιμοποιώντας οι αρχιτέκτονες τις μαθηματικές αναλογίες που παρατηρούσαν στα μέλη των ρυθμών ήθελαν να αποδείξουν ότι υπάρχει μια αρμονική αναλογία ανάμεσα στο έργο του ανθρώπου και στον κόσμο. Η πιο σημαντική πηγή πληροφοριών για την αρχιτεκτονική της αρχαιότητας ήταν τα Δέκα βιβλία για την αρχιτεκτονική του Ρωμαίου αρχιτέκτονα Βιτρούβιου, ο οποίος τον 1ο αιώνα μ.Χ. κατέγραψε πολύτιμες πληροφορίες για την αρχιτεκτονική της εποχής του. Οι διάφορες πραγματείες περί αρχιτεκτονικής που δημοσιεύτηκαν την εποχή της Αναγέννησης έπαιρναν τη θεωρία του Βιτρούβιου ως βάση ιστορικής αντικειμενικής επαλήθευσης.

Η έμφαση στο κέντρο του αρχιτεκτονικού χώρου, ως βασική αρχή της οργάνωσής του, θεωρήθηκε εργαλείο κατασκευαστικής αλλά και οπτικής ενοποίησης. Την εποχή της Αναγέννησης η σημασία που έχει η έννοια του "κέντρου" συνδυάζεται με έναν κοσμολογικό συμβολισμό και οδηγεί τους αρχιτέκτονες στο να σχεδιάζουν κτίρια στα οποία η έμφαση δίνεται στο κέντρο. Αργότερα, στο Μανιερισμό, αυτή η πρωταρχική έννοια της ενότητας του χώρου θα αρχίσει να αμφισβητείται.

Η ζωγραφική, λόγω της στενής σχέσης της με την αρχιτεκτονική, δε θεωρήθηκε μονάχα ως ένα συμπλήρωμα της εσωτερικής διακόσμησης των κτιρίων, αλλά αποτέλεσε ένα βασικό πεδίο έρευνας της προοπτικής. Πολλές φορές, στις ζωγραφικές παραστάσεις που βρίσκονταν στο εσωτερικό των κτιρίων, οι καλλιτέχνες παρουσίαζαν διάφορες ουτοπικές προτάσεις και υποθέσεις για νέες επεμβάσεις στην πόλη ή ακόμα πιστές αναπαραστάσεις αρχιτεκτονικών λεπτομερειών. Μεγάλη σημασία δόθηκε και στην ένταξη του κτιρίου στη φύση. Οι κήποι σχεδιάζονταν σύμφωνα με γεωμετρικά σχήματα, ενώ τα παρτέρια υπάκουαν στη γενικότερη επιθυμία για τάξη. Η εναρμόνιση της αρχιτεκτονικής με τη φύση αποδεικνύεται με ιδιαίτερο τρόπο στο σχεδιασμό των εξοχικών επαύλεων των αρχόντων.

Οι αρχιτέκτονες της Αναγέννησης (όπως και οι αρχαίοι Έλληνες) επεξεργάστηκαν με μεγάλη ακρίβεια και χρησιμοποίησαν στις κατασκευές τους το άσπρο μάρμαρο της Καράρας, το κίτρινο και το άσπρο μάρμαρο της Σιένας, το πολύχρωμο μάρμαρο της Γένοβας και τον τραβερτίνο λίθο του Τίβολι.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Αρχιτεκτονική

«Η αρχιτεκτονική της αναγέννησης χαρακτηρίζεται από μια αναβίωση των Ρωμαϊκών προτύπων με κύρια στοιχεία τις μαθηματικές αναλογίες και την "καθαρότητα" στις γεωμετρικές μορφές. Οι σημαντικές αλλαγές στο αρχιτεκτονικό σχέδιο σημειώθηκαν αρχικά στη Φλωρεντία και γενικότερα στην κεντρική Ιταλία, στα μέσα του 15ου αιώνα. Σημαντικές μορφές στην αρχιτεκτονική της εποχής αποτελούν οι Λεόν Μπατίστα Αλμπέρτι, Ντονάτο Άντζελο Μπραμάντε,

Φίλιππο Μπρουνελέσκι, Λεονάρντο ντα Βίντσι και Αντρέα Παλλάντιο. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως οι αρχιτέκτονες της αναγέννησης συνδέονται με τις δημιουργίες τους, σε αντίθεση με την μεσαιωνική περίοδο όπου οι αρχιτέκτονες είναι τις περισσότερες φορές άγνωστοι.

Η αρχιτεκτονική γοθικού ρυθμού του μεσαίωνα ευνοούσε περισσότερο κατακόρυφες γραμμές και αυστηρές κατασκευές. Στην Αναγέννηση, η αρχιτεκτονική δίνει έμφαση στις οριζόντιες γραμμές και επιδιώκει την αρμονία στην τελική σύνθεση. Επιπλέον υπάρχει έντονο το στοιχείο της διακόσμησης, με θέματα δανεισμένα από την αρχαιότητα, τα οποία διανθίζουν τις προσόψεις και το εσωτερικό. Ίσως η πιο αξιοπρόσεκτη αρχιτεκτονική πρακτική είναι οι θόλοι των κτιρίων, εμπνευσμένοι πιθανά από το ρωμαϊκό Πάνθεον. Σημαντικά δείγματα αρχιτεκτονικής - κυρίως θρησκευτικών ναών - εντοπίζονται ως επί το πλείστον στην Ιταλία (για παράδειγμα ο Άγιος Πέτρος στη Ρώμη) και λιγότερο στο υπόλοιπο της Ευρώπης.»

Wikipedia, Αναγεννησιακή Τέχνη. Αρχιτεκτονική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7#.CE.91.CF.81.CF.87.CE.B9.CF.84.CE.B5.CE.BA.CF.84.CE.BF.CE.BD.CE.B9.CE.BA.CE.AE (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Φίλιππο Μπρουνελέσκι (Filippo Brunelleschi, 1377 1446) και Καθεδρικός ναός της Φλωρεντίας, (1418-1436).

«Ο Φίλιππο Μπρουνελέσκι είναι ο πρωταγωνιστής της ιταλικής Αναγέννησης, γιατί θεωρείται ότι όρισε πρώτος τους μαθηματικούς κανόνες της προοπτικής, την οποία εφάρμοσε ως έναν τρόπο αναπαράστασης του χώρου αλλά και καθορισμού του ίδιου του κτιρίου. Στις κατασκευές του προτιμούσε πάντα τις πιο απλές μορφές, δηλαδή το τετράγωνο, τον κύβο, τον κύκλο και το ημισφαίριο. Μελετώντας τα ρωμαϊκά ερείπια επιδίωξε να απαλλάξει τη γοθική αρχιτεκτονική από τις βαριές κατασκευές και δημιούργησε ένα νέο κατασκευαστικό σύστημα. Αυτός ο νεωτερισμός εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στον τρούλο του καθεδρικού ναού της Φλωρεντίας. Επάνω από το σημείο συνάντησης των κεραιών του σταυρού της γοθικής εκκλησίας ο Μπρουνελέσκι ύψωσε μια οκταγωνική βάση, από την οποία ξεκινούσαν οι οκτώ νευρώσεις του τρούλου. Ανάμεσα σ' αυτές και επάνω σε διπλή στεφάνη διαμορφώθηκε ένας σκελετός, με μικρότερα κάθετα και οριζόντια τόξα, ο οποίος διασφάλιζε τη σταθερότητα της κατασκευής. Ανάμεσα στις δύο επικαλύψεις, μία προς το εξωτερικό και μία προς το εσωτερικό του ναού, μια σκάλα οδηγούσε μέχρι την κορυφή του τρούλου. Μ' αυτό τον τρόπο το πάχος αλλά και το βάρος της κατασκευής ελαττώθηκαν σημαντικά, ενώ όλος ο τρούλος (όπως οι κατασκευές των Ρωμαίων) ήταν τοφερόμενος και δε χρειαζόταν άλλα εξωτερικά στηρίγματα.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Ζωγραφική

«Ο αναγεννησιακός καλλιτέχνης απέβαλε τη θεοκρατική αντίληψη του Μεσαίωνα για το ωραίο και την αντικατέστησε με την έννοια του εμπειρικά ωραίου. Ο ζωγραφικός πίνακας, σύμφωνα με τον Αλμπέρτι, γίνεται ένα παράθυρο μέσα από το οποίο ο θεατής παρατηρεί τον κόσμο που κατασκεύασε ο καλλιτέχνης με βάση την προοπτική. Η προοπτική είναι ένας μαθηματικός τρόπος για την ψευδαισθητική απόδοση του βάθους, της τρίτης δηλαδή διάστασης, που λείπει από τη δισδιάστατη ζωγραφική επιφάνεια. Για να το επιτύχει αυτό, ο ζωγράφος τοποθετεί το "σημείο φυγής" στο κέντρο του πίνακα, επάνω στη γραμμή του ορίζοντα, που αντιστοιχεί στο ύψος των ματιών του θεατή και προς το οποίο συγκλίνουν όλες οι παράλληλες ευθείες. Αυτή η οργάνωση ενός επιπέδου ονομάζεται κεντρική προοπτική. Έτσι, ένας νέος τρόπος κατανόησης του κόσμου εμφανίζεται και οδηγεί το χέρι και το μυαλό του καλλιτέχνη της Αναγέννησης. Η αναφορά στην ελληνορωμαϊκή τέχνη και μελέτη της φύσης συμβαδίζει με την προοπτική, τη μελέτη του προτύπου και την επιλογή θεμάτων από τη μυθολογία. Ας σημειωθεί ότι οι πληροφορίες που είχαν οι αναγεννησιακοί καλλιτέχνες για τη ζωγραφική της ρωμαϊκής εποχής προέρχονταν μόνο από φιλολογικές πηγές, μια που μέχρι το τέλος περίπου του 15ου αιώνα δεν είχαν βρεθεί ακόμα δείγματα ζωγραφικών έργων.

Η ψευδαίσθηση του βάθους που δημιουργείται με τον προοπτικό σχεδιασμό, η ισορροπία της σύνθεσης και η χρήση των αναλογιών οδηγούσαν το ζωγράφο στη μαθηματική οργάνωση της εικόνας, αλλά και στη μελέτη της ανατομίας του ανθρώπινου σώματος, καθώς το ενέτασσαν στην προσδιορισμένη διάταξη των σχημάτων και των χρωμάτων.

Η καλλιτεχνική αναπαράσταση συνέβαλε στη μετάδοση της γνώσης, και ο καλλιτέχνης, ως διαμεσολαβητής, έπρεπε να διαθέτει βαθιά και ευρεία εξοικείωση με την πραγματικότητα που τον περιέβαλε. Η ζωγραφική έγινε μια διαδικασία με συγκεκριμένα προβλήματα και λύσεις που μπορούσαν να επαληθευτούν. Η τεχνική της ζωγραφικής εξελίχτηκε μαζί με την επιστημονική αναζήτηση και εναρμονίστηκε μαζί της στην ανακάλυψη των νόμων της φύσης και του σύμπαντος. Η ανάμειξη των χρωμάτων με λάδι - θεωρείται ότι ο Ολλανδός ζωγράφος Γιαν Βαν Άυκ (1390-1441) "εφεύρε" την τεχνική της ελαιογραφίας, η οποία μέσω του μαθητή του Πέτρος Κρίστους πέρασε στην Ιταλία - έδωσε τη δυνατότητα στους καλλιτέχνες να μπορέσουν να επιμεληθούν περισσότερο τη λεπτομέρεια επάνω στη ζωγραφική επιφάνεια, να αυξήσουν την ένταση των χρωμάτων και να αποδώσουν με μεγαλύτερη δύναμη το φως και την ατμόσφαιρα που διαχέονται επάνω στην επιφάνεια του έργου. Οι αρχές της ιταλικής Αναγέννησης εξαπλώθηκαν βόρεια των Άλπεων κατά τη διάρκεια του 16ου αιώνα και επηρεάστηκαν από τα ντόπια χαρακτηριστικά της τέχνης, παράλληλα με τα πρώτα σημάδια του Μανιερισμού.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Ζωγραφική

«Η ζωγραφική γνώρισε έναν μεγάλο αριθμό τεχνικών καινοτομιών κατά τη διάρκεια της αναγέννησης, όπως η τεχνική του sfumato που στηρίζεται στην υπέρθεση διαδοχικών στρωμάτων χρώματος, η προοπτική στην οπτική γωνία, η διακόσμηση και ζωγραφική των θόλων των κτιρίων. Παράλληλα έγινε για πρώτη φορά εφικτή η ζωγραφική με λάδι, μέσω της ανάμειξης του λαδιού

με κάποια χρωστική ουσία, η οποία επέτρεψε μια λαμπρότητα και ένα μεγαλύτερο βάθος στην απεικόνιση, ειδικότερα στην δημιουργία σκιών. Επιπλέον, κυρίως χάρη στις έρευνες του ντα Βίντσι, η ζωγραφική σε καμβά αντικατέστησε τη ζωγραφική στο ξύλο.»

Wikipedia, *Αναγεννησιακή Τέχνη: Ζωγραφική*. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7#.CE.96.CF.89.CE.B3.CF.81.CE.B1.CF.86.CE.B9.CE.BA.CE.AE (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μεταρρύθμιση, Αναγέννηση και Ζωγραφική

«Το 16ο αιώνα, στις χώρες όπου επικράτησε η Μεταρρύθμιση (Γερμανία, Ολλανδία, Αγγλία κτλ.), οι καλλιτέχνες έπαψαν να ενδιαφέρονται για το πώς θα ζωγραφίσουν με καινούριο και εντυπωσιακό τρόπο, όπως έκαναν οι Ισπανοί και Ιταλοί συνάδελφοί τους. Και αυτό γιατί τους απασχολούσε ένα πιο βασικό ερώτημα: αν έπρεπε να συνεχιστεί η τέχνη της ζωγραφικής ή όχι. Η κρίση αυτή δημιουργήθηκε από τη Μεταρρύθμιση. Πολλοί Διαμαρτυρόμενοι αντιδρούσαν στο θέμα των εικόνων και χαρακτήριζαν **ειδωλολατρία** την ύπαρξή τους στους ναούς. Είναι γνωστό ότι καταστράφηκαν πολλά έργα εκκλησιαστικής τέχνης σε περιόδους έξαρσης των θρησκευτικών αντιδικιών. Μόνο η εικονογράφηση βιβλίων και οι προσωπογραφίες επιτρέπονταν. Γι' αυτό και οι καλλιτέχνες κατέφυγαν σε άλλες χώρες για να μπορέσουν να επιβιώσουν. «Η αναταραχή της Μεταρρύθμισης πάγωσε την τέχνη» έγραψε ο Έρασμος σε Άγγλους φίλους του το 1526, συστήνοντάς τους τον Χολμπάιν, που κατέφυγε στην Αγγλία για να ζωγραφίσει πορτρέτα ευγενών.

Λίγο πριν την επικράτηση της Μεταρρύθμισης, έχουμε κάποια έργα που φανερώνουν την ατμόσφαιρα εκείνης της εποχής στη Γερμανία, όπου επικρατούσαν οι αντικαθολικές ιδέες. Στις ξυλογραφίες του Γερμανού ουμανιστή ζωγράφου και χαρακτή της Αναγέννησης Άλμπρεχτ Ντύρερ, όπου η Αποκάλυψη του Ιωάννη παρουσιάζεται με φοβερό τρόπο, φαίνεται η αντίληψη για την αναγκαιότητα να κριθούν πρόσωπα και πράγματα. Πολλοί απλοί άνθρωποι πίστευαν ότι τα έργα του ήταν προφητικά, δηλαδή ότι η Αποκάλυψη θα πραγματοποιούνταν στη διάρκεια της δικής τους ζωής μέσα από την ανατροπή που θα έφερνε η θρησκευτική Μεταρρύθμιση.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 28. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3332,13442/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Τομάζο Μαζάτσιο (Tommaso Masaccio, 1401 -1428), "Η Αγία Τριάδα" (1424-1428), νωπογραφία, Φλωρεντία, εκκλησία Σάντα Μαρία ΝοΒέλα.

«Ο Μαζάτσιο (μαζί με τον Μπρουνελέσκι και το γλύπτη Ντονατέλο) ήταν από τις κυριότερες μορφές της ιταλικής Αναγέννησης, παρ' ότι πέθανε πολύ νέος και άφησε ελάχιστα δείγματα της

τέχνης του. Το έργο αυτό αποτελεί ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά έργα της ιταλικής αναγεννησιακής τέχνης του 15ου αιώνα. Ο χώρος εμφανίζεται για πρώτη φορά καθορισμένος από τους αυστηρούς κανόνες της προοπτικής, που τονίζουν το βάθος του πίνακα, ενώ το φως διοχετεύεται από μια προκαθορισμένη πηγή που βρίσκεται μπροστά από το έργο, με αποτέλεσμα την ανάδειξη του ανάγλυφου και της σκιάς των ανθρώπινων όγκων και τη συγκρατημένη έκφραση των συναισθημάτων. Το θρησκευτικό θέμα έχει έρθει στο ανθρώπινο επίπεδο, και ο θεατής νιώθει ότι είναι μάρτυρας του θείου δράματος που εκτυλίσσεται μπροστά του. Χαρακτηριστικό της σύνθεσης είναι η απεικόνιση των δωρητών του πίνακα στο πρώτο εικονιστικό επίπεδο.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Άλμπρεχτ Ντύρερ (Albrecht Durer, 1471 -1528), "Μελαγχολία Ι" (1514), χαλκογραφία, 0,24 x 0,17 μ., Ουάσιγκτον, Εθνική Πινακοθήκη.

«Από τους μεγαλύτερους δημιουργούς όλων των εποχών, ο Ντύρερ, βασικός εκπρόσωπος της Αναγέννησης, έβαλε τα θεμέλια για την εξάπλωσή της στη Βόρεια Ευρώπη. Αξιοποίησε τις δυνατότητες που του παρείχε η τεχνική της χαρακτικής, η οποία αυτή την περίοδο συμβάδιζε με την άνθηση της τυπογραφίας και επέτρεπε να διαδίδονται τα έργα με μεγαλύτερη ευκολία και σε πολλά αντίτυπα. Εξαιρετικός χαρακτήρας, απέδωσε με ιδιαίτερη προσοχή στις λεπτομέρειες το θέμα του έργου του "Μελαγχολία", ένα από τα βασικά θέματα του αναγεννησιακού φλωρεντινού νεοπλατωνισμού. Τα όργανα των τεχνών και των επιστημών βρίσκονται ατάκτως πεταμένα γύρω από την ακίνητη γυναικεία φτερωτή μορφή της Μελαγχολίας. Ακουμπισμένο στο συστραμμένο σώμα, το χέρι στηρίζει το κεφάλι, χαρακτηριστική στάση του μελαγχολικού ανθρώπου. Είναι η προσωποποίηση της γνώσης, η οποία, αν δε συνοδεύεται από θεϊκή έμπνευση, δε δρα. Ο Πλάτωνας πίστευε για τον ποιητή ότι γράφει σε κατάσταση ενθουσιασμού, καθοδηγούμενος από τη θεία έμπνευση, κατ'ελημμένους από θεϊκή μανία. Η Αναγέννηση ήθελε το δημιουργό, και κυρίως τον καλλιτέχνη, γεννημένο κάτω από τον αστερισμό του Κρόνου, μελαγχολικό, με μια μελαγχολία κάτω από την επιρροή της οποίας μπορούσε να κυλήσει στην τρέλα ή να αναδειχθεί σε μεγαλοφυΐα. Όπως ο Μιχαήλ Άγγελος, έτσι και ο Ντύρερ αντιλαμβάνεται τον καλλιτέχνη (και τον εαυτό του) ως ον ιδιοφυές, που προσπαθεί να δώσει, μέσα από την ύλη, μορφή στο πνεύμα. Το φτερωτό αυτό πνεύμα της Μελαγχολίας είναι το σύμβολο της θεϊκής έμπνευσης, που μπορεί όμως να καταβληθεί από το εύθραυστο της ανθρώπινης φύσης.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ιερώνυμος Μπος (Hieronymus Bosch, 1450-1516), "Ο εμπαιγμός του Χριστού" (1502), ελαιογραφία, 0,80 x 1,04 μ., Πανεπιστήμιο Πρίνστον, Μουσείο Τέχνης

«Το έργο του καλλιτέχνη βρίσκεται μακριά από τον Ουμανισμό της Αναγέννησης. Είναι κοντά στο δαιμονικό στοιχείο των δοξασιών και των μύθων του Μεσαίωνα, που φαίνεται ότι εξακολουθούσαν να υπάρχουν στη σκέψη των ανθρώπων. Εκφραστής της κρίσης που περνά η θρησκευτική πίστη κατά την περίοδο της μετάβασης από το Μεσαίωνα στις νέες αρχές της Αναγέννησης, ζωγραφίζει το Χριστό ανάμεσα σε άσχημα πρόσωπα, μορφές δαιμονικές, μάσκες των πιο ταπεινών ενστίκτων, σε ένα χώρο κλειστοφοβικό, χωρίς διέξοδο. Το εγκλωβισμένο πρόσωπο του Χριστού ανάμεσά τους μοιάζει να δηλώνει το μάταιο της θυσίας του για τον άνθρωπο, που αρνείται να δει πέρα από τα προσωπικά του μίση και πάθη.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

* * *

Ματίας Γκρύνεβαλντ (Matthias Grunewald, 1480-1528), "Η Σταύρωση" (1512 περίπου), πολύπτυχο του Ιζεναϊμ (Isenheim), κεντρικό φύλλο, λάδι, 1,69 x 3,07 μ., Κολμάρ, Μουσείο Αντερλίντεν.

«Πρόκειται για μία από τις πιο σημαντικές αποδόσεις του θέματος στην Ιστορία της Τέχνης. Ο Γκρύνεβαλντ βρίσκεται στο άλλο άκρο της ζωγραφικής του Ντύρερ. Δε φαίνεται να τον απασχολούν τα θέματα της Αναγέννησης, αντίθετα χειρίζεται τα θέματά του με έμφαση στο χρώμα και με μια εσωστρέφεια που έχει τις ρίζες της στο Μεσαίωνα. Η σκηνή δεν παρουσιάζεται με την αυτοσυγκράτηση της κλασικής Αναγέννησης αλλά με ένταση και πάθος. Στο σώμα του Χριστού δεν υπάρχει σημείο που να μην έχει πληγές, ένταση και πόνο, το μεγαλύτερο πόνο που μπορεί να νιώσει άνθρωπος. Ο σταυρός, πρόχειρα στημένος με χοντροκομμένα ξύλα, οι θεατρικές κινήσεις και η έκφραση αγωνίας των παρευρισκομένων, αλλά και η παρουσία του Ιωάννη του Προδρόμου με τον αμνό, σύμβολο της θυσίας του Χριστού, όλα συντείνουν στην απόδοση του υπέρτατου δράματος. Το πληγωμένο σώμα του Χριστού ίσως αποδόθηκε έτσι, για να παρηγορήσει τους αρρώστους στο μοναστηριακό νοσοκομείο του Αγίου Αντωνίου στο Ιζεναϊμ (Isenheim) - για το οποίο προοριζόταν - αφού εκείνος είχε υποφέρει περισσότερο από αυτούς.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Γλυπτική

«Ο Ντονατέλο (Donatello, 1386-1466), εκπρόσωπος του κλασικού Ανθρωπισμού στη Φλωρεντία, από τους σημαντικότερους γλύπτες της εποχής του, χωρίς να αποβλέπει στη μίμηση των κλασικών έργων επιχείρησε την ελεύθερη αναφορά στη γλυπτική της κλασικής αρχαιότητας. Επηρεασμένος από τον Μπρουνελέσκι, χρησιμοποίησε την προοπτική στην οργάνωση των επιτοιχίων γλυπτών του, προσδίδοντας έτσι στα έργα του πλαστικότητα και ισορροπία. Απέδωσε

στα πρόσωπα που αναπαρίστανε μια δραματικότητα, κυρίως σ' αυτά που βρίσκονταν στο πρώτο επίπεδο.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μιχαήλ Άγγελος, "Δαβίδ" (1501 -1504), μάρμαρο, ύψος με τη Βάση 4,34 μ., Φλωρεντία, Παλάτσο ντε λα Σινιορία.

«Σ' αυτό το έργο ο καλλιτέχνης αναβιώνει τη στάση χιαστί ή κοντραπόστο της αρχαίας ελληνικής γλυπτικής. Οι μάζες του σώματος οργανώνονται έτσι, ώστε να είναι αντίθετες μεταξύ τους, αλλά συγχρόνως και να ισορροπούν δημιουργώντας την αίσθηση της κίνησης. Η ανάπτυξη του έργου ακολουθεί τον κατακόρυφο άξονα από το κεφάλι προς το ένα πόδι που στηρίζει το σώμα. Από τον άξονα αποκλίνει το άλλο πόδι και το διπλωμένο προς τα επάνω χέρι, ενώ την αίσθηση της δύναμης συμπληρώνει η κίνηση του κεφαλιού και ο σφιγμένος προς τα μέσα καρπός. Όλη η δυναμική του σώματος συγκρατείται από τα μέλη, ενώ η έκφραση του προσώπου φανερώνει την πνευματική συγκέντρωση πριν από τη βίαιη κίνηση. Ο καλλιτέχνης εδώ αποδίδει τη μορφή του Δαβίδ (ενόσω αυτός είναι έτοιμος να καταφέρει στο Γολιάθ τη χαριστική Βολή) με υπερφυσικές διαστάσεις, επιβεβαιώνοντας και ενισχύοντας για άλλη μια φορά την ανθρωπινή δύναμη.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 10. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1798/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αναγέννηση και Γλυπτική

«Ενώ κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα η γλυπτική περιορίστηκε στα θρησκευτικά θέματα, η περίοδος της Αναγέννησης παρουσίασε μια ανανέωση των θεμάτων και σε αυτή την τέχνη. Κύριος στόχος είναι πλέον ο ρεαλισμός και η πιστή αναπαράσταση της πραγματικότητας. Τα ανάγλυφα υιοθετούν τα θέματα της ελληνικής και ρωμαϊκής μυθολογίας. Τα αγάλματα αποδίδονται τις περισσότερες φορές με πραγματικές ανθρώπινες αναλογίες ή και με μεγαλύτερα μεγέθη, όπως το περίφημο έργο Δαβίδ του Μιχαήλ Άγγελου. Οι καλλιτέχνες προσπαθούν να μιμηθούν τα αρχαία πρότυπα, κυρίως σε ότι αφορά την αναπαράσταση της κίνησης. Επιπλέον τα χάλκινα γλυπτά γνωρίζουν άνθηση. Τα γλυπτά έργα της εποχής δεν εξυπηρετούν αποκλειστικά διακοσμητικούς σκοπούς αλλά αποκτούν τα ίδια καλλιτεχνική οντότητα. Τέλος, οι αναπαραστάσεις του γυμνού ανθρώπινου σώματος δεν αποτελούν πλέον ταμπού όπως γινόταν στο Μεσαίωνα.»

Wikipedia, Αναγεννησιακή Τέχνη: Γλυπτική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7#.CE.93.C

ΒΘ: ΙΙ.Ι.

* * *

Αναγεννησιακή μουσική

«Το πνεύμα της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού επηρεάζει και τη μουσική. Παράλληλα με την επίσημη μουσική παράδοση της Εκκλησίας καλλιεργείται η λαϊκή μουσική. Η κοινή μουσική κληρονομιά αρχίζει να διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα, καθώς το μουσικό κλίμα κάθε τόπου, η ιδιοσυγκρασία του δημιουργού και το κοινό στο οποίο απευθύνεται καθορίζουν το ύφος της μουσικής. Την περίοδο αυτή η πολυφωνική μουσική παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη. Η Ιταλία έχει και στον τομέα αυτό το προβάδισμα με κορυφαίο μουσικό τον Τζοβάνι Πιερλουίτζι ντα Παλεστρίνα (1525-1594). Προς το τέλος του 16ου αιώνα εμφανίζονται και οι πρώτες μορφές **κονσέρτου** και **συμφωνίας**, που θα εξελιχθούν περισσότερο από τον επόμενο αιώνα.»

Δημητρώκας Ι., Ιωάννου Θ., *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.2.*

Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22633/> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.Ι.

* * *

Αναγεννησιακή μουσική

«Με τον όρο **Αναγεννησιακή μουσική** αναφερόμαστε στην μουσική της εποχής της Αναγέννησης, που εκτείνεται περίπου από το 1400-1600 και χαρακτηρίζεται από έντονο ανθρωπισμό, τάσεις φιλοσοφικές και επιστροφή στα αρχαία Ελληνικά γράμματα καθώς και έντονη προσκόλληση πάνω στην αρχαία μετρική της ποίησης, η οποία οδηγούσε τη σύνθεση της μουσικής επάνω στα πρότυπά της.

Η μουσική δείχνει να ξεφεύγει από τα δεσμά της πολυπλοκότητας του προηγούμενου αιώνα και παρουσιάζεται πιο ελεύθερη, λιγότερο φορτωμένη και το κείμενο συνοδεύει πιο ζωηρό και πιτσικάτο. Το πολυφωνικό Σανσόν βρίσκεται στην καλύτερη εποχή του και πολλές μελωδίες από γνωστά Σανσόν χρησιμοποιήθηκαν σαν βάσεις για τη δημιουργία έργων θρησκευτικού χαρακτήρα.

Κατά το πρώτο μισό του 15ου αι. η μουσική επηρεάσθηκε πολύ από τις αναταραχές μεταξύ Προτεσταντών και Καθολικών, οι οποίες ταραχές οδήγησαν στη διάσπαση και κατά συνέπεια στη δημιουργία πολλών διαφορετικών θρησκευτικών δογμάτων.

Ένας Προτεστάντης, ο Μαρτίνος Λούθηρος (1483-1546) ήταν και ο ίδιος μουσικός. Απέρριψε τον Πάπα ως αρχηγό, χρησιμοποίησε την λατινική λειτουργία στο δικό του δόγμα και σταδιακά διαμόρφωσε ένα τρόπο ψαλμωδίας που έμεινε για αιώνες ο κεντρικός άξονας της γερμανικής θρησκευτικής μουσικής. Ένας από τους πιο γνωστούς ύμνους που έγραψε ήταν "*Ο Θεός είναι ένα ισχυρό φρούριο*".

Ο Ιωάννης Καλβίνος (1509-1566), θρησκευτικός μεταρρυθμιστής και θρησκευτικός ηγέτης των Καθολικών πιστών που ονομάστηκαν Καλβινιστές, αρχικά εξάλειψε την μουσική από την λειτουργία και επέτρεψε μόνο την μελωδική απαγγελία του Ευαγγελίου. Αργότερα, επιτρέπει τον

δανεισμό από την κοσμική μουσική, καθώς πρέπει να βρεθούν τρόποι για την όσο το δυνατό μεγαλύτερη προσαγωγή των πιστών.

Η μουσική ήταν όμως συχνά αντικείμενο διαμάχης καθώς οι λαϊκές μελωδίες και η πολύπλοκη πολυφωνία που χρησιμοποιήθηκε στα ιερά μουσικά κομμάτια έκανε πολύ δύσκολη την κατανόηση των ιερών κειμένων από τους πιστούς.

[...] Στην περίοδο αυτή, ο Τζιοβάννι Πιερλουίτζι ντα Παλεστρίνα (1525-1594) αναδείχθηκε ως ο σωτήρας της πολυφωνικής μουσικής, αφού ήταν αυτός που άλλαξε την γνώμη της συνόδου του Τρέντο (1545-1563) που ήθελε την δια παντός απομάκρυνση της θρησκευτικής μουσικής από την πολυφωνία, επειδή με την πολυπλοκότητα των φωνών δεν ξεχώριζε το λατινικό κείμενο. Αυτό το κατάφερε με την περίφημη "*Λειτουργία του Πάπα Μαρκέλλου*", η ομορφιά της οποίας έπεισε τους συνέδρους να ψηφίσουν υπέρ της πολυφωνίας.

[...] θρησκευτική χορωδιακή μουσική έφτανε στο αποκορύφωμά της γύρω στα 1550, άρχισαν τότε να εμφανίζονται τα πρώτα σύνολα καθαρά οργανικής μουσικής.»

Wikipedia, Αναγεννησιακή μουσική. Ανακτήθηκε από:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE_\(15-7-16\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE_(15-7-16))

ΒΘ: II.i.

* * *

Λειτουργία – Missa (Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία)

«Η **Λειτουργία** (*Missa*), δεν είναι μια καθαρή μουσική φόρμα αλλά πρόκειται στην ουσία για τη θεία λειτουργία της Καθολικής Εκκλησίας οπότε και ως μουσικό είδος πρέπει να ακολουθεί το καθολικό τυπικό.

Τα βασικά μέρη της Λειτουργίας, που το κείμενο της είναι στα λατινικά, είναι πέντε:

Kyrie (Κύριε)

Gloria (Δόξα)

Credo (Πιστεύω)

Sanctus-Benedictus (Άγιος, άγιος)

Agnus dei (Ο αμνός του θεού)

Αρχικά η Λειτουργία ήταν μια σύνθεση a cappella, κατά το 17ο αιώνα όμως εισάγεται η οργανική συνοδεία από εκκλησιαστικό όργανο και αργότερα, με την τελειοποίηση των μουσικών οργάνων και την ανάπτυξη της οργανικής μουσικής, έχουμε μια ολόκληρη ορχήστρα που συνοδεύει τους σολίστες-τραγουδιστές και τη χορωδία.

Μία από τις γνωστότερες λειτουργίες, είναι η «*Λειτουργία του Πάπα Μαρκέλλου*» που έγραψε ο Παλεστρίνα και για την οποία θυρεύεται ότι ήταν η αιτία να διασωθεί η πολυφωνία στη Δυτική Μουσική, όταν η Καθολική Εκκλησία σκεφτόταν σοβαρά την επιστροφή στη μονοφωνία λόγω της πολυφωνικής υπερβολής που δεν επέτρεπε πλέον την κατανόηση του κειμένου από τους πιστούς.

Στη μορφή της λειτουργίας έγραψαν σημαντικοί συνθέτες όπως οι Μπαχ, Χάυντν, Μότσαρτ, Σούμαν, Λιστ κ.ά.»

Wikipedia, Λειτουργία, μουσική. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3>

ΒΘ: II.i.

* * *

Η Τέχνη του Μπαρόκ

«Ο όρος "Μπαρόκ" προέρχεται πιθανόν από την ισπανική λέξη "barroco", που σημαίνει "ακανόνιστο μαργαριτάρι". Αναφέρεται στην καλλιτεχνική και την πνευματική δημιουργία (λογοτεχνία, μουσική, εικαστικές τέχνες) η οποία εμφανίζεται την περίοδο μετά την Αναγέννηση και έως την εποχή του Διαφωτισμού, δηλαδή από το 1600 έως το 1717 περίπου. Ο όρος "Μπαρόκ" αποδόθηκε, αρχικά, με αρνητική σημασία στα έργα του 17ου αιώνα στα οποία ο καλλιτέχνης δεν τηρούσε τους κανόνες των αναλογιών, αλλά αντίθετα ακολουθούσε μια εκφραστική ελευθερία. Αργότερα χρησιμοποιήθηκε για να προσδιορίσει την τέχνη της συγκεκριμένης αυτής εποχής με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Κατά την περίοδο την οποία εξετάζουμε ο καθολικός κόσμος της Δύσης χωρίστηκε στα δύο: Μεταρρύθμιση και Αντιμεταρρύθμιση είναι οι δύο όροι που χρησιμοποιούνται για να ορίσουν την επανάσταση των διαμαρτυρομένων κατά της Καθολικής Εκκλησίας και την αντίδραση των καθολικών αντίστοιχα.

Κατά το 17ο αιώνα η παπική Ρώμη ήταν η κοιτίδα του Μπαρόκ, το οποίο στη συνέχεια εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη μέχρι και τη Λατινική Αμερική με τη βοήθεια διάφορων θρησκευτικών ταγμάτων, και κυρίως του τάγματος των Ιησουιτών.

Στα κράτη όπου κυριάρχησε ο Καθολικισμός η Εκκλησία απέκτησε δύναμη και συνδέθηκε με την πολιτική εξουσία. Η Καθολική Εκκλησία θεώρησε ότι η τέχνη μπορούσε να γίνει μέσο προώθησης των επιδιώξεών της και συνεπώς έπρεπε να είναι κατανοητή από όλο τον κόσμο. Ο 17ος αιώνας ήταν η εποχή των μεγάλων νεωτερισμών. Ο Καρτέσιος, ο Γαλιλαίος, ο Χομπς, ο Σπινόζα, ο Λάιμπνιτς ήταν μερικές από τις πιο σημαντικές φυσιογνωμίες της εποχής. Για όλους αυτούς η φιλοσοφία και τα μαθηματικά έπρεπε να συμβαδίζουν, και έτσι ο φυσικός κόσμος άρχισε να ερευνάται ταυτόχρονα από πολλές επιστήμες για διαφορετικούς σκοπούς.

Οι μεγάλες πόλεις της Ευρώπης αυξήθηκαν σε αριθμό και μεγάλωσαν, οι εμπορικές συναλλαγές πλήθυναν και παρουσιάστηκε μεγάλη πνευματική και οικονομική κινητικότητα. Βασικές έννοιες και κυριότερα χαρακτηριστικά της τέχνης του Μπαρόκ

«Είδαμε ότι η αναγεννησιακή θεώρηση της τέχνης - σύμφωνα με την οποία η τέχνη είναι αναπαράσταση και μίμηση της πραγματικότητας που ακολουθεί τους αυστηρούς κανόνες των αναλογιών και των αρμονικών σχέσεων - είχε εγκαταλειφθεί από την εποχή του Μανιερισμού. Κατά την περίοδο του Μπαρόκ η επαφή με τη φύση είχε ως στόχο την έξαρση των συναισθημάτων του θεατή. Τώρα η τέχνη μιμείται τη φύση, αλλά δεν έχει ως στόχο να παρουσιάσει στο θεατή το αντικείμενο, τον κόσμο, αλλά να τον εντυπωσιάσει, να τον συγκινήσει, να τον πείσει. Ο καλλιτέχνης, χρησιμοποιώντας τη φαντασία του, μπορεί να οδηγηθεί στην απελευθέρωση από τα επιβεβλημένα όρια που έθετε η Αναγέννηση και στην πεποίθηση ότι κάτι μη πραγματικό μπορεί να γίνει πραγματικότητα. Η τέχνη θεωρήθηκε ως μια ανθρώπινη δημιουργία που μπορούσε να αποτελέσει το συνδυαστικό κρίκο ανάμεσα στη γη και τον ουρανό, ανάμεσα στο πραγματικό και το ιδεατό, χάρη στην καλλιτεχνική ικανότητα του ανθρώπου.

Στα έργα της περιόδου αυτής ο χώρος γίνεται πολύπλοκος, οι μορφές παρουσιάζουν κινητικότητα και ροή, και γενικά αυτό που επιδιώκεται είναι η σύνθεση αντίθετων στοιχείων, όπως το κοίλο και το κυρτό ή το φωτεινό και το σκοτεινό. Τα χρώματα είναι έντονα, ενώ τα παιχνίδια της σκιάς και του φωτός αποκτούν μεγάλη σημασία. Η σύνθεση της μορφής καθορίζεται από την κίνηση και

την έκφραση και όχι από τις αναλογίες. Το βλέμμα του θεατή, για να αντιληφθεί το έργο, υποχρεώνεται να παλινδρομεί από το πρώτο επίπεδο στο βάθος του τρισδιάστατου χώρου και να "καθυστερεί" στη θέαση των πολύπλοκων λεπτομερειών του έργου.

Κυρίαρχο στοιχείο της τέχνης του Μπαρόκ είναι η έξαρση των συναισθημάτων, η επιβλητικότητα και η υπερβολή. Το ύστερο Μπαρόκ μπλέκεται χρονικά με το Ροκοκό, με το οποίο έχει πολλά κοινά στοιχεία.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/6>. (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπαρόκ

«Μέσα από τη θρησκευτική διαμάχη αναδύθηκε και κυριάρχησε κατά το 17ο αιώνα μια νέα καλλιτεχνική τεχνοτροπία, το **μπαρόκ** (από την πορτογαλική λέξη *barocco*: ακανόνιστο μαργαριτάρι). Γεννήθηκε στην Ιταλία ως προέκταση της αναγεννησιακής τέχνης και χρησιμοποιεί τις καμπύλες, την πολυχρωμία, την κίνηση, την ψευδαίσθηση και την επιτηδευμένη διακόσμηση, για να εντυπωσιάσει και να συγκινήσει. Το μπαρόκ αφορά όλα τα είδη τέχνης και εμφανίζεται ως καλλιτεχνικός ρυθμός που χρησιμοποιήθηκε από τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία και τους ηγεμόνες, για να προβάλλουν και να εξυμνήσουν το κύρος και την ισχύ τους.»

Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.5. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22636/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπαρόκ

«Με τον όρο **Μπαρόκ** (*Baroque*) αναφερόμαστε είτε στην ιστορική περίοδο 1600 - 1750 που ακολούθησε την Αναγέννηση (ειδικότερα τον Μανιερισμό), είτε στο συγκεκριμένο καλλιτεχνικό ύφος που διαμορφώθηκε την περίοδο αυτή. Το ύφος του Μπαρόκ αποτέλεσε ένα νέο τρόπο έκφρασης που γεννήθηκε στη Ρώμη της Ιταλίας, απ' όπου εξαπλώθηκε σχεδόν σε ολόκληρη την Ευρώπη. Χαρακτηρίστηκε από ένα έντονο δραματικό και συναισθηματικό στοιχείο, ενώ εφαρμόστηκε κυρίως στην αρχιτεκτονική, τη γλυπτική και τη μουσική, αλλά συναντάται παράλληλα και στη λογοτεχνία ή τη ζωγραφική.

Σκοπός του μπαρόκ είναι πρωτίστως να εντυπωσιάσει καθώς και να εξυψώσει τον άνθρωπο μέσα από τα πάθη και τα συναισθήματά του. Σε αντίθεση με τις ιδεολογικές αρχές του ρομαντικού κινήματος, ο άνθρωπος δεν εκλαμβάνεται ως μονάδα αλλά ως μέρος ενός συνόλου. Στο μπαρόκ ύφος, σε συμφωνία με το φιλοσοφικό ρεύμα της εποχής, υπάρχουν έντονα τα στοιχεία του ορθολογισμού χωρίς όμως να αποκλείονται και οι συμβολισμοί. Ο όρος *μπαρόκ* προέρχεται πιθανότατα από την πορτογαλική λέξη *barocco*, που σημαίνει το ακανόνιστο μαργαριτάρι και ως επίθετο δηλώνει γενικά την έννοια του *ασυνήθιστου* ή *παράδοξου*. Η επιτυχία του Μπαρόκ

οφείλεται σε ένα μεγάλο βαθμό και στην στήριξη της Καθολικής εκκλησίας, η οποία χρησιμοποίησε την τεχνοτροπία του και το δραματικό του ύφος για την αναπαράσταση πολλών θρησκευτικών θεμάτων που προκαλούσαν την συναισθηματική συμμετοχή του θεατή. Επιπλέον, η αριστοκρατία της εποχής και η βασιλική εξουσία ευνοήθηκε από το επιβλητικό ύφος του μπαρόκ για την κατασκευή ανάλογων κτιρίων ή παλατιών που ενίσχυαν το κύρος της. Σε χώρες με έντονη παρουσία του προτεσταντικού κινήματος, όπως η Ολλανδία ή η Αγγλία, το μπαρόκ δεν κατάφερε να επικρατήσει.

Σε αντίθεση με το αναγεννησιακό ύφος που βασίστηκε κυρίως στη λογική, το ύφος του μπαρόκ απευθύνεται περισσότερο στο συναίσθημα. Παράλληλα χαρακτηρίζεται σχεδόν σε όλες τις καλλιτεχνικές εκφάνσεις του από ένα αίσθημα δέους και μεγαλείου καθώς και μια υπερβολή στη διακόσμηση και την πολυτέλεια που αναδεικνύουν ένα επιβλητικό και πομπώδες ύφος. Τα κυριότερα μέσα που χρησιμοποίησε στις εικαστικές τέχνες είναι οι καμπύλες γραμμές, οι πολύπλοκοι διαπλεκόμενοι όγκοι, η αυστηρή ιεράρχηση των χώρων, η απόδοση της κίνησης, η εκμετάλλευση του φωτός και η δημιουργία έντονων αντιθέσεων είτε με τη μορφή εσοχών στην αρχιτεκτονική, είτε μέσω έντονων φωτοσκιάσεων στη ζωγραφική.»

Wikipedia, *Μπαρόκ*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αρχιτεκτονική Μπαρόκ

«Στην αρχιτεκτονική του Μπαρόκ η γλυπτική και η ζωγραφική έχουν πολύ μεγάλη σημασία. Τα κτίρια διακοσμούσαν με ζωγραφικές παραστάσεις και γλυπτά. Γενικά, κάθε αρχιτεκτονικό στοιχείο (κίονες, εσοχές ή εξοχές) αξιοποιήθηκε ως διάκοσμο από τις άλλες τέχνες. Οι προσόψεις διαμορφώθηκαν με πολλές καμπυλόγραμμες επιφάνειες. Οι διάφοροι όγκοι τοποθετήθηκαν σε ιεραρχημένα σύνολα, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην πρόσοψη των κτιρίων, η οποία δεν ήταν παράλληλη με το δρόμο, αλλά δημιουργούσε μια επιφάνεια κυματοειδή, με πολλές διακυμάνσεις στο χώρο. Για παράδειγμα, η πρόσοψη ενός κτιρίου προς μια πλατεία μπορούσε να θεωρηθεί ως "ο εσωτερικός τοίχος ενός σαλονιού", και ως τέτοιος να διακοσμηθεί ανάλογα. Εμφανίστηκε επίσης η διάθεση για πλούσια διακόσμηση στο εσωτερικό των κτιρίων με περίτεχνα γύψινα στοιχεία, με νωπογραφίες, πλούσια υφάσματα και πολύτιμα υλικά, έπιπλα, αντικείμενα από χρυσό και πολύτιμους λίθους. Ο φωτισμός διοχετευόταν στο εσωτερικό των κτιρίων από καθορισμένα ανοίγματα, τα "σημεία φυγής" στο χώρο ενισχύθηκαν με διάφορα διακοσμητικά σχέδια οφθαλμαπάτης, οι όγκοι συμπιέστηκαν ο ένας με τον άλλον και τα πλούσια διακοσμητικά στοιχεία, σε συνδυασμό με το μεγαλοπρεπή χαρακτήρα των κτιρίων, τόνιζαν την πλήρη διάθεση αποδέσμευσης από τις αρχές της Αναγέννησης. Ιδιαίτερη σημασία είχε η ένταξη των κτιρίων στην πόλη. Η σχέση της αρχιτεκτονικής με την οργάνωση του χώρου της πόλης έγινε στενότερη, και σ' αυτό ιδιαίτερο ρόλο είχε η πλατεία. Η πλατεία μπορούσε να αποτελέσει χώρο ένταξης ενός μνημείου ή το κεντρικό σημείο πολλών συγκοινωνούντων χώρων της πόλης ή ακόμα το κεντρικό σημείο διάφορων ελεύθερων χώρων της πόλης σε μια ιεραρχημένη σύνθεση.

Κέντρο της αρχιτεκτονικής την περίοδο του Μπαρόκ είναι η Ιταλία και ιδιαίτερα η Ρώμη, όπου οι νέες εκφραστικές δυνατότητες εκδηλώνονται κυρίως μέσα από τα έργα του Λορέντζο Μπερνίνι (L. Bernini, 1598-1680) και του Φραντζέσκο Μπορομίνι (F. Borromini, 1599-1667). Όμως αξιόλογα έργα της αρχιτεκτονικής Μπαρόκ κατασκευάστηκαν και στην υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά και στη

Λατινική Αμερική, όπου τα χαρακτηριστικά του Μπαρόκ μεταδόθηκαν κατά τη διάρκεια της αποικιοκρατίας, το 17ο αιώνα. Όπου επικράτησε ο Καθολικισμός, χτίστηκαν κτίρια με έντονα στοιχεία πρωτοτυπίας. Σε πολλές περιπτώσεις οι αρχιτέκτονες ήταν Ιταλοί, οι οποίοι μετέφεραν από την πατρίδα τους τις αρχές του ιταλικού Μπαρόκ και τις ανέπτυξαν προς νέες ενδιαφέρουσες κατευθύνσεις. »

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αρχιτεκτονική Μπαρόκ

«Η νέα μπαρόκ αρχιτεκτονική έκανε την εμφάνιση της στην Ιταλία και οι ιστορικοί προσδιορίζουν ως αφετηρία της το έργο του Κάρλο Μαντέρνο (1556-1603) στη Ρώμη και ειδικότερα στους ναούς της Αγίας Σουζάνας και του Αγίου Πέτρου. Πρόδρομοι της μπορούν να θεωρηθούν επίσης τα τελευταία αρχιτεκτονικά έργα του Μιχαήλ Άγγελου, όπως για παράδειγμα η *Βασιλική* του Αγίου Πέτρου. Με επίκεντρο την Ιταλία, ο ρυθμός μπαρόκ εξαπλώθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη καθώς και στην Λατινική Αμερική, κυρίως μέσω των Ιησουιτών. Οι ναοί, τα δημόσια ή ιδιωτικά κτίρια, οι εσωτερικοί διάκοσμοι αλλά και οι δημόσιοι χώροι εν γένει, αποπνέουν την αίσθηση του εξωπραγματικού, πέρα από τις ανθρώπινες διαστάσεις και κατ' επέκταση την παντοδυναμία του θεϊκού αλλά και της εκκλησιαστικής (παπικής) εξουσίας.

Ως τυπικά χαρακτηριστικά της μπαρόκ αρχιτεκτονικής μπορούμε να αναφέρουμε:

δραματική χρήση του φωτισμού με έντονες αντιθέσεις

υπερβολική χρήση διακοσμητικών στοιχείων συμπεριλαμβανομένων και μεμονωμένων γλυπτών στο εξωτερικό

μεγάλης κλίμακας διακοσμητικές αναπαραστάσεις στις οροφές των κτιρίων

έντονη σύνδεση της αρχιτεκτονικής με τη ζωγραφική

χρήση τεχνικών οπτικής "απάτης" (*trompe l'oeil*)

Το βασικό αρχιτεκτονικό μπαρόκ σχήμα προβλέπει την ύπαρξη ενός κεντρικού και κυρίαρχου οικοδομήματος στο οποίο προστίθενται δύο πλάγιες πτέρυγες και παράλληλα εμπλουτίζεται από ένα χαμηλότερο προεξέχον κτίσμα. Η μπαρόκ αρχιτεκτονική συνδέεται ουσιαστικά με μία βαθύτερη αλλαγή στην αντίληψη γύρω από το ρόλο των δημόσιων κτιρίων. Για τις πόλεις του 17ου αιώνα, το κτίριο εκλαμβάνεται ως μέρος ενός ευρύτερου συστήματος και όχι ως ένα απλό ανεξάρτητο οικοδομικό σύνολο. Κατά συνέπεια, οι δημόσιοι ελεύθεροι χώροι μεταξύ των κτισμάτων οφείλουν επίσης να σχεδιαστούν επιμελώς. Διαμορφώθηκαν έτσι δύο νέοι τύποι πλατείας, η κυκλική και η τετραγωνική. Επιπλέον οι δρόμοι οργανώνονται πιο διεξοδικά και συχνά αποτελούν επίσης αντικείμενα διακόσμησης.

Wikipedia, Μπαρόκ: αρχιτεκτονική. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA#.CE.91.CF.81.CF.87.CE.B9.CF.84.CE.B5.CE.BA.CF.84.CE.BF.CE.BD.CE.B9.CE.BA.CE.AE> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπαρόκ αρχιτεκτονική

Η **μπαρόκ αρχιτεκτονική** εμφανίζεται στις αρχές του 17ου αιώνα στην Ιταλία και γρήγορα εξαπλώνεται και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Δανείζεται το αισθητικό λεξιλόγιο της αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής και το χρησιμοποιεί με έναν πιο θεατρικό, πιο ρητορικό και πιο επιδεικτικό, εκφράζοντας τον θρίαμβο της απολυταρχικής εξουσίας και της εκκλησίας. Νέες αρχιτεκτονικές αντιλήψεις για το χρώμα, το φως και τη σκιά χαρακτηρίζουν το μπαρόκ. Σε γενικές γραμμές η μπαρόκ αρχιτεκτονική χαρακτηρίζεται από την άφθονη και υπερβολική χρήση των υλικών, παιχνιδιών σκιάς και φωτός, καθώς και χρώματος.»

Wikipedia, Μπαρόκ αρχιτεκτονική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA_%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE
(15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπερνίνι, Πλατεία του Αγίου Πέτρου (1657-1663), Ρώμη, Βατικανό.

«Στα αρχιτεκτονικά έργα του Μπερνίνι η μάζα χάνει την υπόστασή της μέσα από τον επιδέξιο χειρισμό των υλικών και των όγκων. Όσον αφορά το περιστύλιο της εκκλησίας του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη, πρότεινε μια εντυπωσιακή λύση του χώρου γύρω από το μεγαλόπρεπο κτίριο, δημιουργώντας ένα πολεοδομικό και συμβολικό σημείο ένωσης ανάμεσα στο μνημείο και την πόλη, ανάμεσα στο ναό και το εκκλησίασμα. Το περιστύλιο είναι μια αλληγορική μορφή: τα "μπράτσα" της εκκλησίας ανοίγουν, για να αγκαλιάσουν και να δεχτούν όλους τους πιστούς της οικουμένης. Η ελλειψοειδής μορφή του όχι μόνο τονίζει τη μεγαλοπρεπή είσοδο της εκκλησίας, αλλά δημιουργεί μια τεράστια πλατεία, ένα χώρο συγκέντρωσης των πιστών και μια εντυπωσιακή διαδοχή χώρων.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ζωγραφική Μπαρόκ

«Αποτελεί δύσκολο εγχείρημα να υπαγάγει κανείς στον όρο Μπαρόκ τη ζωγραφική του 17ου αιώνα. Αντίθετα με το Μανιερισμό, που απευθυνόταν με το εξεζητημένο ύφος και την επιλογή των θεμάτων του σε μια μορφωμένη μερίδα της κοινωνίας, το Μπαρόκ είναι μια τέχνη κατανοητή από όλους. Ζωγράφοι με διαφορετική τεχνοτροπία και με διαφορετικά πολιτισμικά ερεθίσματα αναζήτησαν τον εκφραστικό πλούτο ξεκινώντας από τους μεγάλους αναγεννησιακούς καλλιτέχνες και επιδίωξαν να μετατρέψουν την απλότητα σε δύναμη και την αρμονία σε ένταση του χρώματος και του φωτός. Με την προοπτική, τη θεατρικότητα των μορφών, την τεχνική του

"κιαροσκούρο" (δηλαδή την τονισμένη εναλλαγή φωτός και σκιάς) οι μορφές ξεπηδούν σχεδόν ανάγλυφες από τα έργα των ζωγράφων και το μυστήριο διαχέεται σε όλη την επιφάνεια του πίνακα. Η ζωγραφική του Μπαρόκ αποτελεί συνδυασμό διαφορετικών προσεγγίσεων των κλασικών στοιχείων και οι διάφοροι καλλιτέχνες εμφανίζουν με συγκεκριμένο τρόπο τις αντιθέσεις του 17ου αιώνα. Για παράδειγμα, ο Ιδεαλισμός και ο Ρεαλισμός* αποτελούν δύο αντίθετες αλλά και συμπληρωματικές μεταξύ τους πορείες.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Καραβάτζιο (Caravaggio, 1573-1610), "Η κλήση του Αγίου Ματθαίου" (1599-1600), λάδι σε μουσαμά, 3,28 x 3,48 μ., Ρώμη, εκκλησία Αγίου Λουδοβίκου των Γάλλων.

«Το έργο αυτό, μαζί με άλλα δύο που απεικονίζουν "Το μαρτύριο του Αγίου Ματθαίου" και τον "Άγιο με τον Άγγελο", βρίσκεται σε μία από τις πιο κεντρικές εκκλησίες της Ρώμης. Στην "Κλήση του Αγίου Ματθαίου" ο Χριστός εμφανίζεται για να καλέσει το Ματθαίο κοντά του. Ο Ματθαίος, που ήταν αξιωματικός, βρίσκεται στο χώρο της φρουράς με τους συντρόφους του. Το εσωτερικό, ένας άχαρος χώρος στρατιωτικού φυλακίου, παρουσιάζεται υποφωτισμένο, χωρίς βάθος. Οι σύντροφοι του Ματθαίου είναι απλοί άνθρωποι, που περνούν την ώρα τους παίζοντας, και είναι ντυμένοι με σύγχρονα απλά ρούχα. Στην αριστερή άκρη του πίνακα, δίπλα στο Ματθαίο, ένας άντρας μετρά απορροφημένος τα χρήματά του. Η "Κλήση" δεν αναφέρεται σε μία στιγμή του παρελθόντος, αλλά είναι τοποθετημένη στη χρονική στιγμή του παρόντος. Η χάρη του Θεού μπορεί να εκδηλωθεί οποιαδήποτε ώρα και σε οποιονδήποτε τόπο της καθημερινότητας, με πρωταγωνιστές τους απλούς ανθρώπους, τους οποίους ο Καραβάτζιο χρησιμοποιεί ως πρότυπα για τους Αγίους του. Μια λάμψη φωτός συνοδεύει την εμφάνιση του Χριστού και του Αγίου Πέτρου και πλημμυρίζει τον πίνακα. Ο διάλογος ανάμεσα στο Χριστό και το Ματθαίο είναι σύντομος. Ο Καραβάτζιο δεν αναζητά το "ωραίο" αλλά το "αληθινό", δεν επιδιώκει εκφραστικούς νεωτερισμούς, αλλά προσπαθεί να μεταφέρει στη ζωγραφική τις αντίθετες δυνάμεις από τις οποίες πηγάζει η αλήθεια της φύσης. Ο καλλιτέχνης θα πρέπει να βιώσει τις αντιξοότητες της ζωής, γιατί μόνο τότε μπορεί να μεταφέρει τις αλήθειες της στην τέχνη. Το "κιαροσκούρο" (η έντονη αντιπαράθεση φωτός και σκιάς), η ζωντανή παρουσίαση της φυσικής λεπτομέρειας, η πλαστικότητα των μορφών είναι βασικά γνωρίσματα της τέχνης του Καραβάτζιο και αποτέλεσαν σημεία αναφοράς για τους καλλιτέχνες των επόμενων γενεών στην Ιταλία αλλά και στην υπόλοιπη Ευρώπη.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπαρόκ ζωγραφική

«Ένας ορισμός της σημασίας του μπαρόκ στον κόσμο της ζωγραφικής παρέχεται από τους πίνακες που ετοίμασε ο Φλαμανδός ζωγράφος Πέτερ Πάουλ Ρούμπενς για την Μαρία των Μεδίκων στο Ανάκτορο του Λουξεμβούργου (*Palais du Luxembourg*) στο Παρίσι, στους οποίους ένας καθολικός ζωγράφος εκπλήρωνε τις εκφράσεις ενός επίσης καθολικού μαικήνα.»

Wikipedia, Μπαρόκ: Ζωγραφική. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA#.CE.96.CF.89.CE.B3.CF.81.CE.B1.CF.86.CE.B9.CE.BA.CE.AE> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Γλυπτική και Μπαρόκ

«Η γλυπτική του Μπαρόκ, στο σύνολό της, παρήγαγε έργα υψηλής τεχνικής ποιότητας, αλλά υπάκουε κυρίως στις σκηνογραφικές απαιτήσεις της αρχιτεκτονικής. Κάθε έργο επιδίωκε να προκαλέσει την έκπληξη και το θαυμασμό του θεατή. Μεγάλη σημασία αποκτά η θέαση του αντικειμένου και η ένταξή του στο χώρο, και συνεπώς το φως έχει τη μεγαλύτερη βαρύτητα στη συνολική οργάνωση του έργου. Το φως διοχετεύεται από πολλές και διαφορετικές πηγές, που πολλές φορές δεν αποκαλύπτονται ευθέως στο θεατή. Αυτό δίνει ιδιαίτερη υπόσταση στην ύλη, η οποία με τη σειρά της γίνεται εύπλαστη, υπακούοντας στην κίνηση που υπαγορεύει το φως. Τα χρωματιστά μάρμαρα, οι επιχρυσωμένες λεπτομέρειες, η λεπτή επεξεργασία των διάφορων υλικών επιτείνουν την επιθυμητή φυσικότητα. Οι καλλιτέχνες προσπαθούν να ξεπεράσουν τη φυσική βαρύτητα των υλικών και να οδηγήσουν το θεατή, μέσα από το έργο τους, στην πνευματική κάθαρση και στην έξαρση των ευγενών συναισθημάτων, ακόμα και προς το θρησκευτικό όραμα.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπερνίνι, "Η έκσταση της Αγίας Θηρεσίας" (1645-1652), μάρμαρο, ύψος 3,50 μ., Ρώμη, εκκλησία Σάντα Μαρία ντε λα Βιτόρια.

«Τα γλυπτά έργα του Μπερνίνι, με την απόδοση της κίνησης, την επεξεργασία του υλικού και την έμφαση στην πλαστικότητα, δημιουργούν την εντύπωση ότι η μάζα εξαϋλώνεται. Στο έργο αυτό, που είναι μία από τις πιο εντυπωσιακές δημιουργίες ολόκληρου του 17ου αιώνα, η Αγία Θηρεσία εικονίζεται τη στιγμή ενός θείου οράματος κατά το οποίο Άγγελος Κυρίου εμφανίζεται μπροστά της και με βέλος με χρυσή αιχμή την υποβάλλει σε δοκιμασία. Η σύνθεση του έργου ακολουθεί την περιγραφή που έκανε για το γεγονός η ίδια η Θηρεσία. Το έργο είναι τοποθετημένο σε μια κόγχη, και το φως πέφτει επάνω στο πρόσωπο της Αγίας από μια κρυφή πηγή, από ψηλά. "Η έκσταση της Αγίας Θηρεσίας" χαρακτηρίζεται από την έντονη πλαστικότητα, τα πολλά φωτεινά και σκοτεινά σημεία, τα διαφορετικά υλικά και τα πολύπλοκα αρχιτεκτονικά στοιχεία. Η αρχιτεκτονική διαμορφώνει τον περιβάλλοντα χώρο του γλυπτού, δίνοντας έτσι την αίσθηση ενός

δραματικού έργου που παίζεται μπροστά στα μάτια του θεατή.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ροκοκό

«Τα πρώτα χρόνια του 18ου αιώνα εμφανίζεται, με κέντρο τη Γαλλία (από όπου εξαπλώνεται σε ολόκληρη την Ευρώπη), το Ροκοκό. Η τεχνοτροπία αυτή χαρακτηρίζεται από τα ελαφρά παιχνιδίσματα των μορφών, κυρίως στους εσωτερικούς χώρους και στα στοιχεία του διάκοσμου. Από το μεγαλειώδη τρόπο του Μπαρόκ θα περάσουμε στη γλυκιά απόλαυση της ζωής. Αντί να πείθει και να εντυπωσιάζει, η τέχνη θέλει τώρα να ευχαριστεί.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 11. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1799/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ροκοκό

«Με τον όρο **Ροκοκό** αναφερόμαστε στην τεχνοτροπία που διαδέχθηκε το μπαρόκ και αναπτύχθηκε στις αρχές του 18ου αιώνα, κυρίως στη Γαλλία. Ως καλλιτεχνικό ρεύμα, εκδηλώθηκε κατά κύριο λόγο στη ζωγραφική, τη διακόσμηση και την αρχιτεκτονική.

Το ύφος του ροκοκό εμφανίστηκε στη Γαλλία περίπου το 1710 και διαδόθηκε στην υπόλοιπη Ευρώπη - κυρίως στη Γερμανία, την Ιταλία και την Αυστρία, κατά τη διάρκεια των επόμενων δεκαετιών. Η καθιέρωσή του συνέπεσε χρονικά με την βασιλεία του Λουδοβίκου ΙΕ' καθώς και με μία γενικευμένη αντίδραση στο αυστηρό ύφος της μπαρόκ αισθητικής. Το τέλος του ροκοκό τοποθετείται περίπου στη δεκαετία του 1760 όταν σταδιακά αντικαθίσταται ως κυρίαρχη καλλιτεχνική τάση από το ρεύμα του νεοκλασικισμού.

Κύριοι εκφραστές του ροκοκό ήταν ο Αντουάν Βαττώ (1684-1721), του οποίου η ζωγραφική του απεικόνιζε τα οράματά του για μία ζωή χωρίς δυσκολίες και καθημερινές ανάγκες, ο Φρανσουά Μπουσέ (1703-1770), ο Ζαν Νατιέ (1685-1766) και ο Ζαν Ονορέ Φραγκονάρ (1732-1866).

Wikipedia, *Ροκοκό*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%BF%CE%BA%CE%BF%CE%BA%CF%8C> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Ροκοκό ζωγραφική

Αν και το ροκοκό έχει τις ρίζες του στις καθαρά διακοσμητικές τέχνες, εκφράστηκε και μέσω της ζωγραφικής. Οι ζωγράφοι του ροκοκό χρησιμοποίησαν ντελικάτα χρώματα και πολλές καμπύλες, διακοσμώντας τους πίνακες τους με μυθολογικά στοιχεία και αγγέλους. Η ζωγραφική πορτραίτων ήταν πολύ διαδεδομένη την εποχή του ροκοκό. Σε αντίθεση με το μπαρόκ η ζωγραφική του ροκοκό ξέφυγε από τα μέχρι τότε στενά περιθώρια που επέβαλλε η εκκλησία, απεικονίζοντας ευχάριστες καθημερινές σκηνές, με ειδυλλιακά τοπία και πρόσωπα από την αριστοκρατία σε διάφορες ασχολίες.»

Wikipedia, Ροκοκό: Ζωγραφική. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%BF%CE%BA%CE%BF%CE%BA%CF%8C#.CE.96.CF.89.CE.B3.CF.81.CE.B1.CF.86.CE.B9.CE.BA.CE.AE> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Νεοκλασικισμός

«Με τον όρο "Νεοκλασικισμός" εννοούμε το ρεύμα της τέχνης που επικράτησε από το 1750 περίπου έως τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα και εξέφρασε το θεωρητικό προβληματισμό της εποχής, την επαναστατική ορμή και τα υψηλά οράματα της κοινωνίας. Σύμφωνα με τις αρχές του Διαφωτισμού, κάθε επιστημονική εξέλιξη θα έπρεπε να οδηγεί τον άνθρωπο στην αθωότητα που χαρακτήριζε τα πρωτόγονα όντα και στη δημιουργία ενός κόσμου στον οποίο θα κυβερνά ο νόμος της λογικής και της ισότητας. Τα έργα τέχνης της κλασικής αρχαιότητας, σύμφωνα με τη φιλοσοφία της εποχής, θα μπορούσαν να αποτελέσουν το πρότυπο αυτής της θεωρητικής σκέψης. Η μίμηση της αρχαιότητας θα οδηγούσε έτσι στο πλησίασμα της απλότητας της φύσης, όπου κυριαρχεί το αληθινό, το μέτρο και ο κανόνας, με αποτέλεσμα την ηθική και την πολιτική αναγέννηση της ανθρωπότητας. Η ελληνική τέχνη αναγνωρίζεται ως ο "ιδανικός τύπος" και, μέσα από τη μίμησή της, ο καλλιτέχνης του Νεοκλασικισμού στοχεύει στη μίμηση της φύσης και συνεπώς του ιδεώδους. Ως εκ τούτου, η μίμηση αυτού του "ιδανικού τύπου" μπορεί να διαφυλάξει τις αισθητικές και τις ηθικές αξίες που δε χάθηκαν με το πέρασμα του χρόνου. Το μεγαλείο της ψυχής, η ομορφιά των σωμάτων, οι ηθικές αξίες, η πολιτική αρετή, η μελωδικότητα της γλώσσας, το κλίμα είναι τα στοιχεία στα οποία βασίζεται η τελειότητα των έργων της ελληνικής τέχνης κατά το Βίνκελμαν (J.J. Winckelmann, 1717-1768), τον κυριότερο θεωρητικό του Νεοκλασικισμού. Τα έργα των καλλιτεχνών θα έπρεπε να διαποτίζονται από την "ευγενική απλότητα και το ήρεμο μεγαλείο" των έργων της κλασικής αρχαιότητας. Η ελληνική αλλά και η ρωμαϊκή αρχαιότητα αποτέλεσαν αισθητικά αλλά και ηθικά πρότυπα. [...]

Ο Νεοκλασικισμός αντιτίθεται στον υπερβολικό χαρακτήρα και στην πολύπλοκη έκφραση της τέχνης του Μπαρόκ, καθώς και στην ελαφρότητα και τη διάσπαση της μορφής του Ροκοκό. Επιδιώκει τη μετάδοση των αισθητικών αρχών που πηγάζουν από την πίστη στην αρμονία της φύσης, στη λογική και στην αντανάκλαση της ηθικής διαύγειας, της απλότητας, της κάθαρσης.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 12. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1800/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Αντόνιο Κανόβα (Antonio Canova, 1757 1822), Ταφικό μνημείο της Μαρίας Χριστίνας της Αυστρίας (1798 1805), μάρμαρο, ύψος 5,74 μ., Βιέννη, εκκλησία των Αυγουστινιανών.

«Το μνημείο της Μαρίας Χριστίνας έγινε ύστερα από παραγγελία του συζύγου της, πρίγκιπα Αλμπέρτο της Σαξονίας. Το έργο αναπαριστά μια πομπή ανθρώπων την ώρα που μεταφέρουν τη στάχτη της νεκρής στον τάφο. Η πυραμίδα είναι το σύμβολο του θανάτου. Η αργή κίνηση της πομπής και η ανοιχτή πόρτα του τάφου διαγράφουν ένα χώρο που κυριαρχείται από μια αυστηρή γεωμετρία. Τα μέλη της πομπής, τοποθετημένα ανάλογα με την ηλικία τους, τα παιδιά μπροστά και οι πιο ηλικιωμένοι πίσω, τονίζουν την αντίθεση μεταξύ της ζωής και του θανάτου. Οι τρεις γυναικείες μορφές είναι η Αγάπη, που οδηγεί τον τυφλό, η Αρετή, που κρατά το αγγείο με τη στάχτη, και η Ευτυχία, που κρατά την ανάγλυφη προτομή της Μαρίας Χριστίνας περιτριγυρισμένη από το φίδι, σύμβολο της αιωνιότητας. Στην αντίθετη πλευρά από την πομπή βρίσκεται ο Άγγελος του θανάτου και ένα λιοντάρι. Η στατικότητα της πυραμίδας έρχεται σε αντίθεση με την κίνηση του χαλιού που πέφτει επάνω στα σκαλιά και συνδέει νοητά τον εξωτερικό χώρο με το σκοτεινό εσωτερικό του τάφου. Κάθε ανθρώπινη φιγούρα κινείται ελεύθερα στο χώρο, συμμετέχοντας στη συνολική σύνθεση του έργου.»

Ζιρώ Ο., Μερτζάνη Ε., *Ιστορία της Τέχνης*, Γ' τάξη Γενικού Λυκείου, ΟΕΔΒ, κεφ. 12. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C111/62/475,1800/> (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

Μπαρόκ μουσική

«**Μουσική Μπαρόκ** ονομάζεται η μουσική που εντάσσεται στην γενική καλλιτεχνική τεχνοτροπία που ονομάζεται Μπαρόκ και αναπτύχθηκε πρώτα στην Ιταλία κατά τον 17ο αιώνα και εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη.

Είναι ένας ρυθμός πολύπλοκος, γεμάτος, εντυπωσιακός, σε αντίθεση με την ηρεμία και γαλήνη που επικρατούσε στην Αναγέννηση, αλλά και οργανωμένος και κωδικοποιημένος, χωρίς την κουραστική φόρτιση του 15ου αι. Η τέχνη του Μπαρόκ εντυπωσιάζει, συγκινεί και διεγείρει τη φαντασία με τον πλούτο των διακοσμήσεων.

Οι κατακτήσεις της εποχής αυτής είναι:

Η δημιουργία της όπερας με ενέργειες μιας ομάδας μουσικών που έφτιαξαν έναν όμιλο με το όνομα "Φλωρεντιανή Καμεράτα" με σκοπό την αναβίωση της Αρχαίας Ελληνικής τραγωδίας και με πρώτο δημιουργό τον Τζάκοπο Πέρι (1561-1633) που έγραψε σαν πρώτες όπερες τη "Δάφνη" (1597) και την "Ευρυδίκη" (1600).

Τα πρώτα στοιχεία που έδειχναν τη μετάβαση από την πολυφωνία στην ομοφωνία. Για περίπου 150 χρόνια οι δύο αυτές τεχνικές συνυπήρχαν. Ιδιαίτερα προς το τέλος της εποχής αυτής ο Γ. Σ. Μπαχ ήταν αυτός που κράτησε σαν από πείσμα την πολυφωνία στο προσκήνιο και μάλιστα γράφοντας μερικά από τα ωραιότερα έργα που είχε δώσει και ο ίδιος αλλά και η μουσική τέχνη γενικότερα.

Τα μουσικά όργανα παρουσίασαν εξελίξεις και βελτιώσεις αλλά υπήρχαν και εφευρέσεις νέων οργάνων (οι Γκουαρνέρι και οι Στραντιβάρι ήταν δύο από τις σημαντικότερες οικογένειες κατασκευαστών οργάνων της εποχής αυτής)

Πολλές κοσμικές μουσικές φόρμες αναπτύχθηκαν την εποχή αυτή όπως η Καντσόνα, η Τοκάτα, η

Συμφωνία που αρχίζει να επικρατεί με τη μορφή που της έδωσε ο Αλεσσάντρο Σκαρλάττι (1660-1725), η Σουίτα, η Φούγκα, η Πασσακάλια, το Καπρίτσιο, η Τριο-σονάτα κ.ά. και θρησκευτικές όπως η Καντάτα και το Ορατόριο.»

Wikipedia, Μπαρόκ μουσική. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%8C%CE%BA_%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE (15-7-16).

ΒΘ: II.i.

* * *

ΒΘ: II.iii.: Λατρευτική παράδοση (Βάπτισμα, Χρίσμα, Ευχαριστία)

Ιστορία του Βαπτίσματος

«Είναι μεγάλη τιμή και ξεχωριστό προνόμιο το να είμαστε μέλη της Εκκλησίας του Χριστού. Η ένταξή μας στην άγια **ποιίμνη** της Εκκλησίας γίνεται με το μυστήριο του Βαπτίσματος. Το σύστησε ο ίδιος ο Κύριος με την εντολή που έδωσε στους μαθητές του να βαπτίζουν τους ανθρώπους στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος (Ματθ. 28,19). Ο ίδιος βαπτίστηκε και η βάπτισή του έγινε τύπος και υπογραμμός του δικού μας Βαπτίσματος.

Στην πρώτη χριστιανική εποχή, οι άνθρωποι βαπτίζονταν μεγάλοι, όπως γίνεται σήμερα στις χώρες της ιεραποστολής και στην Ελλάδα με αρκετούς οικονομικούς πρόσφυγες. Η **κατήχησή** τους κρατούσε τρία χρόνια και τη νύχτα του Πάσχα βαπτίζονταν ομαδικά. Ανάλογα με το στάδιο της κατήχησης λέγονταν: ακροώμενοι, κυρίως κατηχούμενοι και φωτιζόμενοι. Οι πρώτοι άκουγαν το λόγο του Θεού, χωρίς άλλη υποχρέωση. Οι δεύτεροι παρακολουθούσαν το πρώτο μέρος της Θείας Λειτουργίας με την υποχρέωση να ζουν χριστιανικά και οι τρίτοι ήταν εκείνοι που τους χώριζαν από το Βάπτισμα λίγες εβδομάδες. Αλλά και μετά το Βάπτισμα συνεχιζόταν η κατήχηση για τους νεοφώτιστους. Όταν επικράτησε ο νηπιοβαπτισμός (5ος αι.), η κατήχηση ανατέθηκε στον ανάδοχο και στους γονείς του νηπίου.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η τελετή του Βαπτίσματος στην Ορθόδοξη Εκκλησία

«Πριν αρχίσει το Βάπτισμα, ο ιερέας και ο ανάδοχος, κρατώντας στην αγκαλιά του το νήπιο, στέκονται στον πρόναο. Ο ιερέας, αφού σφραγίσει το πρόσωπο του παιδιού στο όνομα της Αγίας Τριάδος με το σημείο του σταυρού και εκφωνήσει το όνομα, διαβάζει ορισμένες ευχές. Στη συνέχεια, με στραμμένο το νήπιο προς τη δύση, γίνεται η απόταξη, η αποκήρυξη του σατανά. Ακολουθεί, με στροφή προς την ανατολή, που είναι (συμβολικά) το φωτεινό βασίλειο του Χριστού, η σύνταξη με αυτόν. Η παράδοση στην αγκαλιά του Χριστού επισφραγίζεται με την απαγγελία του Συμβόλου της Πίστεως. Τέλος, όπως λέει η τελευταία ευχή, παρακαλείται ο Θεός

να προσκαλέσει το δούλο του στο άγιο φώτισμα και να τον αξιώσει της μεγάλης του χάρης. Το περιεχόμενο των ευχών υπογραμμίζει και το ρόλο του αναδόχου. Ομολογεί για λογαριασμό του παιδιού την πίστη της Εκκλησίας, που πρέπει να 'ναι σαρκωμένη και έκδηλη και στη δική του τη ζωή. Αυτή θα δει το παιδί, όταν μεγαλώσει, και αυτή θα μιμηθεί.

Μετά ακολουθεί η καθαυτό τελετή του Βαπτίσματος. Πρώτα αγιάζεται το νερό και ευλογείται το λάδι με ευχές. Έπειτα λαδώνεται το παιδί από τον ιερέα και στη συνέχεια βυθίζεται τρεις φορές στην κολυμβήθρα. Η τριπλή κατάδυση και ανάδυση στο νερό της κολυμβήθρας σημαίνει τη συμμετοχή του βαπτιζόμενου στην τριήμερη ταφή και την Ανάσταση του Χριστού. Στη συνέχεια, χρίεται με άγιο μύρο, και το ντύνουμε στα ολόλευκα. Ανήκει πια στο Χριστό και στην Εκκλησία.

Τα υλικά που χρησιμοποιούνται στο Βάπτισμα έχουν τη σημασία τους. Το νερό με τις ιδιότητες του καθαρισμού, της καταστροφής (πλημμύρας) και της ζωτικότητας συμβολίζει αυτά που γίνονται: ο πιστός καθαρίζεται από την αμαρτία, θάβει τον παλιό άνθρωπο και αναγεννιέται σε μια νέα ζωή. Αλείφεται με λάδι, όπως οι αθλητές της πάλης, γιατί θα παλέψει ενάντια στο κακό και στην αμαρτία. Έχουμε ακόμη μια συμβολική πράξη: το κόψιμο λίγων τριχών από το κεφάλι, από τέσσερα σημεία σε σχήμα σταυρού. Η πράξη αυτή συμβολίζει αφενός μεν μια μικρή θυσία του βαπτιζόμενου στο Λυτρωτή του και αφετέρου ότι ο νέος χριστιανός ανήκει πλέον στον Χριστό όπως οι δούλοι στην αρχαία εποχή που με την κουρά ανήκαν στον κύριό τους.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ευχή από την ακολουθία του Βαπτίσματος

«Στο όνομά σου, Κύριε και Θεέ της αλήθειας, και του μονογενούς σου Υιού και του Αγίου σου Πνεύματος, βάζω το χέρι μου πάνω στο δούλο σου (δείνα), που αξιώθηκε να καταφύγει στη βοήθεια που δίνει το άγιο Όνομά σου και να φυλαχτεί κάτω από τις φτερούγες σου. Διώξε απ' αυτόν την παλιά εκείνη πλάνη και γέμισέ τον με πίστη, ελπίδα και αγάπη για σένα, ώστε να μάθει πως εσύ 'σαι ο μόνος και αληθινός Θεός και ο μονογενής σου Υιός, ο Κύριος μας Ιησούς Χριστός, και το Άγιο σου Πνεύμα. Δώσ' του τη δύναμη να τηρεί όλες τις εντολές σου και να φυλάξει τα αρεστά σε σένα γιατί αν τα κάμει αυτά ο άνθρωπος θα ζήσει σύμφωνα μ' αυτά. Γράψε τον στο βιβλίο της ζωής σου και ένωσε τον με την ποιμνη του λαού σου. Ας δοξαστεί από αυτόν το άγιο όνομά σου, και του αγαπητού σου Υιού, του Κυρίου μας Ιησού Χριστού και του ζωοποιού σου Πνεύματος...»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ευχή από την ακολουθίας του Βαπτίσματος

«Δέσποτα Κύριε και Θεέ μας, προσκάλεσε το δούλο σου (δείνα) στο άγιο σου φώτισμα, και αξίωσέ τον να λάβει τη μεγάλη αυτή χάρη του αγίου σου Βαπτίσματος. Ξέντυσέ τον από την παλιά του κατάσταση, και ανανέωσέ τον για να απολαύσει την αιώνια ζωή και γέμισέ τον με τη δύναμη του Αγίου σου Πνεύματος, για να ενωθεί με το Χριστό σου. Και αυτό για να μην είναι πια παιδί με σαρκικό φρόνημα, αλλά παιδί της δικής σου Βασιλείας...»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ευχή από την ακολουθίας του Βαπτίσματος

«[...]Εσύ λοιπόν, Δέσποτα, βασιλιά των πάντων, σπλαχνική, χάρισε σ' αυτόν και τη σφραγίδα της δωρεάς του αγίου και παντοδύναμου και αξίου προσκύνησης Πνεύματος σου και τη μετάληψη του αγίου Σώματος και του τιμίου Αίματος του Χριστού σου. Φύλαξε αυτόν στον αγιασμό σου. Στερέωσέ τον στην ορθόδοξη πίστη. Γλύτωσέ τον από τον πονηρό κι απ' όλα τα τεχνάσματά του και με το σωτήριο φόβο σου διατήρησε την ψυχή του σε καθαρότητα και σε αρετή. Έτσι ώστε να σου είναι ευάρεστος με κάθε έργο και λόγο και να γίνει υιός και κληρονόμος της επουράνιας βασιλείας σου...»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Ορθόδοξη θεολογία του μυστηρίου του Βαπτίσματος

«Το Βάπτισμα ενός παιδιού είναι σημαντικό γεγονός της ζωής του και μια ωραία οικογενειακή γιορτή. Για την Εκκλησία όμως έχει ευρύτερες διαστάσεις: πολιτογραφεί και εγγράφει στα μητρώα της ένα ακόμη μέλος της. Ένα νέο λιθαράκι μπαίνει στην οικοδομή της.

Όταν ο ιερέας, ο ανάδοχος και το παιδί περιφέρονται γύρω από την κολυμβήθρα, ψάλλεται ο στίχος: “όσοι βαφτισθήκατε στο όνομα του Χριστού, έχετε ντυθεί το Χριστό” (Γαλ. 3, 27). Τα λόγια αυτά σημαίνουν πως αυτός που βαπτίστηκε απαλλάχτηκε από την προπατορική αμαρτία. Αν είναι μεγάλος, απαλλάχτηκε από όλες του τις αμαρτίες. Ακόμη περισσότερο: απέβαλε τη θνητή του φύση και ντύθηκε το άφθαρτο και | αθάνατο ένδυμα του Χριστού, όπως λένε και τα κείμενα του μαθήματος μας. Έτσι, το Βάπτισμα δεν είναι μόνο λουτρό που καθαρίζει, αλλά «λουτρό παλιγγενεσίας» (Τίτ. 3, 5), δηλαδή αναγέννησης, νέας δημιουργίας. «Είναι λύτρο για τους αιχμαλώτους. Συγχώρεση για τα αμαρτήματα. Θάνατος της αμαρτίας. Αναγέννηση για την ψυχή. Ένδυμα φωτεινό. Άγια και ανεξίτηλη σφραγίδα. Όχημα που φέρνει στον ουρανό. Πραγματική

απόλαυση της μακαριότητας του Παραδείσου. Χάρισμα υιοθεσίας. Εγκαθιστά στην ψυχή μας τη Βασιλεία των ουρανών». (Κυρίλλου Ιεροσολύμων, Προκατήχηση 16, ΒΕΠ 39, 46).»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Το μυστήριο του Χρίσματος στην Ορθόδοξη Εκκλησία

«Στην ακολουθία του Βαπτίσματος, είναι ενσωματωμένο και το μυστήριο του Χρίσματος. Η πράξη της χρίσης είναι γνωστή από την Παλαιά Διαθήκη. Βασιλείς, ιερείς, προφήτες χρίονται πριν αναλάβουν το έργο τους. Ήταν σημάδι κλήσης και αφιέρωσης στο Θεό. Ο Κύριος είναι ο Μεσσίας (=χρισμένος), γιατί ως άνθρωπος χρίστηκε με το Άγιο Πνεύμα κατά τη Βάπτισή του. Στην Καινή Διαθήκη, βλέπουμε τους αποστόλους να θέτουν τα χέρια τους στους βαπτιζόμενους, οι οποίοι με τη **χειροθεσία** αυτή λάβαιναν το Άγιο Πνεύμα (Πράξ. 8, 17).

Ο ιερέας, ύστερα από κατάλληλη ευχή, χρίει το νεοφώτιστο σ' όλα τα μέρη του σώματος του με Άγιο Μύρο κάνοντας το σημείο του σταυρού και λέγοντας: "Σφραγίς δωρεάς Πνεύματος Αγίου. Αμήν". Η συμβολική αυτή πράξη βεβαιώνει τη δωρεά των χαρισμάτων του Αγίου Πνεύματος.

Έτσι το Χρίσμα έχει μια βαθύτερη σημασία. Με το μυστήριο του Βαπτίσματος γίνουμε νεοσύλλεκτοι στρατιώτες του Χριστού. Με το Χρίσμα εξοπλιζόμαστε, τελειοποιούμε τις πνευματικές μας δυνάμεις, γινόμαστε κοινωνοί και μέτοχοι της ζωής του Χριστού. Δε φθάνει που ξαναγεννηθήκαμε, πρέπει και πνευματικά να προοδεύσουμε. Ο καθένας μας ως μέλος της Εκκλησίας πρέπει να είναι: βασιλιάς, που κυριαρχεί στα πάθη του, ιερέας, που προσφέρει στον Κύριο πνευματικές θυσίες και προφήτης, που διδάσκει τους συνανθρώπους του. Επειδή αξιωθήκαμε να χριστούμε, έχουμε το όνομα χριστιανός και είναι τιμή μας αυτό. Οι πρώτοι χριστιανοί όταν σύρονταν στα δικαστήρια και τους ρωτούσε ο δικαστής ποιο ήταν το όνομά τους, απαντούσαν: «Είμαστε χριστιανοί». Ας διδαχτούμε από το παράδειγμά τους.»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 21. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3346/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία στην Ορθόδοξη Εκκλησία

«Όταν τελείται Θεία Λειτουργία, ξεκινάμε από τα σπίτια μας για να πάμε στο ναό. Πηγαίνουμε εκεί, όπου μας περιμένει ο αναστημένος Κύριος, γιατί ξέρουμε τι χαρίζει η θεία λατρεία στα μέλη της Εκκλησίας. Εκεί συνειδητοποιούμε ότι:

1. Είμαστε ένα σώμα, το σώμα του Χριστού. Όπως το λέει ο Απ. Παύλος: «Έτσι και το πλήθος των χριστιανών είμαστε ένα σώμα χάρη στο Χριστό, και καθένας μας αποτελεί μέλος του σώματος, που μέλη του είναι κι όλοι οι άλλοι» (Ρωμ. 12, 4-5).

2. Αφού είμαστε ενωμένοι με το Χριστό, είμαστε δεμένοι και μεταξύ μας. Αυτό φαίνεται καλύτερα όταν κοινωνούμε. Μεταλαμβάνουμε από τον έναν άρτο και το ένα ποτήριο, όπως το λέει ο Απ. Παύλος: “Όπως ο άρτος είναι ένας, έτσι κι εμείς αποτελούμε ένα σώμα, αν και είμαστε πολλοί, γιατί όλοι τρώμε από τον ίδιο άρτο” (Α' Κορ. 10,17) και η ευχή του παραπάνω κειμένου. Η ενότητα των πιστών που υπάρχει στο λατρευτικό χώρο σφυρηλατείται από την ειρήνη και την αγάπη, όπως υπογραμμίζει το κείμενο που ακολουθεί. Αυτές δένουν τους ανθρώπους και ιδιαίτερα τους πιστούς, ενώ η ταραχή και το μίσος τους χωρίζουν. Γι' αυτό ακούγονται στην εκκλησία τα: “εν ειρήνη του Κυρίου δεηθώμεν” και “αγαπήσωμεν αλλήλους ίνα εν ομολογία ομολογήσωμεν”.

Η ενότητα των πιστών στη Θεία Λειτουργία είναι ένα γεγονός που ξεπερνάει τα όρια του ατομισμού. Η κοινότητα των πιστών προσεύχεται όχι μόνο για τους παρόντες στη σύναξη, αλλά και για όσους δεν μπόρεσαν να παραστούν ακόμη και για όσους δείχνουν εχθρική διάθεση απέναντι της.

3. Στη Θεία Λειτουργία συμμετέχουμε προσευχόμενοι. Η ιερουργία δεν είναι μόνο έργο των ιερέων είναι και δικό μας, του λαού. Το λέει και η λέξη λειτουργία, που είναι σύνθετη από το λείτος= λαός + έργο. Απαντούμε στις εκφωνήσεις του ιερέα με τα “Κύριε ελέησον”, “Αμήν” κ.ά. Και ομολογούμε την πίστη μας όχι μόνο με την απαγγελία του «Πιστεύω», αλλά και με τους ύμνους, που συνοψίζουν τις αλήθειες της.

4. Μπαίνοντας στο ναό είναι σαν να πατούμε στον ουρανό. Ο χρόνος καταργείται, γιατί ζούμε συγχρόνως τη ζωή και το έργο του Χριστού (παρελθόν), αυτό που γίνεται τώρα με τη σύναξη των πιστών και το δεσμό τους με τον Κύριο (παρόν) και αυτό που θα 'ρθει, το προσδοκώμενο, το αιώνιο. Αυτό το τελευταίο είναι η Βασιλεία των ουρανών που προγευόμαστε με τα τελούμενα στη Θεία Λειτουργία.

5. Με όλα αυτά αγιαζόμαστε, ζούμε την πίστη μας, παίρνουμε τη χάρη του Θεού, είμαστε ενωμένοι μαζί του. Το λέει δυνατά ο ιερέας: “Η χάρις του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού και η αγάπη του Θεού και Πατρός και η κοινωνία του αγίου Πνεύματος εἴη μετά πάντων υμῶν”. Έτσι «φεύγει η απιστία, αυξάνει η πίστη, ελαττώνεται η κακία, προσδεύει η αρετή, εξαφανίζεται η άγνοια, προστίθεται η γνώση» (Μαξίμου Ομολογητού, Μυσταγωγία 24).»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 15. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/898,3334/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Θ. Ευχαριστία και το έργο της Εκκλησίας

«Με όσα ειπώθηκαν παραπάνω, γίνεται φανερό ότι η Εκκλησία μας διδάσκει, μας αγιάζει, μας ποιμαίνει. Στη θεία λατρεία, ακούγεται ο λόγος του Θεού, ο οποίος αναλύεται στους πιστούς με το κήρυγμα.

Μια δεύτερη δωρεά της θείας λατρείας είναι ο αγιασμός, η θεία χάρη. Το λέει ο ιερέας απευθυνόμενος στο Θεό: «Εσύ που δέχτηκες τα τίμια δώρα από μας, στείλε μας σε ανταπόδοση τη θεία χάρη και τη δωρεά του Αγίου Πνεύματος».

Τέλος, η Εκκλησία μάς καθοδηγεί με τους πνευματικούς ποιμένες οι οποίοι φροντίζουν και για τις υλικές ανάγκες των ενοριτών. Ιδρύματα, στέγες ορφανών και γερόντων προσφέρουν θαλπωρή και παρηγοριά σε πολλές πονεμένες ψυχές. Αυτά γίνονταν και στην αρχαία Εκκλησία: η

λατρευτική σύναξη ήταν συνδυασμένη με τη φιλανθρωπία.

Φεύγοντας από το ναό και έχοντας ζήσει αυτό που μας πρόσφερε η Θεία Ευχαριστία, ενωμένοι με όλους τους χριστιανούς με το σύνδεσμο της ειρήνης, και της αγάπης, ξαναγυρίζουμε στον κόσμο, για να πούμε και σ' άλλους τι προσφέρει στον άνθρωπο η Εκκλησία του Χριστού.»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 15. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/898,3334/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Θεία Ευχαριστία και Εκκλησία: η Ορθόδοξη κατανόηση

«2. Ἡ ἀποστολική καί πατερική παράδοσις, στοιχοῦσα τοῖς συστατικοῖς λόγοις τοῦ Κυρίου καί ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τόν Μυστικόν Δεῖπνον μετά τῶν μαθητῶν αὐτοῦ διά τό μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, προέβαλε τόν χαρακτηρισμόν τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σώματος Χριστοῦ» (Ματθ. κστ', 26· Μάρκ. Ιδ', 22· Λουκ. Κβ', 19· Α' Κορ. Ι', 16-17· ια', 23-29) καί τόν συνέδεσε πάντοτε πρός τό μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ἐτονίσθη πάντοτε ἡ ἄρρηκτος σχέσις τόσον τοῦ ὄλου μυστηρίου τῆς ἐν Χριστῷ θείας Οἰκονομίας πρός τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καί τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας πρός τό μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἡ ὁποία βεβαιοῦται συνεχῶς εἰς τήν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας διά τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, πιστή εἰς τήν ὁμόφωνον ταύτην ἀποστολικὴν παράδοσιν καί μυστηριακὴν ἐμπειρίαν, ἀποτελεῖ τήν ἀύθεντικὴν συνέχειαν τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη ὁμολογεῖται εἰς τό Σύμβολον τῆς πίστεως καί βεβαιοῦται διά τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως, αἰσθάνεται μείζονα τήν εὐθύνην αὐτῆς ὄχι μόνον διά τήν ἀύθεντικὴν βίωσιν τῆς ἐμπειρίας αὐτῆς ὑπό τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀλλὰ καί διά τήν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας πρός πάντας τοὺς ἀνθρώπους.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από: <https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ἡ Θεία Ευχαριστία ὡς ἔνωση με τὸν Θεὸ καὶ μεταξύ τῶν χριστιανῶν

«Ἡ μετοχή εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν εἶναι πηγὴ ἀποστολικοῦ ζήλου πρός εὐαγγελισμόν τοῦ κόσμου. Μετέχοντες τῆς θείας Εὐχαριστίας καί προσευχόμενοι ἐν τῇ ἱερᾷ Συνάξει ὑπὲρ τῆς Οἰκουμένης, καλούμεθα νὰ συνεχίσωμεν τὴν «λειτουργίαν μετὰ τὴν Λειτουργίαν» καί νὰ δίδωμεν τὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως ἡμῶν ἐνώπιον Θεοῦ καί ἀνθρώπων, μοιραζόμενοι τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ μεθ' ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπήκοοι πρός τὴν σαφῆ ἐντολὴν τοῦ Κυρίου πρό τῆς Ἀναλήψεώς Του: «καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλὴμ καί ἐν πάσῃ τῇ

Ἰουδαία καί Σαμαρεία καί ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. Α', 8). Τά λόγια πρό τῆς θείας κοινωνίας «μελίζεται καί διαμερίζεται ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καί μή διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καί μηδέποτε δαπανώμενος», ὑποδεικνύουν ὅτι ὁ Χριστός ὡς «ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. Α', 29) καί ὡς «Ἄρτος Ζωῆς» (Ἰωάν. Στ', 48) προσφέρεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἡ αἰώνια Ἀγάπη, ἐνόντων ἡμᾶς μέ τόν Θεόν καί πρός ἀλλήλους. Μᾶς διδάσκει νά διανεμώμεν τά δῶρα τοῦ Θεοῦ καί νά προσφέρωμεν τόν ἑαυτὸν μας πρός πάντας μέ χριστοειδῆ τρόπον.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπό:

<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ἡ Θεία Εὐχαριστία τὸ κέντρο τῆς ζωῆς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας

«Ἐπὶ τὸ πνεῦμα αὐτό, ἡ ἀνά τὴν οἰκουμένην Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, οὔσα ἡ ἐν Χριστῷ φανέρωσις τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, βιοῖ τὸ ὅλον μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν αὐτῆς, μέ ἐπίκεντρον πάντοτε τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ προσφέρει εἰς ἡμᾶς οὐχί τροφήν ἐπίκτητον καί φθαρτὴν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ζώηρρυτον Δεσποτικόν Σῶμα, «τόν οὐράνιον Ἄρτον», «ὃς ἐστὶ φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθαρτῆριον ἀλεξίκακον» (Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, *Πρὸς Ἐφεσίους*, Κ'. PG 5, 756). Ἡ θεία Εὐχαριστία ἀποτελεῖ τὸν ἐσώτατον πυρῆνα καί τῆς συνοδικῆς λειτουργίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, καθὼς καί τὴν αὐθεντικὴν βεβαίωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας [...].»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπό:

<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ Θεία Εὐχαριστία

«1) Βασικὴ προτεραιότητα τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ὑπῆρξε ἡ διακήρυξις τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Στηριγμένη στὴ θεία Εὐχαριστία καί τὴν Ἀποστολικὴν Διαδοχὴν τῶν Ἐπισκόπων, ἡ ὑφισταμένη ἐνότητα εἶναι ἀνάγκη νά ἐνισχύεται καί νά φέρνει νέους καρπούς. Ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καί Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶναι Θεανθρώπινη κοινωνία, πρόγευση καί βίωσις τῶν Ἐσχάτων ἐντὸς τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὡς μία διαρκὴς Πεντηκοστή εἶναι ἀσίγαστη προφητικὴ φωνή, παρουσία καί μαρτυρία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης. Πιστὴ στὴν ὁμόφωνη Ἀποστολικὴ Παράδοσις καί μυστηριακὴ ἐμπειρία ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντικὴν συνέχειαν τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὁμολογεῖται στό Σύμβολο τῆς Πίστεως καί ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία μας βιώνει τὸ μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας στὴ μυστηριακὴν ζωὴν μέ ἐπίκεντρο τὴν θείαν Εὐχαριστίαν. [...] Κάθε τοπικὴ Ἐκκλησία, προσφέρουσα τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, εἶναι ἡ ἐν τόπῳ παρουσία καί φανέρωσις τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Μήνυμμα Τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Πρὸς τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ καὶ κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως.*
Ανακτήθηκε από: <https://www.holycouncil.org/-/message?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Ορθόδοξη Θεία Λειτουργία

«Η Θεία Λειτουργία διακρίνεται σε δύο τμήματα. Το πρώτο ονομάζεται «Λειτουργία των Κατηχουμένων», διότι κατά τη διάρκειά του παρέμεναν στο ναό και οι κατηχούμενοι (δηλαδή αυτοί που προετοιμάζονταν για το Βάπτισμα). Το δεύτερο τμήμα ονομάζεται «Λειτουργία των πιστών», διότι σ' αυτό παραβρίσκονταν μόνο όσοι με το Βάπτισμά τους εντάχθηκαν στο «σώμα του Χριστού», οι πιστοί.

[...] τα αναγνώσματα, είναι και το σημαντικότερο γεγονός κατά το πρώτο μέρος της Θείας Λειτουργίας. Το αποστολικό ανάγνωσμα περιλαμβάνει μια περικοπή από τις Πράξεις των Αποστόλων ή τις Επιστολές της Καινής Διαθήκης. Το ευαγγελικό ανάγνωσμα μας υπενθυμίζει κάποια πτυχή από το κήρυγμα του Κυρίου, από τα θαύματά του ή από άλλα γεγονότα της επίγειας ζωής του. Και τα δύο αναγνώσματα έχουν σκοπό να υπενθυμίσουν στους χριστιανούς τις θεμελιακές αλήθειες της πίστης και να τους ενισχύσουν στον πνευματικό τους αγώνα. Ο λόγος του Θεού που ακούγεται στη λατρεία έχει μια αμεσότητα: ο ίδιος ο Κύριος βρίσκεται ανάμεσά μας και μας διδάσκει. Η ώρα των αναγνωσμάτων είναι ιερή, επειδή δε γίνεται απλή ανάγνωση της Καινής Διαθήκης αλλά βίωση της θεϊκής παρουσίας. Γι' αυτό και ζητούμε τη χάρη του Θεού για την κατανόηση τους.

Κατά τη Θεία Λειτουργία, προσευχόμαστε στο Θεό για ολόκληρη τη δημιουργία. Μέσα από τις «αιτήσεις» (παρακλήσεις) του διακόνου ή του ιερέα, παρακαλούμε το Θεό για την πόλη που κατοικούμε, αλλά και για όλες τις πόλεις και τους ανθρώπους που μένουν σ' αυτές, τον παρακαλούμε για ευεργετική πνοή του ανέμου, για ευφορία της γης, για ειρήνη, γι' αυτούς που ταξιδεύουν, για τους αρρώστους, τους καταπονημένους, τους αιχμαλώτους, για να μας διαφυλάξει από κάθε θλίψη, οργή, κίνδυνο και ανάγκη.

Μέσα από [...] τα αιτήματα γίνεται σαφές ότι κατά τη Θεία Λειτουργία εκδηλώνεται βαθύτατο ενδιαφέρον για τον άνθρωπο, αλλά και για τον κόσμο που τον περιβάλλει. Τα αιτήματα απευθύνονται στη θεϊκή αγάπη, την οποία ο χριστιανός καλείται να μιμηθεί, προσευχόμενος για όλους τους ανθρώπους. Κατά τη Θεία Λειτουργία, οι χριστιανοί προσευχόμενοι γίνονται η ψυχή του κόσμου. Οι αιτήσεις μας θυμίζουν ακόμη ότι από το Θεό εξαρτάται η ύπαρξη και η συντήρηση της δημιουργίας.

[...] Στο δεύτερο μέρος (τη «Λειτουργία των πιστών»), δεν μπορεί ο χριστιανός να συμμετάσχει χωρίς να ζητήσει και να δώσει συγχώρηση. Γι' αυτό, πριν να ομολογήσουν την κοινή τους πίστη με το Σύμβολο της Πίστεως, καλούνται οι χριστιανοί από τον ιερέα ν' αλληλοσυγχωρεθούν, γιατί μόνο μ' αυτή την προϋπόθεση μπορούν να προσέλθουν στη Θεία Μετάληψη. Μεταλαμβάνοντας το Σώμα και το Αίμα του Κυρίου, οι πιστοί γίνονται ένα σώμα. Επομένως η ενότητα αυτή απαιτεί την απομάκρυνση, από τις ψυχές των πιστών, κάθε διαφοράς που τους χωρίζει.

Το τμήμα που ακολουθεί μετά το Σύμβολο της Πίστεως ονομάζεται Αγία Αναφορά διότι τα Τίμια Δώρα (ο άρτος και ο οίνος) προσφέρονται προς το Θεό. Ο ιερέας έχει ένα σύντομο διάλογο με το λαό, τονίζοντας την ιερότητα των στιγμών που θ' ακολουθήσουν και προτρέποντάς τους να υψώσουν τις καρδιές τους στον ουρανό. Ακολουθεί η ανάμνηση όλων όσων έκαμε ο Θεός για τον

άνθρωπο, από την ώρα της δημιουργίας του μέχρι το Μυστικό Δείπνο, όπου ο Κύριος ίδρυσε το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

Στο σημείο εκείνο της Θείας Λειτουργίας αφού θυμηθούμε τις ευεργεσίες του Θεού, ο ιερέας προσεύχεται στο Θεό για να στείλει το άγιο Πνεύμα, ώστε ο άρτος και ο οίνος να μεταβληθούν σε Σώμα και Αίμα Χριστού. Η στιγμή αυτή είναι η κορύφωση της Θείας Λειτουργίας. Αμέσως μετά τον καθαγιασμό των Τιμίων Δώρων διαβάζονται τα λεγόμενα δίπτυχα. Η λέξη αυτή σημαίνει έναν κατάλογο με δύο πτυχές, όπου έγραφαν τα ονόματα των ζωντανών και των νεκρών. Η ανάγνωση των δίπτυχων την ούρα εκείνη μας υπενθυμίζει ότι είμαστε όλοι (ζωντανοί και νεκροί) ενωμένοι. Μέσα στο κλίμα αυτής της ενότητας, οι πιστοί προετοιμάζονται για τη Θεία Κοινωνία, ζητώντας από το Θεό να συγχωρήσει τις αμαρτίες και να προετοιμάσει τις ψυχές, ώστε να δεχτούν το Σούμα και το Αίμα του Κυρίου.

Στη συνέχεια, ο ιερέας προσκαλεί τους πιστούς να μεταλάβουν «με φόβο Θεού, με πίστη και με αγάπη». Η χαρά από τη Θεία Κοινωνία αποτυπώνεται στον ύμνο που ψάλλουν οι χριστιανοί μετά τη Θεία Μετάληψη: «Είδαμε το φως το αληθινό, πήραμε το επουράνιο άγιο Πνεύμα, βρήκαμε πίστη αληθινή, προσκυνώντας την αδιαίρετη Τριάδα, γιατί αυτή μας έσωσε» αλλά και στην προσευχή ευχαριστίας προς το Θεό. Αυτός είναι και ο επίλογος της Θείας Ευχαριστίας: η ευγνωμοσύνη προς το Θεό και η ευχή ώστε η ζωή των πιστών να βρίσκεται πάντοτε στα χέρια του.»

Απόσπασμα από την Ακολουθία του Βαπτίσματος. Βλ. Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 15. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/898,3334/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Το Χρίσμα στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«Είναι γνωστό ότι στην Καθολική Εκκλησία, τα Μυστήρια της Θείας Ευχαριστίας (Πρώτη Κοινωνία) και του Χρίσματος, χορηγούνται στα παιδιά ηλικίας 7 και 8 ετών αντίστοιχα αφού έχει προηγηθεί σχετική προετοιμασία μέσω της Κατήχησης που παρακολουθούν καθ όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, στα Κατηχητικά Κέντρα της Καθολικής μας Επισκοπής.

Με το Μυστήριο του Χρίσματος λαμβάνουμε τη Δωρεά του Αγ. Πνεύματος το οποίο στάλθηκε από τον Κύριο στους Αποστόλους την ημέρα της Πεντηκοστής.

Με τη δωρεά αυτή του Αγίου Πνεύματος οι πιστοί εξομοιώνονται τελειότερα με το Χριστό και ενισχύονται με θεϊκή δύναμη, για να δίνουν τη μαρτυρία του Χριστού, ώστε το Μυστικό του Σώμα να οικοδομείται με πίστη και αγάπη. Ο χαρακτήρας του Μυστηρίου, δηλαδή η σφραγίδα του Κυρίου, εγγαράσσεται με τέτοιο τρόπο στους πιστούς, ώστε το ιερό Μυστήριο του Χρίσματος δεν μπορεί να επαναληφθεί.»

Ρωμαιοκαθολική Επισκοπή Σύρου, *Το Μυστήριο του Χρίσματος*. Ανακτήθηκε από: <http://episkopisyrou.gr/to-mistirio-tou-chrismatos/> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Το Χρίσμα, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«Το Χρίσμα:

- προσφέρει αύξηση και εμβάθυνση στη χάρη του Βαπτίσματος: - μας ριζώνει βαθύτερα στη Θεϊκή υιοθεσία, η οποία μας κάνει να λέμε «Αββά, Πατέρα» (Ρωμ. 8,15), - μας ενώνει πιο σταθερά με τον Χριστό, - αυξάνει μέσα μας τα δώρα του Αγίου Πνεύματος, - κάνει τελειότερο το σύνδεσμό μας με την Εκκλησία, - μας χορηγεί μια ιδιαίτερη δύναμη του Αγίου Πνεύματος για να διαδίδουμε και να υπερασπίζουμε την πίστη, με λόγια και έργα, ως αληθινοί μάρτυρες του Χριστού, για να ομολογούμε γενναία το όνομα του Χριστού και ποτέ να μη ντρεπόμαστε για τον σταυρό».

Κατήχηση της Καθολικής Εκκλησίας, αριθ. 1303. Απόσπασμα στο: *Ενοριακές Καμπάνες*, τχ. 798, 28-6-2013, σ. 3. Ανακτήθηκε από: http://ek.cen.gr/enoriakes%202013/ek_798.pdf (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η σπουδαιότητα του Χρίσματος στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«1. Οι βαπτισμένοι συνεχίζουν την πορεία της χριστιανικής μύησης με το Μυστήριο του Χρίσματος, μέσω του οποίου λαβαίνουν τη δωρεά του Αγίου Πνεύματος, το οποίο στάλθηκε από τον Κύριο στους Αποστόλους την ημέρα της Πεντηκοστής.

2. Με τη δωρεά αυτή του Αγίου Πνεύματος οι πιστοί εξομοιώνονται τελειότερα με το Χριστό και ενισχύονται με θεϊκή δύναμη, για να δίνουν τη μαρτυρία του Χριστού, ώστε το Μυστικό του Σώμα να οικοδομείται με πίστη και αγάπη. Ο χαρακτήρας του Μυστηρίου, δηλαδή η σφραγίδα του Κυρίου, εγχαράσσεται με τέτοιο τρόπο στους πιστούς, ώστε το ιερό Μυστήριο του Χρίσματος δεν μπορεί να επαναληφθεί.»

Διάταξη της Ακολουθίας του Μυστηρίου του Χρίσματος, σ. 21. Ανακτήθηκε από: http://episkopisyrou.gr/wp-content/uploads/2015/06/diataxi_akolouthias_xrismatos.pdf (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η τέλεση του Μυστηρίου του Χρίσματος στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«9. Το Μυστήριο του Χρίσματος χορηγείται με επάλειψη του αγίου Μύρου στο μέτωπο και με χειροθεσία, ενώ συγχρόνως ο λειτουργός λέει: “ Λάβε τη σφραγίδα της Δωρεάς του Αγίου Πνεύματος”. [...] Η όλη η ιεροτελεστία έχει διπλή έννοια. Με τη χειροθεσία στους χριστιανούς, που γίνεται από τον Επίσκοπο και από τους συλλειτουργούς πρεσβυτέρους, εκφράζεται η βιβλική χειροθεσία με την οποία γίνεται επίκληση της Δωρεάς του Αγίου Πνεύματος, με τρόπο που ο χριστιανικός λαός κατανοεί πολύ εύκολα. Η επάλειψη με άγιο Μύρο και τα λόγια που τη συνοδεύουν υποδηλώνουν καθαρά το αποτέλεσμα της Δωρεάς του Αγίου Πνεύματος. Χριστιανός από τα χέρια του Επισκόπου με μυρωμένον έλαιο, ο βαπτισμένος λαβαίνει ένα χαρακτήρα ανεξίτηλο, τη σφραγίδα του Κυρίου, μαζί με τη Δωρεά του Αγίου Πνεύματος, που τον εξομοιώνει

τελειότερα με το Χριστό, και του δίνει τη χάρη να διαχέει την “ευωδία” μεταξύ των ανθρώπων.»

Διάταξη της Ακολουθίας του Μυστηρίου του Χρίσματος, σ. 24. Ανακτήθηκε από:
http://episkopisyrou.gr/wp-content/uploads/2015/06/diataxi_akolouthias_xrismatos.pdf (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Το Μυστήριο του Χρίσματος και η πρώτη Θεία Ευχαριστία στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία / ηλικία χρισμένου

«11. Οι ενήλικοι κατηχούμενοι καθώς και τα παιδιά που βαπτίζονται στην κατηχητική τους ηλικία, μόλις λάβουν το Βάπτισμα, γίνονται επίσης δεκτοί, σύμφωνα με την παράδοση, στο Χρίσμα και στη Θεία Ευχαριστία. [...] Σε κοινή, επίσης, για όλους ιεροτελεστία πρέπει να λαβαίνουν το Χρίσμα και τη Θεία Ευχαριστία οι ενήλικοι, που έχουν βαπτιστεί στην παιδική τους ηλικία, αφού βέβαια προετοιμαστούν κατάλληλα.

Όσον αφορά τα βρέφη (ή τα νήπια, ή τα μικρά παιδιά), στη λατινική Εκκλησία κατά γενικό κανόνα, η χορήγηση του Χρίσματος αναβάλλεται για το έβδομο περίπου έτος της ηλικίας τους. Για ποιμαντικούς όμως λόγους, κυρίως για να εμποτιστεί η ζωή των πιστών από την πλήρη υπακοή στο Χριστό τον Κύριο και από την σταθερή μαρτυρία γι' αυτόν, οι Σύνοδοι της Ιεραρχίας, μπορούν να ορίσουν μια άλλη ηλικία που θεωρούν καταλληλότερη, ώστε το ιερό Μυστήριο, μετά από την απαιτούμενη προετοιμασία, να χορηγείται σε ωριμότερη ηλικία.»

Διάταξη της Ακολουθίας του Μυστηρίου του Χρίσματος, σ. 24. Ανακτήθηκε από:
http://episkopisyrou.gr/wp-content/uploads/2015/06/diataxi_akolouthias_xrismatos.pdf (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Προϋποθέσεις για το Χρίσμα την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«12. Για να λάβει κανείς το Χρίσμα απαιτείται να είναι βαπτισμένος. Επιπλέον, αν ο πιστός έχει την ικανότητα να κρίνει, απαιτείται να βρίσκεται σε κατάσταση χάρης, να έχει μορφωθεί κατάλληλα και να μπορεί να ανανεώσει τις υποσχέσεις του Βαπτίσματος.

Καθήκον των Συνόδων της Ιεραρχίας είναι να καθορίζουν εγκαίρως τα ποιμαντικά βοηθήματα, ώστε οι υποψήφιοι, κυρίως τα παιδιά, να προετοιμάζονται κατάλληλα για το άγιο Χρίσμα.

[...] Πρέπει να προβλέπεται κυρίως η κατάλληλη κατηχητική τους προετοιμασία. Η συναναστροφή των [ενηλίκων] υποψηφίων με τη χριστιανική κοινότητα και με τον κάθε πιστό να είναι αποτελεσματική και επαρκής, ώστε να τους προσφέρει την κατάλληλη βοήθεια, έτσι που οι ίδιοι οι υποψήφιοι να μορφώνονται για να δίνουν μαρτυρία χριστιανικής ζωής, να ασκούν αποστολική δράση και να είναι αληθινή η επιθυμία τους να μετέχουν στη Θεία Ευχαριστία.»

Διάταξη της Ακολουθίας του Μυστηρίου του Χρίσματος, σ. 25. Ανακτήθηκε από:
http://episkopisyrou.gr/wp-content/uploads/2015/06/diataxi_akolouthias_xrismatos.pdf (15-7-

16).

ΒΘ: ΙΙ.ΙΙΙ.

* * *

Μελέτη Περίπτωσης: το Χρίσμα στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία Σύρου (2013)

«Τις ημέρες αυτές στην Εκκλησιαστική μας Επαρχία χορηγήθηκε το Μυστήριο του Χρίσματος στα παιδιά ηλικίας περίπου 9 ετών. Η προετοιμασία των παιδιών σε όλη τη χρονιά στόχευε στο να συνειδητοποιήσουν τη μεγάλη αξία και σημασία του ιερού Μυστηρίου που θα λάβαιναν, να κατανοήσουν τη δράση, τα δώρα και τα καλέσματα του Αγίου Πνεύματος, καλλιεργώντας το αίσθημα ότι ανήκουν στην Εκκλησία του Ιησού Χριστού. Κατά τις τελευταίες ημέρες πριν από το Χρίσμα, γονείς και ανάδοχοι συμμετείχαν σε συναντήσεις, με τον εφημέριο και τους κατηχητές.

Τα παιδιά δύο ή και περισσότερων γειτονικών ενοριών, συγκεντρώθηκαν στο Ναό μιας από αυτές, όπου ο Επίσκοπός μας π. Φραγκίσκος, χορήγησε στα παιδιά το Μυστήριο του Χρίσματος. Χρίοντας ο Επίσκοπος με το άγιο μύρο το μέτωπο κάθε παιδιού και επιθέτοντας το χέρι του, έλεγε: «Λάβε τη σφραγίδα της δωρεάς του Αγίου Πνεύματος - Η ειρήνη μαζί σου».

«Αυτή η σφραγίδα του Αγίου Πνεύματος σημειώνει ότι ανήκουμε ολοκληρωτικά στον Χριστό, ότι βρισκόμαστε για πάντα στην υπηρεσία Του, αλλά σημαίνει και την υπόσχεση της θεϊκής προστασίας κατά τη μεγάλη εσχατολογική δοκιμασία». (Κατήχηση της Καθολικής Εκκλησίας - αριθ. 1296). Τα παιδιά έχοντας δίπλα τους αναδόχους και τους γονείς, ντυμένα όλα με ομοιόμορφους χιτώνες, με σταυρό στο στήθος και κρατώντας τις λαμπάδες τους, συμμετείχαν με σοβαρότητα και ευλάβεια στην Ιερή Ακολουθία. Ανανέωσαν τις υποσχέσεις του Βαπτίσματός τους, έκαναν την ομολογία πίστεως, διάβασαν τις δεήσεις των πιστών, προσκόμισαν τα δώρα κατά την προσφορά, απήγγειλαν, μαζί με τους άλλους πιστούς, το Πάτερ Ημών και αντάλλαξαν θερμή χειραψία μεταξύ τους, με τους αναδόχους και τους γονείς ευχόμενα την Ειρήνη του Κυρίου.»

Ισίδωρος Γ. Σαλάχας, Η χορήγηση του Χρίσματος, *Ενοριακές Καμπάνες*, τχ. 798, 28-6-2013, σ. 3. Ανακτήθηκε από: http://ek.cen.gr/enoriakes%202013/ek_798.pdf (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.ΙΙΙ.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«Η παρουσία του αναστημένου Χριστού στην Ευχαριστία σημαίνει ότι όχι μόνο το πρόσωπο του Χριστού καθίσταται παρόν, αλλά και ολόκληρο το σωστικό του έργο, κυρίως τα άγια πάθη του, ο θάνατός του και η ανάστασή του, ενώ προαναγγέλλεται και η δεύτερη Παρουσία του.

Εμείς, κοινωνώντας με τον αναστημένο Χριστό, κοινωνούμε με όλο το έργο της σωτηρίας μας και έτσι η σωτηρία πραγματοποιείται για μας. Και όπως συνέβη με τους μαθητές της Εμμαούς, αναγνωρίζουμε τον Κύριο στον τεμαχισμό του άρτου και η καρδιά μας φλέγεται από χαρά γι αυτή την παρουσία» (βλ. Λκ 24,13-35). «Η Θεία Ευχαριστία», όπως λέει η Β΄ Σύνοδος του Βατικανού, «αποτελεί το αποκορύφωμα ολόκληρης της ζωής της Εκκλησίας». Αυτό σημαίνει ότι όλη η δραστηριότητα της Εκκλησίας (λειτουργική, ποιμαντική, διδακτική, κατηχητική, φιλανθρωπική κλπ.) πρέπει να οδηγεί προς τη Θεία Ευχαριστία και από αυτήν να εμπνέεται και σ' αυτήν να

βρίσκει τη δύναμή της κάθε πράξη που χαρακτηρίζει τη χριστιανική ζωή».

Απόσπασμα από την Εγκύκλιο Επιστολή (16-10-2004) της Ιεράς Συνόδου της Καθολικής Ιεραρχίας της Ελλάδας, σχετικά με το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, στο: Ισίδωρος Γ. Σαλάχας, Η πανήγυρι της Αγίας Δωρεάς, Ενοριακές Καμπάνες, τχ. 799, 19-7-2013, σ. 2. Ανακτήθηκε από: <http://ek.cen.gr/enoriakes%202013/EK799.pdf> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Το μεγάλο μυστήριο, η Θεία Ευχαριστία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«[...] αυτό το Μεγάλο Μυστήριο, το οποίο, όπως λέγει η Β΄ Σύνοδος του Βατικανού, «αποτελεί το αποκορύφωμα ολόκληρης της ζωής της Εκκλησίας». Αυτό σημαίνει ότι όλη η δραστηριότητα της Εκκλησίας (λειτουργική, ποιμαντική, διδακτική, κατηχητική, φιλανθρωπική κλπ.) πρέπει να οδηγεί προς τη Θεία Ευχαριστία και από αυτήν να εμπνέεται, και σ' αυτήν να βρίσκει τη δύναμή της κάθε πράξη που χαρακτηρίζει τη χριστιανική ζωή.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από: <http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία, μυστήριο ενότητας-κοινωνίας όλων των βαπτισμένων, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«1. [...] Η Θεία Ευχαριστία είναι το κατ' εξοχήν μυστήριο ενότητας-κοινωνίας όλων των βαπτισμένων. Από την Θεία Ευχαριστία γεννιέται η Εκκλησία ως κοινωνία προσώπων. Σ' αυτό το ιερό Μυστήριο έχουμε τη βαθιά εμπειρία ότι δεν ζούμε ως μεμονωμένα άτομα την πίστη μας, αλλά ως μέλη ενός σώματος, το οποίο ταυτόχρονα είναι Σώμα Χριστού και Εκκλησία.»

Ιερά Σύνοδος καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από: <http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Από την Ευχαριστία γεννιέται η Εκκλησία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«2. Η Θεία Ευχαριστία όχι μόνο εκφράζει την ενότητα-κοινωνία της Εκκλησίας, αλλά και την

πραγματοποιεί. Αυτό αφορά πρώτα απ' όλα στην τοπική Εκκλησία. Η τοπική Εκκλησία είναι η κοινότητα των πιστών, οι οποίοι, δια της Θείας Ευχαριστίας, επικοινωνούν με την Αγία Τριάδα, που είναι η αρχή και το τέλος ολόκληρου του μυστηρίου της ενότητας της Εκκλησίας. Έτσι η Εκκλησία, τόσο στην τοπική όσο και στην παγκόσμια επίφασή της, δημιουργείται από τη Θεία Ευχαριστία ως ζωντανό και ενωμένο σώμα. Δια της Ευχαριστίας η Εκκλησία ξεπερνά την απλή τοπική κοινωνιολογική της υπόσταση και γίνεται πραγματικά μυστηριακό, πνευματικό, ουράνιο σώμα, εικόνα της Αγίας Τριάδος.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία ως κοινωνία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**3.** Η Θεία Ευχαριστία είναι πρώτα απ' όλα «κοινωνία», Δείπνο στο οποίο ο Θεός Πατέρας καλεί τα παιδιά Του. Ως κοινωνία, η Ευχαριστία δημιουργεί την ενότητα της Εκκλησίας, ακριβώς διότι είναι συμποσιακή αδελφική συνάντηση με το Χριστό και «εν Χριστώ» με τον Πατέρα, με το Άγιο Πνεύμα και με τα αδέρφια μας. Η κοινωνία στον ίδιο Άρτο και στο ίδιο Ποτήριο τρέφει την αδελφική αγάπη, την ενότητα της σκέψης και της θέλησης, της πρωτοβουλίας και της δράσης ολόκληρης της χριστιανικής Κοινότητας.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία μετατρέπει τον άνθρωπο εν Χριστώ, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**4.** Με την Ευχαριστία πραγματοποιείται η προοδευτική μας θέωση. Ο Κύριος Ιησούς Χριστός [...] έγινε άνθρωπος και ο άνθρωπος θεοποιήθηκε. Κι αυτό διότι ενώ λαβαίνουμε τη Θεία Ευχαριστία σ' ένα ανθρώπινο σώμα, στην ψυχή λαβαίνουμε τον ίδιο το Θεό. Είναι βέβαιο ότι στο μυστήριο αυτό επιτελείται η γαμήλια ένωση της Εκκλησίας με το Χριστό. Όντως, ο πιστός, που λαβαίνει το Σώμα του Κυρίου, μετατρέπεται πραγματικά αυτός ο ίδιος στο Σώμα του Χριστού.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία φάρμακο αθανασίας, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«6.Από την αρχή η Θεία Ευχαριστία θεωρήθηκε φάρμακο αθανασίας, δηλαδή δύναμη που απελευθερώνει τον άνθρωπο από το μεγαλύτερο εχθρό, που είναι ο θάνατος.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.iii.

* * *

Η Ευχαριστία το κατ' εξοχήν μυστήριο παρουσίας του Χριστού, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**10.** Η παρουσία του αναστημένου Χριστού στην Ευχαριστία σημαίνει ότι όχι μόνο το πρόσωπο του Χριστού καθίσταται παρόν, αλλά και ολόκληρο το σωστικό του έργο κυρίως τα άγια πάθη του, ο θάνατός του και η ανάστασή του, ενώ προαναγγέλλεται και η δεύτερη Παρουσία του. Εμείς, κοινωνώντας με τον αναστημένο Χριστό, κοινωνούμε με όλο το έργο της σωτηρίας μας και έτσι η σωτηρία πραγματοποιείται για μας. [...]

11. «Παρουσία» σημαίνει ότι ένα ζωντανό πρόσωπο (αυτό του Χριστού) εισέρχεται σε κοινωνία αγάπης μαζί μας. Δεν πρόκειται για μια παθητική παρουσία, αλλά για συμβίωση, γεμάτη αγάπη, του Χριστού μαζί μας, η οποία εκφράζεται κυρίως όταν ο πιστός λαβαίνει τον Άρτο και τον Οίνο (δηλαδή ολόκληρο και ολοζώντανο το Χριστό), αλλά και όταν επικοινωνεί μαζί του προσευχόμενος ενώπιον του Αγιοτάτου Μυστηρίου. Η ευχαριστιακή παρουσία του Χριστού είναι πάντοτε διαπροσωπική, διαλογική, πρόκειται για το κατ' εξοχήν «μυστήριο» παρουσίας του Κυρίου. Ο Χριστός κοινωνεί πάντοτε μαζί μας, εξαρτάται από εμάς να κοινωνήσουμε με Εκείνον με όλη την αγάπη μας και την πιστότητά μας.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙ.iii.

* * *

Η Θεία Ευχαριστία ως θυσία, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**15.** Εμείς κοινωνώντας στα Θεία Μυστήρια κοινωνούμε με τη θυσία του Χριστού, απολαμβάνουμε την σωστική δύναμη αυτής της θυσίας και παρακινούμαστε να την μιμηθούμε

στην ζωή μας προσφέροντας τον εαυτό μας ως θυσία στο Θεό και στα αδέρφια μας.[...]

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η «Ημέρα του Κυρίου» ουσιαστική διάσταση της χριστιανικής ταυτότητας, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**19.** Υπογραμμίζουμε ακόμη μια φορά τη σπουδαιότητα της εβδομαδιαίας τέλεσης του Πάσχα στην κυριακάτικη Θεία Λειτουργία. Δυστυχώς επί των ημερών μας παρατηρείται κάποια απώλεια της χριστιανικής μας ταυτότητας και συνείδησης, έτσι η Κυριακή για πολλούς δεν είναι πια η «Ημέρα του Κυρίου», αφιερωμένη στην τέλεση της ανάμνησης του θανάτου και της ανάστασης του Χριστού, αλλά έχει γίνει απλώς το «week end» για διασκέδαση και ξεκούραση χωρίς καμιά αναφορά στο σκοπό για τον οποίο καθιερώθηκε. Είναι ανάγκη να ανακαλύψουμε την ομορφιά της χριστιανικής Κυριακής. Για μας τους χριστιανούς η Κυριακή χωρίς την Αγία Ευχαριστία παύει να είναι Κυριακή. Δεν πρόκειται για μια ηθική υποχρέωση, αλλά για τη χριστιανική ταυτότητά μας που οφείλουμε πάση θυσία να περιφρουρήσουμε, να υπερασπίσουμε και να δώσουμε μαρτύρια γι' αυτή με την ενεργό συμμετοχή μας στην κυριακάτικη Θεία Ευχαριστία.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η σημασία της Κυριακής, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**20.** Η Κυριακή είναι: α. η «ημέρα της αποστολής» κατά την οποία η χριστιανική κοινότητα στην τέλεση της Αγίας Ευχαριστίας ανακαλύπτει ότι είναι σταλμένη για να αναγγείλει στον κόσμο τα θαυμαστά έργα που επετέλεσε και επιτελεί γι' αυτήν ο Κύριος.

β. «ημέρα του ανθρώπου» διότι με τη συμμετοχή μας στην κυριακάτικη Ευχαριστία ζούμε την εμπειρία και την αγαλλίαση της εσωτερικής αλλαγής, αντλούμε τη δύναμη της σωστής χριστιανικής συμπεριφοράς.

γ. η «ημέρα της κοινότητας» διότι σε καμιά άλλη χριστιανική πράξη δεν έχουμε τόσο ζωντανή την εμπειρία της κοινότητας όσο κατά τη διάρκεια της κυριακάτικης σύναξης στην οποία όλοι εμείς, που είμαστε διασκορπισμένοι, ενωνόμαστε και γινόμαστε Σώμα Χριστού, συμμεριζόμενοι την ίδια εν Χριστώ ζωή, την ίδια πίστη, τον ίδιο Λόγο του Θεού, αλλά κυρίως τον ίδιο Ευχαριστιακό Άρτο.

δ. η «ημέρα της αγάπης». Πράγματι η Ευχαριστία αποτελεί το κατ' εξοχήν μυστήριο της αγάπης

του Θεού για μάς, γι' αυτό στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες ονομαζόταν απλώς «Αγάπη». Ο Χριστιανός, συμμετέχοντας σ' αυτό το Μυστήριο της Αγάπης, δεν μπορεί παρά να γίνει αλληλέγγυος με κάθε άνθρωπο και να μεταμορφωθεί, με τη σειρά του, σε ζωντανό σημείο και φορέα της αγάπης του Θεού μέσα στην πονεμένη ανθρωπότητα.»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Δεν εννοείται Λειτουργία χωρίς Θεία Μετάληψη, κατά την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

«**21.** Δεν εννοείται Θεία Λειτουργία χωρίς τη συμμετοχή μας στην Αγία Κοινωνία. Κάτι τέτοιο θα ήταν σαν ένα γεύμα στο οποίο ο καλεσμένος δεν τρώει, σαν μια γιορτή χωρίς χαρά, σαν μια λίμνη χωρίς νερό, σαν ένας γάμος χωρίς αγάπη.

22. Σ' αυτό το σημείο θα επιθυμούσαμε να απευθύνουμε και μια προτροπή στους ιερείς μας και στα μέλη των ενοριακών ποιμαντικών συμβουλίων. Η Θεία Κοινωνία αποτελεί την πιο ουσιώδη τροφή της χριστιανικής ζωής. Αυτή πρέπει να αποτελεί το αποκορύφωμα κάθε ποιμαντικής δράσης μέσα σε κάθε ενορία, προς αυτήν να βαδίζει και από αυτήν να απορρέει. [...]»

Ιερά Σύνοδος Καθολικής Ιεραρχίας Ελλάδος, *Εγκύκλιος Επιστολή, Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας*, 2004. Ανακτήθηκε από:

<http://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%8D%CE%BA%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B9/74-2004> (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: Το Βάπτισμα

«Άρθρον 22ον, Περί των τελετών

[...] Το βάπτισμα, γινόμενον διά καθαρού ύδατος εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, επί μεν των ενηλίκων, των μη βαπτισθέντων κατά την νηπιακήν των ηλικίαν, επέχει τόπον ομολογίας πίστεως εις τον Χριστόν, ή δηλοί ότι ο βαπτιζόμενος μετανοεί διά το παρελθόν και επιζητεί την άφεσιν των αμαρτιών αυτού, ή επισφραγίζει και βεβαιοί την ήδη ληφθείσαν σωτηρίαν• επί δε των ανηλίκων επέχει τόπον αφιερώσεως αυτών εκ μέρους των γονέων τους εις τον Κύριον• και είναι εν πάση περιπτώσει η εισαγωγή αυτών εις τον γενικόν κύκλον των μαθητών του Χριστού. Συμβολίζει δε ζωηρώς η τελετή αύτη τον καθαρισμόν της ψυχής από της ακαθαρσίας της αμαρτίας, όστις καθαρισμός πρέπει να εκτελεσθή εν τω ανθρώπω διά του Αγίου Πνεύματος, και τούτο είναι το άλλο εκείνο Βάπτισμα, το πνευματικόν και άόρατον, το οποίον μόνοις ο Χριστός δύναται να ενεργήση. Πρέπει να βαπτισθώσιν οι ομολογήσαντες πίστιν εις τον Κύριον Ιησούν Χριστόν ως ατομικόν αυτών Σωτήρα εάν μη τυγχάνωσιν ήδη βεβαπτισμένοι. Επίσης και τα τέκνα των ήδη ομολογησάντων την πίστιν ταύτην και γενομένων

μελών της ορατής Εκκλησίας. Οι άπαξ βαπτισθέντες εις το όνομα της Τριάδος εις οιαδήποτε Χριστιανικήν Εκκλησίαν δεν αναβαπτίζονται, καθότι εξεπληρώθη εις αυτούς η εντολή του Κυρίου. [...]»

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας. Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=29 (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: Το Κυριακό Δείπνο ή Ευχαριστία

«Άρθρον 22ον, Περί των τελετών

[...] Το Κυριακόν Δείπνον ή η Ευχαριστία είναι η τελετή της κοινωνίας μετά του Χριστού και μετά του λαού Αυτού, εν η δίδεται και λαμβάνεται ο άρτος και ο οίνος προς ευγνώμονα ανάμνησιν Εκείνου και της επί του Σταυρού θυσίας Αυτού. Πάντες δε οι εν πίστει λαμβάνοντες ταύτα πνευματικώς μετέχουσι του σώματος και του αίματος του Κυρίου Ιησού Χριστού προς παρηγορίαν, τροφήν και αύξησιν αυτών εν τη χάριτι. Πάντες οι ποιήσαντες δημοσία ειλικρινή ομολογίαν πίστεως εις τον Κύριον Ιησούν Χριστόν και ασκούντες υποταγήν εις τον νόμον Αυτού, μετά προηγουμένην αυτεξέτασιν δικαιούνται να προσέλθωσιν εις το Κυριακόν Δείπνον. [...]»

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.

Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=29 (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας: η αντίληψη της Ευαγγελικής Εκκλησίας για τις τελετές (μυστήρια)

«Άρθρον 22ον, Περί των τελετών

Αναγνωρίζομεν δύο τελετάς - το Βάπτισμα και το Δείπνον του Κυρίου - αίτινες συνεστήθησαν υπό του Χριστού ως σημεία και σφραγίδες της Καινής Διαθήκης, κυρωθέντα εν τω πολυτίμω αίματι Αυτού, προσέτι δε ως μέσα χάριτος, διά των οποίων όχι μόνον ζωογονείται αλλά και ενισχύεται και παρηγορείται η πίστις ημών επ' Αυτόν, και ως διατάξεις, διά της εκτελέσεως των οποίων η Εκκλησία Αυτού καλείται να ομολογή τον Κύριον αυτής και να διακρίνηται ορατως από του λοιπού κόσμου [...].»

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.

Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=29 (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Η αντίληψη της Ευαγγελικής Εκκλησίας για τα μυστήρια γενικά

«Η Ευαγγελική Εκκλησία αναγνωρίζει και εφαρμόζει τις τελετές της Θείας Ευχαριστίας, του Γάμου και της Βάπτισης. Σε αυτές δεν προσδίδει την έννοια του μυστηρίου. Δεν θεωρεί, λοιπόν, ότι κάτι το "θαυματουργικό" λαμβάνει χώρα κατά την τέλεσή τους. Ούτε και τις βλέπει ως μέσα που τα διαχειρίζεται η Εκκλησία δια των οποίων διοχετεύεται η θεία χάρη για την σωτηρία των ανθρώπων. Επιπλέον για την Ιεροσύνη, το Ευχέλαιο, το Χρίσμα και την Εξομολόγηση αρνείται όχι μόνο τον ορισμό τους ως μυστήρια αλλά και την ίδια τη βασιμότητά τους σε σχέση πάντα με τα όσα διδάσκει η Αγία Γραφή.»

Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία, Ομολογία Πίστεως της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας. Ανακτήθηκε από:

http://www.gec.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=48 (15-7-16).

ΒΘ: II.iii.

* * *

Βασικά Θέματα: III.: «Υμείς εστέ το αλάς της γης» (Μτ 5, 13): Ιεραποστολή και Διακονία

ΒΘ: III.i.: Διακονία: Οι πολλές όψεις της σε όλον τον κόσμο

Εσείς είστε το αλάτι της γης: Ιεραποστολή και Διακονία

«Ό,τι είναι το αλάτι για την τροφή, είστε κι εσείς για τον κόσμο. Αν το αλάτι χάσει την αρμύρα του, πώς θα την ξαναποκτήσει; Δε χρησιμεύει πια σε τίποτε· το πετούν έξω στο δρόμο και το πατούν οι άνθρωποι.»

Μτ 5, 13. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/Matt/5/13> (15-7-16).

ΒΘ: III.i.

* * *

Διακονία

«**διακονία** η [διακονία]: **1.** (εκκλ.) το αξίωμα και το λειτούργημα του διακόνου. **2.** προσφορά υπηρεσίας σε συνάνθρωπο, ως χριστιανικό καθήκον. || (επέκτ.) έργο που γίνεται με αφοσίωση και ανιδιοτέλεια: *Αφιέρωσε τη ζωή του στη ~ της επιστήμης.* || *Η Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος*, οργανισμός που συντονίζει την ιεραποστολική δράση της Εκκλησίας. [λόγ. < ελνστ. *διακονία*, αρχ. σημ.: `υπηρεσία`]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, "Διακονία". Ανακτήθηκε από:

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%B1&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.i.

* * *

Το “έργο διακονίας” της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«VI. 19. Τό σύγχρονον καί συνεχῶς έντεινόμενον προσφυγικόν καί μεταναστευτικόν πρόβλημα, όφειλόμενον εἰς πολιτικούς, οἰκονομικούς καί κλιματολογικούς λόγους, εὐρίσκεται εἰς τό κέντρον τοῦ παγκοσμίου ένδιαφέροντος. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία άντιμετώπισε πάντοτε καί άντιμετωπίζει συνεχῶς τούς δεδιωγμένους, τούς έν κινδύνῳ καί έν άνάγκαις, επί τῆ βάσει τῶν λόγων τοῦ Κυρίου «έπεινασα γάρ, καί έδώκατέ μοι φαγεῖν, έδίψησα, καί έποτίσατέ με, ξένος ήμην, καί συνηγάγετέ με, γυμνός, καί περιεβάλετέ με, ήσθένησα, καί έπεσκεψασθέ με, έν φυλακῆ ήμην, καί ήλθετε πρός με» (Ματθ. κε', 35-36) καί «άμήν λέγω ύμῖν, έφ' όσον έποιήσατε ένί τούτων τῶν άδελφῶν μου τῶν έλαχίστων έμοί έποιήσατε» (Ματθ. κε', 40). Καθ' όλην τήν ιστορικήν αὐτῆς πορείαν ή Ἐκκλησία εὐρίσκετο εἰς τό πλευρόν τῶν «κοπιώντων καί πεφορτισμένων» (Ματθ. ια', 28). Αείποτε ή έκκλησιαστική φιλανθρωπία δέν περιωρίζετο άπλῶς εἰς τήν περιστασιακήν άγαθοεργίαν πρός τόν ένδεή καί τόν πάσχοντα, αλλά απέβλεπε καί εἰς τήν άπάλειψιν τῶν αἰτίων, τά όποῖα δημιουργοῦν τά κοινωνικά προβλήματα. Τό «έργον διακονίας» τῆς Ἐκκλησίας (Έφεσ. δ', 12) άναγνωρίζεται ύπό πάντων.

Άπευθύνομεν λοιπόν έκκλησιν πρωτίστως πρός τούς δυναμένους νά άρουν τās αἰτίας τῆς δημιουργίας τῆς προσφυγικής κρίσεως νά λάβουν τās δεούσας θετικές άποφάσεις. Καλοῦμεν τās πολιτικές άρχάς, τούς Ὁρθοδόξους πιστούς καί τούς λοιπούς πολίτας τῶν χωρῶν, εἰς τās όποιās κατέφυγον καί συνεχίζουν νά καταφεύγουν οἱ πρόσφυγες, νά παράσχουν εἰς αὐτούς πᾶσαν δυνατήν βοήθειαν, άκόμη καί εκ τοῦ ίδίου ύστερήματος.»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:

<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.i.

* * *

Η Διακονία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«Α. 4. Ἔχομεν τήν πεποίθησιν ότι ώς «*Θεοῦ συνεργοί*» (Α' Κορ. γ', 9), δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν εἰς τήν διακονίαν ταύτην άπό κοινοῦ μεθ' όλων τῶν ανθρώπων καλῆς θελήσεως, τῶν αγαπώντων τήν κατά Θεόν εἰρήνην, έπ' αγαθῶ τῆς ανθρωπίνης κοινωνίας επί τοπικοῦ, έθνικοῦ καί διεθνοῦς έπιπέδου. Ἡ διακονία αὐτή εἶναι έντολή Θεοῦ (Ματθ. ε', 9).»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Η αποστολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, Ἡ συμβολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς έπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς έλευθερίας, τῆς άδελφοσύνης καί τῆς άγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καί άρσιν τῶν φυλετικῶν καί λοιπῶν διακρίσεων*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:

<https://www.holycouncil.org/-/mission-orthodox-church-todays-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.i.

* * *

Η αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας ως μαρτυρία αγάπης εν διακονία.

«ΣΤ. . 1. Η Όρθόδοξος Έκκλησία, έπιτελοῦσα τήν σωτήριον αὐτῆς ἀποστολήν ἐν τῷ κόσμῳ, μεριμνᾷ ἐμπράκτως διά πάντας τοὺς ἀνθρώπους χρήζοντας βοηθείας, τοὺς πεινῶντας, τοὺς ἀπόρους, τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ἀναπήρους, τοὺς ὑπερήλικας, τοὺς διωκομένους, τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς φυλακισμένους, τοὺς ἀστέγους, τὰ ὄρφανά, τὰ θύματα τῶν καταστροφῶν καί τῶν πολεμικῶν συγκρούσεων, τῆς ἐμπορίας ἀνθρώπων καί τῶν συγχρόνων μορφῶν δουλείας. Αἱ καταβαλλόμεναι ὑπό τῆς Όρθοδόξου Έκκλησίας προσπάθειαι διά τήν καταπολέμησιν τῆς ἐνδείας καί τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας ἀποτελοῦν ἔκφρασιν τῆς πίστεως αὐτῆς καί διακονίαν Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐταῦτισεν Ἐαυτὸν πρὸς πάντα ἄνθρωπον, ἰδίως πρὸς τοὺς ἐν ἀνάγκαις εὕρισκομένους: «Ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε’, 40). Ἐν τῇ πολυπύχῳ ταύτῃ κοινωνικῇ διακονίᾳ, ἡ Έκκλησία δύναται νά συνεργάζεται μετὰ τῶν διαφόρων σχετικῶν κοινωνικῶν φορέων.

5. Ὑπό τὰς τραγικὰς ταύτας καταστάσεις, κατανοεῖται ἡ τεραστία εὐθύνη τῆς Έκκλησίας διά τήν καταπολέμησιν τῆς πείνης καί πάσης ἄλλης μορφῆς ἐνδείας ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐν τοιοῦτον φαινόμενον εἰς τήν ἐποχὴν μας, κατὰ τήν ὁποίαν αἱ χῶραι ζοῦν ὑπό καθεστῶς παγκοσμιοποιημένης οἰκονομίας, ὑποδηλοῖ τήν σοβαρὰν κρίσιν ταυτότητος τοῦ συγχρόνου κόσμου, διότι ἡ πεῖνα οὐχὶ μόνον ἀπειλεῖ τό θεῖον δῶρον τῆς ζωῆς ὀλοκλήρων λαῶν, ἀλλά καί θίγει τό μεγαλεῖον καί τήν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, συγχρόνως δέ προσβάλλει καί τόν ἴδιον τόν Θεόν. Διά τοῦτο, ἂν ἡ μέριμνα διά τήν ἰδικήν μας τροφήν εἶναι θέμα ὑλικόν, ἡ μέριμνα διά τήν τροφήν τοῦ συνανθρώπου μας εἶναι θέμα πνευματικόν (Ἰακ. β’, 14-18). Ἀποτελεῖ, ἐπομένως, ἀποστολήν ὅλων τῶν Όρθοδόξων Έκκλησιῶν νά ἐπιδεικνύουν ἀλληλεγγύην καί νά ὀργανώνουν ἀποτελεσματικῶς τήν βοήθειάν των πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς ἀδελφούς.

9. Εἰς τήν πορείαν, ἣν διανύει ἡ Έκκλησία, κηρύττουσα καί ἀσκοῦσα τήν σωτήριον ἀποστολήν αὐτῆς διά τήν ἀνθρωπότητα, ὀλοέν καί τακτικώτερον ἔρχεται ἀντιμέτωπος μετὰ τῶν ἐκφάνσεων τῆς ἐκκοσμικεύσεως. Ἡ Έκκλησία τοῦ Χριστοῦ καλεῖται νά ἐπαναδιατυπώσῃ καί φανερώσῃ τήν προφητικὴν μαρτυρίαν της εἰς τόν κόσμον, στηριζομένη εἰς τήν ἐμπειρίαν τῆς πίστεως, ὑπενθυμίζουσα ἐν ταύτῳ καί τήν πραγματικὴν ἀποστολήν αὐτῆς, διά τῆς καταγγελίας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί τῆς καλλιιεργείας συνειδήσεως ἐνότητος εἰς τό ποίμνιον αὐτῆς. Οὕτω, διανοίγεται εὐρὺ πεδῖον δι’ αὐτήν, δεδομένου ὅτι ὡς οὐσιαστικόν στοιχεῖον τῆς ἐκκλησιολογικῆς της διδασκαλίας προβάλλει εἰς τόν διεσπασμένον κόσμον τήν εὐχαριστιακὴν κοινωνίαν καί ἐνότητα.

15. Εἰς τήν σύγχρονον ἐποχὴν καί αἰεποτε, ἡ προφητικὴ καί ποιμαντικὴ φωνὴ τῆς Έκκλησίας, ὁ λυτρωτικὸς λόγος τοῦ Σταυροῦ καί τῆς Ἀναστάσεως, ἀπευθύνεται εἰς τήν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου καί καλεῖ αὐτόν, μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἵνα ἐνστερνησθῇ καί βιώσῃ «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα» (Φιλιπ. δ’, 8). Ἡ Έκκλησία προβάλλει τήν θυσιαστικὴν ἀγάπην τοῦ Ἐσταυρωμένου Κυρίου της ὡς τήν μόνην ὁδόν πρὸς ἓνα κόσμον εἰρήνης, δικαιοσύνης, ἐλευθερίας καί ἀλληλεγγύης μετὰ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν, τῶν ὁποίων μόνον καί ἔσχατον μέτρον εἶναι πάντοτε ὁ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς θυσιασθεῖς Κύριος (προβλ. Ἀποκ. ε’, 12), ἥτοι ἡ ἄπειρος Ἀγάπη τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.»

Η αποστολή της Ορθόδοξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμο, Ἡ συμβολὴ τῆς Όρθοδόξου Έκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καί τῆς ἀγάπης μετὰ τῶν λαῶν, καί ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καί λοιπῶν διακρίσεων, (Κρήτη, 2016).

Ανακτῆθηκε ἀπὸ:

<https://www.holycouncil.org/-/mission-orthodox-church-todays-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙΙ.ι.

* * *

Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος: ο οικουμενικός διάλογος ως διακονία

«[...] Μόνον δια του διαλόγου μπορεί να επέλθει συνεννόησις, συμφιλίωσις και καταλλαγή. Γι' αυτό και θα συνεχίσουμε ό,τι και αν μας λένε, όσο και να μας επικρίνουν, να διαλεγόμεθα και με τη Ρώμη και με την Αγγλικανική Εκκλησία και με το Π.Σ.Ε. και με την Παγκόσμια Λουθηρανική Ομοσπονδία και με τις λεγόμενες Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες, τους Αρμενίους, τους Κόπτας, τους Αιθίοπας έως ότου έλθει η μεγάλη και επιφανής ημέρα της των πάντων ενώσεως για την οποία η Εκκλησία μας σε κάθε Ακολουθία της, συνεχώς, ανελλιπώς και αδιαλείπτως προσεύχεται όταν λέγει... υπέρ της ειρήνης του σύμπαντος κόσμου, ευσταθείας των Αγίων του Θεού Εκκλησιών και της των πάντων ενώσεως [...] Αυτό είναι μία από τις προτεραιότητές μας, από τους ιερούς σκοπούς μας, από τα ιδανικά και τους στόχους της διακονίας μας.»

Μαγγίνας, Ν. "Βαρθολομαίος: Θα συνεχίσουμε τους διαλόγους όσο και αν μας επικρίνουν..." (2012). Ανακτήθηκε από:

<http://www.amen.gr/article/bartholomaios-tha-sunexisoume-tous-dialogous-oso-kai-an-mas-epikrinoun> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙΙ.ι.

* * *

Η διακονία του ανθρώπου στη Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄ (2006)

«[...] -Θέλουμε πρωτίστως να διακηρύξουμε ότι ο φόνος αθών στο όνομα του Θεού είναι προσβολή προς Αυτόν και προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Οφείλουμε να δεσμευθούμε όλοι για μια ανανεωμένη διακονία του ανθρώπου και για την προστασία της ανθρώπινης ζωής, κάθε ανθρώπινης ζωής.

-Σήμερα, μπροστά στους μεγάλους κινδύνους για το φυσικό περιβάλλον, θέλουμε να εκφράσουμε την αγωνία μας ως προς τις αρνητικές συνέπειες για την ανθρωπότητα και για όλη τη δημιουργία μιας άνευ ορίων οικονομικής και τεχνολογικής προόδου.»

Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄, Κωνσταντινούπολη, 30-11-2006. Ανακτήθηκε από:

<http://papalvisit.ecupatriarchate.org/press/articles.php?id=99&lang=9> (15-7-16).

ΒΘ: ΙΙΙ.ι.

* * *

Η ιεροσύνη ως διακονία

«Η Ιεροσύνη δεν είναι αξίωμα και εξουσία με την κοσμική σημασία, αλλά με την πνευματική. Σκοπός της είναι η διακονία του λαού. Κάθε λειτούργημα στην Εκκλησία είναι διακονία. Στην Ορθοδοξία, [...] Όπου χάνεται αυτή η συνείδηση, εμφανίζεται στη ζωή του ιερέα ο επαγγελματισμός. Ο κληρικός όμως είναι πνευματικός πατέρας και οι πιστοί πνευματικά του τέκνα. Το έργο του, ιδιαίτερα σήμερα, πρέπει να είναι φωτιστικό και οδηγητικό. Να οδηγεί, δηλαδή, τον κόσμο στην αλήθεια και χάρη του Χριστού, μεταδίδοντας το μήνυμα της σωτηρίας του ανθρώπου και της ανθρώπινης κοινωνίας. Όσο πιο πατερικός και παραδοσιακός είναι ο κληρικός, τόσο περισσότερο σύγχρονος είναι.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΒΘ: III.i.

* * *

ΒΘ: III.ii.: Ιεραποστολή: Από την προπαγάνδα στο άνοιγμα και τη μαρτυρία στα πέρατα του κόσμου: Από την Αλάσκα στην Αφρική και από την Λατινική Αμερική στην μακρινή Ανατολή

Ιεραποστολή

«**Ιεραποστολή** ονομάζεται η αποστολή κηρύκων του Ευαγγελίου στις μη χριστιανικές χώρες για τη διάδοση της διδασκαλίας του Χριστού. Ως κήρυκες αποστέλλονται κληρικοί και λέγονται ιεραπόστολοι.

Οι πρώτοι ιεραπόστολοι που ξεκίνησαν να διαδώσουν τη διδασκαλία του Χριστού ήταν οι ίδιοι οι μαθητές του, που ονομάστηκαν απόστολοι. Το έργο των αποστόλων συνέχισαν οι διάδοχοι τους, που δίδαξαν πρώτα στους μεσογειακούς λαούς και συνέχισαν κατόπι σ' όλες τις ηπείρους: στην Ευρώπη, στην Ασία, στην Αφρική.

Μετά το σχίσμα των Εκκλησιών και μετά τη θρησκευτική μεταρρύθμιση, κάθε χριστιανική Εκκλησία συνέχισε, χωριστά, το έργο της ιεραποστολής. Πιο εντατικά οι προτεστάντες και η Καθολική Εκκλησία.

Σήμερα, και η Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία στέλνει ιεραποστολές σ' όλον τον κόσμο. Έχει ιδρύσει παντού, όπου υπάρχουν ελληνικές παροικίες, Ορθόδοξες Χριστιανικές Εκκλησίες, που έχουν επικεφαλής αξίους ιεράρχες και κατώτερους κληρικούς• έχτισε ναούς, ίδρυσε σχολεία και άλλα ιδρύματα. Αλλά και προς τους ιθαγενείς λαούς της Αφρικής και της Ασίας έχουν στραφεί οι Έλληνες ορθόδοξοι ιεραπόστολοι• έχουν διαδώσει την ορθόδοξη χριστιανική πίστη στην Ιαπωνία, στις μαύρες φυλές της Αφρικής και αλλού.»

Wikipedia, *Ιεραποστολή*. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%AE> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ιεραποστολή

«**ιεραποστολή** η [ierapostolí]: οργανωμένη ομάδα από κληρικούς ή καλόγερους που πηγαίνουν σε μια χώρα για να διδάξουν και να διαδώσουν μια θρησκεία ή ένα θρησκευτικό δόγμα: Στην πραγματικότητα, οι ιεραποστολές άνοιξαν το δρόμο στα αποικιοκρατικά στρατεύματα. [λόγ. *ιερ(ο)- + αποστολή* μτφρδ. γαλλ. mission & μονλατ. missio sacra]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Ιεραποστολή”. Ανακτήθηκε από:

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%AE&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ιεραπόστολος

«**ιεραπόστολος** ο [ieraróstolos]: **α.** κληρικός ή καλόγερος που πηγαίνει σε μια ξένη χώρα για να διαδώσει μια θρησκεία ή ένα θρησκευτικό δόγμα: Χριστιανοί ιεραπόστολοι. **β.** (μτφ.) για πρόσωπο που αγωνίζεται για κτ. από το οποίο δεν περιμένει να έχει καμιά υλική απολαβή ή ηθική αναγνώριση: Δε σκοπεύω να κάνω τον ιεραπόστολο. [λόγ. *ιεραποστολ(ή) -ος* μτφρδ. γαλλ. missionnaire]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Ιεραπόστολος”. Ανακτήθηκε από: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%82&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ιεραποστολικός

«**ιεραποστολικός -ή -ό** [ierapostolικός]: **α.** που ανήκει ή αναφέρεται στην ιεραποστολή ή στον ιεραπόστολο: Ιεραποστολική δράση / οργάνωση. Ιεραποστολικό έργο. **β.** (μτφ.) που τον διακρίνει βαθιά πίστη, άκρα ανιδιοτέλεια, αλτρουισμός, διάθεση αυτοθυσίας: Ανέλαβαν τη συνέχιση του έργου του με ιεραποστολικό ζήλο. **ιεραποστολικά** ΕΠΙΡΡ συνήθ. στη σημ. **β.** [λόγ. *ιεραπόστολ(ος) -ικός*]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Ιεραπόστολος”. Ανακτήθηκε από: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%22%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82+-%CE%AE+-%CF%8C%22&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Προπαγάνδα

«**προπαγάνδα** η [pɾopagánda]: **1α.** η (έντυπη ή προφορική) συστηματική και οργανωμένη προσπάθεια διάδοσης πολιτικών, θρησκευτικών κτλ. ιδεών και απόψεων με σκοπό τον επηρεασμό της συνείδησης της κοινής γνώμης προς συγκεκριμένη κατεύθυνση και με συγκεκριμένους στόχους: *Κομμουνιστική / αθεϊστική / ανθελληνική* ~. *Κάνω / ασκώ* ~. *Η εφημερίδα ήταν το όργανο της προπαγάνδας του κόμματος.* **β.** αυτός που διενεργεί προπαγάνδα: *Πράκτορας της αγγλικής προπαγάνδας, της Αγγλίας.* **2.** μονομερής, στρεβλή, μεροληπτική μετάδοση πληροφοριών με ιδιοτελείς στόχους: *Το δελτίο ειδήσεων κατάντησε κυβερνητική* ~. [λόγ. < γαλλ. propagand(e) -α (ορθογρ. δαν.)]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Προπαγάνδα”. Ανακτήθηκε από: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%AC%CE%BD%CE%B4%CE%B1&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Προπαγανδίζω

«**προπαγανδίζω** [pɾopagandízo] -ομαι: **1.** διαδίδω συστηματικά και οργανωμένα ιδέες, απόψεις κτλ., κάνω προπαγάνδα₁: *Τα κόμματα προπαγανδίζουν τις θέσεις και τις απόψεις τους.* **2.** γνωστοποιώ κτ. ευρέως, το διαφημίζω: *Η έκδοση του νέου περιοδικού προπαγανδίστηκε από τα μέσα ενημέρωσης.* [λόγ. *προπαγάνδ(α) -ίζω* μτφρδ. αγγλ. propagandize ή γαλλ. faire de la propagande]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Προπαγανδίζω”. Ανακτήθηκε από: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%AF%CE%B6%CF%89&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Προπαγανδιστής

«**προπαγανδιστής** ο [pɾopagandistís] θηλ. **προπαγανδίστρια** [pɾopagandístriá]: **1.** αυτός που διενεργεί προπαγάνδα₁: *Προπαγανδιστές των κυβερνητικών θέσεων.* **2.** ο ένθερμος και δραστήριος υποστηρικτής αντιλήψεων, αρχών, τρόπου ζωής κτλ.: ~ *του γυμνισμού / της υγιεινής ζωής.* [λόγ. < γαλλ. propagandiste < propa gand(e) = προπαγάνδ(α) -iste = -ιστής· λόγ. προπαγανδισ(τής) -τρια]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Προπαγανδιστής”. Ανακτήθηκε από: [http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%82&dq=\(15-7-16\)](http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%82&dq=(15-7-16)).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Μαρτυρία

«**μαρτυρία** η [martiría]: πληροφορία που αφορά κτ. συνήθ. όχι πολύ γνωστό: *Μαρτυρίες για το μεγάλο σεισμό υπάρχουν σε συγγραφείς της εποχής εκείνης. Γραπτή / προφορική ~. Αντιφατικές μαρτυρίες. α.* πληροφορία που δίνει κάποιος για κπ. ή για κτ.: *Επικαλούμαι τη ~ του τάδε για να αποδείξω ότι αυτός που με κατηγορεί ψεύδεται. Ψευδής / αναμφισβήτητη ~. Η ~ σε δικαστήριο, μαρτυρική κατάθεση. (έκφρ.) αψευδής* ~. β.* σύνολο από πληροφορίες για κπ. ή για κτ.: *Το βιβλίο αυτό αποτελεί μία συναρπαστική ~ για τον τελευταίο πόλεμο. ΦΡ η έξωθεν καλή ~, καλή φήμη ή υπόληψη: Έχει / διαθέτει κάποιος την έξωθεν καλή ~.*
[λόγ. < αρχ. μαρτυρία]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Μαρτυρία”. Ανακτήθηκε από: [http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%84%CF%85%CF%81%CE%AF%CE%B1&dq=\(15-7-16\)](http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%84%CF%85%CF%81%CE%AF%CE%B1&dq=(15-7-16)).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Μάρτυρας

«**μάρτυρας** ¹ ο [mártiras]: **1.** αυτός που είδε, άκουσε ή γενικά γνώρισε ένα γεγονός, έτσι ώστε να μπορεί να δώσει πληροφορίες γί αυτό: ~ σε *δυστύχημα / σε καβγά. Αυτόπτης ~. Κάθε συμβόλαιο υπογράφεται από τους συμβαλλομένους και από δύο μάρτυρες. (έκφρ.) αψευδής* ~. (λόγ.) δεν έχουμε χρεία* άλλων μαρτύρων. || ~ του Ιαχωβά**. **2.** πρόσωπο που καταθέτει σε δικαστήριο για ορισμένη υπόθεση: *Όρκος / εξέταση του μάρτυρα. ~ υπερασπίσεως / κατηγορίας. Προτείνω κπ. για μάρτυρα. Καλώ ένα μάρτυρα. Η δίκη συνεχίστηκε με καταθέσεις των μαρτύρων. Η υπεράσπιση υποστηρίζει ότι ορισμένοι μάρτυρες κατηγορίας εξαγοράστηκαν.*
[λόγ. < αρχ. μάρτυς, αιτ. -υρα]

μάρτυρας ² ο : **1.** επίσημος εκκλησιαστικός χαρακτηρισμός χριστιανού που έχει υποστεί μαρτυρικό θάνατο, επειδή αρνήθηκε να αποκηρύξει την πίστη του: *Όσιοι, μάρτυρες και ομολογητές. 2.* αυτός που έχει υποστεί μαρτύρια και ιδίως θάνατο συνήθ. για ένα ιδανικό: *Οι μάρτυρες της ελευθερίας / της κοινωνικής δικαιοσύνης. Μνημείο για τους μάρτυρες της Αντίστασης. Μην παριστάνεις το μάρτυρα. || (μτφ.): Είναι κάποιος ~, υποφέρει πολύ.*
[ελνστ. μάρτυς, αιτ. -υρα `που έδωσε μαρτυρία μέχρι το θάνατο` < αρχ. μάρτυς (δες μάρτυρας ¹)]»

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, “Μάρτυρας”. Ανακτήθηκε από: <http://www.greek->

language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%22%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%84%CF%85%CF%81%CE%B1%CF%82&dq= (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η Ορθόδοξη Εκκλησία ως μαρτυρία της Βασιλείας του Θεού στο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«I. Ἡ Ἐκκλησία: Σῶμα Χριστοῦ, εἰκὼν τῆς Ἁγίας Τριάδος

1. Ἡ μία, ἅγια, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶναι *θεανθρωπίνη κοινωνία κατ' εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος*, πρόγευσις καὶ βίωσις τῶν Ἑσχάτων ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ καὶ ἀποκάλυψις τῆς δόξης τῶν μελλόντων, καὶ ὡς διαρκῆς Πεντηκοστή, μία ἀσίγαστος προφητικὴ φωνὴ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ παρουσία καὶ μαρτυρία «τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖας ἐν δυνάμει» (Μάρκ. θ', 1). Ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ, «ἐπισυνάγει» (Ματθ. κγ', 37) ἐπ' Αὐτόν, μεταμορφώνει καὶ ἐμποτίζει τὸν κόσμον μὲ «τό ὕδωρ, τό ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. Δ', 14). [...]

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η ευθύνη και μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησία προς όλους τους ανθρώπους, κατά την ΑΜΣΟΕ

«I. 2. [...] Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, πιστὴ εἰς τὴν ὁμόφωνον ταύτην ἀποστολικὴν παράδοσιν καὶ μυστηριακὴν ἐμπειρίαν, ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντικὴν συνέχειαν τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη ὁμολογεῖται εἰς τό Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ βεβαιοῦται διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως, αἰσθάνεται μείζονα τὴν εὐθύνην αὐτῆς ὄχι μόνον διὰ τὴν αὐθεντικὴν βίωσιν τῆς ἐμπειρίας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους.»

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Ἐκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«II. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ

6. *Τὸ ἀποστολικὸν ἔργον* καὶ ἡ ἐξαγγελία τοῦ Εὐαγγελίου, γνωστὴ ὡς *ἱεραποστολή*, ἀνήκουν εἰς τὸν πυρῆνα τῆς ταυτότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς διαφύλαξις καὶ τήρησις τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου

«Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. κη', 19). Εἶναι ἡ πνοή ζωῆς, τὴν ὁποῖαν ἐμφυσᾷ ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκκλησιοποιεῖ τὸν κόσμον διὰ τῶν ἑκασταχοῦ νεοπαγῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, οἱ ὀρθόδοξοι πιστοὶ εἶναι καὶ ὀφείλουν νὰ εἶναι ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ ἀποστολή αὐτὴ πρέπει νὰ ἐκπληροῦται ὄχι ἐπιθετικῶς, ἀλλ' ἐλευθέρως, ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐν σεβασμῷ πρὸς τὴν πολιτιστικὴν ταυτότητα ἀτόμων καὶ λαῶν. Εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν ὀφείλουν νὰ συμμετέχουν πᾶσαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι μέ τὸν δέοντα σεβασμὸν εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν.

Ἡ μετοχή εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν εἶναι πηγὴ ἀποστολικοῦ ζήλου πρὸς εὐαγγελισμόν τοῦ κόσμου. Μετέχοντες τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ προσευχόμενοι ἐν τῇ ἱερᾷ Συνάξει ὑπὲρ τῆς Οἰκουμένης, καλούμεθα νὰ συνεχίσωμεν τὴν «λειτουργίαν μετὰ τὴν Λειτουργίαν» καὶ νὰ δίδωμεν τὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως ἡμῶν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, μοιραζόμενοι τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ μεθ' ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπήκοοι πρὸς τὴν σαφῆ ἐντολήν τοῦ Κυρίου πρὸ τῆς Ἀναλήψεώς Του: «καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. α', 8). Τὰ λόγια πρὸ τῆς θείας κοινωνίας «μελίζεται καὶ διαμερίζεται ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καὶ μὴ διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος», ὑποδεικνύουν ὅτι ὁ Χριστός ὡς «ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. α', 29) καὶ ὡς «Ἄρτος Ζωῆς» (Ἰωάν. στ', 48) προσφέρεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἡ αἰώνια Ἀγάπη, ἐνώνων ἡμᾶς μέ τὸν Θεόν καὶ πρὸς ἀλλήλους. Μᾶς διδάσκει νὰ διανέμωμεν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ προσφέρωμεν τὸν ἑαυτὸν μας πρὸς πάντας μέ χριστοειδῆ τρόπον.

Ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν εἶναι ἀψευδὴς μαρτυρία τῆς ἐν Χριστῷ ἀνακαινίσεως τῶν πάντων – «εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα» (Β' Κορ. ε', 17) καὶ κλήσις πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους προσωπικῆς μετοχῆς ἐν ἐλευθερίᾳ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, εἰς τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, διὰ νὰ βιώσουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Βουλομένων γὰρ οὐ τυραννουμένων τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον» (Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Εἰς τὴν προσευχὴν τοῦ Πάτερ ἡμῶν*. PG 90, 880). Ὁ ἐπανευαγγελισμὸς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς συγχρόνους ἐκκοσμικευμένας κοινωνίας, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ εὐαγγελισμὸς ὅσων εἰσέτι δὲν ἐγνώρισαν τὸν Χριστόν, ἀποτελοῦν ἀδιάλειπτον χρέος τῆς Ἐκκλησίας.»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ:
<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Νέοι και χριστιανική μαρτυρία στον κόσμο, κατὰ τὴν ΑΜΣΟΕ

«III 8. [...] Ἡ Ἐκκλησία προσφέρει εἰς τοὺς νέους ὄχι ἀπλῶς «βοήθειαν», ἀλλὰ τὴν «ἀλήθειαν» τῆς θεανθρωπίνης καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Οἱ ὀρθόδοξοι νέοι ὀφείλουν νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι εἶναι φορεῖς τῆς μακραίωνος καὶ εὐλογημένης παραδόσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ταυτοχρόνως δὲ καὶ οἱ συνεχισταὶ αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι θὰ διαφυλάσσουν θαρραλέως καὶ θὰ καλλιεργοῦν μέ δυναμισμόν τὰς αἰωνίους ἀξίας τῆς Ὀρθοδοξίας διὰ νὰ δίδουν τὴν ζεῖδωρον χριστιανικὴν μαρτυρίαν. Ἐξ αὐτῶν θὰ ἀναδειχθοῦν οἱ μελλοντικοὶ διάκονοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Οἱ νέοι, λοιπόν, εἶναι ὄχι ἀπλῶς τὸ «μέλλον» τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνεργὸς ἔκφρασις τῆς φιλοθέου καὶ φιλανθρώπου ζωῆς αὐτῆς ἐν τῷ παρόντι.»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:
<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η ασυμβίβαστη μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«V. 10. [...] Ὁ θεανθρώπινος, «οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. ιη', 36) χαρακτήρ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος τρέφει καί κατευθύνει τὴν «ἐν τῷ κόσμῳ» παρουσίαν καί μαρτυρίαν αὐτῆς, εἶναι ἀσυμβίβαστος μέ κάθε μορφήν συσχηματισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας μέ τόν κόσμον (πρβλ. Ρωμ. ιβ', 2).»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:
<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην πολιτική, κατά την ΑΜΣΟΕ

«VI. 16. Ἡ Ἐκκλησία δέν ἀναμειγνύεται εἰς τὴν πολιτικήν, ἐν τῇ στενῇ σημασίᾳ τοῦ ὄρου, ἀλλ' ὅμως ἡ μαρτυρία αὐτῆς εἶναι οὐσιαστικῶς πολιτική, ὡς μέριμνα διὰ τόν ἄνθρωπον καί τὴν πνευματικήν ἐλευθερίαν του. Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε πάντοτε διακριτός καί θά παραμείνῃ εἰς τό διηνεκές μία ὀφειλετική παρέμβασις ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου. [...]»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:
<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ἱεραποστολή ως χρέος, κατά την ΑΜΣΟΕ

«Εὐαγγελιζόμενοι, λοιπόν, κατὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου ὄλον τόν κόσμον καί «κηρύττοντες ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καί ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη» (Λουκ. Κβ', 47), ἔχομεν χρέος νά παραθέτωμεν ἑαυτοὺς καί ἀλλήλους καί πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ καί νά ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁμολογοῦντες ἐν ὁμονοίᾳ «Πατέρα, Υἱόν καί Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καί ἀχώριστον».

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Εγκύκλιος τῆς Αγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:
<https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«**2)** Μετέχοντες στή Θεία Εύχαριστία και δεόμενοι υπέρ τῆς οἰκουμένης οφείλουμε νά συνεχίσουμε τή λειτουργία μετά τή Θεία Λειτουργία και νά δίδουμε τή **μαρτυρία τῆς πίστεως** πρὸς τοὺς ἐγγύς και τοὺς μακρὰν, συμφώνως πρὸς τή σαφή ἐντολή τοῦ Κυρίου πρὸ τῆς Ἀναλήψεώς Του: «καί ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλήμ και ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ και Σαμαρεία και ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. 1:8). Ὁ ἐπανευαγγελισμός τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ στίς σύγχρονες ἐκκοσμικευμένες κοινωνίες και ὁ εὐαγγελισμός ἐκείνων πού ἀκόμη δέν ἔχουν γνωρίσει τόν Χριστό ἀποτελοῦν ἀδιάλειπτο χρέος τῆς Ἐκκλησίας.

3) Ἡ Ἐκκλησία μας ἀνταποκρινομένη στό χρέος νά μαρτυρεῖ τήν ἀλήθεια και τήν ἀποστολική τῆς πίστη, ἀποδίδει μεγάλη σημασία στόν **διάλογο** κυρίως μέ τοὺς ἑτεροδόξους Χριστιανούς. Μέ τόν τρόπο αὐτό και ὁ λοιπός χριστιανικός κόσμος γνωρίζει ἀκριβέστερα τή γνησιότητα τῆς Ὁρθόδοξου Παραδόσεως, τήν ἀξία τῆς πατερικῆς διδασκαλίας, τή λειτουργική ἐμπειρία και τήν πίστη τῶν Ὁρθοδόξων. Οἱ διάλογοι πού διεξάγει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν σημαίνουν ποτέ συμβιβασμό σέ ζητήματα πίστεως. [...]

9) Ἀπέναντι στήν ἰσοπεδωτική και ἀπρόσωπη ὁμογενοποίηση, ἡ ὁποία προωθεῖται μέ ποικίλους τρόπους, ἡ Ὁρθοδοξία διακηρύττει τόν **σεβασμό στήν ἰδιοπροσωπία ἀνθρώπων και λαῶν**. Ἀντιτίθεται στήν αὐτονόμηση τῆς οἰκονομίας ἀπό τίς βασικές ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου και στήν μετατροπή τῆς σέ αὐτοσκοπό. Ἡ πρόοδος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δέν συνδέεται μόνο μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου ἢ μέ τήν πρόοδο τῆς οἰκονομίας εἰς βάρος τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν.

10) Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν ἀναμειγνύεται στήν **πολιτική**. Ὁ λόγος τῆς παραμένει διακριτός ἀλλά και προφητικός, ὡς ὀφειλετική παρέμβαση υπέρ τοῦ ἀνθρώπου. [...]

12) Ἡ Ἁγία και Μεγάλη Σύνοδος **ἄνοιξε τόν ὀρίζοντά μας** στή σύγχρονη πολύμορφη οἰκουμένη. Τόνισε τήν εὐθύνη μας μέσα στόν χῶρο και τόν χρόνο, πάντοτε μέ προοπτική τήν αἰωνιότητα. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, διατηρώντας ἀλώβητο τόν Μυστηριακό και Σωτηριολογικό τῆς χαρακτήρα, εἶναι εὐαίσθητη στόν πόνο, στίς ἀγωνίες και στήν κραυγή γιά δικαιοσύνη και εἰρήνη τῶν λαῶν. Εὐαγγελίζεται «ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον αὐτοῦ· ἀναγγέλουσα ἐν τοῖς ἔθνεσι τήν δόξαν αὐτοῦ, ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τὰ θαυμάσια αὐτοῦ» (Ψαλμ. 95).»

Ἁγία και Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Μήνυμα Τῆς Ἁγίας και Μεγάλῆς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Πρὸς τόν Ὁρθόδοξο λαό και κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπό: <https://www.holycouncil.org/-/message?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η μαρτυρία και αποστολή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεός τόν κόσμον, ὥστε τόν Υἱόν αὐτοῦ τόν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόλυται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. γ', 16). Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ζῆ «ἐν τῷ κόσμῳ», ἀλλά δέν εἶναι «ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. ιζ', 11 και 14-15). Ὁ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα

τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία πρό τῆς ἐξορίας, β', PG 52, 429) εἶναι ἡ ζωσα «παρουσία», τό σημεῖον καί ἡ εἰκὼν τῆς Βασιλείας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, εὐαγγελιζομένη «καινὴν κτίσιν» (Β' Κορ. ε', 17), «καινοὺς οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν... ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ» (Β' Πέτρ. γ', 13). Ἔνα κόσμον, εἰς τόν ὁποῖον ὁ Θεός «ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν (τῶν ἀνθρώπων), καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι» (Ἀποκ. κα', 4-5).

Τὴν προσδοκίαν αὐτὴν βιώνει ἤδη καὶ προγεύεται ἡ Ἐκκλησία, κατ' ἐξοχὴν ὡσὰκις τελεῖ τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, συναγούσα «ἐπὶ τὸ αὐτό» (Α' Κορ. ια' 11, 20) τὰ διεσκορπισμένα τέκνα τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν. ια', 52) εἰς ἓν σῶμα ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, φύλου, ἡλικίας, κοινωνικῆς ἢ ἄλλης καταστάσεως, ὅπου «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος, οὐδέ Ἕλληνας, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ» (Γαλ. γ', 28, πρβλ. Κολ. γ', 11), εἰς ἓνα κόσμον καταλλαγῆς, εἰρήνης καὶ ἀγάπης.

Ἐμπνεομένη διαρκῶς ἀπὸ τὴν προσδοκίαν καὶ τὴν πρόγευσιν αὐτὴν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία δέν ἀδιαφορεῖ διὰ τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐκάστοτε ἐποχῆς, ἀλλὰ, ἀντιθέτως, συμμετέχει εἰς τὴν ἀγωνίαν καὶ τὰ ὑπαρξιακά προβλήματά του, αἴρουσα, ὅπως ὁ Κύριός της, τὴν ὀδύνην καὶ τὰς πληγὰς, τὰς ὁποίας προκαλεῖ τό κακόν εἰς τόν κόσμον καὶ ἐπιχέουσα, ὡς ὁ καλὸς Σαμαρείτης, ἔλαιον καὶ οἶνον εἰς τὰ τραύματα αὐτοῦ (Λουκ. ι', 34) διὰ τοῦ λόγου «τῆς ὑπομονῆς καὶ παρακλήσεως» (Ρωμ. ιε', 4, Ἑβρ. ιγ', 22) καὶ διὰ τῆς ἐμπράκτου ἀγάπης. Ὁ λόγος της πρὸς τόν κόσμον ἀποβλέπει πρωτίστως ὄχι εἰς τό νά κρίνη καὶ καταδικάσῃ τόν κόσμον (πρβλ. Ἰωάν. γ', 17 καὶ ιβ', 47), ἀλλὰ εἰς τό νά προσφέρῃ εἰς αὐτόν ὡς ὁδηγόν τό Εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐλπίδα καὶ βεβαιότητα ὅτι τό κακόν, ὑπὸ οἰανδήποτε μορφῆν, δέν ἔχει τόν τελευταῖον λόγον εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ δέν πρέπει νά ἀφεθῆ νά κατευθύνῃ τὴν πορείαν της.

Ἡ μεταφορὰ τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου συμφώνως πρὸς τὴν τελευταίαν ἐντολήν τοῦ Χριστοῦ «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτούς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν» (Ματθ. κη', 19), ἀποτελεῖ διαχρονικὴν ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀποστολή αὐτὴ πρέπει νά ἐκπληροῦται ὄχι ἐπιθετικῶς ἢ διὰ διαφόρων μορφῶν προσηλυτισμοῦ, ἀλλὰ ἐν ἀγάπῃ, ταπεινοφροσύνη καὶ σεβασμῷ πρὸς τὴν ταυτότητα ἐκάστου ἀνθρώπου καὶ τὴν πολιτιστικὴν ἰδιαιτερότητα ἐκάστου λαοῦ. Εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν αὐτὴν προσπάθειαν ὀφείλουν νά συμβάλλουν πᾶσαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι.

Ἀντλοῦσα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς καὶ ἀπὸ τὴν ὄλην ἐμπειρίαν καὶ διδασκαλίαν τῆς πατερικῆς, λειτουργικῆς καὶ ἀσκητικῆς της παραδόσεως, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συμμετέχει εἰς τόν προβληματισμόν καὶ τὴν ἀγωνίαν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ὡς πρὸς θεμελιώδη ὑπαρξιακά ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τόν σύγχρονον κόσμον, ἐπιθυμοῦσα νά συμβάλῃ εἰς τὴν ἀντιμετώπισίν των, ὥστε νά ἐπικρατήσῃ εἰς τόν κόσμον ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, «ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα» (Φιλ. δ', 7), ἡ καταλλαγὴ καὶ ἡ ἀγάπη.»

Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος της Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Ἡ ἀποστολή της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον, Ἡ συμβολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καὶ λοιπῶν διακρίσεων*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ:

<https://www.holycouncil.org/-/mission-orthodox-church-todays-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Το καθήκον της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«Β. 3. "Εναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀποδυνάμωσιν τῆς θεωρήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, καθήκον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι, ὅπως προβάλλῃ σήμερον, διὰ τοῦ κηρύγματος, τῆς θεολογίας, τῆς λατρείας καὶ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου της, τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. [...]"»

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, *Η αποστολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο, Ἡ συμβολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καὶ λοιπῶν διακρίσεων*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από:

<https://www.holycouncil.org/-/mission-orthodox-church-todays-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο χώρο της ιεραποστολής

«Αξιοσημείωτη είναι η παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο χώρο της ιεραποστολής, εκεί δηλαδή όπου κάποιοι λαοί διδάσκονται για πρώτη φορά το Χριστιανισμό. Παρατηρούμε ότι η Ορθοδοξία ριζώνει σε χώρες όπου υπάρχουν ισχυρές πολυθεϊστικές παραδόσεις. Στις χώρες αυτές, οι λαοί δέχονται την Ορθοδοξία με τον ενθουσιασμό που προκαλεί μία αγνή και άδολη πίστη που ξεπερνάει τα εθνικά και θρησκευτικά σύνορα. Σημαντικό είναι, επίσης, το γεγονός ότι χώρες με πρώην αθεϊστικά καθεστώτα προσεγγίζουν πλέον την Ορθοδοξία (Αλβανία, Κίνα, Κούβα).»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 34. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13448/> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ο ιεραπόστολος, το έργο του και η Εκκλησία: μια ορθόδοξη ματιά

«Ο ιεραπόστολος, έστω κι αν έχει κληθεί προσωπικά από τον ίδιο το Χριστό, όπως ο απ. Παύλος, δεν ενεργεί ποτέ ως μονάδα, σαν ένα είδος ακροβολιστή, αλλ' είναι ενταγμένος στην Εκκλησία, δηλαδή στο σώμα του Χριστού. Έτσι το έργο του, όσο κι αν διακρίνεται από μεγάλα κατορθώματα, δεν είναι δικό του, αλλά της Εκκλησίας. Της Εκκλησίας που προσεύχεται γι' αυτόν. Της Εκκλησίας που φυτεύεται από αυτόν. Της Εκκλησίας που διαρκώς ευρύνεται για να περιλάβει σωτηριολογικά στους κόλπους της όλο τον κόσμο, ώστε να τον μεταποιήσει σε Βασιλεία των Ουρανών.»

Η. Βουλγαράκης, *Η εκκλησία προσεύχεται για την ιεραποστολή*. Ανακτήθηκε από:

<http://www.apostoliki->

diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=poim&contents=contents_porefthentes.asp&main=EK_9&file=9.4.htm (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Ο στόχος της ιεραποστολής: μια ορθόδοξη ματιά

«Η Εκκλησία ασκώντας ιεραποστολικό έργο θέλει να δημιουργήσει πρόσωπα κι όχι οπαδούς. Οι οπαδοί είναι αμφιλεγόμενα πρόσωπα. Ζητούν σ' οποιαδήποτε μορφή θρησκείας, συλλόγου, ιδεολογίας κ.λ.π. να βρουν ένα αποκούμπι. Αντίθετα τα πρόσωπα που συγκροτούν την Εκκλησία ασκούνται να ελευθερώσουν την ύπαρξη τους ολόκληρη «εν Χριστώ» με τη μετάνοια. Τούτο αποτελεί προσπάθεια κοπιώδη να διασώσουν τη φύση τους, και κατ' επέκταση, τη φύση όλου του κόσμου, και να την εξαγιάσουν. Ο λόγος του Κυρίου «ο πιστεύσας και βαπτισθείς, σωθήσεται», αποτελεί τη συμπύκνωση βιωμάτων που θα μπορούσαμε να εκφράσουμε αναλυτικά με τις λέξεις άσκηση, αγώνας, πάλη, μετάνοια, θυσία, αγάπη, αυτογνωσία, σήκωμα στους ώμους πολλών δυσάρεστων καταστάσεων, που όμως σμιλεύουν όχι χαρακτήρες, αλλά αγίους. Το θεανθρώπινο στοιχείο μέσα μας, χάρισμα του Θεού στον άνθρωπο, απ' τη στιγμή που φανερώνεται, προδίδει τη διάσωση της φύσεως μας. [...]

Στόχος της ιεραποστολής είναι να σχηματίσει εκκλησιαστικές κοινωνίες όχι σαν «πολιτείες του Θεού», αλλά σαν πολιτείες ελεύθερων προσώπων που η κοινωνικότητα τους δεν θα σταματάει στην ανταλλαγή και απόλαυση των «αγαθών του πολιτισμού», «της ποιότητας ζωής», αλλά θα είναι αντανάκλαση της κοινωνικότητας των τριών Προσώπων της Αγίας Τριάδος. [...] Οι άνθρωποι, μικροί και μεγάλοι, πεινούν και διψούν, παντού στη γη. Πεινούν και διψούν από πνευματικό και υλικό νερό και ψωμί. Δεν ζητούν συμπόνοια, αλλά «φιλανθρωπία», δηλαδή αγάπη για τον άνθρωπο. [...] Χρειάζεται ένας στόχος: Να φανερωθεί η αλήθεια του Θεού στον κόσμο όλο, μακριά από πιθανή σύνδεση της με ιδεολογίες, ευσεβισμούς, αφελείς δεισιδαιμονικές αντιλήψεις ή μια ξερή επιστημονικοφάνεια.»

Αλ. Καρυότογλου, *Ένας μονόδρομος καταργείται*. Ανακτήθηκε από: http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=poim&contents=contents_porefthentes.asp&main=EK_9&file=9.3.htm (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Το κρίσιμο ερώτημα της ιεραποστολής: ποιος ασκεί το έργο της;

«Η ερώτηση φαίνεται, το λιγότερο, απλοϊκή, μια και σε όλους έρχεται αυθόρμητα η απάντηση: ο ιεραπόστολος. Ωστόσο τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά όσο παρουσιάζονται. Εξίσου καλά θα μπορούσε κανείς να αρνηθεί ολοκληρωτικά την αυτονόητη αυτή απάντηση, με τον ισχυρισμό, ότι η συμβολή του ιεραποστόλου στο έργο της ιεραποστολής είναι μηδαμινή και γι' αυτό αμελητέα. Που βρίσκεται η αλήθεια; Οπωσδήποτε δεν μπορούμε να αγνοήσουμε το έργο του ιεραποστόλου. Εμβαθύνοντας όμως στα πράγματα, πρέπει να ομολογήσουμε ότι αυτός πού στην πραγματικότητα κάνει την ιεραποστολή δεν είναι ο ιεραπόστολος. Είναι ο ίδιος ο Θεός. Κι όταν λέμε εδώ ο Θεός εννοούμε και τα τρία πρόσωπα της Αγίας Τριάδος, δηλαδή τον Πατέρα, τον Υιό

και το Άγιο Πνεύμα. ... Μετά από όσα μας είπε μέχρι τώρα η Αγία Γραφή εύκολα βγαίνει το συμπέρασμα ότι η θέση του Ιεραποστόλου στο έργο της ιεραποστολής είναι δευτερεύουσα. Τη σχέση αυτή πολύ επιγραμματικά μας την διατυπώνει ο απ. Παύλος όταν μας λέει, «Θεού γαρ εσμέν συνεργοί» (Α΄ Κορ. 3:9). Αυτό σημαίνει ότι η ιεραποστολή είναι βασικά έργο του Θεού, στο οποίο μας κάνει την τιμή να μας καλεί για συνεργούς... »

Βουλγαράκης, Η., Ποιος ασκεί το έργο της ιεραποστολής; Ανακτήθηκε από:

http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=poim&contents=contents_porefthentes.asp&main=EK_9&file=9.1.htm (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Η ιεραποστολή και το ιεραποστολικό ήθος της Ορθόδοξης Εκκλησίας

«[...] η ιεραποστολή δεν αφορά μονάχα όσους δεν έχουν ακούσει ακόμα να γίνεται λόγος για τον Χριστό, αλλά εκτείνεται εξίσου σε εκείνες τις ανθρώπινες και κοινωνικές πραγματικότητες που βρίσκονται σε μια κατάσταση «προ Χριστού». Συνεπώς, το ιεραποστολικό έργο της Εκκλησίας αφορά όλες τις περιφέρειες του κόσμου. Εξάλλου, η παγκοσμιότητα της χριστιανικής πίστης δεν μπορεί να περιορίσει γεωγραφικά την ιεραποστολή μόνο εκεί όπου υπάρχει όντως η ανάγκη ενός εντονότερου ευαγγελιστικού έργου, εξαιρώντας από την ιεραποστολική ευθύνη όσους ζουν σε κοινωνίες όπου υπάρχει ήδη μια εμπεδωμένη χριστιανική παρουσία. Η ιεραποστολή ενσαρκώνεται τόσο εκεί όπου ο Χριστιανισμός διαθέτει μια στέρεα βάση, όσο και εκεί όπου υπάρχει ανάγκη ηθικής, ψυχικής και πνευματικής στήριξης για τη στερέωση των νέων χριστιανικών κοινοτήτων. [...] Τελικά, η ιεραποστολή παρουσιάζεται σαν μια «ολότητα», με άλλα λόγια σαν έργο της «όλης» της Εκκλησίας, όπου το μέλος μιας ιστορικής και εμπειρίστατης Εκκλησίας συνδέεται αναπόσπαστα, μυστηριακά και πραγματικά, με το μέλος μιας άλλης λεγόμενης «ιεραποστολικής Εκκλησίας». [...] Με άλλα λόγια, η χριστιανική ιεραποστολή δεν εφησυχάζει όταν πέραν του εθνικού ορίζοντα υπάρχουν εστίες ανελευθερίας, αδικίας και πολέμου. Επίσης, η παγκοσμιότητα των χριστιανικών ιδεωδών δηλώνει πως όπου οι άνθρωποι - ακόμα κι δεν ανήκουν στο Χριστιανισμό - προασπίζονται οι αρχές της ειρήνης, της ελευθερίας και της δικαιοσύνης εκεί επικρατεί το θέλημα του Πατέρα για τον κόσμο, η αγάπη του Χριστού για τον άνθρωπο και τα δώρα του Αγίου Πνεύματος για τις ανθρώπινες κοινότητες [...] η προσυνοδική διδασκαλία για τον υπαρξιακό δεσμό ανθρώπου-Θεού και την οντολογική ενότητα του ανθρωπίνου γένους επιβάλλει ένα ιεραποστολικό ήθος *κενωτικό*, δηλαδή θυσιαστικό και αγαπητικό, που να ενώνει την ανθρωπότητα και ν' αγωνίζεται για την αποκατάσταση της ειρήνης, της ελευθερίας και της δικαιοσύνης, ιδεώδη που, κατά τη χριστιανική τουλάχιστον αντίληψη, είναι κοινωνικές προβολές του θείου σχεδίου για τον κόσμο. Η ορθόδοξη μαρτυρία, σε πνεύμα διακονίας, ενσαρκώνει έμπρακτα αυτά τα χαρακτηριστικά, διότι φανερώνει την εν τω κόσμω προέκταση των δωρεών που η ίδια βιώνει στην ευχαριστιακή της εμπειρία και την πνευματική της ζωή. [...]»

Κεραμιδάς, Δ., Χριστιανική Ιεραποστολή και Πανορθόδοξη Σύνοδος, *Πάντα τα έθνη*, τεύχος 136, έτος ΛΔ', σελ. 3- 10. Ανακτήθηκε από:

http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=dogma&NF=1&content=contents.a

<sp&main=texts&file=29.htm> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής

«Η Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής αποτελεί υποστηρικτικό οργανισμό αφιερωμένο στη στήριξη των προσπαθειών των Ορθόδοξων Ιεραποστόλων σε όλο τον κόσμο. [...] **Ιδρύθηκε το 1963 με την επωνυμία «Οι Φίλοι της Ουγκάντας» από το φλογερό ιεραπόστολο π. Χρυσόστομο Παπασαραντόπουλο** (1903-1972), ο οποίος το 1961 άνοιξε τους δρόμους της σύγχρονης Ιεραποστολής στην Αφρική, ταξιδεύοντας στην Ουγκάντα. Οι πρωτόγνωρες εμπειρίες και οι επιτακτικές ανάγκες που αντιμετώπισε ανάγκασαν τον π. Χρυσόστομο να γράψει σε πνευματικούς του φίλους:

«Βοηθήστε με. Ο κόσμος εδώ διψά για την Ορθοδοξία, για το Χριστό, και συγχρόνως πεινά».

Μια ομάδα φίλων του ανταποκρίθηκαν σε αυτό το κάλεσμα και συγκρότησαν το πρώτο ιεραποστολικό σωματείο στην Ελλάδα με σκοπό να τον στηρίξουν ηθικά και υλικά στην εκπλήρωση του ιεραποστολικού του έργου. Εξ αρχής, η κύρια δραστηριότητά μας υπήρξε η συγκέντρωση και αποστολή χρημάτων για τις ανάγκες της Ιεραποστολής, αλλά και η διάδοση του μηνύματος της Ιεραποστολής στην ελληνική κοινωνία.

Το 1978, το Σωματείο μας πήρε το σημερινό του όνομα και με διευρυμένο το σκοπό του συνεχίζει να προσφέρει ηθική και υλική συμπαράσταση στους Ορθόδοξους ιεραποστόλους στην Αφρική, την Ασία, την Ωκεανία και την Αμερική.

Πρώτος και κύριος στόχος της Ιεραποστολής είναι να διαδώσει το Ευαγγέλιο, τη χαρμόσυνη αγγελία «Χριστός Ανέστη», και να οδηγήσει κάθε ψυχή ανεξαρτήτως φυλής και γλώσσας στον τελικό προορισμό της, την Ουράνια Βασιλεία. Είναι ο ίδιος ακριβώς στόχος που έχει και η Εκκλησία. Κι αυτό, γιατί όπως πολύ σωστά έχει λεχθεί:

«Εκκλησία χωρίς Ιεραποστολή είναι Εκκλησία χωρίς αποστολή».

Παράλληλα με την ιεραποστολική δράση, όμως, οι ιεραπόστολοι παρέχουν και έργο φιλανθρωπικό στις χώρες όπου διακονούν, ανακουφίζοντας από τη φτώχεια και τον πόνο τους αναξιοπαθούντες, δημιουργώντας ορφανοτροφεία, σχολεία και ιατρικά κέντρα, οργανώνοντας συσσίτια, διανοίγοντας πηγάδια, ή οργανώνοντας άλλους τρόπους βοήθειας, κατά περίπτωση.»

Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής, *Ποιοι είμαστε*. Ανακτήθηκε από:

<http://ierapostoles.gr/%ce%b9%ce%b5%cf%81%ce%b1%cf%80%ce%bf%cf%83%cf%84%ce%bf%ce%bb%ce%ae/> (15-7-16).

ΒΘ: III.ii.

* * *

ΒΘ: III.iii.: Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος: Ένα ζωντανό παράδειγμα διακονίας

Ιεραποστολικές αναμνήσεις του Αλβανίας Αναστάσιου

«- Έχετε διακονήσει σε πολλά και «δύσκολα» μέρη της Γης. Ποιες είναι οι πιο έντονες αναμνήσεις σας;

- Αυτές δεν χωρούν στις γραμμές μιας συνεντεύξεως. Είναι πολλές αναμνήσεις από τα χρόνια που διακόνησα στην Αφρική· από την περίοδο των μεταπτυχιακών σπουδών στη Γερμανία, όταν ταξίδευα μεταφέροντας σε μια βαλίτσα τα απαραίτητα για να τελέσω τη Θεία Λειτουργία για τους Έλληνες μετανάστες σε διάφορες γωνιές των εργοστασίων. Ιδιαίτερα πολλές από τα τελευταία 17 χρόνια στην Αλβανία. Επίσης, αναμνήσεις από επαφές με ανθρώπους διαφόρων θρησκευτικών παραδόσεων σε διάφορες ασιατικές χώρες, στην Ινδία, στην Κίνα, στην Ιαπωνία. Δεν λησμονώ την Πρωτοχρονιά του 1964, στη ζούγκλα μεταξύ Μεξικού και Γουατεμάλας -στη διάρκεια επιστημονικής έρευνας- μόνος και άρρωστος, φιλοξενούμενος από ένα ζευγάρι Αμερικανών ιεραποστόλων που ζούσαν εκεί μεταφράζοντας την Καινή Διαθήκη σε γλώσσες αμερικανικών φυλών. Αναπολώ τις σκέψεις που με είχαν παρηγορήσει: «Ό,τι κι αν συμβεί, είσαι στα χέρια του Θεού. Αποδέξου τη ζωή με τις δυσκολίες της. Να σου φθάνει ο Θεός».

Αργότερα, θυμάμαι, στην Κένυα το 1988, στη Λαϊκίπια, σε 2.000 υψόμετρο, κοντά στον Ισημερινό, κάτω από την επιβλητική κορυφή του όρους Κένυα. Ανάμεσα στους νεοφώτιστους ήταν πολλοί και πολλές από τη φυλή Τουρκάνα, που μέχρι πρότινος ζούσαν σε πρωτόγονες συνθήκες. Είχα τη χαρά να λειτουργήσω μαζί τους στο Ολ Μαράν, σε ένα παράπηγμα που άφηνε ελεύθερο τον βουνίσιο δυνατό αέρα και τη βροχή να ανακατεύονται με τις ψαλμωδίες. Βλέποντας τα ηλιοκαμένα πρόσωπα των νεοφωτίστων Αφρικανών να προσέρχονται εκστατικά στη Θεία Κοινωνία, ένοιωσα την ανάγκη να ομολογήσω: «Εκ μέρους του λαού και της Εκκλησίας της χώρας μου, που την ίδρυσε ο Απόστολος Παύλος, θέλω να σας ζητήσω συγγνώμη γιατί ήρθαμε τόσο αργά, με καθυστέρηση αιώνων».

Ολοζώντανα μένουν στη μνήμη μου τα πρώτα Χριστούγεννα στα Τίρανα, το 1991, όταν λειτουργήσαμε στον καθεδρικό ναό, που ήταν εσωτερικά εντελώς κατεστραμμένος. Είχαμε βάλει νάιλον στα παράθυρα για να κρυώνουμε λιγότερο· η βροχή διαπερνούσε τη στέγη. Ο ναός όμως ήταν κατάμεστος και η ατμόσφαιρα συγκλονιστική. Στη συνέχεια, σκέπτομαι την Πρωτοχρονιά του 1992 στην Κορυτσά. Μετά τον μακροχρόνιο διωγμό, τελέσαμε την πρώτη Λειτουργία στον παλιό Καθεδρικό ναό της Κορυτσάς, ο οποίος είχε μετατραπεί σε Μουσείο. Το καλοκαίρι, όταν είχα ζητήσει να τον επισκεφθώ, ο πρόεδρος Αλία είχε αποκλείσει οποιαδήποτε επιστροφή του χώρου αυτού στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Είχε υπογραμμίσει: Ποτέ! Να όμως που ο Θεός άνοιξε πάλι δρόμους στα αδιέξοδα. Η συγκινητική εμπειρία συμπυκνώθηκε στη βεβαιότητα: Υπάρχει ελπίδα.»

Πατσούκας Α., “Οι νέοι έχουν δίκιο να είναι οργισμένοι”, εφημ. *Καθημερινή*, 18-1-2009.

Ανακτήθηκε από: <http://www.kathimerini.gr/346547/article/epikairothta/ellada/oi-neoi-exoyn-dikio-na-einai-orgismenoi> (15-7-16).

ΒΘ: III.iii.

* * *

Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος

«Έζησε στην Κένυα, στην Ουγκάντα, στην Τανζανία, στο Σινά και στην Κορέα. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στον Πειραιά. Είναι μόνιμος κάτοικος Τιράνων [...] Η πολυσχιδής προσωπικότητά του είναι αναγνωρισμένη από όλους. Ορθόδοξοι, ρωμαιοκαθολικοί, προτεστάντες, μουσουλμάνοι, βουδιστές και ινδουιστές που ασχολούνται άμεσα ή έμμεσα με τα δρώμενα των θρησκειών γνωρίζουν τον Αρχιεπίσκοπο Τιράνων. Το πτυχίο από τη Θεολογική Σχολή των Αθηνών - αποφοίτησε με βαθμό 9,53 , οι μεταπτυχιακές σπουδές που πραγματοποίησε σε πανεπιστήμια της Γερμανίας και της Ουγκάντας στη Θρησκευολογία, στην Εθνολογία, στην Ιεραποστολική και

στην Αφρικανολογία αλλά και η διδακτορική διατριβή του αποτέλεσαν για τον κ. Αναστάσιο πολύτιμα εφόδια στην κατανόηση και στον σεβασμό άλλων πολιτισμών. [...] Το 1981 ο κ. Αναστάσιος εγκατέλειψε την Ελλάδα. Ως και το 1991 υπηρέτησε την Ορθόδοξη Εκκλησία ως τοποτηρητής της Μητρόπολης Ειρηνοπούλεως, του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Έχοντας την ποιμαντική ευθύνη τριών χωρών -Κένυας, Ουγκάντας, Τανζανίας - θα αναδείξει τις διοικητικές του ικανότητες. Παρά το γεγονός ότι σε σύντομο χρονικό διάστημα ίδρυσε και οργάνωσε την Πατριαρχική Σχολή «Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος», χειροτόνησε 62 κληρικούς, προχώρησε στην ανέγερση δεκάδων ναών, έχτισε ιεραποστολικούς σταθμούς και χειροθέτησε 42 αναγνώστες και κατηχητές, από οκτώ αφρικανικές φυλές, οι διοικητικές του ικανότητες δεν προσέλκυαν το ενδιαφέρον της Συνόδου της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος. Έτσι ενώ ο κ. Αναστάσιος έμαθε ακόμη και σουαχίλι για να μεταφράσει σε τέσσερις αφρικανικές γλώσσες τα λειτουργικά κείμενα και για να μπορεί να επικοινωνεί με τους πιστούς, το 1984 η Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος δεν τον θεώρησε ικανό να εκλεγεί επαρχιούχος μητροπολίτης, θέση για την οποία ήταν υποψήφιος. [...] Από το 1991 ως σήμερα ο κ. Αναστάσιος και το λιγοστό αλλά ικανό επιτελείο του προχώρησε σε μια σειρά αναγεννητικές ενέργειες: Χειροτόνησε 150 κληρικούς και διακόνους ενώ παλαιότερα στην περιοχή υπήρχαν μόνο πέντε. Ίδρυσε εκκλησιαστικό λύκειο στο Αργυρόκαστρο και οικοτροφείο για τους μαθητές του. Έχτισε 100 ναούς, ανασύλωσε 65 και επισκεύασε άλλους 110. Αγόρασε και ανασκεύασε κτίρια για την εγκατάσταση των υπηρεσιών της Αρχιεπισκοπής, έφτιαξε νηπιαγωγεία και κέντρα νεότητας στην Κορυτσά. Τα διαγνωστικά κέντρα και τα πολυιατρεία που δημιούργησε αποτελούν για τους κατοίκους των Τιράνων σημαντική βοήθεια. Το καμάρι του Αρχιεπισκόπου όμως είναι τα τυπογραφεία - μέσα από τα οποία προχώρησε σε δεκάδες εκδόσεις - και τα εργαστήρια που δημιούργησε για να εκπαιδεύονται οι νέοι της περιοχής.»

Αντωνιάδου Μ., Αναστάσιος ο κοσμοπολίτης ποιμενάρχης, Εφημ. *Το Βήμα*, ηλ. Δημοσίευση 04/11/2001. Ανακτήθηκε από: <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=138058> (15-7-16).

ΒΘ: III.iii.

* * *

Ο Αλβανίας Αναστάσιος και το έργο του στην Αφρική και την Αλβανία

«Ανατολική Αφρική: Ο Αρχιεπίσκοπος Αναστάσιος πρωτοστάτησε στη σύγχρονη αναγέννηση της Εξωτερικής Ιεραποστολής της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Στη δεκαετία 1981-1991, ως Τοποτηρητής της Ιεράς Μητροπόλεως Ειρηνοπούλεως - Ανατολικής Αφρικής (Κένυα, Ουγκάντα, Τανζανία), ίδρυσε και οργάνωσε την Πατριαρχική Σχολή «Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος», την οποία διηύθυνε επί δεκαετία. Χειροτόνησε 62 Αφρικανούς κληρικούς και χειροθέτησε 42 αναγνώστες - κατηχητές προερχομένους από 8 αφρικανικές φυλές· συγχρόνως προώθησε τις μεταφράσεις της Θείας Λειτουργίας σε 4 αφρικανικές γλώσσες. Μεριμνήσε για τη σταθεροποίηση 150 περίπου ορθοδόξων ενοριών και πυρήνων και την ανέγερση δεκάδων ναών, ανήγειρε 7 ιεραποστολικούς σταθμούς, φρόντισε για τη δημιουργία σχολείων και ιατρικών σταθμών.

Αλβανία: Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας (Ιούν. 1992 εξ.). Το εκκλησιαστικό έργο του Αναστασίου κορυφώνεται στην αποστολή που του εμπιστεύθηκε το Οικουμενικό Πατριαρχείο για την εκ των ερειπίων αναστήλωση της Ορθοδόξου Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Αλβανίας, η οποία είχε καταρρεύσει ύστερα από τον επί 46 έτη διωγμό του μοναδικού «αθεϊστικού κράτους» της υψηλίου. Στην τελευταία δεκαετία, ο Αναστάσιος, μέσα σε τεράστιες δυσκολίες, κατόρθωσε να

ανασυγκροτήσει εκ βάθρων την Εκκλησία της Αλβανίας –συγκροτήθηκαν πάνω από 400 ενορίες. Ίδρυσε τη Θεολογική-Ιερατική Σχολή (Ακαδημία) «Ανάστασις» στο Δυρράχιο (1992) και το Εκκλησιαστικό Λύκειο «Τίμιος Σταυρός» στο Αργυρόκαστρο (1998) και στο Σουκθ-Δυρράχιο (2007), τα οποία σήμερα λειτουργούν σε ιδιόκτητα συγκροτήματα. Μόρφωσε και χειροτόνησε 145 νέους κληρικούς. Ίδρυσε 50 Κέντρα Νεολαίας σε διάφορες πόλεις. Φρόντισε για τη μεταφραστική προσπάθεια, την έκδοση λειτουργικών και άλλων θρησκευτικών βιβλίων. Συνέστησε Τεχνική Υπηρεσία της Εκκλησίας και μερίμνησε για την ανοικοδόμηση 150 νέων ναών (μεγάλους και μικρούς), την αναστήλωση 70 μοναστήρια και εκκλησίες-πολιτιστικά μνημεία και επισκευή 160 ναών και 45 εκκλησιαστικών κτιρίων (Αρχιεπισκοπή, Μητροπόλεις, σχολεία, κλινικές, ξενώνες, κατασκηνώσεις νεολαίας, κ.α.), στο σύνολο 425 κτίρια. Θεμελίωσε το πρώτο γυναικείο μοναστήρι (Σκήτη των Αγίων Μυροφόρων), στο οποίο ασκητεύει από το 2011 μία μοναχή.

Ανέπτυξε τη φιλανθρωπική μέριμνα της Εκκλησίας, με διανομή εκατοντάδων τόνων τροφίμων, ιαματισμού, φαρμάκων. Ίδρυσε την πρώτη ορθόδοξη αλβανική εφημερίδα (*Ngjallja*), το παιδικό περιοδικό *Gëzohu* (Χαίρε), το νεανικό περιοδικό *Kambanat* (Καμπάνες), την επιστημονική επιθεώρηση *Kërkim* (Αναζήτη), το δελτίο «*News from Orthodoxy in Albania*», ως και Ραδιοφωνικό σταθμό. Μερίμνησε για τη δημιουργία Εργαστηρίων της Εκκλησίας (τυπογραφείο, κηροπλαστείο, ξυλουργείο, εργαστήρια αγιογραφίας και αποκαταστάσεως εικόνων). Αγωνίσθηκε για τη διεκδίκηση της εκκλησιαστικής περιουσίας.

Παράλληλα με την ανασύσταση της Ορθόδοξου Εκκλησίας, ανέπτυξε πρωτοποριακά προγράμματα στους τομείς εκπαίδευσης, υγείας, κοινωνικής προνοίας, αγροτικής αναπτύξεως, πολιτισμού και οικολογίας. (Π.χ. Ίδρυσε το Διαγνωστικό Ιατρικό Κέντρο με 24 ειδικότητες και τρία πολυ-ιατρεία σε άλλες πόλεις· επίσης το πρώτο στην Αλβανία, Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισεως με 6 ειδικότητες στα Τίρανα και με 4 ειδικότητες στο Αργυρόκαστρο, Επαγγελματικό Λύκειο στο Μεσοπόταμο, 2 Δημοτικά Σχολεία - Δίγλωσσα στα Τίρανα και στο Δυρράχιο, Οικοτροφείο Μαθητριών Λυκείου στο Βουλιαράτι, 15 νηπιαγωγεία σε διάφορες πόλεις. Φρόντισε για την κατασκευή δρόμων, υδραγωγείων, γεφυρών, την επισκευή δημοσίων σχολείων, κ.α.). Στην κρίση του Κοσσυφοπεδίου (1999) οργάνωσε ευρύτατο ανθρωπιστικό πρόγραμμα, το οποίο βοήθησε 33.000 περίπου πρόσφυγες σε διάφορα μέρη της Αλβανίας.

Συνέδεσε την Εκκλησία της Αλβανίας με διεθνείς Εκκλησιαστικούς Οργανισμούς. Κατά την ένταση μεταξύ Ελλάδος - Αλβανίας συνέβαλε στην εκτόνωσή της και στην προσέγγιση των δύο χωρών. Με τις πρωτοβουλίες αυτές δόθηκε εργασία σε χιλιάδες ανθρώπους, δημιουργήθηκαν σοβαρά έργα κοινωνικής υποδομής και η Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας αναδείχθηκε σε πολυδύναμο πνευματικό και αναπτυξιακό παράγοντα. Συγχρόνως αγωνίσθηκε για την άμβλιση των αντιθέσεων στα Βαλκάνια.»

Wikipedia, Αρχιεπίσκοπος Τιράνων Αναστάσιος, Στην Ανατολική Αφρική & Αλβανία. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%B5%CF%80%CE%AF%CF%83%CE%BA%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%82%CE%A4%CE%B9%CF%81%CE%AC%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%91%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82#.CE.A3.CF.84.CE.B7.CE.BD.CE.91.CE.BD.CE.B1.CF.84.CE.BF.CE.BB.CE.B9.CE.BA.CE.AE.CE.91.CF.86.CF.81.CE.B9.CE.BA.CE.AE.26.CE.91.CE.BB.CE.B2.CE.B1.CE.BD.CE.AF.CE.B1> (15-7-16).

ΒΘ: III.iii.

* * *

**Βασικά Θέματα: IV.: «Υπέρ της των πάντων ενώσεως»: Το αίτημα της ενότητας
ΒΘ: IV.i.: Η αρχιερατική προσευχή του Ιησού: «Ίνα πάντες έν ώσι» (Ιω. 17, 21)**

Η αρχιερατική προσευχή του Ιησού: «ώστε να είναι όλοι ένα»

«[...] ώστε να είναι όλοι ένα, όπως εσύ, Πατέρα, είσαι ενωμένος μ' εμένα κι εγώ μ' εσένα. Να είναι κι αυτοί ενωμένοι μ' εμάς, κι έτσι ο κόσμος να πιστέψει ότι μ' έστειλες εσύ.»

Ιω. 17,21. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/John/17/21> (15-7-16).

ΒΘ: IV.i.

* * *

Ορθόδοξη Εκκλησία και η αρχιερατική προσευχή του Ιησού «ώστε να είναι όλοι ένα»

8. [...] ή Όρθόδοξος Έκκλησία εις τάς σχέσεις αύτης πρός τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον δέν στηρίζεται μόνον εις τάς ανθρωπίνους δυνάμεις τών διεξαγόντων τούς διαλόγους, άλλ' άπεκδέχεται πρωτίστως τήν έπιστασίαν του Άγίου Πνεύματος έν τή χάριτι του Κυρίου, εύχηθέντος «Ίνα πάντες έν ώσιν» (Ιω. 17, 21).

Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε από: <https://www.holycouncil.org/-/rest-of-christian-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.i.

* * *

ΒΘ: IV.ii.: Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών (1965)

Η σχέση των ετεροδόξων με την Ορθοδοξία

«Αν εξαιρέσουμε μεμονωμένες περιπτώσεις διώξεων των Ορθοδόξων, κυρίως από φορείς της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, οι ετερόδοξοι αναγνωρίζουν στην Ορθοδοξία την κοινή χριστιανική παράδοση των πρώτων αιώνων. Χαρακτηριστική του γεγονότος αυτού είναι η φράση ενός σημαντικού στελέχους της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας: «η Δύση (δηλαδή η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία) πρέπει να φοιτήσει στο σχολείο της Ανατολής (δηλαδή στην Ορθόδοξη Εκκλησία)».

Το κύρος της Ορθοδοξίας προέρχεται από τη γνησιότητα και την αρχαιότητα της παράδοσής της, καθώς και από τον αγώνα της να μην καταστεί μία Εκκλησία με κοσμική εξουσία.

Η Ορθοδοξία, όμως, θα πρέπει να αναλάβει απέναντι στους ετεροδόξους τις ιστορικές της ευθύνες: της συνεπούς εκκλησιαστικής ζωής και παρουσίας στον κόσμο, του παραδείγματος και της μαρτυρίας. Η Ορθοδοξία έχει ένα «πνευματικό κύρος» στο σύγχρονο χριστιανικό κόσμο και θα πρέπει να το επιβεβαιώσει.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 34. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13448/> (15-7-16).

ΒΘ: IV.ii.

* * *

Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965)

«[...] στις 5 και 6 Ιανουαρίου 1964 συναντήθηκαν οι Πάπας Παύλος και Πατριάρχης Αθηναγόρας στα Ιεροσόλυμα. [...] Ακολούθησε επίσκεψη του Μητροπολίτη Ηλιουπόλεως Μελίτωνος στο Βατικανό στις 5 Ιουλίου 1965 ο οποίος πρότεινε να κλείσουν οι εργασίες της Β' Βατικανής Σύνοδος με την αμοιβαία άρση των αναθεμάτων και ακολούθησαν εκατέροθεν επισκέψεις. Στις 7 Δεκεμβρίου 1965 έγινε η αμοιβαία άρση των αναθεμάτων των δύο Εκκλησιών κατά το πέρας των εργασιών της Β' Βατικανής Σύνοδος. Ο επίσκοπος Ιωάννης Willebrands διάβασε στα γαλλικά το κείμενο της Κοινής Δήλωσης (Πάπα και Πατριάρχη) σχετικά με την άρση των αναθεμάτων. Ακολούθησε Θεία Λειτουργία προεξάρχοντας του Πάπα Παύλου και μετά ο καρδινάλιος Αυγουστίνος Βεα διάβασε την λατινιστί συνταγμένη παπική πράξη της άρσεως. Ο Μητροπολίτης Ηλιουπόλεως έλαβε από τον Πάπα την ποντιφική πράξη, ανταλλάσσοντας χειραψία και ασπασμό. Ο Πάπας έκανε την απόλυση στα ελληνικά, "Ο ευλογών τους ευλογούντας σε Κύριε". Τον Ιούλιο του 1967 ο Πάπας Παύλος Στ' μετέβη στο Φανάρι πραγματοποιώντας επίσημη επίσκεψη και ο Αθηναγόρας ανταπέδωσε τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς μεταβαίνοντας στο Βατικανό. Στο Φανάρι [...] (η) Μείζονα Επιτροπή [...] αποδέχθηκε την ανάγκη άρσης του αναθέματος, αλλά διχάστηκε σχετικά με τον τρόπο και τον χρόνο της Άρσης. Τελικά μετά την ολοκλήρωση των τυπικών διαδικασιών στις 7 Δεκεμβρίου 1965 έγινε η τελετή άρσης των αναθεμάτων. Έτσι την άρση των αναθεμάτων πραγματοποίησε η Πατριαρχική Σύνοδος της Κωνσταντινουπόλεως υπό την προεδρία του Αθηναγόρα. Η Πατριαρχική Σύνοδος που ήρε τον αφορισμό ήταν αρμόδια για κάτι τέτοιο επειδή αποτελούσε αδιάσπαστη συνέχεια του Πατριαρχείου του 1054. Η άρση των αναθεμάτων έγινε για λόγους αμοιβαιότητας επειδή και ο Πάπας ήρε τον αφορισμό και στα πλαίσια της Χριστιανικής αγάπης, κατ'απομίμηση της θείας φιλανθρωπίας, χάριν της ειρήνης και της ενότητας της Εκκλησίας, της ευστάθειας και της ομόνοιας της Εκκλησίας, η σωτηρία των ψυχών των εμπλεκομένων προσώπων και η τελική ευαρέσκεια του Θεού.»

Wikipedia, Σχίσμα του 1054. 11: Η άρση των αναθεμάτων το 1965. Ανακτήθηκε από:
[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%AF%CF%83%CE%BC%CE%B1_%CF%84%CE%B F%CF%85_1054#.CE.97_.CE.AC.CF.81.CF.83.CE.B7_.CF.84.CF.89.CE.BD_.CE.B1.CE.BD.CE.B1.CE.B8.C E.B5.CE.BC.CE.AC.CF.84.CF.89.CE.BD_.CF.84.CE.BF_1965_\(15-7-16\).](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%AF%CF%83%CE%BC%CE%B1_%CF%84%CE%B F%CF%85_1054#.CE.97_.CE.AC.CF.81.CF.83.CE.B7_.CF.84.CF.89.CE.BD_.CE.B1.CE.BD.CE.B1.CE.B8.C E.B5.CE.BC.CE.AC.CF.84.CF.89.CE.BD_.CF.84.CE.BF_1965_(15-7-16).)

ΒΘ: IV.ii.

* * *

Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965)

«Το 1964 ο Πατριάρχης Αθηναγόρας και ο Πάπας Παύλος ΣΤ' ακύρωσαν τα αναθέματα μεταξύ των Εκκλησιών και άρχισαν το «διάλογο της αγάπης». Από τότε και μέχρι σήμερα ο διάλογος αυτός συνεχίζεται και οι δίοδοι παραμένουν ανοικτές. Παρ' όλα αυτά ο δρόμος είναι μακρύς και δύσβατος.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3331,13440/> (15-7-16).

ΒΘ: IV.ii.

* * *

Άρση αναθεμάτων Ορθοδόξων και Καθολικών (1965)

« Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία δραστηριοποιείται για την ενότητα Μέχρι τη σύγκληση της Β' Βατικανής Συνόδου στη Ρώμη (1962-1965) δεν είχε σημειωθεί ούτε ένα βήμα προσέγγισης Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών. Η Β' Βατικανή Σύνοδος, όμως, τόνισε την ανάγκη να εγκαινιασθεί ο διάλογος με την Ορθόδοξη Εκκλησία.

Στο πλαίσιο αυτό, το 1964 συναντήθηκαν στα Ιεροσόλυμα ο Πάπας Παύλος ΣΤ' και ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηναγόρας Α'. Οι δύο πνευματικοί ηγέτες προσευχήθηκαν μαζί, ώστε η συνάντησή τους αυτή να αποτελέσει την αρχή για ουσιαστικό διάλογο μεταξύ των δύο Εκκλησιών. Αργότερα (1967 και 1968) αντάλλαξαν επισκέψεις σε Ρώμη και Κωνσταντινούπολη. Σε ένδειξη καλής θέλησης, οι δύο Εκκλησίες αποφάσισαν να άρουν (καταργήσουν) τα αναθέματα που είχαν επιβληθεί κατά το Σχίσμα του 1054 μ.Χ. Επίσης, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία επέστρεψε πολλά λείψανα αγίων, που είχαν μεταφερθεί από την Ανατολή στη Δύση κατά την περίοδο των Σταυροφοριών. Η προσέγγιση των δύο Εκκλησιών εγκαινίασε ένα νέο πνεύμα που ονομάστηκε «οικουμενικό».

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 35. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13449/> (15-7-16).

ΒΘ: IV.ii.

* * *

Ανάθεμα: ορισμός

«Ανάθεμα: επίσημη απόφαση μιας Εκκλησίας με την οποία καταδικάζεται μια άλλη Εκκλησία ή αιρετικά πρόσωπα. Με το ανάθεμα αποκόπτεται η Εκκλησία ή ο αιρετικός από το Σώμα της Εκκλησίας και δε συμμετέχει σ' αυτήν. Το κόστος της αποκοπής αυτής μοιάζει με το κόψιμο ενός κλαδιού από τον κορμό δέντρου. Το δέντρο συνεχίζει να αναπτύσσεται, ενώ το κλαδί ξεραίνεται.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Γλωσσάριο. Ανακτήθηκε από:

http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13449/index_gloss.html#en35_2 (15-7-16).

ΒΘ: IV.ii.

* * *

ΒΘ: IV.iii.: Κοινή Διακήρυξη Ρωμαιοκαθολικών – Ορθοδόξων (2006)

Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄ (2006)

«[...] - Η συνάντησή μας μακάρι να είναι σημείο και ενθάρρυνση όλων μας για να συμμαριζόμαστε τα ίδια αισθήματα και τις ίδιες διαθέσεις αδελφότητας, συνεργασίας και κοινωνίας μέσα από την αγάπη και την αλήθεια. Το Άγιο Πνεύμα εἶθε να μας οδηγήσει στην προετοιμασία της μεγάλης ημέρας της αποκατάστασης της πλήρους ενότητας, όταν και όπως το θελήσει ο Θεός. Τότε θα μπορούσαμε να ευφρανθούμε και να αγαλλιασθούμε αληθινά.

- Προτρέπουμε τους πιστούς μας να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη διαδικασία αυτή μέσω της προσευχής και μέσω σημαντικών ενεργειών.

-Ως Ποιμένες δε μπορούμε να αγνοήσουμε την έξαρση της εκκοσμίκευσης, της σχετικοκρατίας ή και του μηδενισμού, ιδιαίτερα στον δυτικό κόσμο. Για το λόγο αυτό οφείλουμε να ενισχύσουμε την συνεργασία και την κοινή μαρτυρία μας προς πάντα τα έθνη.

-Αξιολογήσαμε θετικά την πορεία για τη διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πρωταγωνιστές της μεγάλης αυτής πρωτοβουλίας ασφαλώς θα λάβουν υπόψη όλα όσα άπτονται του ανθρώπινου προσώπου και των αναπαλλοτρίωτων δικαιών του, ιδιαίτερα την θρησκευτική ελευθερία, η οποία είναι απόδειξη και εγγύηση του σεβασμού κάθε άλλης ελευθερίας.

-Ρωμαιοκαθολικοί και Ορθόδοξοι καλούνται να αναλάβουν από κοινού δράση υπέρ του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, κάθε ανθρώπου που πλάστηκε κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού, όπως και υπέρ της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ανάπτυξης.

-Θέλουμε πρωτίστως να διακηρύξουμε ότι ο φόνος αθώων στο όνομα του Θεού είναι προσβολή προς Αυτόν και προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Οφείλουμε να δεσμευθούμε όλοι για μια ανανεωμένη διακονία του ανθρώπου και για την προστασία της ανθρώπινης ζωής, κάθε ανθρώπινης ζωής.

-Σήμερα, μπροστά στους μεγάλους κινδύνους για το φυσικό περιβάλλον, θέλουμε να εκφράσουμε την αγωνία μας ως προς τις αρνητικές συνέπειες για την ανθρωπότητα και για όλη τη δημιουργία μιας άνευ ορίων οικονομικής και τεχνολογικής προόδου.»

Κοινή διακήρυξις του Πάπα Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ και του Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄, Κωνσταντινούπολη, 30-11-2006. Ανακτήθηκε από:

<http://papalvisit.ecupatriarchate.org/press/articles.php?id=99&lang=9> (15-7-16).

ΒΘ: IV.iii.

* * *

Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014): 50 χρόνια μετά την άρση των αναθεμάτων

«2.- Η σημερινή αδελφική μας συνάντηση είναι ένα νέο αναγκαίο βήμα στην πορεία προς την ενότητα, προς την οποία μόνο το Άγιο Πνεύμα μπορεί να μας οδηγήσει: στην κοινωνία μέσα στη νόμιμη διαφορετικότητα. [...] Στη διάρκεια αυτών των ετών ο Θεός, πηγή κάθε ειρήνης και αγάπης, μας δίδαξε να θεωρούμε ο ένας τον άλλο μέλη της ίδιας χριστιανικής οικογένειας, υπό έναν Κύριο και Σωτήρα, τον Ιησού Χριστό, και να αγαπιόμαστε αμοιβαία, έτσι ώστε να μπορούμε να ομολογούμε την πίστη μας στο ίδιο Ευαγγέλιο του Χριστού, όπως το παρέλαβαν οι Απόστολοι, το εξέφρασαν και το μετέδωσαν σ' εμάς οι Οικουμενικές Σύνοδοι και οι Πατέρες της Εκκλησίας.

Συνειδητοποιώντας πλήρως ότι δεν έχομε φθάσει τον σκοπό της πλήρους κοινωνίας, σήμερα επιβεβαιώνουμε τη δέσμευσή μας να συνεχίσουμε να πορευόμαστε μαζί προς την ενότητα για την

οποία ο Κύριος Χριστός προσευχήθηκε στον Πατέρα «να είναι όλοι ένα».

3.- Συνειδητοποιώντας ότι αυτή η ενότητα φανερώνεται με την αγάπη προς τον Θεό και την αγάπη προς τον πλησίον, ποθούμε την ημέρα κατά την οποία θα συμμετέχομε επιτέλους μαζί στο ευχαριστιακό συμπόσιο. Ως χριστιανοί, έχουμε καθήκον να προετοιμαστούμε για να λάβουμε αυτό το δώρο της ευχαριστιακής κοινωνίας. [...] Επιτυγχάνοντας αυτό τον στόχο, θα φανερώσομε εμπρός στον κόσμο την αγάπη του Θεού, και έτσι θα αναγνωριστούμε ως αληθινοί μαθητές του Ιησού Χριστού.»

Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014). Ανακτήθηκε από: https://www.patriarchate.org/dialogue-with-the-roman-catholic-church/-/asset_publisher/jSr7xbXp3kBW/content/koine-delosis-25-maiou-2014-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.patriarchate.org%2Fdialogue-with-the-roman-catholic-church%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_jSr7xbXp3kBW%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D2&_101_INSTANCE_jSr7xbXp3kBW_languageId=en_GR
http://ek.cen.gr/enoriakes%202014/EK_819.pdf
<http://www.amen.gr/article/koini-dilwsi-papa-fragkiskou-kai-oikoumenikou-patriarxi-gia-ton-dialogo-twn-ekklisiwn-kai-tin-anagki-stiriksis-twn-xristianwn-sti-manatoli> (15-7-16).

ΒΘ: IV.iii.

* * *

ΒΘ: IV.iv.: Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (ΠΣΕ): ίδρυση και στόχοι του

«Ο δρόμος προς την ίδρυση του Π.Σ.Ε.

Μετά από την άρνηση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας να συμμετάσχει στις ενωτικές προσπάθειες των χριστιανικών Εκκλησιών, η Ορθόδοξη Εκκλησία στράφηκε προς τον Προτεσταντισμό, ο οποίος (όπως τονίσαμε σε προηγούμενη ενότητα) είχε εκδηλώσει ενδιαφέρον για διάλογο με την Ορθοδοξία.

Έτσι, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και οι Προτεσταντικές Εκκλησίες διοργάνωσαν δύο συνέδρια που προετοίμασαν τη συνεργασία τους και οδήγησαν στην ίδρυση του Π.Σ.Ε. στο Άμστερνταμ το 1948. Εκεί πραγματοποιήθηκε η ένωση των δύο κλάδων συνεργασίας («Ζωή και Εργασία»/«Πίστη και Τάξη»). Οι Εκκλησίες διατήρησαν την αυτονομία τους μέσα στο νέο μεγάλο οργανισμό. Στο Καταστατικό του Π.Σ.Ε. καθορίστηκε ότι μέλη του μπορεί να είναι οι Εκκλησίες που αναγνωρίζουν τον Χριστό ως Σωτήρα.

Οι στόχοι του Π.Σ.Ε.

Το Π.Σ.Ε. επιδίδεται σε ποικίλες δραστηριότητες με σκοπό την προσέγγιση των Εκκλησιών (σύγκληση συνεδρίων και παρεμβάσεις σε θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος) και η συμμετοχή της Ορθόδοξης Εκκλησίας σ' αυτές είναι εντονότατη.

Το 1952 φαίνεται η πρώτη θετική συνέπεια της ίδρυσης του Π.Σ.Ε., όταν ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηναγόρας Α' εγκαινιάζει με εγκύκλιο επιστολή το διάλογο της αγάπης με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 35. Ανακτήθηκε από:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13449/> (15-7-16).

ΒΘ: IV.iv.

* * *

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (ΠΣΕ)

«Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (Αγγλ. *World Council of Churches*, συντομογρ. ΠΣΕ) είναι μια οικουμενική χριστιανική οργάνωση, της οποίας σκοπός είναι η προώθηση της χριστιανικής ενότητας. Αποτελεί κοινωνία 340 εκκλησιών, από τις οποίες οι 157 είναι μέλη του, και αντιπροσωπεύει πάνω από 550 εκατομμύρια Χριστιανούς, σε περισσότερες από 100 χώρες.

Ιδρύθηκε τις 23 Αυγούστου 1948, και στα ιδρυτικά μέλη του συμπεριλαμβάνονταν το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, η Εκκλησία της Ελλάδος και η Εκκλησία της Κύπρου. Σήμερα συγκεντρώνει τις περισσότερες Ορθόδοξες, και έναν αριθμό Προτεσταντικών εκκλησιών, όπως την Αγγλικανική Εκκλησία, πολλές Λουθηρανικές, Μεθοδικές και Μεταρρυθμισμένες, και μερικές Βαπτιστικές και Πεντηκοστιανές εκκλησίες. Επίσης συμμετέχουν Παλαιοκαθολικές, καθώς και ένα ευρύ φάσμα ενωμένων και ανεξάρτητων εκκλησιών. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, αν και δεν είναι εκκλησία-μέλος, συνεργάζεται στενά με το ΠΣΕ, στο οποίο αποστέλλει παρατηρητές και εκπροσώπους. Από την Ελλάδα, εκτός από την Εκκλησία της Ελλάδος, στο ΠΣΕ συμμετέχει και η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία.

Το ανώτατο διοικητικό σώμα του Συμβουλίου είναι η Γενική Συνέλευση, η οποία συνέρχεται ανά μερικά χρόνια. Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου είναι από το 2010 ο Όλαβ Φίξε Τβάιτ, από την Εκκλησία της Νορβηγίας η οποία συγκαταλέγεται στις Λουθηρανικές εκκλησίες.»

Wikipedia, Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF_%CE%A3%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%BF_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%B9%CF%8E%CE%BD (15-7-16)

ΒΘ: IV.iv.

* * *

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και η Οικουμενική Κίνηση

«Τι είναι το Π.Σ.Ε. και η Οικουμενική Κίνηση; [...] Ένα από τα κυριότερα όργανα της Οικουμενικής Κινήσεως στην σύγχρονη εκκλησιαστική ιστορία είναι το Π.Σ.Ε., στο οποίο αναφέρεται εκτενώς το κείμενο που θα συζητηθεί στην Αγία και Μεγάλη Σύνοδο. [...] “Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών είναι μία κοινότητα εκκλησιών που ομολογούν τον Κύριο Ιησού Χριστό ως Θεό και Σωτήρα κατά τας Γραφάς, και επομένως επιδιώκουν να εκπληρώσουν από κοινού την κοινή τους κλήση προς δόξαν του ενός Θεού” (Λαιμόπουλου Γ., *Δομή και Λειτουργία του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2012, σελ. 22). Αναφέρουν στη μελέτη που συνέταξαν, ύστερα από εντολή της Ι. Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδας, οι καθηγητές Θεοδώρου, Καρμίρης, Κονιδάρης, Νησιώτης: “Διά του όρου οικουμενική κίνησις χαρακτηρίζεται πάσα προσπάθεια συνεργασίας μεταξύ Χριστιανών ανηκόντων εις διαφορετικές χριστιανικές

ομολογίας, καθώς και πάσα επίσημος διεκκλησιαστική επαφή και θεολογική συζήτησις μέσω επισήμως διορισθέντων αντιπροσώπων διαφόρων Εκκλησιών με σκοπόν την προώθησιν της υποθέσεως της χριστιανικής και εκκλησιαστικής ενότητος και της από κοινού εκκλησιαστικής ζωής και της ιεραποστολικής δράσεως εις τον σύγχρονον κόσμον” (Ι. Καρμίρη, Γ. Κονιδάρη, Ε. Θεοδώρου, Ν. Νησιώτη, *Εργασία της Αγιωτάτης Εκκλησίας της Ελλάδος επί του 9ου θέματος της ημερήσιας διατάξεως της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, ήτοι :Ορθοδοξία και Οικουμενική Κίνηση*, σελ. 1). Το Π.Σ.Ε. λοιπόν είναι ένα συγκεκροτημένο, διαχριστιανικό, σώμα αποτελούμενο από 345 Εκκλησίες - μέλη, προερχόμενες από 110 χώρες και εκπροσωπώντας σχεδόν 500 εκ. ανθρώπους, το οποίο ιδρύθηκε το 1948 στο Άμστερνταμ της Ολλανδίας. Έκτοτε έχουν πραγματοποιηθεί 10 Γενικές Συνελεύσεις. Οι Ορθόδοξες Εκκλησίες, εκτός της Εκκλησίας της Γεωργίας και της Βουλγαρίας που αποχώρησαν από το Συμβούλιο το 1997 και 1998 αντίστοιχα, συμμετέχουν πλήρως στο σύνολό τους, χωρίς ωστόσο ν' αποδέχονται την ισότητα των ομολογιών και χωρίς να επιδιώκουν την ενότητα μέσα από ένα σχήμα δογματικής διομολογιακής προσαρμογής. Η βάση της ενότητας είναι “η εν τοις μυστηρίοις τηρουμένης και βιουμένης εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία ενότητος της πίστεως”, σύμφωνα με το επίσημο κείμενο.

Το Συμβούλιο δεν είναι και σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να λειτουργεί ή να δρα ως υπέρ-Εκκλησία. Σκοπός του Συμβουλίου είναι να φέρνει τις Εκκλησίες - μέλη σε ζώσα επαφή και συνεχή θεολογικό διάλογο, καθώς οι ίδιες οι Εκκλησίες είναι αυτές που θα επιτύχουν ή όχι εξ ιδίων πρωτοβουλιών την ενότητα, και όχι το Π.Σ.Ε. αυτό καθ' αυτό, το οποίο δεν έχει καμία αρμοδιότητα ούτε να επιβάλλει, ούτε να υποχρεώνει συμβατές συμφωνίες στις Εκκλησίες - μέλη και το οποίο σε τελική ανάλυση συγκροτείται από τις ίδιες τις Εκκλησίες. Όλα τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν το λεγόμενο άρθρο - βάση του καταστατικού χάρτη λειτουργίας του Π.Σ.Ε.

Ειδικότερα η Οικουμενική Κίνηση λοιπόν με κυριότερους θεσμικούς φορείς το Π.Σ.Ε. και την Διάσκεψη των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών (Κ.Ε.Κ.) εκφράζει την προσπάθεια υπέρβασης του χριστιανικού σχίσματος. Μία όμως αντικειμενική δυσκολία είναι ότι το Συμβούλιο συγκροτείται από Εκκλησίες που διέπονται από διαφορετικές εκκλησιολογικές αρχές, κουλτούρες και παραδόσεις. Για ν' αντιμετωπίσουμε συνολικά όμως το πρόβλημα του σχίσματος, προκειμένου να το θεραπεύσουμε, πρέπει πρώτα να είμαστε σε θέση να διαθέτουμε μία κοινή αντίληψη περί της φυσιολογίας του προβλήματος και μία κοινή θεολογική γλώσσα και ορολογία, ώστε να περιγράψουμε με σαφήνεια και χωρίς παρεξηγήσεις το αυτό πρόβλημα. Τέλος αξίζει να αναφέρουμε ότι μέχρι στιγμής έχουν προταθεί τρία σχήματα μορφές εκκλησιαστικής ενότητας: 1) οργανική ενότητα (organic unity), 2) κατηλλαγμένη κοινωνία (reconciled fellowship), 3) συνοδική κοινωνία (conciliar fellowship).»

π. Αυγουστίνου Μπαϊραχτάρη, Σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών κατά την προσυνοδική φάση (Β' Μέρος), 17-05-16. Ανακτήθηκε από:

<http://www.amen.gr/article/sxeseis-tis-orthodoksou-ekklisias-me-to-pagosmio-symvoulion-ekklision-kata-tin-prosynodiki-fasi-v-meros> (15-7-16).

ΒΘ: IV.iv.

.
* * *

Ορθόδοξη Εκκλησία και ΠΣΕ, κατά την ΑΜΣΟΕ

«16. Έν εκ τῶν κυρίων ὀργάνων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως εἶναι τό Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.). Ὁρισμένα Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ὑπῆρξαν ἰδρυτικά μέλη καί ἐν συνεχείᾳ ἄπασαι ἀπέβησαν μέλη αὐτοῦ. Τό Π.Σ.Ε. εἶναι ἕν συγκεκροτημένον διαχριστιανικόν

σῶμα, παρά τό γεγονός ὅτι τοῦτο δέν συμπεριλαμβάνει ἀπάσας τās ἑτεροδόξους Χριστιανικάς Ἐκκλησίας καί Ὁμολογίας. Παραλλήλως, ὑφίστανται καί ἄλλοι διαχριστιανικοί ὄργανισμοί καί περιφερειακά ὄργανα, ὡς ἡ Διάσκεψις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (Κ.Ε.Κ.), τό Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν Μέσης Ἀνατολῆς (Σ.Ε.Μ.Α.) καί τό Παναφρικανικόν Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν. Ταῦτα μετά τοῦ Π.Σ.Ε. τηροῦν σημαντικήν ἀποστολήν διά τήν προώθησιν τῆς ἐνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι Γεωργίας καί Βουλγαρίας ἀπεχώρησαν ἐκ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἡ μὲν πρώτη ἐν ἔτει 1997, ἡ δέ δευτέρα ἐν ἔτει 1998, ὡς ἔχουσαι αὐτῶν ἰδίαν γνώμην περί τοῦ ἔργου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί οὕτω δέν συμμετέχουν εἰς τās ὑπ' αὐτοῦ καί τῶν ἄλλων διαχριστιανικῶν ὀργανισμῶν δραστηριότητας.

17. Αἱ Ὁρθόδοξοι κατά τόπους Ἐκκλησίαι-μέλη τοῦ Π.Σ.Ε., μετέχουν πλήρως καί ἰσοτίμως ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καί συμβάλλουν δι' ὄλων τῶν εἰς τήν διάθεσιν αὐτῶν μέσων διά τήν προώθησιν τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καί τῆς συνεργασίας ἐπί τῶν μειζόνων κοινωνικοπολιτικῶν προκλήσεων.

18. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πιστή εἰς τήν ἐκκλησιολογίαν αὐτῆς, εἰς τήν ταυτότητα τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς δομῆς καί εἰς τήν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, συμμετέχουσα ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Π.Σ.Ε., οὐδόλως ἀποδέχεται τήν ιδέαν τῆς «ἰσότητος τῶν Ὁμολογιῶν» καί οὐδόλως δύναται νά δεχθῆ τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς τινα διομολογιακὴν προσαρμογήν. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ἡ ἐνότης ἡ ὁποία ἀναζητεῖται ἐν τῷ Π.Σ.Ε. δέν δύναται νά εἶναι προϊὸν μόνον θεολογικῶν συμφωνιῶν, ἀλλὰ καί τῆς ἐν τοῖς μυστηρίοις τηρουμένης καί βιουμένης ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐνότητος τῆς πίστεως.

19. [...] αὐτονόητον, ὅτι τό Π.Σ.Ε. δέν εἶναι καί ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπιτρέπεται νά καταστῆ ὑπέρ-Ἐκκλησία. [...]

Αγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, Σχέσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν Χριστιανικὸν κόσμον, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/rest-of-christian-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.iv.

* * *

Διάσκεψη τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν

«Ἡ **Διάσκεψη (ἢ Συμβούλιο) τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν** (ΔΕΕ, CEC) ἰδρύθηκε τὸ 1959 με σκοπὸ τὴν προώθησιν τῆς συμφιλίωσης, τοῦ διαλόγου καὶ τῶν φιλικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Εὐρώπης, σε μίαν περίοδο αυξανόμενων πολιτικῶν ἐντάσεων καὶ διαιρέσεων λόγω τοῦ Ψυχροῦ Πολέμου. Ἀποτελεῖ μίαν οἰκουμενικὴν κοινότητα χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Εὐρώπης· τὰ μέλη τῆς ἀποτελοῦνται ἀπὸ τῶν περισσότερων ἐπικρατούσων ἐυρωπαϊκῶν Προτεσταντικῶν, Ὁρθόδοξων, Ἀγγλικανικῶν καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἐκκλησιῶν[1]. Τὸ 2005, ἡ ΔΕΕ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ 125 μέλη-ἐκκλησίες.

Στοὺς στόχους τῆς Διάσκεψης περιλαμβάνονται μεταξύ ἄλλων ἡ πληρέστερη προστασία τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ἡ προώθησιν τοῦ σεβασμοῦ ὅσον ἀφορᾷ τῶν χριστιανικῶν ρίζων τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν καὶ ἡ διευθέτησιν τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Κράτους σε ἐθνικὸ ἐπίπεδο.[2]. Ἐνα μεγάλο πρόσφατο ἔργο τῆς Διάσκεψης ἦταν ἡ παραγωγή τῆς "Οἰκουμενικῆς Χάρτας" (Charta Oecumenica) τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Εὐρώπης.

Οἱ συνελεύσεις τῆς ΔΕΕ λαμβάνουν χώρα κάθε ἕξι χρόνια. Ἡ 4η συνέλευσις τῆς ΔΕΕ (1964) ἐγένετο πᾶνω σε πλοῖο ἐν τῇ Βαλτικῇ Θάλασσᾳ καθὼς ἐκπρόσωποι ἀπὸ χωρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης

αντιμετώπισαν δυσκολίες στην έκδοση βίζας. Στις περιόδους μεταξύ των συνελεύσεων, η ΔΕΕ διακυβερνάται από μια Κεντρική Επιτροπή η οποία διεξάγει μια ετήσια συνάθροιση. Πρόσφατες συναθροίσεις έλαβαν χώρα στη Γενεύη (2003), στην Πράγα (2004), στην Κρήτη (2005) και στο Ντερί (2006).

Πρόεδρος της ΔΕΕ (από το 2003) είναι ο Αιδ. Jean Arnold de Clermont (Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία της Γαλλίας). Ο Γενικός Γραμματέας (από τον Δεκέμβριο του 2005) είναι ο Αιδ. Colin Williams, πρώην Αρχιδιάκονος του Λάνκαστερ της Εκκλησίας της Αγγλίας. Διαδέχθηκε τον Αιδ. Δρ Keith Clements.

Υπάρχει ένας αριθμός υφιστάμενων εθνικών εκκλησιαστικών συμβουλίων και είναι μέλος του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Εκκλησιών (ΠΣΕ, WCC). Η Γενική Γραμματεία και η Επιτροπή Διαλόγου των Εκκλησιών στεγάζεται στο Οικουμενικό Κέντρο, στη Γενεύη της Ελβετίας, όπου βρίσκονται και τα κτίρια των κεντρικών γραφείων του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Εκκλησιών. Οι συζητήσεις για την Επιτροπή των Εκκλησιών για τους Μετανάστες στην Ευρώπη (EEME, CCME) με έδρα τις Βρυξέλλες βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη.»

Wikipedia, Διάσκεψη των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών. Ανακτήθηκε από:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%88%CE%B7%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%95%CE%BA%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%B9%CF%8E%CE%BD
(15-7-16).

ΒΘ: IV.iv.

* * *

ΒΘ: IV.v.: Θεολογικοί διάλογοι

Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Δογματική απόφαση περί Εκκλησίας "Φως εθνών"

«Με εκείνους, οι οποίοι κοσμούνται μεν με το χριστιανικό όνομα διά του αγίου Βαπτίσματος, δεν ομολογούν όμως ακέραιη την πίστη ή δεν διαφυλάσσουν την ενότητα της κοινωνίας με τον διάδοχο του Πέτρου, η Εκκλησία αισθάνεται συνδεδεμένη για ποικίλους λόγους. Διότι πολλοί απ' αυτούς τιμούν την Αγία Γραφή ως κανόνα πίστεως και ζωής, επιδεικνύουν ζωηρό θρησκευτικό ζήλο, πιστεύουν με αγάπη στο Θεό, τον παντοδύναμο Πατέρα, και στον Χριστό, τον Υιό του Θεού και Σωτήρα, συνδέονται με το Χριστό διά του Βαπτίσματος και αναγνωρίζουν τα Μυστήρια. Πολλοί απ' αυτούς έχουν το επισκοπικό αξίωμα, τελούν τη Θεία Ευχαριστία και καλλιεργούν την λατρεία της Θεοτόκου. Σ' αυτά ας προστεθεί η κοινωνία διά της προσευχής και ένας αληθινός σύνδεσμος εν Αγίω Πνεύματι, το Οποίο δρα σ' αυτούς με δώρα και χάριτας και με την αγιαστική του δύναμη, και μάλιστα έχει ενισχύσει κάποιους απ' αυτούς στο μαρτύριο. Έτσι, το Πνεύμα αφυπνίζει σ' όλους τους μαθητές του Χριστού τη νοσταλγία και τη δράση, ώστε αυτοί κάποτε να ενωθούν ειρηνικά-όπως το ζήτησε ο Χριστός-σε μία ποιμνη υπό ένα Ποιμένα. Για την επιτυχία του σκοπού αυτού, η Μητέρα Εκκλησία προσεύχεται, ελπίζει και δρα αδιαλείπτως, προτρέποντας τα τέκνα της σε καθαρμό και ανακαίνιση, ώστε να λάμψει λαμπρότερα το σημείο του Χριστού στο πρόσωπο της Εκκλησίας.»

Από το κείμενο-απόφαση της Β' Συνόδου του Βατικανού με τίτλο «Δογματική απόφαση περί Εκκλησίας "Φως εθνών"», κεφάλαιο 15, στο: Στ. Χαρκιανάκι, *Το περί Εκκλησίας σύνταγμα της Β' Βατικανής Συνόδου*, Θεσσαλονίκη, 1969, σ. 137. Ανακτήθηκε από:

ΒΘ: IV.v.

* * *

Σχέσεις της Ορθόδοξου Εκκλησίας προς τον υπόλοιπο Χριστιανικό κόσμο, κατά την ΑΜΣΟΕ

«1. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, οὕσα ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἐν τῇ βαθεῖα ἐκκλησιαστικῇ αὐτοσυνειδησίᾳ αὐτῆς πιστεύει ἀκραδάντως ὅτι κατέχει κυρίαν θέσιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς προωθήσεως τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος ἐντὸς τοῦ συγχρόνου κόσμου. [...]

3. Ἡ εὐθύνη τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἐνότητα, ὡς καὶ ἡ οἰκουμενικὴ αὐτῆς ἀποστολὴ ἐξεφράσθησαν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. [...]

4. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀδιαλείπτως προσευχομένη «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως», ἐκαλλιέργει πάντοτε διάλογον μετὰ τῶν ἐξ αὐτῆς διεστῶτων, τῶν ἐγγύς καὶ τῶν μακρὰν, ἐπρωτοστάτησε μάλιστα εἰς τὴν σύγχρονον ἀναζήτησιν ὁδῶν καὶ τρόπων τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐνότητος τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, μετέσχε τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ περαιτέρω ἐξέλιξιν αὐτῆς. Ἄλλωστε, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία χάρις εἰς τό διακρίνον αὐτὴν οἰκουμενικὸν καὶ φιλόανθρωπον πνεῦμα, θεοκελεύστως αἰτούμενον «πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α΄ Τιμ. 2, 4), ἀείποτε ἠγωνίσθη ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Διό, ἡ Ὁρθόδοξος συμμετοχὴ εἰς τὴν κίνησιν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν ἐν τῇ Μιᾷ, Ἁγίᾳ, Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ οὐδόλως τυγχάνει ξένη πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ συνεπῆ ἔκφρασιν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καὶ παραδόσεως, ἐντὸς νέων ἱστορικῶν συνθηκῶν.

5. Οἱ σύγχρονοι διμερεῖς θεολογικοὶ διάλογοι τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἡ συμμετοχὴ αὐτῆς εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν ἐρείδονται ἐπὶ τῆς συνειδήσεως ταύτης τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ αὐτῆς πνεύματος ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἀναζητήσεως, βάσει τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως καὶ τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς ἐνότητος ὅλων τῶν Χριστιανῶν.

6. Κατὰ τὴν ὄντολογικὴν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐνότης αὐτῆς εἶναι ἀδύνατον νὰ διαταραχθῇ. Παρὰ ταῦτα, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποδέχεται τὴν ἱστορικὴν ὀνομασίαν τῶν μὴ εὐρισκομένων ἐν κοινῶνι μετ' αὐτῆς ἄλλων ἑτεροδόξων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ἀλλὰ πιστεύει ὅτι αἱ πρὸς ταύτας σχέσεις αὐτῆς πρέπει νὰ στηρίζονται ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν ὅσον ἔνεστι ταχυτέρας καὶ ἀντικειμενικωτέρας ἀποσαφηνίσεως τοῦ ὅλου ἐκκλησιολογικοῦ θέματος καὶ ἰδιαίτερως τῆς γενικωτέρας παρ' αὐταῖς διδασκαλίας περὶ μυστηρίων, χάριτος, ἱερωσύνης καὶ ἀποστολικῆς διαδοχῆς. Οὕτω, ἦτο εὖνους καὶ θετικῶς διατεθειμένη τόσον διὰ θεολογικούς, ὅσον καὶ διὰ ποιμαντικούς λόγους, πρὸς θεολογικὸν διάλογον μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν εἰς διμερές καὶ πολυμερές ἐπίπεδον καὶ πρὸς τὴν συμμετοχὴν γενικώτερον εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι διὰ τοῦ διαλόγου δίδει δυναμικὴν μαρτυρίαν τοῦ πληρώματος τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας καὶ τῶν πνευματικῶν αὐτῆς θησαυρῶν πρὸς τοὺς ἐκτός αὐτῆς, μέ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν προλείανσιν τῆς ὁδοῦ τῆς ὁδηγούσης πρὸς τὴν ἐνότητα.

7. Ὑπὸ τό ἀνωτέρω πνεῦμα, ἅπασαι αἱ κατὰ τόπους Ἀγιώταται Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι συμμετέχουν σήμερον ἐνεργῶς εἰς ἐπισήμους θεολογικοὺς διαλόγους, ἡ δὲ πλειονότης ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς διαφόρους ἐθνικούς, περιφερειακούς καὶ διεθνεῖς διαχριστιανικούς ὀργανισμούς, παρὰ τὴν προκύψασαν βαθεῖαν κρίσιν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν. Ἡ πολυσχιδὴς αὕτη δραστηριότης τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πηγάζει ἐκ τοῦ αἰσθήματος ὑπευθυνότητος καὶ ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ ἀμοιβαία κατανόησις καὶ ἡ συνεργασία τυγχάνουν οὐσιώδεις, «ἵνα μὴ ἐγκοπὴν τινα δῶμεν τῷ

Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ» (Α' Κορ. 9, 12).

8. [...] ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον δὲν στηρίζεται μόνον εἰς τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις τῶν διεξαγόντων τούτους διαλόγους, ἀλλ' ἀπεκδέχεται πρωτίστως τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ χάριτι τοῦ Κυρίου, εὐχηθέντος «ἵνα πάντες ἐν ὧσιν» (Ιω. 17, 21).

9. Οἱ σύγχρονοι διμερεῖς θεολογικοὶ διάλογοι, κηρυχθέντες ὑπὸ Πανορθόδοξων Διασκέψεων, ἐκφράζουν τὴν ὁμόθυμον ἀπόφασιν πασῶν τῶν κατὰ τόπους ἀγιωτάτων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται νὰ συμμετέχουν ἐνεργῶς καὶ συνεχῶς εἰς τὴν διεξαγωγὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ παρακωλύηται ἡ ὁμόφωνος μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ.

12. Εἶναι εὐνόητον ὅτι κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν θεολογικῶν διαλόγων κοινὸς πάντων σκοπὸς εἶναι ἡ τελικὴ ἀποκατάστασις τῆς ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ ἐνότητος. [...]

16. Ἐν ἐκ τῶν κυρίων ὀργάνων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως εἶναι τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.). Ὁρισμένοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι ὑπῆρξαν ἰδρυτικὰ μέλη καὶ ἐν συνεχείᾳ ἅπασαι ἀπέβησαν μέλη αὐτοῦ. Τὸ Π.Σ.Ε. εἶναι ἐν συγκεκριμένῳ διαχριστιανικὸν σῶμα, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τοῦτο δὲν συμπεριλαμβάνει ἀπάσας τὰς ἑτεροδόξους Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας. Παραλλήλως, ὑφίστανται καὶ ἄλλοι διαχριστιανικοὶ ὀργανισμοὶ καὶ περιφερειακὰ ὄργανα, ὡς ἡ Διάσκεψις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (Κ.Ε.Κ.), τὸ Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν Μέσης Ἀνατολῆς (Σ.Ε.Μ.Α.) καὶ τὸ Παναφρικανικὸν Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν. Ταῦτα μετὰ τοῦ Π.Σ.Ε. τηροῦν σημαντικὴν ἀποστολὴν διὰ τὴν προώθησιν τῆς ἐνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι Γεωργίας καὶ Βουλγαρίας ἀπεχώρησαν ἐκ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἡ μὲν πρώτη ἐν ἔτει 1997, ἡ δὲ δευτέρα ἐν ἔτει 1998, ὡς ἔχουσαι αὐτῶν ἰδίαν γνώμην περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ οὕτω δὲν συμμετέχουν εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων διαχριστιανικῶν ὀργανισμῶν δραστηριότητας.

17. Αἱ Ὁρθόδοξοι κατὰ τόπους Ἐκκλησῖαι-μέλη τοῦ Π.Σ.Ε., μετέχουν πλήρως καὶ ἰσοτίμως ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ συμβάλλουν δι' ὄλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν μέσων διὰ τὴν προώθησιν τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως καὶ τῆς συνεργασίας ἐπὶ τῶν μειζόνων κοινωνικοπολιτικῶν προκλήσεων.

18. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πιστὴ εἰς τὴν ἐκκλησιολογίαν αὐτῆς, εἰς τὴν ταυτότητα τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς δομῆς καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, συμμετέχουσα ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ Π.Σ.Ε., οὐδόλως ἀποδέχεται τὴν ἰδέαν τῆς «ἰσότητος τῶν Ὁμολογιῶν» καὶ οὐδόλως δύναται νὰ δεχθῇ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς τινὰ διομολογιακὴν προσαρμογὴν. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ἡ ἐνότης ἡ ὁποία ἀναζητεῖται ἐν τῷ Π.Σ.Ε. δὲν δύναται νὰ εἶναι προῖόν μόνον θεολογικῶν συμφωνιῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν τοῖς μυστηρίοις τηρουμένης καὶ βιουμένης ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐνότητος τῆς πίστεως.

19. [...] αὐτονόητον, ὅτι τὸ Π.Σ.Ε. δὲν εἶναι καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπιτρέπεται νὰ καταστῇ ὑπέρ-Ἐκκλησία. [...]

21. [...] Ἐν τούτοις ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διατηρεῖ ἐπιφυλάξεις διὰ κεφαλαιώδη ζητήματα πίστεως καὶ τάξεως, διότι αἱ μὴ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι καὶ Ὁμολογίαι παρεξέκλιναν ἐκ τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

22. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ καταδικαστέαν πᾶσαν διάσπασιν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ ἀτόμων ἢ ὁμάδων, ἐπὶ προφάσει τηρήσεως ἢ δῆθεν προασπίσεως τῆς γνησίας Ὁρθοδοξίας. Ὡς μαρτυρεῖ ἡ ὅλη ζωὴ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἡ διατήρησις τῆς γνησίας ὀρθόδοξου πίστεως διασφαλίζεται μόνον διὰ τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπετέλει τὴν ἀνωτάτην αὐθεντίαν ἐπὶ θεμάτων πίστεως καὶ κανονικῶν διατάξεων (κανὼν 6 τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου).

23. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει κοινὴν τὴν συνείδησιν περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ διαχριστιανικοῦ θεολογικοῦ διαλόγου, διό καὶ κρίνει ἀναγκαῖον νὰ συνοδεύηται οὗτος πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ μαρτυρίας διὰ πράξεων ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ ἀγάπης, αἱ ὁποῖαι

έκφράζουν τήν «άνεκκλήτων χαράν» τοῦ Εὐαγγελίου (Α' Πέτρ. 1, 8), ἀποκλειομένης πάσης πράξεως προσηλυτισμοῦ, οὐνίας ἢ ἄλλης προκλητικῆς ἐνεργείας ὁμολογιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ σημαντικόν ὅπως ὅλοι οἱ Χριστιανοί, ἐμπνεόμενοι ὑπό τῶν κοινῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, προσπαθήσωμεν νά δώσωμεν εἰς τά ἀκανθώδη προβλήματα τοῦ συγχρόνου κόσμου, μίαν ὀλοπρόθυμον καί ἀλληλέγγυον ἀπάντησιν, βασιζομένην εἰς τό πρότυπον τοῦ ἐν Χριστῷ καινοῦ ἀνθρώπου.

24. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει συνείδησιν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ κίνησις πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν λαμβάνει νέας μορφάς, ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς νέας συνθήκας καί ἀντιμετώπισῃ τὰς νέας προκλήσεις τοῦ συγχρόνου κόσμου. Εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συνέχισις τῆς μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν διηρημένον χριστιανικόν κόσμον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως καί πίστεως της.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, Σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τον λοιπὸν Χριστιανικόν κόσμον, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/rest-of-christian-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ἡ διαχριστιανικὴ συνεργασία γιὰ το καλὸ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ΑΜΣΟΕ

2 [...] εἶναι ἀπαραίτητον νά ἀναπτυχθῇ πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις ἡ διαχριστιανικὴ συνεργασία διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου, αὐτονοήτως δέ καί τοῦ ἀγαθοῦ τῆς εἰρήνης, οὕτως ὥστε αἱ εἰρηνευτικαὶ προσπάθειαι ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν Χριστιανῶν νά ἀποκτοῦν μεγαλύτερον βάρος καί δύναμιν.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Ἡ Αποστολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τον Σύγχρονον Κόσμον Ἡ συμβολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφосύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καὶ λοιπῶν διακρίσεων*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ:

<https://www.holycouncil.org/-/mission-orthodox-church-todays-world?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἑτερόδοξοι Χριστιανοί καὶ ἡ σημασία τοῦ διαλόγου, κατὰ τὴν ΑΜΣΟΕ

«3) Ἡ Ἐκκλησία μας ἀνταποκρινομένη στό χρέος νά μαρτυρεῖ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀποστολικὴ τῆς πίστη, ἀποδίδει μεγάλη σημασία στόν **διάλογο** κυρίως μέ τοὺς ἑτεροδόξους Χριστιανούς. Μέ τόν τρόπο αὐτό καί ὁ λοιπός χριστιανικός κόσμος γνωρίζει ἀκριβέστερα τὴ γνησιότητα τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, τὴν ἀξία τῆς πατερικῆς διδασκαλίας, τὴ λειτουργικὴ ἐμπειρία καὶ τὴν πίστη τῶν Ὁρθοδόξων. Οἱ διάλογοι πού διεξάγει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν σημαίνουν ποτέ συμβιβασμό σέ ζητήματα πίστεως.»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Μήνυμα Τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῆς Συνόδου*

τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Πρὸς τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ καὶ κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/message?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ἡ Ἐκκλησία, μαρτυρία ἐν διαλόγῳ, κατὰ τὴν ΑΜΣΟΕ

«VII. Ἡ Ἐκκλησία: μαρτυρία ἐν διαλόγῳ

20. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιδεικνύει εὐαισθησίαν ἔναντι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διέκοψαν τὴν μετ' αὐτῆς κοινωνίαν καὶ ἐνδιαφέρεται δι' ὅσους δὲν κατανοοῦν τὴν φωνὴν τῆς. Ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῆς ὅτι ἀποτελεῖ τὴν ζῶσαν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, μετατρέπει εἰς συγκεκριμένας πράξεις τὴν θεῖαν Οἰκονομίαν δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς μέσων, διὰ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας, ἐν τῇ ἀκριβείᾳ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς κατανοήσεως τοῦ χρέους μαρτυρίας καὶ προσφορᾶς, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνέκαθεν προσέδιδε μεγάλην σημασίαν εἰς τὸν διάλογον, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς ἐκείνον μὲ τούς ἑτεροδόξους χριστιανούς. Διὰ μέσου τοῦ διαλόγου αὐτοῦ, ὁ λοιπὸς χριστιανικὸς κόσμος γνωρίζει πλέον καλύτερα τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὴν γνησιότητα τῆς παραδόσεως αὐτῆς. Ἐπίσης γνωρίζει ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀπεδέχθη τὸν θεολογικὸν μινιμαλισμὸν ἢ τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς δογματικῆς παραδόσεως καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ ἡθους τῆς. Οἱ διαχριστιανικοὶ διάλογοι ἐλειτούργησαν ὡς εὐκαιρία διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν, διὰ νὰ ἀναδείξῃ τὸ σέβας πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων καὶ διὰ νὰ δώσῃ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς γνησίας παραδόσεως τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διεξαγόμενοι διάλογοι οὐδέποτε ἐσήμεναν, οὔτε σημαίνουν καὶ δὲν πρόκειται νὰ σημάνουν ποτέ οἰονδήποτε συμβιβασμὸν εἰς ζητήματα πίστεως. Οἱ διάλογοι αὐτοὶ εἶναι μαρτυρία περὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐδραζομένη ἐπὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος «Ἐρχου καὶ ἴδε» (Ἰωάν. α', 46), ὅτι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (Α' Ἰωάν. Δ', 8).»

Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, *Ἐγκύκλιος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, (Κρήτη, 2016). Ανακτήθηκε ἀπὸ: <https://www.holycouncil.org/-/encyclical-holy-council?inheritRedirect=true> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Διμερεῖς Θεολογικοὶ Διάλογοι τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας

«Οἱ διμερεῖς θεολογικοὶ διάλογοι πού διεξάγει σήμερα ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι οἱ θεολογικοὶ διάλογοι: α) μὲ τούς Παλαιοκαθολικούς, β) μὲ τούς Μή-Χαλκηδόνιους, γ) μὲ τούς Ρωμαιοκαθολικούς, δ) μὲ τούς Ἀγγλικανούς, ε) μὲ τούς Λουθηρανούς καὶ στ) μὲ τούς Μεταρρυθμισμένους. Ἀπὸ αὐτούς οἱ σημαντικότεροι θεολογικοὶ διάλογοι πού ἐλκύουν ἰδιαίτερα τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ὁρθοδόξων, εὐρισκόμενοι μάλιστα καὶ στό διεθνὲς προσκῆνιο τοῦ σύγχρονου θεολογικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ προβληματισμοῦ, εἶναι οἱ διμερεῖς θεολογικοὶ διάλογοι μὲ τούς Παλαιοκαθολικούς, μὲ τίς Μή-Χαλκηδόνιες Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς καὶ μὲ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία».

Μαρτζέλος, Γ., Οι θεολογικοί διάλογοι σήμερα: το μήνυμα, η αξία και η προοπτική τους, 2013, σ. 2. Ανακτήθηκε από: <http://users.auth.gr/martzelo/index.files/docs/135.docx> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Η έννοια του θεολογικού διαλόγου μέσα από την Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014)

«4.- Για τον σκοπό αυτό, συμβάλλει βασικά στην αναζήτηση της πλήρους κοινωνίας μεταξύ Καθολικών και Ορθοδόξων, ο θεολογικός διάλογος που διεξάγει η Μικτή Διεθνής Επιτροπή. [...] δηλώνουμε για άλλη μια φορά ότι ο θεολογικός διάλογος δεν αναζητά έναν ελάχιστο κοινό θεολογικό παρονομαστή, πάνω στον οποίο να βρούμε ένα συμβιβασμό, αλλά θεμελιώνεται μάλλον στην εμβάθυνση ολόκληρης της αλήθειας, που δώρισε ο Χριστός στην Εκκλησία του, και την οποία, κινούμενοι από το Άγιο Πνεύμα, δεν παύουμε ποτέ να κατανοούμε καλύτερα. Δηλώνουμε λοιπόν από κοινού ότι η πιστότητά μας στον Κύριο απαιτεί την αδελφική συνάντηση και τον αληθινό διάλογο. Αυτή η κοινή αναζήτηση δεν μας απομακρύνει από την αλήθεια, αλλά μάλλον, μέσα από μια ανταλλαγή δώρων, θα μας οδηγήσει, υπό την καθοδήγηση του Αγίου Πνεύματος, σε όλη την αλήθεια.»

Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Ιεροσόλυμα, 25-5-2014). Ανακτήθηκε από: https://www.patriarchate.org/dialogue-with-the-roman-catholic-church/-/asset_publisher/jSr7xbXp3kBW/content/koine-delosis-25-maiou-2014-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.patriarchate.org%2Fdialogue-with-the-roman-catholic-church%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_jSr7xbXp3kBW%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D2&_101_INSTANCE_jSr7xbXp3kBW_languageId=en_GR
http://ek.cen.gr/enoriakes%202014/EK_819.pdf
<http://www.amen.gr/article/koini-dilwsi-papa-fragkiskou-kai-oikoumenikou-patriarxi-gia-ton-dialogo-twn-ekklisiwn-kai-tin-anagki-stiriksis-twn-xristianwn-sti-manatoli> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (30-11-14): να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για την προώθηση της πλήρους ενότητας όλων των Χριστιανών

«Εκφράζομεν τήν ειλικρινή καί σταθεράν ἀποφασιστικότητά μας, ὑπακούοντες εἰς τό θέλημα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, νά ἐντείνωμεν τάς προσπάθειάς μας διά τήν προώθησιν τῆς πλήρους ἐνότητος ὅλων τῶν Χριστιανῶν καί, ὑπεράνω ὅλων, μεταξύ τῶν Καθολικῶν καί τῶν Ὀρθοδόξων. Ὡσαύτως, προτιθέμεθα νά στηρίξωμεν τόν θεολογικόν διάλογον, ὁ ὁποῖος ἤρχισεν ἀκριβῶς πρό τριάκοντα πέντε ἐτῶν ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου καί τοῦ Πάπα

Ἰωάννου Παύλου Β' ἐδῶ εἰς τό Φανάριον, καί ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται κατ' αὐτάς μέ τά πλέον δύσκολα ζητήματα, τά ὁποῖα ἐσημάδευσαν τήν ἱστορίαν τῶν διαιρέσεων μας καί ἀπαιτοῦν προσεκτικὴν καί λεπτομερῆ μελέτην. Πρὸς τόν σκοπὸν αὐτὸν παρέχομεν τήν διαβεβαίωσιν τῆς διαπύρου προσευχῆς μας ὡς Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ζητοῦντες ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μας νά ἐνώσουν τὰς προσευχὰς των μέ τὰς ἰδικὰς μας «ἵνα πάντες ἐν ᾧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ» (Ἰω. ιζ', 21).»

Κοινή Δήλωση Πάπα Φραγκίσκου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου (Κωνσταντινούπολη, 30-11-14). Ανακτήθηκε ἀπὸ: https://www.patriarchate.org/pope-francis/-/asset_publisher/row3iPd1j1Zj/content/joint-declaration-of-his-holiness-pope-francis-and-his-all-holiness-ecumenical-patriarch-bartholomew-november-30-2014-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.patriarchate.org%2Fpope-francis%3Fp_id%3D101_INSTANCE_row3iPd1j1Zj%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1 (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Οι Θεολογικοί Διάλογοι

«Σήμερα, στην χριστιανική οικουμένη, και σε διεθνή κλίμακα, διεξάγονται κάπου σαράντα διμερείς διάλογοι, στους οποίους εμπλέκονται, σε επίσημο εκκλησιαστικό επίπεδο, η Ορθόδοξη Εκκλησία στο σύνολό της, όλες οι αντι-Χαλκηδόνιες Ανατολικές Εκκλησίες, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, η Αγγλικανική Κοινωνία, η Εκκλησία των Παλαιοκαθολικών, τα δύο μείζονα εκκλησιαστικά σχήματα που προέκυψαν από την Μεταρρύθμιση του 16ου αιώνας, τουτέστι των Λουθηρανών και των Μετερρυθμισμένων (Καλβινιστών, Ζβιγγλιανών, Κογκρεγκασιοναλιστών), οι νεώτερες Προτεσταντικές Ομολογίες των Μεθοδιστών, Βαπτιστών, Μεννονιτών, Οπαδών του. Κάθε διάλογος διακρίνεται, φυσικά, από τα δικά του χαρακτηριστικά, και αναμφίβολα, επηρεάζεται από την ιστορία των διαλεγόμενων μερών. Οι περισσότεροι από αυτούς αποβλέπουν σε μια απλή αλληλογνωριμία, και στην εξοικείωση δύο εκκλησιαστικών παραδόσεων, οι οποίες δεν έχουν κοινές καταβολές και δεν συνδέονται με οποιοσδήποτε ιστορικούς δεσμούς. Ενώ ωρισμένοι αποσκοπούν, κατά την έκφραση της Γ Πανορθόδοξου Προσυνοδικής Διασκέψεως, στην αποκατάσταση «τῆς ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ ἐνότητος» των Εκκλησιῶν ἐκείνων, οι οποίες πάλαι ποτέ συγκροτούσαν την Μία και αδιαίρετο Εκκλησία, αλλά κατά τον ρουν της ιστορίας αποξενώθηκαν και τελικά βρέθηκαν χωρισμένες. Στην κατηγορία αυτή, την και σημαντικώτερη, ανήκουν αναντίρρητα οι διμερείς θεολογικοί διάλογοι της Ορθόδοξου Εκκλησίας, ἀφ' ενός με την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, και ἀφ' ετέρου, με τις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες.»

Τσέτσης, π. Γ., "Ο Οικουμενικός Διάλογος τον 21ο αιώνα: Πορεία μετ' εμποδίων;" στο: Πέτρου Ι., Τσομπανίδης Σ., Γκουτζιούδης Μ. (επιμ.), *Ο Οικουμενικός Διάλογος στον 21ο αιώνα. Πραγματικότητες – Προκλήσεις – Προοπτικές*, Θεσσαλονίκη, 2013, σσ. 76-77. Ανακτήθηκε ἀπὸ: [http://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/SOCTHEOL104/%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%92%202015-6%20%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3%20%CE%9F%CE%A1%CE%98%CE%9F%CE%94%CE%9F%CE%9E%CE%A9%CE%9D%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%A1%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%99%CE%9F%CE%9A%CE%91%CE%98%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%9A%](http://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/SOCTHEOL104/%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%92%202015-6%20%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%A3%CE%95%CE%99%CE%A3%20%CE%9F%CE%A1%CE%98%CE%9F%CE%94%CE%9F%CE%9E%CE%A9%CE%9D%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%A1%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%99%CE%9F%CE%9A%CE%91%CE%98%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%9A%9)

ΒΘ: IV.v.

* * *

Θεολογικοί Διάλογοι και Εκκλησία της Ελλάδας

«Οι **Θεολογικοί Διάλογοι** χωρίζονται σε **διμερείς** και **πολυμερείς**. Η δεύτερη αυτή κατηγορία έχει ατονήσει στις μέρες μας, λόγω πολλών προβλημάτων συντονισμού και κοινής γραμμής των Εκκλησιών που συμμετέχουν. Εν αντιθέσει με τους διμερείς διαλόγους ανάμεσα στις Ορθόδοξες Εκκλησίες και στις λοιπές Χριστιανικές Ομολογίες, οι οποίοι παρά τα εμπόδια που έχουν συναντήσει κατά την διεξαγωγή τους, έχουν αποδώσει σημαντικούς καρπούς για το ορατό μέλλον της εν Αγίω Πνεύματι Ενώσεως των Χριστιανικών Εκκλησιών.

Οι Θεολογικοί Διάλογοι είναι: 1. Διάλογος με την Αγγλικανική Εκκλησία Εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι ο Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Μιλτιάδης Κωνσταντίνου. 2. Διάλογος με την Λουθηρανική Εκκλησία Εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι ο Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Χρήστος Βούλγαρης. 3. Διάλογος με τους Μεταρρυθμισμένους Εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι: -ο Ελλογιμ. Ομοτ. Καθηγητής κ. Βλάσιος Φειδάς. -ο Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Χρήστος Βούλγαρης.

Επίσης, δύο εκ των σημαντικότερων διμερών Διαλόγων είναι αυτοί μετά της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και των Προχαλκηδόνιων Ανατολικών Εκκλησιών. Οι εκπρόσωποι μας στους Διαλόγους αυτούς είναι: **1. Διάλογος με την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. -Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Καθηγητής Θεολογίας. -Πανιερώτατος Μητροπολίτης Αχαΐας κ. Αθανάσιος. 2. Διάλογος με τις Προχαλκηδόνιες Ανατολικές Εκκλησίες. -Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ. Μελέτιος. -Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Γεώργιος Μαρτζέλος.**

Πέρα, όμως, από τους Θεολογικούς Διαλόγους, η Εκκλησία μας εκπροσωπείται και συμμετέχει στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών (Π.Σ.Ε.), του οποίου είναι και ιδρυτικό μέλος, ως επίσης και στο Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Εκκλησιών (Κ.Ε.Κ.). Εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος στους ως άνω Διαχριστιανικούς Οργανισμούς, είναι:

Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών: 1. Κεντρική Επιτροπή του Π.Σ.Ε. -Πανιερ. Μητροπολίτης Θερμοπυλών κ. Ιωάννης. -Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Γεώργιος Μαρτζέλος. 2. Επιτροπή «Πίστις και Τάξις» του Π.Σ.Ε. Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Καθηγητής Θεολογίας.

Συμβούλιον Ευρωπαϊκών Εκκλησιών 1. Κεντρική Επιτροπή Κ.Ε.Κ. - Πανιερ. Μητροπολίτης Αχαΐας κ. Αθανάσιος. -Ερίτιμος κα Αικατερίνη Ζορμπά. 2. Επιτροπή «Εκκλησία και Κοινωνία», Εκτελεστική Επιτροπή -Ερίτιμος κα Αικατερίνη Ζορμπά 3. Ομάδα Εργασίας της Κ.Ε.Κ. για την Παγκοσμιοποίηση -Δρ. κ. Αντώνιος Παπαντωνίου -Ερίτιμος κα Αικατερίνη Ζορμπά 4. Επιτροπή «Εκκλησίες εν Διαλόγω». -Ελλογιμ. Καθηγητής κ. Ανέστης Κεσελόπουλος 5. Επιτροπή των Εκκλησιών για τους Μετανάστες στην Ευρώπη -Δρ. κ. Αντώνιος Παπαντωνίου».

Συνοδική Επιτροπή επί των Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων 2011 – 2015, *Οι εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος στους Θεολογικούς Διαλόγους.* Ανακτήθηκε από: <http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/relations/ekprosopoi.html> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Αποτίμηση διμερών και πολυμερών θεολογικών διαλόγων της Ορθόδοξης Εκκλησίας

«[...] οί οικουμενικές πρωτοβουλίες τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχῃ Ἀθηναγόρα, σχετικά μέ τήν ἔναρξη καί προώθηση διμερῶν καί πολυμερῶν θεολογικῶν διαλόγων, πρωτοβουλίες πού κατοχυρώθηκαν [...] μέ πανορθόδοξες ἀποφάσεις, δέν συνετέλεσαν μόνο στήν ἔξοδο τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπό τήν ἀπομόνωση τῶν πέντε τελευταίων αἰώνων καί στή βαθύτερη γνωριμία της ἀπό τούς ἑτεροδόξους, ἀλλά συνέβαλαν καθοριστικά καί στήν ἀναγνώριση τῆς σημασίας καί τοῦ ρόλου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῆς θεολογίας της γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐνότητας μεταξύ τῶν διηρημένων Χριστιανῶν. Ἦδη οἱ θεολογικές θέσεις τῆς Ὁρθοδοξίας δέν περνοῦν πλέον ἀπαρατήρητες, ἀλλά ἀσκοῦν, ὅπως φάνηκε, τεράστια ἐπιρροή στή διαμόρφωση τόσο τῶν θεολογικῶν θέσεων ὅσο καί τῆς θεολογικῆς προβληματικῆς τῶν ἑτεροδόξων κατά τούς θεολογικούς αὐτούς διαλόγους.»

Μαρτζέλος, Γ., *Οι θεολογικοί διάλογοι σήμερα: το μήνυμα, η αξία και η προοπτική τους*, 2013, σ. 25-6. Ανακτήθηκε ἀπό: <http://users.auth.gr/martzelo/index.files/docs/135.docx> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Θεολογικοί διάλογοι και Διάλογος

«[...] θά πρέπει ὡς Ὁρθόδοξοι νά ἔχουμε πάντοτε ὑπόψη μας ὅτι οἱ ὑπάρχουσες διαφορές μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν δέν μποροῦν νά λυθοῦν ἔξω καί μακριά ἀπό τό πλαίσιο καί τό κλίμα τοῦ διαλόγου. Ὁ διάλογος εἶναι τό μόνο πρόσφορο μέσο γιά τήν ἐπίλυση τῶν ὑπαρχουσῶν διαφορῶν μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅπως τονίζει χαρακτηριστικά ὁ ἅγ. Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, «Ὅτε δίστανται τινες ἀλλήλων καί οὐ χωροῦσι πρὸς λόγους, δοκεῖ μείζων εἶναι καί ἡ μεταξύ τούτων διαφορά· ὅτε δ' εἰς λόγους συνέλθωσι καί ἐκάτερον μέρος νουνεχῶς ἀκροάσῃται τά παρ' ἐκατέρου λεγόμενα, εὐρίσκεται πολλάκις ὀλίγη ἢ τούτων διαφορά» (Σ. Συροπούλου, *Ἀπομνημονεύματα*, V, 28, ἔκδ. V. Laurent, 1971, σ. 282). Κανείς δέν θά μποροῦσε στό σημεῖο αὐτό νά εἶναι πιό εὐγλωττος, γιά νά τονίσει μέ τόσο σαφή καί κατηγορηματικό τρόπο, ὅπως ὁ ἅγ. Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός, τόσο τή διαχρονική ἀναγκαιότητα τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου ὡς μέσου γιά τήν ἐπίλυση τῶν διαφορῶν μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅσο καί τή στάση πού πρέπει νά τηρεῖ ἡ κάθε πλευρά κατά τήν πορεία τοῦ διαλόγου, προκειμένου νά ὑπάρξει θετικό ἀποτέλεσμα.»

Μαρτζέλος, Γ., *Οι θεολογικοί διάλογοι σήμερα: το μήνυμα, η αξία και η προοπτική τους*, 2013, σ. 26. Ανακτήθηκε ἀπό: <http://users.auth.gr/martzelo/index.files/docs/135.docx> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης για τη συνέχιση των Θεολογικών Διαλόγων

«[...] οἱ διάλογοι που διεξάγονται επικρίνονται εντούτοις θα πρέπει νά καταστεί σαφές γιά ἀκόμη μια φορά πως οὔτε κατά διάνοια προδίδεται ἡ Αποστολική καὶ ἀμώμητος φιλιότη Ορθοδοξία μας. αὐτή εἶναι ἡ γραμμὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινούπολεως. Εἶναι γραμμὴ

σταθερή και αταλάντευτη. Δεν μπορεί σήμερα κανείς να κλείνεται εγωιστικά στον εαυτόν του με ικανοποίηση, με αυτάρκεια και αυταρέσκεια και αυτοθαυμασμόν και να περιμένει να έλθουν όλοι οι άλλοι να τον προσκυνήσουν. Αυτό δεν γίνεται σήμερα», είπε ο Προκαθήμενος της Ορθοδοξίας και σημείωσε: «Χρειαζόμαστε ανοίγματα οικουμενικά, ανθρώπινα, κοινωνικά, να διαλεγόμεθα με όλους τους ανθρώπους καλής θελήσεως. Επεκρίνετο τότε ο Πατριάρχης Αθηνάγορας για αυτά τα ανοίγματα που έκανε. Όπως έκτοτε συνεχώς και σήμερα επικρίνεται το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο για τους οικουμενικούς διαλόγους τους οποίους διεξάγει πως ωσάν τάχα να ξεπουλούμε την Ορθοδοξία. Μόνον δια του διαλόγου μπορεί να επέλθει συνεννόησις, συμφιλίωσις και καταλλαγή. Γι αυτό και θα συνεχίσουμε ό,τι και αν μας λένε, όσο και να μας επικρίνουν, να διαλεγόμεθα και με τη Ρώμη και με την Αγγλικανική Εκκλησία και με το Π.Σ.Ε. και με την Παγκόσμια Λουθηρανική Ομοσπονδία και με τις λεγόμενες Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες, τους Αρμενίους, τους Κόπτας, τους Αιθίοπας έως ότου έλθει η μεγάλη και επιφανής ημέρα της των πάντων ενώσεως για την οποία η Εκκλησία μας σε κάθε Ακολουθία της, συνεχώς, ανελλιπώς και αδιαλείπτως προσεύχεται όταν λέγει...υπέρ της ειρήνης του σύμπαντος κόσμου, ευσταθείας των Αγίων του Θεού Εκκλησιών και της των πάντων ενώσεως [...] Αυτό είναι μία από τις προτεραιότητές μας, από τους ιερούς σκοπούς μας, από τα ιδανικά και τους στόχους της διακονίας μας.»

Μαγγίνας,Ν. “Βαρθολομαίος: Θα συνεχίσουμε τους διαλόγους όσο και αν μας επικρίνουν...” (2012). Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/bartholomaios-tha-sunexisoume-tous-dialogous-oso-kai-an-mas-epikrinoun> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Οι προκλήσεις του Οικουμενικού Διαλόγου και το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως

«Έτερος τομεύς, εις τὸν ὁποῖον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀνέπτυξε πρωτοβουλίας καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ διαδραματίζῃ ἡγετικὸν ρόλον εἶναι ἐκεῖνος τῆς καταλλαγῆς μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν θρησκευτῶν. Ὁ τομεύς οὗτος τῶν πρωτοβουλιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑφίσταται ὑπὸ τινῶν κύκλων ἐπ’ ἐσχάτων ἐκστρατεῖαν διαβολῆς καὶ κατασυκοφαντήσεως ὡς δῆθεν προδοτικὸς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως. Ἄλλ’ ἡ καταλλαγή τῶν ἀνθρώπων μετ’ ἀλλήλων καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ αὐτὸν τοῦτον τὸν σκοπὸν τῆς Σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου καὶ τῆς σταυρικῆς Αὐτοῦ θυσίας (Ρωμ. ε’ 10, Β’ Κορ. ε’ 19), ἡ δὲ ἀγία ἡμῶν Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐ παύεται δεομένη «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως». Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὑπῆρξε πρωτοπόρον εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς συγχρόνου Οἰκουμενικῆς Κινήσεως διὰ τῶν Ἐγκυκλίων Ἰωακείμ τοῦ Γ’ τὸ 1902 καὶ τῆς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου τὸ 1920 καὶ οὐδένα λόγον ἔχει νὰ λυπῆται δι’ αὐτό. Ἡ συμμετοχὴ ἡμῶν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν θεολογικῶν διαλόγων, εἴτε διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς διαχριστιανικοὺς ὀργανισμοὺς, κατ’ οὐδένα λόγον προσκρούει εἰς τὴν πίστιν ἡμῶν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ὁμολογοῦμεν εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ἡμῶν, ἐν οὐδεμιᾷ δὲ περιπτώσει ὑποδηλοῖ ἢ συνεπάγεται ἀπάρνησιν ἢ νόθευσιν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως ἡμῶν ἢ, ὡς κακοβούλως διαδίδουν τινές, εἰς «συγκρητισμὸν» καὶ δημιουργίαν ὑπερ-εκκλησίας. Ἀντιθέτως, διὰ τῆς συμμετοχῆς ἡμῶν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν καὶ ἰδίᾳ διὰ τῶν θεολογικῶν διαλόγων δίδεται ἡ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ καταδεικνύεται ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ὁποίαν ἔχει ἐμφανῶς αὐξηθῆ

εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἐν τῇ Δύσει ἀκριβῶς λόγῳ τῆς προβολῆς αὐτῆς διὰ τῆς συμμετοχῆς ταύτης. «Ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ», κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν προτροπὴν (Εφ. δ' 15), οὐδὲν ἔχομεν νὰ ζημιωθῶμεν.

Ἡ μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν καταλλαγὴ ἡμῶν καθίσταται ἰδιαιτέρως ἐπιτακτικὴ ἐν τῷ χώρῳ τῆς λεγομένης Ὁρθοδόξου Διασποράς, ἔνθα διαβιοῖ μέγα μέρος τοῦ ποιμνίου τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου. Εἰς πλείστας Μητροπόλεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ αἱ σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῶν ἐκεῖ διαβιούντων Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Προτεσταντῶν εἶναι καὶ πρέπει νὰ παραμείνουν ἄρμονικαί, ὀφείλομεν δὲ νὰ συγχαρῶμεν τοὺς ἀδελφούς ἱεράρχας τῶν περιοχῶν τούτων διὰ τὴν συμβολὴν των εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ προαγωγὴν τῶν καλῶν τούτων σχέσεων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ ὠφελεῖται τὸ ποιμνιον αὐτῶν. Χάρις εἰς τὰς σχέσεις ταύτας ἐξασφαλίζονται διὰ τὸ Ὁρθόδοξον ποιμνιον οἱ ἀπαραίτητοι χῶροι λατρείας καὶ ἐξυπηρετοῦνται ζωτικαὶ ἀνάγκαι διαβιώσεως αὐτοῦ. Θὰ ἀπετέλει ἔνδειξιν ἀχαριστίας ἐκ μέρους ἡμῶν, ἐὰν δὲν ἀνεγνωρίζομεν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀνυπόκριτον ἀγάπην, μετὰ τῶν ὁποίων περιβάλλουν τὸ ποιμνιον ἡμῶν οἱ ἀνήκοντες εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας ἀδελφοὶ χριστιανοὶ καὶ ἂν δὲν ἀνταπεδίδομεν καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτοὺς τὰ αὐτὰ αἰσθήματα καὶ τὴν αὐτὴν συμπεριφορὰν.

Ὅφείλομεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν πάντες ὅτι ἡ ἐποχὴ τῶν ἀμιγῶν θρησκευτικῶς κοινωνιῶν καὶ ἔθνῶν παρέρχεται ἤδη, καὶ οἱ λαοὶ καλοῦνται νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν ἑτερότητα ὡς συστατικὸν στοιχεῖον τῶν κοινωνιῶν των, ἐὰν δὲν θέλουν νὰ ὀδηγηθοῦν εἰς συγκρούσεις καὶ ἀναταραχάς. Ἡ συνύπαρξις καὶ συμβίωσις τῶν Ὁρθόδοξων μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν ἀποτελεῖ ἤδη ἀναπότρεπτον πραγματικότητα εἰς τὸν χῶρον τῆς Διασποράς ἐξαπλουμένη ταχέως καὶ ἐντὸς τῶν ἄλλοτε ἀμιγῶς Ὁρθόδοξων ἔθνῶν καὶ κοινωνιῶν καὶ ὑποχρεοῦσα τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν νὰ προσαρμόσῃ διὰ τῆς οἰκονομίας τὴν ὄλην ποιμαντικὴν αὐτῆς ζωὴν. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεικτῶν γάμων ἀποτελεῖ πλεον πραγματικότητα, ἡ ὁποία ὑποχρεώνει τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἀποδεχθῇ τὴν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων κοινὴν προσευχὴν καὶ λατρείαν, ὅπερ καὶ ἐφαρμόζει ἤδη εἰς πάσας τὰς Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας. Τοῦτο οὐδόλως ἀποτελεῖ ἐκτροπὴν ἐκ τοῦ θεμελιώδους στοιχείου διαχωρισμοῦ τῶν Ὁρθόδοξων ἐκ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν, συνισταμένου εἰς τὴν ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ κοινωνίαν, ἣτις προϋποθέτει πλήρη συμφωνίαν ἐν τῇ πίστει τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου οὐδεμία οἰκονομία χωρεῖ. Πάντων τούτων θεωρουμένων τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καλλιεργεῖ τὰς ἀγαθὰς σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν εἰς πάντα τὰ ἐπίπεδα ἀπὸ τῆς μικροτέρας ἐνορίας καὶ ἐπισκοπῆς μέχρι καὶ τῆς ἀνωτάτης ἡγεσίας αὐτοῦ. Οὕτως, ἡ ἡμετέρα Μετρίότης ὑποδέχεται μετὰ χαρᾶς, ἀγάπης καὶ τιμῆς πάντας τοὺς ἀντιπροσώπους ἢ καὶ ἀρχηγούς τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν καὶ ἀνταποδίδει αὐτὰς φιλοφρόνως, ὡς ἀρμόζει εἰς πεπολιτισμένην καὶ δὴ καὶ χριστιανικὴν συμπεριφορὰν.» (Ἡ ἐντονη γραφὴ τοῦ ἴδιου τοῦ κειμένου).

Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, Εἰσήγησις τῆς Α.Θ.Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου πρὸς τὴν Σύναξιν τῶν Ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου (Κωνσταντινούπολη, 29 Αὐγούστου 2015). Ανακτήθηκε ἀπὸ: http://fanarion.blogspot.gr/2015/08/blog-post_53.html (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο διάλογος ανάμεσα στους Χριστιανούς μέσα από το λόγια του Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου

«Το να συναντηθούμε, και να κοιτάξει ο ένας το πρόσωπο του άλλου, το να ανταλλάξουμε τον

ασπασμό της ειρήνης, το να προσευχηθούμε ο ένας για τον άλλο, αποτελούν ουσιαστικές διαστάσεις της πορείας εκείνης προς την αποκατάσταση της πλήρους κοινωνίας προς την όποιαν τείνουμε. Όλα αυτά προηγούνται και συνοδεύουν σταθερά εκείνη την άλλη ουσιαστική διάσταση αυτής της πορείας που είναι ο θεολογικός διάλογος. Ένας αυθεντικός διάλογος είναι πάντα μεταξύ προσώπων με ένα όνομα, με μια όψη, με μια ιστορία, και όχι μονό ανταλλαγή ιδεών.»

Πάπας Ρώμης Φραγκίσκος, Ομιλία Του Αγίου Πατέρα Φραγκίσκου Κατά Τη Θεία Λειτουργία Στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, (30 Νοεμβρίου 2014). Ανακτήθηκε από:

https://www.patriarchate.org/pope-francis/-/asset_publisher/row3iPd1j1Zj/content/address-of-his-holiness-pope-francis-at-the-divine-liturgy-of-the-patriarchal-cathedral-of-st-george-30-11-14-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.patriarchate.org%2Fpope-francis%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_row3iPd1j1Zj%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1&101_INSTANCE_row3iPd1j1Zj_languageId=el_GR (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο διάλογος και η ενότητα, όπως τα κατανοεί η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, με τα λόγια του Πάπα Φραγκίσκου

«[...] αυτή η επίσκεψη μου γίνεται αρκετές μέρες μετά από τον εορτασμό της 50 επετείου της έκδοσης του Διατάγματος της δεύτερης συνόδου του Βατικανού Unitatis redintegratio για την αναζήτηση της ενότητας μεταξύ όλων των χριστιανών. Πρόκειται για ένα θεμελιώδες κείμενο με το οποίο απήχθηκε ένας νέος δρόμος για την συνάντηση μεταξύ των καθολικών και των αδελφών των άλλων Εκκλησιών και εκκλησιασμών κοινοτήτων.

Ιδιαίτερα με αυτό το διάταγμα η Καθολική Εκκλησία αναγνωρίζει ότι οι Ορθόδοξες Εκκλησιές «έχουν αληθινά μυστήρια και κυρίως, δυνάμει της αποστολικής διάδοξης, την Ιεροσύνη και την Ευχαριστία, δια μέσου των οποίων παραμένουν ακόμα ενωμένες μαζί μας με στενότερους δεσμούς» (n.15). Εν συνεχεία, αναφέρεται ότι για να διαφυλάξουν πιστά την πληρότητα της χριστιανικής παράδοσης, και για να φέρουν εις πέρας την συμφιλίωση των χριστιανών ανατολής και δύσεως είναι υψίστης σημασίας να διατηρηθεί και να υποστηριχτεί η πλουσιότατη παρακαταθήκη των Εκκλησιών της ανατολής, όχι μονό σε ό,τι αφορά τις λειτουργικές και πνευματικές παραδόσεις, αλλά επίσης την κανονική τάξη που θέσπισαν οι άγιοι Πατέρες και οι Σύνοδοι, η οποία τάξη ρυθμίζει τον βίο αυτών των Εκκλησιών (βλ. n. 15 -16).

Φρονώ σημαντικό να επισημάνω τον σεβασμό αυτής της αρχής ως ουσιαστικής και αμοιβαίας προϋπόθεσης για την αποκατάσταση της πλήρους κοινωνίας, που δεν σημαίνει υποταγή του ενός στον άλλο, ούτε αφομοίωση, αλλά μάλλον αποδοχή όλων των δωρεών που ο Θεός έδωσε στον καθένα για να φανερώσει σε ολόκληρο τον κόσμο το μέγα μυστήριο της σωτηρίας πραγματοποιηθέν από τον Κυριών Ιάσουν Χριστών δια μέσου του Παναγίου Πνεύματος. Θέλω να διαβεβαιώσω τον καθένα από σας ότι για να φθαρούμε στον αναζητούμενο σκοπό της πλήρους κοινωνίας, η Καθολική Εκκλησία δεν προτίθεται να επιβάλλει καμία απαίτηση, παρά μόνον εκείνη της ομολογίας της κοινής πίστεως, και ότι είμαστε έτοιμοι να αναζητήσουμε από κοινού υπό το φως της διδασκαλίας της Αγίας Γραφής και της εμπειρίας της πρώτης χιλιετίας, τους τρόπους με τους οποίους να εξασφαλίσει η αναγκαία ενότητα της Εκκλησίας στις σημερινές συνθήκες: το μονό πράγμα που η Καθολική Εκκλησία επιθυμεί και εγώ αναζητώ ως Επίσκοπος Ρώμης "της Εκκλησίας της προκαθήμενης της αγάπης", είναι η κοινωνία με τις Ορθόδοξες Εκκλησιές. Μια

τέτοια κοινωνία θα είναι πάντα καρπός της αγάπης «που εκκέχεται εν ταις καρδίαις ημών δια πνεύματος αγίου του δοθέντος ημίν» (Ρωμ 5,5), αγάπης αδελφικής που δίνει έκφραση στο πνευματικό και υπερβατικό δεσμό που μας ενώνει ως μαθητές του Κύριου.»

Πάπας Ρώμης Φραγκίσκος, Ομιλία Του Αγίου Πατέρα Φραγκίσκου Κατά Τη Θεία Λειτουργία Στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, (30 Νοεμβρίου 2014). Ανακτήθηκε από:

https://www.patriarchate.org/pope-francis/-/asset_publisher/row3iPd1j1Zj/content/address-of-his-holiness-pope-francis-at-the-divine-liturgy-of-the-patriarchal-cathedral-of-st-george-30-11-14-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.patriarchate.org%2Fpope-francis%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_row3iPd1j1Zj%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1&101_INSTANCE_row3iPd1j1Zj_languageId=el GR (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Πάπας Φραγκίσκος για τις σχέσεις Ρωμαιοκαθολικών και Ορθοδόξων (2014)

«Όταν ρωτήθηκε [στο αεροπλάνο, επιστρέφοντας στη Ρώμη] σχετικά με τις σχέσεις των δύο Εκκλησιών, ο Πάπας απάντησε: «Πιστεύω ότι με την Ορθοδοξία, είμαστε σε μια κοινή πορεία. Έχουν μυστήρια και αποστολική διαδοχή. Αν πρέπει να περιμένουμε τους θεολόγους να συμφωνήσουν, αυτή η μέρα (της ένωσης) δεν θα έρθει ποτέ! Είμαι επιφυλακτικός, οι θεολόγοι καλά εργάζονται, αλλά ο πατριάρχης Αθηναγόρας είχε πει: “Ας βάλουμε τους θεολόγους σε ένα νησί να συζητούν, και εμείς ας πάμε μπροστά”. Η ενότητα είναι μια πορεία που πρέπει να γίνει από κοινού, είναι πνευματικός οικουμενισμός. Μαζί προσευχόμαστε και συνεργαζόμαστε. Τώρα υπάρχει και ο οικουμενισμός του αίματος. Όταν σκοτώνουν τους Χριστιανούς, το αίμα τους αναμιγνύεται, οι μάρτυρες μας φωνάζουν “είμαστε Ένα”. Αυτός είναι ο «οικουμενισμός του αίματος». Ας ακολουθήσουμε με θάρρος αυτή την κατεύθυνση, προς τα εμπρός, προς τα εμπρός. Αυτό είναι ίσως κάτι που κάποιος δεν μπορεί να κατανοήσει. Οι Ανατολικές Καθολικές Εκκλησίες έχουν το δικαίωμα να υπάρχουν, αλλά η μέθοδος και η λέξη ‘Ουνία’ είναι μιας άλλης εποχής, θα πρέπει να βρούμε άλλο δρόμο».

“Οι σχέσεις των δύο Εκκλησιών, Καθολικής & Ορθόδοξης, μετά το ταξίδι του Πάπα στην Κωνσταντινούπολη”, *Ενοριακές Καμπάνες*, τχ. 830, 23-1-15, σ. 3. Ανακτήθηκε από:

http://ek.cen.gr/enoriakes%202015/EK_830.pdf (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: ο Διάλογος της Αγάπης

«Η εκ νέου συνάντηση ορθοδόξων και ρωμαιοκαθολικών, μετά από αιώνες όπου κυριαρχούσε ένθεν κακείθεν μια αντιρρητική νοοτροπία, έγινε τελικά πραγματικότητα χάρη στην έμπνευση και το όραμα του Πατριάρχη Αθηναγόρα και του Πάπα Παύλου ΣΤ΄, που αρχικά εναγκαλίσθηκαν «αδελφικώς» το 1964 στα Ιεροσόλυμα και εν συνεχεία (1965) ήραν τα αναθέματα του 1054 μεταξύ Ρώμης και Κων/πολης. Με τον τρόπο αυτό εγκαινίασαν τον «διάλογο της αγάπης» που,

μεταξύ των δεκαετιών '60 και '70, ξεδιπλώθηκε τόσο σε επίπεδο εκκλησιαστικής ηγεσίας (ανταλλαγή επιστολών, δώρων, αντιπροσωπειών στις θρονικές εορτές Ρώμης και Κων/πολης), όσο και εκκλησιαστικής βάσης (επιστροφή λειψάνων στις Ορθόδοξες Εκκλησίες, κοινές προσευχές, επιστημονικές-ακαδημαϊκές συνεργασίες), διατρέχοντας κατά τον τρόπο καθέτως όλο το εκκλησιαστικό σώμα. Η πρόταση του διαλόγου της αγάπης έναντι του θεολογικού διαλόγου ήταν μια συνειδητή επιλογή που οφειλόταν τόσο σε αντικειμενικούς λόγους (οι ορθόδοξοι μέχρι και την Δ' Πανορθόδοξη Διάσκεψη ήταν, γενικά, σκεπτικοί στην ιδέα της έναρξης του θεολογικού διαλόγου με τους ρωμαιοκαθολικούς), όσο και στη συνειδητοποίηση της ανάγκης να προετοιμαστεί ψυχολογικά το εκκλησιαστικό πλήρωμα, ώστε να εξοικειωθεί με το κλίμα φιλίας, καταλλαγής και «κάθαρσης της ιστορικής μνήμης» που ενέπνεε πλέον τις σχέσεις μεταξύ των δύο Εκκλησιών. Είχαν προηγηθεί οι οικουμενικές διακηρύξεις της Β' Βατικανής Συνόδου (1962-1965) ότι εκτός αυτής υπάρχουν πολλά στοιχεία αλήθειας και αγιότητας, όσο και αυτές της Προπαρασκευαστικής Διορθόδοξης Επιτροπής (1971) αναφορικά με την «οντολογική» παρουσία άλλων Εκκλησιών και Ομολογιών εκτός των κανονικών ορίων της Ορθοδοξίας. Είναι, επομένως, ορθή η εκτίμηση πως δίχως το διάλογο της αγάπης οι θεολογικές συζητήσεις θα καταπιάνονταν εκ νέου με όσα ήδη χώριζαν τις δύο Εκκλησίες, διακινδυνεύοντας την ίδια την ακεραιότητα της οικουμενικής προσέγγισης!»

Κεραμιδάς Δ., "Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί μαζί στην πορεία προς την ενότητα, κείμενο ομιλίας", στο: Παπαχρήστος Ν., *Η πορεία του διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών στο επίκεντρο ημερίδας στη Ρώμη*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/imerida-gia-tin-poreia-tou-dialogou-orthodokson-romaiokatholikon> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: ο Διάλογος της Αληθείας και οι προϋποθέσεις του

«[...] όταν ξεκίνησε ο επίσημος καθαυτό θεολογικός διάλογος (1980), τα μέλη της Διεθνούς Μικτής Επιτροπής για το Θεολογικό Διάλογο μεταξύ της Ρωμαιοκαθολικής και της Ορθόδοξης Εκκλησίας, υπό τη επίδραση και του κλίματος φιλίας που είχε εν τω μεταξύ διαμορφωθεί, αποφάσισαν ορθά ότι ο διάλογος (που σκοπό έχει την αποκατάσταση της πλήρους ενότητας στην κοινή πίστη και την ευχαριστιακή κοινωνία), οφείλει να ξεκινά από αυτό που ενώνει τις δύο Εκκλησίες, να διεξάγεται με θετικό πνεύμα, προσευχητική διάθεση και εν ταπεινώσει. Με τον τρόπο αυτό, άλλαξε ριζικά η οπτική των σχέσεων ορθοδόξων-ρωμαιοκαθολικών· δεν ήταν πλέον η απολογητική θεολογία αυτή που καθόριζε τις διμερείς σχέσεις, αλλά η θετική «περιεκτική» διάθεση γνωριμίας της εκκλησιολογικής ταυτότητας του άλλου. [...]»

Κεραμιδάς Δ., "Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί μαζί στην πορεία προς την ενότητα, κείμενο ομιλίας", στο: Παπαχρήστος Ν., *Η πορεία του διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών στο επίκεντρο ημερίδας στη Ρώμη*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/imerida-gia-tin-poreia-tou-dialogou-orthodokson-romaiokatholikon> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Α' φάση του διαλόγου

«[...] Κινούμενη στο κλίμα αυτό, η α΄ φάση του θεολογικού διαλόγου ορθοδόξων-ρωμαιοκαθολικών (1980-1988), που είχε την ευτυχία να καθοδηγείται από εμπνευσμένους εκκλησιαστικούς (καρδ. J. Willebrands, Αρχιεπίσκοπος Αυστραλίας Στυλιανός Χαρκιανάκης) και θεολόγους υψηλού κύρους (Ι. Ζηζιούλας, J. Ratzinger κ.α.), υπήρξε, ομολογουμένως, εντυπωσιακή ως προς τα αποτελέσματά της. Σ' αυτήν επιβεβαιώθηκε η προτεραιότητα της ευχαριστίας ως το κατεξοχήν προσδιοριστικό στοιχείο της Εκκλησίας, η σύνδεση του επισκοπικού αξιώματος με την ευχαριστιακή φύση της Εκκλησίας, η κοινωνία μεταξύ των τοπικών εκκλησιών μέσω των επισκόπων τους, η αξία των 34 Αποστολικού Κανόνα για την οργανική σχέση του «πρώτου» και των «πολλών», η δυνατότητα χρήσης διαφορετικών βαπτισματικών λειτουργικών εθίμων εφόσον δεν θίγεται η χριστολογία και η τριαδολογία, ο όρος «μεταβολή» προκειμένου για τα Τίμια Δώρα κ.α.

Η θεολογική σύγκλιση επήλθε χάρη στη δυνατότητα που έδωσε ο διάλογος της αγάπης να προσεγγιστούν τα θεολογικά ζητήματα με θετικό τρόπο και υπό το πρίσμα της πίστης της αδιαίρετης Εκκλησίας. Είναι καταφανής η διαφορά ύφους και περιεχομένου των κειμένων της α΄ περιόδου από παλαιότερα κείμενα καταδίκης των ρωμαιοκαθολικών διδασκαλιών (πράγμα που συναντούσε κανείς και σε αντίστοιχες ρωμαιοκαθολικές παρεμβάσεις). [...]

Κεραμιδάς Δ., “Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί μαζί στην πορεία προς την ενότητα, κείμενο ομιλίας”, στο: Παπαχρήστος Ν., *Η πορεία του διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών στο επίκεντρο ημερίδας στη Ρώμη*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/imerida-gia-tin-poreia-tou-dialogou-orthodokson-romaiokatholikon> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Β' φάση του διαλόγου

«[...] Αντίθετο ήταν το παράδειγμα της β΄ φάσης του διαλόγου (1990-2000) που ασχολήθηκε με το ζήτημα της Ουνίας (ή των λεγόμενων «ελληνόρρυθμων Εκκλησιών»), όπου αφενός μεν απορρίφθηκε ο προσηλυτισμός, η «εκκλησιολογία της μεταστροφής» και η Ουνία ως μοντέλο ενότητας, αφετέρου δεν δόθηκε μια οριστική λύση στο πρόβλημα, αφού η διαχείρισή του αφέθηκε σε τοπικό επίπεδο, όπου δυστυχώς επικράτησαν τα τοπικά συγκρουσιακά εθνικά και θρησκευτικά συναισθήματα κι όχι η πνευματικότητα της καταλλαγής και της αγάπης. [...]

Κεραμιδάς Δ., “Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί μαζί στην πορεία προς την ενότητα, κείμενο ομιλίας”, στο: Παπαχρήστος Ν., *Η πορεία του διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών στο επίκεντρο ημερίδας στη Ρώμη*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/imerida-gia-tin-poreia-tou-dialogou-orthodokson-romaiokatholikon> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος Ρωμαιοκαθολικής και Ορθόδοξης Εκκλησίας: η Γ' φάση του διαλόγου

[...] Η γ' φάση του διαλόγου (2006-σήμερα) ανέδειξε, μεταξύ άλλων, την οργανική ενότητα μεταξύ πρωτείου και συνοδικότητας σε τοπικό, επαρχιακό/περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο. Αν και η συζήτηση αναφορικά με την άσκηση του πρωτείου του επισκόπου Ρώμης κατά την πρώτη χιλιετία συνεχίζεται, είναι αξιοσημείωτο, από ορθόδοξης πλευράς, το ότι επιβεβαιώθηκε εκ νέου η αξία του 34ο Αποστολικού Κανόνα και το κανονιστικό κύρος των Οικουμενικών Συνόδων. [...]

Κεραμιδάς Δ., “Ορθόδοξοι και Ρωμαιοκαθολικοί μαζί στην πορεία προς την ενότητα, κείμενο ομιλίας”, στο: Παπαχρήστος Ν., *Η πορεία του διαλόγου Ορθοδόξων-Ρωμαιοκαθολικών στο επίκεντρο ημερίδας στη Ρώμη*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/imerida-gia-tin-poreia-tou-dialogou-orthodokson-romaiokatholikon> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο Θεολογικός Διάλογος με τους Αγγλικανούς

«Συνελεύσεις τῆς Ὀλομελείας τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τό 1976 στή Μόσχα, πού ἀποτελεῖ σημαντικό σταθμό στήν πορεία τοῦ Διαλόγου, διότι κατά τήν Συνέλευση αὐτή οἱ Ἀγγλικανοί παραδέχθησαν τήν ἀπάλειψη τοῦ Filioque ἀπό τό Σύμβολο τῆς Πίστεως, [...] Παρά τό γεγονός ὅτι ἐπέρχεται συμφωνία μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀγγλικανῶν στά περισσότερα ζητήματα τοῦ θεματολογίου τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἡ χειροτονία γυναικῶν καί ἄλλες ἐξελίξεις στήν Ἀγγλικανική Ἐκκλησία ἀποτελοῦν ἀνασταλτικούς παράγοντες καί ὑψώνουν ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια στήν πορεία τοῦ Διαλόγου σήμερα.»

Μητροπολίτου Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονος, *Η πορεία των θεολογικών διαλόγων σήμερα*, Δ'. Ὁ Θεολογικός Διάλογος μετά τῶν Ἀγγλικανῶν, 2004. Ανακτήθηκε από: http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/eisigiseis/panteleimon_october_2004_5.htm (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ο θεολογικός διάλογος με τους Αγγλικανούς, 1973-2012

«[...] συνήλθε στο Συνεδριακό κέντρο του Πανεπιστημίου του Chester στη Μεγάλη Βρετανία, η Διεθνής Μικτή Επιτροπή του Διεκκλησιαστικού Διαλόγου Ορθοδόξων Αγγλικανών από τις 4 – 11 Σεπτεμβρίου [2012]. Εκ μέρους των Ορθοδόξων ο Σεβ. Μητροπολίτης Ζιμπάμπουε Σεραφείμ ομίλησε με θέμα την Ορθόδοξη διδασκαλία περί «Φύσεως- Ουσίας, Ελευθερίας και Χάριτος». Το δεύτερο θέμα της συναντήσεως ήταν οι ευθύνες των Χριστιανών για τη προστασία της Δημιουργίας του Θεού, με ιδιαίτερες αναφορές για τη προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Περιβάλλοντος. Οι εργασίες της Επιτροπής ολοκληρώθηκαν με την παρουσίαση και τη συζήτηση του επόμενου κοινού κειμένου της Μικτής Επιτροπής που αναφέρεται σε θέματα Ανθρωπολογίας και Σωτηριολογίας σε συνδυασμό με τις ευθύνες των Χριστιανών για τη Δημιουργία του Θεού και για το Περιβάλλον, ως επίσης και για τη προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Με πρωτοβουλία του Οικουμενικού μας Πατριάρχη μακαριστού Αθηναγόρα και των τότε Προκαθημένων των Τοπικών Ορθοδόξων Εκκλησιών συνεκλήθησαν στην Ρόδο κατά τη δεκαετία του 1960 τρεις Πανορθόδοξες Διασκέψεις όπου μεταξύ άλλων αποφασίσθηκε από κοινού από όλες τις Ορθόδοξες Εκκλησίες και η έναρξη Θεολογικού Διαλόγου μεταξύ Ορθοδόξων και Αγγλικανών. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε μεταγενέστερα στις αρχές της δεκαετίας του 1970 από τα Μέλη της Διορθόδοξης Προπαρασκευαστικής Επιτροπής διά την ετοιμασία της Μέλλουσας να συνέλθει Μεγάλης Πανορθόδοξου Συνόδου. Ο Διάλογος αυτός τελικά ξεκίνησε στην Οξφόρδη το 1973. Στο μεταξύ με τη θετική προσέγγιση των Ορθοδόξων οι εκπρόσωποι των Αγγλικανών αντιμετώπιζαν τους Ορθόδοξους επίσης με θετικό τρόπο, που σε πρακτικό επίπεδο εσήμαινε τη θετική απάντηση των Αγγλικανών σε αιτήματα Ορθοδόξων στο χώρο της Διασποράς για να τελούν σε δικούς τους χώρους την Ορθόδοξη Λειτουργία και τα άλλα άγια Μυστήρια της Εκκλησίας μας μέχρι που οι Ορθόδοξοι μπορούσαν να έχουν τους δικούς τους λατρευτικούς χώρους. Στη πρώτη συνάντηση της μικτής Επιτροπής Ορθοδόξων - Αγγλικανών το 1973 στην Οξφόρδη εξετάσθησαν οι δογματικές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ Ορθοδόξων και Αγγλικανών. Η πρώτη φάση του Διαλόγου ολοκληρώθηκε το 1976 με το κοινό κείμενο της Μόσχας.

Η δεύτερη φάση ολοκληρώθηκε με τη συνάντηση του Δουβλίνου το 1984.

Η Τρίτη φάση του Διαλόγου ξεκίνησε το 1989 με θέματα Εκκλησιολογίας, ως επίσης και για το Πρόσωπο του Ιησού Χριστού και για το Άγιο Πνεύμα. Για τα ίδια θέματα ασχολήθηκε κι η συνάντηση του Βόλου το 2001.

Στη συνάντηση της Ουαλλίας το 2002 εξετάσθησαν τα θέματα της Ιερωσύνης, του προσώπου του Ιησού Χριστού και της Εκκλησίας.

Στη συνάντηση του 2003 στην Αδίσ Απέπα στην Αιθιοπία εξετάσθηκε το θέμα της διακονίας στην Εκκλησία και το θέμα της χειροτονίας των γυναικών στην Αγγλικανική Εκκλησία. Το θέμα της χειροτονίας των γυναικών στην Αγγλικανική Εκκλησία δημιούργησε πολλές επιφυλάξεις διά τη συνέχεια του διαλόγου μεταξύ Ορθοδόξων και Αγγλικανών.

Στη συνάντηση της Μικτής Θεολογικής Επιτροπής Ορθοδόξων και Αγγλικανών στην Ιερά Μονή Κύκκου το 2005 ολοκληρώθησαν τα κοινά κείμενα των δύο πλευρών διά τα προηγούμενα θέματα των συζητήσεων της μικτής θεολογικής επιτροπής.

Η Τρίτη φάση του Διαλόγου Ορθοδόξων – Αγγλικανών πραγματοποιήθηκε με τη συνάντηση της Κρήτης τον Σεπτέμβριο του 2009 με θέμα τη θεολογική ανθρωπολογία.

Το 2010 η Μικτή Επιτροπή του Διαλόγου συνέχισε τις εργασίες της στην Οξφόρδη με θεματολογία τη χριστιανική ανθρωπολογία και τις ευθύνες μας διά τη προστασία της Δημιουργίας του Θεού, δηλαδή του Περιβάλλοντος. Πρόεδρος της Διορθόδοξης Επιτροπής είναι εκ μέρους του Οικουμενικού Πατριαρχείου ο Σεβ. Μητροπολίτης Διοκλείας κ. Κάλλιστος Γουέαρ. Στην Διορθόδοξη Επιτροπή, μεταξύ άλλων, συμμετέχουν, εκ μέρους του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής ο Μητροπολίτης Ζιμπάμπουε και Αγκόλας Σεραφείμ, εκ μέρους του Πατριαρχείου Αντιοχείας ο Δρ. π. Αλέξανδρος, εκ μέρους του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων ο γνωστός Καθηγητής π. Γεώργιος Δράγας, εκ μέρους του Πατριαρχείου Μόσχας ο Σεβ. Μητροπολίτης Σουρόζ Ελισσαίος, εκ μέρους του Πατριαρχείου Σερβίας ο Δρ. Bogdan, εκ μέρους του Πατριαρχείου Ρουμανίας ο Σεβ. Μητροπολίτης Νήφων, εκ μέρους του Πατριαρχείου Γεωργίας ο Καθηγητής Δρ. κ. Δαβίδ, εκ μέρους της Εκκλησίας Κύπρου ο Σεβ. Μητροπολίτης Κιτίου Χρυσόστομος, εκ μέρους της Εκκλησίας της Ελλάδος ο γνωστός βιβλικός Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου κ. Μιλτιάδης Κωνσταντίνου και εκ μέρους της Εκκλησίας της Αλβανίας ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Φιλομηλίου κ. Ηλίας. Στις εργασίες του Διαλόγου εκ μέρους των Ορθοδόξων συμμετέχει κι ο Πρωτοπρεσβύτερος Δρ. Χρίστος Χριστάκης ως ένας εκ των γραμματέων. Η επόμενη ετήσια συνάντηση της Μικτής Επιτροπής θα πραγματοποιηθεί με πρόσκληση του Μακαριωτάτου Πατριάρχη Σερβίας κ. Ειρηναίου στο

Βελιγράδι τον Σεπτέμβριο του 2013.»

Μητροπολίτου Ζιμπάμπουε και Αγκόλας Σεραφείμ Κυκκώτη (μέλους της Επιτροπής- εκπρόσωπος του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ. Θεοδώρου Β΄), *Διάλογος Ορθοδόξων-Αγγλικανών. Επί τη ευκαιρία της συνάντησεως της Διεθνούς Θεολογικής επιτροπής στη Μεγάλη Βρετανία, 4 – 11 Σεπτεμβρίου 2012*. Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/dialogos-orthodokswn-agglikanwn-10428> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ανακοινωθέν Επιτροπής Θεολογικού Διαλόγου Ορθόδοξης και Αγγλικανικής Εκκλησίας, 2015

«[...] η Διεθνής Επιτροπή για την Αγγλικανική-Ορθόδοξη Θεολογικού Διαλόγου (ICAOTD) συναντήθηκε στο Μπάφαλο, Νέα Υόρκη, 19-25 Σεπτεμβρίου 2015. [...] Η Επιτροπή έφερε σε πέρας το πρώτο τμήμα των εργασιών της για τη θεολογική κατανόηση του ανθρώπινου προσώπου, με την υιοθέτηση της συμφωνηθείσας δήλωσής της, *Κατ'εικόνα και ομοίωση του Θεού: Μια ελπιδοφόρα Ανθρωπολογία*. Η έκθεση [...] είναι το αποκορύφωμα σπουδών έξι ετών σχετικά με ό,τι μπορούμε να πούμε μαζί, Αγγλικανοί και Ορθόδοξοι, σχετικά με το νόημα της ανθρώπινης προσωπικότητας στη θεία εικόνα.

Η συμφωνία θέτει τα θεμέλια για τη συνέχιση του διαλόγου για την ηθική λήψη αποφάσεων υπό το φως αυτού του οράματος. Σε μελλοντικές συνεδριάσεις της, η Επιτροπή θα εξετάσει τις πρακτικές συνέπειες αυτής της θεολογικής προσέγγισης για την προσωπικότητα. Η Επιτροπή αναμένει μελέτες που βρίσκονται σε εξέλιξη σε τομείς όπως η βιοηθική και η ιερότητα της ζωής, καθώς και τα δικαιώματα του ανθρώπου και η οικολογική δικαιοσύνη.»

International Commission for Anglican-Orthodox Theological Dialogue Communiqué 2015, 25-9-2015. Ανακτήθηκε από: <http://www.anglicannews.org/news/2015/09/international-commission-for-anglican-orthodox-theological-dialogue-communique-2015.aspx> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Θεολογικός Διάλογος Ορθόδοξης Εκκλησίας και παγκόσμιας Λουθηρανικής Ομοσπονδίας

«Στην Ιερά Μητρόπολη Ρόδου άρχισαν οι εργασίες της 16 Ολομέλειας της Διεθνούς Μικτής Επιτροπής για τον Θεολογικό Διάλογο μεταξύ της Ορθόδοξης Εκκλησίας και της Παγκόσμιας Λουθηρανικής Ομοσπονδίας. [...]

Στις εργασίες της εικοσιεξαμελούς Επιτροπής συμμετέχουν εκπρόσωποι από το σύνολο σχεδόν των Ορθοδόξων Πατριαρχείων και των Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών, καθώς και της Παγκοσμίου Λουθηρανικής Ομοσπονδίας που προέρχονται από την Ευρώπη, Αμερική, Αυστραλία και Αφρική.

Η 16η Ολομέλεια ασχολείται με το μυστήριο της Ιερωσύνης και της Χειροτονίας στην Εκκλησία, βάσει των πορισμάτων των Προπαρασκευαστικών Επιτροπών που πραγματοποιήθηκαν κατά τα προηγούμενα έτη στο Λονδίνο (2012), στο Σιμπίου Ρουμανίας (2013) και στην Ταλλίννη Εσθονίας (2014).»

Ντόκου Π., Διεθνής Θεολογικός Διάλογος Ορθοδόξων και Λουθηρανών στην Ρόδο, 30-4-15.
Ανακτήθηκε από: <http://www.amen.gr/article/diethnis-theologikos-dialogos-orthodokson-kai-louthiranon-stin-rodo> (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Αξιολόγηση των Θεολογικών Διαλόγων από την Εκκλησία της Ελλάδας

«[...] Ύστερα απ' όσα ελέχθησαν ως τώρα κρίνομε σκόπιμο νά προβοῦμε σέ μία σύντομη αξιολόγηση τῶν διμερῶν Θεολογικῶν Διαλόγων.

1) Ὅπως εἴπαμε στήν ἀρχή τῆς Εἰσηγήσεώς μας οἱ Θεολογικοί Διάλογοι προέκυψαν ἀπό τήν ἀνάγκη προσεγγίσεως, συνεργασίας καί ἐνότητος τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν γιά τήν ἀπό κοινοῦ ἀντιμετώπιση ἐξωτερικῶν κινδύνων καί μεγάλων κοινωνικῶν προβλημάτων, καθῶς καί γιά τήν ἀντίσταση στήν ὀργανωμένη καί συνεχῶς αὐξανόμενη ἀπώθηση τῆς πατροπαραδότου χριστιανικῆς θρησκείας στό περιθῶριο τοῦ δημόσιου καί κοινωνικοῦ βίου τῶν λαῶν, κυρίως τῆς Δύσεως. Ὁ στόχος αὐτός τῆς συνεργασίας σέ σημαντικό μέτρο ἐπετεύχθη, ὅπως λ.χ. στήν κοινή ἀντίδραση τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν στόν ἐπιχειρούμενο Χριστιανικό ἀποχρωματισμό τῆς Εὐρώπης καί τήν ἀπεμπόληση τῆς Χριστιανικῆς ταυτότητος μέ τό νέο Εὐρωπαϊκό Σύνταγμα. Στήν κοινή αὐτή Χριστιανική ἀντίδραση ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διαδραματίσθηκε ρόλο πρωταγωνιστικό.

Ὅμως παρά τήν πολλαπλῶς ἐκπεφρασμένη βούληση τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν, παρά τίς κοπιώδεις ἐργασίες τῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, τά ἀποτελέσματα τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ἕως σήμερα στό θεολογικό πεδίο δέν εἶναι τά ἀναμενόμενα. Ὑπῆρξαν ἀσφαλῶς βήματα προόδου καί θεολογικῶν προσεγγίσεων, ἀλλά καί παλινδρομήσεις, καί διαφωνίες καί στασιμότητες.

2) Ἡ συμμετοχή τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας στούς Θεολογικούς Διαλόγους μέ τούς ἑτεροδόξους δέν συνεπάγεται ἄρνηση ἢ ἀπώλεια τῆς αὐτοσυνειδησίας της ὡς τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ὄταν ὁμιλοῦμε γιά Ἐκκλησίες στούς Διαλόγους κάνομε χρήση τῆς λέξεως ὡς τεχνικοῦ ὄρου καταχρηστικῶς στόν κοινό λόγο. Τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι θεωροῦμε τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ὡς μία τῶν “ὁμολογιακῶν Ἐκκλησιῶν” οὔτε ὅτι ταυτίζομε τίς “Ἐκκλησίες” πρός τήν Μία Ἐκκλησία, οὔτε ὅτι προσχωροῦμε κατά κάποιο τρόπο στήν θεωρία τῶν “κλάδων” ἢ τῆς “περιεκτικότητος”, τίς ὁποῖες ἀπορρίπτει ἡ Ὁρθόδοξη πίστις. Ἡ δέ διάκριση μεταξύ “Ἐκκλησιῶν” καί “Ὁμολογιῶν” ἐξηγεῖται ἀπό τό γεγονός τῆς χρήσεως τοῦ τεχνικοῦ ὄρου “Ἐκκλησίες”, ἔστω καί καταχρηστικῶς, μέ κριτήριο τήν πίστιν στά βασικά χριστιανικά δόγματα καί τήν ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς.

Ἐπομένως ἡ συμμετοχή τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας στούς Θεολογικούς διαλόγους χωρίς προηγουμένως νά ἔχει ξεκαθαρισθῆ τό θέμα περί Ἐκκλησίας μέ τούς διαλεγόμενους ἀποτελεῖ σημαντική παραχώρηση τῶν Ὁρθοδόξων ὑπέρ τῆς ἐνότητος.

3) Ἡ μέθοδος πού ἐπελέγη γιά τήν ἔναρξη τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ἀπό τά σημεία πού ἐνώνουν καί ὄχι ἀπό αὐτά πού χωρίζουν τίς Ἐκκλησίες δημιουργεῖ στήν ἀρχή κλίμα εὐφορίας καί αἰσιοδοξίας πού ὅμως μεταβάλλεται καί ἀντιστρέφεται μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου καί τήν πρόοδο τῶν συζητήσεων, διότι ὑποχρεωτικῶς ὁ Διάλογος ὀδηγεῖ ἀπό τά θέματα συμφωνίας εἰς αὐτά τῆς διαφωνίας. Ἔτσι ἀπομακρύνεται ὁ ὀρίζοντας τῆς ἐπιθυμητῆς ἐνότητος.

4) Τά μέλη τῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, κυρίως ἀπό τήν πλευρά τῶν Ὁρθοδόξων, δέν ἔχουν σαφεῖς ἐκκλησιαστικές ὁδηγίες γιά τήν ὑπερβαση τῶν ἐμφανιζομένων κατά τήν πορεία τῶν

θεολογικῶν συζητήσεων δυσχερειῶν, μέ συνέπεια νά ἐκδηλώνονται πικρίες, διαφωνίες καί ἐπικρίσεις ἐνίοτε μεταξύ των. Γεγονός, πού ὄχι μόνο δυσκολεύει τόν Διάλογο, ἀλλά καί ἐκθέτει τούς Ὁρθοδόξους στά ὄμματα τῶν συνομιλητῶν τους. Εἶναι ἐπομένως ἀναγκαία ἡ παρακολούθηση, ἡ καθοδήγηση καί ἡ ἐνίσχυση τῶν Συνοδικῶς ὀριζομένων Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν καί ἡ Συνοδική ἔγκριση τῶν συμφωνιῶν πού ἐπιτυγχάνονται διά τῶν ἐκδιδομένων κοινῶν κειμένων, διαφορετικά δέν θά ἔχουν ἐπίσημο ἐκκλησιαστικό, ἀλλά ἀπλῶς καί μόνον ἀκαδημαϊκόν χαρακτήρα.

5) Ἡ Συνοδική ἔγκριση τῶν κατά τούς Θεολογικούς Διαλόγους ἐπιτυγχανομένων συμφωνιῶν καθίσταται περισσότερο ἀναγκαία καί ἐπιβεβλημένη διότι ἡ ἐπιλογή τῆς μεθόδου τῶν Ἐπιτροπῶν κατά τήν διεξαγωγή τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων παρακάμπτει τήν καθιερωμένη στήν ἀρχαία ἀδιαίρετη Ἐκκλησία ἀρχή τῆς Συνοδικῆς διαδικασίας. Τό ἔργο τῶν Ἐπιτροπῶν ἐκκλησιολογικῶς κατανοεῖται μόνον ὡς προκαταρτική ἐργασία καί κατ'ἀναφοράν (ad referendum) πρὸς τήν τελική κυριαρχική Συνοδική κρίση.

6) Κατά τήν κατάρτιση τοῦ θεματολογίου τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ἢ κατά τήν σύνταξη τῶν κοινῶν θεολογικῶν κειμένων, στήν περίπτωση διαφωνιῶν ἢ διχογνωμιῶν δέν εἶναι ἐπιτρεπτό ἐκκλησιολογικῶς νά ἰσχύσῃ ἡ κανονική ἀρχή τῆς πλειονοψηφίας πού κατοχυρώνεται ἀπό τόν 6ο Κανόνα τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325) "κρατεῖτω ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος". Ἡ ἀρχή τῆς πλειονοψηφίας θά ἤμποροῦσε νά ἐφαρμοσθῇ μόνον σέ ἀμιγῶς διαδικαστικά ζητήματα τοῦ ἔργου τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων καί ὄχι σέ θέματα πού ἄπτονται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, τῆς πίστεως. Διότι "ἡ ἀλήθεια τῆς πίστεως ὑπέρεκειται οἰασδήποτε ἀθροιστικῆς ἀξίας ἢ ὑποκειμενικῶν γνωμῶν ἢ τουλάχιστον δέν ταυτίζεται κατ'ἀνάγκην πρὸς τήν τῶν "πλειόνων γνώμην".

7) Σημαντική δυσκολία στήν πορεία τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ἐκτός ἐκείνης, πού συνίσταται στήν ἀσάφεια τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁδηγιῶν καί τῶν ἀντικειμενικῶν κριτηρίων, εἶναι ἡ διαφορετική γλῶσσα πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἐπί μέρους ἀντιπροσωπεῖες. Εἶναι γνωστό ὅτι τό περιεχόμενο τῶν ἴδιων θεολογικῶν ὄρων φορτιζόμενον ἀνάλογα μέ τήν ὁμολογιακή ἐκκλησιαστική καί θεολογική εὐαισθησία κάθε Ἀντιπροσωπείας, Ἐκκλησίας ἢ Ὁμολογίας, πού συμμετέχει στό Διάλογο, διαφοροποιεῖται καί προσλαμβάνει ποικίλη θεολογική σημασία καί ἀξία. Ἡ διαπίστωση αὐτή ὁδηγεῖ αὐτούς, πού συμμετέχουν σέ κάθε Διάλογο, στήν ἀνάγκη "χρησιμοποίησεως ἀμφισήμων ἢ πολυσήμων διατυπώσεων", πού προσφέρονται σέ ποικίλη ἐρμηνευτική προσέγγιση ἀπό τά ἐνδιαφερόμενα μέρη. Ἔτσι ἀναπτύσσεται μία ἰδιότυπη τεχνική στήν σύνταξη τῶν κοινῶν θεολογικῶν κειμένων, πού ἀποσκοπεῖ ὄχι μόνο στήν ὑπέρβαση τῶν θεολογικῶν δυσχεριῶν γιά τήν ἐπίτευξη συμφωνίας, ἀλλά καί στήν "τεχνητή παράκαμψη" οὐσιωδῶν θεολογικῶν διαφορῶν.

8) Σημαντικό στοιχεῖο στήν ἀξιολόγηση τοῦ ἔργου τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων εἶναι ἡ συγκρότηση πολλῶν Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν ἀπό κάθε Ἐκκλησία ἢ Ὁμολογία, διότι κάθε μία συμμετέχει στούς ἐπίσημους Θεολογικούς Διαλόγους μέ ὅλες τίς ἄλλες σημαντικώτερες Ἐκκλησίες ἢ Ὁμολογίες. Κάθε Ἐπιτροπή συμμετέχει σέ ἓνα ἢ περισσότερους Διαλόγους καί συντάσσει κοινά θεολογικά κείμενα γιά κάθε συγκεκριμένο Θεολογικό Διάλογο. Συμβαίνει ὅμως, λόγω τῆς συγγενείας τοῦ θεματολογίου ὄλων τῶν διμερῶν Διαλόγων, οἱ Θεολογικές Ἐπιτροπές τῆς ἴδιας Ἐκκλησίας, ὅταν μάλιστα ἔχουν διαφορετική συγκρότηση, νά συμμετέχουν στήν σύνταξη καί ὑπογραφή κοινῶν θεολογικῶν κειμένων γιά τό ἴδιο θέμα μέ διαφορετικό περιεχόμενο, λόγω τῆς διαφορετικῆς θεολογικῆς καί ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ Διαλόγου. Ἔτσι, κάθε Ἐκκλησία ἢ Ὁμολογία εὐρίσκεται ξαφνικά ἐμπρός σέ διαφορετικά, γιά τό ἴδιο θέμα, θεολογικά κείμενα.

9) Τό πρόβλημα εἶναι ὀξύτερο γιά τά μέλη τῶν Ὁρθοδόξων Ἀντιπροσωπειῶν ἔνεκα τῆς διοικητικῆς διοργανώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σέ τοπικές Ἐκκλησίες. Ἐδῶ ἔχομε πολλές Ὁρθόδοξες Ἀντιπροσωπεῖες στόν ἴδιο Θεολογικό Διάλογο, πού δέν ἔχουν τόν ἀναγκαῖο συντονισμό ὄχι μόνο στά πλαίσια τῶν διμερῶν Διαλόγων, ἀλλά οὔτε στά πλαίσια τῆς Ὁρθοδόξου

Αντιπροσωπείας του ίδιου Διαλόγου. Για την λύση του σημαντικού αυτού προβλήματος και την υπέρβαση των δυσκολιών η Όρθόδοξος Έκκλησία καθιέρωσε τις Διορθόδοξες Προπαρασκευαστικές Διασκέψεις και Συναντήσεις, με συντονιστικό ρόλο του Οικουμενικού Πατριαρχείου και σκοπό την προετοιμασία και συμφωνία των Όρθοδόξων Αντιπροσωπειών στα υπό συζήτηση και έπεξεργασία θέματα κάθε Θεολογικού Διαλόγου.

10) Σημαντικό θετικό στοιχείο στην αξιολόγηση των Θεολογικών Διαλόγων είναι η στροφή των έτεροδόξων προς την πατερική παράδοση της αρχαίας άδαιρέτου Έκκλησίας και η ανάθεωρηση ώρισμένων αποκλινουσών από την παράδοση αυτήν διδασκαλιών τους, ως συνέπεια της δυναμικής και πειστικής μαρτυρίας της Όρθοδοξίας κατά την διαλεκτική έπικοινωνία της με αυτούς. Καρποί των διμερών Θεολογικών Διαλόγων είναι: Η έγκατάλειψη ή ο περιορισμός του άθέμιτου άτομικού προσηλυτισμού από τους Προτεστάντες και τους Ρωμαιοκαθολικούς εις βάρος των Όρθοδόξων, ή ανάπτυξη του ενδιαφέροντος του δυτικού χριστιανικού κόσμου για την Όρθόδοξη πνευματικότητα (λατρεία, μοναχισμό, τέχνη κ.ά.), ή απάλειψη του Filioque άπ' τό Σύμβολο της Πίστεως, ή σημαντική προσφορά των Όρθοδόξων στην έκκλησιολογία και μάλιστα στην μυστηριολογία των Δυτικών, ή επίδραση της Όρθοδόξου θεολογίας στην θεολογία του Χριστιανισμού της Δύσεως, πού είναι καταφανής ακόμα και στα έπίσημα συνοδικά κείμενα της Β' Βατικανής Συνόδου, καθώς και στα θεολογικά κείμενα του Προτεσταντισμού στό Παγκόσμιο Συμβούλιο Έκκλησιών και στό Συμβούλιο Εύρωπαϊκών Έκκλησιών. Είναι χαρακτηριστικό τό ακόλουθο κείμενο από τό Διάταγμα της Β' Βατικανής Συνόδου: "Οί πάντες όφείλουν νά μάθουν ότι είναι πολύ σημαντικό νά γνωρίζουν, νά σέβονται, νά διαφυλάττουν και νά αναπτύσσουν την τόσο πλούσια λειτουργική και πνευματική κληρονομιά της Άνατολής, μέ σκοπό νά διαφυλάξουν πιστώς την πληρότητα της χριστιανικής παραδόσεως και νά πραγματοποιήσουν την καταλλαγή των ανατολικών και δυτικών χριστιανών".

11) Άλλά και η Όρθόδοξος Έκκλησία, χωρίς νά διακινδυνεύση την άκεραιότητα των δογμάτων της, χωρίς έχνος ύποχωρήσεως ή συμβιβασμού έναντι των έτεροδόξων, ώφελήθηκε πολλαπλώς από τους Θεολογικούς Διαλόγους διότι ανανέωσε τόν έσωτερικό πνευματικό βίο της, έβελτίωσε την όργάνωσή της, ενίσχυσε την βαθύτερη γνωριμία και συνεργασία μεταξύ των κατά τόπους Όρθοδόξων Έκκλησιών, έκαλλιέργησε συστηματικότερα την Θεολογία της και μάλιστα την αντίρρητική, ένεβάθυνε στην πατερική παράδοση και θεολογία, έμελέτησε μέ έμβριθεια την Ιστορία της, αξιοποίησε τόν πνευματικό πλοΰτο της και ανέπτυξε όλο τόν δυναμισμό της στην διαλεκτική έπικοινωνία της μέ τους Έτεροδόξους.»

Σεβ. Μητροπολίτου Αττικής κ. Παντελεήμονος, Η πορεία των θεολογικών διαλόγων σήμερα, Αξιολόγηση των Θεολογικών Διαλόγων, 2004. Ανακτήθηκε από:

http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/eisigiseis/panteleimon_october_2004_8.htm (15-7-16).

ΒΘ: IV.v.

* * *

Ενδεικτικές Δραστηριότητες: Α: Βιωματικές Δραστηριότητες:

ΕΔ: Α.1. Καταιγισμός ιδεών με ένα οικουμενικό κείμενο (IV)

Οικουμενικό Κείμενο για τον θρησκευτικό πλουραλισμό και την χριστιανική αυτοκατανόηση

«1.2. Σήμερα οι Χριστιανοί σε κάθε σχεδόν γωνιά του κόσμου ζουν σε θρησκευτικά πλουραλιστικές κοινωνίες. Ο διαρκής πλουραλισμός και η επίδρασή του στην καθημερινή τους ζωή τους αναγκάζουν να αναζητήσουν νέους κατάλληλους τρόπους κατανόησης και προσέγγισης

ανθρώπων διαφορετικών θρησκευτικών παραδόσεων. Η αύξηση των ακραίων θρησκευτικών φαινομένων και του φανατισμού σε πολλές περιπτώσεις έχει τονίσει τη σημασία των διαθρησκειακών σχέσεων.[...]».

«1.3. Όλες οι θρησκευτικές κοινότητες μετασχηματίζονται μέσα από νέες συναντήσεις και σχέσεις.[...] Όλες οι θρησκευτικές παραδόσεις, επομένως, καλούνται να συνεισφέρουν στη δημιουργία μιας παγκόσμιας κοινότητας που θα ζει με βάση τον αμοιβαίο σεβασμό και την ειρήνη. Διακυβεύεται η αξιοπιστία των θρησκευτικών παραδόσεων ως δυνάμεων οι οποίες μπορούν να φέρουν δικαιοσύνη, ειρήνη και θεραπεία σε έναν διαρρηγμένο κόσμο. »

1.4. Οι περισσότερες θρησκευτικές παραδόσεις, ωστόσο, έχουν τη δική τους ιστορία συμβιβασμού με την πολιτική εξουσία και τα προνόμια, και συνενοχής στη βία που έχει κηλιδώσει την ανθρώπινη ιστορία. Ο Χριστιανισμός, για παράδειγμα, αποτέλεσε από τη μια μεριά μια δύναμη η οποία έφερε το μήνυμα της απεριόριστης αγάπης και της αποδοχής των πάντων από τον Θεό. Από την άλλη, δυστυχώς, η ιστορία του είναι γεμάτη από διώξεις, σταυροφορίες, αναισθησία απέναντι στους αυτόχθονες πληθυσμούς και συνέργεια σε ιμπεριαλιστικά και αποικιακά σχέδια. Μάλιστα, αυτή η αμφιλεγόμενη στάση και ο συμβιβασμός με την εξουσία και τα προνόμια αποτελεί μέρος της ιστορίας κάθε θρησκευτικής παράδοσης, καταρρίπτοντας τη ρομαντική θεώρησή τους. [...].

1.5. [...] . Με δεδομένο το κοινωνικό πλαίσιο της αυξημένης πόλωσης, το επικρατούν κλίμα φόβου και τον πολιτισμό της βίας που κυριαρχεί στον κόσμο μας, η αποστολή της προσφοράς θεραπείας και πληρότητας στην κατακερματισμένη ανθρώπινη κοινωνία αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν οι θρησκευτικές παραδόσεις στις μέρες μας.

1.6. Η παγκόσμια θρησκευτική κατάσταση είναι επίσης ρευστή. Σε ορισμένα τμήματα του δυτικού κόσμου, οι θεσμικές εκφράσεις του Χριστιανισμού βρίσκονται σε παρακμή. Νέες μορφές θρησκευτικής πίστης προκύπτουν, καθώς οι άνθρωποι ολοένα και περισσότερο διαχωρίζουν τις προσωπικές πεποιθήσεις τους από τη συμμετοχή σε θεσμικά όργανα. Η αναζήτηση μιας αυθεντικής πνευματικότητας στο πλαίσιο ενός κοσμικού τρόπου ζωής δημιουργεί νέες προκλήσεις για τις εκκλησίες. Εξάλλου, οι άνθρωποι όλων των παραδόσεων, π.χ. ινδουιστές, μουσουλμάνοι, βουδιστές, οι οπαδοί του Σικχισμού κ.τ.λ., οι οποίοι πληθαίνουν σε αυτές τις περιοχές ως μειονότητες, βιώνουν συχνά την ανάγκη για διάλογο με την κοινότητα της πλειοψηφίας. Αυτό δημιουργεί για τους χριστιανούς την ανάγκη να μπορούν να εκφράσουν την πίστη τους με τρόπους κατανοητούς τόσο από τους ίδιους όσο και από τους γείτονές τους. Ο διάλογος προϋποθέτει πίστη και αφοσίωση και την ικανότητα έκφρασης αυτών των στοιχείων λόγω και έργω.

1.7. [...] Ενώ ο Χριστιανισμός φαίνεται να βρίσκεται σε παρακμή σε ορισμένα μέρη του κόσμου, σε κάποια άλλα έχει γίνει μια δυναμική κίνηση.

1.8. Αυτές οι αλλαγές απαιτούν από εμάς να είμαστε περισσότερο προσεκτικοί από ό,τι πριν στις σχέσεις μας με άλλες θρησκευτικές κοινότητες. Μας προκαλούν να αναγνωρίσουμε τους 'άλλους' με τις διαφορές τους, να καλωσορίσουμε τους ξένους ακόμη και αν ορισμένες φορές μας φαίνονται ως απειλή, και να αναζητήσουμε τη συμφιλίωση ακόμη και με εκείνους οι οποίοι δηλώνουν εχθροί μας. Με άλλα λόγια, μας προκαλούν να καλλιεργήσουμε ένα πνευματικό κλίμα και μια θεολογική προσέγγιση που θα συμβάλει στην ανάπτυξη δημιουργικών και θετικών σχέσεων μεταξύ των θρησκευτικών παραδόσεων του κόσμου.

1.9. [...] ο διάλογος, η συμφιλίωση και η οικοδόμηση της ειρήνης μεταξύ των διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων έχουν γίνει επιτακτική ανάγκη, όμως δεν επιτυγχάνονται ποτέ μέσω μεμονωμένων ενεργειών ή προγραμμάτων. Αφορούν μια μακρά και δύσκολη διαδικασία που συντηρείται μέσω της πίστης, της καρτερικότητας και της ελπίδας.

1.10. Υπάρχει μια ποιμαντική ανάγκη να αποκτήσουν οι χριστιανοί τα απαραίτητα εφόδια για να ζήσουν σε έναν θρησκευτικά πλουραλιστικό κόσμο. [...] Ο θρησκευτικός πλουραλισμός και οι

προεκτάσεις του επηρεάζουν τώρα την καθημερινή μας ζωή.

I.11. Ως χριστιανοί επιδιώκουμε το χτίσιμο μιας νέας σχέσης με άλλες θρησκευτικές παραδόσεις, γιατί πιστεύουμε ότι είναι εγγενής στο μήνυμα του Ευαγγελίου και στην αποστολή μας ως συνεργών του Θεού στο έργο της θεραπείας του κόσμου. Επομένως, το μυστήριο της σχέσης του Θεού προς όλους τους ανθρώπους, αλλά και οι διάφοροι τρόποι με τους οποίους οι τελευταίοι έχουν αποκριθεί σε αυτό το μυστήριο, μας καλούν να εξερευνήσουμε πιο ολοκληρωμένα την πραγματικότητα των άλλων παραδόσεων και τη δική μας ταυτότητα ως χριστιανών σε έναν θρησκευτικά πλουραλιστικό κόσμο.

II.12. [...] Οι χριστιανοί έχουν βιώσει την εμπειρία του να είναι 'ξένοι' και να αποτελούν μειονότητα υπό δίωξη, αγωνιζόμενοι για τον αυτοπροσδιορισμό τους ενάντια στις κυρίαρχες θρησκευτικές και πολιτισμικές δυνάμεις. Και ενώ ο Χριστιανισμός εξελίχθηκε σε μια παγκόσμια θρησκεία, έγινε εσωτερικά ποικιλόμορφος, μεταμορφωμένος από τους πολλούς πολιτισμούς με τους οποίους ήρθε σε επαφή.

II.15. Εν συντομία, το 'πνευματικό ταξίδι' του Χριστιανισμού τον έχει καταστήσει μια ιδιαίτερα πολύπλοκη παγκόσμια θρησκευτική παράδοση. Καθώς ο Χριστιανισμός προσπαθεί να ζήσει ανάμεσα σε πολιτισμούς, θρησκείες και φιλοσοφικές παραδόσεις και επιχειρεί να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος, θα συνεχίσει να μεταβάλλεται. Στο πλαίσιο αυτό, ενός Χριστιανισμού που άλλαξε και αλλάζει, χρειαζόμαστε μια θεολογική απάντηση στον πλουραλισμό.

II.16. [...] Αυτό σημαίνει ότι οι ταυτότητες των θρησκευτικών κοινοτήτων και των μελών τους δεν είναι ποτέ στατικές, παρά ρευστές και δυναμικές. Καμία θρησκεία δεν μένει ανεπηρέαστη από τη συνάντησή της με άλλες θρησκευτικές παραδόσεις. Ολοένα και περισσότερο, είναι πλέον παραπλανητικό ακόμη και να μιλά κανείς για 'θρησκείες' καθαυτές, και για τον 'Ιουδαϊσμό', τον 'Χριστιανισμό' το 'Ισλάμ', τον 'Ινδουισμό', τον 'Βουδισμό', κ.τ.λ., σαν να αποτελούσαν στατικά, αδιαφοροποίητα σύνολα.

IV.29. Αυτή η χάρη του Θεού που φανερώνεται στον Ιησού Χριστό μας καλεί σε μια στάση φιλοξενίας στη σχέση μας με τους άλλους. [...] Η φιλοξενία μας συνίσταται στην κένωση του εαυτού μας και την υποδοχή των άλλων, στη συμμετοχή στο σχέδιο της απροϋπόθετης αγάπης του Θεού. Η φιλοξενία μας μάλιστα δεν περιορίζεται στα μέλη της δικής μας κοινότητας. Το Ευαγγέλιο μας προστάζει να αγαπούμε ακόμη και τους εχθρούς μας και να προσευχόμαστε γι' αυτούς (Ματ.5: 43-48; Ρωμ.12: 14). Ως χριστιανοί, ωστόσο, πρέπει να αναζητήσουμε τη σωστή ισορροπία μεταξύ της ταυτότητάς μας εν Χριστώ και της ανοιχτωσύνης μας απέναντι στους άλλους, με την κενωτική αγάπη που πηγάζει από αυτήν ακριβώς την ταυτότητα.

IV.31. [...] Η αποδοχή των περιθωριοποιημένων εκ μέρους του Ιησού, καθώς και η δική Του εμπειρία απόρριψης, αποτελούν πηγή έμπνευσης για όσους επιδεικνύουν στις μέρες μας αλληλεγγύη προς τους φτωχούς, τους καταφρονημένους και τους περιθωριοποιημένους. Έτσι, η βιβλική κατανόηση της φιλοξενίας εκτείνεται πολύ πιο πέρα από τη λαϊκή αντίληψη της προσφοράς βοήθειας και της γενναιοδωρίας απέναντι στους άλλους. Η Βίβλος μιλά για τη φιλοξενία πρωτίστως ως μια ριζική ανοιχτωσύνη προς τους άλλους, βασισμένη στη βεβαιότητα της αξίας όλων των ανθρώπων. [...].

IV. 32. Το Άγιο Πνεύμα μας βοηθά να βιώσουμε την ανοιχτωσύνη του Χριστού προς τους άλλους. Το πρόσωπο του Αγίου Πνεύματος κινήθηκε και κινείται στον κόσμο, δημιουργώντας, τρέφοντας και συντηρώντας, προκαλώντας, ανανεώνοντας και μεταμορφώνοντας [...].

IV. 33. [...] Σε αυτό το πλαίσιο εμείς ως χριστιανοί καταθέτουμε μαρτυρία της σωτηρίας που έχουμε βιώσει μέσω του Χριστού [...].

IV. 34. Βλέπουμε την ποικιλία των θρησκευτικών παραδόσεων τόσο ως το αποτέλεσμα των ποικιλόμορφων τρόπων με τους οποίους ο Θεός σχετίζεται με τους ανθρώπους και τα έθνη, όσο

και ως μια φανέρωση του πλούτου και της ποικιλίας των ανθρωπίνων αποκρίσεων στα φιλεύσπλαχνα δώρα του Θεού. Η χριστιανική μας πίστη στον Θεό μας προκαλεί να δούμε με σοβαρότητα το θέμα του θρησκευτικού πλουραλισμού, χρησιμοποιώντας πάντα το χάρισμα της διάκρισης [...].

V. 36. [...] Η προθυμία μας να αποδεχθούμε τους άλλους στην 'ετερότητά' τους είναι απόδειξη αληθινής φιλοξενίας. Μέσω της ανοιχτωσύνης μας απέναντι στους 'άλλους' μπορούμε να βρούμε νέες οδούς συνάντησης με τον Θεό. Η φιλοξενία, λοιπόν, αποτελεί πραγματοποίηση της εντολής 'αγάπα τον πλησίον σου ως σ' εαυτόν' και παράλληλα μιαν ευκαιρία να ανακαλύψουμε τον Θεό εκ νέου.

V. 37. Η φιλοξενία αφορά επίσης το πώς συμπεριφερόμαστε μεταξύ μας μέσα στη χριστιανική οικογένεια· ορισμένες φορές είμαστε εξίσου ξένοι μεταξύ μας όσο είμαστε για εκείνους που δεν αποτελούν μέλος της κοινότητάς μας [...].

V. 38. Η φιλοξενία δεν είναι απλά ένας εύκολος ή απλός τρόπος προσέγγισης των άλλων. Συχνά δεν αποτελεί μόνο μια ευκαιρία, αλλά και ένα ρίσκο. Σε περιπτώσεις πολιτικής ή θρησκευτικής έντασης, οι πράξεις φιλοξενίας μπορεί να απαιτούν μεγάλο θάρρος, ιδιαίτερα όταν κατευθύνονται προς εκείνους οι οποίοι διαφωνούν απόλυτα μαζί μας ή ακόμη και μας θεωρούν ως εχθρούς. Εξάλλου, ο διάλογος είναι ιδιαίτερα δύσκολος όταν υπάρχουν ανισότητες μεταξύ των μερών, διεστραμμένοι συσχετισμοί εξουσίας, ή σκοτεινές επιδιώξεις. Επίσης, μπορεί ορισμένες φορές να νοιώθει κανείς την υποχρέωση να αμφισβητήσει τις καθιερωμένες αξίες των ανθρώπων στους οποίους έχει προσφέρει φιλοξενία ή από τους οποίους έχει φιλοξηνηθεί, και με τη σειρά του να αντιμετωπίσει την αμφισβήτηση των δικών του αξιών.

V. 39. Οι χριστιανοί όχι μόνο έχουν μάθει να συνυπάρχουν με ανθρώπους άλλων θρησκευτικών παραδόσεων, αλλά και έχουν μεταμορφωθεί μέσα από αυτήν τη συνύπαρξη [...].

V. 40. Η έμπρακτη φιλοξενία και η καταδεκτική στάση απέναντι στους ξένους δημιουργούν χώρο για αμοιβαία αλλαγή και ακόμη και συμφιλίωση. [...]

V. 42. [...] Η φιλοξενία απαιτεί από τους χριστιανούς να αποδεχθούν τους άλλους ως δημιουργημένους κατ' εικόνα Θεού, γνωρίζοντας ότι ο Θεός μπορεί να μας μιλά μέσω των άλλων για να μας διδάξει και να μας μεταμορφώσει, όπως ακριβώς μπορεί να χρησιμοποιεί εμάς για να μεταμορφώσει τους άλλους. [...]

VI. 47. Αυτή η ταπεινότητα μας επιτρέπει να πούμε ότι η σωτηρία ανήκει στον Θεό, και μόνο σε Αυτόν. Δεν κατέχουμε τη σωτηρία, αλλά συμμετέχουμε σε αυτήν. Δεν την προσφέρουμε, αλλά τη μαρτυρούμε. Δεν αποφασίζουμε ποιος θα σωθεί, αλλά το αφήνουμε στην πρόνοια του Θεού, καθώς η δική μας σωτηρία είναι μια διαρκής 'φιλοξενία' την οποία ο Θεός μας προσφέρει. Ο Θεός είναι ο 'οικοδεσπότης' της σωτηρίας. [...]

ΠΣΕ (2004), Θρησκευτικός πλουραλισμός και χριστιανική αυτοκατανόηση (σσ.12). Ανακτήθηκε από: <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/other-meetings/mission-and-evangelism/gr13.pdf> (15-7-16).

ΕΔ: Α.1.

* * *

**ΕΔ: Α.7.: Ζωντανό γλυπτό με έμπνευση από το Πραξ. 17, 28 («ενός γένους γαρ εσμέν») (IV)
Από την ομιλία του απ. Παύλου προς τους Αθηναίους**

«Γιατί μέσα σ' αυτόν ζούμε και κινούμαστε και υπάρχουμε, όπως λένε και μερικοί απ' τους δικούς σας ποιητές: "Δική του είμαστε γενιά".»

Πραξ. 17, 28. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/Acts/17/28> (15-7-16)

ΕΔ: Α.7.

* * *

Ενδεικτικές Δραστηριότητες: Β. Ομαδικές / Διερευνητικές δραστηριότητες

ΕΔ: Β.1.: Μελέτη περίπτωσης (σύγχρονοι εκκλησιαστικοί ηγέτες): Ο Οικουμενικός Πατριάρχης, ο Πάπας και ο Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι

Σύγχρονοι εκκλησιαστικοί ηγέτες: Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος Α', Πάπας Ρώμης Φραγκίσκος Α', Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι Τζάστιν

«Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος Α': Γεννήθηκε την 29η Φεβρουαρίου 1940 στην Ίμβρο και το κατά κόσμο όνομά του είναι Δημήτριος Αρχοντώνης. Η Αυτού Παναγιότης ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος εξελέγη τον Οκτώβριο του 1991 Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινούπολης-Νέας Ρώμης και Οικουμενικός Πατριάρχης. Είναι ο 270^{ος} Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος, ως Τούρκος πολίτης, έλαβε την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση του στην Ίμβρο και στην Κωνσταντινούπολη. Αφού τελείωσε τις πανεπιστημιακές σπουδές του στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης στην Κωνσταντινούπολη το 1961, συνέχισε μεταξύ των ετών 1963-1968 την μεταπτυχιακή του εκπαίδευση στο Παπικό Ινστιτούτο Ανατολικών Σπουδών του Γρηγοριανού Πανεπιστημίου Ρώμης, στο Οικουμενικό Ινστιτούτο του Bossey στην Ελβετία και στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου. Η διδακτορική του διατριβή στο Ποντηφικό Γρηγοριανό Πανεπιστήμιο της Ρώμης αφορούσε το Κανονικό Δίκαιο. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Εταιρείας Κανονικού Δικαίου των Ανατολικών Εκκλησιών.

Χειροτονήθηκε διάκονος το 1961 λαμβάνοντας το όνομα Βαρθολομαίος και πρεσβύτερος το 1969. Από το 1968 έως το 1972 ήταν βοηθός Σχολάρχης στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης και στην συνέχεια και μέχρι το 1990 υπήρξε Διευθυντής του Ιδιαίτερου Γραφείου του προκάτοχου, του μακαριστού Πατριάρχη Δημήτριου. Το 1973 εξελέγη Μητροπολίτης Φιλαδέλφειας και το 1990 Μητροπολίτης Χαλκηδόνος. Από το 1974 και μέχρι της αναρρήσεώς του στον Οικουμενικό Θρόνο διετέλεσε μέλος της Αγίας και Ιερής Συνόδου.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος έχει ανακηρυχθεί επίτιμος διδάκτωρ από επιφανή ακαδημαϊκά ιδρύματα, όπως τα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πάτρας και Ιωαννίνων στην Ελλάδα, Georgetown και Yale στις ΗΠΑ, Flinders στην Αυστραλία και Μανίλας στις Φιλιππίνες, καθώς και από τα Πανεπιστήμια Λονδίνου, Εδιμβούργου, Λουβέν, Μόσχας, Μπολόνια και Βουκουρεστίου στην Ευρώπη. Μιλά νέα ελληνικά, τουρκικά, ιταλικά, γερμανικά, γαλλικά και αγγλικά. Επίσης χειρίζεται με άνεση τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά. Το 1997 του απονεμήθηκε το Χρυσό Μετάλλιο από το Αμερικανικό Κογκρέσο.

Η προσωπική εμπειρία και η θεολογική κατάρτισή του του παρέχει μια μοναδική προοπτική στις οικουμενικές σχέσεις και στα θέματα περιβάλλοντος. Έχει εργαστεί ακούραστα για την συμφιλίωση μεταξύ των Χριστιανικών Εκκλησιών και έχει αποκτήσει διεθνή φήμη για την ανάδειξη της περιβαλλοντικής ευαισθησίας σε όλο τον κόσμο. Έχει εργαστεί για την προώθηση της συμφιλίωσης με την Ρωμαιοκαθολική και την Αγγλικανική Εκκλησία, καθώς και με άλλα δόγματα, μέσω των θεολογικών διαλόγων και τις προσωπικές επαφές του με τους αντίστοιχους ηγέτες ώστε να αντιμετωπίσουν ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος. Διατηρεί στενή συνεργασία με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και έχει υπηρετήσει στην Εκτελεστική και την Κεντρική Επιτροπή του, καθώς και στην Επιτροπή Πίστης και Τάξεως. Επιπλέον, με δική του πρωτοβουλία

έχει προκαλέσει πολλές διεθνείς συναντήσεις και συζητήσεις με Μουσουλμάνους και Ιουδαίους ηγέτες σε μια προσπάθεια να προωθήσει τον αμοιβαίο σεβασμό και την θρησκευτική ελευθερία σε παγκόσμιο επίπεδο, και για αυτό ενισχύει δυναμικά τις διαθρησκειακές συναντήσεις σε όλον τον κόσμο. Τέλος, έχει πρωτοστατήσει για την ιστορική επαναλειτουργία της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Αλβανίας και της Αυτόνομης Εκκλησίας της Εσθονίας, παρέχοντας την πνευματική και ηθική υποστήριξη σε πολλές παραδοσιακά Ορθόδοξες χώρες, οι οποίες εξήλθαν δεκαετιών θρησκευτικών διωγμών πίσω από το Σιδηρούν Παραπέτασμα.

Ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριάρχη ως πρώτου πνευματικού ηγέτη της Ορθόδοξης Χριστιανοσύνης και διεθνούς προσώπου παγκόσμιας εμβέλειας, συνεχίζει να ενισχύεται με το πέρασμα των χρόνων. Έχει υπάρξει συνδιοργανωτής πολλών διεθνών συνεδρίων για την ειρήνη, όπως και συναντήσεων με αντικείμενο τον ρατσισμό και τον φανατισμό, φέρνοντας δίπλα Χριστιανούς, Μουσουλμάνους και Ιουδαίους, με στόχο την δημιουργία πνεύματος μεγαλύτερης συνεργασίας και αμοιβαίας κατανόησης. Έχει προσκληθεί να δώσει ομιλίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην UNESCO, στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ καθώς και σε πολλά εθνικά κοινοβούλια. Έχει διοργανώσει έξι διεθνή, διαθρησκευτικά συνέδρια σχετικά με το παγκόσμιο οικολογικό πρόβλημα των ποταμών και των θαλασσών, πρωτοβουλίες που του έχουν αποδώσει τον τίτλο του «Πράσινου Πατριάρχη», ενώ έχει λάβει πολλά σημαντικά βραβεία για τον αγώνα του για την διάσωση του περιβάλλοντος.

Η ποιμαντορία του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου έχει χαρακτηριστεί από την διορθόδοξη συνεργασία, από τον διαχριστιανικό και διαθρησκευτικό διάλογο, καθώς και από επισκέψεις σε Ορθόδοξες και Μουσουλμανικές χώρες τις οποίες σπανίως είχε επισκεφθεί στο παρελθόν Προκαθήμενος της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Οι προσπάθειές του να ενισχύσει την θρησκευτική ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι πρωτοβουλίες του να προωθήσει την θρησκευτική ανοχή ανάμεσα στις διάφορες θρησκείες του κόσμου μαζί με το έργο του προς την κατεύθυνση της διεθνούς ειρήνης και της προστασίας του περιβάλλοντος τον έχουν δίκαια τοποθετήσει στην κορυφή των παγκόσμιων οραματιστών ως ένα απόστολο αγάπης, ειρήνης και συμφιλίωσης.»

Για τα βιογραφικά στοιχεία του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου Α' βλ.: *Η Α.Θ. Παναγιώτης ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος.*

Ανακτήθηκε από: <http://www.ec-patr.org/athp/index.php?lang=gr> (15-7-16).

Βιογραφικό σημείωμα Βαρθολομαίος Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως-Νέας Ρώμης και Οικουμενικός Πατριάρχης. Ανακτήθηκε από:

http://papalvisit.ecupatriarchate.org/patriarch_bartholomew/?id=2&lang=9 (15-7-16).

Μητροπολίτου Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου Ανδρέα, “Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος: Μια παγκόσμια προσωπικότητα”, *Η ομιλία του Καθηγητή του Τμήματος Θεολογίας του ΑΠΘ στη διεθνή επιστημονική ημερίδα με θέμα: «Φραγκίσκος Α΄ Επίσκοπος Ρώμης-Βαρθολομαίος Α΄ Οικουμενικός Πατριάρχης. Πρότυπα θρησκευτικών ηγετών στον 21ο αιώνα» (21 Απριλίου 2015).* Ανακτήθηκε από:

<http://blogs.auth.gr/moschosg/2015/04/24/%ce%bc%ce%b7%cf%84%cf%81%ce%bf%cf%80%ce%bf%ce%bb%ce%af%cf%84%ce%bf%cf%85-%ce%b1%cf%81%ce%ba%ce%b1%ce%bb%ce%bf%cf%87%cf%89%cf%81%ce%af%ce%bf%cf%85-%ce%ba%ce%b1%cf%83%cf%84%ce%b5%ce%bb%ce%bb%ce%af/> (15-7-16).

ΕΔ:Β.1.

* * *

«Πάπας Φραγκίσκος Α': Ο **Πάπας Φραγκίσκος** (λατινικά: *Franciscus*), κατά κόσμον **Χόρχε Μάριο Μπεργκόλιο** (γεννήθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 1936 στο Μπουένο Άιρες της Αργεντινής) είναι ο 266ος Πάπας της Καθολικής Εκκλησίας. Εξελέγη στις 13 Μαρτίου 2013.

Είναι γιος ιταλών μεταναστών και ο πατέρας του εργαζόταν στους σιδηροδρόμους, ενώ η μητέρα του μεγάλωνε αυτόν και τα τέσσερα αδέρφια του. Αποφοίτησε ως χημικός τεχνικός και στη συνέχεια επέλεξε τον δρόμο της ιερωσύνης εισερχόμενος στο Επισκοπικό Σεμινάριο του Βίλα Ντεβότο. Εντάχθηκε στο τάγμα των Ιησουιτών στις 11 Μαρτίου 1958. Ολοκλήρωσε τις σπουδές του στις ανθρωπιστικές επιστήμες στη Χιλή και επέστρεψε στην Αργεντινή του 1963, όπου και αποφοίτησε με πτυχίο φιλοσοφίας από το Κολέγιο Μάξιμο Σαν Χοσέ στο Σαν Μίγκελ. Την περίοδο 1964-6 δίδαξε λογοτεχνία και ψυχολογία στο Κολέγιο της Ιμακουλάδα στη Σάντα Φε, και το Κολέγιο του Σαλβαδόρ στο Μπουένος Άιρες. Από το 1967 μέχρι το 1970 σπούδασε θεολογία και έλαβε το πτυχίο του από το Κολέγιο του Σαν Χοσέ. Χειροτονήθηκε ιερέας στις 13 Δεκεμβρίου 1969 από τον αρχιεπίσκοπο Χοσέ Ραμόν Καστελλάνο. Συνέχισε τις σπουδές του στην Ισπανία και το 1973 επέστρεψε στην Αργεντινή και δίδαξε στη Θεολογική και τη Φιλοσοφική Σχολή του Σαν Μιγκέλ.

Το 1992 χειροτονήθηκε βοηθός Επίσκοπος και από το 1998 μέχρι την εκλογή του από το κονκλάβιο ήταν Αρχιεπίσκοπος του Μπουένος Άιρες.

Το όνομα που επέλεξε ήταν προς τιμήν του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης. Είναι ο πρώτος Πάπας από την Λατινική Αμερική, αλλά και από την Αμερική, γενικότερα.

Πριν την εκλογή του ως Πάπα, υπηρετούσε ως καρδινάλιος της Αργεντινής. Ήταν αρχιεπίσκοπος Μπουένος Άιρες από το 1998. Αναδείχτηκε καρδινάλιος το 2001.

Κατά τη δεύτερη μέρα του κονκλαβίου του 2013, μετά από την παραίτηση του [Βενεδίκτου ΙΣΤ΄](#), εξελέγη Πάπας. Αν και δεν είναι ο πρώτος μη Ευρωπαίος Πάπα, είναι ο πρώτος Αμερικανός Πάπας.»

Για τα βιογραφικά του Πάπα Ρώμης Φραγκίσκου, βλ.:

<http://w2.vatican.va/content/francesco/en/biography/documents/papa-francesco-biografia-bergoglio.html>

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%AC%CF%80%CE%B1%CF%82_%CE%A6%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%AF%CF%83%CE%BA%CE%BF%CF%82

<http://news247.gr/eidiseis/afieromata/giati-aksizei-na-agaphseis-ton-papa-fragkisko.2520896.html> (Ανακτήθηκε: 15-7-16).

ΕΔ.:B.1.

* * *

Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι Τζάστιν

Born in 1956 in London, the Most Revd Justin Welby was educated at Eton College and Trinity College, Cambridge, where he studied history and law. For 11 years - five in Paris and six in London – he worked in the oil industry, becoming group treasurer of a large British exploration and production company. He focused mainly on West African and North Sea projects. During this period he became a lay leader at Holy Trinity, Brompton in London, having been a council member at St Michael's Church in Paris.

His father's family were German Jewish immigrants who moved to England to escape anti-Semitism in the late 19th century, and integrated quickly. His British ancestors, on his mother's side, include several clergymen.

A major influence both on Justin and his wife Caroline was their experience of personal tragedy. In 1983 their seven-month old daughter died in a car crash in France. Six years later in 1989, after sensing a call from God, Archbishop Justin stood down from industry to train for ordination.

He took a theology degree at St John's College, Durham, in which he focused on ethics – particularly in business. He has since published articles on ethics, international finance and reconciliation. His booklet, 'Can Companies Sin?', drawing on his experience in the oil industry, evolved from his dissertation at theological college. He has frequently said that the Roman Catholic approach to Christian social teaching, beginning with the encyclical of Leo XIII's *Rerum Novarum*, up to Pope Benedict XVI's *Caritas Veritate*, has greatly influenced his social thinking.

For 20 years, his ministry has blended deep devotion to his parish communities with Church work around the world, especially in areas of conflict.

After being ordained Deacon in 1992, he spent 15 years serving Coventry Diocese. His curacy was at All Saints Chilvers Coton with St Mary the Virgin Astley, in Nuneaton. In 1995 he became Rector of St James, Southam, a small market town in the same Diocese – and also the next year of St Michael and All Angels, Ufton, the neighbouring parish. He helped revive both churches, growing their congregations and launching bereavement and baptism teams, among other things. Between 2000 and 2002 he also chaired an NHS hospital trust in South Warwickshire.

In 2002 he was made a Canon of Coventry Cathedral, where he ran the reconciliation work based there. During this time he worked extensively in the field in Africa and the Middle East. He has a particular interest in Kenya, the DRC and Nigeria, where he was and remains involved in work with groups involved in conflict in the north. In the Niger Delta, he has worked on reconciliation with armed groups. He met with religious and political leaders in Israel and Palestine, and on one trip to Baghdad reopened the Anglican Church shortly after the allied invasion. In 2006 he also took responsibility for Holy Trinity Coventry, the main city centre church, as Priest-in-charge.

He left Coventry five years later, being installed Dean of Liverpool on 8 December 2007, replacing the Right Revd Rupert Hoare. Liverpool Cathedral is the largest cathedral in England. Its local area, Toxteth, is among the most deprived in north-west Europe. During his deanship, he brought the Cathedral into much greater contact with its local community, working with asylum seekers and in partnership with neighbouring churches. The Cathedral also hosted events from a TUC rally to royal services. Over his four years, during which he also continued to work on reconciliation and mediation projects overseas, the Cathedral's congregation increased significantly.

In 2011, he returned to the place where his journey towards becoming Archbishop began: on 2 June 2011, he was announced as the new Bishop of Durham, taking over from the Right Revd Tom Wright. He was enthroned at Durham Cathedral on 26 November, and drew parallels between Liverpool and Durham – noting both the struggles and the enduring spirit of the two places.

An expert on the politics and history of Kenya and Nigeria, he has lectured on reconciliation at the US State Department. In the summer of 2012, he was asked to join the Parliamentary Commission on Banking Standards.

On 9 November 2012, Justin Welby was announced as the 105th Archbishop of the See of Canterbury. He officially became Archbishop on 4 February 2013, succeeding Dr Rowan Williams who retired at the end of December 2012. The new Archbishop was enthroned at Canterbury Cathedral on 21 March 2013.

His interests include French culture, sailing and politics

He is married to Caroline, who studied Classics at Cambridge, where they met. They have two sons and three daughters. Ανακτήθηκε από: <http://www.archbishopofcanterbury.org/pages/about-justin-welby.html> (15-7-16).

ΕΑ.:B.1.

* * *

ΕΔ: Β.3.: Έρευνα: Η ιεροσύνη στις τρεις χριστιανικές ομολογίες: Το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών (I.iii., II)

Σύσταση του μυστηρίου της ιεροσύνης και αποστολική διαδοχή

«Το μυστήριο της Ιεροσύνης συνέστησε ο Χριστός με την εκλογή των αποστόλων, που τους ανέδειξε “αλιείς ανθρώπων” (Ματθ. 4, 19) και τους έδωσε την «εξουσία» να συγχωρούν αμαρτίες (Ιωαν. 20,23), να τελούν το μυστήριο στις Θείας Ευχαριστίας και να διδάσκουν. Μετά το Χριστό, οι απόστολοι όρισαν τους διαδόχους τους με χειροτονία (επίθεση των χειρών). Η Ιεροσύνη στην Ορθόδοξη Εκκλησία έχει αδιάσπαστη τη συνέχεια των χειροτονιών. Αυτό ονομάζεται «αποστολική διαδοχή» και είναι κριτήριο της γνησιότητας της Εκκλησίας. Ακόμη η Εκκλησία, συνεχίζοντας την αποστολική παράδοση, χειροτονεί αυτούς που έχουν μέσα τους ζωντανή τη χάρη του Αγίου Πνεύματος.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Γενική και ειδική ιεροσύνη

«Οι βαθμοί της Ιεροσύνης διαμορφώθηκαν σύμφωνα με τη βούληση του Χριστού, τις ανάγκες της Εκκλησίας (π.χ. οι Εφτά Διάκονοι) και τη διδασκαλία των αποστόλων. Οι κληρικοί έχουν την ειδική Ιεροσύνη, δηλαδή τη χάρη να τελούν τα μυστήρια της Εκκλησίας. Όμως και οι λαϊκοί, με τα μυστήρια του Βαπτίσματος και του Χρίσματος, γίνονται φορείς της γενικής Ιεροσύνης. Κλήρος και λαός συναποτελούν το σώμα του Ιησού Χριστού και μετέχουν στο τριπλό αξίωμά του (ιερατικό, προφητικό, βασιλικό). Στη λατρεία, το ιερατικό αξίωμα του Χριστού φανερώνεται με τους 3 βαθμούς της Ιεροσύνης (Επίσκοπος, πρεσβύτερος, διάκονος.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 20. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3345/> (17-5-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Κατά την τάξιν Μελχισεδέκ

«(1) Κάθε αρχιερέας που προέρχεται από ανθρώπους, εγκαθίσταται για να υπηρετεί το Θεό για χάρη τους και για να προσφέρει δώρα και θυσίες για τις αμαρτίες τους. (2) Είναι σε θέση να δείχνει ανοχή σ' όσους ζουν στην άγνοια και στην πλάνη, αφού κι ο ίδιος έχει ανθρώπινες αδυναμίες. (3) Εξαιτίας τους είναι υποχρεωμένος να προσφέρει, όπως για το λαό, έτσι και για τον

εαυτό του, θυσίες για τη συγχώρηση των αμαρτιών. (4) Επίσης, κανένας δεν παίρνει μόνος του αυτή την τιμή, αλλά όταν τον καλέσει ο Θεός, όπως ακριβώς κάλεσε τον Ααρών. (5) Έτσι κι ο Χριστός, δεν τίμησε ο ίδιος τον εαυτό του με το αξίωμα του αρχιερέα, αλλά του το έδωσε εκείνος που του είπε: Εσύ είσαι ο Υιός μου, εγώ σήμερα σε γέννησα. (6) Σ' ένα άλλο σημείο η Γραφή λέει: Εσύ είσαι ιερέας για πάντα όπως ο Μελχισεδέκ.»

Εβρ. 5, 1-6. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/Heb/5/1> (15-7-16)

ΕΔ: Β.3.

* * *

Αρχιερέας, ιερέας, λαϊκός

«Διότι στον αρχιερέα (επίσκοπο) έχουν ανατεθεί ιδιαίτερες λειτουργικές πράξεις, και στους ιερείς (πρεσβυτέρους) έχει οριστεί η ιδιαίτερη γι' αυτούς θέση, και στους λευίτες (διακόνους) αναφέρονται ειδικές διακονίες;· ο λαϊκός άνθρωπος είναι δεμένος με τις λαϊκές διατάξεις.»

Κλήμεντος Ρώμης, α' αι., *Επιστολή Α'*, 40, 5, στο: Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 20. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3345/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Κληρικοί και λαϊκοί

«Συμπληρώνουν δηλαδή το ιερατικό λειτούργημα και, έτσι, στη λατρεία φανερώνεται το σώμα ολόκληρο. Ούτε οι κληρικοί ούτε οι λαϊκοί μπορούν μόνοι να λειτουργήσουν, αλλά μαζί, ως ένα και αδιάτμητο (αδιαίρετο) σώμα. Η διάκριση κληρικών και λαϊκών είναι λειτουργική και όχι ταξική.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 20. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3345/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χάρισμα και ιεροσύνη

«Μην αφήνεις αχρησιμοποίητο το χάρισμα που έχεις και που σου δόθηκε όταν ύστερα από υπόδειξη των προφητών της εκκλησίας σε χειροτόνησαν οι πρεσβύτεροι.»

Α' Τιμ. 4, 14. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/1Tim/4/14> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χάρισμα και ιεροσύνη

«Γι' αυτό σου υπενθυμίζω να αναζωπυρώνεις το χάρισμα του Θεού, που το έλαβες όταν έθεσα τα χέρια μου στο κεφάλι σου.»

Β' Τιμ. 1, 6. Ανακτήθηκε από: <http://el.bibles.org/ell-TGVD/2Tim/1/6> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ειδική Ιεροσύνη

«[...] η Ιεροσύνη μπορεί να διακριθεί σε «ειδική» και «γενική». Οι κληρικοί έχουν την ειδική Ιεροσύνη και αναλαμβάνουν υπεύθυνα, με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, τη διοίκηση, τη διδασχή και τη λατρεία της Εκκλησίας. Βέβαια, ο Χριστός δεν παύει ποτέ να είναι ο μόνος (αρχ)ιερέας της Εκκλησίας, που έχει “ιεροσύνη που δεν μεταβιβάζεται” (Εβρ. 7,24). Αυτός τελεί όλα τα μυστήρια, στα οποία είναι “αόρατα παρών”. Οι(αρχ)ιερείς λόγω της χειροτονίας τους «δανείζουν» το σώμα και τα χέρια τους στον Χριστό και τον καθιστούν, έτσι, ορατό στο πλήρωμα (Ι. Χρυσόστομος, Ρ.Γ. 62, 204.).[...]»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η αποστολή του πρεσβύτερου

«[...] Οι σχετικές ευχές ζητούν για το χειροτονούμενο τη χάρη του Θεού, ώστε να ανταποκρίνεται στην υψηλή αποστολή του, που είναι να οδηγεί τους πιστούς στη «Βασιλεία του Θεού». Ο πρεσβύτερος αναλαμβάνει το κήρυγμα, για να «ανακαινίζει» το λαό του Θεού ως πνευματικός οδηγός του.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ευχή χειροτονίας πρεσβυτέρου

«Εσύ, Κύριε, και αυτόν που θέλησες να εισέλθει στο βαθμό του πρεσβυτέρου, γέμισέ τον με το χάρισμα του Αγίου σου Πνεύματος για να γίνει άγιος να σταθεί άμεμπτα στο θυσιαστήριο σου, να κηρύττει το Ευαγγέλιο της βασιλείας σου, να λειτουργεί το λόγο της αληθείας σου, να σου προσφέρει δώρα και θυσίες πνευματικές, να ανανεώνει το λαό σου με την αναγέννηση του βαπτίσματος.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ευχή χειροτονίας επισκόπου

«Εσύ, Χριστέ, και αυτόν εδώ, που αναδείχτηκε διαχειριστής της αρχιερατικής χάρης, κάνε τον να γίνει μιμητής σου, που είσαι ο αληθινός Ποιμένας, θυσιάζοντας τη ζωή του για τα πρόβατά σου, να είναι οδηγός των τυφλών, φως αυτών που βρίσκονται στο σκοτάδι, να νουθετεί, τους ασύνετους, να διδάσκει τα νήπια, να είναι φως στον κόσμο ώστε, αφού καταρτίσει τις ψυχές, που του έχουν εμπιστευτεί στη ζωή αυτή, να παρουσιαστεί στο βήμα σου χωρίς ντροπή, και να λάβει τη μεγάλη αμοιβή, που ετοίμασες για όσους αγωνίστηκαν για την κήρυξη του Ευαγγελίου σου [...]»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η ιεροσύνη ως διακονία

«Η Ιεροσύνη δεν είναι αξίωμα και εξουσία με την κοσμική σημασία, αλλά με την πνευματική. Σκοπός της είναι η διακονία του λαού. Κάθε λειτουργήμα στην Εκκλησία είναι διακονία. Στην Ορθοδοξία, [...] Όπου χάνεται αυτή η συνείδηση, εμφανίζεται στη ζωή του ιερέα ο επαγγελματισμός. Ο κληρικός όμως είναι πνευματικός πατέρας και οι πιστοί πνευματικά του τέκνα. Το έργο του, ιδιαίτερα σήμερα, πρέπει να είναι φωτιστικό και οδηγητικό. Να οδηγεί, δηλαδή, τον κόσμο στην αλήθεια και χάρη του Χριστού, μεταδίδοντας το μήνυμα της σωτηρίας του ανθρώπου και της ανθρώπινης κοινωνίας. Όσο πιο πατερικός και παραδοσιακός είναι ο κληρικός, τόσο περισσότερο σύγχρονος είναι.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Εκσυγχρονισμός του Κλήρου

«Πολλοί μιλούν για την ανάγκη εκσυγχρονισμού του κλήρου. Κάποιοι αρχίζουν από την ενδυμασία και θεωρούν το ράσο εμπόδιο στην απρόσκοπτη παρουσία του κληρικού στον σύγχρονο κόσμο. Είναι γεγονός ότι το ράσο συνδέεται με παλαιότερες εποχές (βυζάντιο-τουρκοκρατία) και γι' αυτό υπάρχουν τάσεις για κατάργησή του. Έχει όμως συνδεθεί τόσο πολύ με το λαό μας, που η εικόνα του κληρικού είναι αδιανόητη χωρίς το ράσο. Για τη διατήρηση, συνεπώς, της συνέχειας επικρατεί η γνώμη ότι το ράσο μπορεί μεν να απλουστευθεί, όχι όμως και να καταργηθεί.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η Ιεροσύνη στις χριστιανικές Ομολογίες

«Ιεροσύνη υπάρχει και στον υπόλοιπο χριστιανικό κόσμο. Έχει χάσει όμως την αποστολική και πατερική της σημασία, διότι χάθηκε ο μυστηριακός της χαρακτήρας ή συνταυτίστηκε με την κοσμική εξουσία. Στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, ο παπικός θεσμός έχει εισαγάγει την έννοια του υπερεπισκόπου (γενικός επίσκοπος= ο Πάπας), ενώ αρκετές διαφορές υπάρχουν στους άλλους βαθμούς της Ιεροσύνης. Στις προτεσταντικές Ομολογίες, έχει χαθεί σε μεγάλο βαθμό ο πνευματικός χαρακτήρας της Ιεροσύνης και η αποστολική διαδοχή. Οι κληρικοί θεωρούνται απλοί εντολοδόχοι της κοινότητας. Η Ορθόδοξη Εκκλησία μένει κι εδώ πιστή στην αρχαία χριστιανική παράδοση ως προς την κατανόηση της Ιεροσύνης.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 26. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/899,3351/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η ανάγκη για πλήρη ισοτιμία της γυναίκας με τους λαϊκούς άνδρες στη λατρεία

«Η γυναίκα στην ιστορική διαδρομή της Εκκλησίας αναδεικνύεται ισάποστος και ιεραπόστολος, όπως η Αγία Φωτεινή η Σαμαρείτιδα (Ιωάν. 4,5-42) η Αγία Θέκλα, διακόνισσα και προϊσταμένη στο έργο της φιλανθρωπίας, η διακόνισσα Ολυμπιάδα στην Κωνσταντινούπολη (4ος αι.). Και σήμερα υπάρχουν δυνατότητες μεγαλύτερης ανάμιξης της γυναίκας στη ζωή της

Εκκλησίας. Μπορεί να «χειροθετείται» αναγνώστρια και να διαβάζει τα λειτουργικά αναγνώσματα ή να ψάλλει στην Εκκλησία. Μπορεί, ακόμη, να επανασυσταθεί ο θεσμός των διακονισσών, ιδίως στην ιεραποστολή. Ως «διάκονος» ή «υποδιάκονος» μπορεί να συμμετέχει στη διακονία των μυστηρίων και άλλων αγιαστικών πράξεων. Όλα αυτά όμως μόνο με εκκλησιαστικά κριτήρια μπορούν να πραγματοποιηθούν και όχι με κοσμικά (φεμινιστικές επιδιώξεις), για να μην οδηγηθεί σε σχίσματα το εκκλησιαστικό σώμα. Υπάρχει και ο χώρος, στον οποίο μπορεί να πρωτοστατεί στην ενορία η γυναίκα. Είναι το έργο της έμπρακτης αγάπης (φιλανθρωπία).»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 33. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/900,3358/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η ορθόδοξη άποψη για την Ιεροσύνη των γυναικών

«Στο πλαίσιο της Οικουμενικής Κίνησης και των πρωτοβουλιών άλλων Ομολογιών, ανέκυψε το θέμα της Ιεροσύνης των γυναικών, που διχάζει σήμερα τον χριστιανικό κόσμο και άρχισε να συζητείται και στην ορθόδοξη θεολογία. Η βάση όμως για την αντιμετώπισή του δεν μπορεί να είναι άλλη από την παράδοση μας και την πράξη των αγίων μας. Διότι αυτοί εκφράζουν την ορθόδοξη συνείδηση σ' όλους τους αιώνες. Η Αγία Γραφή και η πατερική μας παράδοση δέχονται την ισότητα και ισοτιμία των δύο φύλων. Άνδρας και γυναίκα έχουν τις ίδιες δυνατότητες σωτηρίας. Με το Βάπτισμα και με το Χρίσμα, η γυναίκα μετέχει και αυτή στην Ιεροσύνη του Χριστού και γι' αυτό συλλειτουργεί και συν-επιτελεί μαζί με τον υπόλοιπο λαό τα μυστήρια και όλες τις αγιαστικές πράξεις της λατρείας. Ανήκει στο λαό του Θεού, αφού πλάστηκε και αυτή «κατ' εικόνα» Θεού και προχωρεί στο «καθ' όμοίωσιν», στη θέωση.

Κατά την Πεντηκοστή δέχτηκαν και οι παρούσες γυναίκες το Πνεύμα το Άγιο, όπως οι άνδρες (Πράξ. 2,1 ε.). Όχι όμως την ειδική ιεροσύνη. Η Παναγία, κεντρικό πρόσωπο της πρώτης Εκκλησίας, δεν έλαβε την ειδική Ιεροσύνη, ούτε και άλλες γυναίκες, που ανέπτυξαν μεγάλη ιεραποστολική δράση ή είχαν σημαντική θέση στη ζωή τοπικών Εκκλησιών (π.χ. Κόρινθος. Φίλιπποι, Ρώμη). Υπήρχαν και γυναίκες «προφητεύουσες» (Α' Κορ. 11,5), που δεν έγιναν «ιερείς». Ωστόσο, η Εκκλησία δεν δίστασε να χειροτονεί γυναίκες διακόνισσες, που ήταν όπως οι διάκονοι, για τη διακονία όμως των γυναικών. Υπηρετούσαν δηλαδή μια ειδική ανάγκη του ποιμαντικού έργου της Εκκλησίας. Ο θεσμός «των διακονισσών» διατηρήθηκε μέχρι το τέλος του Βυζαντίου.»

Γκότσης Χ., Μεταλληνός π. Γ., Φίλιας Γ., *Ορθόδοξη Πίστη και Λατρεία. Α' Γενικού Λυκείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 33. Ανακτήθηκε από: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/900,3358/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χειροτονία ή χειροθεσία των γυναικών;

«Αν η διακόνισσα [...] εγκαθίστατο στο λειτούργημά της με χειροτονία, η οποία είναι ίδιον του ανωτέρου κλήρου, και όχι με χειροθεσία, και επί πλέον αν η χειροτονία της κατά την Ορθόδοξη λειτουργική μας παράδοση έχει απόλυτη ομοιότητα ως προς την μορφή και το περιεχόμενο με τις χειροτονίες των ανώτερων βαθμίδων του ανώτερου κλήρου, τι θα μπορούσε αυτό να σημαίνει για το γενικότερο πρόβλημα της χειροτονίας των γυναικών;»

Βασιλειάδης Π., *Εισαγωγή στο θέμα του συνεδρίου*, εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 6. Ανακτήθηκε από:

http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/10._vassiliadis_text.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ανάγκη καλύτερης θεολογικής τεκμηρίωσης του προβλήματος της χειροτονίας των γυναικών

«Η Ορθόδοξη Εκκλησία, βέβαια, εδώ και αρκετές δεκαετίες έχει διατυπώσει –όχι βέβαια συνοδικά, αλλά μέσα από τα πορίσματα του περίφημου διορθόδοξου συνεδρίου της Ρόδου το 1988 –μια συγκεκριμένη θεολογική θέση γύρω από το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών. Προσφάτως, όμως, η αναθεώρηση των απόψεων του Μητροπολίτου Διοκλείας Καλλίστου Ware, του πρώτου σύγχρονου Ορθόδοξου θεολόγου που διατύπωσε συστηματικά θεολογικές απόψεις για το θέμα αυτό, οι μελέτες της αείμνηστης Elizabeth Behr-Sigel, αλλά και του Ορθοδόξου δογματολόγου [...] του [...] ΑΠΘ, [...] Νικολάου Ματσούκα, όπως και ορισμένες πρόσφατες διδακτορικές διατριβές και μεταδιδακτορικές μονογραφίες Ορθοδόξων επιστημόνων, κυρίως όμως η τρομακτική εξέλιξη στις βιβλικές, λειτουργικές, ιστορικές, πατερικές, ακόμη και κοινωνιολογικές, σπουδές, έχουν κάνει επιτακτική την ανάγκη καλύτερης θεολογικής τεκμηρίωσης της επίσημης θέσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά και άλλων χριστιανικών εκκλησιών, κυρίως της Ρωμαιο-Καθολικής Εκκλησίας, γιατί όχι και χριστιανικών ομολογιών που έχουν ήδη υιοθετήσει την γυναικεία ιερωσύνη, όπως η Αγγλικανική, αλλά και συντηρητικών ευαγγελικαλικών που σταθερά την αρνούνται.»

Βασιλειάδης Π., *Εισαγωγή στο θέμα του συνεδρίου*, εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 3. Ανακτήθηκε από:

http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/10._vassiliadis_text.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη Εκκλησία: το Συνέδριο της Ρόδου (1988)

«Είναι γεγονός ότι το πρόβλημα της χειροτονίας των γυναικών στην ιερωσύνη δεν προέρχεται από την εμπειρία και ζωή των κατά τόπους ορθοδόξων Εκκλησιών. Επειδή, όμως, η Ορθοδοξία διεξάγει διάλογο με δυτικές χριστιανικές κοινότητες, που καθώς υπογραμμίσαμε προχώρησαν ήδη σε παρόμοιες χειροτονίες, το Οικουμενικό Πατριαρχείο συνεκάλεσε για το θέμα αυτό διορθόδοξο θεολογικό συνέδριο στη Ρόδο το φθινόπωρο του 1988, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή

η μαρτυρία και απάντηση της ορθόδοξης θεολογικής παράδοσης στην πρόκληση της φεμινιστικής θεολογίας και της χειροτονίας των γυναικών. [...] παρουσίαση των *Συμπερασμάτων* της συνδιάσκεψης (βλ. *Επίσκεψις* 412/1-2-1989 Οικουμενικόν Πατριαρχείον, *Η θέσις της γυναικός εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία και τα περί χειροτονίας των γυναικών*, Διορθόδοξον Θεολογικόν Συμπόσιον, Ρόδος, 30 Οκτωβρίου-7 Νοεμβρίου 1988, επιμ. εκδόσεως Αρχιμ. Γενναδίου Λυμούρη, Κατερίνη 1994, σ. 25-42). Όλα τα μέλη της Εκκλησίας, τονίζεται, μετέχοντας στη μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας, μετέχουν ταυτόχρονα και στο προφητικό, αρχιερατικό και βασιλικό αξίωμα του Χριστού. Ο ρόλος του Αγίου Πνεύματος στην Εκκλησία ενώνει άρρηκτα τους πιστούς, υπερβαίνοντας εσχολογικά τις όποιες ανθρώπινες διαιρέσεις. Ο Χριστός ως Μέγας Αρχιερεύς παραμένει πάντοτε ο μόνος λειτουργός των μυστηρίων. Η μυστηριακή ή ειδική ιερωσύνη εικονίζει τον Χριστό από τον οποίο χορηγείται εν Αγίω Πνεύματι στους αποστόλους και τους διαδόχους τους. Η συνείδηση της πρώτης Εκκλησίας απέκλεισε εξ αρχής τη συμμετοχή των γυναικών στην ειδική ιερωσύνη, μιμούμενη το παράδειγμα του Χριστού και των αποστόλων.

Ενώ οι γυναίκες μετέχουν εξίσου με τους άνδρες στην εικόνα του Θεού, οι ρόλοι τους στην Εκκλησία δεν συγχέονται. Ο ιδιαίτερος ρόλος της γυναίκας εκφράζεται από την τυπολογία της «Εύας-Μαρίας», ενώ του άνδρα από την τυπολογική σχέση «Αδάμ-Χριστού». Το πρότυπο της Θεοτόκου φωτίζει το λειτούργημα της γυναίκας ως επιφάνεια του Αγίου Πνεύματος κατά την ενσάρκωση του νέου Αδάμ. Η σχέση του ειδικού έργου του Αγίου Πνεύματος και της Θεοτόκου από τη μία, και η τυπολογική σχέση του παλαιού με τον νέο Αδάμ από την άλλη, αποτελούν για την Εκκλησία σημεία με τα οποία προσεγγίζει την αναφορά των ανδρών και των γυναικών στην χειροτονημένη ιερωσύνη.

Έτσι, ενώ η Θεοτόκος εν Αγίω Πνεύματι συμβολίζει την μητρότητα της Εκκλησίας, δεν μετέχει, εντούτοις, στη χριστοκεντρική μυστηριακή ιερωσύνη. Το συνέδριο της Ρόδου τονίζει με έμφαση πως η χειροτονία των γυναικών αποδυναμώνει την ισόρροπη σχέση Χριστολογίας και Πνευματολογίας στην εκκλησιολογία. Ακολουθώντας, απαριθμεί τις παρακάτω θέσεις για το αδύνατο της ειδικής ιερωσύνης των γυναικών : α) το παράδειγμα του Χριστού που δεν επέλεξε καμία γυναίκα μεταξύ των αποστόλων, β) το παράδειγμα της Θεοτόκου που δεν άσκησε ιερατικό λειτούργημα, γ) την αποστολική παράδοση που ποτέ δεν χειροτόνησε γυναίκες και δ) τις θέσεις του Παύλου για την γυναίκα.

Η Θεοτόκος κατά την ενανθρώπιση εκπροσωπεί ολόκληρη την ανθρωπότητα: άρα και το γυναικείο και ανδρικό γένος. Το γυναικείο της πρόσωπο που τυπολογικά συμβολίζει όλο τον λαό του Θεού, μεσιτεύει σύμφωνα με την λειτουργική παράσταση της Πλατυτέρας στο θεανδρικό πρόσωπο του μεγάλου Αρχιερέως.

Για την ορθόδοξη θεολογία, ο άνδρας και η γυναίκα είναι πρόσωπα που απολαμβάνουν ομότιμα την αξία τους ως κατ' εικόνα και ομοίωσιν Θεού δημιουργήματα. Μολονότι υφίσταται ισοτιμία μεταξύ του άνδρα και της γυναίκας, η ανθρώπινη αδυναμία και αμαρτία δεν επέτρεψε τις χριστιανικές κοινότητες να εξουδετερώσουν αποτελεσματικά αντιλήψεις, έθιμα, ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες που στην πράξη διακρίνουν τις διακρίσεις σε βάρος των γυναικών. Για το λόγο αυτό η Εκκλησία θα πρέπει να επανεξετάσει, σε σχέση πάντα με τις ακλόνητες θεολογικές και εκκλησιολογικές της αρχές, παρόμοιες πρακτικές που μειώνουν τις γυναίκες.

Θα πρέπει, λοιπόν, να ενθαρρυνθεί η πληρέστερη συμμετοχή των γυναικών στη ζωή της Εκκλησίας στο κατηχητικό και ποιμαντικό πλαίσιο, στην εκκλησιαστική διοίκηση και τα σώματα λήψεως αποφάσεων σε επίπεδο ενορίας, επαρχίας και εθνικής Εκκλησίας. Άλλοι τομείς δραστηριοποίησης των γυναικών θα μπορούσε να ήσαν οι χορωδίες, το ψαλτήρι, η αγιογραφία, η νεολαία, η συμμετοχή στην οικουμενική κίνηση, ο εκκλησιαστικός τύπος και η επικοινωνία. Παράλληλα, προτείνεται η αναβίωση του θεσμού των διακονισσών και η αποκατάσταση του διακονικού βαθμού στην αρχική και πολύμορφη διακονία σύμφωνα με τις σύγχρονες ανάγκες. Τονίζεται, τέλος, ότι τα ζητήματα που θέτει το κίνημα της φεμινιστικής θεολογίας δεν είναι

πάντοτε θεολογικά θέματα αλλά ορισμένα είναι κοινωνικά που καλύπτονται φαινομενικά με θεολογικές διατυπώσεις. Τα συμπεράσματα του διορθοδόξου συνεδρίου τους Ρόδου κλείνουν με την υπογράμμιση ότι: η κλήση στην αγιότητα αφορά ανεξαρτήτως φύλου όλους τους πιστούς που έχουν για το σκοπό αυτό ως πρότυπα τους βίους των ανδρών και των γυναικών αγίων.»

Γιαγκάζογλου Σ., Φεμινιστική θεολογία και χειροτονία των γυναικών. Μια εκκοσμικευμένη εκκλησιολογία; 2004, σ. 14-16. (το πρωτότυπο άρθρο στο: *ΑΝΑΛΟΓΙΟΝ*, τ.4, 2003, σσ. 112-131. Το ίδιο άρθρο στο: *Φύλο και θρησκεία*, Ίνδικτος 2004, pp. 243-271). Ανακτήθηκε από: <http://users.sch.gr/polstrantz/feminismos.doc> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ορθόδοξη Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών

«Στην Ορθόδοξη Εκκλησία οι γυναίκες λαμβάνουν βαθμό ιερωσύνης. Αυτός ο βαθμός είναι ο βαθμός της διακόνισσας, που αντιστοιχεί σε αυτό του διακόνου. Οι γυναίκες μάλιστα χειροτονούνταν εντός του βήματος, όπως ακριβώς ο διάκονος και μάλιστα στην παράδοση της εκκλησίας έφεραν και οράριο. Δε λάμβαναν δηλαδή απλώς χειροθεσία, αλλά χειροτονία. Έτσι και οι γυναίκες φαίνεται πως είχαν λειτουργικό ρόλο στην εκκλησία, πιθανώς όπως και κάθε άνδρας διάκονος. Βοηθούσαν ιδιαίτερα στο βάπτισμα των γυναικών και εκτελούσαν ποιμαντικό έργο ανάμεσα στις γυναίκες της κοινότητας. Δεν υπάρχουν όμως επαρκείς πληροφορίες για το αν διαδραμάτιζαν ρόλο στη διεξαγωγή της λειτουργίας. Η τάξη των διακονισσών δεν καταργήθηκε ποτέ από την εκκλησία αλλά από τον 6ο με 7ο αιώνα ο θεσμός σταδιακά πέρασε σε αχρησία, ώσπου εξαφανίστηκε κατά τον 12ο.

Σε ότι αφορά την ιεροσύνη των γυναικών και τη σύγχρονη προβληματική. Ο αποκλεισμός των γυναικών από την ιεροσύνη έγινε *"ανεπαισθήτως και σιωπηρώς, χωρίς δογματική θέσπιση"*. Κατά βάση σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφέρουμε τις πιθανές επιφυλάξεις των ανθρώπων της εποχής κυρίως για τον παραλληλισμό με τις αντίστοιχες ιέρειες των μυστηριακών θρησκειών. Στην εκκλησία λοιπόν είναι αναμφισβήτητη η ισοτιμία των μελών[67], όπως συμβαίνει σε ένα κατά φύση σώμα, όμως *"η χορήγηση των χαρισμάτων από τον τελετάρχη ιερέα Χριστό πραγματοποιείται σύμφωνα με τη ιδιαιτερότητα και τη δεκτικότητα κάθε μέλους, ενώ ισοτιμία και ισότητα παραμένουν αμετακίνητες"*. Έτσι λοιπόν η εκκλησία χωρίς να θεσπίσει κάποιο δόγμα απέκλεισε τη γυναίκα από το αξίωμα αυτό, δηλαδή του πρεσβυτέρου και του επισκόπου. Αυτό δε συνέβη όμως διότι ο Χριστός κάλεσε άνδρες αποστόλους, αφού είναι εμφανές ότι στην εκκλησιαστική παράδοση και ιδίως σε σχέση με τη θέση της γυναίκας της εποχής στον αντίστοιχο ειδωλολατρικό χώρο, οι γυναίκες της εκκλησίας είχαν σαφώς ανώτερη θέση. Αυτό επίσης δε συνέβη, διότι η Θεοτόκος δεν άσκησε κάποιο ιερατικό ρόλο. Χαρακτηριστική σε αυτό το σημείο είναι η θέση της στην Ορθόδοξη Εκκλησία ως το αγιότερο πλάσμα πάσης της κτίσεως, τοποθετούμενη μετά την Αγία Τριάδα. Επιπρόσθετα αυτό δε συνέβη ούτε διότι ο Χριστός ήταν άνδρας. Αυτή μάλιστα η άποψη οδηγεί και σε αιρετική αντίληψη του δόγματος του Χαλκηδόνας, αφού έτσι θα έχριε μόνο την ανδρική φύση, αλλά όχι το πλήρωμα της ανθρωπότητας. Ο δε Μάξιμος ο Ομολογητής είναι σαφής πως ο Ιησούς με την θείκη ένωση κατάργησε τη διαφορά μεταξύ ανδρός και γυναικός. Τελικά το γεγονός αυτό είναι μία μακραίωνη παράδοση της εκκλησίας, η οποία προκύπτει από την ιδιαιτερότητα και τη δεκτικότητα των μελών και κατά κανένα τρόπο τα μέλη της εκκλησίας, εξ αιτίας του γεγονότος αυτού δε σημαίνει πως δεν είναι ομότιμα και ισότιμα.

Τελικά αν η Ορθόδοξη Εκκλησία δίνει το ειδικό χρίσμα της ιεροσύνης στους άνδρες, αυτό δε συμβαίνει διότι υποτιμά το γυναικείο φύλλο ή γιατί θέλει να συντηρήσει μία ανισότητα, αλλά γιατί είναι απόλυτος ο σεβασμός και η πιστότητα στην αλήθεια του ανθρώπου και της φύσης του -η σωτηρία η ίδια- που δεν είναι άσχετη με την πραγματικότητα της φύσης του ανθρώπου και της διακριτότητας του ρόλου των δύο φύλων. Η εκκλησία δηλαδή, η κοινωνία των λογικών όντων, με τη συμπληρωματική λειτουργία των χαρισμάτων, θέλει να παραμείνει πιστή στη φύση και τη διαφορά των ενεργειών της φύσης, την ίδια τελικά τη διάκριση των ιερατικών ρόλων του άνδρα και τη γυναίκας. Αυτή δε η διάκριση σώζει από κάθε συμβατική εξομίωση τις απεριόριστες προσωπικές δυνατότητες της αληθινής θηλυκότητας και του αληθινού ανδρισμού. Ο άνδρας λοιπόν ποιεί τα μυστήρια της εκκλησίας και η γυναίκα το επίσης μέγα μυστήριο της δημιουργίας της ζωής. Ιξού και η Παναγία η βρεφοκρατούσα στην Ορθόδοξη αγιογραφία εικονίζεται ως θρόνος της Θεότητας με αποτέλεσμα ο Ορθόδοξος πιστός να την βλέπει ως την κατεξοχήν ιερούργό της σωτηρίας του ανθρώπου και του κόσμου.»

Orthodoxwiki, Ιεροσύνη: Οι γυναίκες. Ανάκτηση από:

<https://el.orthodoxwiki.org/%CE%99%CE%B5%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%8D%CE%BD%CE%B7#.CE.9F.CE.B9 .CE.B3.CF.85.CE.BD.CE.B1.CE.AF.CE.BA.CE.B5.CF.82> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ορθόδοξη Εκκλησία και χειροτονία γυναικών

«[...] Δείγματα ἄλλωστε χειροτονίας διακονισσῶν ἔχομε καί εἰς τήν ἐποχήν μας εἰς ἑλληνικά μοναστήρια. Ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος ἐχειροτόνησε διακονίσσας, ἀλλά καί ἄλλοι μεταγενέστεροι.

Εἰς Ἱεράν Μονήν τῆς ἐπαρχίας μου ὑπῆρξε Ἥγουμένη, ἡ ὁποία εἶχε χειροτονηθεῖ διακόνισσα ὑπό τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, δέν ἤσκησε ὁμως, ἐξ ὧσων γνωρίζω, τά διακονικά της καθήκοντα.

Αὐτήν τήν νοσταλγίαν πρός ἀναζωπύρησιν τοῦ θεσμοῦ τῶν διακονισσῶν ἐπρόκειτο νά θεραπεύσῃ καί ἡ Σχολή Διακονισσῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία περιῆλθεν τελικῶς εἰς τό Κράτος καί ἐξελίχθη εἰς ἀπλήν Σχολήν Κοινωνικῶν Λειτουργιῶν.

Χρήζει σοβαρᾶς μελέτης τό θέμα. Δέν πρέπει νά παρέρχεται ἀσκόπως ὁ καιρός, ἀλλά οὔτε ὠφελεῖ ἄκριτος βία καί σπουδή.

Πρέπει νά παρασκευασθῇ θεωρητικῶς καί πρακτικῶς τό ἔδαφος τῶν ψυχῶν, μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Δέν πρέπει νά ἀγνοηθοῦν ἡ σύγχρονος κοινωνική καί πολιτισμική πραγματικότης καί αἱ σημεριναί ἀνάγκαι καί προοπτικά τοῦ γυναικείου φύλου. Πρέπει μετά τῆς σοφῆς διακρίσεως νά ἐρευνηθοῦν αἱ προϋποθέσεις, προεκτάσεις καί παράμετροι τοῦ θέματος.»

Μητροπολίτου Χαλκίδος Χρυσοστόμου, «*Ο ρόλος των γυναικών εις τον ὅλον οργανισμόν της Εκκλησίας. Αναβίωσις του θεσμοῦ των διακονισσῶν*», Εἰσήγησις ἐνώπιον τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τήν 8ην Ὀκτωβρίου 2004. Ανακτήθηκε ἀπό:

http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/eisigiseis/chrysostomos_october_2004_7.htm (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Η προβληματική της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για τις διακόνισσες και την χειροτονία των γυναικών

«Η σχετική προβληματική στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία προέκυψε ως: 1. Απάντηση στην άποψη, πως η απαγόρευση της χειροτονίας των γυναικών δεν έχει βιβλική και δογματική θεμελίωση. 2. Αντίδραση στη χειροτονία γυναικών σε άλλες χριστιανικές Ομολογίες. 3. Αποσαφήνιση της επίσημης θέσης της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

Πάπας Παύλος ΣΤ΄ (1975):

Οι «θεμελιώδεις λόγοι» της μη χειροτονίας των γυναικών: 1. Το παράδειγμα του Χριστού, ο οποίος επέλεξε τους Αποστόλους μονάχα μεταξύ ανδρών. 2. Η διαρκής πράξη της Εκκλησίας. 3.

Η ισχύουσα επίσημη διδασκαλία.

Διακήρυξη *Inter insigniores* (1976): 1. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία ποτέ δεν χειροτόνησε γυναίκες ως πρεσβυτέρους και επισκόπους, μένοντας πιστή στο «κανονιστικό» παράδειγμα του Ιησού και την πράξη των Αποστόλων. 2. Η ανδρική ιερωσύνη ανήκει στην αμετάβλητη ουσία του μυστηρίου της ιερωσύνης και όχι στα μεταβλητά στοιχεία της. 3. Ο Ιησούς είναι το ιερατικό υπόδειγμα που ακολουθεί το εκκλησιαστικό σώμα. Ο ιερέας/εικόνα του Χριστού οφείλει να προέρχεται από τους άνδρες, διαφορετικά καταργείται η συμβολική-αντιπροσωπευτική ισχύς της ιερωσύνης. 4. Η ιερωσύνη δεν είναι δικαίωμα, αλλά δώρο του Θεού. Αφορά την πίστη και γι' αυτό είναι ανόμοια από τη συζήτηση για τα δικαιώματα των γυναικών.

Αποστολική Επιστολή *Ordinatio Sacerdotalis* του Ιωάννη Παύλου Β΄ (1994): - Στη δυτική και ανατολική παράδοση της Εκκλησίας τηρείται αδιαλείπτως η αποκλειστική ιερωσύνη των ανδρών. - Στην επιλογή των Αποστόλων ο Χριστός δεν έδρασε δεσμευόμενος από τις κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες, αλλά με ελεύθερο και κυρίαρχο τρόπο. - Η μη χειροτονία των γυναικών θα πρέπει να θεωρείται οριστική για την Εκκλησία και τους πιστούς.

J. Ratzinger : Οριστική δογματική αλήθεια και διδασκαλία με αλάθητο και ανέκκλητο κύρος, διότι συνδέεται με την εξ αποκαλύψεως αλήθεια (Γραφή, Παράδοση).

Πάπας Φραγκίσκος Α΄: - Πρέπει ν' αναπτυχθεί μια θεολογία των γυναικών. - Η Θεοτόκος ήταν σημαντικότερη από τους Αποστόλους. Η γυναίκα στην Εκκλησία είναι πιο σημαντική από τους επισκόπους και τους ιερείς. - Η γυναικεία ιδιοφυΐα είναι απαραίτητη στους χώρους όπου λαμβάνονται σημαντικές αποφάσεις και ασκείται η εξουσία στην Εκκλησία. - Όποιος μιλά για γυναίκες καρδινάλιους υποφέρει από κληρικαλισμό. - Η μητρότητα είναι ένας πλούτος για τον τρόπο με τον οποίο υπάρχει η γυναίκα. Καλώντας τη γυναίκα στη μητρότητα, ο Θεός της ανέθεσε μ' έναν πολύ ιδιαίτερο τρόπο την ανθρωπινή ύπαρξη. - Ο κίνδυνος από τη χειραφέτηση που απογυμνώνει τη γυναίκα από τα γνωρίσματά της.»

Κεραμιδάς Δ., *Η προβληματική της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για τις διακόνισσες και την χειροτονία των γυναικών*, Περίληψη εισήγησης στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015. Ανακτήθηκε από:

http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/keramidas_abstract.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ο Πάπας Φραγκίσκος για τη χειροτονία των γυναικών

«104. Οι διεκδικήσεις των νομίμων δικαιωμάτων των γυναικών, ξεκινώντας από τη σταθερή πεποίθηση ότι άνδρες και γυναίκες έχουν την ίδια αξιοπρέπεια, θέτουν στην Εκκλησία βαθιά ερωτήματα που την προκαλούν και τα οποία δεν μπορούν επιφανειακά να παραβλεφθούν.

Η ιεροσύνη, που είναι αποκλειστικότητα των ανδρών, ως σημείο του Χριστού Νυμφίου, που παραδίδεται στην Ευχαριστία, είναι ένα ζήτημα που δεν τίθεται σε αμφισβήτηση. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι όταν μιλάμε για ιερατική εξουσία «βρισκόμαστε στο επίπεδο του λειτουργήματος, και όχι της αξιοπρέπειας και της αγιότητας». Η διακονηματική ιεροσύνη είναι ένα από τα μέσα που ο Ιησούς χρησιμοποιεί για την υπηρεσία του λαού του, αλλά η μεγάλη αξιοπρέπεια προέρχεται από το Βάπτισμα, που είναι προσιτό σε όλους.

Η παρομοίωση του ιερέα με τον Χριστό Κεφαλή - δηλαδή, ως κύρια πηγή της χάρης- δεν συνεπάγεται μια εξύψωση που τον τοποθετεί στη κορυφή όλων των άλλων. Στην Εκκλησία, τα λειτουργήματα «δεν οδηγούν στην ανωτερότητα των μεν προς τους δε». Πράγματι, μια γυναίκα, η αιεπάρθενος Μαρία, είναι πιο σημαντική από τους Επισκόπους. Ακόμα και όταν το λειτουργήμα της διακονηματικής ιεροσύνης θεωρείται «ιεραρχικό», πρέπει να έχουμε καλά υπόψη ότι αυτή «προορίζεται ολοκληρωτικά στην αγιότητα των μελών του Χριστού». Το κλειδί και η βάση του δεν είναι η εξουσία, υπό την έννοια της κυριαρχίας, αλλά η εξουσία να τελεί το μυστήριο της Ευχαριστίας. Από εδώ πηγάζει η εξουσία του, που είναι πάντοτε μια υπηρεσία προς τον λαό. Εδώ αναδεικνύεται μια μεγάλη πρόκληση για ένα πιθανό ρόλο της γυναίκας στις σημαντικές αποφάσεις που παίρνονται στους διάφορους χώρους της Εκκλησίας.»

“Περικοπές από την Παραίνεση: “Η Χαρά του Ευαγγελίου””, *Ενοριακές Καμπάνες*, τχ. 816, 2-5-14, σ. 1. Ανακτήθηκε από: [http://ek.cen.gr/enoriakes%202014/EK_816.pdf_\(15-7-16\)](http://ek.cen.gr/enoriakes%202014/EK_816.pdf_(15-7-16)).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Συρο-ορθόδοξη (μονοφυσιτική) Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών

«Στη σύγχρονη ποιμαντική πρακτική τώρα η Συρο-ορθόδοξη Εκκλησία στα πλαίσια μιας λειτουργικής αναγέννησης και ενεργότερης συμμετοχής του λαϊκού και γυναικείου στοιχείου στη θεία λατρεία έχει επιχειρήσει μια αναβίωση του θεσμού των διακονισσών, χωρίς ωστόσο την επιστροφή στο λειτουργικό χαρακτήρα, που φαίνεται να είχε κατά την αρχαιότητα. Οι σύγχρονες διακόνισσες της Συρο-Ορθόδοξης Εκκλησίας χειροθετούνται εκτός ιερού βήματος από τον επίσκοπο, δεν έχουν κάποιον ηλικιακό περιορισμό, φέρουν μπλε ένδυμα και λευκό κάλυμμα κεφαλής και προορίζονται να αποτελέσουν μέλη του γυναικείου χορού, ως ψάλτριες κατά τη διάρκεια των ιερών ακολουθιών.»

Κουρεμένος Ν, *Ο θεσμός των Διακονισσών στις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες: Πηγές, Ιστορική Εξέλιξη και Σύγχρονη Πραγματικότητα*, Εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 5. Ανακτήθηκε από:

http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/34._kouremenos_full_text.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ασσυριανή Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών

«(Στη) πνευματική παράδοση της Ασσυριανής Εκκλησίας γίνεται σαφές ότι ο θεσμός των διακονισσών υπήρξε άμεσα συνδεδεμένος με το χώρο της άσκησης και της αφιερωματικής ζωής και ο κύριος ρόλος της λειτουργικής δραστηριότητάς τους περιστρεφόταν γύρω από τη βάπτιση των ενηλίκων γυναικών. Σε ότι αφορά τον τρόπο με τον οποίο καθίσταντο από τον επίσκοπο διακόνισσες η συριακή χειρόγραφη παράδοση διασώζει μια ομάδα λειτουργικών χειρογράφων, τα οποία χρονολογούνται στα μέσα του 16ου αι. και περιλαμβάνουν την ακολουθία χειροτονίας διακόνισσας.»

Κουρεμένος Ν, *Ο θεσμός των Διακονισσών στις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες: Πηγές, Ιστορική Εξέλιξη και Σύγχρονη Πραγματικότητα*, εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 6. Ανακτήθηκε από:
http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/34._kouremenos_full_text.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Συριακή παράδοση: χειροτονία των γυναικών

«(Σ)το θεσμό και τον ρόλο των διακονισσών στη συριακή παράδοση μπορούμε να επισημάνουμε: (i) την ύπαρξη του θεσμού ήδη κατά την πρώιμη περίοδο, όπου φαίνεται ότι η διακονία τους κατείχε λειτουργικό και μυστηριακό χαρακτήρα, (ii) τη σταδιακή προσπάθεια μετριασμού και υποβίβασης του λειτουργήματος των διακονισσών και τον περιορισμό του ρόλου και των καθηκόντων τους με την πάροδο των αιώνων και (iii) τη σύνδεση των διακονισσών με την ασκητική ζωή και το γυναικείο μοναχισμό.»

Κουρεμένος Ν, *Ο θεσμός των Διακονισσών στις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες: Πηγές, Ιστορική Εξέλιξη και Σύγχρονη Πραγματικότητα*, εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 7. Ανακτήθηκε από:
http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/34._kouremenos_full_text.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Κοπτική Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών

«Από την [...] παράθεση των πηγών του πνευματικού βίου της κοπτικής εκκλησίας δεν μπορούμε να εξαγάγουμε με βεβαιότητα την ύπαρξη διακονισσών στην εκκλησία της Αιγύπτου. [...] Φαίνεται ότι η κινητικότητα που καταγράφηκε από τα μέσα 20ου αι. σε οικουμενικό επίπεδο για την αναβίωση του θεσμού των διακονισσών δεν άφησε ανεπηρέαστη και την πρακτική της Κοπτικής Εκκλησίας. Η αναβίωση του θεσμού των διακονισσών πιστώνεται αναμφίβολα στον [...] πατριάρχη Σενούντα Γ', ο οποίος από το 1981 και εξής χειροθέτησε μεγάλο αριθμό διακονισσών, πρακτική που υιοθετήθηκε με ενθουσιασμό και από τους άλλους επισκόπους την Κοπτικής

Εκκλησίας, τόσο στην Αίγυπτο όσο και στη διασπορά. Ο ρόλος των διακονισσών στη σύγχρονη Κοπτική Εκκλησία αποτελεί ένα συνδυασμό της αφιέρωσης με την προσφορά στη χριστιανική κοινότητα, σε αντιδιαστολή με το γυναικείο μοναχισμό, όπου η αφιέρωση συνδυάζεται αποκλειστικά με την προσευχή και τη νύψη. Πρότυπο της αναβίωσης υπήρξαν μάλλον τα ρωμαιοκαθολικά γυναικεία ιεραποστολικά τάγματα που δραστηριοποιούνταν στην Αίγυπτο, παρά η αρχαία εκκλησιαστική συνήθεια. Η ολοκληρωτική αφιέρωση της διακόνισσας επιβάλλει να είναι άγαμη ή χήρα ενώ έχει τη δυνατότητα να διαμένει σε μικρό διαμέρισμα στο ίδιο χώρο με άλλες διακόνισσες της περιοχής της. Η ποιμαντική συμβουλευτική σε ιδιαίτερες πληθυσμιακές ομάδες, όπως εργαζόμενες μητέρες, νέες κοπέλες, φοιτήτριες, η συνεισφορά στο κατηχητικό έργο των ενοριών καθώς και η εκδοτική δραστηριότητα με συγγραφή, μετάφραση και εκτύπωση ποιμαντικού υλικού αποτελούν κάποιους από τους τομείς στους οποίους οι διακόνισσες έχουν αφιερώσει τη ζωή τους. Η ενδυμασία τους είναι ομοιόμορφη και μάλλον συντηρητική, καθώς φορούν είδος ράσου σε ανοιχτό γκρι χρώμα, καλύπτουν τα μαλλιά τους με αντίστοιχου χρώματος μαντήλι και φέρουν στο στήθος μικρό ξύλινο σταυρό. Σημαντική είναι η επιμέλεια την οποία επέδειξε η διοίκηση της Κοπτικής Εκκλησίας για την κανονική εξάρτηση και των έλεγχου των διακονισσών από τον οικείο επίσκοπο. Με τον Κώδικα για τις Χειροθετημένες Διακόνισσες του 1992 ο Σενούντα Γ περιέγραψε το κανονιστικό πλαίσιο ύπαρξης και δράσης των διακονισσών εντός της Κοπτικής Εκκλησίας. Σύμφωνα μ' αυτόν η υποψήφια διακόνισσα πρέπει να είναι μεταξύ 25 και 30 χρόνων, να έχει πτυχίο ανώτατης σχολής και να περάσει ένα στάδιο δοκιμασίας 3 έως 5 χρόνων μέχρι της οριστική ένταξή της στην αδελφότητα των διακονισσών, που διατηρεί κάθε Κοπτική επισκοπή. Ο αριθμός των διακονισσών στην Κοπτική Εκκλησία ανέρχεται σήμερα περίπου στις 400.»

Κουρεμένος Ν, *Ο θεσμός των Διακονισσών στις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες: Πηγές, Ιστορική Εξέλιξη και Σύγχρονη Πραγματικότητα*, εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη Θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 9. Ανακτήθηκε από:
http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/34_kouremenos_full_text.pdf 15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία: χειροτονία των γυναικών

«Το 1944 ο αγγλικανικός επίσκοπος του Hong Kong ονόμασε επίσκοπο μία γυναίκα, οι αρχιεπίσκοποι του York και Canterbury αντέδρασαν άμεσα καταδικάζοντας και τους δύο. Τα πράγματα όμως αλλάζουν ριζικά στη δεκαετία του '70. Το 1971 ένας αγγλικανός επίσκοπος του Hong Kong και πάλι θα προβεί στη χειροτονία τριών γυναικών, έχοντας αυτή τη φορά την έγκριση της συνόδου του και χωρίς να συναντήσει αντιδράσεις από τους δύο άγγλους αρχιεπισκόπους. Το 1975 η αγγλικανική Εκκλησία του Καναδά αποδέχεται τη χειροτονία των γυναικών. Οι χειροτονίες γενικεύονται στην επισκοπελιανή Εκκλησία των Η.Π.Α. [...] Το 1988 στη 12^η Συνδιάσκεψη του Lambeth, το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών αποβαίνει πρόβλημα ενότητας για την ίδια την αγγλικανική Κοινωνία. Ενώ το 1948 η Συνδιάσκεψη του Lambeth καταδίκασε τη χειροτονία των γυναικών, τώρα την αποδέχθηκε. [...] η Συνδιάσκεψη του Lambeth συζήτησε και αποδέχθηκε τη δυνατότητα χειροτονίας των γυναικών και στο βαθμό του επισκόπου, αφήνοντας την ευθύνη στις τοπικές αγγλικανικές εκκλησίες. Οι εκρηκτικές δηλώσεις του επισκόπου του Λονδίνου ότι θα ζητήσει να συνδεθεί με μία από τις τοπικές ορθόδοξες

Εκκλησίες ή την Ρωμαιοκαθολική, οι θέσεις των αφρικανών επισκόπων για τη χειροτονία των γυναικών «ως αποδιοπομπαίο τράγο μιας άρρωστης κοινωνίας» ή ως «σατανική» ενέργεια, αναστάτωσαν αλλά δεν επέδρασαν στους τελικούς προσανατολισμούς της Συνδιάσκεψης. Η άνοδος των γυναικών σε επισκοπικούς θρόνους μεγάλωσε την απόσταση που χωρίζει τους συντηρητικούς αγγλικανούς από τους λεγόμενους προοδευτικούς. Έτσι, ένα τμήμα της αγγλικανικής ένωσης όχι μόνο δεν αναγνωρίζει τις χειροτονίες αυτές αλλά ασφαλώς ούτε και τις χειροτονίες ανδρών από τις γυναίκες επισκόπους.»

Γιαγκάζογλου Σ., *Φεμινιστική θεολογία και χειροτονία των γυναικών. Μια εκκοσμικευμένη εκκλησιολογία*; 2004, σ. 1-3. (το πρωτότυπο άρθρο στο: *ΑΝΑΛΟΓΙΟΝ*, τ.4, 2003, σσ. 112-131. Το ίδιο άρθρο στο: *Φύλο και Θρησκεία*, Ίνδικτος 2004, pp. 243-271). Ανακτήθηκε από: <http://users.sch.gr/polstrantz/feminismos.doc> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: απόφαση Γενικής Συνόδου

«Η Αγγλικανική Εκκλησία ενέκρινε και τυπικά τη Δευτέρα τη χειροτόνηση γυναικών επισκόπων, μεταρρύθμιση η οποία θεωρείται ιστορικής σημασίας. Η τροποποίηση των εκκλησιαστικών κανόνων εγκρίθηκε με ανάταση χειρών κατά τη Γενική Σύνοδο της Αγγλικανικής Εκκλησίας. Οι πρώτες γυναίκες επίσκοποι αναμένεται να χειροτονηθούν μέσα στο 2015. Οι πρώτες γυναίκες ιερείς είχαν χειροτονηθεί το 1994, αλλά μέχρι σήμερα δεν ήταν σε θέση να αναλάβουν ανώτερους ρόλους. Παρόλα αυτά, εξακολουθούν να υπάρχουν διχόνοιες στους κόλπους των Αγγλικανών, ορισμένοι από τους οποίους αισθάνονται ότι η χειροτόνηση γυναικών επισκόπων δεν είναι συνεπής με την πίστη τους. Τον περασμένο Ιούλιο η Γενική Σύνοδος της Αγγλικανικής Εκκλησίας είχε εγκρίνει το σχέδιο που άναβε το πράσινο φως στις γυναίκες επισκόπους. Για την έγκριση της πρότασης απαιτείτο πλειοψηφία των δύο τρίτων και στα τρία σώματα - Επισκόπους, Κληρικούς και Λαϊκούς - της Γενικής Συνόδου που αριθμεί συνολικά 467 μέλη. Τον Νοέμβριο του 2012 η ίδια πρόταση είχε απορριφθεί μόλις για έξι ψήφους από το σώμα των Λαϊκών. Τον Ιούλιο, όμως, 152 μέλη του σώματος αυτού ψήφισαν υπέρ, 45 την καταψήφισαν και πέντε απείχαν. Στην Ιρλανδία, την Ουαλία και τη Σκωτία επιτρέπεται ήδη να χειροτονούνται γυναίκες επίσκοποι.»

“Γυναίκες επισκόπους αποκτά η Αγγλικανική Εκκλησία”, Εφημερίδα *Τα Νέα*, ηλ. δημοσίευση: 17/11/2014. Ανακτήθηκε από: <http://www.tanea.gr/news/world/article/5180897/gynaike-episkopoy-epokta-h-agglkanikh-ekklhsia/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: εκλογή

«Και το όνομα αυτής, Λίμπι Λέιν. Πρόκειται για την πρώτη γυναίκα επίσκοπο στην ιστορία της Αγγλικανικής Εκκλησίας, όπως ανακοίνωσε την Τετάρτη η ηγεσία της εκκλησίας. Πριν από έναν μήνα, η εκκλησία είχε ανακοινώσει την απόφασή της να χειροτονήσει τις πρώτες γυναίκες επισκόπους. Η Λέιν θα γίνει επίσκοπος του Στόκπορτ. Είναι ιερέας από το 1994, χρονιά που η

Αγγλικανική Εκκλησία άρχισε να δέχεται γυναίκες ιερείς. «Είναι μία σπουδαία ημέρα για εμένα και μία ιστορική ημέρα για την εκκλησία», δήλωσε η Λέιν και πρόσθεσε ότι αισθάνεται μεγάλη τιμή και ευγνωμοσύνη για την επιλογή της. Ο βρετανός πρωθυπουργός Ντέιβιντ Κάμερον της έδωσε συγχαρητήρια μέσω Twitter, τονίζοντας ότι «είναι μία ιστορική απόφαση και μία σημαντική ημέρα για την ισότητα των δύο φύλων». Η Λέιν θα χειροτονηθεί στις 26 Ιανουαρίου. Τον περασμένο Ιούλιο, η Γενική Σύνοδος της Εκκλησίας της Αγγλίας που συγκλήθηκε στο Γιορκ, στη βόρεια Αγγλία, τάχθηκε υπέρ μιας μεταρρύθμισης που δίχαζε εδώ και δεκαετίες την Αγγλικανική Εκκλησία, ενώ στη συνέχεια το βρετανικό κοινοβούλιο ψήφισε υπέρ της μεταρρύθμισης. Την πρόταση αυτή προωθούσε ο αρχιεπίσκοπος του Καντέρμπουρι Τζάστιν Ουέλμπι, ο πνευματικός ηγέτης των 80 εκατομμυρίων Αγγλικανών σε όλο τον κόσμο.»

Ελευθεριάδου Ε., “Ανακοινώθηκε η πρώτη γυναίκα επίσκοπος της Αγγλικανικής Εκκλησίας”, Εφημερίδα *Τα Νέα*, ηλ. δημοσίευση: 17/12/2014. Ανακτήθηκε από:

<http://www.tanea.gr/news/world/article/5190993/xeirotoneitai-h-prwth-gynaika-episkopos-ths-agglidikhs-ekklhsias/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Αγγλικανική Εκκλησία και χειροτονία γυναικών επισκόπων: χειροτονία

«Γυναίκα επίσκοπο απέκτησε για πρώτη φορά η Εκκλησία της Αγγλίας, παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των συντηρητικότερων φωνών ενάντια στις εκσυγχρονιστικές προσπάθειες—φωνές οι οποίες εξέφρασαν την εναντίωσή τους ακόμη και κατά τη διάρκεια της χειροτόνησης της αιδεσιμωτάτου Λίμπι Λέιν. Δύο δεκαετίες αφότου η Εκκλησία επέτρεψε στις γυναίκες να γίνονται ιερείς, η 48χρονη μητέρα δύο παιδιών χειροτονήθηκε επίσκοπος του Στόκπορτ σε τελετή που έλαβε χώρα στον μητροπολιτικό ναό του Γιορκ, στη Βόρεια Αγγλία. Καθώς ο αρχιεπίσκοπος του Γιορκ, Τζον Σεντάμου, ρώτησε τους συναθροισμένους κατά τη διάρκεια της τελετής εάν η Λέιν πρέπει να χειροτονηθεί επίσκοπος, ακούστηκε ανάμεσα στο πλήθος που έδινε τη συγκατάθεσή του η φωνή ενός άνδρα, ο οποίος φώναξε πως «όχι, δεν το γράφει η Αγία Γραφή». Ο αρχιεπίσκοπος Σεντάμου έθεσε για δεύτερη φορά την ερώτηση στο ακροατήριο, αλλά δεν υπήρξε άλλη διαφωνία με αποτέλεσμα η τελετή να συνεχιστεί ομαλά. Ο αρχιεπίσκοπος του Γιορκ και οι υπόλοιποι παρευρισκόμενοι επίσκοποι ακούμπησαν τη Λέιν και προσευχήθηκαν για εκείνη, ενώ η τελετή έληξε με πολλά χειροκροτήματα για την πρώτη γυναίκα επίσκοπο. Νωρίτερα η Λέιν είχε δηλώσει ότι ελπίζει περισσότερες γυναίκες να κατορθώσουν αυτό που η ίδια κατάφερε. «Εάν ο διορισμός μου ενθαρρύνει ακόμη και μία νεαρή γυναίκα να ανασηκώσει το βλέμμα της και να συνειδητοποιήσει τις δυνατότητές της και ότι το περιβάλλον της δεν πρέπει να καθορίζει το τι είναι εφικτό για εκείνη, τότε θα νιώσω ιδιαίτερη τιμή», είπε η ίδια. Διστάμενες απόψεις. Η επιλογή της πρώτης γυναικας επισκόπου ανακοινώθηκε τον Δεκέμβριο και χαιρετίσθηκε ως «ένα βήμα μπροστά» για την ισότητα των φύλων από τον αρχιεπίσκοπο του Καντέρμπουρι, Τζάστιν Γουέλμπι, και από τον Βρετανό πρωθυπουργό, Ντέιβιντ Κάμερον. Μια συντηρητική μειονότητα, ωστόσο, ακόμη υποστηρίζει ότι η Αγία Γραφή προστάζει την ανάληψη της εξουσίας μόνο από άνδρες. Η αγγλικανική κοινότητα διχάζεται σχετικά με τον ρόλο των γυναικών στον κλήρο. Γυναίκες επίσκοποι ήδη υπηρετούν στις ΗΠΑ, στον Καναδά, στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία, αλλά σε άλλες αναπτυσσόμενες χώρες, κυρίως της Αφρικής, οι γυναίκες απαγορεύεται να γίνονται ιερείς.»

“Πρώτη γυναίκα Επίσκοπος στην Εκκλησία της Αγγλίας”, Εφημερίδα, *Η Καθημερινή*, ηλ. δημοσίευση: 27/01/2015. Ανακτήθηκε από: <http://www.kathimerini.gr/801074/article/epikairothta/kosmos/prwth-gynaika-episkopos-sthn-ekklhsia-ths-agglas> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Προτεσταντικές Εκκλησίες και Ομολογίες: χειροτονία των γυναικών

«[...] Το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών στον Προτεσταντικό χώρο είναι μια διαρκής πορεία και θεολογική αναζήτηση. [...] ιστορικά δεν υπήρξε ποτέ «μία» Προτεσταντική θεολογία περί χειροτονίας των γυναικών, όπως και ποτέ δεν υπήρξε μόνο «ένας» Προτεσταντισμός. Αντίθετα, το ζήτημα εμφανίστηκε και εξελίχθηκε με διαφορετική ένταση σε κάθε τόπο, εποχή και ομολογία, με αποτέλεσμα σε ορισμένες εκκλησίες οι γυναίκες να χειροτονούνται από το 19^ο αιώνα, ενώ σε άλλες το ζήτημα να μην έχει καν ανοίξει ακόμα και σήμερα. [...] Έτσι, το ζήτημα καταλήγει να υπερβαίνει τα όρια των διαφόρων ομολογιών, αφού μέσα σε κάθε ομολογιακή παράδοση του Προτεσταντισμού μπορεί να βρει κανείς και εκκλησίες-υπέρμαχους και εκκλησίες-πολέμιους της πρακτικής αυτής. ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος διάκρισης των Προτεσταντικών εκκλησιών στο συγκεκριμένο θέμα είναι με βάση τέσσερις κύριες θεολογικές τάσεις, από την πιο συντηρητική στην πιο φιλελεύθερη: 1) Πατριαρχική θεολογία, 2) Θεολογία της συμπληρωματικότητας, 3) Θεολογία της ισότητας, και 4) Φεμινιστική θεολογία [...] Στην Προτεσταντική εκκλησιολογία, η ιεροσύνη δεν θεωρείται μυστήριο, ούτε υπάρχει διάκριση γενικής και ειδικής ιεροσύνης, αφού θεμελιώδες πιστεύω της Διαμαρτύρησης αποτελεί το δόγμα της ιεροσύνης όλων των πιστών. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι λειτουργοί των Διαμαρτυρομένων εκκλησιών δεν ονομάζονται «ιερείς» αλλά «ποιμένες» [...] ως θεματοφύλακες της Αποστολικής διδασχής (όπως αυτή διατυπώνεται μέσα στην Αγία Γραφή) και ως πνευματικοί ηγέτες του ποιμνίου. Αυτό εξηγεί γιατί ζητήματα όπως το φύλο του σαρκωθέντος Χριστού και των Δώδεκα Αποστόλων δεν αποτελούν τόσο κρίσιμα κριτήρια για το φύλο των λειτουργών της εκκλησίας, όπως συμβαίνει στην Ορθόδοξη θεολογία. [...] Ως εκ τούτου, όταν χειροτονείται κάποια γυναίκα στην Προτεσταντική εκκλησία, η χειροτονία της σημαίνει ότι η εκκλησία της αναθέτει την ποιμανση των μελών της και ότι η πίστη της είναι ίδια με αυτή των Αποστόλων - όχι ότι η ίδια αποτελεί διάδοχό τους, ή ότι η ίδια έχει αποστολική αυθεντία και εξουσία. Ουσιαστικά δηλαδή Ορθόδοξοι και Διαμαρτυρόμενοι, ενώ χρησιμοποιούν τον ίδιο όρο («χειροτονία»), στην πραγματικότητα το περιεχόμενο αυτού του όρου σε κάθε εκκλησία είναι σημαντικά διαφορετικό, γεγονός που συχνά οδηγεί σε παρερμηνείες στον οικουμενικό διάλογο εάν δεν έχουν προηγηθεί οι αναγκαίες διευκρινίσεις. [...] Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι τις περισσότερες φορές το κρίσιμο ερώτημα για τους Διαμαρτυρόμενους θεολόγους δεν είναι το εάν επιτρέπεται μία γυναίκα να χειροτονηθεί, αλλά εάν επιτρέπεται να κηρύξει στην εκκλησία ή να αναλάβει θέση ηγεσίας (έστω και ως λαϊκή) σε αυτήν. Αυτό απορρέει από την απαγόρευση της Α΄ Τιμόθεον 2:12, «διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω οὐδὲ αὐθεντεῖν ἄνδρός», κι έτσι για τις περισσότερες Προτεσταντικές εκκλησίες η «γραμμή» τίθεται στη διδασκαλία, όχι στη χειροτονία. Προφανώς εφόσον απαγορεύεται το πρώτο, εξυπακούεται ότι απαγορεύεται και το δεύτερο – ωστόσο είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί η σειρά: οι γυναίκες απαγορεύεται να χειροτονούνται επειδή απαγορεύεται να διδάσκουν, όχι το αντίστροφο.»

Μπούκης Σ., *Η χειροτονία των γυναικών: η θεολογική προβληματική στις διάφορες*

Προτεσταντικές Ομολογίες, Εισήγηση στο Διεθνές συμβατικό και ηλεκτρονικό θεολογικό συνέδριο με θέμα “Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία”, Θεσσαλονίκη, 22-24.1.2015, σ. 1-4. Ανακτήθηκε από:

http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/36_boukis_protestantismos.pdf (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χειροτονία των γυναικών στον Προτεσταντισμό

«Ο Προτεσταντισμός δέχεται γενικά την ύπαρξη μιας «καθολικής ιεροσύνης» όλων των πιστών. Ωστόσο, ορισμένοι κλάδοι του αποδέχονται το Μυστήριο της Ιεροσύνης, χειροτονώντας άνδρες αλλά και γυναίκες που προΐστανται των τοπικών θρησκευτικών κοινοτήτων τους.»

Καραχάλιας Σ., Μπράτη Π., Πασσάκος Δ., Φίλιας Γ., *Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου. Θέματα από την Ιστορία της Εκκλησίας*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, Δ.Ε. 33. Ανακτήθηκε από:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3333,13447/> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Ο θεολογικός διάλογος με τους Αγγλικανούς: εμπόδιο η χειροτονία των γυναικών

«[...] οί Συνελεύσεις τῆς Ὀλομελείας τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς [...] τό 1978 στήν Ἱερά Μονή Πεντέλης τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου γιά πρώτη φορά ἐτέθη ἐπίσημως τό θέμα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν καί οἱ Ὀρθόδοξοι ἀντέδρασαν σθεναρῶς καί ἐτόνισαν: “ Ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι δέν δυνάμεθα νά θεωρήσωμεν τάς προτάσεις τῶν Ἀγγλικανῶν, ὅπως χειροτονήσουν γυναῖκες, ὡς ἔν ζήτημα καθαρῶς ἐσωτερικόν, διά τό ὅποῖον δέν πρέπει νά ἐνδιαφέρονται οἱ Ὀρθόδοξοι. Ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ Κυρίου ἡμῶν Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἰκετεύωμεν τοὺς ἀδελφούς Ἀγγλικανούς νά μή προχωρήσουν περαιτέρω πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἡ ὁποία ἤδη διαιρεῖ τήν Ἀγγλικανικήν Κοινωνίαν καί θά ἀποτελέσῃ καταστροφικήν ἀνατροπήν ὅλων τῶν ἐλπίδων μας διά τήν ἐπίτευξιν ἐνότητος μεταξύ τοῦ Ἀγγλικανισμοῦ καί τῆς Ὀρθοδοξίας. Πρόδηλον εἶναι, ὅτι ἂν συνεχίσῃ ὁ μεταξύ ἡμῶν διάλογος ὁ χαρακτήρ του θά μεταβληθῇ ριζικῶς”. [...] στήν Κωνσταντινούπολη τόν Ἰούνιο τοῦ 1997. Σ’ αὐτήν ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Κων. Σκουτέρης, μέ ἐντολή τῆς Ἱεραῖς Συνόδου, μετέφερε τήν ἔντονον ἀνησυχία τῆς Ἐκκλησίας μας γιά τό ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν στόν βαθμό τοῦ Πρεσβυτέρου καί τοῦ Ἐπισκόπου, στήν ὁποία ἡ Ἀγγλικανική Ἐκκλησία εἶχε προχωρήσει καί προοδευτικῶς ὀλοκληρώσει, παρά τίς ἐσωτερικές διαφωνίες καί κλυδωνισμούς. Παρά τίς ἐπιφυλάξεις τῶν Ὀρθόδοξων γιά τόν Διάλογο μέ τοὺς Ἀγγλικανούς τόν Φεβρουάριο τοῦ 2001, τέσσερα χρόνια μετά τήν Συνέλευση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνῆλθε στόν Βόλο ἡ ὀλομέλεια τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἐνέκρινε κοινό κείμενο ἐπί τοῦ θέματος “ Ἐπισκοπή, Ἐπίσκοπος, Πρωτεῖον”. Ἀκολούθησε ἡ Συνέλευση τῆς Ἐπιτροπῆς στήν Ἀντίς Ἀμπέμπα τῆς Αἰθιοπίας τόν Φεβρουάριο τοῦ 2003, στήν ὁποία ἐπροχώρησε περισσότερο ἡ προετοιμασία τοῦ θέματος “ Ἱερωσύνη καί Ἐκκλησία” . Ἡ τελευταία Συνέλευση τῆς Ὀλομελείας τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὀρθόδοξων καί Ἀγγλικανῶν ἔγινε τόν Ἰούνιο (21-26) τοῦ 2004 στό Canterbury τῆς Ἀγγλίας καί συζήτησε τό θέμα: “Γυναῖκες καί Ἄνδρες, Διακονήματα καί

Ἐκκλησία". Τό ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν ὑπῆρξε καί πάλι ἀπό τά κεντρικά θέματα τοῦ Διαλόγου. Ἡ ὀλοκλήρωση τοῦ νέου κειμένου συμφωνίας ἔχει προγραμματισθῆ γιά τό 2006, ἀφοῦ προηγηθοῦν δύο ἀκόμη Συναντήσεις τῆς Ὀλομελείας.

Παρά τό γεγονός ὅτι ἐπέρχεται συμφωνία μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀγγλικανῶν στά περισσότερα ζητήματα τοῦ θεματολογίου τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἡ χειροτονία γυναικῶν καί ἄλλες ἐξελίξεις στήν Ἀγγλικανική Ἐκκλησία ἀποτελοῦν ἀνασταλτικούς παράγοντες καί ὑψώνουν ἀνυπέβλητα ἐμπόδια στήν πορεία τοῦ Διαλόγου σήμερα.»

Μητροπολίτου Ἀττικής κ. Παντελεήμονος, *Ἡ πορεία των θεολογικών διαλόγων σήμερα, Δ' Ὁ Θεολογικός Διάλογος μετά τῶν Ἀγγλικανῶν*, 2004. Ανακτήθηκε ἀπό:

<http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/eisigiseis/panteleimon october 2004 5.htm> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

Χειροτονία γυναικῶν: θέμα διαλόγου Ὀρθοδόξων καί Λουθηρανῶν

«ἡ ἀτζέντα των συζητήσεων τῆς 16ης συνάντησης τῆς Ολομέλειας τοῦ ἐπίσημου Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας καί τῆς Παγκόσμιας Λουθηρανικῆς Ομοσπονδίας που θα πραγματοποιηθεῖ στήν Ρόδο ἀπό τις 29 Ἀπριλίου ἕως καί 5 Μαΐου 2015.

Στήν Ρόδο ἀναμένονται τήν προσεχῆ εβδομάδα 16 συμμετέχοντες ἀπό τὰ Πατριαρχία Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας καί Μόσχας, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, Κύπρου, Ἀμερικής, Σερβίας, Ἑλλάδος, Πολωνίας καί Τσεχίας ἐνῶ ἀπό τους Λουθηρανούς ἀναμένονται 10 συμμετέχοντες ἀπό τήν Ρουμανία, Ἀμερική, Νορβηγία, Γερμανία, Αυστραλία, Πολωνία, Γαλλία καί Φινλανδία. Τα ονόματα καί τὸ ἀναλυτικό πρόγραμμα δὲν ἔχουν ἀκόμη γνωστοποιηθεῖ. Οι ἐργασίες θα ξεκινήσουν τὸ ἀπόγευμα τῆς 29ης Ἀπριλίου 2015.

Τῆς συνάντησης ἀναμένεται νὰ προεδρεύσει ὁ Μητροπολίτης Σασίμων Δρ. Γεννάδιος, Ὀρθόδοξος Συμπρόεδρος (Οικουμενικό Πατριαρχεῖο).

Τι θα συζητηθεῖ

Ἡ Ολομέλεια τοῦ 2015, που θα φιλοξενηθεῖ ἀπό τήν Ὀρθόδοξη πλευρά, θα ἀσχοληθεῖ με τὰ κείμενα που παρήχθησαν κατὰ τις συναντήσεις τῆς Προπαρασκευαστικῆς Επιτροπῆς τοῦ Λονδίνου (2012), τοῦ Σιμπίου Ρουμανίας (2013) καί τοῦ Ταλλίν (2014) σχετικά με τὸ θέμα τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης καί πιο συγκεκριμένα: α) τὰ λειτουργικά κείμενα καί τὸ τυπικό τῆς χειροτονίας στήν Ὀρθόδοξη καί τῆ Λουθηρανική Παράδοση καί β) ἡ Λουθηρανική ἀντίληψη γιὰ τήν χειροτονία των γυναικῶν καί ἡ Ὀρθόδοξη κατανόηση γιὰ τὸν ρόλο καί τὴ θέση τῆς γυναίκας στήν Ἐκκλησία καί τὸ ζήτημα τῆς χειροτονίας των γυναικῶν στὸν Ὀρθόδοξο κόσμο.»

Ντόκου Π., *Συνέδριο διαλόγου Ὀρθοδόξων-Λουθηρανῶν στή Ρόδο*, (23-4-2015). Ανακτήθηκε ἀπό: <http://www.amen.gr/article/synedrio-dialogou-orthodokson-louthiranon-sti-rodo> (15-7-16).

ΕΔ: Β.3.

* * *

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Το ζήτημα της θρησκείας στη σύγχρονη Ευρώπη

Κ ε ί μ ε ν α
για χρήση από τους μαθητές &
πληροφοριακό υλικό

I. Η θρησκεία στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες της Ευρώπης

i. Θρησκευτική ανθρωπογεωγραφία (στατιστικά)

ii. Θρησκευτικές κοινότητες: Δικαιώματα και υποχρεώσεις

i. Θρησκευτική ανθρωπογεωγραφία (στατιστικά)

Η μεγαλύτερη θρησκεία στην Ευρώπη για τουλάχιστον 1.500 χρόνια είναι ο Χριστιανισμός. Σύμφωνα με δημοσκοπικά στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου το 2012, η πιο διαδεδομένη θρησκεία της ΕΕ είναι ο Χριστιανισμός που αποτελεί το 72% του πληθυσμού (48% Καθολικοί, 12% Προτεστάντες, 8% Ορθόδοξοι και 4% άλλα χριστιανικά δόγματα. μορφές χριστιανισμού). Το 16% των πολιτών δηλώνει αγνωστικιστές, το 7% αθεϊστές και το 2% Μουσουλμάνοι, ενώ το υπόλοιπο 3% συγκεντρώνουν άλλες θρησκείες, όπως ο Βουδισμός, ο Ινδουϊσμός, ο Σιχισμός και ο Ιουδαϊσμός.

https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_the_European_Union

https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_Europe

Σημείωση: Ευρωβαρόμετρο είναι μια σειρά κοινής γνώμης έρευνες που πραγματοποιούνται τακτικά για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το 1973. Οι έρευνες αυτές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα των επίκαιρα θέματα που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ

<https://en.wikipedia.org/wiki/Eurobarometer>

Μια ειδική έρευνα του Ευρωβαρομέτρου το 2010 (η οποία περιλάμβανε και χώρες εκτός Ε.Ε.) δείχνει ...τους μισούς εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης να απαντούν ότι πιστεύουν πως υπάρχει Θεός, ένα 26% να πιστεύει στην ύπαρξη μιας πνευματικής ή φυσικής δύναμης και ένα 20% να μην πιστεύει στην ύπαρξη κάποιου από τα παραπάνω και να καταγράφεται ως άθεος. Είναι ενδεικτικό στην έρευνα το μεγάλο χάσμα μεταξύ των πολιτών της Ε.Ε. ανάλογα με την ιθαγένειά τους, καθώς πίστη στην ύπαρξη Θεού δηλώνει από το 94% των Μαλτέζων και το 92% των Ρουμάνων μέχρι στο ελάχιστο 16% των Τσέχων και το 18% των Σουηδών. Τα υψηλότερα, πάντως, ποσοστά που δηλώνουν πίστη στην ύπαρξη Θεού εντοπίζονται στις Ορθόδοξες χώρες (με τις Ελλάδα και Κύπρο να βρίσκονται στην 5η και την 4η θέση, αντίστοιχα, στη συγκεκριμένη κατάταξη), στις καθολικές χώρες του Νότου και της περιφέρειας (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιρλανδία) και, βέβαια, στην Πολωνία, που εμφανίζεται ως ο πιο ισχυρός πυρήνας Καθολικών της ηπείρου. Αντίθετα, τα ποσοστά πέφτουν όσο προχωρούμε προς την Κεντρική και τη Βόρεια Ευρώπη, ενώ συνολικά στις 32 χώρες που εξετάζονται μόνο στις 12 εμφανίζεται ένα ποσοστό του πληθυσμού άνω του 50% να δηλώνει ότι πιστεύει στην ύπαρξη Θεού.

Πίνακας 1

ΤΙ ΠΙΣΤΕΥΟΥΝ ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΘΕΟΥ

Χώρες	«Πιστεύω ότι υπάρχει Θεός»	«Πιστεύω ότι υπάρχει κάποια πνευματική ή φυσική δύναμη»	«Δεν πιστεύω ότι υπάρχει Θεός, πνευματική ή φυσική δύναμη»
Μάλτα	94%	4%	2%
Τουρκία	94%	1%	1%
Ρουμανία	92%	7%	1%
Κύπρος	88%	8%	3%
Ελλάδα	79%	16%	4%
Πολωνία	79%	14%	5%
Ιταλία	74%	20%	6%
Πορτογαλία	70%	15%	12%
Ιρλανδία	70%	20%	7%
Κροατία	69%	22%	7%
Σλοβακία	63%	23%	13%
Ισπανία	59%	20%	19%
Αιθουσία	47%	37%	12%
Λουξεμβούργο	46%	22%	24%
Ουγγαρία	45%	34%	20%
Αυστρία	44%	38%	12%
Γερμανία	44%	25%	27%
Ελβετία	44%	39%	11%
Λετονία	38%	48%	11%
Βέλγιο	37%	31%	27%
Ην. Βασίλειο	37%	33%	25%
Βουλγαρία	36%	43%	15%
Φινλανδία	33%	42%	22%
Σλοβενία	32%	36%	26%
Ισλανδία	31%	49%	18%
Δανία	28%	47%	24%
Ολλανδία	28%	39%	30%
Γαλλία	27%	27%	40%
Νορβηγία	22%	44%	29%
Εσθονία	18%	50%	29%
Σουηδία	18%	45%	34%
Τσεχία	16%	44%	37%
Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσος όρος	51%	26%	20%

Πίνακας 2

ΘΡΗΣΚΕΙΑ / ΔΟΓΜΑ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Χώρα	Καθολικός	Ορθόδοξος	Προτεστάντης	Άλλο χρ. δόγμα	Μουσουλμάνος	Άθεος	Αγνωστικιστής
Αυστρία	77%	2%	7%	0%	2%	1%	10%
Βέλγιο	58%	1%	2%	4%	5%	7%	20%
Βουλγαρία	1%	82%	1%	1%	11%	1%	2%
Γαλλία	54%	0%	3%	1%	3%	16%	21%
Γερμανία	31%	2%	30%	2%	3%	9%	18%
Δανία	1%	0%	64%	6%	1%	9%	16%
Ελλάδα	1%	96%	0%	0%	0%	2%	1%
Εσθονία	3%	17%	6%	19%	0%	15%	22%
Ην. Βασίλειο	15%	1%	23%	19%	3%	5%	27%
Ιρλανδία	88%	1%	2%	1%	0%	2%	5%
Ισπανία	67%	1%	1%	2%	0%	10%	16%
Ιταλία	90%	0%	1%	1%	0%	2%	4%
Κύπρος	2%	96%	0%	1%	0%	0%	0%
Λετονία	24%	20%	13%	12%	0%	3%	21%
Λιθουανία	84%	3%	1%	2%	0%	2%	6%
Λουξεμβούργο	68%	1%	3%	3%	2%	6%	14%
Μάλτα	95%	0%	1%	0%	1%	1%	2%
Ολλανδία	22%	0%	15%	7%	1%	8%	41%
Ουγγαρία	58%	0%	7%	6%	0%	1%	21%
Πολωνία	91%	1%	0%	0%	0%	2%	3%
Πορτογαλία	88%	1%	1%	3%	0%	2%	5%
Ρουμανία	5%	87%	3%	3%	0%	0%	0%
Σλοβακία	69%	0%	5%	4%	0%	7%	12%
Σλοβενία	64%	3%	0%	1%	3%	16%	9%
Σουηδία	2%	1%	41%	8%	0%	13%	30%
Τσεχία	29%	0%	2%	3%	0%	20%	39%
Φινλανδία	1%	1%	70%	10%	0%	4%	12%
Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσος όρος	48%	8%	12%	4%	2%	7%	16%

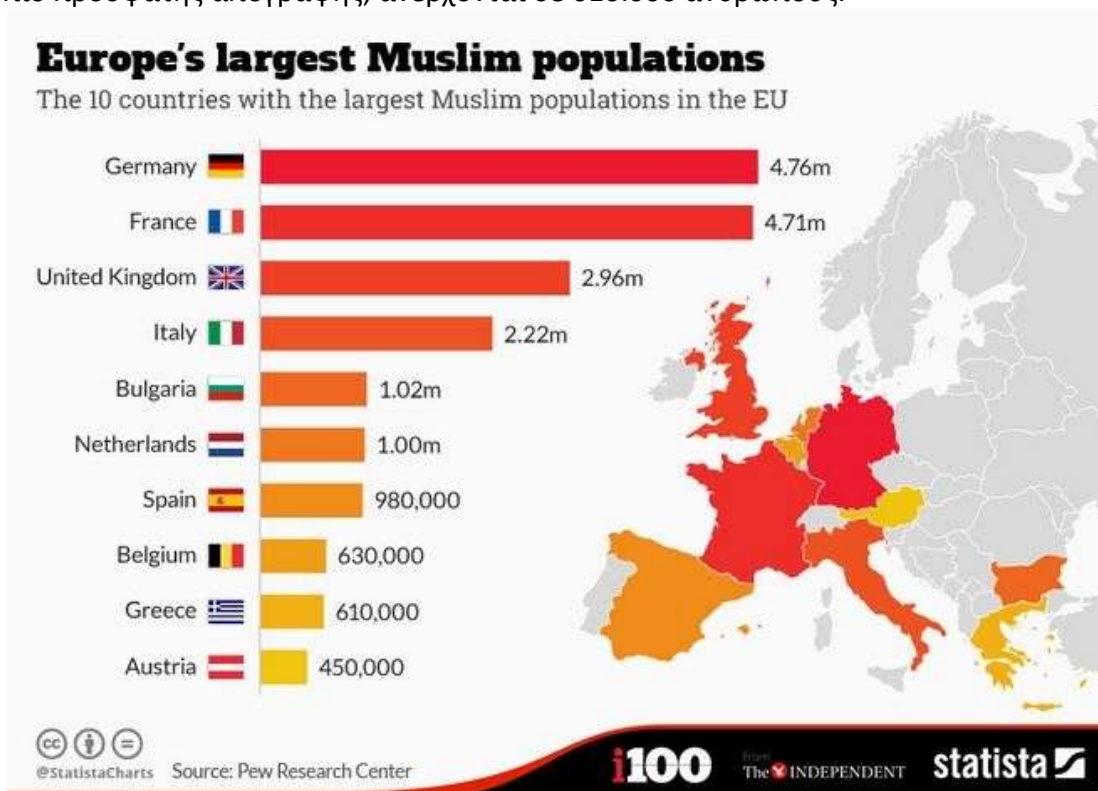
Πηγή: Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 393, «Discrimination in the EU in 2012»

Σημ.: Τα ποσοστά μπορεί να μην αθροίζονται στο 100%, καθώς δεν εμφανίζονται στον πίνακα οι θρησκείες με ελάχιστο ποσοστό αναφοράς, όπως και οι απαντήσεις «Άλλο» ή «Δεν γνωρίζω / Δεν απαντώ».

<http://ikivotos.gr/post/229/ereyna-thrhskeia-kai-eyrwph-oi-megales-antitheseis>

Οι περισσότεροι μουσουλμάνοι εντός Ε.Ε. εντοπίζονται στη Γερμανία. Στην Ελλάδα, βάσει της

πιο πρόσφατης απογραφής, ανέρχονται σε 610.000 ανθρώπους.

<http://indy100.independent.co.uk/article/11-maps-and-charts-to-challenge-your-perceptions-of-europe--x1rXiulXAx>

<http://news247.gr/eidiseis/afieromata/10-grafhmata-poy-tha-allaksoyn-ton-tropo-poy-vlepeis-thn-eyrwph-h-prwtia-ths-elladas.3370117.html>

ii. Θρησκευτικές κοινότητες: Δικαιώματα και υποχρεώσεις

Ο νόμος 4301/7-10-2014 για την «Οργάνωση της νομικής μορφής των θρησκευτικών κοινοτήτων και των ενώσεων τους στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» έχει στόχο να δημιουργήσει ένα κοινό σύστημα για τη νομική οργάνωση όσων θρησκευτικών κοινοτήτων το επιθυμούν, εκτός από τις τρεις που έχουν ήδη συγκεκριμένο νομικό καθεστώς (Εκκλησία, Ισραηλιτικές Κοινότητες και Μουφτείες). Με τον νόμο, χορηγείται πλήρης αυτοδιοίκηση στο εσωτερικό του θρησκευτικού νομικού προσώπου υπό την προϋπόθεση ότι γίνονται σεβαστοί οι νόμοι και το Σύνταγμα. Ειδικότερα, σήμερα, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου είναι η Ελληνική Εκκλησία και οι Ισραηλιτικές Κοινότητες, για ιστορικούς λόγους. Οι Μουφτείες είναι δημόσιες υπηρεσίες. Όλοι οι υπόλοιποι, δηλαδή η Καθολική Εκκλησία, οι Ορθόδοξοι Αρμένιοι, οι Κόπτες, οι Αιθίοπες Ορθόδοξοι, οι Ασσύριοι, οι Αγγλικανοί και η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία θα οργανωθούν σε Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου.

<http://www.kathimerini.gr/786409/article/epikairothta/ellada/nomika-proswpa-pleon-oi-8rshskytikes-koinothtes>

«Μόνο αν μείνουμε ενωμένοι θα μπορέσουμε να νικήσουμε τη ριζοσπαστικοποίηση και τον φονταμενταλισμό. Ο διάλογος μεταξύ θρησκευτικών κοινοτήτων έχει καθοριστική σημασία για την υπεράσπιση των αξιών των κοινωνιών μας. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα πρέπει να ενισχύσουν αυτόν τον διάλογο και να μην τον περιορίσουν στο επίπεδο της θρησκευτικών ηγετών

και των θεολόγων, αλλά να τον επεκτείνουν στους νέους. Οφείλουμε να επενδύσουμε περισσότερο, όχι μόνο στην οικονομία μας αλλά και στο μέλλον των νέων της Ευρώπης. Χρειαζόμαστε πολιτικές που θα προάγουν βασικές αξίες, όπως η ειρήνη, η αλληλεγγύη και ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, στις μελλοντικές γενιές και κοινωνίες».

Αντόνιο Ταγιάνι, Αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

http://ec.europa.eu/greece/news/2015/20150616_synantisi_thriskeytikon_igeton_el.htm

Συνθήκη της Λισσαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στη Λισσαβώνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007

Άρθρο 16 Γ

1. Η Ένωση σέβεται και δεν θίγει το καθεστώς που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο οι εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες στα κράτη μέλη.
2. Η Ένωση σέβεται επίσης το καθεστώς που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο οι φιλοσοφικές και μη ομολογιακές οργανώσεις.
3. Η Ένωση διατηρεί ανοιχτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις εκκλησίες και τις οργανώσεις αυτές, αναγνωρίζοντας την ιδιαίτερη ταυτότητα και συμβολή τους.»

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EL>

...στο Σύνταγμα για την Ευρώπη, γνωστό και ως Σύμβαση της Λισαβώνας, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρεται στη δημιουργία ενός ανοιχτού και συνεχούς διαλόγου όχι μόνο με τις εκκλησίες, αλλά και με τις θρησκευτικές κοινότητες. Δεν επιδιώκει σύγκλιση εκκλησιών και θρησκευτικών κοινοτήτων. Επιθυμεί να συμβάλει στην ειρηνική συνύπαρξη και ανάπτυξη, στον ευρωπαϊκό χώρο, όλων των εκκλησιών και των θρησκευτικών και μη κοινοτήτων, προς όφελος όλων των πολιτών χωρίς διάκριση. Τα τελευταία χρόνια πληθαίνουν οι φωνές στην Ευρώπη, για ένα «Ευρωπαϊκό Σύνταγμα των Θρησκειών», πέρα από τις ιστορικές παραδόσεις της κάθε χώρας και πέρα από τις όποιες εθνικές μεταρρυθμιστικές προσπάθειες.

Δρ. Αλτάνας Φίλου-Πατσαντάρα, Η νομική προσωπικότητα των θρησκευτικών κοινοτήτων σε χώρες της Ευρώπης

http://csc.ceceurope.org/fileadmin/filer/csc/Human_Rights/Human_Rights_Library/552_ff.pdf

«Οι υπεύθυνοι μέσα στις θρησκευτικές κοινότητες οφείλουμε να καλλιεργήσουμε μια ειρηνική θεολογία και ανθρωπολογία» και «να στηλιτεύσουμε κάθε μορφή βίας», ανέφερε μεταξύ άλλων ο κ. Αναστάσιος, τονίζοντας πως «κάθε έγκλημα στο όνομα της θρησκείας είναι έγκλημα κατά της ίδιας της θρησκείας» και «κανείς δεν έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιεί το λάδι της θρησκείας, για να δυναμώνει τη φωτιά των συγκρούσεων».

(Από την τοποθέτηση του αρχιεπισκόπου Αλβανίας στη Διεθνή Διάσκεψη για τη Μέση Ανατολή <http://www.newsbeast.gr/greece/arthro/1997803/anastasios-themelio-tis-irinis-i-igiis-thriskeftiki-sinidisi>)

Κατάλογος ετερόδοξων και ετερόθρησκων θρησκευτικών κοινοτήτων στην Ελλάδα
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΕΤΕΡΟΔΟΞΩΝ

1. (Ευαγγελική) Ανατολική Αποστολική Εκκλησία (Μεθοδιστών)
2. Α΄ Χριστιανική Εκκλησία Ευαγγελιστών Αθηνών
3. Αγγλικανική Εκκλησία
4. Αιθιοπική Ευαγγελική Εκκλησία «Η Χάρη»

5. Αμερικανική Εκκλησία του Αγίου Ανδρέα
6. Αναμορφωμένη Χριστιανική Ορθόδοξη Εκκλησία
7. Αποστολική Εκκλησία Πεντηκοστής
8. Αποστολική Εκκλησία της Ανάστασης
9. Αποστολική Εκκλησία του Θεού
10. Αποστολική Εκκλησία του Ιησού Χριστού
11. Αποστολική Εκκλησία του Χριστού
12. Αποστολική Εκκλησία Φιλαδελφείας Ιησού Χριστού
13. Αρμενική Ελευθέρα Ευαγγελική Εκκλησία
14. Αρμενική Ευαγγελική Εκκλησία
15. ΒΑΙΘΗΛ -Χριστιανική Ρουμανική Εκκλησία
16. Βιβλική Αποστολική Εκκλησία
17. Βιβλική Βαπτιστική Εκκλησία
18. Βιβλική Εκκλησία
19. Γνωστική Ροδοσταυρική Αποστολική Εκκλησία
20. Διεθνής Εκκλησία της Ρεχοβώθ (Rehoboth International Church)
21. Διεθνής Εκκλησία του Χριστού
22. Διεθνής Ελληνική Χριστιανική Εκκλησία
23. Εκκλησία Αναγεννημένων Χριστιανών
24. Εκκλησία Ευαγγελιστών
25. Εκκλησία Όλων των Εθνών Αθήνας – Διακονία Ακοής
26. Εκκλησία Πεντηκοστής του Ευαγγελικού Δόγματος
27. Εκκλησία Σύναξης του Θεού (Πεντηκοστής)
28. Εκκλησία της Αγάπης του Ιησού Χριστού
29. Εκκλησία της Σουηδίας
30. Εκκλησία »Το Ευαγγέλιο του Ζώντος Χριστού – Διεθνής Διακονία«
31. Εκκλησία του Θεού της Πεντηκοστής
32. Εκκλησία του Θεού της Προφητείας
33. Εκκλησία του Θεού της Προφητείας (Πεντηκοστής)
34. Εκκλησία του Θεού του Πλήρους Ευαγγελίου
35. Εκκλησία του Ιησού Χριστού
36. Εκκλησία του Ιησού Χριστού των Αγίων των Τελευταίων Ημερών
37. Εκκλησία του Χριστού
38. Εκκλησία του Χριστού της Πεντηκοστής
39. Εκκλησία Χριστιανικής Πίστης
40. Εκκλησία Χριστιανών Αδελφών
41. Εκκλησία Χριστιανών Ελλάδος
42. Ελευθέρα Αποστολική Εκκλησία
43. Ελευθέρα Αποστολική Εκκλησία Πεντηκοστής
44. Ελευθέρα Ευαγγελική Εκκλησία
45. Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία
46. Ελληνική Χριστιανική Εκκλησία
47. Ενωμένη Πεντηκοστιανή Εκκλησία της Ελλάδας
48. Ευαγγελική Βαπτιστική Εκκλησία
49. Ευαγγελική Εκκλησία Γερμανόγλωσσων εν Ελλάδι
50. Ευαγγελική Εκκλησία Γερμανόγλωσσων Θεσ/νίκης
51. Ευαγγελική Εκκλησία Ελληνικού Βιβλικού Συνδέσμου
52. Ευαγγελική Εκκλησία Κορίνθου

53. Ευαγγελική Εκκλησία »Νέα Ζωή«
54. Ευαγγελική Εκκλησία Σύναξη του Θεού
55. Καθολική Εκκλησία
56. Κοπτορθόδοξη Εκκλησία της Αιγύπτου
57. Μελετητές της Βίβλου
58. Νεοαποστολική Εκκλησία της Ελλάδος
59. Οικουμενική Συριακή Ορθόδοξη Εκκλησία «΄γιος Γρηγόριος»
60. Ορθόδοξη Αρμενική Εκκλησία
61. Πανελλήνια Ένωση Ορθόδοξων Αρμενίων Ελλάδος «΄γιος Γρηγόριος»
62. Πεντηκοστιανή Εκκλησία «Ο Θεός Είναι Αγάπη»
63. Πεντηκοστιανή Εκκλησία «Ο Θερισμός»
64. Πεντηκοστιανή Ιεραποστολική Εκκλησία του Χριστού (4η Συντέλεια του Κόσμου)
65. Πρώτη του Χριστού Εκκλησία Επιστημών
66. Ρουμανική Εκκλησία του Θεού Κρήτης
67. Χριστιανική Αποστολική Εκκλησία
68. Χριστιανική Αποστολική Εκκλησία Ρουμάνων Αθηνών
69. Χριστιανική Εκκλησία Αντβεντιστών της Έβδομης Ημέρας
70. Χριστιανική Εκκλησία – Φιλαδέλφεια
71. Χριστιανική Εκκλησία Αθηνών
72. Χριστιανική Εκκλησία Ο Θερισμός
73. Χριστιανική Εκκλησία Πεντηκοστής
74. Χριστιανική Ευαγγελική Εκκλησία Καλλιθέας
75. Χριστιανική Ρουμανική Εκκλησία – Η Ελπίδα
76. Χριστιανικό Κέντρο Αθηνών
77. Χριστιανοί Μάρτυρες του Ιεχωβά

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΕΤΕΡΟΘΡΗΣΚΩΝ

1. Βουδιστές
2. Ινδουιστές
3. Ισραηλίτες
4. Μουσουλμάνοι
5. Μπαχάι

http://www.notarius.gr/encyclical/notarial_acts/2384

* * *

II. Η Ευρώπη σήμερα: Τάσεις και στάσεις απέναντι στη θρησκεία

i. Η θρησκευτική πίστη ως ιδιωτική υπόθεση («Ο καθένας μπορεί να πιστεύει ό,τι θέλει»)

ii. Αθεϊσμός και αντιχριστιανισμός

iii. Σχετικοποίηση, εσωτερισμός, φαινόμενα αρχαιολατρίας

iv. Αντισημιτισμός και ισλαμοφοβία

v. Θρησκευτικός φονταμενταλισμός

i. Η θρησκευτική πίστη ως ιδιωτική υπόθεση («Ο καθένας μπορεί να πιστεύει ό,τι θέλει»)

Πρώτο, το κράτος δεν έχει επίσημη θρησκεία, πρέπει να αντιμετωπίζει όλες τις θρησκείες και τις θρησκευτικές κοινότητες, μεγάλες ή μικρές, πλειοψηφικές ή μειοψηφικές, ισότιμα και να

διασφαλίζει την απόλαυση των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών ανεξάρτητα από το θρησκευτικό τους πιστεύω. Δεύτερο, κάθε θρησκευτική κοινότητα είναι υποχρεωμένη να αναγνωρίζει και να σέβεται την ύπαρξη των άλλων θρησκευτικών κοινοτήτων. Επίσης, όλες οι θρησκευτικές κοινότητες μπορούν ελεύθερα να εκφράζουν και διαδίδουν τις θρησκευτικές αντιλήψεις τους... Τρίτο, η θρησκεία είναι «ιδιωτική» ή προσωπική υπόθεση με την έννοια ότι δεν μπορεί να επιβάλλεται από το κράτος. Έτσι, ο πολίτης είναι ελεύθερος να προσδιορίσει τη θρησκευτική του ταυτότητα και να την αλλάξει κατά βούληση ή και να μην έχει θρησκευτική ταυτότητα.

Θρησκεία, επικοινωνία και δημόσιος χώρος

Ιωάννης Σ. Πέτρου, Καθηγητής Α.Π.Θ. Από την Εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο με θέμα «Χριστιανισμός - Ορθοδοξία και μέσα ενημέρωσης στον σύγχρονο κόσμο», που διοργανώνει η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας (Δ.Σ.Ο.) στη Θεσσαλονίκη (12-15 Μαΐου 2014) http://panagiotisandriopoulos.blogspot.gr/2014/05/blog-post_4723.html

Στις δυτικές κοινωνίες, από τα χρόνια του Διαφωτισμού και εντεύθεν, έγινε εκτενής λόγος για τη θέση της θρησκείας και ιδιαίτερα των εκκλησιών στο δημόσιο βίο. Οι ακρότητες των έντονων παρεμβάσεων της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στο πολιτικό πεδίο, κατά τις οποίες εκδηλώθηκε μια επίμονη απαίτηση συμμετοχής στην κοσμική εξουσία, εμπέδωσαν ένα κοινό αίσθημα ανάγκης περιορισμού της εκκλησιαστικής παρουσίας από τα δημόσια πράγματα. Η θρησκεία θεωρήθηκε πλέον σαν μία εντελώς ιδιωτική υπόθεση, η οποία δεν έχει θέση και λόγο στην κοινωνική ζωή. Σε αυτό συνηγόρησαν και η αποθέωση του ατόμου από την φιλοσοφία, καθώς και η γενικότερη προτεσταντική διδασκαλία.

Νικόλαος Κόιος, Διευθυντής Σύνταξης Πεμπτουσίας, Επίκουρος Καθηγητής ΑΕΑΘ
<https://www.pemptousia.gr/2015/02/ine-i-thriskia-idiotiki-ipothesi/>

...Στις παραδοσιακές κοινωνίες, η δημόσια σφαίρα ήταν διογκωμένη και κάλυπτε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου. Στη νεώτερη κοινωνία, αναπτύσσεται η ιδιωτική σφαίρα προς την οποία μετακινείται η βαθμιαία και η θρησκεία. Αυτό σημαίνει ότι η θρησκεία γίνεται προσωπική και ιδιωτική υπόθεση και παύει να λειτουργεί υποχρεωτικά και κρατικά... «Ιδιωτική υπόθεση» δεν σημαίνει «ατομική υπόθεση», αλλά ελεύθερη αποδοχή κάποιου πράγματος που δεν επιβάλλεται από το κράτος (ή την κοινότητα). Στο θρησκευτικό πεδίο, ο πολίτης είναι ελεύθερος να θρησκεύει ή να μην θρησκεύει, ή να επιλέγει τη θρησκεία που θέλει. Με αυτήν την έννοια, το ιδιωτικό δεν αντιπαρατίθεται στο συλλογικό, διότι οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες μπορούν να πραγματοποιούνται συλλογικά και κατ' επέκταση κοινωνικά. Όταν οι άνθρωποι συναθροίζονται για να λατρεύσουν το Θεό τους λειτουργούν συλλογικά και η θρησκεία έχει πάντα μια κοινωνική διάσταση που μπορεί να εκφραστεί με ποικίλους τρόπους. Εξάλλου, στον ιδιωτικό χώρο ανήκει και η περίφημη κοινωνία πολιτών που μπορεί να δραστηριοποιηθεί προς πάσα κατεύθυνση και με ορατά και επιτυχημένα αποτελέσματα.

Νίκη Παπαγεωργίου, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ
<http://www.ec-patr.org/youth/papageorgiou.htm>

Κάτω από την επίδραση κοσμικών διανοούμενων της πρώιμης φάσης της νεωτερικότητας (λ.χ. ο J. Lock) η θρησκεία θεωρήθηκε πλέον ότι ανήκει αποκλειστικά στον ιδιωτικό χώρο (τον χώρο εκείνο όπου κυριαρχεί η προσωπική επιλογή και τα ατομικά ή συλλογικά πιστεύω), ενώ ο δημόσιος χώρος ταυτιζόταν ακόμη αποκλειστικά με την κρατική εξουσία, όπου εξακολουθούσε σε ορισμένο βαθμό να διακρίνεται από το στοιχείο της επιβολής και του καταναγκασμού. Έπειτα

από συνεχείς αμφιταλαντεύσεις, πισωγυρίσματα αλλά και βήματα προόδου η (γαλλική, ειδικά) νεωτερικότητα διαμόρφωσε τελικά έναν δημόσιο χώρο (την περίφημη laïcité, την ουδετεροθρησκία) ο οποίος στο βαθμό που εγγράφεται στο πλαίσιο διάκρισης ανάμεσα σε ιδιωτικό και δημόσιο, ώφειλε να παραμένει εξάπαντος ουδέτερος απέναντι σε κάθε μορφή θρησκευτικής παράδοσης. Για την laïcité, κατεξοχήν ιερός και άβατος τόπος για κάθε μορφής και προέλευσης θρησκεία θεωρήθηκε το σχολείο, και μάλιστα το δημόσιο σχολείο (κατ' αντιδιαστολή προς το καθολικό ιδιωτικό σχολείο). Η διπλή αυτή διάκριση μεταξύ κρατικής και ιδιωτικής σφαίρας δεν έμελλε ωστόσο να αποτελέσει και το τελικό στάδιο της ... της οργάνωσης του κοινωνικού βίου. Η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη με την κυριαρχία της εικόνας, η ανάδυση της κοινωνίας της πληροφορίας και των πολιτών... θα οδηγήσουν στην ανάγκη προσδιορισμού ενός νέου χώρου που διακρίνεται τόσο απο την κρατική σφαίρα όσο και από την ιδιωτική. Παρά τις περί του αντιθέτου επιδιώξεις η revanche της θρησκείας, η δυναμική επανεμφανισή της, συχνά μάλιστα με βίαιο τρόπο (πρβλ. Ισλάμ) ιδιαίτερα μάλιστα ... στην Ευρώπη και την Αμερική, ανέδειξε την ανεπάρκεια του διπολικού μοντέλου.... Έτσι θα αρχίσει να διαμορφώνεται πλέον ο δημόσιος χώρος, ως ένας χώρος διακριτός τόσο απέναντι στην κρατική εξουσία... όσο και απέναντι στην ιδιωτική σφαίρα .... ως ένας χώρος δηλαδή όπου διακρίνεται για την πολυεπίπεδη... ουδετερότητά του και για την δυνατότητα που δίνεται σε κάθε ιδεολογία, θρησκευτική πίστη κλπ. να συμβάλλει ισότιμα με θεωρήσεις οι οποίες προβάλλουν επιμέρους μοντέλα ερμηνείας του κόσμου, στο βαθμό που κάθε μια από αυτές επιδεικνύει σεβασμό έναντι της ελευθερίας του κάθε διαφορετικού.

Από την ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ Κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ
ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΜΕ ΘΕΜΑ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ" ΘΕΣ)ΝΙΚΗ, 22-
23/1/2013

http://imd.gr/site/articles/top/omilies_xeretismoι_mitropolitou/645

...κορυφαίοι εκπρόσωποι της σύγχρονης πολιτικής σκέψης (λ.χ. Χάμπερμας) όχι μόνο δεν απορρίπτουν την παρουσία της θρησκείας στο δημόσιο χώρο αλλά πολύ περισσότερο τη θεωρούν επιβεβλημένη λόγω του φόβου, μήπως η απόσυρση της θρησκείας στην συχνά σκοτεινή ιδιωτική σφαίρα σημάνει ταυτόχρονα κίνδυνο για την κοινωνική συνοχή αλλά και αποκοπή της κοσμικής κοινωνίας από σημαντικές πηγές δημιουργίας νοήματος και ταυτότητας. Το ζητούμενο επομένως σήμερα είναι οι θρησκείες, και ειδικότερα η Εκκλησία μας, να διαμορφώσουν τον αναγκαίο λόγο και την κατάλληλη πρακτική που θα συμβάλει αποφασιστικά στην εδραίωση και προστασία του δημόσιου χώρου, ως του κατεξοχήν τόπου όπου θα μπορεί να κηρυχθεί η ευαγγελική αλήθεια. Στην προκειμένη περίπτωση η γνωστή ευαγγελική φράση «Αποδότε ουν τα Καίσαρος Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ» (Ματ. 22,21) υποδηλώνει με τον καλύτερο τρόπο την υποχρέωση που έχουν οι χριστιανοί και η Εκκλησία να περιφρουρήσουν όχι μόνο την παρουσία τους στον δημόσιο χώρο αλλά και τον ίδιο τον χώρο αυτό... Η παρουσία της Εκκλησίας στον δημόσιο χώρο προϋποθέτει τον απολύτο σεβασμό στους όρους λειτουργίας του χώρου αυτού (δηλ. στην ιδεολογική, θρησκευτική και αξιολογική ουδετερότητα και αλληλοσεβασμό), και μόνο τότε αυτή η παρουσία νομιμοποιείται, όταν εξάπαντος ενσαρκώνει το σταυρικό ήθος του Ιησού Χριστού, ως λόγος μαρτυρίας για την Καινή Κτίση αλλά και λόγος διαμαρτυρίας απέναντι σε κάθε μορφής κακό, αδικία, εξουσιασμό, αλλοτρίωση και εξαχρείωση της μοναδικότητας του ανθρώπινου προσώπου.

Από την ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ Κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΜΕ ΘΕΜΑ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ" ΘΕΣ)ΝΙΚΗ, 22-23/1/2013

http://imd.gr/site/articles/top/omilies_xeretismoι_mitropolitou/645

...η ενανθρώπιση του ίδιου του Υιού του Θεού στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού αναδεικνύει μια ακόμη θεμελιώδη παράμετρο που καθιστά θεμιτή την παρουσία της χριστιανικής θρησκείας στο δημόσιο χώρο. Ο ίδιος ο Χριστός, ως άνθρωπος δεν απευθύνθηκε στην ιδιωτική σφαίρα της ζωής των ανθρώπων, ούτε σε καμιά περίπτωση αξίωσε να οικειοποιηθεί την συγκαρινή του κρατική εξουσία για να επιβληθεί, αλλά αντίθετα τόλμησε να μαρτυρήσει δημόσια το μήνυμα του Πατέρα του, να κηρύξει το ευαγγέλιό του, ως μια μεταξύ πολλών σωτηριολογική πρόταση στο πλαίσιο του ελληνορωμαϊκού κόσμου, με τέτοια μάλιστα παρρησία ώστε να υποστεί ο ίδιος την μήνιν και την καταδίκη της θρησκευτικής εξουσίας με την αρρωγή του κρατικού βραχίονα. Η ίδια η βιωτή του Ιησού Χριστού προβάλλει επομένως, ως το πλέον κατάλληλο παράδειγμα δημόσιας μαρτυρίας της πίστης με απόλυτο σεβασμό στην διαφορετικότητα και συνύπαρξη των ποικίλων επιμέρους κοσμοθεωρήσεων.

Από την ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ Κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΜΕ ΘΕΜΑ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ" ΘΕΣ)ΝΙΚΗ, 22-23/1/2013
http://imd.gr/site/articles/top/omilies_xeretismoι_mitropolitou/645

Εκατό χρόνια πριν, οι προοδευτικοί υπέρμαχοι της εκκοσμίκευσης πίστευαν ότι η νεωτερικότητα και ο εκσυγχρονισμός θα οδηγούσαν στην περιθωριοποίηση της θρησκείας. Η πίστη θα αποσυρόταν βαθμιαία από τη δημόσια σφαίρα και θα γινόταν αποκλειστικά ιδιωτική υπόθεση. Στον κόσμο του 21ου αιώνα η πρόβλεψη αυτή έχει διαψευστεί θεαματικά. Η οργανωμένη θρησκεία παραμένει μια ισχυρή δύναμη στα περισσότερα μέρη του κόσμου, σε ορισμένα μάλιστα η πολιτική σημασία της έχει αυξηθεί. Στην Ινδία, το Ισραήλ και τις αραβικές χώρες, αλλά και στις Ηνωμένες Πολιτείες -την παραδειγματική, για πολλούς, νεωτερική κοινωνία-, ο πολιτικός ρόλος της θρησκείας είναι παρεμβατικός και καθοριστικός. Ακόμη και στη δυτική Ευρώπη, μια διογκούμενη ισλαμική μειονότητα θέτει υπό αμφισβήτηση τα υπάρχοντα ασαφή όρια μεταξύ πίστης και πολιτικής. Ο κόσμος του διαδικτύου είναι επίσης ο κόσμος του μαχόμενου ισλάμ, της ισραηλινής φονταμενταλιστικής δεξιάς και του ινδουιστικού εθνικισμού. "Τζιχάντ" και "McWorld" πάνε μαζί.

Θρησκεία και Δημοκρατία, David Marquand-Ronald L. Nettle (Επιμέλεια), μετάφραση:
Φώτης Τερζάκης, Αλεξάνδρεια, 2003

ii. Αθεϊσμός και αντιχριστιανισμός

Αθεϊσμός είναι η άρνηση του θεού ως πρώτης αρχής... είναι το αντίθετο κάθε μορφής θρησκείας ή λατρείας του θεού...

Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 3, σελ.254

Αθεϊσμός είναι η άρνηση της ύπαρξης του θεού, η θεμελιωμένη σε επιστημονική θεωρία και ηθική συμπεριφορά, περά από το τυχαίο φαινόμενο άγνοιας της έννοιας του θείου και της έλλειψης θρησκευτικών βιωμάτων.

Ελληνική Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, Οι Θρησκείες, τόμος 21, σελ.19

Με την ευρεία έννοια, αθεϊσμός είναι η απουσία πίστης στην ύπαρξη των θεοτήτων. Σε γενικές γραμμές, ο αθεϊσμός είναι η απόρριψη της πίστης ότι υπάρχουν οποιεσδήποτε θεότητες. Με τη στενή έννοια, ο αθεϊσμός είναι η θέση ότι δεν υπάρχουν θεότητες.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Atheism>

Ο Βαρώνος Χόλμπαχ, όρισε τον αθεϊστή ως εξής: «ο άνθρωπος που καταστρέφει τα όνειρα και τις χιμαιρικές υπάρξεις, αυτές που είναι επικίνδυνες για το ανθρώπινο γένος, ώστε να μπορεί έτσι να ξαναγυρίσει στη φύση, την εμπειρία και το λόγο».

Nick Harding , How to Be a Good Atheist, 2008

.«Η θρησκεία είναι ο στεναγμός της καταπιεσμένης πλάσης, η καρδιά ενός άκαρδου κόσμου, καθώς και το πνεύμα απνευματικών συνθηκών... Είναι το όπιο του λαού».

(Καρλ Μαρξ, Από την κριτική της Εγγελιανής φιλοσοφίας του Δικαίου, 1844).

.«Ο Θεός είναι νεκρός. Εμείς οι χριστιανοί τον σκοτώσαμε... Τι είναι αγαθό; Αυτό που ανυψώνει στον άνθρωπο τη δίψα της δύναμης και τον κάνει ισχυρό στη θέληση για να αποκτήσει δική του δύναμη. Τι είναι κακό; Αυτό που προέρχεται από την αδυναμία. Γι' αυτό οι αδύνατοι και οι δυστυχισμένοι πρέπει να εξαφανίζονται. Αυτό πρέπει να είναι το πρώτο αξίωμα για την αγάπη του ανθρώπου προς τους ομοίους τον. Μονάχα έτσι ανυψώνεται ο άνθρωπος σε υπεράνθρωπο, που έχει προορισμό να εξαφανίσει όλους τους αδύνατους και μάλιστα χωρίς οίκτο και έλεος» .

(Απόσπασμα από τον «Υπεράνθρωπο» του Νίτσε)

«Πάσχισα, Θεέ μου, να σε αρνηθώ
καθώς το πνεύμα μου βυθιζόταν
μέσα στους κόσμους της άρνησης.
Το μεγάλο μηδέν έβλεπα πάντα σαν τέρμα
σε κάθε πορεία μου και την ψυχή μου
κατέθλιβε το άγχος της μάταιης ώρας.
Μα δεν μπορώ, Θεέ μου,
να κλείσω την πόρτα μου
στην άορατη παρουσία σου.
Γιατί είναι τόσα πολλά
που μου μιλάνε για Σένα,
όλα αυτά που συνθέτουν
την αρμονία του σύμπαντος».

(Γιάννη Καμαρινάκη, «Δρόμοι της γης», 1966)

«Εμείς, είπε αυτός, ουσιαστικά δε φοβόμαστε και τόσο πολύ όλους αυτούς τους σοσιαλιστές-αναρχικούς, τους άθεους και τους επαναστάτες. Τους παρακολουθούμε και ξέρουμε το καθετί γι' αυτούς. Όμως ανάμεσα σ' αυτούς υπάρχουν και μερικοί, όχι πολλοί, εξαιρετικά ιδιόρρυθμοι άνθρωποι: Αυτοί πιστεύουν σε Θεό, είναι χριστιανοί και ταυτόχρονα είναι και σοσιαλιστές.

Αυτούς φοβόμαστε περισσότερο, αυτοί είναι τρομεροί! Ο σοσιαλιστής-χριστιανός είναι φοβερότερος απ' τον σοσιαλιστή-άθεο».

Αδελφοί Καραμάζοβ ,εκδόσεις Γκόβοστη , σελ 130, μτφ Άρη Αλεξάνδρου

“Άκουσε, Θεέ μου! Ακόμα δεν Σού έχω μιλήσει. Όμως τώρα επιθυμώ να Σού πω: Τι κάνεις; Μού είπαν ότι δεν υπάρχουν, και σαν... βλάκας το πίστεψα. Χθες βράδυ, από το βάθος του κρατήρα μιάς οβίδας είδα τον ουρανό Σου. Έτσι είδα ότι μου είχαν πεί ψέματα. Εάν είχα διαθέσει τον απαιτούμενο χρόνο για να κοιτάξω όσα έφτιαξες, θα είχα διαπιστώσει ότι αυτοί οι άνθρωποι αρνούνται ν' αντικρύσουν την αλήθεια... Είναι παράξενο ότι μου χρειάστηκε να έλθω σ' αυτό τον καταχθόνιο τόπο για να βρω τον καιρό να δω το πρόσωπό Σου. Σ' αγαπώ τρομερά, να τι θέλω να ξέρης. Σε λίγο θα γίνη μια απείσιμα μάχη. Ποιός ξέρει; Μπορεί να φθάσω στο σπίτι Σου απόψε! Δεν υπήρξαμε σύντροφοι μέχρι τώρα και αναρωτιέμαι, Θεέ μου, αν θα με περιμένεις στην πόρτα. Μπα, να που κλαίω! Εγώ να χύνω δάκρυα; Αχ, να Σε είχα γνωρίσει πιο νωρίς!... Εμπρός, πρέπει να φύγω... Είναι παράξενο, από τη στιγμή κατά την οποία Σε συνάντησα δεν φοβάμαι να πεθάνω... Καλή αντάμωσι... Γειά σου!”».

Αρχιμ. Ιωάννου Κωστώφ, Η Προσευχή – Κομποσχοίνι: Πομπός ασυρμάτου, εκδ. Αγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός, Αθήνα 2012

Ο Βολταίρος θεωρείται ο πατριάρχης των άθεων. Μια μέρα σ' ένα τραπέζι, θέλησε ν' αστειευτεί, όπως κάμνουν πολλοί έξυπνοι, προκειμένου να δείξουν την ψυχική τους κενότητα.

- Πουλώ την θέση μου στην παράδεισο, είπτε, για ένα πεντόφραγκο.

Μερικοί ξεκαρδίστηκαν στα γέλια. Ένας όμως, πιστός χριστιανός δεν χάνει καιρό και σε ύφος σοβαρό δίδει την απάντηση.

- Εδώ, κύριε, πουλάει κανείς κάτι που έχει στην κυριότητά του. αν μπορείτε να μας αποδείξετε ότι κατέχετε κάποια θέση στον παράδεισο, εγώ είμαι πρόθυμος να δώσω όλη μου την περιουσία να την αγοράσω.

Ο Βολταίρος βουβάθηκε!

Δυστυχώς, υπάρχουν πολλοί άνθρωποι, που αστειεύονται για τόσο σοβαρά πράγματα, με τόσο ανοίκειο τρόπο...

"Όταν θέλεις να ξεκουράζεσαι", Α' τόμος, αρχιμ. Θεοφίλου Ζησοπούλου, εκδ. ΟΧΑ "Λυδία"

Σύμφωνα με το Συμβούλιο Καθολικών Επισκοπικών Συνόδων, το αντιχριστιανικό συναίσθημα (Χριστοφοβία ή Χριστιανοφοβία) περιλαμβάνει διακρίσεις και μισαλλοδοξία εναντίον των χριστιανών.

https://en.wikipedia.org/wiki/Anti-Christian_sentiment

Πρόταση ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη χριστιανοφοβία και την προστασία των χριστιανικών λατρευτικών κτηρίων στην Ευρώπη

B8-0229/2016

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,...

A. λαμβάνοντας υπόψη ότι, το 2015, αυξήθηκαν επικίνδυνα οι πράξεις χριστιανοφοβίας και οι καταστροφές χριστιανικών κτηρίων στην Ευρώπη και στον κόσμο·

B. λαμβάνοντας υπόψη ότι, σύμφωνα με ορισμένες μελέτες που διεξήχθησαν σε 30 ευρωπαϊκές χώρες, έχουν αναφερθεί σχεδόν 600 περιστατικά μη ανεκτικότητας ή διακρίσεων εις βάρος των χριστιανών στην Ευρώπη·

Γ. λαμβάνοντας υπόψη ότι, στη Γαλλία, οι πράξεις βανδαλισμού θρησκευτικών χώρων έχουν πολλαπλασιαστεί, καθώς οι χώροι που υπέστησαν καταστροφές αυξήθηκαν από 153 το 2008 σε 494 το 2013, ενώ το 84% εξ αυτών ήταν χριστιανικοί χώροι·

1. ενθαρρύνει την Επιτροπή να θέσει σε εφαρμογή όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της για να καταπολεμηθεί η χριστιανοφοβία και η πρόκληση καταστροφών σε χριστιανικά λατρευτικά κτήρια·

2. ενθαρρύνει την Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τις τοπικές αρχές να εμβαθύνουν τις συνεργασίες και τα φόρουμ ανταλλαγής για την καταπολέμηση των βεβηλώσεων, μεταξύ των ιδίων, αφενός, και των εκπροσώπων των θρησκειών, των δυνάμεων επιβολής του νόμου και των δικαστικών αρχών, αφετέρου.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B8-2016-0229+0+DOC+XML+V0//EL>

«Πλέον ο χριστιανισμός μάχεται για την επιβίωσή του στην ίδια του την κοιτίδα. Πρόκειται για ιστορικές, “γηγενείς” χριστιανικές κοινότητες, πιστές στην αραβική πολιτισμική παράδοση... οι κόπτες και οι μουσουλμάνοι που ασπάζονται τον χριστιανισμό αντιμετωπίζουν σοβαρές παραβιάσεις των πολιτικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Πέφτουν συχνά θύματα αυθαίρετων συλλήψεων και επιθέσεων μισαλλοδοξίας... Αναμφισβήτητα όμως το μεγαλύτερο πρόβλημα αντιμετωπίζει η χριστιανική κοινότητα του Ιράκ, μια από τις παλαιότερες στον κόσμο... Ζοφερή είναι η κατάσταση και στο Ιράν...

<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=376909#ixzz1AWQYLV8s>

iii. Σχετικοποίηση, εσωτερισμός, φαινόμενα αρχαιολατρίας

Σχετικοκρατία ή σχετικισμός ή ρελαβαντισμός είναι φιλοσοφική θεωρία κατά την οποία οι γνώσεις και οι αξίες έχουν σχετική και όχι απόλυτη σημασία και προσδιορίζονται πάντα υποκειμενικά σε σχέση προς ένα σύστημα αναφοράς.

Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, τόμος 56, σελ.215

Επίσης, κατά τον Πρωταγόρα, μέτρο για όλα τα πράγματα είναι ο άνθρωπος, για όσα υπάρχουν ότι υπάρχουν, και για όσα δεν υπάρχουν ότι δεν υπάρχουν· με τον όρο «μέτρο» εννοεί το κριτήριο, με τον όρο «χρήματα» τα πράγματα, ώστε τελικά να υποστηρίξει ότι το κριτήριο για όλα τα πράγματα είναι ο άνθρωπος: για όσα υπάρχουν ότι υπάρχουν, για όσα δεν υπάρχουν ότι δεν υπάρχουν. Κατά συνέπεια δέχεται μόνο ό,τι φαίνεται στον καθένα ατομικά, εισάγοντας έτσι τη σχετικότητα [...]

(Σέξτος ό Έμπειρικός, Πυρρώνεια Ύποτυπώσεις, Ι, 216)

...Και είναι σωστό να κάνεις καλό στους φίλους, αταίριαστο όμως να κάνεις κάτι τέτοιο στους εχθρούς· κι άπρεπο να ξεφεύγεις από τους εχθρούς, καλό όμως να ξεφεύγεις από τους αντιπάλους σου αθλητές στο στάδιο [...] Προχωρώ σε πράγματα που τα θεωρούν αταίριαστα πολιτείες ολόκληρες και λαοί: λ.χ. για τους Λακεδαιμονίους είναι σωστό να γυμνάζονται οι κοπέλες και να κυκλοφορούν ξεμπράτσωτες και χωρίς χιτώνα, ενώ για τους Ίωνες αυτό είναι ντροπή. Και το θεωρούν σωστό [στη Σπάρτη] να μη μαθαίνουν τα παιδιά μουσική και γράμματα, ενώ για τους Ίωνες είναι ντροπή να μην τα γνωρίζουν όλ' αυτά [...]

(Ανώνυμος, Δισσοί λόγοι, «Περὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ», 7-10, 18-20)

«Εάν η λέξη φιλοσοφία εκληφθεί με την αυστηρή της έννοια ως η έρευνα για γνώση, η παλιά παράδοση ότι αυτός και μόνο αυτός (ο Σωκράτης) εισήγαγε τη φιλοσοφία στην ανθρώπινη ζωή έχει δικαιωθεί. Δηλαδή ο Σωκράτης επιδίωξε να αναγάγει την ηθική και την πολιτική σε αντικείμενο μιας επιστημονικής έρευνας η οποία θα έφερνε στο φως καθολικούς νόμους ή αλήθειες, σε αντίθεση με το σκεπτικισμό και τη σχετικοκρατία, που είχαν αναγάγει τα πάντα σε ζητήματα προσωπικής γνώμης και είχαν αφήσει την ανθρώπινη διάνοια στο έλεος εκείνου που μπορούσε να πείθει με την πιο μελιστάλαχτη γλώσσα. Ακόμη κι ένας Πρωταγόρας δεν θα μπορούσε ν' αποφύγει αυτό το χαρακτηριστικό· ένας Γοργίας ή ένας Πώλος υπερηφανεύονταν κιόλας γι' αυτό.»

[W.K.C. Guthrie, Σωκράτης, Μ.Ι.Ε.Τ.: Αθήνα 1991, σ.149]

"Υπάρχει επίσης μια άλλη φτώχεια, η πνευματική φτώχεια της εποχής που αφορά επίσης σε μεγάλο βαθμό τις χώρες που θεωρούνται οι πιο πλούσιες" πρόσθεσε. "Είναι αυτό που ο προκάτοχός μου, ο αγαπητός και σεβαστός Βενέδικτος Ιστ', αποκαλεί δικτατορία του σχετικισμού η οποία δεν αναγνωρίζει τίποτε ως οριστικό, τοποθετεί το εγώ του καθενός και τις επιθυμίες του ως έσχατο μέτρο και απειλεί τη χαρά ανάμεσα στους ανθρώπους".

Πάπας Φραγκίσκος <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=352516>

Εσωτερισμός

Ο Εσωτερισμός αυτοπαρουσιάζεται σαν μια μυστική γνώση, μη κοινοποιήσιμη στους αμήτους. Αποκτάται με διαδοχικές μυσίες... ξεκινάει με βάσεις παγανιστικές συνδεδεμένες με τις ειδωλολατρικές θρησκείες και εντάσσεται στο ευρύτερο σύστημα του Αποκρυφισμού, με πιο ισχυρή επάνω του την επίδραση του θεοσοφικού κινήματος. Κοινός τόπος όλων των Εσωτερικιστικών αμάδων είναι ο θρησκευτικός συγκρητισμός, ο οποίος αρνείται την μοναδική αυθεντία μιας συγκεκριμένης θρησκείας, και καλλιεργεί την πίστη ή ότι όλες οι θρησκείες οδηγούν στην ίδια «Εσώτερη Αλήθεια» ή ότι ο Εσωτερισμός αποτελεί υπέρβαση όλων των θρησκειών. Στη χώρα μας ... εμφανίζεται οπό το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνας. Κατά την ιστορική του διαδρομή δρα με πλήθος ... αμάδων, όπως ο Τεκτονισμός, η Θεοσοφία, η Ανθρωποσοφία, και με εξευρωπαϊσμένες μορφές των ανατολικών θρησκειών και των πρακτικών τους (Γιόγκα, Διαλογισμός, Ρέϊκι, Ρεφλεξολογία, Τάϊ Τσί, ενεργειακές μορφές τύπου Τσί, πολεμικές τέχνες της Ανατολής κ.λ.π.)... Ο Εσωτερισμός είναι ένα πνευματικό κίνημα ανθρωποκεντρικό. Αρνείται τον Θεό ως Πρόσωπο παντοδύναμο, Δημιουργό και Σωτήρα του κόσμου...) Κυρίαρχο δόγμα του Εσωτερισμού είναι άτι Θεός, ουράνια, επίγεια, όλα στον κόσμο είναι ομοούσια... Βασική τεχνική του Εσωτερισμού είναι ο Διαλογισμός... Σημαντικός διάυλος για τη διοχέτευση του Εσωτερισμού της «Νέας Εποχής» στή σύγχρονη κοινωνία είναι και ο Νεοπαγανισμός... στον οποίο επιβιώνει δυναμικά ο Πνευματισμός, η ειδωλολατρία και κυρίως η μαγεία, όπως περιγράφεται στα βιβλία του Ερμητικού Corpus... Ο Εσωτερισμός, επίσης, αποτελεί υπόβαθρο της ψυχαναλυτικής σχολής του Κάρλ Γιούνγκ, ο οποίος, ενώ δεν απορρίπτει ποτέ ριζικά και απερίφραστα τον Χριστιανισμό, και μάλιστα ενίοτε τον υπερασπίζεται ως ζωτική παράδοση του δυτικού κόσμου έναντι των ποικίλων ανατολικών δοξασιών και παραδόσεων, ουσιαστικά πρόσκειται στον πνευματισμό...

http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/heresies/diask_porismata_ith.html

Μια ... μεγάλη οικογένεια νέων οργανώσεων συνδέεται οργανικά με το υπόγειο, αλλά ορμητικό, ρεύμα του νεώτερου Εσωτερισμού, που αναβίωσε στην Ευρώπη από το 18ο αιώνα και εξής. Στο υπέδαφός του ριζώνουν αντιλήψεις και πρακτικές όπως η μαγεία, η μαντεία, η αστρολογία, ο

πνευματισμός, ο αποκρυφισμός και η θεοσοφία, Ο ευρύτατα διαδεδομένος στη σχετική βιβλιογραφία όρος Νέα Εποχή (New Age) χρησιμοποιείται για να στεγάσει όλη την τεράστια γκάμα των σύγχρονων εκδοχών και ερμηνειών της παράδοσης αυτής, που, ως γνωστόν, έχει μακρά προϊστορία στον Ευρωπαϊκό χώρο... τα ισχυρά ρεύματα αναβίωσης του παγανισμού, του μυστικισμού και του αποκρυφισμού που κυλούσαν υπογείως ήδη από τον 19ο ή κι παλαιότερα (κληροδότημα της ερμητικής παράδοσης που εξέθρεψε τον δυτικό εσωτερισμό καθ' όλη τη διάρκεια του μεσαίωνα και της αναγέννησης), βγήκαν τώρα ορμητικά στην επιφάνεια και τροφοδότησαν με πλήθος θρησκευτικών συστατικών το υπό διαμόρφωση θρησκευτικό υπόστρωμα. Ιδρύθηκαν εκατοντάδες Νέα Θρησκευτικά Κινήματα, αναρίθμητα σεμινάρια άρχισαν να λειτουργούν, κέντρα προώθησης των νέων ιδεών εγκαινιάστηκαν, κοινόβια και ashrams έκαναν την εμφάνισή τους ως αποτέλεσμα της έκρηξης αυτής. Μα πάνω απ' όλα αναπτύχθηκε μια νέα θρησκευτική κουλτούρα και ιδεολογία που άλλαξε τον τρόπο με τον οποίο ο δυτικός άνθρωπος προσεγγίζει την Ιερότητα.

Δημήτρης Μπεκριδάκης, Νέα Θρησκευτικά Κινήματα και νέα πνευματικότητα: προς αλλαγή θρησκευτικού «παραδείγματος»; Εισαγωγικό σχεδιάσμα με αναφορές στην Ελληνική πραγματικότητα http://e-theologia.blogspot.gr/2011/03/blog-post_17.html

Φαινόμενα αρχαιολατρίας

Το φαινόμενο της νεοειδωλολατρίας στη χώρα μας έχει μια ιδιαίτερη μορφή. Οι Έλληνες νεοπαγανιστές ή δωδεκαθεϊστές ή «εθνικοί» ή «αρχαιολάτρες» όπως αυτοαποκαλούνται, αγωνίζονται να συνδυάσουν εντέχνως τα ποικίλα θρησκευτικά τους μορφώματα, με το αρχαίο - ελληνικό κλέος και πολιτισμό. Φτάνουν στο σημείο να μονοπωλούν και να οικειοποιούνται τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό και να επιχειρούν να αποξενώσουν από αυτόν το σύνολο του Ελληνικού λαού, που δεν ασπάζεται τα θρησκευτικά τους «πιστεύω». Ακόμα και την ιδιότητα του Έλληνα θέλουν να αποστερήσουν από τους μη παγανιστές! Σύμφωνα με επίσημες ανακοινώσεις τους «γνήσιοι Έλληνες είναι μόνον όσοι ασπάζονται την πατρώα θρησκεία», δηλαδή την αρχαία ειδωλολατρική θρησκεία!

<http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/ancient/eidola.html>

...η εν Ελλάδι νέα αρχαιολατρία ούτε παράδοση ούτε πρωτότυπη είναι. Κατ' αρχάς διεκδικεί τη συνέχεια της νεοελληνικής ελληνοκεντρικής παράδοσης (Π.Γιαννόπουλος, Α.Σικελιανός κ.ά.), ενώ παράλληλα αποτελεί την ελληνική εκδοχή συγχρόνων διεθνών τάσεων, όπως είναι, για παράδειγμα, η διεθνής νεοπαγανιστική κίνηση «επιστροφής» στις παλαιές εθνικές θρησκευτικές παραδόσεις (των Κελτών, των βορειοευρωπαϊκών λαών, των Ινδιάνων κλπ)...

Βασίλης Ξυδιάς, Οι «Έλληνες» ξανάρχονται στο Περιοδικό «Σύναξη», τ. 69, Ιαν.-Μάρτ. 1999, σ. 5-22

Οι Δρυίδες του 21ου αιώνα τίμησαν το θερινό ηλιοστάσιο

Πάνω από 25 χιλιάδες άνθρωποι επισκέφτηκαν τις προϊστορικές πέτρινες στήλες της Βρετανίας για να τιμήσουν το θερινό ηλιοστάσιο... Οι δρυίδες, που αποτελούν ένα παγανιστικό θρησκευτικό τάγμα που έλκει τις ρίζες του από την Κελτική Βρετανία, πιστεύουν ότι το Στόουνχετζ είναι το επίκεντρο του πνευματισμού εδώ και 2.000 χρόνια...

<http://www.antenna.gr/news/World/article/412008/oi-dryides-toy-21oy-aiona-timisan-to-therino-iliostasio>

Η παλινόρθωση του Θορ, του Οντίν και της Φρέγια
Χίλια χρόνια μετά τον εκχριστιανισμό της Σκανδιναβίας ο νεοπαγανισμός ανθεί
Ισλανδοί νεοπαγανιστές θα μπορούν σύντομα να λατρεύουν δημοσίως τον αρχαίο θεό Θορ, τον
θεό Οντιν και τη θεά Φρέγια, στον πρώτο σύγχρονο ναό που θα είναι αφιερωμένος στο Πάνθεον
των Βίκινγκς. Μια μοντέρνα εκδοχή της ειδωλολατρίας έχει κερδίσει δημοτικότητα σε αυτή τη
μικρή νησιωτική χώρα του Βορρά, 1.000 χρόνια μετά τον εκχριστιανισμό της Σκανδιναβίας.
<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=676935>

iv. Αντισημιτισμός και ισλαμοφοβία

...ο πρώτος αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Φρανς Τίμερμανς, δήλωσε τα εξής: «Η
ευρωπαϊκή κοινωνία διέρχεται μια περίοδο αναστάτωσης και κρίσης που θέτει σε κίνδυνο τις
ίδιες τις αξίες πάνω στις οποίες έχει θεμελιωθεί η Ένωσή μας. Τα αποτρόπαια γεγονότα στο
Παρίσι και την Κοπεγχάγη στις αρχές της φετινής χρονιάς κατέστησαν σαφή την ανάγκη για
επείγουσα δράση. Σε τέτοιους καιρούς κρίσης, τίθεται σε δοκιμασία η ικανότητα της κοινωνίας
μας για ανεκτικότητα και κοινωνική ένταξη. Ο αντισημιτισμός και η ισλαμοφοβία, μολοντί
διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από άποψη ιστορίας, προέλευσης και αντικτύπου, αποτελούν και τα
δύο εκδηλώσεις αυτού του φαινομένου. Η συλλογική μας ευθύνη να συμβιώνουμε με
ανεκτικότητα και σεβασμό είναι ιδιαίτερα σημαντική σε μια χρονική στιγμή κατά την οποία
έχουμε ηθική υποχρέωση να προσφέρουμε καταφύγιο σε ανθρώπους διαφορετικών θρησκειών
και πολιτισμών, που φτάνουν στις ακτές μας. Η διαφορετικότητα δεν πρέπει ποτέ να θεωρείται
απειλή. Ευθύνη όλων μας είναι να δημιουργήσουμε και να καλλιεργήσουμε μια κοινωνία χωρίς
αποκλεισμούς.»

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5737_el.htm

Αντισλαμισμός: ο νέος αντισημιτισμός;

Βίαιες επιθέσεις κατά μουσουλμάνων, υβριστικά συνθήματα σε τοίχους και προκλητικές πράξεις
ενάντιον τζαμιών. Τα αντισλαμικά κρούσματα αυξάνονται στη Γερμανία προκαλώντας
ανησυχία... Ο Έλμαρ Μπρέλερ, ψυχολόγος-ερευνητής στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας, εκτιμά
επίσης ότι ο αντισλαμισμός βρίσκεται σε άνοδο στη Γερμανία έχοντας προκαταβάλει αρνητικά
μεγάλα τμήματα της γερμανικής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης και της μεσαίας τάξης.
Ωστόσο για τον ίδιο, ο αντισλαμισμός «δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ο νέος αντισημιτισμός,
μιας και κάτι τέτοιο φαίνεται πολύ μακρινό».

<http://www.dw.com/el/%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%B9%CF%83%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BF-%CE%BD%CE%AD%CE%BF%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/a-17822513>

Η ισλαμοφοβία προελαύνει

Πώς η επίθεση στο Charlie Hebdo αναζωογόνησε το κίνημα Pegida στην Γερμανία ...Ένας από τους
λόγους που η ισλαμοφοβία μπορεί να παρουσιάσει τέτοια έλξη είναι ότι δεν είναι ταμπού, σε
αντίθεση με τον αντισημιτισμό ο οποίος έχει πολλά κοινά με την ισλαμοφοβία. Μόλις μια μέρα
μετά την επίθεση στο Παρίσι, η μεγαλύτερη συντηρητική εφημερίδα τής Γερμανίας, Die Welt,
δημοσίευσε ένα ολοσέλιδο δοκίμιο του Ayaan Hirsi Ali, ενός γεννημένου στην Σομαλία πρώην
Ολλανδού πολιτικού και δεινού επικριτή του Ισλάμ, ο οποίος υποστήριξε ότι το Ισλάμ είναι
εγγενώς βίαιο....

<http://www.foreignaffairs.gr/articles/70145/paul-hockenos/i-islamofobia-proelaynei?page=show>

«Η Θεία Κωμωδία είναι ένα έργο ομοφοβικό, αντισημιτικό και ισλαμοφοβικό»

...Η οργάνωση "Gherush92", που αναπτύσσει προγράμματα εκπαίδευσης στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της καταπολέμησης των φυλετικών ή άλλων διακρίσεων ζητά να αφαιρεθεί η «Θεία Κωμωδία», ένα από τα πλέον εμβληματικά έργα της παγκόσμιας γραμματείας, μια πρόταση που όπως ήταν αναμενόμενο προκάλεσε πολλές αντιδράσεις στην Ιταλία, όπου η «Θεία Κωμωδία» αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της σχολικής ύλης. Η οργάνωση, ωστόσο, επιμένει ότι το έργο του Δάντη βρίθκει αντισημιτικών, ισλαμοφοβικών και ομοφοβικών στοιχείων...

<http://www.iefimerida.gr/news/41062/%C2%AB%CE%B7-%CE%B8%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CF%89%CE%BC%CF%89%CE%B4%CE%AF%CE%B1-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%BF-%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%86%CE%BF%CE%B2%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B9%CF%83%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%86%CE%BF%CE%B2%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82%BB>

iv. Θρησκευτικός φονταμενταλισμός

Με τον όρο φονταμενταλισμός (θεμελιωτισμός) εκφράζονται οι τάσεις εμμονής ή επιστροφής σε άκρως συντηρητικά θρησκευτικά βιώματα του παρελθόντος, τα οποία λειτουργούν ως μέσο αντίστασης σε κάθε ενδεχόμενη αλλαγή ή θρησκευτική μεταρρύθμιση. Ο όρος αυτός, χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά την περίοδο μεταξύ των τελών του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ού από τους υποστηρικτές του, με σκοπό να περιγράψει ένα συγκεκριμένο ρεύμα θρησκευτικών απόψεων στο πλαίσιο της σύγκρουσης που είχε ξεσπάσει στις τάξεις της αμερικανικής προτεστάντικης κοινότητας μεταξύ φονταμενταλιστών και νεωτεριστών.

Βασικά χαρακτηριστικά του φονταμενταλισμού είναι η επιστροφή και η τυπολατρική εμμονή στην παράδοση, η δυναμική απαίτηση για κάθαρση και αποκατάσταση καθώς και η πεποίθηση ότι αποτελεί ένα είδος κριτή, χαρακτηριστικά τα οποία οδηγούν τους υποστηρικτές του φονταμενταλισμού στην υιοθέτηση, αρκετά συχνά, βίαιων αντιδράσεων και συμπεριφορών. Διαθέτει κοινωνικά χαρακτηριστικά και αφορά κυρίως τον Χριστιανισμό (από όπου και προέρχεται ως όρος), το Ισλάμ και τον Ιουδαϊσμό

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A6%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

Ο φανατισμός ως διαστροφικό ψυχικό φαινόμενο, απειλεί την ψυχή του καθενός... Ριζώνει στο άγχος και στην αλαζονεία. Ο φανατικός έχει συχνά την ψύχωση της συνωμοσίας! Μάλιστα, μια μορφή απελπισμένης αλαζονείας μπορεί να οδηγήσει τον καθένα να πεισθεί ότι είναι ο μόνος που μένει στην αλήθεια, μιαν αλήθεια την οποία απολυτοποιεί, και την οποία κατέχει. Οποιοσδήποτε δεν συμφωνεί μαζί του είναι όργανο δαιμονικών δυνάμεων. Ο φανατικός είναι συχνά ένα ον αβέβαιο, ανήσυχο, αποδιοργανωμένο που ισορροπεί χάρη σε μια αιμομικτική προσκόλληση στη αλήθεια του.... Ορισμένες λέξεις που αγνοεί την πραγματική τους αξία τον κάνουν μανιακό

Olivier Clement, Η αλήθεια ελευθερώσει υμάς, εκδ. Ακρίτας, σελ. 248

... Ο «φονταμενταλισμός» σχετίζεται με έναν τύπο θρησκευτικότητας ιδιαίτερα πολιτικοποιημένο, χαρακτηρίζεται από μισαλλοδοξία και επιθετικότητα σε όσους δεν συμμερίζονται τα πιστεύω του

και είναι έτοιμος να επιβάλει την θέλησή του δια της ισχύος, ενώ είναι κυρίως στραμμένος στο παρελθόν και αντιμετωπίζει με εχθρότητα κάθε νεωτερισμό. Είναι εμφανές ότι από την δεκαετία του 1970 και μετά διαπέρασε και τις τρεις κοσμοϊστορικές θρησκείες. Ο χριστιανικός φονταμενταλισμός, για παράδειγμα, συνδέθηκε με την Νέα Δεξιά, πολέμησε φαινόμενα «ηθικής» κατάπτωσης και υιοθέτησε ρατσιστικούς και σεξιστικούς τρόπους δράσης... Είναι εμφανές λοιπόν ότι ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός δεν είναι ένα ειδικά ισλαμικό ή αραβικό φαινόμενο αλλά μια ευρύτερη τάση να αρθρωθούν εκ νέου σήμερα προβλήματα εθνικά, πολιτισμικά και κοινωνικά. ...Ο φονταμενταλισμός είναι ένας καθυστερημένος εθνικισμός: η μονοθεϊστική πίστη επανεπιστρατεύεται ως ρητορικό όπλο ... και είναι ελάχιστα θρησκεία με την παραδοσιακή έννοια του όρου...

Φώτης Τερζάκης, Ανορθολογισμός, φονταμενταλισμός και θρησκευτική αναβίωση. Τα χρώματα της σκακιάρας, 2013

Ο φονταμενταλισμός είναι γνήσιο παιδί του ολοκληρωτισμού και νόθο τέκνο του ατομικισμού. Κάθε μορφή βίας στο όνομα της αλήθειας (θρησκευτικής, εθνικής, ιδεολογικής) επονομάζεται φονταμενταλισμός και αποτελεί συνώνυμο του φανατισμού είτε εκδηλώνεται ως μαζική δολοφονία όπως στο πρόσφατο αποτρόπαιο συμβάν της Νορβηγίας είτε ως «ιερός πόλεμος» της ισλαμικής τρομοκρατίας, των χριστιανικών σταυροφοριών και του επονεϊδιστού αντισημιτισμού.

Μπέγγος Μάριος, Ο φονταμενταλισμός του ατομικισμού,

<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=413429>

«Ο φανατισμός, ως ιερότητα που έχει εκτραπεί, είναι το σύμπτωμα ενός κόσμου στον οποίο δεν υπάρχει ο Άλλος, στον οποίο όλοι οφείλουν να υποταγούν στην ίδια θεωρία, στην ίδια κατήχηση. Για τον φανατικό το να υιοθετήσει την τακτική της επιχειρηματολογίας θα σήμαινε ήδη ότι αναγνωρίζει τον πλουραλιστικό χαρακτήρα των κανόνων και επομένως την εγκυρότητα διαφορετικών απόψεων. Η κατοχή της απόλυτης αλήθειας νομιμοποιεί τη δολοφονία και τα λουτρά αίματος... Ο φανατισμός μας αφοπλίζει δύο φορές: με το φόβο και με τη μετάδοση της οργής του... Η απόρριψη του βίαιου σκοταδισμού είναι μια διαρκής νίκη πάνω στους ίδιους τους εαυτούς μας, πάνω στη δειλία μας καθώς και πάνω στη δυνητική αγριότητά μας. Οι φανατικοί μάς στήνουν μια διπλή θανάσιμη παγίδα: να υποκύψουμε ή να γίνουμε όμοιοι με εκείνους. «Όταν πολεμάς ένα τέρας, πρόσεχε να μη γίνεις και συ ο ίδιος τέρας» (Νίτσε).». Θανάσης Γιαλκέτσης, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 06/07/2008

<http://spoudasterion.pblogs.gr/tags/paskal-mprikner-gr.html>

«Θεωρώ τον θρησκευτικό φανατισμό ως παρέκκλιση του γνήσιου θρησκευτικού βιώματος. Ο φανατισμός αυτός, που συχνά εξελίσσεται σε μισαλλοδοξία, αναπτύσσεται είτε από σπέρματα θρησκευτικού τύπου είτε από μη θρησκευτικές ρίζες, όπως από παράγοντες πολιτικούς, εθνικιστικούς, που ζητούν να χρησιμοποιήσουν τη θρησκεία για άλλες επιδιώξεις...»

Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος

«Ενθαρρύνουμε όλες τις πλευρές ανεξάρτητα από θρησκευτικές πεποιθήσεις να συνεχίσουν να εργάζονται για την καταλλαγή και τη δίκαιη αναγνώριση των δικαιωμάτων των λαών. Είμαστε πεπεισμένοι ότι δεν είναι τα όπλα αλλά ο διάλογος, η συγχώρηση και η καταλλαγή, τα μόνα δυνατά μέσα για την επίτευξη της ειρήνης»

κοινή δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη
Βαρθολομαίου στα Ιεροσόλυμα

Καταδικάζει ο Αρχιεπίσκοπος κ. Ιερώνυμος κάθε εκδήλωση βίας στο όνομα της οποιασδήποτε θρησκείας.

Στο απαράγραπτο δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης της θρησκευτικότητας αναφέρθηκε ο Αρχιεπίσκοπος κ. Ιερώνυμος ...«Αποτελεί αυτονόητο και απαράγραπτο δικαίωμα κάθε ανθρώπου να απευθύνεται ελεύθερα στο Θεό του. Να Τον τιμά και να Τον λατρεύει σε χώρους που Του πρέπουν, χωρίς προσκόμματα», υπογράμμισε ο Αρχιεπίσκοπος. Πρόσθεσε ότι «το ευρύτερο δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας είναι δικαίωμα θεμελιώδες σε κάθε ευνομούμενη και δημοκρατική Πολιτεία, όπως η ελληνική, και πρέπει να χαίρει πάντα αναγνώρισης και απόλυτου σεβασμού, όπως άλλωστε και το Σύνταγμά μας σαφώς επιτάσσει». «Ομως», συνέχισε ο Αρχιεπίσκοπος κ. Ιερώνυμος, «κάθε εκδήλωση βίας στο όνομα της οποιασδήποτε θρησκείας, απ' όπου κι αν προέρχεται, είναι απόλυτα καταδικαστέα, γιατί πρωτίστως προσβάλλει βαθύτατα τον ίδιο τον πυρήνα της θρησκείας. Και μετατρέπει πιστούς ανθρώπους σε αθύρματα πάσης φύσεως φονταμενταλιστών και καιροσκοπών, που ουδόλως σέβονται την ελευθερία του προσώπου. Η ειρηνική συνύπαρξη ανθρώπων με διαφορετικά πιστεύω, στο πλαίσιο πάντα των νόμων της Πολιτείας, αποτελεί άλλωστε βασική προϋπόθεση της κοινωνικής συνοχής και εκφράζει απόλυτα τη μακραίωνη πολιτιστική και πνευματική μας παράδοση», πρόσθεσε.

<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=270252>

* * *

III. Ο σεβασμός του άλλου στον Χριστιανισμό

i. «Η τελεία αγάπη έξω βάλει τον φόβον» (Α΄ Ιω 4, 18)

ii. Ο διάλογος του Χριστού με τη Σαμαρείτισσα (Ιω 4, 1-42)

iii. Ο σεβασμός και ο διάλογος με τον «άλλον» στον πυρήνα της χριστιανικής διδασκαλίας (Ιουστίνου, Απολογία Β΄ και Φωτίου Ερωταποκρίσεις)

i. «Η τελεία αγάπη έξω βάλει τον φόβον» (Α΄ Ιω 4, 18)

Όποιος αγαπάει δεν φοβάται. Η τέλεια αγάπη διώχνει το φόβο. Γιατί ο φόβος σχετίζεται με την τιμωρία κι όποιος φοβάται την τιμωρία, δείχνει πως δεν έχει φτάσει στην τέλεια αγάπη.

Α΄ Ιω 4, 18

ii. Ο διάλογος του Χριστού με τη Σαμαρείτισσα

Όταν λοιπόν έμαθε ο Κύριος ότι οι Φαρισαίοι πληροφορήθηκαν πως ο Ιησούς αποκτά περισσότερους οπαδούς από τον Ιωάννη και τους βαφτίζει –αν και ο ίδιος ο Ιησούς δε βάφτιζε αλλά οι μαθητές του– άφησε την Ιουδαία κι έφυγε πάλι για τη Γαλιλαία. Έπρεπε όμως να περάσει από τη Σαμάρεια. Έφτασε έτσι σε μια πόλη της Σαμάρειας που λεγόταν Συχάρ, κοντά στο χωράφι που είχε δώσει ο Ιακώβ στο γιο του τον Ιωσήφ. Εκεί βρισκόταν το πηγάδι του Ιακώβ. Ο Ιησούς, κουρασμένος από την πεζοπορία, κάθισε κοντά στο πηγάδι· ήταν γύρω στο μεσημέρι. Οι μαθητές του είχαν πάει στην πόλη ν' αγοράσουν τρόφιμα. Έρχεται τότε μια γυναίκα από τη Σαμάρεια να βγάλει νερό. Ο Ιησούς της λέει: «Δώσ' μου να πιω». Η γυναίκα τού απάντησε: «Εσύ είσαι Ιουδαίος κι εγώ Σαμαρείτισσα. Πώς μπορείς να ζητάς να σου δώσω νερό να πιεις;» – οι Ιουδαίοι αποφεύγουν κάθε επικοινωνία με τους Σαμαρείτες. Ο Ιησούς της απάντησε: «Αν ήξερες τη δωρεά του Θεού και ποιος είναι αυτός που σου λέει “δώσ' μου να πιω”, τότε εσύ θα του ζητούσες τη δωρεά του Θεού, κι εκείνος θα σου έδινε ζωντανό νερό». Του λέει η γυναίκα: «Κύριε, εσύ δεν έχεις ούτε καν κουβά, και το πηγάδι είναι βαθύ· από πού, λοιπόν, το 'χεις το τρεχούμενο νερό; Αυτό το πηγάδι μάς το χάρισε ο προπάτοράς μας ο Ιακώβ· ήπια απ' αυτό ο ίδιος και οι γιοι του και

τα ζωντανά του. Μήπως εσύ είσαι ανώτερος απ' αυτόν;» Ο Ιησούς της απάντησε: «Όποιος πίνει απ' αυτό το νερό θα διψάσει πάλι· όποιος όμως πει από το νερό που θα του δώσω εγώ δε θα διψάσει ποτέ, αλλά το νερό που θα του δώσω θα γίνει μέσα του μια πηγή που θ' αναβλύζει νερό ζωής αιώνιας». Του λέει η γυναίκα: «Κύριε, δώσ' μου αυτό το νερό για να μη διψάω, κι ούτε να έρχομαι ως εδώ για να το παίρνω». Τότε ο Ιησούς της είπε: «Πήγαινε να φωνάξεις τον άντρα σου κι έλα εδώ». «Δεν έχω άντρα», απάντησε η γυναίκα. Ο Ιησούς της λέει: «Σωστά είπες, “δεν έχω άντρα”· γιατί πέντε άντρες πήρες κι αυτός που μαζί του τώρα ζεις δεν είναι άντρας σου· αυτό που είπες είναι αλήθεια». Του λέει η γυναίκα: «Κύριε, βλέπω ότι εσύ είσαι προφήτης· οι προπάτορές μας λάτρεψαν το Θεό σ' αυτό το βουνό· εσείς όμως λέτε ότι στα Ιεροσόλυμα βρίσκεται ο τόπος όπου πρέπει κανείς να τον λατρεύει». «Πίστεψέ με, γυναίκα», της λέει τότε ο Ιησούς, «είναι κοντά ο καιρός που δε θα λατρεύετε τον Πατέρα ούτε σ' αυτό το βουνό ούτε στα Ιεροσόλυμα. Εσείς οι Σαμαρείτες λατρεύετε αυτό που δεν ξέρετε· εμείς όμως λατρεύουμε αυτό που ξέρουμε, γιατί η σωτηρία έρχεται στον κόσμο από τους Ιουδαίους. Είναι όμως κοντά ο καιρός, ήρθε κιόλας, που οι πραγματικοί λατρευτές θα λατρέψουν τον Πατέρα με τη δύναμη του Πνεύματος, που αποκαλύπτει την αλήθεια· γιατί έτσι τους θέλει ο Πατέρας αυτούς που τον λατρεύουν. Ο Θεός είναι πνεύμα. Κι αυτοί που τον λατρεύουν πρέπει να τον λατρεύουν με τη δύναμη του Πνεύματος, που φανερώνει την αλήθεια». Του λέει τότε η γυναίκα: «Ξέρω ότι θα έρθει ο Μεσσίας, δηλαδή ο Χριστός· όταν έρθει εκείνος, θα μας τα εξηγήσει όλα». «Εγώ είμαι», της λέει ο Ιησούς, «εγώ, που σου μιλάω αυτή τη στιγμή». Εκείνη τη στιγμή ήρθαν οι μαθητές του κι απορούσαν που συνομιλούσε με γυναίκα. Βέβαια, κανείς δεν είπε «τι συζητάς;» ή «γιατί μιλάς μαζί της;» Τότε η γυναίκα άφησε τη στάμνα της, πήγε στην πόλη κι άρχισε να λέει στον κόσμο: «Ελάτε να δείτε έναν άνθρωπο που μου είπε όλα όσα έχω κάνει στη ζωή μου· μήπως αυτός είναι ο Μεσσίας;» Βγήκαν, λοιπόν, από την πόλη κι έρχονταν σ' αυτόν. Στο μεταξύ οι μαθητές τον παρακαλούσαν και έλεγαν: «Διδάσκαλε, φάε κάτι». Αυτός όμως τους είπε: «Εγώ έχω να φάω τροφή που εσείς δεν την ξέρετε». Κι οι μαθητές έλεγαν μεταξύ τους: «Μήπως του 'φερε κανείς να φάει;» Αλλά ο Ιησούς τους είπε: «Δικιά μου τροφή είναι να εκτελώ το θέλημα εκείνου που με έστειλε, και να φέρω σε πέρας το έργο του. Εσείς συνηθίζετε να λέτε “τέσσερις μήνες ακόμη, κι έφτασε ο θερισμός”. Εγώ σας λέω: σηκώστε τα μάτια σας και κοιτάξτε τα χωράφια. Ασπροκοπούν από τα στάχυα τα ώριμα, έτοιμα κιόλας για το θερισμό. Ο θεριστής αμείβεται για τη δουλειά του και συνάζει καρπό για την αιώνια ζωή, έτσι ώστε μαζί να χαίρονται κι αυτός που σπέρνει κι αυτός που θερίζει. Γιατί εδώ αληθεύει η παροιμία “άλλος είναι που σπέρνει κι άλλος που θερίζει”. Εγώ σας έστειλα να θερίσετε καρπό που γι' αυτόν εσείς δεν κοπιάσατε· άλλοι μόχθησαν, κι εσείς μπήκατε εκεί να θερίσετε το δικό τους κόπο». Πολλοί από τους Σαμαρείτες εκείνης της πόλης πίστεψαν σ' αυτόν, εξαιτίας της μαρτυρίας της γυναίκας που έλεγε: «Μου είπε όλα όσα έχω κάνει». Όταν λοιπόν οι Σαμαρείτες ήρθαν κοντά του, τον παρακαλούσαν να μείνει μαζί τους· κι έμεινε εκεί δύο μέρες. Έτσι, πίστεψαν πολύ περισσότεροι ακούγοντας τα λόγια του κι έλεγαν στη γυναίκα: «Η πίστη μας δε στηρίζεται πια στα δικά σου λόγια· γιατί εμείς οι ίδιοι τον έχουμε τώρα ακούσει και ξέρουμε πως πραγματικά αυτός είναι ο σωτήρας του κόσμου, ο Χριστός».

Ιω 4, 1-42

iii. Ο σεβασμός και ο διάλογος με τον «άλλον» στον πυρήνα της χριστιανικής διδασκαλίας (Ιουστίνου, Απολογία Β' και Φωτίου Ερωταποκρίσεις)

* * *

IV. Ο σεβασμός του άλλου στις θρησκείες του κόσμου

i. Ισλάμ: Το Κοράνιο προτρέπει σεβασμό προς τους λαούς της Βίβλου και το ανθρώπινο πρόσωπο

ii. Ινδουισμός και Βουδισμός: Ανοχή απέναντι στις ποικίλες θρησκευτικές εκφράσεις

i. Ισλάμ: Το Κοράνιο προτρέπει σεβασμό προς τους λαούς της Βίβλου και το ανθρώπινο πρόσωπο

Όσοι όμως πίστεψαν, οι οπαδοί της εβραϊκής θρησκείας, οι χριστιανοί και οι Σαβαιοί (αρχαίος αραβικός λαός), όλοι όσοι πίστεψαν στον Θεό και στην ημέρα της Κρίσεως και πράττουν το καλό, θα ανταμειφθούν από τον Κύριό τους • κανέναν φόβο δεν θα έχουν και δεν θα πενήθουν.

Κεφ.2, 62

Η θρησκεία δεν επιβάλλεται. Ο ίσιος δρόμος ξεχωρίζει αρκετά από τον δρόμο της πλάνης. Όποιος δεν πιστεύει στον Ταγούτ (θεός της αραβικής ειδωλολατρίας) αλλά μόνο στον Θεό, παίρνει στα χέρια του γερό σπαθί που ποτέ δεν θα σπάσει. Ο Κύριος και Θεός μας ακούει και γνωρίζει τα πάντα.

Κεφ.2, 256

Πες τους, Μωάμεθ : «Οπαδοί των Γραφών, ελάτε να ακούσετε μία μόνο λέξη• ας παραμερίσουμε τις μεταξύ μας διαφορές, ας πιστεύουμε μόνο στον Θεό κα ας μην εξομοιώνουμε τους άλλους με Εκείνον και ας μην ψάχνουμε ο καθένας μας άλλον κύριο δίπλα στον Θεό». Αν αρνηθούν, πες τους : «Εσείς είστε μάρτυρες πως είμαστε ομολογητές της πίστης του Θεού».

Κεφ.3, 64

Όλοι οι οπαδοί των Γραφών δεν είναι ίδιοι μεταξύ τους. Κάποιοι από αυτούς έχουν αγνή καρδιά και περνούν ολόκληρες νύχτες διηγούμενοι τα θαύματα του Κυρίου και λατρεύοντάς Τον. Πιστεύουν στον Θεό και στην Έσχατη Μέρα • υποδεικνύουν το καλό και αποτρέπουν το κακό • συναγωνίζονται ο ένας τον άλλον ποιος θα κάνει το καλό, και είναι ενάρετοι.

Κεφ.3,113-114

Σου στείλαμε το Βιβλίο της αλήθειας (το Κοράνιο), το οποίο επικυρώνει τις Γραφές που ήρθαν πριν από αυτό, διατηρώντας την καθαρότητά τους. Δίκαζέ τους όλους σύμφωνα με τις εντολές του Θεού και να ακολουθείς τις αποφάσεις Του, χωρίς να απομακρύνεσαι καθόλου από όσα σου παραγγέλθηκαν. Δώσαμε στον καθένα σας νόμους και κανόνες για την καθοδήγησή σας. Αν ήθελε ο Κύριος, θα σας έκανε ένα ενιαίο έθνος. Θέλησε όμως να δοκιμάσει την πίστη σας ως προς την τήρηση όσων σας αποκάλυψε. Συναγωνιζόμενοι ο ένας τον άλλον στις αγαθοεργίες σας, μια μέρα θα επιστρέψετε στον Κύριο και θα δώσετε λόγο για τις πράξεις σας.

Κεφ.5,48

Όταν συζητάτε με τους οπαδούς των Γραφών, να το κάνετε με ευγένεια, εκτός κι αν αυτοί είναι διεφθαρμένοι, οπότε θα τους πείτε : «Πιστεύουμε στα Βιβλία που στάλθηκαν σε εμάς, όπως και στις Βίβλους που στάλθηκαν σε εσάς. Ένας είναι ο Θεός και των δυο μας και είμαστε μουσουλμάνοι (υποταγμένοι) Του».

Κεφ.29, 46

Αντιθέτως, αμαρτάνουν όσοι καταπιέζουν τους άλλους και όσοι βιαιοπραγούν αντίθετα με κάθε έννοια δικαιοσύνης. Σε αυτούς επιφυλάσσεται σκληρή τιμωρία. Η σύνεση της ζωής είναι να υπομένει κανείς καρτερικά και να συγχωρεί.

Κεφ.42,42-43

Ο Θεός δεν απαγορεύει τη συμπάθεια και την επιείκεια προς όσους δεν πολέμησαν εναντίον σας για την πίστη και προς όσους δεν σας εκδίωξαν από τα σπίτια σας. Ο Θεός αγαπά τους επιεικείς.

Κεφ.60,8

Ο Κύριος σου θα σου χαρίσει τα αγαθά Του και θα σε ευχαριστήσει. Ήσουν ορφανός και σε περιέθαλψε, ήσουν στην πλάνη και σε καθοδήγησε, ήσουν φτωχός και σε πλούτισε. Μην είσαι, λοιπόν, σκληρός με τα ορφανά, μην διώχνεις τους φτωχούς. Καλύτερα να διηγηθεί τις ευεργεσίες του Κυρίου σου.

Κεφ.93, 5-11

Πες : Άπιστοι, δεν θα λατρέψω ό,τι λατρεύετε, δεν θα λατρέψετε ό,τι λατρεύω, δεν λατρεύω ό,τι λατρεύετε, δεν λατρεύετε ό,τι λατρεύω. Εσείς έχετε τη θρησκεία σας κι εγώ τη δική μου.

Κεφ.109, 1-6

ii. Ινδουισμός και Βουδισμός: Ανοχή απέναντι στις ποικίλες θρησκευτικές εκφράσεις

«Ο Νεχρού Παντίτ, άλλοτε πρωθυπουργός της Ινδίας περιέγραψε τον Ινδουισμό ως εξής : «Ο Ινδουισμός σαν πίστη είναι αόριστος, άμορφος, πολύπλευρος : όλα τα πράγματα σε όλους τους ανθρώπους. Είναι σχεδόν αδύνατο να δώσεις τον ορισμό του ή να πεις με βεβαιότητα αν είναι ή όχι μια θρησκεία με τη συνηθισμένη έννοια της λέξης. Στη σημερινή του μορφή, όπως και στην παλαιότερη, περικλείει πολλές πεποιθήσεις και λατρευτικές συνήθειες, από τις πιο υψηλές μέχρι τις πιο χαμηλές, που συχνά βρίσκονται σε αντίθεση ή αλληλοσυγκρούονται. Στην πραγματικότητα το πνεύμα του φαίνεται να βρίσκεται μέσα στη φράση : «να ζει κανείς και να αφήνει τους άλλους να ζουν».

Αναστάσιος Γιαννουλάτος, Επίσκοπος Ανδρούσης, Όψεις Ινδουισμού – Βουδισμού, Αθήνα 1988

Η «αχίμσα» (η μη άσκηση βίας) μαζί με τον α-δογματισμό, τον σεβασμό προς την αγελάδα, την αναγνώριση και υποστήριξη του συστήματος των καστών είναι χαρακτηριστικά ινδουιστικά στοιχεία, που είχαν κεντρική θέση στη ζωή του Γκάντι. Σαν συνέπεια στο «δόγμα μη δογματίζειν» ο Γκάντι τόνιζε την ινδουιστική αντίληψη της συνυπάρξεως των θρησκειών και ήταν κατά της ασκήσεως ιεραποστολής.

Αναστάσιος Γιαννουλάτος, Επίσκοπος Ανδρούσης, Όψεις Ινδουισμού – Βουδισμού, Αθήνα 1988

Ο Σ. Ραντακρίσαν (Sarvepalli Radhakrihnan) ... για ένα διάστημα υπήρξε ο πρόεδρος της ινδικής δημοκρατίας. Είναι ο φιλόσοφος απολογητής του Ινδουισμού... Τόνισε ιδιαίτερα τη συμβολή που μπορεί να προσφέρει ο Ινδουισμός στο «πρόβλημα της συγκρούσεως μεταξύ των θρησκειών με το χαρακτηριστικό του στοιχείο της αποδοχής της ενότητας μέσα στην πολλαπλότητα• όχι δηλαδή με την αναζήτηση ενός κοινού πιστεύω, αλλά με την κοινή αναζήτηση του Θεού.

Αναστάσιος Γιαννουλάτος, Επίσκοπος Ανδρούσης, Όψεις Ινδουισμού – Βουδισμού, Αθήνα 1988

Ο Μαχάτμα Γκάντι έγραψε για την πίστη που κήρυττε : θεωρούμαι ινδουιστής γιατί πιστεύω στις Βέδες, στις Ουπανισάδες.... στη μετενψύχωση ... πιστεύω στο σύστημα των τάξεων, στην καθαρά βεδική μορφή του, θεωρώ την προστασία των αγελάδων, σαν θρησκευτικό καθήκον, δεν αντιτίθεμαι στη λατρεία των εικόνων.... δεν πιστεύω στη θεϊκή προέλευση των Βεδών. Εξάλλου η πίστη μου δεν με υποχρεώνει να παραδέχομαι κάθε λέξη ή εδάφιο από αυτές σαν θεόπνευστο.... Ο ινδουισμός δεν είναι μία θρησκεία αποκλειστική. Σ' αυτόν υπάρχει χώρος για τη λατρεία των προφητών όλου του κόσμου... παρέχει την ευχέρεια στον καθένα, να λατρεύει το Θεό, σύμφωνα με τη δική του πίστη και γ' αυτό το λόγο, βρίσκεται σε αγαθές σχέσεις με όλες τις θρησκείες.

H.D.Glasenapp, Οι 5 Μεγάλες θρησκείες του κόσμου

«Η μη βία στην ενεργητική μορφή της, αποτελεί... φιλανθρωπία απέναντι σε οτιδήποτε υπάρχει. Είναι η άδολη Αγάπη. Το διάβασα στην ινδουϊστική Αγία Γραφή, στη Βίβλο και στο Κοράνι. Η μη βία είναι μια τέλεια κατάσταση. Είναι ένας στόχος προς τον οποίο τείνει, αν και εν αγνοία της, ολόκληρη η ανθρωπότητα»

Μαχάτμα Γκάντι

Ο Ασόκα ήταν Ινδός αυτοκράτορας (περίπου 270-232 π.Χ.) της δυναστείας των Μαουρία. Προσηλυτίστηκε στο Βουδισμό και έγινε υπέρμαχος της μη βίας, της ανεξιθρησκίας και της χορτοφαγίας. Παρέμεινε γνωστός κυρίως για τα διατάγματά του που λαξεύτηκαν σε πέτρα κατά τη διάρκεια της βασιλείας του.

Mircea Eliade, Ioan P.Couliano, Λεξικό των Θρησκειών, 1992

7th Major Rock Edict

Ο Αγαπημένος των Θεών, ο βασιλιάς Πιοδάσης (Ασόκα) επιθυμεί όλες οι θρησκείες να μπορούν να εγκαθίστανται σε όλες τις περιοχές, για όλους όσοι επιθυμούν τον αυτοέλεγχο και τη καθαρότητα της καρδιάς. Αλλά οι άνθρωποι έχουν ποικίλες επιθυμίες και πάθη. Αυτοί μπορεί να εξασκούν είτε όλα όσα απαιτούνται είτε μόνο ένα μέρος από αυτά. Όμως ακόμη και αυτός που ευεργετήθηκε με σπουδαία χαρίσματα, αλλά υστερεί σε αυτοέλεγχο, καθαρότητα της καρδιάς, ευγνωμοσύνη και σταθερή πίστη, θεωρείται ευτελής.

Rock Edict XII

Ο Αγαπημένος όλων των Θεών, ο βασιλιάς Πιοδάσης (Ασόκα) τιμά τους ασκητές (μοναχούς) και τους ιδρυτές όλων των θρησκειών, και τους τιμά με δώρα και ποικίλες διακρίσεις. Αλλά ο Αγαπημένος των Θεών, ο βασιλιάς Πιοδάσης δεν εκτιμά τόσο τα δώρα και τις τιμητικές διακρίσεις, όσο εκτιμά την προαγωγή των ηθικών αρχών όλων των θρησκειών. Η προαγωγή των ηθικών αρχών των θρησκειών μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, όμως όλοι έχουν ως βάση την αυτοσυγκράτηση του λόγου, που σημαίνει να μην επαινείς τη δική σου θρησκεία και να καταδικάζεις τις θρησκείες των άλλων χωρίς να υπάρχει εύλογη αιτία. Και αν υπάρχει αιτία για κριτική θα πρέπει να γίνεται με ήπιο τρόπο. Αλλά είναι προτιμότερο να τιμάς τις θρησκείες των άλλων για τον ίδιο λόγο. Ενεργώντας με αυτό τον τρόπο η θρησκεία σου ωφελείται, όπως και οι άλλες θρησκείες ενώ ενεργώντας διαφορετικά βλάπτεται και η θρησκεία σου και οι άλλες θρησκείες. Όποιος επαινεί τη δική του θρησκεία, εξαιτίας της υπερβολικής αφοσίωσης στη θρησκεία του και καταδικάζει τις άλλες με τη σκέψη «Επιτρέψτε μου να δοξάσω τη θρησκεία μου» το μόνο που κάνει είναι να βλάπτει τη θρησκεία του. Ως εκ τούτου, η επαφή (μεταξύ των θρησκειών) είναι κάτι καλό. Ο καθένας θα πρέπει να ακούει και να σέβεται τα δόγματα που υποστηρίζει κάθε θρησκεία. Ο Αγαπημένος των Θεών, ο βασιλιάς Πιοδάσης επιθυμεί όλοι να

γνωρίσουν τις καλές διδαχές των άλλων θρησκειών.

Όσοι είναι ικανοποιημένοι με τη δική τους θρησκεία θα πρέπει να πουν το εξής : Ο Αγαπημένος των Θεών, βασιλιάς Πιοδάσης, δεν εκτιμά τόσο τα δώρα και τις τιμητικές διακρίσεις όσο εκτιμά ότι θα πρέπει να υπάρξει προαγωγή των ηθικών αρχών όλων των θρησκειών. Και για το σκοπό αυτό πολλοί εργάζονται – Dhamma Mahamatras, Mahamatras, (κρατικοί αξιωματούχοι κάτι σαν Υπουργείο Θρησκευμάτων) υπεύθυνοι για τα καταλύματα των γυναικών, αξιωματούχοι για τις απομακρυσμένες περιοχές και άλλοι τέτοιοι αξιωματούχοι. Και το αποτέλεσμα αυτού είναι ότι αναπτύσσεται η κάθε θρησκεία και το Dhamma (ο όρος Ντάμα προέρχεται από τη σανσκριτική λέξη Ντάρμα, και είναι ο όρος που χρησιμοποιούν οι ίδιοι οι βουδιστές για το θρησκευτικό σύστημα που ακολουθούν) επίσης φωτίζεται.

Ven.S.Dhammika, The Edicts of King Asoka, 1993

Αχίμσα : Βασική αρετή του Βουδισμού, του Τζαϊνισμού (ινδικό θρήσκευμα ασκητικών αρχών) και του Ινδουισμού, η οποία αναφέρεται ... στο «να μη σκοτώνεις». Στις Ουπανισάδες (ιερό βιβλίο του Ινδουισμού) περιγράφεται ως μία από τις πλέον απαραίτητες αρετές που οδηγούν στην πραγματική γνώση... Εκείνοι που σέβονται απόλυτα την Αχίμσα είναι κυρίως οι Βραχμάνοι (ιερείς), οι οποίοι είναι χορτοφάγοι για να μην αφαιρούν από τα ζώα τη ζωή... Την Αχίμσα ως βασική αρετή του λαού του προσπάθησε να επιβάλει ο Μαχάτμα Γκάντι, ο οποίος όρισε την αγελάδα ως κατεξοχήν σύμβολο γενναιοδωρίας της φύσης και συνακόλουθα ως ζώο ιερό.

Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Οι θρησκείες, τόμος 21, Αθήνα 1992

* * *

VI. Οι θρησκείες στην εκπαίδευση των Ευρωπαϊκών μαθητών

i. Κοινοί στόχοι του Μαθήματος των Θρησκευτικών στις χώρες της Ευρώπης

ii. Ποικίλα μοντέλα Μαθημάτων

Με τη σχολική μας θρησκευτική εκπαίδευση:

- Καλλιεργούμε τη θρησκευτική μας αυτοσυνειδησία
- Ανοιγόμαστε και κατανοούμε τη θρησκευτική ταυτότητα των άλλων
- Εκπαιδευόμαστε στον σεβασμό και στον διάλογο με τον θρησκευτικά και πολιτιστικά «άλλον»

i. Κοινοί στόχοι του Μαθήματος των Θρησκευτικών στις χώρες της Ευρώπης

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΣΧΟΛΙΟ ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗ

Στις αρχές Οκτωβρίου του 2005, η Κοινοβουλευτική Συνδιάσκεψη του Συμβουλίου της Ευρώπης (47 χώρες) απηύθυνε Σύσταση προς τα κράτη – μέλη της, αναφερόμενη στη σχέση Εκπαίδευσης και Θρησκείας. Στη Σύσταση αυτή, γίνεται λόγος για την ανάγκη εισαγωγής στην εκπαίδευση της διδασκαλίας των θρησκειών. Ακολουθώντας, προτείνεται το θρησκευτολογικό πρότυπο διδασκαλίας είτε έναντι του ουδετερόθρησκου είτε έναντι του ομολογιακού περιεχομένου του μαθήματος των θρησκευτικών στα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα. Η Σύσταση αυτή προέκυψε από τη σχετική εισήγηση του André Schneider, μέλους του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (Γαλλία), και μετά από τις εργασίες και συσκέψεις της Επιτροπής για τον Πολιτισμό, την Επιστήμη και την Εκπαίδευση που είχαν ξεκινήσει ήδη από το 1998. Πρέπει να αναφέρουμε ότι το ιστορικό της υπόθεσης, τα

κείμενα των εργασιών της επιτροπής, η εισηγητική έκθεση του A. Schneider καθώς και η τελική Σύσταση (1720/2005) της Κοινοβουλευτικής Συνδιάσκεψης του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι κείμενα αρκούντως πολυσήμαντα και δεν επιδέχονται μιας, μόνον, εκδοχής ή ερμηνείας. Δεν είναι τυχαίο ότι η εισήγηση έγινε από μέλος του γαλλικού κοινοβουλίου, δηλαδή, από βουλευτή μιας χώρας η οποία, μετά από μακρά περίοδο ψυχρής ουδετερότητας έναντι των θρησκειών στο δημόσιο χώρο της εκπαίδευσης, σήμερα αναζητεί τρόπους ένταξης της διδασκαλίας του θρησκευτικού φαινομένου. Ακόμη γίνεται φανερό ότι ο φόβος από τις διάφορες μισαλλόδοξες φονταμενταλιστικές κινήσεις και τρομοκρατικές ενέργειες, η διαμάχη για την αμφίεση των μουσουλμάνων μαθητριών, η καταπολέμηση της ξενοφοβίας, των στερεοτύπων και της άγνοιας έναντι των θρησκειών και τελικά η παρουσία του ίδιου του Ισλάμ στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, έχουν συμβάλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση του σκεπτικού της Σύστασης αυτής. ... Ρητά, πλέον, ομολογείται από την Σύσταση ότι «η θρησκευτική εκπαίδευση μπορεί να έχει ρόλο-κλειδί για την οικοδόμηση μιας δημοκρατικής κοινωνίας». Επίσης, και αυτό είναι πολύ σημαντικό, η Σύσταση αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στις αξίες που προκύπτουν και τροφοδοτούνται από τις τρεις μονοθεϊστικές θρησκείες της Βίβλου, ενώ παράλληλα τονίζει πως οι αξίες αυτές, πολλές από τις οποίες είναι κοινές και με άλλες θρησκείες, υποστηρίζονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Σαφέστατα, η Κοινοβουλευτική Συνδιάσκεψη του Συμβουλίου της Ευρώπης προτείνει το θρησκευτολογικό μοντέλο διδασκαλίας των θρησκειών, για να διασφαλίσει έτσι την αμεροληψία και αντικειμενικότητα στην παρουσίασή τους. Ωστόσο, η ανακάλυψη των διαφόρων θρησκειών και κυρίως των θρησκειών γειτονικών χωρών από τους μαθητές, θα γίνεται παράλληλα με τη γνωριμία της δικής τους θρησκείας. Πέρα από φανατισμούς, «ο σκοπός αυτής της εκπαίδευσης θα πρέπει να κάνει τους μαθητές...να αντιληφθούν ότι καθένας έχει το ίδιο δικαίωμα με όλους να πιστεύει ότι η δική του θρησκεία είναι η “η αληθινή πίστη” και ότι η διαφορετική θρησκεία ή η αθεΐα δεν διαφοροποιεί αξιολογικά τους ανθρώπους»...

Στ.Γιαγκάζογλου, Συμβούλου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Διευθυντού του Περιοδικού Ίνδικτος

ΣΥΣΤΑΣΗ 1720 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Περίληψη

Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση επαναβεβαιώνει ότι η θρησκεία κάθε ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος να μην έχει καμιά θρησκεία, είναι αυστηρά προσωπικό θέμα. Παρόλα αυτά πολλές καταστάσεις κρίσεως έχουν τις βαθιές τους ρίζες σε πολιτιστικές και θρησκευτικές εντάσεις. Η γνώση των θρησκειών είναι ένα ολοκληρωμένο κομμάτι γνώσης της Ιστορίας του ανθρωπίνου γένους και των πολιτισμών. Συνολικά διαφοροποιείται από την πίστη σε μια ιδιαίτερη θρησκεία και την τήρησή της.

Ως εκ τούτου η καλή γενική γνώση των θρησκειών είναι ουσιώδης για την καλλιέργεια κοινωνικής ανοχής και την καλύτερη λειτουργία του δημοκρατικού τρόπου ζωής. Η εκπαίδευση πρέπει να προμηθεύει τα απαραίτητα εργαλεία για την καταπολέμηση της άγνοιας, των στερεοτύπων και των παρεξηγήσεων σχετικά με τις θρησκείες.

Η Συνέλευση συνιστά όπως η επιτροπή των Υπουργών εξετάσει για παράδειγμα πιθανές προσεγγίσεις διδασκαλίας των θρησκειών στην Α/θμια και Β/θμια εκπαίδευση μέσω βασικών μοντέλων, τα οποία θα μπορούσαν να προσαρμοστούν στα ποικίλα εκπαιδευτικά συστήματα. Συνιστά επίσης να προωθήσουν στην εισαγωγική και ενδουπηρειακή επιμόρφωση των διδασκόντων τις θρησκευτικές σπουδές και οραματίζεται την ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού

Ινστιτούτου εκπαίδευσης εκπαιδευτικών για την συγκριτική σπουδή των θρησκειών.

Ι. Σχέδιο Σύστασης

1. Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση επιβεβαιώνει με έμφαση, ότι η θρησκεία κάθε ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος στην αθεΐα, είναι αυστηρά προσωπικό θέμα. Αυτό βέβαια δεν είναι αντίθετο προς την άποψη ότι η καλή γενική γνώση των θρησκειών έχει ως αποτέλεσμα την κοινωνική ανοχή, η οποία αποτελεί στοιχείο καλής λειτουργίας του δημοκρατικού τρόπου ζωής.

2. Στη σύστασή της περί θρησκείας και δημοκρατίας η Συνέλευση υποστηρίζει: «Η σύγχρονη κοινωνία αντιμετωπίζει προβλήματα, όπως οι μισαλλόδοξες φονταμενταλιστικές κινήσεις, οι τρομοκρατικές ενέργειες, η ξеноφοβία, οι εθνικές συγκρούσεις, που έχουν και μια θρησκευτική πλευρά»

3. Σε πολλές οικογένειες η γνώση των θρησκειών αποδυναμώνεται, όλο και πιο πολλοί νέοι άνθρωποι στερούνται κατάλληλης υποστήριξης για να κατανοήσουν τις κοινωνίες στις οποίες ζουν και άλλες τις οποίες θα γνωρίσουν.

4. Τα μέσα – έντυπα και οπτικοακουστικά – μπορεί να έχουν ένα σημαντικό θετικό πληροφοριακό ρόλο. Μερικά εντούτοις, ειδικότερα εκείνα που επιδιώκουν πλατειά δημοσιότητα, πολύ συχνά επιδεικνύουν μια λυπηρή άγνοια των θρησκειών, όπως φαίνεται για παράδειγμα με το συχνά απερίσκεπτο παραλληλισμό του Ισλάμ με συγκεκριμένα φονταμενταλιστικά και ριζοσπαστικά κινήματα.

5. Η πολιτική και η θρησκεία θα έπρεπε να μένουν χωρισμένες. Εντούτοις δημοκρατία και θρησκεία δεν πρέπει να είναι ασύμβατες. Στη πράξη πρέπει να είναι βασικοί εταίροι. Με κατάλληλο χειρισμό των κοινωνικών προβλημάτων, οι δημόσιες αρχές μπορούν να εξαλείψουν πολλές από τις καταστάσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε θρησκευτικούς εξτρεμισμούς.

6. Βασικός είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης στην καταπολέμηση της άγνοιας, των στερεοτύπων και των παρανοήσεων σχετικά με τις θρησκείες. Οι κυβερνήσεις πρέπει επίσης να ενεργοποιηθούν ώστε να εγγυώνται την ελευθερία της συνείδησης και της θρησκευτικής έκφρασης, να αναπτύσσουν την εκπαίδευση στις θρησκείες, να ενισχύουν τον διάλογο με και μεταξύ των θρησκειών και να προωθούν την πολιτιστική και κοινωνική έκφραση των θρησκειών.

7. Το σχολείο αποτελεί ισχυρό συστατικό της εκπαίδευσης, αφού έχει ως στόχο την καλλιέργεια του κριτικού πνεύματος στους μελλοντικούς πολίτες και τον διαπολιτισμικό διάλογο. Το γεγονός αυτό θέτει τα θεμέλια για μια συμπεριφορά ανοχής. Διδάσκοντας στα παιδιά την ιστορία και την φιλοσοφία των κύριων θρησκειών με σύνεση, αντικειμενικότητα και με σεβασμό προς τις αρχές της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, το σχολείο θα καταπολεμήσει αποτελεσματικά τον φανατισμό. Η κατανόηση της ιστορίας των πολιτικών συγκρούσεων, που έγιναν στο όνομα της θρησκείας είναι ουσιώδης.

8. Η γνώση των θρησκειών αποτελεί θεμελιώδες τμήμα της ιστορίας της ανθρωπότητας και του πολιτισμού. Είναι εντελώς διαφορετική από την πίστη σε μια ιδιαίτερη θρησκεία και την υπακοή σ' αυτήν. Ακόμη και σε χώρες όπου μια θρησκεία σαφώς υπερισχύει πρέπει να διδάσκονται οι αρχές όλων των θρησκειών, και να μην ευνοείται η μία, ούτε να ενισχύεται ο προσηλυτισμός.

9. Στην Ευρώπη υπάρχει ποικιλία καταστάσεων. Γενικά τα συστήματα εκπαίδευσης – και ειδικά

τα δημόσια σχολεία στα λεγόμενα κοσμικά κράτη – αφιερώνουν αρκετούς πόρους για τη διδασκαλία των θρησκειών ή – στις χώρες όπου υπάρχει μια επίσημη θρησκεία και στα εκπαιδευτικά ομολογιακά ιδρύματα – η διδασκαλία εστιάζεται σε μια μόνο θρησκεία. Μερικές χώρες έχουν απαγορεύσει τη μεταφορά και την ανάρτηση θρησκευτικών συμβόλων στα σχολεία.

10. Δυστυχώς σε όλη την Ευρώπη υπάρχει έλλειψη εκπαιδευτικών που διαθέτουν τα προσόντα να προσφέρουν συγκριτική διδασκαλία διαφορετικών θρησκειών. "Έτσι πρέπει να ιδρυθεί ένα Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο εκπαίδευσης εκπαιδευτικών γι' αυτή την ανάγκη.

11. Το Συμβούλιο της Ευρώπης αποδίδει στην εκπαίδευση αυτή ρόλο-κλειδί για την οικοδόμηση μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Όμως δεν έχει μέχρι τώρα δοθεί η δέουσα προσοχή στη μελέτη των θρησκειών στα σχολεία.

12. Η Συνέλευση παρατηρεί επιπλέον ότι οι τρεις μονοθεϊστικές θρησκείες της Βίβλου έχουν κοινή καταγωγή (Αβραάμ) και μοιράζονται πολλές αξίες με άλλες θρησκείες και ότι οι αξίες αυτές που υποστηρίζονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης τροφοδοτούνται από τις παραπάνω αξίες.

13. Επομένως η Συνέλευση συνιστά όπως το Συμβούλιο των υπουργών:

13.1 εξετάσει τις δυνατές προσεγγίσεις της διδασκαλίας των θρησκειών στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο-Λύκειο για παράδειγμα μέσω βασικών μοντέλων τα οποία ακολούθως θα μπορέσουν να προσαρμοστούν στα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα.

13.2 να προωθήσει την εισαγωγική και ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε θρησκευολογικές σπουδές με σεβασμό στις αρχές που διατυπώθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους

13.3 να οραματιστεί την ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου κατάρτισης εκπαιδευτικών για συγκριτική μελέτη των θρησκειών.

14. Η Συνέλευση επίσης συνιστά όπως το συμβούλιο των υπουργών ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών να εξασφαλίσουν ότι οι θρησκευολογικές σπουδές διδάσκονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δημόσια εκπαίδευση, στη βάση των ακόλουθων κριτηρίων και συγκεκριμένα:

14.1 Ο σκοπός αυτής της εκπαίδευσης πρέπει να κάνει τους μαθητές να ανακαλύπτουν τις θρησκείες γνωρίζοντας τη δική τους και αυτή των γειτονικών χωρών, να τους κάνει να αντιληφθούν ότι καθένας έχει το ίδιο δικαίωμα με όλους να πιστεύει ότι η θρησκεία του είναι «η αληθινή πίστη» και ότι η διαφορετική θρησκεία ή η αθεΐα δεν διαφοροποιεί αξιολογικά τους ανθρώπους

14.2 Πρέπει να περιλαμβάνει με πλήρη αμεροληψία την Ιστορία των κύριων θρησκειών καθώς επίσης και του δικαιώματος στην αθεΐα

14.3 Πρέπει να προμηθεύει τους νέους ανθρώπους με εκπαιδευτικά εργαλεία ώστε να είναι αρκετά ασφαλείς στην προσέγγιση οπαδών μιας φανατικής θρησκευτικής πρακτικής

14.4 Δεν πρέπει να υπερβαίνει τα σύνορα μεταξύ του πολιτιστικού και του λατρευτικού

στοιχείου, ακόμη και όταν αφορά μια επίσημη θρησκεία. Δεν έχει ως στόχο να εμπνέει μια πίστη αλλά να κάνει τους μαθητές να κατανοούν γιατί οι θρησκείες αποτελούν πηγές της πίστης για εκατομμύρια ανθρώπους.

14.5 Οι εκπαιδευτικοί των θρησκειών πρέπει να έχουν ιδιαίτερη κατάρτιση. Πρέπει να είναι διδάσκαλοι του πολιτισμού και των γραμμάτων. Εντούτοις, μπορούν να γίνουν υπεύθυνοι γι' αυτήν την εκπαίδευση όντας ειδικευμένοι σε ένα άλλο γνωστικό αντικείμενο.

14.6 Το κράτος πρέπει να φροντίζει την κατάρτιση των εκπαιδευτικών και να εκδίδει τα εγχειρίδια τα οποία πρέπει να προσαρμοστούν στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας και στην ηλικία των μαθητών.

ii. Ποικίλα μοντέλα Μαθημάτων

Με τη σχολική μας θρησκευτική εκπαίδευση:

- Καλλιεργούμε τη θρησκευτική μας αυτοσυνειδησία
- Ανοιγόμαστε και κατανοούμε τη θρησκευτική ταυτότητα των άλλων
- Εκπαιδευόμαστε στον σεβασμό και στον διάλογο με τον θρησκευτικά και πολιτιστικά «άλλον»

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Τα Μαθήματα των Θρησκευτικών (ΜΘ) στα σχολεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ομολογιακά ΜΘ	Μη ομολογιακά ΜΘ
1. Αυστρία	1. Αγγλία
2. Βέλγιο	2. Δανία
3. Β. Ιρλανδία	3. Εσθονία
4. Βουλγαρία	4. Ουαλία
5. Γερμανία	5. Σκωτία
6. Ελλάδα	6. Σλοβενία
7. Ιρλανδία	7. Σουηδία
8. Ισπανία	
9. Ιταλία	
10. Κύπρος	
11. Λετονία	
12. Λιθουανία	
13. Λουξεμβούργο	
14. Μάλτα	
15. Ολλανδία	
16. Ουγγαρία	
17. Πολωνία	
18. Πορτογαλία	
19. Ρουμανία	
20. Σλοβακία	
21. Τσεχία	
22. Φινλανδία	

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ο αριθμός των ομολογιακών ΜΘ στα σχολεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ένα ομολογιακό ΜΘ στο σχολείο	Περισσότερα του ενός ομολογιακά ΜΘ (διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων) στο σχολείο
1. Β. Ιρλανδία	1. Αυστρία (13)
2. Βουλγαρία	2. Βέλγιο (6)
3. Ελλάδα	3. Γερμανία (5)
4. Ιρλανδία	4. Ισπανία (4)
5. Ιταλία	5. Λετονία (5)
6. Κύπρος	6. Λιθουανία (2)
7. Λουξεμβούργο	7. Ολλανδία
8. Μάλτα	8. Ουγγαρία (3)
	9. Πολωνία
	10. Πορτογαλία
	11. Ρουμανία(4)
	12. Σλοβακία (13)
	13. Τσεχία
	14. Φινλανδία

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Η ευθύνη των ομολογιακών ΜΘ στις χώρες της Ευρώπης

Ευθύνη της πολιτείας	Ευθύνη των διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων	Ευθύνη πολιτείας – θρησκευτικών κοινοτήτων (σε συνεργασία)
1. Βουλγαρία 2. Ελλάδα 3. Κύπρος	1. Βέλγιο 2. Β. Ιρλανδία 3. Ιρλανδία 4. Ιταλία 5. Λουξεμβούργο 6. Μάλτα 7. Ουγγαρία 8. Πολωνία 9. Πορτογαλία 10. Σλοβακία 11. Τσεχία	1. Αυστρία 2. Γερμανία 3. Ισπανία 4. Λετονία 5. Λιθουανία 6. Ρουμανία 7. Φινλανδία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Η υποχρεωτικότητα των ομολογιακών ΜΘ της Ευρώπης

Υποχρεωτικό (με δυνατότητα απαλλαγής)	Προαιρετικό / υποχρεωτικό*	Προαιρετικό
1. Αυστρία 2. Β. Ιρλανδία 3. Γερμανία 4. Ελλάδα 5. Κύπρος 6. Ιρλανδία 7. Ρουμανία 8. Φινλανδία	1. Βέλγιο 2. Βουλγαρία 3. Ισπανία 4. Λετονία 5. Λιθουανία 6. Λουξεμβούργο 7. Ολλανδία 8. Πορτογαλία 9. Σλοβακία	1. Ιταλία 2. Μάλτα 3. Ουγγαρία 4. Πολωνία 5. Τσεχία

* Ο μαθητής αφού επιλέξει υποχρεούται να παρακολουθήσει το επιλεγμένο ΜΘ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Τα εναλλακτικά μαθήματα στα ευρωπαϊκά ΜΘ

Χ ω ρ ί ς εναλλακτικό μάθημα	Μ ε εναλλακτικό μάθημα
1. Β. Ιρλανδία	1. Αυστρία

2. Βουλγαρία	2. Βέλγιο	i) Στη χαρτογράφ ηση των ευρωπαϊκώ ν ΜΘ διαπιστώνο υμε πως πράγματι οι 22 από τις 29
3. Ελλάδα	3. Γερμανία	
4. Ιρλανδία	4. Ισπανία	
5. Ιταλία	5. Λετονία	
6. Κύπρος	6. Λιθουανία	
7. Μάλτα	7. Λουξεμβούργο	
8. Ολλανδία	8. Πολωνία	
9. Ουγγαρία	9. Πορτογαλία	
10. Ρουμανία	10. Σλοβακία	
11. Τσεχία	11. Φινλανδία	

ευρωπαϊκές χώρες αναπτύσσουν ομολογιακό ΜΘ ενώ μόνον 7 μη ομολογιακό (ΠΙΝΑΚΑΣ 1). Ωστόσο χρειάζεται να προσέξουμε (ΠΙΝΑΚΑΣ 2) ότι στις περισσότερες απ' αυτές η δυνατότητα οργάνωσης ομολογιακού ΜΘ προσφέρεται όχι αποκλειστικά σε μία θρησκεία/ομολογία, αλλά σε όλες τις επίσημα αναγνωρισμένες θρησκευτικές κοινότητες. Έτσι στη Γερμανία λ.χ., καθώς το δικαίωμα αυτό εκχωρείται σε 5 θρησκευτικές κοινότητες, διαπιστώνουμε ότι στο γερμανικό σχολείο μπορούν να οργανώνονται 5 ΜΘ διαφορετικών θρησκειών/ομολογιών. Συνολικά λοιπόν οι 14 από τις 22 «ομολογιακές» χώρες προσφέρουν περισσότερα του ενός ομολογιακά ΜΘ. Κι αυτήν ακριβώς τη διάσταση της «ομολογιακότητας» χρειάζεται να επισημάνουμε, καθώς μ' αυτήν το κράτος προσφέροντας τη δυνατότητα στις διάφορες θρησκευτικές κοινότητες να οργανώνουν το δικό τους (ομολογιακό) ΜΘ εκφράζει τη διασφάλιση της κρατικής ουδετερότητας και τον σεβασμό της ατομικής θρησκευτικής ελευθερίας του κάθε πολίτη. Από την άλλη μεριά, οι 8 χώρες που προσφέρουν μόνον 1 ομολογιακό ΜΘ (ανάμεσά τους και η Ελλάδα) είναι οι χώρες με ισχυρή παρουσία της «κρατικής, επίσημης θρησκείας» και ήδη σε κάποιες απ' αυτές (π.χ. ακόμη και στη Β. Ιρλανδία όπου υπάρχουν σκληρές θρησκευτικές αντιπαραθέσεις και μεγάλη ένταση μεταξύ των θρησκευτικών και κοσμικών επιδράσεων στην εκπαίδευση) έχει αρχίσει να αναπτύσσεται εκτεταμένος θρησκευοπαιδαγωγικός διάλογος για μια πιο διευρυμένη θρησκευτική εκπαίδευση.

ii) Είναι γεγονός ότι την ευθύνη των ομολογιακών ευρωπαϊκών ΜΘ (σχετικά με τα Αναλυτικά Προγράμματα, το διδακτικό υλικό, τους δασκάλους κ.ά.) την έχουν οι θρησκευτικές κοινότητες – σε συνεργασία συνήθως με το κράτος (ΠΙΝΑΚΑΣ 3). Ωστόσο αυτή η εμπλοκή των θρησκευτικών κοινοτήτων στην εκπαίδευση θεωρείται περισσότερο ως υπηρεσία στην κοινωνία και ως ένα πεδίο στενής συνεργασίας με την πολιτεία παρά ως μέσο καλλιέργειας πίστης, κατήχησης ή εθνικής ταυτότητας. Έτσι βλέπουμε λ.χ. στην Αυστρία, το ομολογιακό ΜΘ να θεωρείται μεν στα πλαίσια της συνευθύνης πολιτείας – θρησκευτικών κοινοτήτων για την οργάνωση της σχολικής θρησκευτικής εκπαίδευσης αλλά η «ομολογιακότητα» να μην αναφέρεται σε κάποιο αναμενόμενο αποτέλεσμα (ενστάλαξη ή ενδυνάμωση πίστης). Γι' αυτό και η Αυστρία δίνει τη δυνατότητα οργάνωσης έως και 13 ΘΜ! Ομολογιακό ΜΘ με την αποκλειστική ευθύνη της πολιτείας έχουν μόνον η Ελλάδα, η Κύπρος και η Βουλγαρία.

iii) Ως προς τα περιεχόμενα του ΜΘ πράγματι τα ομολογιακά κινούνται στα όρια μιας και μοναδικής θρησκευτικής παράδοσης – συχνά μάλιστα αυτής που από το κράτος ορίζεται ως «επικρατούσα» (π.χ. στην Ιρλανδία ο Καθολικισμός). Ωστόσο κι εδώ χρειάζεται προσοχή, καθώς στα πρόσφατα στοιχεία που δίνουν οι ίδιες οι χώρες διαπιστώνουμε πως και σε κατεξοχήν ομολογιακά ΜΘ (π.χ. Ιταλία, Ισπανία) παρατηρείται πραγματικό άνοιγμα στη γνωριμία και διδασκαλία των παγκόσμιων θρησκειών και στον διάλογο.

iv) Τα «καυτά» ζητήματα (διαποτισμού, παραβίασης θρησκευτικής συνείδησης κ.ά.) που αναπόφευκτα προκύπτουν στα όρια της ομολογιακής θρησκευτικής εκπαίδευσης φαίνεται να αντιμετωπίζονται με την προαιρετικότητα. Έτσι σε κανένα από τα 22 ομολογιακά ΜΘ δεν

μπορούμε να αναγνωρίσουμε απόλυτη υποχρεωτικότητα (ΠΙΝΑΚΑΣ 4). Σε όλα διαπιστώνεται προαιρετικότητα κάποιου τύπου (είτε με τη δυνατότητα απαλλαγής ή εξαίρεσης είτε με την επιλογή εναλλακτικού μαθήματος). Ειδικότερα ως προς τα εναλλακτικά μαθήματα (ΠΙΝΑΚΑΣ 5) είναι ενδιαφέρον να επισημάνουμε ότι οι χώρες που προσφέρουν εναλλακτικό μάθημα είναι αυτές που παρέχουν τη δυνατότητα οργάνωσης ΜΘ σε πολλές θρησκευτικές κοινότητες, άρα οι χώρες όπου είναι βαθύτατα εμπεδωμένη η διαφύλαξη του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας! Εναλλακτικό μάθημα επίσης υπάρχει σε χώρες με ισχυρή την παρουσία της Καθολικής Εκκλησίας (Ισπανία, Πορτογαλία, Πολωνία).

ν) Καθώς η ευρωπαϊκή θρησκευτική εκπαίδευση προβάλλει ως ένα αρκετά πολυεπίπεδο ζήτημα, κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ελεύθερη και υπεύθυνη να επιλέξει τον χαρακτήρα και τις κατευθύνσεις της σχολικής θρησκευτικής εκπαίδευσης που αναπτύσσει. Και είναι φυσικό ότι αυτή η επιλογή σχετίζεται στενά με τη συνάφειά της (context): πολιτικοί λόγοι, το θρησκευτικό τοπίο της χώρας, ο ρόλος και οι αξίες της θρησκείας στη συγκεκριμένη κοινωνία, η δομή και η ιστορία του εκπαιδευτικού συστήματος, η εκπαιδευτική πολιτική. Έτσι στις χώρες του τέως υπαρκτού σοσιαλισμού (π.χ. Βουλγαρία, Εσθονία) φαίνεται «φυσικό» το ομολογιακό ΜΘ να επιχειρεί να συνεισφέρει στη διαμόρφωση ταυτότητας – και μάλιστα εθνικής. Ταυτόχρονα ωστόσο είναι απόλυτα φυσικό, αυτός ο όρος ταύτισης εθνικής-θρησκευτικής ταυτότητας να υπερβαίνεται σε δημοκρατικά κράτη τα οποία – έχοντας από χρόνια ελεύθερα αναπτύξει σχολική θρησκευτική εκπαίδευση – ό,τι επιχειρούν σήμερα είναι η διεύρυνση και ο εμπλουτισμός της (π.χ. Γερμανία, Ισπανία)...

Όλγα Γριζοπούλου

Το μάθημα των Θρησκευτικών είναι ενταγμένο στην παρεχόμενη από την Ελληνική Πολιτεία εκπαίδευση και υπηρετεί τους γενικούς σκοπούς της παιδείας, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους Νόμους. Όπως όλα τα μαθήματα του ελληνικού σχολείου, έχει ως στόχο τη διαμόρφωση ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών, συμβάλλοντας με τις γνώσεις που παρέχει στην κριτική ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών, μέσα από τη γνωριμία του Χριστιανισμού, κατ' εξοχήν της Ορθοδοξίας αλλά και με την ενημέρωση και σπουδή και των άλλων ανά τον κόσμο θρησκευμάτων. Στοχεύει, ακόμη, στην καλλιέργεια του ήθους και της προσωπικότητας των μαθητών, στο σεβασμό και τη συνύπαρξη με τη θρησκευτική ετερότητα, στην έμπρακτη αλληλεγγύη. ...στις προτάσεις του Χριστιανισμού στο σύγχρονο κόσμο για τη συνοχή του αλλά και στην ποιότητα της ζωής, στην ευαισθητοποίηση και έμπρακτη θέση των μαθητών απέναντι στο σύγχρονο κοινωνικό προβληματισμό, επισημαίνοντας τον υπερφυλετικό, υπερεθνικό και οικουμενικό χαρακτήρα του χριστιανικού μηνύματος, στην αντίληψη για την πολυπολιτισμική, πολυφυλετική και πολυθρησκευτική δομή των συγχρόνων κοινωνιών και, τέλος, στη συνειδητοποίηση της ανάγκης για διαχριστιανική και διαθρησκευτική επικοινωνία.

Στ. Γιαγκάζογλου, Το θρησκευτικό μάθημα μεταξύ παράδοσης και εκσυγχρονισμού. Προς μία νέα και διευρυμένη θεώρηση της φυσιογνωμίας του μαθήματος των θρησκευτικών στο ελληνικό δημόσιο σχολείο

Χωρίς γνώσεις για τη θρησκεία, μπορεί να υπάρχει μόνο λίγη πραγματική γνώση από τη θρησκεία σχετική με τον εαυτό κάποιου, την κοινότητά του και τις κοινότητες των άλλων. Σ' αυτή την περίπτωση, οι γνώσεις θα βασίζονταν σε περιορισμένη γνώση και κατανόηση. Παρομοίως, οι γνώσεις περί της θρησκείας είναι καθ' εαυτές ανεπαρκείς για να παράγουν το είδος των σπουδαίων στάσεων που χρειάζεται η κοινότητα και η κοινωνική συνοχή σε μια πολυθρησκευτική κοινωνία. Ο ορισμός της ενσυναίσθησης και της αξιολόγησης, όπως τον προσδιόρισε ο Αρχιεπίσκοπος του Καντέμπουρου «να παίρνει κάποιος στα σοβαρά τη σοβαρότητα

των άλλων και να την εξετάζει σε σχέση με ό,τι ο ίδιος τηρεί με σοβαρότητα» , μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη, αν ό,τι μαθαίνει κάποιος για τους άλλους εφαρμόζεται στη ζωή και στην κοινότητα. Το να εκτιμά κάποιος την ετερότητα στις Ευρωπαϊκές κοινωνίες, το να μαθαίνει να συμβιώνει και να χαίρεται τη διαφορά, το να επικοινωνεί και να διαλέγεται με τους άλλους, πρέπει να στηρίζεται γερά στη γνώση και την κατανόηση. Όμως αυτό πραγματοποιείται όταν η γνώση και η κατανόηση χρησιμοποιούνται για να προκληθούν ερωτήσεις σχετικά με τη συνάφεια και την σπουδαιότητά της.

Σκοπός του μαθήματος είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς μαθησιακού περιβάλλοντος όπου εκτιμάται η αξία όλων των μαθητών, των πολιτισμών, των θρησκειών και των ταυτοτήτων τους και όπου οι μαθητές έχουν την κοινή αίσθηση του ανήκειν στην κοινότητα... Θρησκεία και ταυτότητα πάνε μαζί, και το ασφαλές περιβάλλον επιτρέπει στους μαθητές να μετέχουν σε έναν αμφίδρομο, ενεργητικό διάλογο όπου η πίστη τόσο των ιδίων όσο και των άλλων μπορεί και χαίρει εκτίμησης. Η παροιμία “Το μυαλό μας είναι σαν αλεξίπτωτο: δουλεύει μόνον όταν είναι ανοικτό” είναι πολύ σημαντική εδώ. ... Η θρησκευτική εκπαίδευση δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να ανακαλύψουν έναν ευρύτερο κόσμο, να τον ερευνήσουν και να τον βιώσουν. Πρέπει να τεθούν όρια για το σεβασμό και την εμπιστευτικότητα κοινά για όλους. Είναι σημαντικό να αποφεύγεται η πρακτική όπου οι μεγάλοι εφαρμόζουν ιδέες «για το καλό» των παιδιών, χωρίς να κατανοούν τα παιδιά ή να συμφωνούν ότι αυτές είναι οι καλύτερες.

Θρησκευτική ετερότητα και διαπολιτισμική εκπαίδευση: ένα βοήθημα για τα σχολεία, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2007

...κατά βάση χριστιανικές αρχές, όπως είναι η ανοικτότητα, η νηφαλιότητα, η οικουμενικότητα, η αποδοχή και ο σεβασμός του άλλου και του πολιτισμού του, η ειρηνική συνύπαρξη, ο διάλογος, η ελευθερία κ.ά, θα πρέπει να οδηγήσουν το θρησκευτικό μάθημα (Θ.Μ.) σε μια εκ των ένδον αναπροσαρμογή του απέναντι στην πολιτισμική και θρησκευτική ετερότητα... Συγκεκριμένα το Θ.Μ. :

... να συνδεθεί με το χαρακτήρα της παιδείας και του πολιτισμού, ώστε να προσλάβει καθολική παιδευτική αξία και νομιμοποίηση... να συνδεθεί με τα σύγχρονα υπαρξιακά και κοινωνικά προβλήματα, να συναντήσει με σεβασμό και κατανόηση τον άλλο στο πρόσωπο του ετερόδοξου, του ετερόθρησκου, του αδιάφορου, του άθεου... να μην μετατραπεί άκριτα σε ένα ασπόνδυλο και άνευρο θρησκευολογικό μάθημα, να συνδεθεί κατάλληλα με την συνέχεια και την παράδοση του ελληνικού πολιτισμού ...να ανταποκρίνεται στις ανάγκες μιας ελεύθερης πλουραλιστικής δημοκρατικής κοινωνίας ... να μην έχει απλώς πληροφοριακό και ενημερωτικό χαρακτήρα αλλά να συζητά διαλεκτικά τα καίρια προβλήματα του κόσμου, του ανθρώπου και της κοινωνίας του στα όρια της ελευθερίας και του αλληλοσεβασμού... να προβάλλει το οικουμενικό πνεύμα της Ορθοδοξίας και όχι τους ποικίλους εθνοφυλετισμούς της... να χρησιμοποιηθεί η μεθοδολογία της διαθεματικότητας, σε σχέση με τα άλλα μαθήματα του σχολείου, και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικότητας και πολυθρησκευτικότητας.

Στ. Γιαγκάζογλου, Το μάθημα των θρησκευτικών στη δημόσια εκπαίδευση.

Φυσιогνωμία, σκοποί, περιεχόμενο, νέα βιβλία, διαθεματική προσέγγιση, ευρωπαϊκή προοπτική, θεολογία της ετερότητας

* * *

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Σύγχρονες θρησκευτικές μορφές στην Ορθοδοξία και στον κόσμο

Κ ε ί μ ε ν α για χρήση από τους μαθητές & πληροφοριακό υλικό

Πίνακας περιεχομένων

Βιογραφικά στοιχεία του π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ	231
Αποφθέγματα π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ.....	232
Βίος του Αγίου Πορφυρίου του Καυσοκαλυβίτη.....	234
Αποφθέγματα Αγίου Πορφυρίου	235
Βιογραφικά στοιχεία του Ν. Νησιώτη	236
Αποφθέγματα του Ν. Νησιώτη.....	238
Βιογραφικά του Αλεξάνδρου Σμόρελ	239
Αποφθέγματα Α. Σμόρελ.....	239
Βιογραφικά στοιχεία του Ολιβιέ Κλεμάν.....	240
Αποφθέγματα του Ολιβιέ Κλεμάν	241
Βιογραφικά στοιχεία της Μητέρας Τερέζας.....	242
Αποφθέγματα της Μητέρας Τερέζας.....	243
Βιογραφικά στοιχεία του Ντίτριχ Μπονχέφερ.....	244
Αποφθέγματα του Ντίτριχ Μπονχέφερ.....	244
Βιογραφικά στοιχεία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ.....	245
Αποφθέγματα του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ.....	246
Βιογραφικά στοιχεία του Ντέσμοντ Τούτου	248
Αποφθέγματα του Ντέσμοντ Τούτου.....	249
Βιογραφικά στοιχεία του Μαχάτμα Γκάντι.....	251
Αποφθέγματα Μαχάτμα Γκάντι	252

Βιογραφικά στοιχεία του π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ

Ο Φλωρόφσκυ γεννήθηκε στην Οδησό της Ρωσίας στις 28 Αυγούστου του 1893, σε μια εποχή που άκμασε στη Ρωσία το εκπαιδευτικό πείραμα της τσαρικής αυλής, που απέφερε σημαντικές προσωπικότητες στην παγκόσμια λογοτεχνία, ζωγραφική, μουσική, ιατρική και τέχνες. Ο πατέρας του ήταν διευθυντής της Θεολογικής Ακαδημίας και προϊστάμενος του Καθεδρικού Ναού της Μεταμορφώσεως, ενώ η μητέρα του, η Klaudia Poruzhenko, ήταν κόρη ενός καθηγητού της Εβραϊκής και της Ελληνικής γλώσσας. Η πρώτη επιστημονική εργασία του π. Φλωρόφσκυ, με τον τίτλο «Αντανακλαστική έκκριση σιέλου», γράφτηκε υπό την καθοδήγηση ενός των μαθητών του Ρανλον και δημοσιεύτηκε στα Αγγλικά το 1917 στο τελευταίο τεύχος του Δελτίου της Αυτοκρατορικής Ακαδημίας Επιστημών.

Το 1920 ο π. Φλωρόφσκυ, μαζί με τους γονείς του και τον αδελφό του Αντώνιο, έφυγε από τη Ρωσία και εγκαταστάθηκε αρχικά στη Σόφια της Βουλγαρίας. Άφησε πίσω του τον αδελφό του Βασίλειο, χειρουργό, ο οποίος πέθανε από αστία το 1924, και την αδελφή του Klaudia V. Florovsky, η οποία έγινε καθηγήτρια της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Οδησσού. Το 1921 ο Πρόεδρος της Τσεχοσλοβακίας, Τόμας Μάζαρικ, προσκάλεσε τον π. Φλωρόφσκυ και τον αδελφό του Αντώνιο στην Πράγα. Ο π. Φλωρόφσκυ εκεί δίδαξε τη Φιλοσοφία του Δικαίου, τη στιγμή που ο Αντώνιος, λίγο αργότερα, θα γινόταν καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Πράγας.

Το 1922 ο Γεώργιος Φλωρόφσκυ παντρεύθηκε την Xenia Ivanova Simonova και μετοίκησε στο Παρίσι, όπου ίδρυσε μαζί με άλλους το Θεολογικό Ινστιτούτο του Αγίου Σεργίου και δίδαξε εκεί ως Καθηγητής της Πατρολογίας (1926-1948). Το 1932 χειροτονήθηκε ιερέας και έθεσε τον εαυτό του υπό την κανονική εξάρτηση του Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Το 1948 μετέβη στις Ηνωμένες Πολιτείες και έγινε Καθηγητής της Θεολογίας στο Θεολογικό Σεμινάριο του Αγίου Βλαδίμηρου (από το 1948 ως το 1955) και κοσμήτορας από το 1950. Από το 1954 μέχρι το 1965 ήταν Καθηγητής της Ιστορίας της Ανατολικής Εκκλησίας στη Θεολογική Σχολή του Harvard, και ταυτόχρονα (1962-1965) συνεργαζόμενος Καθηγητής στο Σλαβικό Τμήμα και συνεργαζόμενος Καθηγητής της Θεολογίας στη Θεολογική Σχολή Holy Cross (1955-1959).

Αν και η διδασκαλία του π. Φλωρόφσκυ στο Σλαβικό Τμήμα (στο Πανεπιστήμιο του Harvard) ήταν μόνο σποραδική, συνέβαλε κατά πολύ μεγάλο μέρος στο να δημιουργηθεί μια γενεά Αμερικανών ειδικών στην Ιστορία του Ρωσικού πνευματικού πολιτισμού. Η παρατεταμένη επίδρασή του σε αυτή την περιοχή δεν προέρχεται από την καθ' αυτό διδασκαλία του, αλλά από το χρόνο και τη σκέψη που αφιέρωνε σε άτυπους «κύκλους» που δημιουργούνταν περιοδικά γύρω του στο Cambridge από εκείνους που είχαν διαβάσει το έργο του «Οι δρόμοι της Ρωσικής Θεολογίας» (τότε μόνο στα Ρωσικά), που ήταν για δεκαετίες ένα είδος «απαγορευμένου βιβλίου» για τους κανονικούς φοιτητές της Ρωσικής πνευματικής Ιστορίας, και τον αναζητούσαν όταν ανακάλυπταν ότι ήταν στη Θεολογική Σχολή. Για ένα διάστημα της θητείας του στο Harvard, οι κλάδοι της Πατρολογίας και της Ορθόδοξης σκέψης και των Ορθόδοξων θεσμών από την αρχαιότητα ως τον Σλαβικό κόσμο του 20ου αιώνα παρουσίασαν ιδιαίτερη άνθηση. Στις συνεδριάσεις του Τμήματος της Εκκλησιαστικής Ιστορίας εξέφραζε με παρρησία και σαφήνεια τις απόψεις του. Στις συνεδριάσεις του Συλλόγου των Καθηγητών του αναγνωρίστηκε ότι είχε δραστικά αναβαθμίσει τους καταλόγους των βιβλίων προς μεγαλύτερη δόξα της Βιβλιοθήκης Andover του Harvard. Το 1964 ο π. Φλωρόφσκυ εξελέγη Διευθυντής του Οικουμενικού Ινστιτούτου που ίδρυσε ο Πάπας Παύλος ΣΤ΄ κοντά στα Ιεροσόλυμα. Ήταν ενεργό μέλος στο Εθνικό Συμβούλιο Εκκλησιών και στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και Αντιπρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Εκκλησιών από το 1954 ως το 1957.

Όταν έφυγε από το Harvard, ο Επίτιμος Καθηγητής Φλωρόφσκυ δίδαξε από το 1965 ως το 1972 στο Τμήμα Σλαβικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Princeton, όπου είχε αρχίσει να κάνει διαλέξεις ήδη από το 1964 και ήταν επισκέπτης ομιλητής σε θέματα Πατρολογίας στο Θεολογικό

Σεμινάριο του Princeton ήδη από το 1962 και ύστερα πάλι διακεκομμένα μετά την αποχώρηση του από το Πανεπιστήμιο. Η τελευταία του διδασκαλία έγινε το φθινοπωρινό εξάμηνο του 1978/79 στο Θεολογικό Σεμινάριο του Princeton.

Ο π. Φλωρόφσκυ κατά τη διάρκεια της καριέρας του έλαβε τιμητικά διδακτορικά διπλώματα από τα Πανεπιστήμια St. Andre's, Βοστώνης, Notre Dame, Princeton, Θεσσαλονίκης, Yale, και το Θεολογικό Σεμινάριο του Αγ. Βλαδίμηρου. Ήταν μέλος ή επίτιμο μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, της Αμερικανικής Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών, της Βρετανικής Ακαδημίας, και της Αδελφότητας του Αγ. Αλβανού και Αγ. Σεργίου.

Γ. Φλωρόφσκυ. ανακτήθηκε από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B5%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%A6%CE%BB%CE%BF%CF%81%CF%8C%CF%86%CF%83%CE%BA%CE%B9 (29/06/2016)

Αποφθέγματα π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ

«Η ενσάρκωση του Λόγου ήταν μια απόλυτη φανέρωση του Θεού. Ήταν η αποκάλυψη της ίδιας της ζωής...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Θέματα ορθοδόξου Θεολογίας* Αθήνα: Εκδόσεις Άρτος Ζωής, 1973, σ.101.

***

«Η ανάσταση του Χριστού προσφέρει την αθανασία και την αφθαρσία σε όλους με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, επειδή όλοι οι άνθρωποι έχουν την ίδια φύση με τον άνθρωπο Ιησού...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Θέματα ορθοδόξου Θεολογίας* Αθήνα: Εκδόσεις Άρτος Ζωής, 1973, σ.107.

***

«Η ανάσταση του Ιησού Χριστού είναι η νέα αρχή. Είναι η "καινή κτίσις". Είναι η αποκατάσταση της φύσης, την οποία ο Θεός παρέχει αγαπητικά και ελεύθερα...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Θέματα ορθοδόξου Θεολογίας* Αθήνα: Εκδόσεις Άρτος Ζωής, 1973, σ.106.

***

«Ο σκοπός της Εκκλησίας δεν είναι μόνο να λυτρώσει τους έξω από αυτόν τον κόσμο ανθρώπους, αλλά και τον ίδιο τον κόσμο...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Χριστιανισμός και Πολιτισμός*, ελλ. μτφ. Ν. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π. Πουρναρά, 2000, σ.123.

***

«Η εμπειρία της Εκκλησίας καθρεπτίζεται τόσο μέσα στην Αγία Γραφή όσο και στη Ιερά Παράδοσή της...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Θέματα ορθοδόξου Θεολογίας* Αθήνα: Εκδόσεις Άρτος Ζωής, 1973, σ.201.

***

«Η Εκκλησία είναι ενότητα. Η ενότητα αυτή εκφράζεται στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Η ενότητα αυτή είναι λειτουργική και λατρευτική διότι η Εκκλησία πάνω από όλα είναι λατρεύουσα κοινότητα. Προηγείται μέσα σε αυτήν η λατρεία και ακολουθεί η διδασκαλία...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Θέματα ορθοδόξου Θεολογίας* Αθήνα: Εκδόσεις Άρτος Ζωής, 1973, σ. 159.

***

«Χωρίς το γεγονός της Ανάστασης δεν θα υπήρχε η εμπειρία της ευχαριστιακής σύναξης, ούτε όμως και χωρίς την ευχαριστιακή σύναξη θα υπήρχε η συγγραφή των βιβλίων της Καινής Διαθήκης, αφού η Καινή Διαθήκη γεννήθηκε μέσα σε αυτή...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Θέματα ορθοδόξου Θεολογίας* Αθήνα: Εκδόσεις Άρτος Ζωής, 1973, σ. 202.

***

«Το τραγικό όλου του χριστιανισμού είναι ότι η αγάπη και η αλήθεια του Θεού ερμηνεύεται και κατανοείται με διαφορετικούς τρόπους. Σε αυτό το σημείο υπάρχει η δυσπιστία, δηλαδή, ότι θεωρείται ιερό, άγιο για ορισμένους, είναι για τους άλλους δεισιδαιμονία...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Θέματα ορθοδόξου Θεολογίας* Αθήνα: Εκδόσεις Άρτος Ζωής, 1973, σ. 217.

***

«Ο άνθρωπος δε δημιουργήθηκε για να πεθάνει. Είχε τη δυνατότητα να επιλέξει τη ζωή, αλλά επέλεξε τη αφύσικη αποξένωση από το Θεό που είναι ο Κύριος και δημιουργός του...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Θέματα ορθοδόξου Θεολογίας* Αθήνα: Εκδόσεις Άρτος Ζωής, 1973, σ. 117.

«Ο άνθρωπος είναι εκείνος ο οποίος οφείλει να ανταποκρίνεται πνευματικά καθόλη τη διάρκεια του επίγειου βίου του, στην άνευ όρων δωρεά της χάριτος...»

Γ. Φλωρόφσκυ στο *Οι Βυζαντινοί Ασκητικοί και Πνευματικοί Πατέρες*, ελλ. μτφ. Π. Πάλλη, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π. Πουρναρά, 1992 σ. 39.

***

«Η καινή κτίση συνιστά ήδη ολοκληρωμένη λυτρωτική πραγματικότητα. Για τους ανθρώπους, ως πρόσωπα με πνευματική ελευθερία, αυτή η πραγματικότητα πρέπει να γίνει αντικείμενο οικειοποίησης-κοινωνίας εν Χριστώ...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Οι Βυζαντινοί Ασκητικοί και Πνευματικοί Πατέρες*, ελλ. μτφ. Π. Πάλλη, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π. Πουρναρά, 1992 σ. 62.

***

«Η βούληση του ανθρώπου μπορεί να θεραπευθεί μόνο ελεύθερα, μέσα στο «μυστήριο της ελευθερίας». Μόνο με αυτή την αυθόρμητη και ελεύθερη προσπάθεια εισέρχεται ο άνθρωπος σε εκείνη την καινή και αιώνια ζωή που αποκαλύφθηκε από τον Ιησού Χριστό...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Θέματα ορθοδόξου Θεολογίας* Αθήνα: Εκδόσεις Άρτος Ζωής, 1973, σ. 80.

***

«Η πίστη προς τον Ιησού Χριστό, είναι πίστη η οποία βασίζεται σε γεγονότα, όχι σε ιδέες ή απόψεις. Ακόμη και το ίδιο το «Σύμβολο της Πίστεως» είναι μια ιστορική μαρτυρία, μια μαρτυρία για τα σωτήρια και λυτρωτικά γεγονότα, τα οποία κατανοούνται από την πίστη του κάθε ανθρώπου ως «σημεία» της παρουσίας του Τριαδικού Θεού...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Δημιουργία και Απολύτρωση*, ελλ. μτφ. Π. Πάλλη, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π. Πουρναρά, 1983 σ. 280.

«Για να εισαχθεί, όμως, ο άνθρωπος στην πνευματική ζωή, πρέπει να αρχίσει με έναν αγώνα κατά των παθών. Γιατί η απαλλαγή από τα πάθη είναι μια κατάσταση ενεργούσα, μια κατάσταση πνευματικής ενεργητικότητας, η οποία κατακτάται μόνο ύστερα από αγώνες και δοκιμασίες...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Δημιουργία και Απολύτρωση*, ελλ. μτφ. Π. Πάλλη, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π. Πουρναρά, 1983 σ. 99.

***

«Η αμαρτία και το κακό δεν προέρχονται από μια εξωτερική αιτία, αλλά από μια εσωτερική αποτυχία, από τη διαστροφή της θέλησης του ανθρώπου...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Δημιουργία και Απολύτρωση*, ελλ. μτφ. Π. Πάλλη, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π. Πουρναρά, 1983 σ. 172.

***

«Η πτώση αλλά και η συνεχιζόμενη αμαρτία του ανθρώπου, συνίσταται στο γεγονός ότι ο άνθρωπος περιορίζεται στον εαυτό του, ότι ο άνθρωπος πέφτει, τρόπον τινά, σε αγάπη με τον εαυτό του. Με αυτή τη συγκέντρωση στον εαυτό του ο άνθρωπος, χωρίστηκε από τον Θεό και διέκοψε την πνευματική και ελεύθερη επαφή με τον Θεό...»

Γ. Φλωρόφσκυ, *Δημιουργία και Απολύτρωση*, ελλ. μτφ. Π. Πάλλη, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π. Πουρναρά, 1983 σ. 172.

***

Βίος του Αγίου Πορφύριου του Κουσοκαλυβίτη

Ο Όσιος Πορφύριος γεννήθηκε στις 7 Φεβροηαρίου 1906 στο χωριό Άγιος Ιωάννης του σημερινού Δήμου Ταμιναίων της Εύβοιας. Το κοσμικό όνομά του ήταν Ευάγγελος Μπαϊρακτάρης και από πολύ νωρίς έδειξε έφεση προς το μοναχισμό. Έτσι, σε ηλικία 13 χρόνων και έχοντας τελειώσει μόνο την Β' Δημοτικού, μετέβη στη σκήτη της Αγίας Τριάδος, τα γνωστά "Κουσοκαλύβια" του Αγίου Όρους, όπου έζησε τα επόμενα 6 περίπου χρόνια, ως υποτακτικός σε δύο γέροντες μοναχούς, λαμβάνοντας το όνομα Νικήτας. Κατόπιν, λόγω σοβαρής ασθένειας, αναγκάστηκε να επιστρέψει στην Εύβοια, όπου και εγκαταστάθηκε στην Ιερά Μονή Αγίου Χαραλάμπους Λευκών Ευβοίας, στο Αυλωνάρι της Εύβοιας.

Σε ηλικία 20 ετών συναντήθηκε με τον Αρχιεπίσκοπο του [Σινά](#) Πορφύριο, ο οποίος αναγνωρίζοντας σε αυτόν πνευματικά χαρίσματα, τον χειροτόνησε πρεσβύτερο, δίνοντάς του και το όνομα με το οποίο έμελλε να γίνει γνωστός. Τα επόμενα χρόνια, επειδή το μοναστήρι του Αγίου Χαραλάμπους Λευκών έγινε γυναικείο, ο π. Πορφύριος εγκαταστάθηκε στη Μονή Αγίου Νικολάου, στην Άνω Βάθεια του σημερινού Δήμου Αμαρυνθίων, επίσης στην Εύβοια. Το 1940, σε ηλικία 34 ετών, μετέβη στην Αθήνα, όπου στις 12 Οκτωβρίου διορίστηκε ως Εφημέριος στην εκκλησία του Αγίου Γερασίμου, στην Πολυκλινική Αθηνών στην Ομόνοια.

Στις 16 Μαρτίου 1970, έχοντας συμπληρώσει 35ετία, έλαβε μικρή σύνταξη από το Ταμείο Ασφαλίσεως Κληρικών Ελλάδος και αποχώρησε από τη θέση του εφημερίου του Αγίου Γερασίμου, όπου όμως συνέχισε να προσφέρει τις υπηρεσίες του ως το 1973. Τη χρονιά εκείνη έφυγε από την Αθήνα για να εγκατασταθεί αρχικά στον Άγιο Νικόλαο, στα Καλλίσια (σημερινή Καλλιθέα) της Πεντέλης και μετά από μερικά χρόνια στο Μήλεσι της Μαλακάσας, όπου και οικοδόμησε το **Ιερό Ησυχαστήριο της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος**. Απέκτησε σημαντική φήμη και πολλοί πιστοί τον επισκέπτονταν στον τόπο διαμονής του.

Το Νοέμβριο του 1991 μετέβη στο παλαιό κελί του, στα Καυσοκαλύβια του Αγίου Όρους, όπου και κοιμήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους,

Κατατάχθηκε στο Αγιολόγιο της Ορθοδόξου Εκκλησίας, από την Ιερά Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, στη συνεδρίασή της που διεξήχθη στις 27 Νοεμβρίου 2013.

Άγιος Πορφύριος, ανακτήθηκε από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%A0%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8D%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82 (29/06/2016)

***

Αποφθέγματα Αγίου Πορφυρίου

«Κανείς δεν πρέπει να θέλει να σωθεί μόνος του, χωρίς να σωθούν και οι άλλοι. Είναι λάθος να προσεύχεται κανείς για τον εαυτό του, για να σωθεί ο ίδιος...» Ανακτήθηκε από

<http://www.vimaorthodoxias.gr/didaches/gerontosporfur/item/84312-osios-porfirios-apo-to-ego-sto-emeis> (29/06/2016)

***

«Όταν ξεχωρίζουμε τον εαυτό μας, δεν είμαστε χριστιανοί. Αληθινοί χριστιανοί είμαστε, όταν αισθανόμαστε βαθιά ότι είμαστε μέλη του μυστικού σώματος του Χριστού, της Εκκλησίας, με μια συνεχή σχέση αγάπης...»

Ανακτήθηκε από <http://www.vimaorthodoxias.gr/didaches/gerontosporfur/item/84312-osios-porfirios-apo-to-ego-sto-emeis> (29/06/2016)

***

«Όταν ζούμε ενωμένοι εν Χριστώ, δηλαδή όταν ζούμε την ενότητα μέσα στην Εκκλησία Του με το αίσθημα του ενός. Αυτό είναι το μεγαλύτερο βάθος, η μεγαλύτερη έννοια που έχει η Εκκλησία. Εκεί βρίσκεται το μυστήριο· να ενωθούν όλοι σαν ένας άνθρωπος εν Θεώ...»

Ανακτήθηκε από <http://www.vimaorthodoxias.gr/didaches/gerontosporfur/item/84312-osios-porfirios-apo-to-ego-sto-emeis> (29/06/2016)

***

«Είμαστε ένα ακόμη και με τους ανθρώπους που δεν είναι κοντά στην Εκκλησία. Είναι μακριά από άγνοια. Η Εκκλησία είναι νέα ζωή εν Χριστώ. Στην Εκκλησία δεν υπάρχει θάνατος, δεν υπάρχει κόλασις...»

Ανακτήθηκε από <http://www.vimaorthodoxias.gr/didaches/gerontosporfur/item/84312-osios-porfirios-apo-to-ego-sto-emeis> (29/06/2016)

***

«Μην προσπαθείτε με ανθρώπινους τρόπους να διορθώσετε κακές καταστάσεις. Δεν έρχεται κανένα καλό αποτέλεσμα. Μόνο με την προσευχή θα φέρετε αποτέλεσμα. Να επικαλείσθε τη θεία Χάρη για όλους. Να πάει η θεία Χάρις μέσα στην ψυχή τους και να τους αλλοιώσει. Αυτό θα πει χριστιανός...»

Ανακτήθηκε από <http://www.vimaorthodoxias.gr/didaches/gerontos-porfur/item/84075-%CE%BC%CF%8C%CE%BD%CE%BF-%CE%BC%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B5%CF%85%CF%87%CE%AE-%CE%B8%CE%B1-%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B5%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%B1> (29/06/2016)

***

«Το Πνεύμα το Άγιον εισχωρεί παντού. Γιαυτό εκείνος που εμφορείται υπό του Αγίου Πνεύματος έχει και αυτός τη γνώση του Θεού. Γνωρίζει το παρελθόν, το παρόν, το μέλλον. Του τα φανερώνει το Άγιον Πνεύμα. Τίποτα δεν είναι άγνωστο στον Θεό απ' τις πράξεις μας...»

Ανακτήθηκε από <http://www.vimaorthodoxias.gr/didaches/gerontos-porfur/item/83666-%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CF%80%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8D%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%BF-%CE%B8%CE%B5%CF%8C%CF%82-%CE%B3%CE%BD%CF%89%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CE%B9,-%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%AC-%CE%B4%CE%B5%CE%BD-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CE%B9> (29/06/2016)

***

«Να είμαστε ταπεινοί, αλλά να μην ταπεινολογούμε. Η ταπεινολογία είναι παγίδα του διαβόλου, που φέρνει την απελπισία και την αδράνεια, ενώ η αληθινή ταπείνωση φέρνει την ελπίδα και την εργασία των εντολών του Χριστού...»

Ανακτήθηκε από <http://www.vimaorthodoxias.gr/didaches/gerontos-porfur> (29/06/2016)

***

«Είναι ασύλληπτη η γνώση του Θεού απ' το δικό μας νου. Είναι άπειρη, περιλαμβάνει όλα τα όντα, ορατά και αόρατα, έσχατα και αρχαία. Τα γνωρίζει ο Θεός όλα με ακρίβεια, σε όλο το βάθος και το πλάτος τους...»

Ανακτήθηκε από <http://www.vimaorthodoxias.gr/didaches/gerontos-porfur> (29/06/2016)

«Αυτά πού θέλετε να πείτε στα παιδιά σας, να τα λέτε με την προσευχή σας...»

Ανακτήθηκε από <http://www.vimaorthodoxias.gr/didaches/gerontos-porfur> (29/06/2016)

***

Βιογραφικά στοιχεία του Ν. Νησιώτη

Βίος

Ο **Νικόλαος Α. Νησιώτης** γεννήθηκε την 21η Μαΐου 1924 στην Αθήνα. Ο πατέρας του, Άγγελος Νησιώτης ήταν ιερωμένος καταγόμενος από τη Μικρά Ασία. Τις εγκύκλιες σπουδές του τις πραγματοποίησε στην Ιόνιο Σχολή από το 1932 μέχρι το 1942 οπότε εισήχθη για σπουδές στη

Θεολογική Σχολή Αθηνών από όπου αποφοίτησε το 1947. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στη Ζυρίχη της Ελβετίας από το 1948 μέχρι το 1949 και παρακολούθησε μαθήματα Του θεολόγου Εμίλ Μπρούνερ και του ψυχολόγου Κάρλ Γκούσταβ Γιούνγκ. Μετά το διάστημα 1949-1951 οπότε πραγματοποίησε τη στρατιωτική του θητεία, επέστρεψε στη Βασιλεία της Ελβετίας για τη συνέχιση των μεταπτυχιακών του σπουδών παρακολουθώντας τους Καρλ Μπαρτ και Καρλ Γιάσπερς. Το 1952 με 1953 μεταβαίνει στο Βέλγιο στο Καθολικό Πανεπιστήμιο της Λουβαίν απ' όπου λαμβάνει μεταπτυχιακό δίπλωμα (Licence) φιλοσοφίας.

Ακαδημαϊκή δράση

Επιστρέφει στην Αθήνα όπου εργάζεται ως πανεπιστημιακός βοηθός στο Θεολογικό Σπουδαστήριο του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το 1956 αναγορεύεται αριστοβάθμιος διδάκτωρ της θεολογίας με διατριβή "Υπαρξισμός και χριστιανική πίστη κατά τον S. Kierkegaard και τους συγχρόνους υπαρξιστάς φιλοσόφους K. Jaspers, M.Heidegger και J.P. Sartre". Επίσης εκλέγεται καθηγητής του Πανεπιστημίου της Γενεύης στο οποίο διδάσκει από το 1962 μέχρι το 1974 και κοσμήτορας της Μεταπτυχιακής Σχολής Οικουμενικών Σπουδών από το 1966 μέχρι το 1974. Από το 1984 μέχρι το 1986 διετέλεσε πρόεδρος της "Διεθνούς Ακαδημίας Θρησκευτικών Επιστημών στις Βρυξέλλες. Στην Ελλάδα το 1965 αναγορεύθηκε έκτακτος καθηγητής και τακτικός από το 1968 μέχρι το 1986 στην έδρα Φιλοσοφίας της Θρησκείας μετά Στοιχείων της Ψυχολογίας της Θρησκείας στη Θεολογική Σχολή Αθηνών. Από το 1976 μέχρι το 1977 διετέλεσε κοσμήτορας της Θεολογικής Σχολής και από το 1982 μέχρι το 1986 πρόεδρος του τμήματος Ποιμαντικής της Θεολογικής Σχολής Αθηνών. Διετέλεσε επισκέπτης καθηγητής στη Θεολογική Σχολή της Neuchatel (1965-1966), της Βοστώνης (1962), του Σικάγο, της Πενσυλβάνια, του Μάντσεστερ (1981) και της Καλοφόρνια.

Η δράση του στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών

Από το 1956 μέχρι το 1974 εργάστηκε στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και στο Οικουμενικό Ινστιτούτο στην Ελβετία. Στο τελευταίο διήλθε από όλα τα επίπεδα: εκπαιδευτής (1956-1958), υποδιευθυντής (1958-1962), συνδιευθυντής (1962-1965) και τέλος διευθυντής (1965-1974). Επίσης αναγορεύθηκε σε αναπληρωτής γενικός Γραμματέας του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών από το 1968 μέχρι το 1972. Δύο φορές προτάθηκε για τη θέση του γενικού γραμματέα του Παγκόσμιου Συμβουλίου Εκκλησιών που όμως αρνήθηκε λόγω των ακαδημαϊκών υποχρεώσεων του στην Ελλάδα. Διετέλεσε ορθόδοξος παρατηρητής στη Β' Βατικανή Σύνοδο εκπροσωπώντας το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και με την ίδια ιδιότητα συμμετείχε στις εργασίες των Πανορθόδοξων Διασκέψεων στην Ρόδο το 1961 και 1964. Από το 1977 μέχρι το 1982 ήταν πρόεδρος του Τμήματος "Πίστης και Τάξις" (Faith and Order) του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών.

Η ενασχόλησή του με τον αθλητισμό

Μέσα από τον Πανελλήνιο Γυμναστικό Σύλλογο ασχολήθηκε με την καλαθόσφαιρα στην οποία διακρίθηκε λαμβάνοντας και τη θέση του εθνικού προπονητή. Διετέλεσε τακτικό μέλος και στη συνέχεια αντιπρόεδρος της Ελληνικής Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων από το 1975 μέχρι το 1986, πρόεδρος της Εφορείας της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας (1977-1986) και μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδος στη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή. Πρώτος εισήγαγε στην Ελλάδα τις νεώτερες τεχνικές στην καλαθόσφαιρα αναδεικνύοντας την ομάδα του σε πρωταθλήτρια της Ευρώπης.

Τιμητικές διακρίσεις

Είχε αναγορευθεί σε επίτιμο διδάκτορα από το Ορθόδοξο Θεολογικό Ινστιτούτο του Αγίου Σεργίου στο Παρίσι (1965) και από τα πανεπιστήμια Άμπερντιν της Σκωτίας (1967), Βουκουρεστίου (1977), Γενεύης (1984). Έλαβε το παράσημο του Χρυσού Σταυρού του Τάγματος του Γεωργίου του Α΄(1966), τον τίτλο του Άρχοντος Νοταρίου του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, του Ταξιάρχου του Τάγματος των Ορθοδόξων Σταυροφόρων του Παναγίου Τάφου του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων και το Αργυρό Μετάλλιο της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής. Σκοτώθηκε σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα στις 18 Αυγούστου του 1986.

Η θεολογική σκέψη του

Ως θεολόγος προτείνει την “περσοναλιστική” προσέγγιση της ελληνικής πατερικής σκέψης σε διάλογο με το σύγχρονο κόσμο, χριστιανικό και μη. Επικεντρώνεται στην τριαδολογία και πνευματολογία της Ορθόδοξης θεολογικής παράδοσης ως υπέρβαση στην Ρωμαιοκαθολική θεολογική απολυτοποίηση του Θεού-Πατρός και στην προτεσταντικό υπερτονισμό της θεολογίας του Υιού-Χριστού. Στα πλαίσια του Οικουμενισμού εισηγείτο ό,τι προϋποθέσεις για την μεταξύ των Εκκλησιών ενότητα ήταν ο διάλογος και η αυτοκριτική. Ως προς τη θεολογική του γνωσιολογία ξεκινά από την απόρριψη της γνώσης του Θεού ως αντικειμένου, των γνωσιολογικών αρχών της αποδεικτικής νοσησαρχίας. Και οι Ορθόδοξες κατηγορίες της γνώσεως του Θεού κατά τον Νησιώτη είναι η μετάνοια ως αλλαγή τρόπου σκέψεως, η δυναμική πίστη εν ελευθερία και ως έργο αγάπης μέσα στον κόσμο και η ευχαριστία ως δοξολογία.

Η φιλοσοφική σκέψη του

Ο άξονας της σκέψης πάνω στον οποίο κινήθηκε ήταν από τον υπαρξισμό στον περσοναλισμό. Πρώτος αυτός εισήγαγε στην Ελλάδα τους προβληματισμούς της υπαρξιστικής φιλοσοφίας με επιστημονική θεμελίωση και τεκμηριωμένες κριτικές επιφυλάξεις. Η φιλοσοφική του ιδιαιτερότητα έγκειται στο ό,τι δεν περιορίστηκε στην ανθρωπολογία αλλά επεκτάθηκε και στην κοινωνιολογία, στην ψυχολογία και την επιστημολογία.

Συγγραφικό έργο

Το συγγραφικό του έργο είναι εκτενές, θεματικά πολύπλευρο (θεολογία, φιλοσοφία, ψυχολογία, κοινωνιολογία, ολυμπισμός).

- ‘Υπαρξισμός και χριστιανική πίστης κατά τον S. Kierkegaard και τους συγχρόνους υπαρξιστάς φιλοσόφους K. Jaspers, M. Heidegger και J.P. Sartre’ –Διδακτορική διατριβή, Αθήναι 1956 και 3η εκδ. εκδ. Μήνυμα, Αθήνα, 1985
- Προλεγόμενα εις την θεολογικήν γνωσιολογίαν. Το ακατάληπτον του Θεού και η δυνατότης γνώσεως Αυτού, Αθήναι, 1965.
- Φιλοσοφία της θρησκείας και φιλοσοφική θεολογία. Σκέψεις επί του προβλήματος της θέσεως της φιλοσοφίας εν τη συστηματική θεολογία, Αθήναι 1965

Ανακτήθηκε από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%AF%CE%BA%CE%BF%CF%82_%CE%9D%CE%B7%CF%83%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B7%CF%82

***

Αποφθέγματα του Ν. Νησιώτη

«Ο Θεός της ψυχολογίας δεν είναι ο αποκαλυπτόμενος τη ίδια ενεργεία Θεός...»

Ν. Νησιώτης, Προλεγόμενα εις την θεολογικήν γνωσιολογίαν. Το ακατάληπτον του Θεού και η

δυνατότης γνώσεως Αυτού, Αθήναι ,1965 σ. 116.

***

«Ο Θεός δεν είναι δυνατόν να γνωρισθῆ μέσω των αρχετύπων της ανθρώπινης ψυχῆς...»

N. Νησιώτης, Προλεγόμενα εις την θεολογικὴν γνωσιολογίαν. Το ακατάληπτον του Θεού και η δυνατότης γνώσεως Αυτού, Αθήναι ,1965 σ. 117.

«Η κριτικὴ τῆς εκστασιακῆς καταστάσεως των μυστικῶν ὑπὸ των συγχρόνων ψυχολόγων εἶναι ἐν πολλοῖς ἐμπαθῆς και προέρχεται συχνάκις ἐξ ἀρνητικῶν ἐναντίον τῆς πίστεως προκαταλήψεις. Εἶναι ὅμως, ἐξ ἄλλου, ἀληθές ὅτι μέρος των κριτικῶν τούτων καταδεικνύουν τους κινδύνους τῆς μετατροπῆς τῆς ζώσης πίστεως εις παθολογικὴν τινὰ ἐκφρασιν υποκειμενιστικῆς θρησκευτικότητος...»

N. Νησιώτης, Προλεγόμενα εις την θεολογικὴν γνωσιολογίαν. Το ακατάληπτον του Θεού και η δυνατότης γνώσεως Αυτού, Αθήναι ,1965 σ. 130.

***

«Ο Ν. Νησιώτης με βάση την ὑπαρξὴ κατανοοῦσε τὴν ψυχὴ ὡς ἐνοποιητικὸ ἀρμό του ἀνθρώπου στη σχέση του με τὸν Θεό. Ο περσοναλισμὸς του Νησιώτη χρωμάτιζε τὴ θρησκευτοψυχολογικὴ του παλέτα και ἐμπλούτιζε τους ἰριδισμοὺς τῆς σκέψης του...»

M. Μπέγζου, Ψυχολογία τῆς Θρησκείας, ἐκδόσεις Ἑλληνικά Γράμματα, Αθήνα, σ. 34.

***

Βιογραφικά του Αλεξάνδρου Σμόρελ

«Ο Αλέξανδρος Schmorell γεννήθηκε στο Orenburg τῆς Ρωσίας, στις 16 Σεπτεμβρίου 1917 (3 Σεπτέμβρη για τὸ Ἰουλιανὸ Ἡμερολόγιο), και βαπτίστηκε στη Ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ο πατέρας του, Ούγκο Schmorell, ἦταν ἕνας γιατρός γερμανικῆς καταγωγῆς που γεννήθηκε και ἐζήσῃ στη Ρωσία ἐκτὸς ἀπο τὴν περίοδο που σπούδαζε Ἰατρικὴ στην Γερμανία. Η μητέρα του, Nataliya Vvedenskaya, ἦταν Ρωσίδα και κόρη ἐνός Ρώσου Ὁρθόδοξου Ἱερέα. Ο Ἅγιος Μάρτυς Αλέξανδρος Σμορέλ (Αλέξανδρος του Μονάχου) ἦταν ἕνας φοιτητῆς τῆς ἰατρικῆς, ο οποίος κατὰ τὴ διάρκεια του Β 'Παγκοσμίου Πολέμου ὑπῆρξε ἕνα ἀπὸ τα ἰδρυτικὰ μέλη τῆς ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ἀντι-ναζιστικῆς ομάδας, με τὸ ὄνομα "Λευκὸ Ρόδο"(White Rose). Μαζί με τα ἄλλα μέλη τῆς ομάδας, προσπάθησε να συσπειρώσει ὅσους Γερμανοὺς ἠθελαν ἢ προσπαθοῦσαν να ἀντισταθοῦν στον Χίτλερ και τὸ ναζιστικὸ καθεστῶς. Συνελήφθη τὸ Φεβρουάριο του 1943, και ἐκτελέστηκε στις 13 Ἰουλίου 1943, στις φυλακὲς Stadelheim στο Μόναχο. Στις 5 Φεβρουαρίου 2012, ἡ Ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία των κατέταξε μεταξύ των νέων Ρώσων Ἁγίων Μαρτύρων και Ὁμολογητῶν τῆς διασποράς, ὀρίζοντας ὡς ἡμερομηνία ἐορτῆς τῆς μνήμης του τὴν 13 Ἰουλίου (ἡμέρα που ἀποκεφαλίστηκε ἀπο του Γερμανοὺς Ναζί)...»

Ανακτήθηκε ἀπὸ http://klassikoperiptosi.blogspot.com/2013/03/blog-post_5.html (29/06/2016)

***

Αποφθέγματα Α. Σμόρελ

«Κάθε λέξη από το στόμα του Χίτλερ είναι ένα ψέμα. Όταν μιλά για ειρήνη, εννοεί τον πόλεμο και όταν κατά τρόπο βλάσφημο χρησιμοποιεί το όνομα του Παντοδύναμου, εννοεί τη δύναμη του κακού, τον εκπεσόντα άγγελο, το Σατανά. Το στόμα του είναι το δύσσομο στόμιο της Κολάσεως και η ισχύς του εκ βάρων καταραμένη...»

Ανακτήθηκε από <http://www.pemptousia.gr/2014/07/alexanter-smorel-o-antinazistis-neom/> (29/06/2016)

***

«Ο άνθρωπος είναι, βέβαια, ελεύθερος, αλλά χωρίς τον αληθινό Θεό είναι ανυπεράσπιστος ενάντια στο κακό. Είναι σαν καράβι χωρίς πηδάλιο, στο έλεος της θύελλας, σαν μικρό παιδί χωρίς τη μητέρα του, σαν σύννεφο που διαλύεται στον αέρα. Και σε ρωτάω, σαν Χριστιανό που αγωνίζεσαι για τη διαφύλαξη του πιο πολύτιμου θησαυρού σου, μήπως διστάζεις, μήπως ξεπέφτεις στη δολιότητα, τον υπολογισμό και την αναβλητικότητα, με την ελπίδα ότι κάποιος άλλος θα σηκώσει το χέρι για να σε υπερασπίσει; ...»

Ανακτήθηκε από <http://www.pemptousia.gr/2014/07/alexanter-smorel-o-antinazistis-neom/> (29/06/2016)

***

«Σήμερα, με τη θέληση του Θεού, η επίγεια ζωή μου θα κλείσει, προκειμένου να μεταβώ σε μια άλλη, που ποτέ δεν θα τελειώσει, όπου όλοι μας θα συναντηθούμε...»

Ανακτήθηκε από <http://www.pemptousia.gr/2014/07/alexanter-smorel-o-antinazistis-neom/> (29/06/2016)

***

Βιογραφικά στοιχεία του Ολιβιέ Κλεμάν

Ο Olivier Clément-Maurice (17 Νοέμ, 1921 - 15 Ιαν, 2009) ήταν Ορθόδοξος θεολόγος, ο οποίος δίδαξε στο Ορθόδοξο Θεολογικό Ινστιτούτο στο Παρίσι, Άγιος Σέργιος. Επίσης, προώθησε ενεργά την επανένωση των Χριστιανών, το διάλογο μεταξύ χριστιανών με ανθρώπους άλλων πεποιθήσεων, καθώς και την εμπλοκή των χριστιανών διανοητών με σύγχρονη σκέψη και την κοινωνία.

Γεννήθηκε το 1921 στο Cevennes της Γαλλίας

Έγινε ένας οπαδός του Ιησού Χριστού στην ηλικία των τριάντα, μετά από μια μακρά αναζήτηση στον αθεϊσμό και στις ασιατικές πνευματικότητες. Είχε ανακαλύψει, μέσα από την ανάγνωση των χριστιανικών φιλοσόφων Νικολάου Berdyaev και ο Βλαντιμίρ Lossky τη σκέψη των Πατέρων της αρχαίας αδιαίρετης εκκλησίας, και έλαβε το βάπτισμα στην Ορθόδοξη Εκκλησία, εντός της γαλλόφωνο μητρόπολη του Πατριαρχείου Μόσχας στο Παρίσι.

Εντός του πεδίου των δραστηριοτήτων διδασκαλίας του, ο Oliver Clement ασχολούταν με τη ζωή και την μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη Γαλλία. Ενέπνευσε επίσης το έργο της Ορθόδοξης Κοινότητας στη Δυτική Ευρώπη από την ίδρυσή της στις αρχές της δεκαετίας του 1960 και συμμετείχε στην Ορθόδοξη Χριστιανική συνέδρια στη Δυτική Ευρώπη από το 1971

Ήταν αυτός που στις ερωτήσεις της νεωτερικότητας έδωσε μεγάλη προσοχή. Δημιούργησε ένα αξιολογικό συγγραφικό έργο.

Πέθανε στις 15 Ιανουαρίου 2009.

***

Αποφθέγματα του Ολιβιέ Κλεμάν

«Αν δεν είχα γίνει Ορθόδοξος, δεν ξέρω αν θα είχα κατορθώσει να ζω...»
Ολιβιέ Κλεμάν, ανακτήθηκε από <http://www.vimaorthodoxias.gr/perizois/item/38309-%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%B2%CE%B9%CE%AD-%CE%BA%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%AC%CE%BD-%C2%AB%CE%B1%CE%BD-%CE%B4%CE%B5%CE%BD-%CE%B5%CE%AF%CF%87%CE%B1-%CE%B3%CE%AF%CE%BD%CE%B5%CE%B9-%CE%BF%CF%81%CE%B8%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CE%BE%CE%BF%CF%82-%CE%B4%CE%B5%CE%BD-%CE%BE%CE%AD%CF%81%CF%89-%CE%B1%CE%BD-%CE%B8%CE%B1-%CE%B5%CE%AF%CF%87%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B8%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9-%CE%BD%CE%B1-%CE%B6%CF%89%E2%80%A6%C2%BB> (29/06/2016)

***

«Ζούσα σ' ένα περιβάλλον ριζικά άθεο, κατάπληκτος που υπήρχα, που ανάσαινα, που βάδιζα: όταν είσαι νέος, το βάδισμα είναι σχεδόν χορός, εκφράζει, δίχως να το σκέφτεσαι, το ξεχείλισμα της ζωής. Αλλά παράλληλα αγωνιούσα για το τίποτα που έμοιαζε ότι θα καταβρόχθιζε τα πάντα. Ο πόλεμος, τα ολοκληρωτικά καθεστώτα έρχονταν να προστεθούν στο παράλογο. Η ένταση να ζεις ήταν κάποτε τέτοια ώστε όλες αυτές οι ερωτήσεις έμοιαζαν μάταιες. Κι όμως. Περπατούσα στην άκρη μιας θάλασσας αστραφτερής, ο ήλιος που βασίλευε ζωγράφιζε έναν μακρύ ασημένιο δρόμο πάνω στα κύματα. Μια λύπη με πλημμύριζε. Αυτή η λαμπρότητα δεν ήταν άλλο από τη μάσκα που σκέπαζε το κενό. Η ομορφιά του κόσμου δεν παρηγορεί, αυτή έχει ανάγκη να παρηγορηθεί. Στο Ταϊζέ, άνθρωποι ποικίλων ομολογιακών, εθνικών, πολιτισμικών, γλωσσολογικών προελεύσεων, προσεύχονται και εργάζονται μαζί. Ο Χριστός καταρρίπτει κάθε διαχωριστικό τείχος. Αυτή η ιστορική και γεωγραφική ποικιλομορφία σβήνεται μπροστά στην ποικιλομορφία των χαρισμάτων...»

Ολιβιέ Κλεμάν, από το οπισθόφυλλο του βιβλίου Ταϊζέ, εκδόσεις Μαϊστρος, αθήνα 2015

***

«Η εικόνα, λοιπόν, δεν είναι διακοσμητικό στοιχείο, ούτε ακόμη και μια απλή εικονογράφηση της Γραφής. Είναι αναπόσπαστο μέρος της λειτουργίας, αποτελεί «μέσο για να γνωρίσουμε το Θεό και να ενωθούμε μαζί Του...»

Ολιβιέ Κλεμάν, ανακτήθηκε από http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/contacts_clement_theology.html (29/06/2016)

***

«Οι μάρτυρες αφομοιώνονται με το ένδοξο σώμα του Αναστάντος και γίνονται κατά κάποιο τρόπο Ευχαριστία...»

Ολιβιέ Κλεμάν, ανακτήθηκε από http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/cleman_paratiriseis1.html (29/06/2016)

***

«Η ανταρσία του εφήβου εναντίον του πατέρα δεν είναι, γενικά, η άρνηση της ουσίας της πατρότητας. Είναι η αναζήτηση μιας άλλης πατρότητας, μιας πατρότητας που θα την διάλεγε και που δεν θα επιβάλλονταν, μιας πατρότητας συνδεδεμένης με την ελευθερία με έναν αδελφικό δεσμό, μιας πατρότητας για τη μύηση στο Πνεύμα...»

Ολιβιέ Κλεμάν, ανακτήθηκε από

http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/cleman_paratiriseis1.html (29/06/2016)

***

«Οι άνθρωποι αυτής της εποχής έχουν ανάγκη από ανθρώπους που να είναι δέντρα, έχουν ανάγκη από μian ορισμένη σιωπηλή ειρήνη : πλησιάζει κανείς σ' όποιον αισθάνεται κάτι αληθινό...»

Ολιβιέ Κλεμάν, ανακτήθηκε από

http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/cleman_paratiriseis2.html (29/06/2016)

***

«Μονάχα ο άνθρωπος της προσευχής θα μπορεί να μαρτυρήσει μέσα σ' ένα κόσμο προφορικού πληθωρισμού όπου οι λέξεις αλληλοσυγκρούονται χωρίς να κατανικιέται η μοναξιά. Μονάχα αυτός ο άνθρωπος θα μπορεί να μαρτυρήσει για το Λόγο που έγινε σάρκα, για το Λόγο που έγινε πρόσωπο...»

Ολιβιέ Κλεμάν, ανακτήθηκε από

http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/cleman_paratiriseis2.html (29/06/2016)

***

Βιογραφικά στοιχεία της Μητέρας Τερέζας

Η Μητέρα Τερέζα γεννήθηκε στις 26 Αυγούστου του 1910 στα Σκόπια της τότε Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (σήμερα πρωτεύουσα της ΠΓΔΜ). Είχε, ωστόσο, καταγωγή από την Σκόδρα της Αλβανίας. Πήγε στο Νταρτζίλινγκ της Ινδίας το 1929 και ορκίστηκε ως μοναχή το 1931. Το 1937 δούλεψε σαν δασκάλα σε ένα σχολείο στην Καλκούτα. Το 1950, πήρε την άδεια από το Βατικανό για να ξεκινήσει το ιεραποστολικό της έργο. Το 1952 μετέτρεψε έναν παλιό Ινδουιστικό ναό στην Καλκούτα σε κτίριο για την ίαση των ανθρώπων που πεθαίνουν. Επίσης, το 1955 άνοιξε ένα ορφανοτροφείο στην Καλκούτα. Στην συνέχεια άνοιξε νοσοκομεία και ορφανοτροφεία σε ολόκληρη την Ινδία αλλά και στην Ρώμη, την Τανζανία και την Αυστρία.

Το 1979 κέρδισε το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης. Ταξίδεψε σε όλο τον κόσμο προκειμένου να βοηθήσει τους φτωχούς και τους αρρώστους. Ενδεικτικά, βοήθησε τους πεινασμένους στην Αιθιοπία, τα θύματα της πυρηνικής έκρηξης στο Τσερνομπίλ το 1986, καθώς και τα θύματα του σεισμού στην Αρμενία το 1988. Το 1983, κατά την διάρκεια επίσκεψής της στον Πάπα Ιωάννη Παύλο Β', έπαθε καρδιακή προσβολή και έκτοτε κυκλοφορούσε με βηματοδότη. Η Μητέρα Τερέζα πέθανε το 1997 στην Καλκούτα της Ινδίας.

Ανακτήθηκε από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B7%CF%84%CE%AD%CF%81%CE%B1_%CE%A4%CE%B5%CF%81%CE%AD%CE%B6%CE%B1 (01/07/2016)

***

Αποφθέγματα της Μητέρας Τερέζας

«Αν δεν έχουμε ειρήνη, είναι επειδή έχουμε ξεχάσει ότι ανήκουμε ο ένας στον άλλο...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.cognosco.gr/Gnwmika/artists.jsp?key=1594>
(01/07/2016)**

***

«Αν κρίνεις τους ανθρώπους, δεν έχεις χρόνο να τους αγαπήσεις...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.cognosco.gr/Gnwmika/artists.jsp?key=1594>
(01/07/2016)**

«Έχω ανακαλύψει το παράδοξο ότι αν συνεχίζω να αγαπάω όλο και περισσότερο μέχρι να πονέσω, τότε δεν υπάρχει πόνος, μονάχα περισσότερη αγάπη...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.cognosco.gr/Gnwmika/artists.jsp?key=1594>
(01/07/2016)**

***

«Η μοναξιά είναι η πιο τρομερή φτώχεια...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.cognosco.gr/Gnwmika/artists.jsp?key=1594>
(01/07/2016)**

***

«Αν δεν μπορούμε να αγαπήσουμε τον άνθρωπο που βλέπουμε, πως μπορούμε να αγαπήσουμε τον Θεό που δεν τον βλέπουμε; ...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.cognosco.gr/Gnwmika/artists.jsp?key=1594>
(01/07/2016)**

***

«Ο καρπός της σιωπής είναι η προσευχή. Ο καρπός της προσευχής είναι η πίστη. Ο καρπός της πίστης είναι η αγάπη. Ο καρπός της αγάπης είναι η προσφορά. Ο καρπός της προσφοράς είναι η ειρήνη...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.cognosco.gr/Gnwmika/artists.jsp?key=1594>
(01/07/2016)**

***

«Αν θέλεις να δουλέψεις για την παγκόσμια ειρήνη, πήγαινε σπίτι σου και αγάπα την οικογένειά σου...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.cognosco.gr/Gnwmika/artists.jsp?key=1594>
(01/07/2016)**

***

«Ίσως να μην μπορούμε να κάνουμε μεγάλα πράγματα σ' αυτή τη γη.

Αλλά σίγουρα μπορούμε να κάνουμε μικρά πράγματα με μεγάλη Αγάπη...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.cognosco.gr/Gnwmika/artists.jsp?key=1594>
(01/07/2016)**

***

«Μια από τις μεγαλύτερες αρρώστιες είναι να μην είσαι τίποτα για κανέναν...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1191>
(01/07/2016)**

***

«Η μοναξιά και η αίσθηση ότι δεν σε θέλουν είναι η χειρότερη φτώχεια...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1191>
(01/07/2016)**

***

«Και εμείς οι ίδιοι αισθανόμαστε πως αυτό που κάνουμε είναι σταγόνα στον ωκεανό. Αλλά ο ωκεανός θα ήταν μικρότερος αν έλειπε αυτή η σταγόνα...»

**Μητέρα Τερέζα, ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1191>
(01/07/2016)**

***

Βιογραφικά στοιχεία του Ντίτριχ Μπονχέφερ

Ο **Ντίτριχ Μπονχέφερ** (*Dietrich Bonhoeffer*, 4 Φεβρουαρίου 1906 - 9 Απριλίου 1945) ήταν Γερμανός Λουθηρανός ποιμένας και θεολόγος. Επίσης συμμετείχε στο Γερμανικό κίνημα αντίστασης κατά του Ναζισμού, και ήταν ιδρυτικό μέλος της Ομολογητικής Εκκλησίας, η οποία εκδήλωνε αντίθεση στο Ναζισμό. Η ανάμειξή του σε σχέδια μελών της γερμανικής Στρατιωτικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, Abwehr, για τη δολοφονία του Αδόλφου Χίτλερ, είχε ως αποτέλεσμα τη σύλληψή του, τον Απρίλιο του 1943, και μετέπειτα την εκτέλεσή του με απαγχονισμό τον Απρίλιο του 1945, λίγο πριν τη λήξη του πολέμου. Οι απόψεις του για το ρόλο του Χριστιανισμού στον κόσμο έχουν ασκήσει σημαντική επιρροή στην θεολογική σκέψη.

Η μνήμη του Ντίτριχ Μπονχέφερ, ως θεολόγου και μάρτυρα, τιμάται από τις Λουθηρανικές και τις Αγγλικανικές εκκλησίες στις 9 Απριλίου.

Ανακτήθηκε από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CF%84%CE%AF%CF%84%CF%81%CE%B9%CF%87_%CE%9C%CF%80%CE%BF%CE%BD%CF%87%CE%AD%CF%86%CE%B5%CF%81 (01/07/2016)

***

Αποφθέγματα του Ντίτριχ Μπονχέφερ

«Είναι χαρακτηριστικό - και πλεονέκτημα - των δυνατών αντρών, να ανασύρουν τα κρίσιμα θέματα και να σχηματίζουν μια ξεκάθαρη γνώμη γι' αυτά. Οι αδύναμοι πάντα πρέπει να αποφασίσουν μεταξύ εναλλακτικών απόψεων που δεν είναι δικές τους...»

Ντίτριχ Μπονχέφερ, ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=289>
(01/07/2016)

***

«Ένας Θεός που μας αφήνει να διαπιστώσουμε την ύπαρξή του είναι είδωλο...»

Ντίτριχ Μπονχέφερ, ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=289>
(01/07/2016)

***

«Η δράση δεν πηγάζει από τη σκέψη, αλλά από την ετοιμότητα για ανάληψη ευθύνης...»

Ντίτριχ Μπονχέφερ, ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=289>
(01/07/2016)

***

«Μόνο αυτός που πιστεύει είναι υπάκουος και μόνο αυτός που είναι υπάκουος πιστεύει...»

Ντίτριχ Μπονχέφερ, ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=289>
(01/07/2016)

***

«Η αξιολόγηση της ηθικής μιας κοινωνίας είναι το τι κάνει για τα παιδιά της...»

Ντίτριχ Μπονχέφερ, ανακτήθηκε από <http://ixvos.pblogs.gr/2013/08/criminal-minds-apofthegmata.html> (01/07/2016)

***

Βιογραφικά στοιχεία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ

Ο **Μάρτιν Λούθερ Κινγκ** ο νεώτερος (15 Ιανουαρίου 1929 – 4 Απριλίου 1968), ήταν ιερέας του δόγματος των Βαπτιστών, ειρηνιστής και οπαδός της δράσης μέσω της παθητικής αντίστασης, ηγέτης του Αφροαμερικανικού Κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα των μαύρων. Αφού ολοκλήρωσε μια σειρά θεολογικών σπουδών, έλαβε θέση πάστορα σε εκκλησία των Βαπτιστών και αναμίχθηκε στον αγώνα των μαύρων για την απόκτηση πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Το 1955 ηγήθηκε της νικηφόρας εκστρατείας του μποϋκοτάζ των δημοσίων λεωφορείων της πόλης Μοντγκόμερυ της Αλαμπάμα (εξαιτίας του φυλετικού διαχωρισμού των επιβατών) και το 1957 αναγνωρίζοντας την ανάγκη δημιουργίας ενός πανεθνικού οργάνου που θα συντόνιζε τον αγώνα των μαύρων ίδρυσε μαζί με άλλους, ιερωμένους και μη, την *Διάσκεψη της Χριστιανικής ηγεσίας του Νότου* (Southern Cristian Leadership Conference) και έγινε ο πρώτος της πρόεδρος. Το 1961 εμπύχωσε την εκστρατεία *Επιβάτες για την Ελευθερία*, την κινητοποίηση που έφερε και το πραγματικό τέλος στους φυλετικούς διαχωρισμούς σε όλα τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Το 1962 ηγήθηκε του αγώνα εναντίον του φυλετικού διαχωρισμού στο Όλμπανυ της Τζόρτζια (Κίνημα του Όλμπανυ) και το 1963 βοήθησε στη διοργάνωση ειρηνικών πορειών διαμαρτυρίας στη πόλη Μπέρμιγχαμ (Αλαμπάμα) της Αλαμπάμα. Την ίδια περίοδο ηγήθηκε επίσης της «Πορείας στην Ουάσινγκτον» και εκεί εκφώνησε την ιστορική ομιλία του που ξεκινά

με τη φράση «Έχω ένα όνειρο...», στην οποία περιγράφει το όραμα του για ισότητα στην αμερικανική κοινωνία. Στις 14 Οκτωβρίου του 1964 του απονεμήθηκε το Βραβείο Νόμπελ για τους αγώνες του υπέρ των πολιτικών δικαιωμάτων των μαύρων μέσω ειρηνικών διαμαρτυριών. Το 1965 ηγήθηκε της *Πορείας από τη Σέλμα στο Μοντγκόμερυ*, διαμαρτυρία για τη μη εκχώρηση του δικαιώματος ψήφου στους μαύρους.

Στα τελευταία χρόνια της ζωής του μίλησε εναντίον του πολέμου στο Βιετνάμ, κριτικάροντας σφοδρά την αμερικανική κυβέρνηση και το 1967 εκφώνησε τον επίσης περίφημο λόγο του «Πέρα από το Βιετνάμ». Το 1968, και ενώ σχεδίαζε ακόμα μια πορεία προς την Ουάσινγκτον, την «πορεία των φτωχών», δολοφονήθηκε στις 4 Απριλίου στο Μέμφις του Τενεσσί. Ο Κινγκ έλαβε μετά θάνατον πολλές διακρίσεις όπως το *Προεδρικό Μετάλλιο για την Ελευθερία* και το *Χρυσό Μετάλλιο του Κογκρέσου*. Το 1986 η 15η Ιανουαρίου (η ημέρα της γέννησής του) ανακηρύχθηκε επίσημη εορτή στις Η.Π.Α.

Ανακτήθηκε από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CE%BD_%CE%9B%CE%BFCF%8D%CE%B8%CE%B5%CF%81_%CE%9A%CE%B9%CE%BD%CE%B3%CE%BA (01/07/2016)

***

Αποφθέγματα του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ

«Έχω ένα όνειρο, ότι μια μέρα, στους κόκκινους λόφους της Γεωργίας, οι γιοι πρώην σκλάβων και οι γιοι πρώην ιδιοκτητών σκλάβων θα καθίσουν δίπλα-δίπλα στο τραπέζι της αδελφοσύνης...»

Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από

<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)

***

«Πίστη είναι να ξεκινάς ανεβαίνοντας το πρώτο σκαλοπάτι, χωρίς να βλέπεις ολόκληρη τη σκάλα...»

Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από

<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)

***

«Το σκοτάδι δεν μπορεί να διώξει το σκοτάδι. Μόνο το φως μπορεί να το κάνει αυτό. Το μίσος δεν μπορεί να διώξει το μίσος. Μόνο η αγάπη μπορεί να το κάνει αυτό...»

Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από

<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)

***

«Αν ένας άνθρωπος δεν έχει βρει κάτι για το οποίο θα πέθαινε, δεν αξίζει να ζει...»

Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από

<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)

***

«Έχω ένα όνειρο, ότι τα τέσσερα μικρά παιδιά μου θα ζήσουν μια μέρα σ' ένα έθνος όπου δεν θα

κρίνονται από το χρώμα του δέρματός τους, αλλά από το χαρακτήρα τους...»
Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από
<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)

***

«Κανείς δεν μπορεί να σε καβαλήσει, αν δεν είσαι σκυμμένος...»
Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από
<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)
«Η ελευθερία δεν δίνεται ποτέ εθελοντικά από τον καταπιεστή. Πρέπει να κατακτηθεί από τον καταπιεζόμενο...»
Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από
<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)

***

«Μην επιτρέψεις σε κανέναν να σε σύρει τόσο χαμηλά κάνοντας να τον μισήσεις...»
Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από
<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)

***

«Ακόμα κι αν ήξερα ότι αύριο ο κόσμος θα εξαφανιζόταν, εγώ πάλι θα φύτευα σήμερα τη μηλιά μου...»
Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από
<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)

***

«Η πιο επίμονη και επείγουσα ερώτηση στη ζωή είναι: «τι κάνεις για τους άλλους; »
Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από
<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)

***

«Πάντα είναι ο κατάλληλος χρόνος για να κάνεις αυτό που είναι σωστό...»
Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από
<http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=1399> (01/07/2016)

«Η αδικία, οπουδήποτε και εάν συμβαίνει, απειλεί τη δικαιοσύνη παντού. Είμαστε παγιδευμένοι σε έναν ιστό αναπόφευκτης αμοιβαιότητας, δεμένοι με ένα νήμα κοινού πεπρωμένου. Οτιδήποτε επηρεάζει κάποιον άμεσα, επηρεάζει όλους μας έμμεσα...»
Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από
https://el.wikiquote.org/wiki/%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CE%BD_%CE%9B%CE%BF%CF%8D%CE%B8%CE%B5%CF%81_%CE%9A%CE%B9%CE%BD%CE%B3%CE%BA (01/07/2016)

***

«Σχεδόν πάντοτε η μειονότητα των δημιουργικών, αφοσιωμένων ανθρώπων έκανε τον κόσμο καλύτερο...»

Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από

https://el.wikiquote.org/wiki/%CE%9C%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CE%BD_%CE%9B%CE%BF%CF%8D%CE%B8%CE%B5%CF%81_%CE%9A%CE%B9%CE%BD%CE%B3%CE%BA (01/07/2016)

***

«Ο παλιός νόμος ‘οφθαλμός αντί οφθαλμού’ τους αφήνει όλους τυφλούς. Είναι πάντα σωστό να κάνει κανείς αυτό που είναι σωστό...»

Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από <http://www.altsantiri.gr/viral/32-vathistochastapofthegmata-gia-tin-anthropotita-apo-ton-martin-louther-kingk/> (01/07/2016)

***

«Η ζωή μας αρχίζει να τελειώνει όταν σιωπάμε για πράγματα που έχουν σημασία...»

Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από <http://www.altsantiri.gr/viral/32-vathistochastapofthegmata-gia-tin-anthropotita-apo-ton-martin-louther-kingk/> (01/07/2016)

«Έχω αποφασίσει να επιμένω στην αγάπη. Το μίσος είναι ένα πολύ μεγάλο βάρος για να σηκώνει κανείς...»

Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, ανακτήθηκε από <http://www.altsantiri.gr/viral/32-vathistochastapofthegmata-gia-tin-anthropotita-apo-ton-martin-louther-kingk/> (01/07/2016)

***

Βιογραφικά στοιχεία του Ντέσμοντ Τούτου

Ο Ντέσμοντ Τούτου γεννήθηκε στις 7 Οκτωβρίου [1931](#) στο Κλέρκοντορπ το Τρανσβάαλ της Νότιας Αφρικής, μια πόλη με χρυσωρυχεία δυτικά του [Γιοχάνεσμπουργκ](#). Οι γονείς του ανήκαν στις φυλές Ξόσα και Τσουάνα. Σε ηλικία 12 ετών, η οικογένειά του μετακομίζει στο Γιοχάνεσμπουργκ. Λόγω οικονομικών στενοτήτων της οικογένειάς του, αναγκάζεται να εργάζεται και να πηγαίνει ταυτόχρονα σχολείο, στο Λύκειο Μπαντού του Γιοχάνεσμπουργκ. Αν και αρχικό του όνειρο ήταν η [ιατρική](#), αποφασίζει να γίνει δάσκαλος, όπως και ο πατέρας του. Αρχικά εκπαιδεύτηκε ως δάσκαλος στο Κολέγιο Μπαντού της Πραιτώρια και το 1954 αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο της Νότιας Αφρικής και άρχισε να διδάσκει. Τρία χρόνια αργότερα παραιτείται από τη θέση του εξαιτίας ενός καινούργιου νόμου που περιορίζει τους μαύρους σε μια δεύτερης κατηγορίας εκπαίδευση («εκπαίδευση Μπαντού») σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Ξεκινά σπουδές θεολογίας και το 1961 χειροτονείται αγγλικανός ιερέας, έχοντας επηρεαστεί από πολλούς λευκούς κληρικούς στη χώρα, όπως τον επίσης πολέμιο του απαρτχάιντ Επίσκοπο Τρέβορ Χάντλστον. Στα τέλη της [δεκαετίας του '60](#) εγκαθίσταται μαζί με τη σύζυγό του, Λία Νομαλίζο (είχαν παντρευτεί το [1955](#)), και τα τέσσερα παιδιά τους (Τρέβορ Ταμσάνκα, Τερέζα Ταντέκα, Ναόμι Νοντόμπι, Μφο Αντρέα) στο [Λονδίνο](#), όπου λαμβάνει το διδακτορικό του δίπλωμα από το King's College. Κατά τη δεκαετία του '70, χρηματίζει υποδιευθυντής του Παγκόσμιου Συμβουλίου Εκκλησιών και διορίζεται πρωθιερέας του Γιοχάνεσμπουργκ κατά την περίοδο 1975-1976. Είναι ο πρώτος μαύρος που καταλαμβάνει αυτή τη θέση. Από το 1976 ως το 1978 διατελεί επίσκοπος του [Λεσότο](#). Αμέσως μετά αποδέχεται τον διορισμό του στη θέση του

γενικού γραμματέα του Νοτιοαφρικανικού Συμβουλίου Εκκλησιών και από αυτή τη θέση (μέχρι το 1985) διακρίνεται σε εμβληματική εθνική και παγκόσμια φιγούρα για τα δικαιώματα των Μαύρων της Νότιας Αφρικής. Αν και ήταν ήδη αναγνωρίσιμη και σεβαστή εκκλησιαστική φυσιογνωμία πριν την εξέγερση του 1976 στις επαρχίες των μαύρων, τους μήνες λίγο πριν την εξέγερση του Σοβέτο άρχισε να γίνεται γνωστός στους λευκούς Νοτιοαφρικανούς για τις μεταρρυθμιστικές του ιδέες. Ο Τούτου διακηρύσσει μια μάχιμη πολιτική μη βίας, οραματίζεται «μια δημοκρατική και δίκαιη κοινωνία χωρίς φυλετικές διαφορές», ενθαρρύνει την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στην κυβέρνηση της [Πραιτώρια](#) από τις χώρες που διατηρούν εμπορικές σχέσεις μαζί της, ενώ στα κηρύγματά του τονίζει ορισμένα κύρια σημεία:

- Ίσα πολιτικά δικαιώματα για όλους
- Κατάργηση των νόμων της Νοτίου Αφρικής περί διαβατηρίων
- Κοινό σύστημα εκπαίδευσης (κατάργηση εκπαίδευσης Μπαστού)
- Παύση της αναγκαστικής απέλασης από τη Νότια Αφρική στα λεγόμενα μπαστούνταν

Η νοτιοαφρικανική κυβέρνηση για αρκετά χρόνια αρνείται να του χορηγήσει διαβατήριο, παρεμποδίζοντας την επικοινωνία του με τη διεθνή κοινότητα. Το 1984, ο Ντέσμοντ Τούτου βραβεύεται με το Νόμπελ Ειρήνης, για τη συνεισφορά του στην αντιμετώπιση του apartheid. Έπειτα από μια βραχύχρονη θητεία ως Επίσκοπος του Γιοχάνεσμπουργκ, το [1986](#) εκλέγεται αρχιεπίσκοπος του [Κέιπ Τάουν](#), αξίωμα που διατήρησε μέχρι το 1996.

Ο Τούτου δέχτηκε θερμά τις φιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις που ανήγγειλε ο Πρόεδρος Φρεντερίκ Ντε Κλερκ μετά την εκλογή του το 1989. Οι ρυθμίσεις αυτές περιλάμβαναν την άρση της απαγόρευσης λειτουργίας του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου και την απελευθέρωση του Νέλσον Μαντέλα από τη φυλακή.

Τα τελευταία χρόνια χτυπημένος από καρκίνο του προστάτη έχει αποσυρθεί από την ενεργό δράση. Έχει γράψει διάφορα βιβλία, το τελευταίο από τα οποία με τίτλο "Ο Θεός έχει ένα Όνειρο" (God Has a Dream). Διατηρεί ένα ιδιωτικό γραφείο κοντά στην κατοικία του στο Μίλνερτον του Κέιπ Τάουν.

Ανακτήθηκε από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CF%84%CE%AD%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CF%84_%CE%A4%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%BF%CF%85 (01/07/2016)

***

Αποφθέγματα του Ντέσμοντ Τούτου

«Ο καλύτερος τρόπος για να καταπολεμήσουμε την τρομοκρατία είναι να στηρίξουμε και να ενισχύσουμε τις ελευθερίες που η τρομοκρατία προσπαθεί να καταλύσει...»

Ντέσμοντ Τούτου, ανακτήθηκε από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CF%84%CE%AD%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CF%84_%CE%A4%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%BF%CF%85 (01/07/2016)

***

«Αρνούμαστε να γίνουμε το χαλάκι, πάνω στο οποίο θα σκουπίσει τις μπότες της η κυβέρνηση...»

Ντέσμοντ Τούτου, ανακτήθηκε από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CF%84%CE%AD%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CF%84_%CE%A4%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%BF%CF%85 (01/07/2016)

***

«Το καλό είναι πιο δυνατό από το κακό. Η αγάπη πιο δυνατή από το μίσος. Το φως πιο δυνατό από το σκοτάδι. Η ζωή πιο δυνατή από τον θάνατο. Η νίκη είναι δική μας, μέσω εκείνου που μας αγαπά...»

Ντέσμοντ Τούτου, ανακτήθηκε από <http://www.newsbeast.gr/portraits/arthro/707566/o-nobelistas-kirikos-desmod-toutou> (01/07/2016)

***

«Αν παραμένεις ουδέτερος σε περιπτώσεις αδικίας, τότε έχεις διαλέξει την πλευρά του δυνάστη. Αν ένας ελέφαντας έχει τα πόδια του πάνω σε ένα ποντίκι κι εσύ λες ότι είσαι ουδέτερος, το ποντίκι δεν πρόκειται να εκτιμήσει την ουδετερότητά σου...»

Ντέσμοντ Τούτου, ανακτήθηκε από <http://www.newsbeast.gr/portraits/arthro/707566/o-nobelistas-kirikos-desmod-toutou> (01/07/2016)

***

«Όταν ήρθαν οι ιεραπόστολοι στην Αφρική, είχαν τη Βίβλο και εμείς τη γη. Μας είπαν "ας προσευχηθούμε". Όταν τους ανοίξαμε την πόρτα μας, εμείς είχαμε τη Βίβλο και εκείνοι τη γη μας...»

Ντέσμοντ Τούτου, ανακτήθηκε από <http://www.newsbeast.gr/portraits/arthro/707566/o-nobelistas-kirikos-desmod-toutou> (01/07/2016)

***

«Ο Ιησούς δεν είπε θα πάρω μαζί μου μερικούς. Ο Ιησούς είπε θα σας πάρω όλους, όλους, όλους, όλους, όλους. Μαύρους, άσπρους, κίτρινους, πλούσιους, φτωχούς, έξυπνους, όχι και τόσο έξυπνους, όμορφους, όχι και τόσο όμορφους. Είναι ένα από τα πιο ριζοσπαστικά μηνύματα...»

Ντέσμοντ Τούτου, ανακτήθηκε από <http://www.newsbeast.gr/portraits/arthro/707566/o-nobelistas-kirikos-desmod-toutou> (01/07/2016)

***

«Οι άνθρωποι που χαίρουν μεγάλης εκτίμησης δεν είναι στρατιωτικά δυνατοί, ούτε καν οικονομικά ισχυροί. Είναι αυτοί που έχουν ταχθεί να κάνουν τον κόσμο μας ένα καλύτερο μέρος...»

Ντέσμοντ Τούτου, ανακτήθηκε από <http://www.newsbeast.gr/portraits/arthro/707566/o-nobelistas-kirikos-desmod-toutou> (01/07/2016)

***

«Παρά την όλη φρίκη που κυριαρχεί στον κόσμο, τα ανθρώπινα όντα είναι φτιαγμένα για το καλό...»

Ντέσμοντ Τούτου, ανακτήθηκε από <http://www.newsbeast.gr/portraits/arthro/707566/o-nobelistas-kirikos-desmod-toutou> (01/07/2016)

***

«Το να νικάς είναι πολύ ωραίο, ωστόσο η αληθινή απόλαυση είναι, να παρηγορείς τον ηττημένο...»

Ντέσμοντ Τούτου, ανακτήθηκε από

<https://el.wikiquote.org/wiki/%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%84%CF%85%CF%87%CE%AF%CE%B1>
(01/07/2016)

Βιογραφικά στοιχεία του Μαχάτμα Γκάντι

Ινδός πνευματικός ηγέτης και πολιτικός, η επιρροή του οποίου ξεπέρασε τα όρια της χώρας του. Θεωρείται ο πατέρας του Ινδικού εθνικισμού και ο κήρυκας της μη βίας στον 20ο αιώνα. Υπήρξε ο καταλύτης για την κατάρρευση της αποικιοκρατίας τις πρώτες δεκαετίες μετά τον [Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο](#).

Ο Μοχάντας Καραμτσάντ Γκάντι γεννήθηκε στις [2 Οκτωβρίου](#) 1869 στο Πορμπαντάρ της υπό αγγλική κυριαρχία Ινδικής επαρχίας Γκουτζαράτ. Είναι γνωστός ως «Μαχάτμα» («Μεγάλη Ψυχή» στα σανσκριτικά), χαρακτηρισμό που φέρεται να του απέδωσε το 1915 ο συμπατριώτης του νομπελίστας ποιητής και στοχαστής Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ.

Ο Γκάντι ήταν το μικρότερο παιδί του Καραμτσάντ Γκάντι, κυβερνήτη σ' ένα από τα πριγκιπάτα του Γκουτζαράτ και της τετάρτης συζύγου του Πουτλιμπάι. Η οικογένειά του λάτρευε τον θεό Βισνού και ήταν επηρεασμένη από το θρησκευτικό κίνημα των Ζαΐνιστών, οι οποίοι αρνούσαν να σκοτώσουν ακόμη και μυρμήγκι.

Οι οικογενειακές αρχές της χορτοφαγίας, του μη τραυματισμού οποιουδήποτε ζώντος οργανισμού, της νηστείας ως μεθόδου αυτοκάθαρσης και της ανοχής προς το διαφορετικό, επηρέασαν βαθιά τον Γκάντι. Δεν τον εμπόδισαν, όμως, να κηρύξει τη δική του επανάσταση όταν ήταν έφηβος. Πέρασε μία περίοδο κατά την οποία δήλωνε άθεος, επιδιόταν σε μικροκλοπές, κάπνιζε κρυφά και - το χειρότερο - έτρωγε κρέας. Οι γονείς του τον πάντρεψαν 13 ετών με ένα ακόμη μικρότερο κορίτσι, την Καστουρμπάι.κάντι στη Νότια Αφρική το 1895.

Όταν τελείωσε το σχολείο, η οικογένειά του αποφάσισε να τον στείλει στο Λονδίνο για να σπουδάσει νομικά. Στην Αγγλία, την οποία φανταζόταν ως «χώρα φιλοσόφων και ποιητών, το ίδιο το κέντρο του πολιτισμού», αγωνίστηκε σκληρά για να προσαρμοστεί στον δυτικό τρόπο ζωής. Η χορτοφαγία του γινόταν συχνά αντικείμενο χλευασμού από τους συμφοιτητές του, αλλά το ότι αναγκαζόταν να υπερασπίζεται τις αξίες του τον έκανε να βγει από το καβούκι του και να αποκτήσει μαχητικότητα. Έγινε μέλος της εκτελεστικής επιτροπής του Συλλόγου Χορτοφάγων του Λονδίνου, στην οποία ανήκε και ο θεατρικός συγγραφέας Τζορτζ Μπέρναρντ Σο, συμμετείχε στις συνεδριάσεις τους και αρθρογραφούσε στο περιοδικό τους. Γνώρισε δυναμικούς άνδρες και γυναίκες, που τον μύησαν στη Βίβλο και την Μπαγκαβατγκίτα (Bhagavadgita), την πιο εκλαϊκευμένη έκφραση του ινδουισμού.

Μετά την επιστροφή του στην Ινδία το 1891, ο Γκάντι δυσκολεύτηκε να βρει δουλειά, γι' αυτό δέχθηκε με ανακούφιση μία πρόταση να εργαστεί σε ινδική εταιρεία στη Νότια Αφρική. Οι εμπειρίες του στην έντονα ρατσιστική νοτιοαφρικανική κοινωνία ήταν καθοριστικές για τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του. Αφού ξυλοκοπήθηκε από τον λευκό οδηγό μιας άμαξας, επειδή αρνήθηκε να παραχωρήσει τη θέση του σ' έναν λευκό επιβάτη, αφού αποχώρησε από την αίθουσα ενός δικαστηρίου, επειδή ο λευκός δικαστής απαίτησε να βγάλει το τουρμπάνι του, αποφάσισε ότι από τότε και στο εξής δεν θα δεχόταν την αδικία. Επί πολλά χρόνια, αγωνίστηκε υπέρ των δικαιωμάτων των Ινδών μεταναστών στη Νότια Αφρική και εμπνεύστηκε την πολιτική της μη βίας ως μέσο αντίστασης στους καταπιεστές. Όπως, όμως, αναφέρουν οι βιογράφοι του, «αυτά που έκανε εκείνος για τη Νότια Αφρική ήταν λιγότερο σημαντικά απ' ό,τι έκανε η Νότια Αφρική για εκείνον». Εκεί μετατράπηκε από δικηγόρος σε πολιτικό ηγέτη.

Το 1915 επέστρεψε στην Ινδία και δεν έφυγε ξανά από τη χώρα του, εκτός από ένα σύντομο ταξίδι στην Ευρώπη το 1931. Στην αρχή κράτησε χαμηλό προφίλ, αλλά ως το 1920 είχε γίνει η κυριότερη πολιτική φυσιογνωμία της Ινδίας. Επί των ημερών του το Ινδικό Εθνικό Κόμμα του Κογκρέσου έγινε μια μαζική πολιτική οργάνωση, που άπλωνε τις ρίζες της σε κάθε πόλη και χωριό της Ινδίας. Το μήνυμά του Γκάντι ήταν απλό: δεν την κρατούσαν υπόδουλη τα βρετανικά όπλα, αλλά οι ατέλειες των ίδιων των Ινδών. Γκάντι το 1931. Ο Γκάντι έγινε κήρυκας του ινδικού εθνικισμού και της ειρηνικής άρνησης συνεργασίας με τους βρετανούς αποικιοκράτες. Η στάση των Βρετανών απέναντί του ήταν ένα κράμα θαυμασμού, θυμηδίας, αμηχανίας, καχυποψίας και μνησικακίας. Τα ίδια συναισθήματα έτρεφαν και αρκετοί από τους πολιτικούς του αντιπάλους. Όσο, όμως, οι Ινδοί συνειδητοποιούσαν ότι μπορούσαν να αντισταθούν στη Μεγάλη Βρετανία, τόσο αυξανόταν ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις δύο μεγάλες θρησκευτικές κοινότητες της αχανούς χώρας, τους ινδουιστές και τους μουσουλμάνους. Το φθινόπωρο του 1924 ο Γκάντι έκανε απεργία πείνας τριών εβδομάδων για να τους παροτρύνει να ακολουθήσουν τον δρόμο της μη βίας. Αυτή ήταν μία από τις κυριότερες «δημόσιες νηστείες» του. Το 1930 εφάρμοσε την πιο σημαντική από τις πολιτικές του: την αντίσταση κατά του φόρου στο αλάτι που επέβαλλαν οι Βρετανοί, οι οποίοι δεν δίσταζαν να τον φυλακίζουν με κάθε ευκαιρία. Στη φυλακή ο Γκάντι ξεκίνησε άλλη μία απεργία πείνας για να αποκτήσουν δικαιώματα οι «παρίες», που ήταν σε θέση χειρότερη και από εκείνη της χαμηλότερης κάστας. Συγχρόνως, δεν έπαυε να ζητεί την ανεξαρτησία της Ινδίας. Μετά την νίκη του Εργατικού Κόμματος στις βρετανικές εκλογές του 1945 άρχισαν τριμερείς διαπραγματεύσεις ανάμεσα στη βρετανική κυβέρνηση, στους ινδουιστές του Κογκρέσου και του Συνδέσμου των Μουσουλμάνων υπό τον δικηγόρο Μοχάμετ Τζίνα, οι οποίες κατέληξαν στο σχέδιο Μαουντμπάτεν ([3 Ιουνίου](#) 1947) και στην ίδρυση δύο νέων κυρίαρχων κρατών, της Ινδίας και του Πακιστάν ([15 Αυγούστου](#) 1947), προς μεγάλη απογοήτευση του Γκάντι, ο οποίος προσπάθησε μάταια να συμβιβάσει τις δύο πλευρές. Το αποτέλεσμα ήταν να τον μισήσουν και οι δύο. Στις [30 Ιανουαρίου](#) 1948, ενώ ο Γκάντι κατευθυνόταν προς τον τόπο της βραδινής του προσευχής στο Δελχί, δολοφονήθηκε από τον 39χρονο φανατικό ινδουιστή Νατουράμ Γκότσε, αυτός ο υπέρμαχος της μη βίας.

Ο Γκάντι με πολιτική και πνευματική στάση του πυροδότησε τρεις από τις μεγαλύτερες επαναστάσεις του 20ου αιώνα: την επανάσταση κατά της αποικιοκρατίας, των φυλετικών διακρίσεων και της βίας. Μεταξύ των προσωπικοτήτων που επηρεάστηκαν από τη δράση του αξίζει να αναφέρουμε τον [Μάρτιν Λούθερ Κινγκ](#) στις ΗΠΑ και τον [Νέλσον Μαντέλα](#) στη Νότιο Αφρική. Ανάμεσα στους θαυμαστές του συγκαταλέγονται ο [Αλβέρτος Αϊνστάιν](#), ο οποίος έβλεπε στην πολιτική της μη βίας του Γκάντι το πιθανό αντίδοτο στη μαζική βία που εξαπολύθηκε με τη διάσπαση του ατόμου, και ο σουηδός νομπελίστας οικονομολόγος Γκούναρ Μίρνταλ, που χαρακτηρίζει τον Γκάντι «φωτισμένο φιλελεύθερο σε όλα σχεδόν τα πεδία».

Ανακτήθηκε από <http://www.sansimera.gr/biographies/996> (01/07/2016)

***

Αποφθέγματα Μαχάτμα Γκάντι

«Πρώτα σε αγνοούν, μετά σε κοροϊδεύουν, μετά σε πολεμούν, μετά τους νικάς...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711> (01/07/2016)

***

«Ένας άνθρωπος είναι το σύνολο των πράξεών του. Τι έχει κάνει, τι μπορεί να κάνει. Τίποτε άλλο...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Τα εφτά που δεν πρέπει να έχεις: Πλούτο χωρίς μόχθο, Γνώση χωρίς χαρακτήρα, Πολιτική χωρίς αρχές, Απόλαυση χωρίς συναίσθημα, Εμπόριο χωρίς ήθος, Επιστήμη χωρίς ανθρωπιά, Αγάπη χωρίς θυσία...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Μ' αρέσει ο Χριστός σας. Δεν μ' αρέσουν οι χριστιανοί σας. Οι χριστιανοί σας είναι τόσο διαφορετικοί από τον Χριστό...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Η ικανότητα να συγχωρείς είναι προσόν του δυνατού. Οι αδύναμοι ποτέ δεν συγχωρούν...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Το μόνο αποτέλεσμα που θα έχει το «οφθαλμόν αντί οφθαλμού» είναι ότι θα καταλήξει να κάνει όλον τον κόσμο τυφλό...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Ευτυχία είναι όταν αυτά που σκέφτεσαι, αυτά που λες και αυτά που κάνεις, βρίσκονται σε αρμονία μεταξύ τους...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Είναι καλύτερα να στέκεσαι όρθιος με σπασμένο και μπανταρισμένο κεφάλι, από το να σέρνεσαι με την κοιλιά για να γλιτώσεις το κεφάλι σου...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Ένα «όχι» που βγήκε από μια βαθιά πεποίθηση, είναι πολύ καλύτερο -και πιο μεγαλειώδες- από ένα «ναι» που ειπώθηκε για να ευχαριστήσει ή, χειρότερα, για να αποφύγει φασαρίες...»
Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Η γη παράγει αρκετά για να ικανοποιήσει τις ανάγκες όλων των ανθρώπων, αλλά όχι την πλεονεξία όλων των ανθρώπων...»
Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Να χάνεις την υπομονή σου σημαίνει να χάνεις τη μάχη...»
Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Η χρήση βίας μπορεί να φαίνεται καμιά φορά ότι κάνει καλό, το καλό αυτό όμως είναι προσωρινό, ενώ το κακό που προξενεί είναι μόνιμο...»
Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Η μη-βία προϋποθέτει διπλή πίστη: πίστη στο Θεό και πίστη στον άνθρωπο...»
Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Η χειρότερη μορφή βίας είναι η φτώχεια...»
Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Ένας αδύναμος άνθρωπος είναι δίκαιος μόνο κατά τύχη. Ένας δυνατός, μη-βίαιος άνθρωπος είναι άδικος μόνο κατά τύχη...»
Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Μπορεί να μην ξέρεις ποτέ τα αποτελέσματα όπου οδηγούν οι πράξεις σου. Αλλά αν δεν κάνεις

τίποτα, δεν πρόκειται να υπάρξει κανένα αποτέλεσμα...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Ο θυμός και η έλλειψη ανοχής είναι εχθροί της ορθής κρίσης...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Ο μόνος τύραννος που δέχομαι είναι η σκληρή φωνή μέσα μου...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Είναι ανόητο να είσαι πολύ σίγουρος για την σοφία σου. Είναι υγιές να υπενθυμίζεις στον εαυτό σου ότι και οι ισχυρότεροι μπορεί να αποδυναμωθούν και οι σοφότεροι μπορεί να σφάλουν...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.piperies.gr/posts/oi-10-themeliodeis-arxes-toy-machatma-gkanti> (01/07/2016)

***

«Βλέπω μόνο τις αρετές των ανθρώπων. Αφού δεν είμαι αλάθητος, δεν θα αναλύσω τα λάθη των άλλων...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.piperies.gr/posts/oi-10-themeliodeis-arxes-toy-machatma-gkanti> (01/07/2016)

***

«Κανείς δεν μπορεί να με πληγώσει χωρίς τη συγκατάθεσή μου...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Τη μέρα που η δύναμη της αγάπης θα υπερνικήσει την αγάπη της δύναμης, ο κόσμος θα γνωρίσει την ειρήνη...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>
(01/07/2016)

***

«Ένας δειλός είναι ανίκανος να δείξει αγάπη. Αυτό είναι προνόμιο των γενναίων...»

Μαχάτμα Γκάντι ανακτήθηκε από <http://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=711>

(01/07/2016)

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4: «Πού είναι ο Θεός;» Η οδύνη του σύγχρονου κόσμου και το αίτημα της σωτηρίας από το κακό

Κ ε ί μ ε ν α
για χρήση από τους μαθητές &
πληροφοριακό υλικό

Κείμενα για τη στήλη ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ:

I. Το πρόβλημα του κακού στον σημερινό κόσμο

II. Η έκφραση της οδύνης στην τέχνη

III. Ποιος ευθύνεται για το κακό; Ποιος μπορεί να μας σώσει από το κακό;

1. Απαντήσεις από τη βιβλική παράδοση

«1 Απ' όλα τα ζώα του αγρού, που είχε δημιουργήσει ο Κύριος ο Θεός, το φίδι ήταν το πιο πανούργο. Είπε λοιπόν το φίδι στη γυναίκα: «Αλήθεια είπε ο Θεός να μη φάτε απο κανένα δέντρο του κήπου;» 2 Η γυναίκα τού απάντησε: «Μπορούμε να φάμε καρπούς απ' όλα τα δέντρα, 3 εκτός από κείνο που βρίσκεται στη μέση του κήπου. Ο Θεός είπε να μη φάμε τον καρπό του, ούτε καν να τον αγγίζουμε, για να μην πεθάνουμε». 4 Τότε το φίδι είπε στη γυναίκα: «Όχι βέβαια! Δε θα πεθάνετε· 5 ξέρει όμως ο Θεός ότι την ημέρα που θα φάτε απ' αυτό, θα ανοιχτούν τα μάτια σας και θα γίνετε σαν θεοί, και θα γνωρίζετε το καλό και το κακό».

6 Η γυναίκα είδε ότι οι καρποί του δέντρου ήταν εύγευστοι, ελκυστικοί και ξεσήκωναν την επιθυμία για την απόκτηση γνώσης. Πήρε, λοιπόν, από τους καρπούς του κι έφαγε· έδωσε και στον άντρα της που ήταν μαζί της, και έφαγε κι αυτός. 7 Τότε άνοιξαν τα μάτια και των δύο και κατάλαβαν ότι ήταν γυμνοί. Έραψαν, λοιπόν, φύλλα συκιάς και έφτιαξαν καλύμματα για να σκεπάσουν τη γύμνια τους.

8 Τότε άκουσαν το θόρυβο που έκανε ο Κύριος ο Θεός, καθώς περπατούσε στον κήπο το δειλινό, και κρύφτηκαν απ' αυτόν ο Αδάμ και η γυναίκα του ανάμεσα στα δέντρα του κήπου. 9 Αλλά ο Κύριος ο Θεός φώναξε τον Αδάμ και του είπε: «Πού είσαι;»

10 Εκείνος απάντησε: «Σε άκουσα στον κήπο, φοβήθηκα και κρύφτηκα, γιατί είμαι γυμνός».

11 «Ποιος σου είπε πως είσαι γυμνός;» ρώτησε ο Θεός. «Μήπως έφαγες από το δέντρο που σου είχα απαγορέψει να φας;»

12 Ο Αδάμ αποκρίθηκε: «Η γυναίκα που μου έδωσες, εκείνη μου πρόσφερε έναν καρπό και έφαγα».

13 Ο Κύριος ο Θεός ρώτησε τη γυναίκα: «Γιατί το έκανες αυτό;» Εκείνη απάντησε: «Το φίδι με εξαπάτησε και έφαγα».

14 Τότε είπε ο Κύριος ο Θεός στο φίδι: «Γι' αυτό που έκανες, καταραμένο να 'σαι μόνο εσύ απ' όλα τα ζώα της γης! Με την κοιλιά θα σέρνεσαι, και χώμα θα τρως σ' όλη σου τη ζωή. 15 Έχθρα θα βάλω ανάμεσα σ' εσένα και στη γυναίκα, κι ανάμεσα στο σπέρμα σου και στο σπέρμα της. Εκείνος θα σου συντρίψει το κεφάλι κι εσύ θα του πληγώσεις τη φτέρνα».

16 Και στη γυναίκα είπε: «Θ' αυξήσω κατά πολύ τη θλίψη και τους πόνους της κυοφορίας σου, και με πόνους θα γεννάς τα παιδιά σου. Η επιθυμία σου θα στρέφεται προς τον άντρα σου, αλλά αυτός θα σε εξουσιάζει». 17 Μετά είπε στον Αδάμ: «Επειδή άκουσες τη γυναίκα σου κι έφαγες από το δέντρο, απ' το οποίο σε είχα διατάξει να μη φας, καταραμένη θα είναι η γη εξαιτίας σου. Με μόχθο θα την καλλιεργείς σ' όλη σου τη ζωή. 18 Αγκάθια και τριβόλια θα σου βλασταίνει και θα τρως το χορτάρι του αγρού. 19 Με τον ιδρώτα του προσώπου σου θα τρως το ψωμί σου, ώσπου να ξαναγυρίσεις στη γη από την οποία προήλθες, γιατί χώμα είσαι, και στο χώμα θα επιστρέψεις».

20 Ο Αδάμ ονόμασε τότε τη γυναίκα του «Εύα» γιατί αυτή έγινε μητέρα όλης της ανθρωπότητας.

21 Ο Κύριος ο Θεός έφτιαξε για τον Αδάμ και τη γυναίκα του δερμάτινους χιτώνες και τους έντυσε. 22 Και σκέφτηκε: «Τώρα πια ο άνθρωπος έγινε σαν ένας από μας στο να γνωρίζει το καλό και το κακό. Υπάρχει, λοιπόν, κίνδυνος ν' απλώσει το χέρι του και να φάει από το δέντρο της ζωής και να ζήσει αιώνια». 23 Έτσι, ο Κύριος ο Θεός έδωξε τον άνθρωπο από τον κήπο της Εδέμ, για να καλλιεργεί τη γη απ' την οποία είχε προέλθει.

24 Αφού, λοιπόν, έδωξε τον άνθρωπο, έβαλε στα ανατολικά του κήπου τα χερουβίμ και το πύρινο περιστρεφόμενο ξίφος, για να φυλάνε το δρόμο που οδηγούσε στο δέντρο της ζωής».

Γεν 3, 1-24

* * *

« 2 Θεέ μου, Θεέ μου,
γιατί με εγκατέλειψες;
γιατί στέκεις μακριά και δε με σώζεις;
γιατί τα λόγια της κραυγής μου δεν ακούς;
3 Θεέ μου,
σου κράζω όλη τη μέρα, μα εσύ δεν αποκρίνεσαι·
φωνάζω και τη νύχτα, μα να ησυχάσω δεν μπορώ.
4 Αλλά εσύ 'σαι ο Άγιος κι είσαι πάντα εκείνος
που ο Ισραήλ δοξολογεί.
5 Σ' εσένα ελπίσανε οι πρόγονοί μας·
ελπίσαν και τους ελευθέρωσες.
6 Σ' εσένα φώναξαν με δύναμη και σώθηκαν·
σ' εσένα ελπίσανε και δεν ντροπιάστηκαν.
7 Αλλά εγώ είμαι σκουλήκι κι όχι άνθρωπος·
ανθρώπου παρωδία και λαού απόδιωγμα».

«7 Σκύλοι με κύκλωσαν,
κακοποιών φατρία μ' έβαλε στη μέση·
ξεσκίσανε τα χέρια και τα πόδια μου.
18 Μπορούν να μετρηθούν όλα τα κόκαλά μου·
κι εκείνοι με κοιτάζουνε.
19 Τα ρούχα μου μοιράζουν μεταξύ τους
και ρίχνουν κλήρο για τη φορεσιά μου.
20 Εσύ όμως, Κύριε, μη μένεις μακριά μου·
έλα γοργά να με βοηθήσεις, δύναμή μου!».

Ψλ 22, 2-7. 17-20

* * *

«31 Σταματήστε τις παραβάσεις σας εναντίον μου κι ανανεώστε την καρδιά σας και το φρόνημά σας. Γιατί θέλετε να πεθάνετε, Ισραηλίτες; 32 Ξέρετε ότι εγώ δε χαίρομαι όταν ένας άνθρωπος πρέπει να πεθάνει. Αυτό το λέω εγώ, ο Κύριος ο Θεός. Μετανοήστε, λοιπόν, για να ζήσετε!»

Ιεζ 18, 31-32

* * *

«1 Ύστερα από μερικές μέρες μπήκε πάλι ο Ιησούς στην Καπερναούμ και διαδόθηκε ότι βρίσκεται σε κάποιο σπίτι. 2 Αμέσως συγκεντρώθηκαν πολλοί, ώστε δεν υπήρχε χώρος ούτε κι έξω από την πόρτα· και τους κήρυττε το μήνυμά του. 3 Έρχονται τότε μερικοί προς αυτόν, φέρνοντας έναν παράλυτο, που τον βάσταζαν τέσσερα άτομα. 4 Κι επειδή δεν μπορούσαν να τον φέρουν κοντά στον Ιησού εξαιτίας του πλήθους, έβγαλαν τη στέγη πάνω από 'κει που ήταν ο Ιησούς, έκαναν ένα άνοιγμα και κατέβασαν το κρεβάτι, πάνω στο οποίο ήταν ξαπλωμένος ο παράλυτος. 5 Όταν είδε ο Ιησούς την πίστη τους, είπε στον παράλυτο: «Παιδί μου, σου συγχωρούνται οι αμαρτίες». 6 Κάθονταν όμως εκεί μερικοί γραμματείς και συλλογίζονταν μέσα τους: 7 «Μα πώς μιλάει αυτός έτσι, προσβάλλοντας το Θεό; Ποιος μπορεί να συγχωρεί αμαρτίες; Μόνον ένας, ο Θεός». 8 Αμέσως κατάλαβε ο Ιησούς ότι αυτά σκέφτονται και τους λέει: «Γιατί κάνετε αυτές τις σκέψεις στο μυαλό σας; 9 Τι είναι ευκολότερο να πω στον παράλυτο: “σου συγχωρούνται οι αμαρτίες” ή να του πω, “σήκω, πάρε το κρεβάτι σου και περπάτα”; 10 Για να μάθετε λοιπόν ότι ο Υιός του Ανθρώπου έχει την εξουσία να συγχωρεί πάνω στη γη αμαρτίες» –λέει στον παράλυτο: 11 «Σ' εσένα το λέω, σήκω, πάρε το κρεβάτι σου και πήγαινε στο σπίτι σου». 12 Εκείνος σηκώθηκε αμέσως, πήρε το κρεβάτι του και μπροστά σ' όλους βγήκε έξω, έτσι που όλοι θαύμαζαν και δόξαζαν το Θεό: «Τέτοια πράγματα», έλεγαν, «ποτέ μέχρι τώρα δεν έχουμε δει!»

Μκ 2, 1-12

* * *

«1 Σας παρακαλώ πρώτα απ' όλα να κάνετε δεήσεις, προσευχές, παρακλήσεις, ευχαριστίες για όλους τους ανθρώπους, 2 για τους κυβερνήτες και για όλους εκείνους που ασκούν την εξουσία, ώστε να ζούμε ήρεμα και ειρηνικά με ευσέβεια κι ευπρέπεια από κάθε άποψη. 3 Αυτό είναι καλό κι ευπρόσδεκτο από το σωτήρα μας Θεό, 4 ο οποίος θέλει να σωθούν όλοι οι άνθρωποι και να γνωρίσουν σε βάθος την αλήθεια.

Α' Τιμ 2, 1-4

* * *

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5: Ελπίδα και αγώνας για τη μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου (4 δώρα)

Κ ε ί μ ε ν α
για χρήση από τους μαθητές &
πληροφοριακό υλικό

Κείμενα για τη στήλη ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ:

II. Η μεταμόρφωση του κόσμου ως πανανθρώπινο αίτημα

II. Η ελπίδα των Χριστιανών

1. «Από το μνήμα το κενό στους δρόμους του κόσμου»: Το μήνυμα της Ανάστασης ως κέντρο της σωτηρίας

«1 Όταν πέρασε το Σάββατο, η Μαρία η Μαγδαληνή και η Μαρία η μητέρα του Ιακώβου, και η Σαλώμη, αγόρασαν αρώματα, για να πάνε ν' αλείψουν το σώμα του Ιησού. 2 Ήρθαν στο μνήμα πολύ πρωί την επομένη του Σαββάτου, μόλις ανέτειλε ο ήλιος. 3 Κι έλεγαν μεταξύ τους: «Ποιος θα μας κυλήσει την πέτρα από την είσοδο του μνήματος;» 4 Γιατί ήταν πάρα πολύ μεγάλη. Μόλις όμως κοίταξαν προς τα 'κει, παρατήρησαν ότι η πέτρα είχε κυλήσει από τον τόπο της. 5 Μόλις μπήκαν στο μνήμα, είδαν ένα νεαρό με λευκή στολή να κάθεται στα δεξιά, και τρόμαξαν. 6 Αυτός όμως τους είπε: «Μην τρομάζετε. Ψάχνετε για τον Ιησού από τη Ναζαρέτ, το σταυρωμένο. Αναστήθηκε. Δεν είναι εδώ. Να και το μέρος όπου τον είχαν βάλει. 7 Πηγαίνετε τώρα και πείτε στους μαθητές του και στον Πέτρο: "πηγαίνει πριν από σας στην Γαλιλαία και σας περιμένει· εκεί θα τον δείτε, όπως σας το είπε"». 8 Οι γυναίκες βγήκαν κι έφυγαν από το μνήμα γεμάτες τρόμο και δέος· δεν είπαν όμως τίποτα σε κανέναν, γιατί ήταν φοβισμένες».

Μκ 16, 1-8

* * *

2. Το τραπέζι της Ευχαριστίας: Ενσωμάτωση με τον Χριστό και απελευθέρωση από το κακό

«Όποιος είναι ευσεβής και φιλόθεος, ας απολαύσει την ωραία και λαμπρή αυτή εορτή. Όποιος δούλος έχει διαθέσεις αγαθές, ας εισέλθει στη χαρά, γεμάτος με ευφροσύνη που χαρίζει ο αναστημένος Κύριός του. Όποιος καταπονήθηκε με τη νηστεία, ας απολαύσει τώρα την αμοιβή του. Όποιος από την έκτη ώρα υπηρέτησε τον Κύριο, ας πάρει σήμερα την αμοιβή που δικαιούται. Όποιος προσήλθε στη ζωή της Εκκλησίας μετά την ενάτη, ας πάρει κι αυτός πρόθυμα μέρος στην Αναστάσιμη γιορτή. Όποιος προσήλθε μετά την δωδεκάτη, ας μην έχει καμιά αμφιβολία· καθόλου δεν θα τιμωρηθεί. Όποιος καθυστέρησε κι ήρθε μετά την τρίτη, ας πλησιάσει τον Κύριο χωρίς κανένα δισταγμό και φόβο. Όποιος προσήλθε κατά την πέμπτη ώρα, ας μην έχει κανένα φόβο, ότι τάχα, επειδή έχει φτάσει καθυστερημένος, δεν θα τον δεχθεί ο Θεός. Γιατί ο Κύριος δίνει πλουσιοπάροχα τίς δωρεές Του. Γι' αυτό δέχεται και τον τελευταίο, με

την ίδια προθυμία που είχε δεχτεί και τον πρώτο. Χαρίζει ανάπαυση και ειρήνη σ' εκείνον που έφτασε αργά, όπως ακριβώς κάνει και με τον πρώτο. Ελεεί κι εκείνον που έφτασε τελευταίος, αλλά περιποιείται κι εκείνον που πρώτος ήρθε. Και στον έναν δίνει και στον άλλο προσφέρει. και τα έργα της αρετής δέχεται, αλλά και την απλή διάθεση αναγνωρίζει. και την πράξη την αγαθή τιμά, αλλά και την απλή πρόθεση επαινεί. Εισέλθετε λοιπόν όλοι στη χαρά του Κυρίου σας. και εκείνοι που πρώτοι φτάσατε κι όσοι ήρθατε δεύτεροι, λάβετε το μισθό σας. Πλούσιοι και φτωχοί πανηγυρίστε. Όσοι εγκρατευτήκατε, αλλά κι εκείνοι που έχετε βραδυπορήσει στην εργασία των εντολών τιμήστε την σημερινή ημέρα. Όσοι νηστέψατε και εκείνοι που δεν νηστέψατε, ευφρανθείτε σήμερα. Η (αγία Τράπεζα) είναι γεμάτη, απολαύστε την όλοι. Ο Μόσχος είναι άφθονος και ανεξάντλητος. δεν επιτρέπεται λοιπόν να φύγει κάποιος πεινασμένος. Όλοι απολαύστε το Συμπόσιο που παρατίθεται για τούς πιστούς. Όλοι απολαύστε τα θεία δώρα που προσφέρει η Θεία αγαθοσύνη. Κανένας πιά να μη θρηνεί τη φτώχεια του, γιατί τώρα έγινε φανερή η Βασιλεία του Θεού, εκείνη που προσφέρεται σ' όλους εξίσου. Κανένας να μην κλαίει πιά τα πταισίματά του, γιατί συγχώρεσή μας είναι ο Αναστημένος. Κανένας ας μη φοβάται πιά το θάνατο, γιατί ο θάνατος του Σωτήρα μας, μας ελευθέρωσε από το θάνατο και τη φθορά. Γιατί αν κι ο Σωτήρας μας κρατήθηκε από το θάνατο, τελικά τον εξαφάνισε. Ο Κύριός μας που κατέβηκε στον Άδη άρπαξε κι ανέσυρε μαζί Του όσους κρατούσε ο Άδης. Ο Κύριος πίκρανε τον Άδη, όταν εκείνος ο παμφάγος τον κατάπιε. Κι αυτό ήταν που προβλέποντας το παλιά ο προφήτης Ησαΐας είχε βροντοφωνήσει: Χριστέ μου, όταν ο Άδης εκεί κάτω στο σκοτάδι σέ συνάντησε, πικράθηκε. και πολύ σωστά πικράθηκε, γιατί από τότε καταργήθηκε.

Πικράθηκε γιατί ξεγελάστηκε. Πικράθηκε γιατί θανατώθηκε. Πικράθηκε γιατί έχασε πιά την εξουσία του. Πικράθηκε γιατί ο ίδιος τώρα υποδουλώθηκε. Εκείνος, καθώς νόμιζε, είχε λάβει σώμα θνητό και βρέθηκε απρόσμενα μπροστά σέ Θεό. Εκείνος είχε πάρει χώμα από τη γη και συνάντησε Θεό, που είχε κατεβεί από τον ουρανό. Εκείνος είχε πάρει ένα σώμα ορατό και καταισχύνηκε από τον Αόρατο.

Πού είναι λοιπόν Άδη η νίκη σου; Αναστήθηκε ο Χριστός και έχεις πιά οριστικά κατανικηθεί. Αναστήθηκε ο Χριστός και οι δαίμονες έχουν στα βάραθρα της απώλειας γκρεμιστεί. Αναστήθηκε ο Χριστός και χαίρονται οι Άγγελοι. Αναστήθηκε ο Χριστός και η ζωή παντού βασιλεύει. Αναστήθηκε ο Χριστός και δεν θα μείνει πιά κανένας νεκρός στο μνήμα. Γιατί με την Ανάστασή Του ο Χριστός έγινε η αρχή της αναστάσεως όλων όσων έχουν κοιμηθεί. Σ' Αυτόν ανήκει η δόξα και η εξουσία στους απέραντους αιώνες. Αμήν.

Ιωάννου Χρυσοστόμου, Κατηχητικός Λόγος. Ανακτήθηκε από
[http://neotita.gr/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%87%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%BF%CF%82-%CE%B1%CE%B3%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%B9%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%87/\(5/7/2016\)](http://neotita.gr/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%87%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%BF%CF%82-%CE%B1%CE%B3%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%B9%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%87/(5/7/2016))

* * *

4. Ο βιβλικός λόγος: Ελπίδα για όλο τον κόσμο

«18 Πιστεύω πραγματικά πως αυτά που τώρα υποφέρουμε, δεν ισοσταθμίζουν τη δόξα που μας επιφυλάσσει ο Θεός στο μέλλον. 19 Γιατί όλη η κτίση προσμένει με λαχτάρα πότε θα φανερωθεί η δόξα των παιδιών του Θεού. 20 Ξέρετε, βέβαια, πως η κτίση υποτάχθηκε κι αυτή στη φθορά,

όχι γιατί το ήθελε αλλά γιατί έτσι θέλησε αυτός που την υπέταξε. 21 Έχει όμως πάντοτε την ελπίδα, κι αυτή ακόμα η κτίση, πως θ' απελευθερωθεί από την υποδούλωσή της στη φθορά, και θα μετάσχει στην ελευθερία που θ' απολαμβάνουν τα δοξασμένα παιδιά του Θεού».

Ρωμ 8, 18-21

«9 Αλλά, όπως λέει η Γραφή,
Μάτι δεν τα είδε κι ούτε τ' άκουσε αυτί
κι ούτε που τα 'βαλε ο λογισμός του ανθρώπου,
όσα ετοίμασε ο Θεός για κείνους που τον αγαπούν».

Α' Κορ 2, 9

* * *

5. «Καινούς ουρανούς και γην καινήν προσδοκώμεν»

«13 Εμείς όμως, σύμφωνα με την υπόσχεση του Θεού, προσμένουμε καινούριους ουρανούς και καινούρια γη, όπου θα βασιλεύει η δικαιοσύνη».

Β' Πε 3, 13

* * *

III. Δράση και αγώνας για τη μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου.

2. Η ανατροπή των κριτηρίων της ζωής: Οι Μακαρισμοί (Μτ 5, 3-12):

«3 Μακάριοι όσοι νιώθουν τον εαυτό τους φτωχό μπροστά στο Θεό,
γιατί δική τους είναι η βασιλεία του Θεού.

4 Μακάριοι όσοι θλίβονται για τις αμαρτίες τους και το κακό που κυριαρχεί στον κόσμο,
γιατί αυτοί θα παρηγορηθούν από το Θεό.

5 Μακάριοι όσοι φέρονται με πραότητα στους άλλους,
γιατί αυτοί θα κληρονομήσουν τη γη της επαγγελίας.

6 Μακάριοι όσοι πεινούν και διψούν για την επικράτηση του θελήματος του Θεού,
γιατί ο Θεός θα ικανοποιήσει την επιθυμία τους.

7 Μακάριοι όσοι δείχνουν έλεος στους άλλους,
γιατί σ' αυτούς θα δείξει ο Θεός το έλεός του.

8 Μακάριοι όσοι έχουν καθαρή καρδιά,
γιατί αυτοί θα δουν το πρόσωπο του Θεού.

9 Μακάριοι όσοι φέρνουν την ειρήνη στους ανθρώπους,
γιατί αυτοί θα ονομαστούν παιδιά του Θεού.

10 Μακάριοι όσοι διώκονται για την επικράτηση του θελήματος του Θεού,
γιατί σ' αυτούς ανήκει η βασιλεία του Θεού.

11 Μακάριοι είστε

όταν σας χλευάσουν και σας καταδιώξουν και σας κακολογήσουν με κάθε ψεύτικη κατηγορία εξαιτίας μου.

12 Να αισθάνεστε χαρά και αγαλλίαση, γιατί θ' ανταμειφθείτε με το παραπάνω στους ουρανούς.
Έτσι καταδίωξαν και τους προφήτες πριν από σας».

Μτ 5, 3-12

* * *

3. «Μη μεριμνάτε»: Από τον άκρατο καταναλωτισμό στον σεβασμό της ζωής:

«25 Γι' αυτό, λοιπόν, σας λέω: Μη μεριμνάτε για τη ζωή σας, τι θα φάτε και τι θα πιείτε ούτε για το σώμα σας, τι θα ντυθείτε. Η ζωή δεν είναι σπουδαιότερη από την τροφή; Και το σώμα δεν είναι σπουδαιότερο από το ντύσιμο; 26 Κοιτάξτε τα πουλιά που δε σπέρνουν ούτε θερίζουν ούτε συνάζουν αγαθά σε αποθήκες, κι όμως ο ουράνιος Πατέρας σας τα τρέφει· εσείς δεν αξίζετε πολύ περισσότερο απ' αυτά; 27 Κι έπειτα, ποιος από σας μπορεί με το άγχος του να προσθέσει έναν πήχυ στο ανάστημά του; 28 Και γιατί τόσο άγχος για το ντύσιμό σας; Ας σας διδάξουν τα αγριόκρινα πώς μεγαλώνουν· δεν κοιιάζουν ούτε γνέθουν· 29 κι όμως σας βεβαιώνω πως ούτε ο Σολομών σ' όλη του τη μεγαλοπρέπεια δεν ντυνόταν όπως ένα από αυτά. 30 Αν όμως ο Θεός ντύνει έτσι το αγριόχορτο, που σήμερα υπάρχει κι αύριο θα το ρίξουν στη φωτιά, δε θα φροντίσει πολύ περισσότερο για σας, ολιγόπιστοι; 31 Μην έχετε, λοιπόν, άγχος και μην αρχίσετε να λέτε: “τι θα φάμε;” ή “τι θα πιούμε;” ή “τι θα ντυθούμε;” 32 γιατί για όλα αυτά αγωνιούν όσοι δεν εμπιστεύονται το Θεό· ο ουράνιος όμως Πατέρας σας ξέρει καλά ότι έχετε ανάγκη απ' όλα αυτά. 33 Γι' αυτό πρώτα απ' όλα να επιζητείτε τη βασιλεία του Θεού και την επικράτηση του θελήματός του, κι όλα αυτά θα ακολουθήσουν. 34 Μην αγωνιάτε, λοιπόν, για το αύριο, γιατί η αυριανή μέρα θα έχει τις δικές της φροντίδες. Φτάνουν οι έγνοιες της κάθε μέρας».

Μτ 6, 25-34

* * *

4. Από την αδιαφορία και τη σκληρότητα στο αδαπάνητο έλεος και στη συγχώρηση:

«21 Τότε πήγε ο Πέτρος και του είπε: «Κύριε, πόσες φορές θα σφάλει σ' εμένα ο αδερφός μου και θα τον συγχωρήσω; Ως επτά φορές;» 22 Του λέει ο Ιησούς: «Δε σου λέω ως επτά, αλλά ως εβδομήντα φορές επτά».

Μτ 18, 21-22

* * *

5. «Να υπάρχει σε όλους ισότητα»: Από την αδικία στον αγώνα για την επικράτηση της δικαιοσύνης και της ισότητας (Ησ 26, 9 και Β Κορ 8, 13):

«Τη νύχτα η ψυχή μου σε ποθεί·
από τα βάθη μου σ' αποζητάω.
Όταν οι κρίσεις σου εφαρμόζονται στη γη
μαθαίνει τη δικαιοσύνη η οικουμένη».

Ησ 26, 9

«Σκοπός βέβαια δεν είναι να στερηθείτε εσείς για να ανακουφίσετε τους άλλους, αλλά να υπάρχει σε όλους ισότητα».

Β' Κορ 8, 13

* * *

6. «Εάν ταις γλώσσαις των ανθρώπων λαλώ»: Από την εχθρότητα και τη βία στην ειρήνη και την χωρίς όρια αγάπη:

«1 Αν μπορώ να λαλώ όλες τις γλώσσες των ανθρώπων, ακόμα και των αγγέλων, αλλά δεν έχω αγάπη για τους άλλους, οι λόγοι μου ακούγονται σαν ήχος χάλκινης καμπάνας ή σαν κυμβάλου αλαλαγμός. 2 Κι αν έχω της προφητείας το χάρισμα κι όλα κατέχω τα μυστήρια κι όλη τη γνώση, κι αν έχω ακόμα όλη την πίστη, έτσι που να μετακινώ βουνά, αλλά δεν έχω αγάπη, είμαι ένα τίποτα. 3 Κι αν ακόμα μοιράσω στους φτωχούς όλα μου τα υπάρχοντα, κι αν παραδώσω στη φωτιά το σώμα μου για να καεί, αλλά δεν έχω αγάπη, σε τίποτα δε μ' ωφελεί.

4 Εκείνος που αγαπάει έχει μακροθυμία, έχει και καλοσύνη· εκείνος που αγαπάει δε ζηλοφθονεί· εκείνος που αγαπάει δεν κομπάζει ούτε περηφανεύεται· 5 είναι ευπρεπής, δεν είναι εγωιστής ούτε ευερέθιστος· ξεχνάει το κακό που του έχουν κάνει. 6 Δε χαίρεται για το στραβό που γίνεται, αλλά μετέχει στη χαρά για το σωστό. 7 Εκείνος που αγαπάει, όλα τα ανέχεται· σε όλα εμπιστεύεται, για όλα ελπίζει, όλα τα υπομένει.

8 Ποτέ η αγάπη δε θα πάψει να υπάρχει. Τα θεία μηνύματα των προφητών κάποτε δε θα υπάρχουν πια· η γλωσσολαλία θα πάψει· θα σταματήσει η γνώση των μυστηρίων του Θεού. 9 Γιατί και η γνώση μας και η προφητεία μας περιορίζονται μονάχα σ' ένα μέρος της αλήθειας. 10 Όταν όμως το τέλει που περιμένουμε θα 'ρθεί, τότε το μερικό θα πάψει να υπάρχει.

11 Μικρό παιδί όταν ήμουν, σαν μικρό παιδί μιλούσα, αισθανόμουν και σκεφτόμουν. Άντρας πια όταν έγινα, κατήργησα τους τρόπους του μικρού παιδιού. 12 Αλήθεια, τώρα βλέπουμε τα πράγματα θαμπά, σαν μέσα από μεταλλικό καθρέφτη· τότε όμως πρόσωπο με πρόσωπο θα δούμε το Θεό. Τώρα γνωρίζω μόνο ένα μέρος, τότε όμως θα γνωρίσω με πληρότητα, όπως και ο Θεός μ' έχει γνωρίσει.

13 Θα μείνουν τελικά για πάντα αυτά τα τρία: η πίστη, η ελπίδα κι η αγάπη. Και απ' αυτά, το πιο σπουδαίο είναι η αγάπη».

Α' Κορ 13

* * *

«27 Σ' εσάς όμως που μ' ακούτε λέω: Αγαπάτε τους εχθρούς σας, ευεργετείτε όσους σας μισούν· 28 δίνετε ευχές σ' όσους σας δίνουν κατάρεις, προσεύχεστε γι' αυτούς που σας κακομεταχειρίζονται.

29 Σ' όποιον σε χαστουκίζει στο ένα μάγουλο, γύριζε και το άλλο· κι αν κάποιος σου πάρει το πανωφόρι, μην τον εμποδίσεις να πάρει και το πουκάμισο. 30 Σ' όποιον σου ζητάει κάτι δίνε το, κι αν κάποιος σου πάρει αυτό που σου ανήκει, μη ζητάς να σου το επιστρέψει. 31 Όπως θέλετε να σας συμπεριφέρονται οι άνθρωποι, έτσι ακριβώς να συμπεριφέρεστε κι εσείς σ' αυτούς. 32 Γιατί, αν αγαπάτε αυτούς που σας αγαπούν, ποια εύνοια περιμένετε από το Θεό; Αφού και οι αμαρτωλοί αγαπούν αυτούς που τους αγαπούν. 33 Κι αν κάνετε καλό σ' αυτούς που σας κάνουν καλό, ποια εύνοια περιμένετε από το Θεό; Και οι αμαρτωλοί το ίδιο κάνουν. 34 Αν δανείτε σ' όσους ελπίζετε να σας τα επιστρέψουν, ποια εύνοια περιμένετε από το Θεό; Και οι αμαρτωλοί δανείζουν στους ομοίους τους για να τα πάρουν πίσω.

35 Αντίθετα, εσείς ν' αγαπάτε τους εχθρούς σας, να κάνετε το καλό και να δανείτε, χωρίς να περιμένετε να πάρετε πίσω τίποτα. Έτσι, ο Θεός, που είναι καλός ακόμα και με τους αχάριστους και τους κακούς, θα σας ανταμείψει με το παραπάνω και θα σας κάνει παιδιά του. 36 Να είστε λοιπόν σπλαχνικοί, όπως σπλαχνικός είναι κι ο Θεός Πατέρας σας».

37 Μην κρίνετε τους συνανθρώπους σας, για να μη σας κρίνει κι εσάς ο Θεός. Μην τους καταδικάζετε, για να μη σας καταδικάσει κι εσάς ο Θεός. Συγχωρείτε, για να σας συγχωρήσει κι εσάς ο Θεός. 38 Δίνετε, για να σας δώσει κι εσάς ο Θεός. Η δωρεά του θα είναι πλούσια, άφθονη, τέλεια και ξέχειλη· γιατί, ό,τι μέτρο χρησιμοποιείτε για τους άλλους, το ίδιο θα χρησιμοποιήσει και για σας ο Θεός». 39 Επίσης τους είπε ο Ιησούς και μια παρομοίωση: «Μπορεί ένας τυφλός να

οδηγήσει έναν άλλον τυφλό; Δεν θα πέσουν κι οι δυο στο χαντάκι; 40 Ένας μαθητής δεν μπορεί να είναι πάνω από το δάσκαλό του· όποιος όμως καταρτιστεί τέλεια, μπορεί να φτάσει το δάσκαλό του».

Λκ 6, 27-40

* * *

8. Από τον εφιάλτη της καταστροφής στη διάσωση του πλανήτη μας:

«18 Πιστεύω πραγματικά πως αυτά που τώρα υποφέρουμε, δεν ισοσταθμίζουν τη δόξα που μας επιφυλάσσει ο Θεός στο μέλλον. 19 Γιατί όλη η κτίση προσμένει με λαχτάρα πότε θα φανερωθεί η δόξα των παιδιών του Θεού. 20 Ξέρετε, βέβαια, πως η κτίση υποτάχθηκε κι αυτή στη φθορά, όχι γιατί το ήθελε αλλά γιατί έτσι θέλησε αυτός που την υπέταξε. 21 Έχει όμως πάντοτε την ελπίδα, κι αυτή ακόμα η κτίση, πως θ' απελευθερωθεί από την υποδούλωσή της στη φθορά, και θα μετάσχει στην ελευθερία που θ' απολαμβάνουν τα δοξασμένα παιδιά του Θεού. 22 Ξέρουμε καλά ότι ως τώρα όλη η κτίση στενάζει και κραυγάζει από πόνο, σαν την ετοιμόγεννη γυναίκα. 23 Κι όχι μόνο η κτίση. Το ίδιο κάνουμε κι εμείς: Έχουμε ως αρραβώνα του νέου κόσμου το Άγιο Πνεύμα, εσωτερικά όμως στενάζουμε κι εμείς, γιατί λαχταρούμε να γίνουμε για πάντα παιδιά του Θεού και να γλιτώσει το σώμα μας από τη φθορά».

Ρωμ 8, 18-23

* * *

Επιπλέον υλικό:

III. Δράση και αγώνας για τη μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου.

7. «Να έχουμε μόνο αυτή τη σκέψη: να σωθούν οι πάντες»: Από το τοπικό χρέος στο παγκόσμιο (από τους λόγους του Γέροντα Σιλουανού):

«Το Πνεύμα του Χριστού, που μου έδωσε ο Κύριος, θέλει να σωθούν όλοι, να γνωρίσουν όλοι τον Θεό. Ο Κύριος έδωσε στον ληστή τον παράδεισο· έτσι θα δώσει τον παράδεισο και σε κάθε αμαρτωλό.

... Κύριε, όλοι οι λαοί είναι έργο των χειρών Σου. Απομάκρυνε τους από την έχθρα και το μίσος και δώσε τους μετάνοια, για να γνωρίσουν όλοι την αγάπη Σου... Κύριε, σκόρπισε τη χάρη Σου στη γη. Δώσε σ' όλους τους λαούς της γης να γευθούν την αγάπη Σου, να μάθουν πως Σου μας αγαπάς σαν μητέρα κι ακόμη περισσότερο. Γιατί μπορεί κι η μητέρα να ξεχάσει το παιδί της, αλλά Σου ποτέ, γιατί αγαπάς απείρως το πλάσμα Σου και η αγάπη δεν μπορεί να λησμονήσει...».

Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου, Ο ΑΓΙΟΣ ΣΙΛΟΥΑΝΟΣ Ο ΑΘΩΝΙΤΗΣ, Ι.Μ. ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΕΣΣΕΞ ΑΓΓΛΙΑΣ. Ανακτήθηκε από:

<http://www.orthodoxfathers.com/logos/Dipsa-Theou-Agios-Silouanos-Athonitis>

* * *

Δείγματα μουσικής

1. Γιάννης Αγγελάκας, Ωκεανός, 2007. Μουσική: Βελιώτης Νίκος, Στίχοι: Αγγελάκας Γιάννης.

Προτεινόμενη διδακτική δραστηριότητα: Artful Thinking.

Ενδεικτική πηγή: <https://www.youtube.com/watch?v=v3jlGXf8aL8>

2. Δήμητρα Γαλάνη & Μάνος Λοΐζος, Η μέρα εκείνη δε θ' αργήσει, 1980. Στίχοι: Φώντας Λάδης, Μουσική: Μάνος Λοΐζος.

Προτεινόμενη διδακτική δραστηριότητα: Artful Thinking (ακούγοντας 2 x 10).

Ενδεικτική πηγή: https://www.youtube.com/watch?v=DWvfr_F-cvU

3. Γιάννης Αγγελάκας, Γιορτή – 1999, Στίχοι: Γιάννης Αγγελάκας, Μουσική: Τρύπες.

Προτεινόμενη διδακτική δραστηριότητα: Artful Thinking (ακούγοντας 2 x 10).

Ενδεικτική πηγή: <https://www.youtube.com/watch?v=R79keUK9Io8>

* * *

Δείγματα βίντεο:

1. Ο μονόλογος του Τσάρλι Τσάπλιν στην ταινία «Ο μεγάλος δικτάτωρ» [1940]

Προτεινόμενη διδακτική δραστηριότητα: ΟΜΑΔΙΚΕΣ / ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 1. TWPS

Ενδεικτική πηγή: <https://www.youtube.com/watch?v=w8HdOHrc3OQ>

2. Νικ Βόγιετζεκ: «Ούτε Χέρια, ούτε Πόδια, ούτε Έγνοιες!»

Προτεινόμενη διδακτική δραστηριότητα: Μελέτη περίπτωσης του ανάπηρου ιεροκήρυκα Νικ Βόγιετζεκ: «Ούτε Χέρια, ούτε Πόδια, ούτε Έγνοιες!»

Ενδεικτική πηγή: <https://www.youtube.com/watch?v=3L9kEWTujYU>

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Από την αρχή μέχρι το τέλος του κόσμου (4 δίωρα)

Κ ε ί μ ε ν α
για χρήση από τους μαθητές &
πληροφοριακό υλικό

Κείμενα για τη στήλη ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ:

- I. Αν, πότε και πώς θα τελειώσει ο κόσμος;
- i. Σύγχρονες καταστροφολογικές αντιλήψεις
- ii. Αντιλήψεις θρησκειών για το τέλος του κόσμου
- Ισλάμ

✓ Το τέλος του κόσμου:

«(Μη νομίζεις, ω Μουχάμμεντ) ότι ο Αλλάχ δεν προσέχει τις πράξεις των αδίκων, μόνο τους αναβάλλει για την Ημέρα, που τα μάτια –προσεχτικά- θα ατενίζουν με φρίκη» (Κοράνιο 14,42)

«8. Και όταν –τέλος- η σάλπιγγα θα βουίξει, 9 αυτό θα είναι –εκείνη η δύσκολη Ημέρα, 10 που για τους Απίστους δεν θα είναι εύκολη» (Κοράνιο 74,9)

✓ Προσδοκία ανάστασης των νεκρών (Κοράνιο, 2, 85, 113 174, 212 και 50, 42)

«85. Σκοτώσατε όμως ο ένας τον άλλο, διώξατε κάποιους από τη χώρα τους, ενωθήκατε για την προσβολή και την καταπίεση τους, και, από την άλλη, μόλις υποδουλώθηκαν, τους εξαγοράζετε, ενώ από την αρχή δεν επιτρεπόταν η εκδίωξη τους από τη χώρα τους. Θα πιστέψετε λοιπόν ένα μέρος από τη δική σας Βίβλο και θα αρνηθείτε το υπόλοιπο; Ποια θα είναι η πληρωμή όσων κάνουν τέτοια πράγματα; Η ντροπή του κόσμου τούτου και κατά την ημέρα της Ανάστασης (των νεκρών), η υποβολή στα σκληρότερα βασανιστήρια. Ο Κύριος γνωρίζει τις πράξεις σας» (Κοράνιο 2,85)

«113 Οι Εβραίοι λένε ότι οι Χριστιανοί πλανώνται, όπως και οι Χριστιανοί λένε πως οι Εβραίοι πλανώνται και οι δύο όμως διαβάζουν τις Γραφές. Το ίδιο λένε και όσοι δεν ξέρουν τις Γραφές. Ο Κύριος θα αποφασίσει για τη διαφωνία της ημέρα της Κρίσεως» (Κοράνιο 2,113)

«174 Εκείνοι που από αισχροκέρδεια αποκρύπτουν από τους ανθρώπους τις εντολές του Βιβλίου που ήρθε από ψηλά, γεμίζουν τα σπλάχνα τους με φωτιά. Ο Θεός δεν θα τους απευθύνει τον λόγο της ημέρα της Κρίσεως ούτε θα συγχωρέσει τις αμαρτίες τους. Τιμωρία φοβερή τους περιμένει» (Κοράνιο 2,174)

«212 Η ζωή του κόσμου τούτου ανήκει στους απίστους και σε όσους εμπαιζουν τους πιστούς. Όσοι φοβούνται τον Κύριο, όμως, θα βρεθούν πάνω από αυτούς κατά την ημέρα

της Κρίσεως. Ο Θεός χαρίζει τα πλούτη Του χωρίς μέτρο σε όποιον Εκείνος θέλει»
(Κοράνιο 2,212)

«42 Η ημέρα κατά την οποία οι άνθρωποι θα ακούσουν την κραυγή του, θα είναι η ημέρα της ανάστασης από τους τάφους» (Κοράνιο 50,42)

✓ **Ζωηρές περιγραφές παραδείσου και κολάσεως**

«15 Πες τους: Μήπως αυτό είναι καλύτερο από τον αιώνιο κήπο που υποσχέθηκε ο Θεός στους ευσεβείς, ο οποίος θα δοθεί ως αμοιβή και ολοκλήρωση της προσπάθειάς τους»
(Κοράνιο 25,15)[**παραδείσος**]

«24 Αν όμως δεν το κάνετε αυτό (και βεβαίως δεν θα το κάνετε), να φοβάστε τη φωτιά που περιμένει τους απίστους, τη φωτιά που θα καταπιεί ανθρώπους και πέτρινα είδωλα»
(Κοράνιο 2,24) [**κόλαση**]

«80 Και ειπαν: Ακόμα κι αν μας αγγίξει η φωτιά, αυτή θα κρατήσει λίγες μόνο μέρες» Πες τους: «Πήρατε από τον Θεό καμιά αμετάκλητη υπόσχεση ή λέτε για τον Θεό όσα δεν ξέρετε;» (Κοράνιο 2,80) [**κόλαση**]

«126 Τότε είπε ο Αβραάμ στον Θεό:» Κύριε, κάνε ασφαλή τη χώρα τουτη και δώσε τροφή των καρπών Σου σε όσους πιστεύουν στον θεό και στην ημέρα της Κρίσεως» Κι ο Θεός αποκρίθηκε: « Εγώ τούτα θα τα παραχωρήσω στους απίστους, αλλά θα τα απολαύσουν για καθορισμένο χρόνο έπειτα θα τους ρίξω στην Κόλαση της φωτιάς. Πόσο τρομερή είναι η πορεία τους» (Κοράνιο 2,126) [**κόλαση**]

- **Ινδοϊσμός : Ο άνθρωπος πορεύεται στη λύτρωση όπως η σταγόνα που επιστρέφει στον ωκεανό της υπέρτατης πραγματικότητας**
- **Βουδισμός: Η Νιρβάνα ως απαλλαγή από τις επιθυμίες**
- II. Η πορεία προς τα έσχατα μέσα από εικόνες και παραβολές**
  - i. **Ο κόσμος και η ιστορία οδεύει προς ένα τέλος (Εσχατα)**
  - ii. **Η προσδοκία της Δευτέρας Παρουσίας:**

«²¹Ο χαιρετισμός αυτός γράφεται από μένα τον Παύλο με το ίδιο μου το χέρι. ²²Όποιος δεν αγαπάει τον Κύριο Ιησού Χριστό ας είναι χωρισμένος από το σώμα της εκκλησίας. Μαράν αθά –ο Κύριος έρχεται!» Α΄ Κορ. 16,21-22 (<http://el.bibles.org/ell-TGVD/1Cor/16>)

«²⁰ Αυτός που τα επιβεβαιώνει όλα αυτά λέει: «Ναι, έρχομαι σύντομα».

«Αμήν· ναι, έλα, Κύριε Ιησού». Αποκ. 22,20 (<http://el.bibles.org/ell-TGVD/Rev/22>)

- **Ανάσταση νεκρών: «Εσχατος εχθρός καταργείται ο θάνατος» (Α Κορ 15, 26) και**

ΚΑΝΩΝ

*Ποίημα Κασσιανῆς μοναχῆς, Μάρκου
ἐπισκόπου Ἰδροῦντος, καὶ Κοσμᾶ
μοναχοῦ.*

Ῥδὴ α΄. Ἦχος πλ. β΄. Ὁ Εἰρμός.

Κύματι θαλάσσης, τὸν κρύψαντα
πάλαι, διώκτην τύραννον, ὑπὸ γῆς
ἔκρυψαν, τῶν σεσωσμένων οἱ Παῖδες·
ἀλλ' ἡμεῖς ὡς αἱ Νεάνιδες, τῷ Κυρίῳ
ἄσωμεν. Ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται.

Κύριε Θεέ μου, ἐξόδιον ὕμνον, καὶ
ἐπιτάφιον, ὠδὴν σοι ἄσομαι, τῷ τῆ
ταφῆ σου ζωῆς μοι, τὰς εἰσόδους
διανοίξαντι, καὶ θανάτῳ θάνατον, καὶ
Ἄδην θανατώσαντι.

....

Ἴνα σου τῆς δόξης, τὰ πάντα
πληρώσης, καταπεφοίτηκας, ἐν
κατωτάτοις τῆς γῆς· ἀπὸ γὰρ σοῦ οὐκ
ἐκρύβη, ἡ ὑπόστασίς μου ἢ ἐν Ἀδάμ,
καὶ ταφείς φθαρέντα με, καινοποιεῖς
Φιλάνθρωπε.

Ῥδὴ γ΄. Ὁ Εἰρμός.

Σὲ τὸν ἐπὶ ὑδάτων, κρεμάσαντα πᾶσαν
τὴν γῆν ἀσχέτως, ἢ κτίσις κατιδοῦσα,
ἐν τῷ Κρανίῳ κρεμάμενον, θάμβει
πολλῷ συνείχετο· Οὐκ ἔστιν ἅγιος,
πλὴν σου Κύριε, κραυγάζουσα.

...

Ἦπλωσας τὰς παλάμας, καὶ ἦνωσας τὰ
τὸ πρὶν διεστῶτα, καταστολῆ δὲ Σῶτερ,
τῆ ἐν σινδόνι καὶ μνήματι,
πεπεδημένους ἔλυσας· Οὐκ ἔστιν
ἅγιος, πλὴν σου Κύριε, κραυγάζοντας.

Μνήματι καὶ σφραγῖσιν, Ἀχώρητε
συνεσχέθης βουλήσει· καὶ γὰρ τὴν
δύναμίν σου, ταῖς ἐνεργεῖαις

ΚΑΝΩΝ

*Ποίημα Κασσιανῆς μοναχῆς, Μάρκου ἐπισκόπου
Ἰδροῦντος, καὶ Κοσμᾶ μοναχοῦ.*

Ῥδὴ α΄. Ἦχος πλ. β΄. Ὁ Εἰρμός.

Ἐκεῖνον, ποὺ στὸν παλιὸ καιρὸ ἔκρυψε (καταπόντισε)
τὸ διώκτη τύραννο (τὸν Φαραὼ τῆς Αἰγύπτου) στὸ
κύμα τῆς θάλασσας (Ερυθρᾶς), τὰ παιδιὰ αὐτῶν ποὺ
σώθηκαν τότε τὸν ἔκρυψαν κάτω ἀπὸ τὴ γῆ (στὸν
τάφο)· ἐμεῖς ὅμως, σὰν τὶς νεάνιδες τῆς ἐποχῆς
ἐκείνης, ἄς ψάλουμε στὸν Κύριο, γιατί με τὸ θαῦμα του
ὑπερβολικὰ δοξάστηκε.

Κύριε Θεέ μου, θὰ τραγουδήσω ὕμνον ἐξόδιο (κατὰ τὴν
ἐκφορά σου) καὶ ὠδὴν ἐπιτάφια σ' ἐσένα, ποὺ με τὴν
ταφή σου ἄνοιξες γιὰ μένα τὶς εἰσόδους τῆς ἀθάνατης
ζωῆς, καὶ με τὸ θάνατό σου θανάτωσες τὸ θάνατο καὶ
τὸν ἄδη.

...

*Γιὰ νὰ γεμίσεις τὰ πάντα με τὴ δόξα σου, κατέβηκες
Κύριε, στὰ κατώτατα μέρη τῆς γῆς (στὸν τάφο καὶ στὸν
ἄδη)· διότι ἀπὸ σένα δὲν κρύφτηκε ἡ ὕπαρξή μου, ποὺ
ἔχω ἀπὸ τὸν Ἀδάμ· ταφείς δέ, κάνεις καινούργιο ἐμένα,
ποὺ παραδόθηκα στὴ φθορά, φιλάνθρωπε.*

Ῥδὴ γ΄. Ὁ Εἰρμός.

Ἐσένα, Κύριε, ποὺ κρέμασες τὴ γῆ πάνω στὰ ὕδατα
χωρὶς ὑποστήριγμα, ἀφοῦ σὲ εἶδε ἡ κτίση νὰ κρέμεσαι
στὸν τόπο τοῦ Κρανίου, κατεχόταν ἀπὸ μεγάλη
κατάπληξη, κραυγάζουσα· δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἅγιος,
ἐκτὸς ἀπὸ ἐσένα, Κύριε.

...

Ἄπλωσες τὶς παλάμες (ἐπάνω στὸ σταυρὸ) καὶ ἔνωσες
ἐκεῖνα, ποὺ πρῶτα ἦσαν διαχωρισμένα· με τὴ στολὴ δὲ
τῆς ταφῆς σου καὶ τὴν κατάθεσή σου στὸ μνήμα
ἐλευθέρωσες τοὺς φυλακισμένους (στὸν ἄδη), ποὺ
κραυγάζαν· δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἅγιος ἐκτὸς ἀπὸ σένα,
Κύριε.

Κύριε, ἐσύ ποὺ ὡς Θεὸς εἶσαι ἀχώρητος, κρατήθηκες
με τὴ θέλησή σου σὲ μνήμα καὶ σφραγίστηκες με

ἐγνώρισας, θεουργικῶς τοῖς
μέλπουσιν· Οὐκ ἔστιν ἅγιος, πλήν σου
Κύριε φιλόανθρωπε.

Ἰδὴ ε΄. Ὁ Εἰρμός.

...

Νεοποιεῖς τοὺς γηγενεῖς, ὁ
πλαστουργὸς χοϊκὸς χρηματίσας, καὶ
σινδῶν καὶ τάφος ὑπεμφαίνουσι, τὸ
συνόν σοι Λόγε μυστήριον· ὁ
εὐσχήμων γὰρ βουλευτῆς, τὴν τοῦ σέ
φύσαντος βουλήν σχηματίζει, ἐν σοὶ
μεγαλοπρεπῶς καινοποιοῦντός με.

Διὰ θανάτου τὸ θνητόν, διὰ ταφῆς τὸ
φθαρτὸν μεταβάλλεις· ἀφθαρτίζεις
γὰρ θεοπρεπέστατα, ἀπαθανατίζων τὸ
πρόσλημμα· ἢ γὰρ σὰρξ σου
διαφθορὰν οὐκ εἶδε Δέσποτα, οὐδὲ ἡ
ψυχὴ σου εἰς Ἄδου, ξενοπρεπῶς
ἐγκαταλέλειπται.

...

Ἰδὴ ζ΄. Ὁ Εἰρμός.

Ἄφραστον θαῦμα! ὁ ἐν καμίνῳ
ῤυσάμενος, τοὺς ὀσίους Παῖδας ἐκ
φλογός, ἐν τάφῳ νεκρός, ἄπνους
κατατίθεται, εἰς σωτηρίαν ἡμῶν τῶν
μελωδούντων· Λυτρωτά, ὁ Θεὸς
εὐλογητὸς εἶ.

...

Ἰδὴ η΄. Ὁ Εἰρμός.

...

Ὡ τῶν θαυμάτων τῶν καινῶν! ὦ
ἀγαθότητος! ὦ ἀφράστου ἀνοχῆς!
ἐκὼν γὰρ ὑπὸ γῆς σφραγίζεται, ὁ ἐν
ὑψίστοις οἰκῶν, καὶ πλάνος Θεὸς
συκοφαντεῖται· ὃν Παῖδες εὐλογεῖτε,
Ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε, λαὸς ὑπερψοῦτε,
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἰδὴ θ΄. Ὁ Εἰρμός.

σφραγίδες. Τὴ δύναμή σου δέ, ποὺ ἐκδήλωσες με τὶς
θεουργικὲς σου ἐνέργειες, τὴν ἔκανες γνωστὴ σ'
αὐτοὺς ποὺ ψάλλουν· δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἅγιος ἐκτὸς
ἀπὸ σένα, Κύριε.

Ἰδὴ ε΄. Ὁ Εἰρμός.

...

Κάνεις καινούργιους, Πλαστουργέ μου, τοὺς
ἀνθρώπους ποὺ πλάστηκαν ἀπὸ τὴ γῆ, με τὸ νὰ γίνεις
κι ἐσὺ ἄνθρωπος χοϊκὸς (ἀπὸ τὸ χῶμα). Τὸ καινούργιο
δὲ σεντόνι καὶ ὁ τάφος δηλώνουν, Λόγε, τὸ μυστήριον
ποὺ ὑπάρχει μέσα σου· διότι ὁ Ἰωσήφ, ὁ εὐσχήμων
βουλευτῆς (μέλος τοῦ ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου) με τὴν
ἐνέργειά του (νὰ σέ τυλίξει σὲ σεντόνι καὶ νὰ σέ
ἐνταφιάσει) πραγματοποιεῖ τὴ βουλή τοῦ Πατρὸς ποὺ
σὲ γέννησε, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ ἔργου σου με κάνει
μεγαλόπρεπα καινούργιο.

Διὰ τοῦ θανάτου σου, Κύριε, καταργεῖς τὸ θνητὸ καὶ
διὰ τῆς ταφῆς σου μεταβάλλεις τὸ φθαρτὸ τῆς
ἀνθρώπινης φύσεως· διότι ἀφθαρτίζεις κατὰ τρόπο
ἀρμόζοντα στὸ Θεό, καὶ κάνεις ἀθάνατο τὸ πρόσλημμα
(τὴν ἀνθρώπινη φύση ποὺ προσέλαβες)· ἔτσι ἢ σὰρκα
(τὸ σῶμα σου) δὲν γνώρισε διαφθορὰ στὸν τάφο,
Δέσποτα, οὔτε ἡ ψυχὴ σου ἐγκαταλείφθηκε σὰν ξένη
στὸν ἄδη.

...

Ἰδὴ ζ΄. Ὁ Εἰρμός.

Τὸ θαῦμα εἶναι ἀνέκφραστο! Ἐκεῖνος ποὺ στὸ καμίνι
(τῆς Βαβυλώνας) ἔσωσε τοὺς ὀσίους παῖδες ἀπὸ τὴ
φλόγα, τώρα τοποθετεῖται στὸν τάφο νεκρὸς χωρὶς
πνοή γιὰ νὰ σώσει ἐμᾶς, ποὺ μελωδικὰ τραγουδάμε·
Θεὲ Λυτρωτή, εἶσαι εὐλογημένος.

...

Ἰδὴ η΄. Ὁ Εἰρμός.

...

Ὡ πόσο καινούργια καὶ παράδοξα θαύματα! Ὡ πόσο
μεγάλῃ ἀγαθότητα! Πόσο ἄφραστη ἀνοχή! Γιατὶ αὐτὸς
ποὺ κατοικεῖ στὰ ὑψηλὰ (στὸν οὐρανό), με τὴ θέλησή
του θάβεται καὶ σφραγίζεται με σφραγίδες,
συκοφαντούμενος σὰν λαοπλάνος Θεός! Αὐτὸν τὰ
παιδιὰ νὰ εὐλογοῦν, οἱ ἱερεῖς ν' ἀνυμνοῦν καὶ ὁ λαὸς
νὰ ὑπερδοξάζει σὲ ὅλους τοὺς αἰῶνες.

Ἰδὴ θ'. Ὁ Εἰρμός.

...

Ἀγαλλιάσθω ἡ κτίσις·
εὐφραινέσθωσαν πάντες οἱ γηγενεῖς· ὁ
γὰρ ἐχθρὸς ἐσκύλευται Ἰδης· μετὰ
μύρων Γυναῖκες προσυπαντάτωσαν·
τὸν Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὐᾶ, λυτροῦμαι
παγγενῆ· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἐξαναστήσομαι.

...

Καὶ νῦν.

Ἄς νιώσει ἀγαλλίαση ἡ κτίση, ἄς εὐφρανθοῦν ὅλοι οἱ
ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς· διότι ὁ ἐχθρὸς Ἰδης ἔχει κατὰ
κράτος ἠττηθεῖ καὶ ἀπογυμνωθεῖ ἀπὸ τῆς δυνάμει του.
Ἄς ἐτοιμάσουν οἱ εὐσεβεῖς γυναῖκες τὰ μύρα τους καὶ
ἄς ἔλθουν στὸν τάφο νὰ μὲ προῦπαντήσουν. Τὸν Ἀδὰμ
καὶ τὴν Εὐᾶ, μαζί μὲ τὸ καταγόμενο ἐξ αὐτῶν γένος,
λυτρῶνω (ἐκ τοῦ θανάτου) καὶ τὴν τρίτῃ ἡμέρᾳ (ἀπὸ
τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου) θ' ἀναστηθῶ ἐκ τῶν νεκρῶν.

• Τελικὴ κρίση:

Πῶς θα κριθεῖ ὁ κόσμος

³¹«Ὅταν θα ἔρθει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου με ὅλη του τὴ μεγαλοπρέπεια καὶ θα τον συνοδεύουν ὅλοι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, θα καθίσει στὸ βασιλικὸ θρόνο του. ³²Τότε θα συναχθοῦν μπροστά του ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ θα τους ξεχωρίσει ὅπως ξεχωρίζει ὁ βοσκὸς τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ κατσίκια. ³³Τὰ πρόβατα θα τα τοποθετήσῃ στὰ δεξιὰ του καὶ τὰ κατσίκια στ' ἀριστερά του. ³⁴Θα πει τότε ὁ βασιλιάς σ' αὐτοὺς που βρίσκονται δεξιὰ του: “ἐλάτε, οἱ ευλογημένοι ἀπ' τὸν Πατέρα μου, κληρονομήστε τὴ βασιλεία που σας ἔχει ετοιμαστῆ ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου. ³⁵Γιὰτί, πείνασα καὶ μου δώσατε νὰ φάω, δίψασα καὶ μου δώσατε νὰ πῶ, ἦμουν ξένος καὶ με περιμαζέψατε, ³⁶γυμνὸς καὶ με ντύσατε, ἄρρωστος καὶ μ' ἐπισκεφθήκατε, φυλακισμένος κι ἦρθατε νὰ με δεῖτε”. ³⁷Τότε θα τοῦ ἀπαντήσουν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ: “Κύριε, πότε σε εἶδαμε νὰ πεινάς καὶ σε θρέψαμε ἢ νὰ διψάς καὶ σου δώσαμε νὰ πιεῖς; ³⁸Πότε σε εἶδαμε ξένον καὶ σε περιμαζέψαμε ἢ γυμνὸν καὶ σε ντύσαμε; ³⁹Πότε σε εἶδαμε ἄρρωστον ἢ φυλακισμένον κι ἦρθαμε νὰ σε ἐπισκεφθοῦμε;” ⁴⁰Τότε θα τοὺς ἀπαντήσῃ ὁ βασιλιάς: “σας βεβαιώνω πως ἀφοῦ τα κάνατε αὐτὰ γιὰ ἓναν ἀπὸ τοὺς ἀσημοὺς ἀδερφοὺς μου, τα κάνατε γιὰ μένα”.

⁴¹»Ὑστερα θα πει καὶ σ' αὐτοὺς που βρίσκονται ἀριστερά του: “φύγετε ἀπὸ μπροστά μου, καταραμένοι· πηγαίνετε στὴν αἰώνια φωτιά, που ἔχει ετοιμαστῆ γιὰ τὸ διάβολο καὶ τοὺς δικούς του. ⁴²Γιὰτί, πείνασα καὶ δε μου δώσατε νὰ φάω, δίψασα καὶ δε μου δώσατε νὰ πῶ, ⁴³ἦμουν ξένος καὶ δε με περιμαζέψατε, γυμνὸς καὶ δε με ντύσατε, ἄρρωστος καὶ φυλακισμένος καὶ δε ἦρθατε νὰ με δεῖτε”. ⁴⁴Τότε θα τοῦ ἀπαντήσουν κι αὐτοί: “Κύριε, πότε σε εἶδαμε πεινασμένον ἢ διψασμένον ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἄρρωστον ἢ φυλακισμένον καὶ δε σε υπηρετήσαμε;” ⁴⁵Καὶ θα τοὺς ἀπαντήσῃ: “σας βεβαιώνω πως ἀφοῦ δε τα κάνατε αὐτὰ γιὰ ἓναν ἀπὸ τοὺς ἀσημοὺς ἀδερφοὺς μου, δε τα κάνατε οὔτε γιὰ μένα”. ⁴⁶Αὐτοὶ λοιπὸν θα πάνε στὴν αἰώνια τιμωρία, ἐνῶ οἱ δίκαιοι στὴν αἰώνια ζωὴ». (Μτ 25, 31-46)

Ἡ τελικὴ κρίση

¹¹Κι εἶδα ἓνα λευκὸ θρόνο κι ἐκεῖνον που καθόταν σ' αὐτόν. Ἡ γῆ κι ὁ οὐρανὸς ἐφύγαν ἀπὸ μπροστά του κι ἐξαφανίστηκαν. ¹²Καὶ εἶδα τοὺς νεκροὺς, μεγάλους καὶ μικροὺς, νὰ στέκονται μπροστά στὸ θρόνο. Ἀνοίχτηκαν βιβλία, κι ὕστερα ἀνοίχτηκε ἓνα ἄλλο βιβλίον, τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς. Καὶ κρίθηκαν οἱ νεκροὶ ἀνάλογα με τὰ ἔργα τους, που ἦταν γραμμένα στὰ βιβλία. ¹³Ἡ θάλασσα παρέδωσε τοὺς νεκροὺς τῆς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ Ἄδης παρέδωσαν τοὺς νεκροὺς που φύλαγαν. Κι ὁ καθένας κρίθηκε κατὰ τὰ ἔργα του. ¹⁴Τότε ὁ θάνατος καὶ ὁ Ἄδης ρίχτηκαν στὴ λίμνη τῆς φωτιάς.

Αυτός είναι ο δεύτερος θάνατος, η λίμνη της φωτιάς¹⁵ κι όποιος δε βρέθηκε γραμμένος στο βιβλίο της ζωής ρίχτηκε κι αυτός στη λίμνη της φωτιάς. (Απ 20, 11-14)

- **Ο Παράδεισος και η κόλαση: όχι θεϊκή αμοιβή ή τιμωρία, αλλά ατελείωτη ζωή μέσα στην αγκαλιά του Θεού ή απόλυτη άρνηση της μετοχής στη ζωή Του (...διήγηση και αββά Μακαρίου από το Γεροντικόν)**

Ο ΑΒΒΑΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΝΙΟ

ΔΙΗΓΗΘΗΚΕ ο αββάς Μακάριος ότι, περπατώντας κάποτε στην έρημο, βρήκε πεσμένο στο χώμα το κρανίο ενός νεκρού. και καθώς το σκούνησε με το φοινικένιο ραβδί του, άκουσε φωνή απ' αυτό. το ρώτησε: Ποιος είσαι συ;

Εγώ, αποκρίθηκε το κρανίο, ήμουν αρχιερέας των ειδώλων και των ειδωλολατρών πού έμεναν σ' αυτόν τον τόπο. Κι εσύ είσαι ο πνευματοφόρος Μακάριος. Μάθε λοιπόν ότι οποιαδήποτε ώρα σπλαχνιστείς όσους βρίσκονται στην κόλαση και προσευχηθείς γι' αυτούς, παρηγορούνται λίγο.

Ποία είναι ή παρηγοριά και Ποία ή κόλαση; ρώτησε ο γέροντας.

Όσο απέχει ο ουρανός από τη γη, απάντησε το κρανίο, τόσο είναι το βάθος της φωτιάς πού βρίσκεται από κάτω μας σ' αυτή τη φωτιά είμαστε χωμένοι από τα πόδια μέχρι το κεφάλι μας. Και δεν μπορεί κανείς με το πρόσωπό του ν' αντικρίσει το πρόσωπο του αλλού, γιατί οι ράχες μας είναι κολλημένες μεταξύ τους. Όταν λοιπόν προσεύχεσαι για μας, βλέπει λιγάκι ο ένας το πρόσωπο του αλλού. Αυτή είναι ή παρηγοριά.

Μόλις άκουσε αυτά ο γέροντας, αναστέναξε βαθιά και είπε:

Αλίμονο στη μέρα πού γεννήθηκε ο άνθρωπος ο αμαρτωλός. Καλύτερα θα ήταν να μην είχε γεννηθεί, όπως είπε και για τον 'Ιούδα ο Κύριος (Ματθ. 26:24).

Ύστερα στράφηκε προς το κρανίο: - Υπάρχει άλλο χειρότερο βάσανο; - Κάτω από μας υπάρχει μεγαλύτερη κόλαση. - και ποιοι βρίσκονται εκεί; - Εμείς, είπε το κρανίο, μιας και δεν γνωρίσαμε το Θεό, ελεούμαστε έστω και λίγο. Αυτοί όμως πού γνώρισαν το Θεό και μετά τον αρνήθηκαν και δεν έκαναν το θέλημά Του, αυτοί βρίσκονται κάτω από μας και κολάζονται χειρότερα. Πήρε λοιπόν ο γέροντας το κρανίο, το έχωσε στο χώμα και προχώρησε.

(Γεροντικό)

Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός για την Κόλαση

"Και τούτο οφείλουμε να ξέρουμε, ότι ο Θεός δεν τιμωρεί κανένα στο μέλλον, αλλά ο καθένας κάνει τον εαυτό του δεκτικό στη μετοχή του Θεού. Όμως η μετοχή του Θεού είναι τρυφή, ενώ η αμεθεξία Του, κόλαση" (Ιω. Δαμασκηνός, 'Κατά Μανιχαίων', PG 94,1545D-1548A Μετάφραση: Ν. Ματσούκα, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 105).

"... μετά το θάνατο, δεν υπάρχει τροπή μήτε μετάνοια, όχι επειδή ο Θεός δεν δέχεται μετάνοια - ο Ίδιος δεν μπορεί να αρνηθεί τον εαυτό Του ούτε χάνει τη σπλαχνικότητα -, αλλά η ψυχή δεν αλλάζει πια [...] οι άνθρωποι μετά το θάνατο έχουν το άτρεπτο, ώστε από το ένα μέρος οι δίκαιοι ποθώντας το Θεό και έχοντας αυτόν πάντοτε να ευφραίνονται, ενώ οι αμαρτωλοί ποθώντας την αμαρτία και μην έχοντας το υλικό της αμαρτίας ... να κολάζονται χωρίς να έχουν καμιά παρηγοριά. Γιατί τι είναι κόλαση παρά η στέρηση εκείνου που σφοδρά επιθυμεί κανείς; Κατά την

αναλογία λοιπόν του πόθου, όσοι ποθούν το Θεό ευφραίνονται και όσοι ποθούν την αμαρτία κολάζονται" (Ιω. Δαμασκηνός, 'Κατά Μανιχαίων', PG 94,1573AB. Μετάφραση: Ν. Ματσούκα, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 145.147).

"Ο Θεός και στο Διάβολο διαρκώς χορηγεί τα αγαθά, αλλά εκείνος δεν θέλει να τα πάρει. Και στην αιωνιότητα ο Θεός παρέχει σ' όλους τα αγαθά γιατί είναι πηγή των αγαθών αναβλύζοντας σ' όλους την αγαθότητα, ενώ ο καθένας καταπώς έκανε δεκτικό τον εαυτό του, μετέχει στο αγαθό [...] εκείνοι που δεν έχουν τις συνηθισμένες ηδονές υποφέρουν αθεράπευτα, χωρίς ο Θεός να έχει κάνει κόλαση, αλλά εμείς επειδή στρώσαμε την κόλαση για τους εαυτούς μας, και άλλωστε μήτε το θάνατο τον έκανε ο Θεός, αλλά εμείς οι ίδιοι τον προξενήσαμε για μας" (Ιω. Δαμασκηνός, 'Κατά Μανιχαίων', PG 94,1569B Μετάφραση: Ν. Ματσούκα, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 139.141).

iii. Η τελική επικράτηση της Βασιλείας του Θεού

- Ζωή γεμάτη χαρά και δημιουργία
- Ο Θεός προσκαλεί όλους τους ανθρώπους στη βασιλεία του (Λκ 14, 16-24)

Η παραβολή του μεγάλου δείπνου

¹⁵Όταν τ' άκουσε αυτά κάποιος από κείνους που έτρωγαν μαζί με τον Ιησού, του είπε: «Μακάριος όποιος πάρει μέρος στο τραπέζι της βασιλείας του Θεού». ¹⁶Κι ο Ιησούς του είπε: «Ένας άνθρωπος ετοίμασε μεγάλο δείπνο και κάλεσε πολλούς. ¹⁷Όταν ήρθε η ώρα του δείπνου, έστειλε το δούλο του να πει στους καλεσμένους: "ελάτε, όλα είναι πια έτοιμα". ¹⁸Τότε άρχισαν, ο ένας μετά τον άλλο, να βρίσκουν δικαιολογίες: Ο πρώτος του είπε: "έχω αγοράσει ένα χωράφι και πρέπει να πάω να το δω· σε παρακαλώ, θεώρησέ με δικαιολογημένον". ¹⁹Άλλος του είπε: "έχω αγοράσει πέντε ζευγάρια βόδια και πάω να τα δοκιμάσω· σε παρακαλώ, δικαιολόγησέ με". ²⁰Κι ένας άλλος του είπε: "είμαι νιόπαντρος και γι' αυτό δεν μπορώ να έρθω". ²¹Γύρισε ο δούλος εκείνος και τα είπε αυτά στον κύριό του. Τότε ο οικοδεσπότης οργισμένος είπε στο δούλο του: "πήγαινε γρήγορα στις πλατείες και στους δρόμους της πόλης και φέρε μέσα τους φτωχούς, τους ανάπηρους, τους κουτσούς και τους τυφλούς". ²²Όταν γύρισε ο δούλος τού είπε: "κύριε, αυτό που πρόσταξες έγινε και υπάρχει ακόμη χώρος". ²³Είπε πάλι ο κύριος στο δούλο: "πήγαινε έξω από την πόλη στους δρόμους και στα μονοπάτια κι ανάγκασέ τους να έρθουν, για να γεμίσει το σπίτι μου· ²⁴γιατί σας βεβαιώνω πως κανένας από κείνους που κάλεσα δε θα γευτεί το δείπνο μου"».

- «Πότε έρχεται η βασιλεία του Θεού;»:
  - «Η βασιλεία του Θεού εντός ημών εστί» (Λκ, 17, 21)

Ο ερχομός της βασιλείας

²⁰Όταν ρωτήθηκε από τους Φαρισαίους ο Ιησούς πότε έρχεται η βασιλεία του Θεού, τούς απάντησε: «Η βασιλεία του Θεού δεν έρχεται με τρόπο φανερό σε όλους. ²¹Δε θα πούνε "να, εδώ είναι" ή "εκεί", γιατί η βασιλεία του Θεού είναι κιάλας ανάμεσά σας».

- Η Βασιλεία του Θεού όχι μόνο ως όραμα, αλλά και ως πρόγευση μέσα στην ιστορία
- Η Βασιλεία του Θεού είναι ήδη παρούσα
- Ο κρυμμένος θησαυρός, το πανάκριβο μαργαριτάρι (Μτ 13, 44-45)

Η παραβολή για τον κρυμμένο θησαυρό

⁴⁴«Η βασιλεία των ουρανών μοιάζει επίσης με θησαυρό κρυμμένο στο χωράφι, που τον βρήκε ένας άνθρωπος και τον έκρυψε, κι όλος χαρά πάει και πουλάει όλα όσα έχει κι αγοράζει εκείνο το χωράφι».

Η παραβολή για το πανάκριβο μαργαριτάρι

⁴⁵«Η βασιλεία των ουρανών πάλι μοιάζει μ' έναν έμπορο, που ζητούσε να βρει όμορφα μαργαριτάρια. ⁴⁶Κι όταν βρήκε ένα πανάκριβο μαργαριτάρι, πήγε και πούλησε όλα όσα είχε και το αγόρασε».

III. Από τη δημιουργία του κόσμου στη Νέα Δημιουργία

- i. «Εγώ ειμί το Άλφα και το Ωμέγα... ο ών ο ήν και ο ερχόμενος» (Απ 1, 8): Το βιβλίο της Αποκάλυψης για τη Βασιλεία του Θεού
- ii. «Εν αρχή εποίησεν ο Θεός τον ουρανόν και την γην» (Γεν 1,1)
- iii. Από τη Γένεση στην Αποκάλυψη

Ο καινούριος ουρανός και η καινούρια γη

¹Τότε είδα έναν καινούριο ουρανό και μια καινούρια γη. Ο πρώτος ουρανός κι η πρώτη γη είχαν εξαφανιστεί κι η θάλασσα δεν υπήρχε πια. ²Κι είδα την άγια πόλη, τη νέα Ιερουσαλήμ, να κατεβαίνει από τον ουρανό, από το Θεό, έτοιμη σαν τη νύφη που στολισμένη περιμένει τον άντρα της. ³Άκουσα και μια δυνατή φωνή απ' τον ουρανό να λέει: «Τώρα πια η κατοικία του Θεού είναι μαζί με τους ανθρώπους. Θα κατοικήσει μαζί τους, κι αυτοί θ' αποτελούν το λαό του. Ο ίδιος ο Θεός θα είναι μαζί τους. ⁴Θα διώξει κάθε δάκρυ από τα μάτια τους, κι ο θάνατος δε θα υπάρχει πια· ούτε πένθος ούτε κλάμα ούτε πόνος θα υπάρχει πια, γιατί τα παλιά πέρασαν».

⁵Και αυτός που καθόταν στο θρόνο είπε: «Να, όλα τα κάνω καινούρια». Και μου λέει: «Γράψε, γιατί τα λόγια μου είναι αληθινά κι αξίζει κανείς να τα εμπιστευθεί».

- iv. **«Τα πάντα και εν πάσι Χριστός» (Κολ 3, 10-11).**

¹⁰Τώρα πια έχετε ντυθεί τον καινούριο άνθρωπο, που ανανεώνεται συνεχώς σύμφωνα με την εικόνα του δημιουργού του, ώστε με τη νέα ζωή του να φτάσει στην τέλεια γνώση του Θεού. ¹¹Σ' αυτή τη νέα κατάσταση δεν υπάρχουν πια εθνικοί και Ιουδαίοι, περιτμημένοι κι απεριτμητοι, βάρβαροι, Σκύθες, δούλοι, ελεύθεροι· του Χριστού είναι όλα και ο Χριστός τα διέπει όλα.»

- v. **Η ανακαίνιση του κόσμου και η «ανακεφαλαίωση των πάντων» (Ειρηναίος Λυώνος)**

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

ΛΑΜΠΡΟΣ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΣ Θεολόγος - Καθηγητής

Το θεσπέσιο γεγονός της εκ νεκρών Αναστάσεως του Κυρίου μας Ιησού Χριστού αποτελεί για τη συνείδηση της Αγίας μας Εκκλησίας την φλόγα και τη ζέση, η οποία δίνει τη δύναμη και την ενέργεια σε Αυτή να πορεύεται αταλάντευτη στους αιώνες. Στην αντίθετη περίπτωση «ει δε

Χριστός ουκ εγήγερται, κενόν άρα το κήρυγμα ημών, κενή δε και η πίστις υμών. Ευρισκόμεθα δε και ψευδομάρτυρες του Θεού, ότι εμαρτυρήσαμεν κατά του Θεού ότι ήγειρε τον Χριστόν, όν ουκ ήγειρεν» (Α΄ Κορ.15,14-15). Εάν έλειπε από την Εκκλησία το γεγονός της Αναστάσεως, Αυτή θα ήταν καταδικασμένη να σβήσει συγχρόνως με τη γέννησή της! Γι' αυτό το λόγο η Ανάσταση του Κυρίου μας είναι για ολόκληρο το χριστιανικό κόσμο, και ιδιαίτερα για την Ορθοδοξία μας, η «εορτή των εορτών και η πανήγυρις των πανηγύρεων» και όλοι οι πιστοί «αγαλομένω ποδί» προσέρχονται να απολαύσουν την πλούσια πνευματική τράπεζα του Αναστάντα Λυτρωτή μας.

Οι Πατέρες της Εκκλησίας μας με εμφανή ενθουσιασμό έδωσαν στα συγγράμματά τους την αληθινή διάσταση στο μεγάλο γεγονός της Αναστάσεως του Χριστού μας. Ο άγιος Ειρηναίος επίσκοπος Λουγδούνου (Λυώνος),(+199) είναι ένας από αυτούς. Στην περίφημη περί ανακεφαλαιώσεως θεολογία του εντάσσει το γεγονός αυτό στο γενικότερο σχέδιο της σωτηρίας του ανθρωπίνου γένους. Στο θεανδρικό Πρόσωπο του Ιησού Χριστού συντελέσθηκε η αναδημιουργία του πεπτωκότος ανθρώπου και ολοκλήρου της κτίσεως (Ειρην. C.H.. III,16,6). Η Ενανθρώπιση και η Ανάσταση του Λυτρωτή είναι οι δύο κορυφαίοι σταθμοί του έργου της απολυτρώσεως. Δια της Ενανθρωπήσεως του Λόγου ο Θεός εισέρχεται στην ιστορία, δια της Αναστάσεώς Του ο άνθρωπος εισέρχεται στην αιωνιότητα! Η Ενανθρώπιση είναι η ευλογημένη αρχή η Ανάσταση είναι το θριαμβευτικό πέρας του θείου έργου της σωτηρίας του κόσμου. Ο πρώτος Αδάμ, ο χοϊκός προπάτοράς μας, σύμφωνα με τον ιερό Πατέρα, εξαιτίας του πονηρού και της δικής του συγκαταθέσεως εξέπεσε και έγινε φορέας του κακού και της αμαρτίας και υποκείμενος του θανάτου. Ο Χριστός, ο δεύτερος Αδάμ (Α΄ Κορ.15,45) επειράσθη και Αυτός από τον πονηρό για την ικανοποίηση της φυσικής ανάγκης της τροφής (Γεν.3, 15). Όμως Αυτός δεν υπέκυψε, όπως ο πρώτος Αδάμ, στην παγίδα του πονηρού. Έμεινε υπάκουος στο θέλημα του «πέμπψαντός του Πατρός» (Ιωάν.4,34). Η έπαρση του χοϊκού Αδάμ απέκοψε το ανθρωπινό γένος από τη ζωή και το οδήγησε στο θάνατο. Αντίθετα η έσχατη υπακοή και η ταπείνωση (Φιλιπ.2,8) του Χριστού νίκησε το θάνατο και επανένωσε την ανθρωπότητα με τη ζωή, (Ειρην. C.H.V.21,3, P.G.7,1181-1182 και Επίδ. Αποστ. Κηρύγμ. 33).

Ο θάνατος δεν είναι στοιχείο της ανθρωπίνης φύσεως, αλλά είναι προϊόν της αμαρτίας (Ρωμ.6,23). Ο άνθρωπος δημιουργήθηκε από το Θεό να ζει αθάνατος. Η αμαρτία όμως εισήγαγε τον θάνατο στην ανθρωπίνη φύση ως αφύσικη κατάσταση. Η νίκη του Χριστού κατά του θανάτου και του 'δη θεράπευσε την ανθρωπίνη φύση από το ξένο και αφύσικο αυτό στοιχείο. Η Ανάσταση δε του Λυτρωτή « απαρχή (της αναστάσεως) των κεκοιμημένων εγένετο» (Α΄ Κορ.15,20). Η Ανάσταση του Κυρίου κατέρριψε όλους τους φραγμούς που εμποδίζουν τον άνθρωπο να εισέλθει στην αιωνιότητα,(Ειρην. C.H.V.23, 2, P.G.7, 1182-1183). Η εν Χριστώ σωτηρία είναι ουσιαστικά «εκκένωσις του θανάτου» και χορήγηση της ζωής (Ειρην. C.H.III,23,7). Το ξύλο της Εδέμ (Γεν.2ο κεφ) έγινε η αιτία της πτώσεως του πρώτου ανθρώπου. Δι' αυτού ο γενάρχης ξέπεσε και κατεστάθη θνητός. Το ξύλο του Σταυρού έγινε αιτία να ξαναγίνει πάλι ο άνθρωπος αθάνατος. «Η αμαρτία, γράφει ο ιερός πατήρ, η οποία προήλθεν εκ του ξύλου, εξηλείφθη δια του ξύλου της υπακοής, επί του οποίου εσταυρώθη ο Υιός του ανθρώπου, υπακούων εις τον Θεόν, καταργήσας ούτω την γνώσιν του κακού συνετέλεσεν, ώστε να ανθίση εις τας ψυχάς των ανθρώπων η γνώσις του καλού. Επειδή δε το κακόν συνίσταται εις την ανυπακοήν κατά του Θεού, το καλόν συνίστα εις την υπακοήν. . . Ωστε δια της μέχρι θανάτου, και δη θανάτου Σταυρού, υπακοής του εξιλέωσε την αρχαίαν διά του ξύλου προκληθείσαν ανυπακοήν. . . Έτο δίκαιον και αναγκαίον αυτός, ο οποίος κατέστη ορατός, να οδηγήση όλα τα ορατά πράγματα εις την εις την συμμετοχήν του Σταυρού Του και ούτως υπό την ορατήν Του μορφήν η επίδρασις Του εγένετο αισθητή εις όλα τα ορατά πράγματα» (Ειρην. Επίδ. Αποστ. Κηρύματος 34).

Το μέγα γεγονός της Αναστάσεως του Σωτήρος ο άγιος Ειρηναίος το συνδυάζει με το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Η πραγματικότης της Αναστάσεως συνδέεται με την πραγματικότητα της

αληθούς μεταβολής του άρτου και του οίνου σε Σώμα και Αίμα Χριστού (Ειρην. C.IV,18,4-5). Ο κοινωνών του αναστημένου και αυθαρτοποιημένου Σώματος του Κυρίου, καθίσταται και ο ίδιος δυνάμει αναστηθείς και αφθαρτοποιηθείς εν Χριστώ (C.IV,5,5 και 33,2). Η πίστη στην Ανάσταση του Κυρίου, κατά τον ιερό πατέρα, αποτελεί το θεμελιώδες κεφάλαιο της χριστιανικής σωτηριολογίας. «Εάν (ο Χριστός) δεν εγεννήθη, άρα δεν απέθανε, και εάν δεν απέθανε, δεν ανέστη εκ νεκρών, δεν εθριάμβευσε άρα επί του θανάτου και δεν κατήργησε το κράτος του, και εάν δεν εθριάμβευσε επί του θανάτου, πως θα δυνηθώμεν να υψωθώμεν μέχρι της ζωής ημείς, οι οποίοι εξ αρχής υποκείμεθα εις τον θάνατον, Όσοι λοιπόν δεν παραδέχονται την σωτηρίαν του ανθρώπου, και δεν πιστεύουν, ότι ο Θεός θα τους αναστήση εκ νεκρών, ούτοι περιφρονούν την γέννησιν του Κυρίου ημών. Ο Λόγος του Θεού, ευδοκήσας να σαρκωθεί, εδέχθη αυτήν την γέννησιν, δια να μας αποδείξη την ανάστασιν της σαρκός και να προηγηθή όλων ημών εις τον ουρανόν» (Ειρην. Επίδ. Αποστ. Κηρυγμ. 39).

Ο Θεός Λόγος με την θεία Ενανθρώπησή Του έγινε όμοιος με τον άνθρωπο κατά πάντα εκτός της αμαρτίας. Αυτήν την ανθρώπινη τραυματισμένη και αμαυρωμένη από την αμαρτία εικόνα με την Ανάστασή Του την αυθαρτοποίησε και τη θέωσε, έτσι ώστε «και την εικόνα έδειξε αληθώς, αυτός τούτο γενόμενος όπερ ήν εικόν αυτού, και την ομοίωσιν βεβαίως κατέστησε, συνεξομοιώσας τον άνθρωπον τω αοράτω Πατρί» (Ειρην. C.H.IV,16,2). Η νέα αναδημιουργηθείσα εν Χριστώ ανθρώπινη φύση είναι η ίδια η ένδοξη μεταναστάσιμη ανθρώπινη φύση του Χριστού. Ο «κολλώμενος τω Κυρίω» (Α΄ Κορ.6,17) μετέχει αυτής της θεωμένης και δοξασμένης φύσεως. Χάρη στο σωτηριώδες έργο του Χριστού, με επιστέγασμα την Ανάστασή Του, «ο γεννητός και πεπλασμένος άνθρωπος κατ'εικόνα και ομοίωσιν του αγεννήτου γίνεται Θεού» (Ειρην. C.H.IV, 38,3).

Ο Αναστάς Χριστός, όπως ευστοχότατα θεολόγησε ο μεγάλος αυτός πατέρας της αρχαίας Εκκλησίας μας, ανακεφαλαίωσε στον εαυτό του τον πεπτωκότα άνθρωπο και δια του εκουσίου Πάθους και της Αναστάσεώς Του συνέτριψε ολοκληρωτικά και μόνιμα το κράτος του διαβόλου και κατήργησε τον «ολετήρα της κτίσεως». Η Ανάσταση του Σωτήρος μας είναι το επιστέγασμα της αποκαταστάσεως και ανακεφαλαιώσεως του μεταπτωτικού ανθρώπου και ολοκλήρου της δημιουργίας. Γι' αυτό δικαιολογημένα η αγία μας Εκκλησία μας καλεί να «Προσέλθωμεν λαμπαδηφόροι, τω προϊόντι Χριστώ εκ του μνήματος, ως νυμφίω, και συνορτάσωμεν, ταις φιλεόρτοις τάξεσι, Πάσχα Θεού το σωτήριο» (Κανών του Πάσχα, 2ο τροπ. Της ε΄ ωδής).

Πηγή: http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/profile/profile.asp

IV. Όταν ανοίγουν τα μάτια των ανθρώπων

i. «Ποιος είναι ο τρίτος που περπατεί πάντα στο πλάι σου;», (Τ. Σ. Έλιοτ, *Η έρημη χώρα*)

“Ποιός είναι ο τρίτος που περπατεί πάντα
στο πλάι σου;
Όταν μετρώ, είμαι μονάχα εγώ και εσύ και συ μαζί μου
Μα όταν κοιτάζω εμπρός τον άσπρο δρόμο
Υπάρχει πάντα κάποιος που περπατεί στο πλάι
σου
Γλιστρώντας τυλιγμένος σε καστανό μανδύα,
κουκουλωμένος
Αν είναι άντρας αν είναι γυναίκα δεν το ξέρω
- Μ' αυτός εκεί ποιος είναι απ' τ' άλλο πλάι σου; “

**απόσπασμα από το κομμάτι
«Τι είπε ο Κεραυνός»
του έργου « Η Έρημη Χώρα»**

ii. **«Αυτών δε διηνοιχθησαν οι οφθαλμοί και επέγνωσαν αυτόν»: Στην πορεία προς Εμμαούς (Λκ 24, 13-35)**

Η πορεία στους Εμμαούς (Μκ 16,12-13)

13Την ίδια μέρα, δύο από τους μαθητές του Ιησού πήγαιναν σ' ένα χωριό που απέχει εξήντα στάδια από την Ιερουσαλήμ και λέγεται Εμμαούς.¹⁴ Αυτοί μιλούσαν μεταξύ τους για όλα όσα είχαν συμβεί. 15Καθώς μιλούσαν και συζητούσαν, τους πλησίασε ο ίδιος ο Ιησούς και βιάδιζε μαζί τους. 16Τα μάτια τους όμως εμποδίζονταν, έτσι που να μην τον αναγνωρίζουν. 17Ο Ιησούς τους ρώτησε: «Για ποιο ζήτημα μιλάτε μεταξύ σας τόσο έντονα, έτσι που περπατάτε σκυθρωποί;» 18Ο ένας, που ονομαζόταν Κλεόπας, του αποκρίθηκε: «Μονάχος ζεις εσύ στην Ιερουσαλήμ και δεν έμαθες τα όσα έγιναν εκεί αυτές τις μέρες;» 19«Ποια;» τους ρώτησε. «Αυτά», του λένε, «με τον Ιησού από τη Ναζαρέτ, που ήταν προφήτης δυνατός σε έργα και σε λόγια ενώπιον του Θεού και ολόκληρου του λαού. 20Πώς τον παρέδωσαν οι αρχιερείς και οι άρχοντές μας να καταδικαστεί σε θάνατο και τον σταύρωσαν. 21Εμείς ελπίζαμε ότι αυτός είναι εκείνος που έμελλε να ελευθερώσει το λαό Ισραήλ. Αντίθετα, είναι η τρίτη μέρα σήμερα από τότε που έγιναν αυτά και δεν έχει συμβεί τίποτα. 22Επιπλέον, μας αναστάτωσαν και μερικές γυναίκες από τον κύκλο μας. Πήγαν πρωί πρωί στον τάφο²³ και δε βρήκαν το σώμα του. Ήρθαν λοιπόν και μας έλεγαν ότι είδαν οπτασία αγγέλων, οι οποίοι τους είπαν ότι αυτός ζει. 24Τότε μερικοί από τους δικούς μας πήγαν στο μνήμα και διαπίστωσαν τα ίδια που έλεγαν και οι γυναίκες, αυτόν όμως δεν τον είδαν». 25Τότε ο Ιησούς τους είπε: «Ανόητοι, που η καρδιά σας αργεί να πιστέψει όλα όσα είπαν οι προφήτες. 26Αυτά δεν έπρεπε να πάθει ο Μεσσίας και να δοξαστεί;» 27Και αρχίζοντας από τα βιβλία του Μωυσή και όλων των προφητών, τους εξήγησε όσα αναφέρονταν στις Γραφές για τον εαυτό του.

²⁸Όταν πλησίασαν στο χωριό που πήγαιναν, αυτός προσποιήθηκε πως πηγαίνει πιο μακριά.²⁹ Εκείνοι όμως τον πίεζαν και του έλεγαν: «Μείνε μαζί μας, γιατί πλησιάζει το βράδυ και η μέρα ήδη τελειώνει». Μπήκε λοιπόν στο χωριό για να μείνει μαζί τους.³⁰ Την ώρα που κάθισε μαζί τους για φαγητό, πήρε το ψωμί, το ευλόγησε και, αφού το έκοψε σε κομμάτια, τους έδωσε.³¹ Τότε ανοίχτηκαν τα μάτια τους και κατάλαβαν ποιος είναι. Εκείνος όμως έγινε άφαντος.³² Είπαν τότε μεταξύ τους: «Δε φλεγόταν η καρδιά μας μέσα μας, καθώς μας μιλούσε στο δρόμο και μας ερμήνευε τις Γραφές;»³³ Την ίδια ώρα σηκώθηκαν και γύρισαν στην Ιερουσαλήμ. Εκεί βρήκαν συγκεντρωμένους τους έντεκα μαθητές και όσους ήταν μαζί τους,³⁴ που έλεγαν ότι πραγματικά αναστήθηκε ο Κύριος και φανερώθηκε στο Σίμωνα.³⁵ Τους εξήγησαν λοιπόν κι αυτοί τα όσα τους είχαν συμβεί στο δρόμο και πώς τον αναγνώρισαν όταν τεμάχιζε το ψωμί.

iii. **Στο κοινό τραπέζι της Θείας Λειτουργίας «Τότε πρόσωπο με πρόσωπο θα δούμε τον Θεό» (Α' Κορ 13, 11-12)**

«¹¹Μικρό παιδί όταν ήμουν, σαν μικρό παιδί μιλούσα, αισθανόμουν και σκεφτόμουν. Άντρας πια όταν έγινα, κατήγγησα τους τρόπους του μικρού παιδιού. ¹²Αλήθεια, τώρα βλέπουμε τα πράγματα θαμπά, σαν μέσα από μεταλλικό καθρέφτη· τότε όμως πρόσωπο με πρόσωπο θα δούμε το Θεό. Τώρα γνωρίζω μόνο ένα μέρος, τότε όμως θα γνωρίσω με πληρότητα, όπως και ο Θεός μ' έχει γνωρίσει.»

Η Θεία Λειτουργία το Δώρο του Θεού

Στο βίντεο (https://www.youtube.com/watch?v=OM1mF_1Shbg) γίνεται ερμηνεία και επεξήγηση των τελουμένων κατά την ώρα της Θείας Λειτουργίας

Επιπλέον υλικό:

Γεώργιος Δροσίνης

Τι λοιπόν, της ζωής μας το σύνορο
θα το δείχνη ένα ορθό κυπαρίσσι;
Κι' από ό,τι είδαμε, ακούσαμε, αγγίσαμε
τάφου γή θα μας έχη χωρίση;
Ό,τι αγγίζουμε, ακούμε καί βλέπουμε
τούτο μόνο ζωή μας το λέμε;
Κι' αυτό τρέμουμε μήπως το χάσουμε
καί χαμένο στους τάφους το κλαίμε;
Σ' ο,τι αγγίζουμε, ακούμε και βλέπουμε
της ζωής μας ο κόσμος τελειώνη;
Τίποτ' άλλο; Στερνό μας απόριμμα
τό κορμί που πετιέται και λυώνη;
Κάτι ανέγγιχτο, ανάκουστο, αθώρητο
μήπως κάτω απ' τους τάφους ανθίζη;
Κι'ό,τι μέσα μας κρύβεται αγνώριστο
μήπως πέρα απ' τον τάφο αρχίζη;
Η ψυχή ταξειδεύτρα μεσ' τ'άπειρο
σταλαμίδα νερού μήπως μοιάζη;
που ανεβαίνη στα νέφη απ' τα πέλαγα
κι' απ'τα νέφη στους κάμπους σταλάζη;
Μήπως ο,τι θαρρούμε βασίλεμμα
γλυκοχάραμα αυγής είναι πέρα;
Κι'αντί ν'άρθη μια νύχτα αξημέρωτη
ξημερώνει μιά αβράδυαστη μέρα;
Μήπως είναι η αλήθεια στο θάνατο;
Κι'η ζωή μήπως κρύβη την πλάνη;
Ό,τι λέμε πως ζη μήπως πέθανε
κι'είναι αθάνατο ο,τι έχει πεθάνει;

«Μελοποιημένο το ποίημα: <https://www.youtube.com/watch?v=skZ8NyhBwBM>»

*****

« Η Τελική Κρίση »

Όταν θα έλθει η φρικτή Δευτέρα Παρουσία
θα φτάσει ο Φιλάνθρωπος μ' αγγέλων συνοδεία.
Σε θρόνο μεγαλοπρεπή ο Κρίνων θα καθίσει
Και ως Ποιμένας δίκαιος τα έθνη θα χωρίσει.
Τα πρόβατα εκ δεξιών Αυτού θα κατατάξει
Ενώ εξ ευονύμων Του τα ερίφια θα εντάξει.
Και θα καλέσει με φωνή όλους τους σωζομένους
Τους άξιους απ' το Θεό και τρισευλογημένους.

«Στην Βασιλεία εισέλθετε δίκαια του Πατρός μου
Που ετοιμάστηκε για εσάς απ' την αρχή του κόσμου.
Γιατί μου δώκατε ψωμί να φάω όταν πεινούσα,
Ενδύματα όταν μου 'λειπαν, νερό όταν διψούσα.
Με είδατε στη φυλακή που ήμουν κρατημένος,
Στο σπίτι σας με βάλατε και ας υπήρξα ξένος.
Και όταν στις αρρώστιας τον κράββατο βρισκόμουν
Βοήθεια μου προσφέρατε που τόσο χρειαζόμουν.»
Και τότε εκείνοι θα του πουν γεμάτοι απορία
«πότε σου κάναμε Χριστέ τέτοια ευεργεσία;»
«Εφόσον ποιήσατε ενί τούτων των αδελφών μου
Συνάμα εμποιήσατε προς όφελος δικόν μου.»
Κι αφού σοφά αποκριθεί προς τους αξιομένους
Θα εκδιώξει με φωνή μακριά τους κολασμένους.
«Υπάγετε εις την φωτιά εσείς κατηραμένοι
Που ο διάβολος κι οι δαίμονες έχουν ετοιμασμένη.
Γιατί ψωμί δε δώκατε όταν εγώ πεινούσα,
Ρούχα όταν μου έλειπαν, νερό όταν διψούσα.
Στη φυλακή δεν ήλθατε που ήμουν κρατημένος,
Με διώξατε απ' την πόρτα σας γιατί υπήρξα ξένος.
Ούτε κοντά μου ήλθατε σαν βρέθηκα σ' ανάγκη
Και βάσανα υπέμενα στου πόνου το κρεβάτι.»
«Πότε σε είδαμε Χριστέ;» εκείνοι θα του πούνε
«και δε Σε πλησιάσαμε κοντά Σου να βρεθούμε;»
«Αφού δε βοηθήσατε τον ταπεινό αδελφό σας
Τίποτε δεν ποιήσατε στον Πλάστη και Θεό σας.»
Και με τα λόγια του Χριστού εκείνοι θα διωχθούνε
Εις την αιώνια κόλαση για να τιμωρηθούνε.
Ενώ οι δίκαιοι θα γευθούν Ζωή τη μακαρία
Λαμβάνοντας απ' το Θεό ουράνια ευλογία.

(ποίημα Σελίμου Π. εκ της ποιητικής κυψέλης - Παραβολική Κατήχησις)

*****

Τα χέρια τ' αδειανά

Είδα αυτό το όνειρο:

Ένας άνθρωπος παρουσιαζόταν στο κριτήριο του Κυρίου:
"Κοίταξε, Θεέ μου ", του έλεγε· "τήρησα τον νόμο σου ",
δεν έκανα τίποτε το αισχρό, κακό ή αντίθρησκο.
Κύριε, τα χέρια μου είναι καθαρά ".
- "Ασφαλώς, ασφαλώς", του απαντούσε ο καλός Θεός...
"αλλά είναι άδεια ".

Ραούλ Φολλερώ Γάλλος ανθρωπιστής και ιεραπόστολος του 20ού αι.

Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ένας ασκητής βλέποντας την αδικία πού υπάρχει στον κόσμο προσευχόταν στο Θεό και του ζητούσε να του αποκαλύψει το λόγο που δίκαιοι και ευλαβείς άνθρωποι δυστυχούν και βασανίζονται άδικα, ενώ άδικοι και αμαρτωλοί πλουτίζουν και αναπαύονται.

Ενώ προσευχόταν ο ασκητής να του αποκαλύψει ο Θεός το μυστήριο, άκουσε φωνή που του έλεγε:

- Μη ζητάς εκείνα που δε φτάνει ο νους σου και η δύναμη της γνώσης σου.

Ούτε να ερευνάς τα απόκρυφα, γιατί τα κρίματα του Θεού είναι άβυσσος.

Αλλά, επειδή ζήτησες να μάθεις, κατέβα στον κόσμο και κάθισε σ' ένα μέρος και πρόσεχε αυτά που θα δεις, για να καταλάβεις από τη μικρή αυτή δοκιμή, ένα μικρό μέρος από τις κρίσεις του Θεού.

Θα γνωρίσεις τότε ότι είναι ανεξερεύνητη και ανεξιχνίαστη η προνοητική διακυβέρνηση του Θεού για όλα.

Ο γέροντας, όταν τ' άκουσε αυτά, κατέβηκε με πολλή προσοχή στον κόσμο κι έφτασε σ' ένα λιβάδι που το διέσχιζε ένας πολυσύχναστος δρόμος.

Εκεί κοντά ήταν μία βρύση κι ένα γέρικο δέντρο, στην κουφάλα του οποίου μπήκε ο γέροντας και κρύφτηκε καλά.

Μετά από λίγο πέρασε ένας πλούσιος πάνω στο άλογό του. Σταμάτησε για λίγο στη βρύση, για να πιει νερό και να ξεκουραστεί.

Αφού ξεδίψασε, έβγαλε από την τσέπη του ένα πουγκί με εκατό φλουριά και τα μετρούσε. Όταν τελείωσε το μέτρημα, θέλησε πάλι να τα βάλει στη θέση τους. Χωρίς όμως να το καταλάβει, το πουγκί έπεσε στα χόρτα.

Έφαγε, ξεκουράστηκε, κοιμήθηκε και μετά καβαλίκεψε το άλογο κι έφυγε χωρίς ν' αντιληφθεί τίποτα για τα φλουριά.

Μετά από λίγο ήρθε άλλος περαστικός στη βρύση, βρήκε το πουγκί με τα φλουριά, το πήρε κι έφυγε τρέχοντας μέσ' απ' τα χωράφια.

Πέρασε λίγη ώρα και φάνηκε άλλος περαστικός. Κουρασμένος, όπως ήταν, σταμάτησε κι αυτός στη βρύση, πήρε λίγο νεράκι, έβγαλε και λίγο ψωμάκι από ένα μαντήλι και κάθισε να φάει.

Την ώρα, που ο φτωχός εκείνος έτρωγε, φάνηκε ο πλούσιος καβαλάρης εξαγριωμένος, με αλλοιωμένο το πρόσωπο από οργή, και όρμισε επάνω του.

Με θυμό φώναζε να του δώσει τα φλουριά του. Ο φτωχός, μη έχοντας ιδέα για τα φλουριά, διαβεβαίωνε με όρκους πως δεν είδε τέτοιο πράγμα.

Εκείνος όμως, όπως ήταν θυμωμένος, άρχισε να τον δέρνει και να τον χτυπά, μέχρι που τον θανάτωσε.

Έψαξε μετά όλα τα ρούχα του φτωχού, δεν βρήκε τίποτα και έφυγε λυπημένος.

Ο γέροντας εκείνος τα έβλεπε όλα αυτά μέσα απ' την κουφάλα και θαύμαζε.

Λυπόταν πολύ κι έκλαιγε για τον άδικο φόνο που είδε και προσευχόμενος στον Κύριο, έλεγε: Κύριε, τι σημαίνει αυτό το θέλημά Σου; Γνώρισε μου, Σε παρακαλώ, πώς υπομένει η αγαθότητα Σου τέτοια αδικία.

Άλλος έχασε τα φλουριά, άλλος τα βρήκε κι άλλος άδικα φονεύθηκε!

Ενώ ο γέροντας προσευχόταν με δάκρυα, κατέβηκε ο Άγγελος Κυρίου και του είπε:

Μη λυπάσαι, γέροντα, ούτε να σου κατοφαινεται και να νομίζεις ότι όλα αυτά γίνονται τάχα χωρίς θέλημα Θεού.

Αλλά απ' αυτά πού συμβαίνουν, άλλα γίνονται κατά παραχώρηση, άλλα για παιδείωση κι άλλα κατά οικονομία.

Άκουσε λοιπόν:

Αυτός που έχασε τα φλουριά είναι γείτονας εκείνου που τα βρήκε.

Ο τελευταίος είχε ένα περιβόλι αξίας εκατό φλουριών. Ο πλούσιος, επειδή ήταν πλεονέκτης, τον

εξανάγκασε να του το δώσει για πενήντα φλουριά.

Ο φτωχός εκείνος, μη έχοντας τι να κάνει, παρακαλούσε το Θεό να κάνει την εκδίκηση. Γι' αυτό και οικονόμησε ο Θεός και του τα έδωσε διπλά.

Εκείνος, πάλι, ο φτωχός, ο κουρασμένος, που δεν βρήκε τίποτα και φονεύτηκε άδικα, είχε κάνει μια φορά φόνο.

Μετανόησε όμως ειλικρινά και σ' όλη την υπόλοιπη ζωή του τα έργα του ήταν χριστιανικά και θεάρεστα.

Διαρκώς παρακαλούσε το Θεό να τον συγχωρέσει για το φόνο που διέπραξε και συνήθιζε να λέει:

«Θεέ μου, τέτοιο θάνατο πού έδωσα, ίδιο να μου δώσεις!».

Βέβαια, ο Κύριός μας τον είχε συγχωρέσει από την πρώτη στιγμή πού εκδήλωσε τη μετάνοιά του. Συγκινήθηκε όμως ιδιαίτερα από το φιλότιμο του παιδιού του, το οποίο όχι μόνο φρόντιζε για την τήρηση των εντολών του, αλλά ήθελε και να πληρώσει για το παλιό του φταίξιμο.

Έτσι δεν του χάλασε το χατίρι, επέτρεψε να πεθάνει με βίαιο τρόπο - όπως του το είχε ζητήσει - και το πήρε κοντά Του, χαρίζοντας του μάλιστα και λαμπρό στεφάνι γι' αυτό του το φιλότιμο!

Ο άλλος, τέλος, ο πλεονέκτης, που έχασε τα φλουριά κι έκανε το φόνο, θα κολαζόταν για την πλεονεξία και τη φιλαργυρία του.

Το άφησε λοιπόν ο Θεός να πέσει στο αμάρτημα του φόνου για να πονέσει η ψυχή του και να έρθει σε μετάνοια.

Με την αφορμή αυτή αφήνει τώρα τον κόσμο και πάει να γίνει καλόγερος!

Λοιπόν, πού, σε ποια περίπτωση, βλέπεις να ήταν άδικος ή σκληρός και άπονος ο Θεός;

Γι' αυτό στο εξής να μην πολυξετάζεις τις κρίσεις του Θεού, γιατί Εκείνος τις κάνει δίκαια και όπως ξέρει, ενώ εσύ τις περνάς για άδικες.

Γνώριζε επίσης ότι και πολλά άλλα γίνονται στον κόσμο με το θέλημα του Θεού για λόγους που οι άνθρωποι δεν γνωρίζουν.

Κι έτσι το σωστό είναι να λέει ο καθένας:

«Δίκαιος ει Κύριε, και ευθείαι αι κρίσεις σου.»

*****

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΟΛΑΣΗ ΚΑΙ Ο ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ

«**Θα σου δείξω την κόλαση**», είπε ο Κύριος σ' έναν ραβίνο και τον οδήγησε σε ένα δωμάτιο που είχε στη μέση ένα μεγάλο στρογγυλό τραπέζι. Οι άνθρωποι που κάθονταν γύρω απ' το τραπέζι ήταν πεινασμένοι και απελπισμένοι. Στη μέση του τραπεζιού βρισκόταν ένα τεράστιο καζάνι με νόστιμο φαγητό που μύριζε καταπληκτικά, ώστε το στόμα του ραβίνου γέμισε σάλιο.

Όσοι κάθονταν στο τραπέζι κρατούσαν από ένα κουτάλι με πολύ μακρύ χέρι. Παρόλο που τα κουτάλια έφταναν ίσα - ίσα το καζάνι, τα χερούλια τους ήταν πιο μακριά απ' τα μπράτσα των ανθρώπων που τα κρατούσαν: έτσι κανένας τους δεν μπορούσε να φάει, γιατί του ήταν αδύνατον να φέρει το φαγητό ως τα χείλη του. Ο ραβίνος είδε ότι η δυστυχία τους ήταν πραγματικά τρομερή.

«**Τώρα θα σου δείξω τον Παράδεισο**», είπε ο Κύριος, και μπήκαν σ' ένα άλλο δωμάτιο, ακριβώς το ίδιο όπως το πρώτο. Κι εκεί υπήρχε το ίδιο μεγάλο στρογγυλό τραπέζι, το ίδιο καζάνι με φαγητό. Οι άνθρωποι εδώ, όπως και οι προηγούμενοι, κρατούσαν τα ίδια κουτάλια με μακριά χερούλια-εδώ όμως όλοι ήταν καλοφαγωμένοι και παχουλοί, γελούσαν και συζητούσαν. Ο ραβίνος δεν καταλάβαινε.

«**Είναι απλό, αλλά απαιτεί μια συγκεκριμένη ικανότητα**», είπε ο Κύριος.

«**Σ' αυτό το δωμάτιο, βλέπεις, έμαθαν να ταΐζουν ο ένας τον άλλον**».

Σχετικό Βίντεο με οπτικοποιημένη την παραπάνω ιστορία:

<https://www.youtube.com/watch?v=ghU5JEd-XRo>

«Από που πάνε για τον Παράδεισο»

Αντιπρόσωποι 8 θρησκευτικών δογμάτων απαντούν για το αν υπάρχει ζωή μετά το θάνατο :

<http://www.enet.gr/?i=news.el.ellada&id=36193>

*****

Δείγματα μουσικής

Κεμάλ

Στίχοι: Νίκος Γκάτσος

Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις

Συλλογή: Season of love 2

(Ελπίδα και αγώνας για την μεταμόρφωση του κόσμου)

(<https://www.youtube.com/watch?v=1vQLurTrkV8>)

- **Το τραγούδι της ελπίδας** (ενδεικτικά: <http://www.youtube.com/watch?v=f-3Gkvs7VLE>)

Στίχοι Νανά Νικολάου

Τραγουδήθηκε από την παιδική χορωδία Τυπάλδου

Σήμερα σ' ένα ποίημα πάτησα
στον έβδομο ουρανό περπάτησα
ένα αερόστατο και μια οβίδα
της φαντασίας ήταν ή τα είδα.

Εσείς που ακούτε το τραγούδι αυτό
μαζί μας πείτε τούτο το σκοπό
σαν τη βροχή, το κύμα, το αηδόνι
να το ακούει η πίκρα και να λιώνει.

Μην κλείνεις την ειρήνη στο ντουλάπι
απ' το σεντούκι βγάλε την αγάπη
μια ιστορία νέα θ' ανατείλει
μ' ένα χαμόγελο γλυκό στα δυο της χείλη.

Αν οι μεγάλοι θέλουν να σκοτώνουν
τα όνειρά μας να τα μαχαιρώνουν
μύθοι και ήρωες θ' αρθούνε πάλι
να τ' ακουμπήσουν απαλά στο προσκεφάλι.
(Αφιερωμένο στα απορημένα βλέμματα των παιδιών από τη Βοσνία)

Δώδεκα παιδιά

Στίχοι: Δημήτρης Χριστοδούλου, Μουσική: Μάνος Λοΐζος, Πρώτη εκτέλεση: Κώστας Σμοκοβίτης

Δώδεκα παιδιά στους δρόμους, δώδεκα παιδιά,
πήραν τη βροχή στους ωμούς, δώδεκα παιδιά,
κράτησαν ψηλά τον ήλιο, κάνανε το κρύο φίλο,
πήγαν πιο μακριά κι απ' τα πουλιά.

Βρήκαν στην κορφή, την παλιά πληγή,
το χρυσό μαχαίρι του ληστή.

Δώδεκα παιδιά στους δρόμους, δώδεκα παιδιά,
πήραν τη βροχή στους ωμούς, δώδεκα παιδιά,
κράτησαν ψηλά τον ήλιο, κάνανε το κρύο φίλο,
πήγαν πιο μακριά κι απ' τα πουλιά.

Δώδεκα παιδιά στους δρόμους, δώδεκα σπαθιά,
πήραν το Χριστό στους ωμούς δώδεκα παιδιά,
χάραξαν στη γη τους νόμους, άνοιξαν στη νύχτα δρόμους
κι έγινε η αγάπη πιο βαθιά.

Γράψαν μιαν ευχή, να μη ξεχαστεί,
κάτω από το χώμα η γιορτή.

Δώδεκα παιδιά στους δρόμους, δώδεκα σπαθιά,
πήραν το Χριστό στους ωμούς, δώδεκα παιδιά,
χάραξαν στη γη τους νόμους, άνοιξαν στη νύχτα δρόμους
κι έγινε η αγάπη πιο βαθιά.

* * *

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΝΤΕΟ

1. «Η επίσκεψη του Χριστού»

(<https://www.youtube.com/watch?v=LD706WY5Yfw>)

Παρατηρήσεις: Το βίντεο παρουσιάζει το Χριστό «εν ετέρα μορφή» και δικαιολογεί το κριτήριο της Αγάπης.

2. «Δες το πριν πεθάνεις»

(<https://www.youtube.com/watch?v=kTUSZpj9Pp8>)

Παρατηρήσεις: Παρουσιάζετε με ποιο κριτήριο θα γίνει η Κρίση των ανθρώπων

3. «Πώς βλέπει ο βουδισμός το θάνατο και τη γέννηση»

(<https://www.youtube.com/watch?v=PnrQWBR9Y6s>)

Παρατηρήσεις: Ομιλία του γνωστού βουδιστή, υποψήφιου για το Νόμπελ ειρήνης, Θιτς Νατ Χαν για το θάνατο στο Βουδισμό

4. «Η Θιβητιανή βίβλος των νεκρών – Ντοκιμαντέρ»

(https://www.youtube.com/watch?v=MOLrx_Utfp4)

Παρατηρήσεις: Το αρχαίο Θιβετιανό βιβλίο αυτο αναφέρεται στο τι συμβαίνει στην συνείδηση κατά τη διάρκεια του θανάτου του φυσικού σώματος και της μετενσάρκωσης και παρέχει οδηγίες για το πως κάποιος κατά τη στιγμή του θανάτου του θα είναι έτοιμος ώστε να ενωθεί με το φως αντί να συνεχίσει τον κύκλο των απανωτων μετενσαρκώσεων.

5. «Το τέλος του κόσμου»

(<https://www.youtube.com/watch?v=MkS-9TAFdEc>)

Παρατηρήσεις: Μικρό trailer που παρουσιάζει την κινηματογραφική αντίληξη γύρω από το τέλος του κόσμου

6. «2012 - Είναι ή δεν είναι το τέλος του κόσμου;»

(<https://www.youtube.com/watch?v=RdhatF4kV3s>)

(<https://www.youtube.com/watch?v=1x01mhlQGn0>)

Παρατηρήσεις: Παρουσιάζονται διάφορα σενάρια καταστροφολογίας και απομυθοποιούνται οι θεωρίες καταστροφής του κόσμου

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

α. Η Τελική Κρίση του Michelangelo

<http://www.wikiart.org/en/michelangelo/the-last-judgement-1541>

β. Caravaggio, Το δείπνο στους Εμμαούς, Duccio di buoninsegna, Emmaus

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Duccio di Buoninsegna Emaus.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Duccio_di_Buoninsegna_Emaus.jpg)

γ. Ο Χριστός εν ετέρα μορφή Πρωτάτο

<http://www.agiazoni.gr/article.php?id=02095556956503897029>

Ο ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ (ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ)

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-5022>

**Πώς αξιολογούνται οι άνθρωποι στη Βασιλεία του Θεού
(Σταυρόλεξο)**

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/7092>

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/8899>